

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Sylvia Plath

DELİ KIZIN AŞK ŞARKISI

ANDREW WILSON

U N U T U L M A Y A N K A D I N L A R

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ANDREW WILSON

Guardian, Daily Mail, Mail on Sunday, the Daily Telegraph ve Observer gazetelerinde yazarlık yapmış bir gazetecidir. Eleştirmenlerden övgü alan Patricia Highsmith biyografisi *Güzel Gölge*, *The Lying Tongue*, *Harold Robbins: The Man Who Invented Sex* ve *Shadow of the Titanic* kitaplarının yazarıdır.

YEŞİM SEBER

1970 yılında İstanbul'da doğdu. Kadıköy Kız Lisesi'ni ve İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi'ni bitirdi. Gazetecilik ile başladığı kariyerini 1995'ten beri çevirmen olarak sürdürüyor. Çevirdiği kitaplardan bazıları şunlardır: *Frankenstein*, Mary Shelley; *Darwin Komplosu*, John Darnton; *Surrealist Manifestolar*, Andre Breton; *Suikastçının Şarkısı*, M.G. Vassanji; *Kutudaki Canavar*, Ruth Rendell.

ANDREW WILSON

**DELİ KIZIN
AŞK ŞARKISI**

Türkçesi: Yeşim Seber

Yayın No 1348

Unutulmayan Kadınlar 15

Deli Kızın Aşk Şarkısı

Andrew Wilson

Kitabın Özgün Adı: *Mad Girl's Love Song*
Sylvia Plath and Life Before Ted

Yayına hazırlayan: Başak Güntekin

İngilizceden çeviren: Yeşim Seber

Kapak tasarımı: Beste Doğan

Sayfa tasarımı: Hülya Fırat

© 2013, Andrew Wilson

© 2014, bu kitabın Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd
aracılığıyla Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: Ekim 2014

ISBN: 978 - 605 - 141 - 786 - 8

Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık

Matbaa Sertifika No: 12088

Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8

Bayrampaşa/İstanbul

Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI

Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL

Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76

e-posta: info@everestyayinlari.com

www.everestyayinlari.com

[www.twitter.com/everestkitap](https://twitter.com/everestkitap)

facebook.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

İÇİNDEKİLER

Giriş	7
1 İçime Dokunan Şu Tarifsiz Acı.....	25
2 Parlak Şöhret Emellerim Göklere Çıkıyor	59
3 Bir Başkasının Hayaleti.....	101
4 Biraz Durup İçime Döndüğümde Aklımı Kaçırarak Gibi Oluyorum	154
5 Sylvia Kimdir?.....	190
6 Cennet, Cehennem Sende	241
7 Kendi Kendinden Nefret, Kuşku ve Delilikte Boğulmak	284
8 Sırça Fanus'un Temelleri Atılıyor.....	333
9 Sen Kendi Düşlerine, Ben de Sana Prangalarla Bağlandım	391
10 Yolcu Yolunda Gerek.....	434
11 Ormanın Derinliklerinde Suretin Peşimden Gelir	479
Sonsöz	521
Teşekkürler	525
Notlar	529
Foto Kaynakça.....	571
Dizin	573

GİRİŞ

25 Şubat 1956'da yirmi üçündeki Sylvia Plath bir oda dolusu insanın içine adımını attı ve gözleri daha sonraları güncesinde “kocaman, esmer, taş gibi bir oğlan” olarak tarif ettiği kişiyi bir anda seçiverdi. Arkadaşlarına içlerinde bu genç adamın ismini bilen birilerinin olup olmadığını sordu, ama cevap alamadı. Parti en civcivli halini yaşamaktaydı ve cazın serbest formlu ritimleri –piyanonun “senkoplu” icrası, trompetin karşı konulması olanaksız baştan çıkarıcı çağrısı– karşılıklı konuşmayı zorlaştırıyordu.¹ Cambridge’de Fulbright bursuyla öğrenim gören Sylvia gece boyunca içip durmuştu: O akşamki flörtü Hamish Stewart’la birlikte kasabadaki bir pub’ta içilen “kırmızı-altın sarısı” Whisky Macslerle ölümcül sınıra dayanmış sayılırdı. Scotch viskinin ve zencefil likörünün güçlü birleşimi neredeyse havada yürüyebilecekmiş gibi bir duygu yaşamasına sebep oluyordu.² Aslında, alkol bunun tam zıttı sayılabilecek bir etki yaratmıştı: Sylvia partiye

* Müzikte ritmin birden değiştirilmesine ve aynı değerdeki iki notanın arasına bunların iki katı değere sahip bir notanın girmesine verilen ad. (ç.n.)

yürürken sürekli ağaçlara çarpıp duracak kadar sarhoş olduğunu fark etmişti.

Sylvia, Falcon Yard'taki toplantı salonu Women's Union'a – incecik edebiyat bülteni *St. Botolph's Review*'un ilk sayısını kutlama yeri– geldiğinde odanın boğazlı kazaklar giyinmiş genç adamlarla ve şık siyah elbiseli kadınlarla dolu olduğunu gördü. Havada caz ezgilerine karışan şiir sesi vardı: Bir o yanda, bir bu yanda edebi üstünlük kurma ve baştan çıkarma oyunlarındaki atışmaları andıran bol miktarda şiir alıntısı yapıyordu. Sylvia o gece burnundan soluyordu. *St. Botolph's Review*'nun yazarlarından biri olan Daniel Huws onun diğer bir Cambridge edebiyat dergisi olan *Chequer*'da çıkan iki şiirine burun kıvırmış, fazlasıyla parlatılmış ve kurgulanmış bulduğu eserlerini övgüye değer görmemişti. *Broadsheet*'te “Garip ve heyecan verici bir kurnazlık” diye yazmıştı. “İyi tarafım sürekli ‘Sahtekâr, sahtekâr’ deyip duruyor, ama ben bunu söyleyecek değilim; ben onun ne kadar güzel bir kadın olabileceğini nereden bileyim.”³ Plath haklı olarak öfkelenmişti; nihayetinde, sekiz yaşından beri birtakım yayınlar için yazmış, şiirleriyle kısa öyküleri için *Harper's Magazine*'den, *Atlantic Monthly*'den, *Mademoiselle*'den ve *Seventeen*'den hatırı sayılır miktarda paralar kazanmış biriydi. Peterhouse'ta okuyan soluk, çilli suratlı bir lisans öğrencisi olan Huws'un yanına gitti ve “dostane saldırganlık”⁴ yansıtan bir havayla “Bu iyi tarafın mı, yoksa kötü tarafın mı?”⁵ diyerek lafa girdi. Sonradan bu sözcükleri kendisinin “küstah ve incitici” yorumlarına karşılık “haklı bir misilleme” olarak değerlendirecek olan Huws, o anda tam olarak nasıl bir cevap vermesi gerektiğini bilemedi.⁶ Sylvia'nın gözünde Huws, yetişkinlere özgü bir kanaate sahip olamayacak kadar fazla çocuksu ve toydu. Downing College'da öğrenim gören Lu-

cas Myers'ı sarhoş ve “şeytani tebessüme” sahip biri ve Trinity’de doğa bilimleri okuyan Than Minton’ı, insanın kendisiyle konuşmak istemesi durumunda bir yere oturmaya mecbur kalacağı kadar ufak tefek yapıları bir adam (Plath’ın dünyasında kısa boylu bir erkek ancak bir eşcinsel kadar işe yarar ve çekici olabilirdi)⁷ şeklinde tarif eden Plath için *Saint Botolph’s* ekibinin geri kalanını da ciddiye almaya değmezdi.

Bu sırada Sylvia bardağın içindekileri ağzına, ellerine ve yerlere dökerek bir içki daha yuvarlamıştı. Daha sonra Myers ile twist dansı yapmaya çalıştıysa da hareketleri düzgün olmaktan çok uzaktı, ancak hafızası zehir gibiydi. Dans ederken, Myers’ın “Fools Encountered” şiirinin tamamını ezberden okumaya girişti; şiiri ilk kez o günün erken vakitlerinde *Saint Botolph’s Review*’da okumuştur.⁸ Müziğe geçici bir süre için ara verildiğinde gözücüyle kendilerine doğru yaklaşan birini gördü. Gelen kişi, “taş gibi çocuk”un ta kendisiydi, onu daha önce kadınlara “eğilirken” görmüştü.⁹ Kendini Ted Hughes olarak takdim etti. Sylvia’nın aklına onun *Saint Botolph’s Review*’da yayımlanmış üç şiiri geldi ve canlılığıyla onun gözünü kamaştırma gayretine girerek bir anda ezberinden bu şiirlere ait parçalar okumaya başladı. Geriye dönüp bakınca, okuduğu şiirlerden bir tanesi olan “Law in the Country of the Cats”ın bireyler –hatta birbirini tanımayan insanlar– arasında çoğu zaman var olan şiddet dolu, akıl dışı düşmanlık ve rekabet temasını işlemesi insana ironik geliyor.¹⁰ İlk karşılaşmalarında, Cambridge’den 1954’te mezun olan ve Londra’daki J. Arthur Rank film şirketindeki bir düzeltmenlik işinde

* İnsanın Karşısına Çıkan Aptallar. (ç.n.)
Kediler Ülkesi Kanunları. (ç.n.)

alışan Hughes ile Plath'ın arasında anında karşılıklı bir çekim yaşanmıştı. Fakat Sylvia'nın sezinlediği başka bir şey daha vardı. Bundan iki gün sonra kaleme aldığı bir şiir olan "Pursuit"te "Ensemden ayrılmayan bir panter var: / Günün birinde ölümüm onun elinden olacak" diye yazdı.¹¹

Plath, artık edebiyat tarihinin en meşhur karşılaşmalarından biri haline gelmiş olan bu tanışmayı ertesini gün güncesine kaydetti. Feci bir akşamdan kalmalığın sıkıntısını yaşayan ve DT'den" mustarip olabileceğine dair espriler yapan Sylvia, aralarında aniden alevlenen cinsel gerilimi anlatıyordu. Sylvia'nın onun "Casualty"*** şiirindeki birtakım mısraları alıntılamanın ardından, Hughes müziğin gürültüsünde sesini duyurabilmek için kıza onun Polonyalı olabileceğini düşündüren bir sesle "İster misin?" diye bağırmıştı. Brendi içmek ister miydi, diye soruyordu. Sylvia'nın bağırarak ona "Evet" şeklinde karşılık vermesiyle adamın onu başka bir odaya götürmesi bir oldu. Hughes kapıyı çarparak kapattı ve ona bardak bardak brendi doldurmaya başladı. Plath bunları içmeye çalıştıysa da bardağı ağzına isabet ettirmeyi bir türlü beceremedi.¹² Birdenbire Huws'un Sylvia'nın şiirlerine getirdiği eleştiri hakkında konuşmaya başladılar. Hughes şaka yollu, arkadaşının Plath'ın güzel bir kadın olduğunu bildiğini ve bu yüzden de böyle bir eleştiriyi kaldıracılabileceğini düşündüğünü, "sakat"ın teki olsa, Huws'un ona asla saldırmayacağını söyledi. Hughes, yan odada yerine getirmesi gereken birtakım "mecburiyetler"ın olduğunu (işin aslı, bu, Shirley adındaki başka bir Cambridge đ-

* Takip. (.n.)

** Delirium Tremens, madde bağımlılarında görülen, titreme ve sanrılarla kendini gösteren hezeyan durumu. (.n.)

*** Zaiyat. (.n.)

rencisiydi) ve Londra’da çalıştığını, haftada on pound kazandığını anlattı. Sonra birdenbire Sylvia’ya doğru eğildi ve onu “ağzını onun ağzına iyice bastırarak” öpüverdi. Bunu yaparken başındaki kırmızı saç bandını fırlatıp atmış ve kızın üzerine, kulaklarındaki gümüş küpelerin klipsini açtıracak kadar büyük bir kuvvetle abanmıştı. Boynunu öpmek üzere aşağılara inmeye başlamış ve Plath de onun yanağına “uzun süreli ve sert” bir ısırık atmıştı. Plath dişlerini onun teninin derinliklerine geçirdiğinde, aklına Hughes’un “Law in the Country of the Cats” şiirinde tasvir ettiği ölümüne savaşı ve failin suçunu itiraf edişi geldi: “Bunu yapan benim, ben.”¹³ Çift odadan çıktığında Hughes’un yüzünden kanlar akıyordu.¹⁴ Hughes “diş izlerinden oluşan halka biçimindeki şişkin çukuru” sonraki bir ay boyunca yüzünde taşıdı ve hem bu karşılaşmanın, hem de kadının “sonsuz kadar” benliğine kazınmış olarak kaldığını kabul etti.¹⁵

Hughes da Plath’ın varlığı ve şöhreti üzerinde kendi izini bırakacaktı. 1963 Şubatı’ndaki intiharının ardından ayrı yaşadığı, ancak kanunen boşanmadığı kocası olarak Plath’ın edebi vasisi, yazdıklarının kanuni temsilcisi ve nihayetinde onun genel algılanış biçiminin sorumlusu haline geldi. Plath’ın ölümünden sonra yayımlanan güncelerinin geçirdiği editörlük süreci hakkında çok şey yazılıp söylenmiş ve bunlar ilk kez 1982’de kısaltılmış şekilde yayımlandığından Hughes’un etkisi ve motivasyonu hakkında sorular ortaya atılmıştı. Editörlük çalışması acaba hangi noktada (tekrarlar ya da yasal problemler yüzünden var olan bilgilerin anlaşılabilir sınırlar içinde silinmesi) bir mutasyona uğrayıp düpedüz daha kötü niyetli bir sansür eylemine dönüşmüştü? Güncelerdeki kimi hassas bölümlerin kesilip atılmasında Ted nasıl bir rol üstlenmişti? Neden daha sonraki dönemlere ait günlüklerden

birini imha etmişti? (Hughes, savunma olarak, böyle bir eylemde bulunduğunu, çünkü Plath ile evliliklerinden olan çocukları Frieda ve Nicholas'ın bunları okumasını istemediğini söylemişti: O günlerde “unutuşun hayatta kalmak için elzem olduğunu” ileri sürmüştü.¹⁶)

Sylvia'nın gözünde Ted dev gibi bir varlıktı ve bugün bile onun muazzam gölgesi Plath'ın hayatının ve eserlerinin pek çok yönünü karanlıkta bırakmayı sürdürüyor. Plath-Hughes ilişkisinin sansasyonel tarafları (o tutkulu ilk karşılaşmadan, bu olaydan sadece dört ay sonra gerçekleşen evliliklerine, çocuklarının doğumuna, Ted'in bundan sonra baş gösteren sadakatsizliklerine, ayrılıklarına ve Sylvia'nın otuz yaşında ölümüne kadar olan her şey) kültür ve sanat ortamlarını öyle büyük bir yoğunlukla meşgul etmiştir ki, onların hikâyesi insanın zihninde modern bir masalla özdeşleşir hale gelmiştir. Üstüne üstlük, Hughes'un ilk kez 1965'te, Plath'ın ölümünden üç yıl sonra yayımlanmış şiir kitabı olan *Ariel*'i onun şairlik kariyerinin taçlandırıcı zaferi olarak pazarlama konusundaki kararlılığından diğer eserlerinin önemsiz bulunması gerektiği anlamını çıkarırız. Hughes'un bakış açısına göre, Sylvia'nın hayatının sonuna doğru yazdığı şiirler onun en önemli eserleridir; bundan önce yapılmış olan herhangi bir şey provadan ileri gidemez. Öyküler, mektuplar, günlük kayıtları, şiirler –hem de bunların yüzlercesi– bir dönüşüm sürecindeki “kirlilikler”den ve “yan ürünler”den ibarettir.¹⁷ Hughes, Plath'ın uzun süre içinde hapis kalmış yaratıcı yeteneği ve bu yeteneğin *Ariel* derlemesinin yazılışı sırasında özgürleşmesiyle arasında bir benzerlik kurmak amacıyla Shakespeare'in *Fırtına* eserindeki geçmiş öyküsüne atıfta bulunur. Sylvia'nın şiirinin *Ariel*'in “biyolojisi” olduğunu, Prospero'nun eliyle azat edilene kadar bir

zamanlar çam ağacına hapsedilmiş halde yaşayan uçarı perinin geçmiş öyküsünü yansıttığını söyler.¹⁸

Buradaki gönderme gayet açıktır. Sav odur ki, Plath, bir şair (hatta belki de bir kadın olarak) bu son dönem şiirlerini yazmadan önce hiç var olmamıştır. Bunları yaratma sürecinde Sylvia, *Ariel*'in (1966'da yayımlanan) Amerika basımının önsözünü yazmış olan Robert Lowell'in deyişiyle, nihayet "kendisi" olabilmeyi başarır.

Lowell'in makalesi yirminci yüzyılın geri kalanına yayılan Plath çalışmalarının niteliği üzerinde de belirleyici olmuştur. Plath, *Ariel*'i yazarak "çılgın ve zarif yaradılışlı, yeni, düşsel bir şeye dönüşür – adeta bir kişi ya da bir kadın olmaktan çıkar, kesinlikle sıradan bir 'kadın şair' değildir; o, aşırı sahici, hipnotize edici ve büyük klasik kadın kahramanlardan bir tanesidir. [...] Kâh soğukkanlılıkla dalgasını geçen, nükteli; kâh acılaştıran, kâh düşlere dalan, kız çocuğunu andıran, büyüleyici; kâh vampirin kulak tırmalayıcı çığlığı kadar tizleşen –bir Dido,^{*} Phaedra^{**} ya da Medea^{***} olabilen– bir sestir o." Yapıt diğerlerinden ayrılır çünkü "bir kontrollü sanrı, bir hummanın otobiyografisidir. Sylvia, sürekli hareket halinde olmak için yanıp tutuşandır; bir yürüyüştür, bir gezintidir, bir yolculuktur, kraliçe arının uçuşudur. Yüreğinin küt küt atan pistonlarıyla ileri taşınır. [...] Kendisi de hafiften bir yarış atını andırır [derlemenin adı Plath'ın bir zamanlar bindiği bir atın ismine atıfta bulunur]; ölümcül engelleri birbirinin ardı sıra aşarken hayatını tehlikeye atar ve boynunu ileri uzatarak dur

* Yunan ve Roma kaynaklarına göre Kartaca'yı (günümüzdeki Tunus bölgesini) kuran ilk kraliçe. (ç.n.)

** Euripides'in trajedisi Hippolytos'taki baş kadın karakter. (ç.n.)

*** Yunan mitolojisinde Kolhis kralı Aetes'in kızı, büyücü olmayı seçerek kendi kaderini yazmıştır. (ç.n.)

durak bilmeden dötrnala koşar. [...] İntihar, baba nefreti, kendi kendinden tiksınme – ondaki kontrolün meşum neşesine fazla gelebilecek hiçbir şey olamaz. Ne var ki, tüm bunlar ona şok fazla gelmiştir; sanatının ölümsüzlüğü hayatının paramparça edilmesi-ne karşılık gelir.”¹⁹

Hughes’un *Ariel*’dan önceki yazıların Plath’ın “daha değersiz ve yapay benlikleri”nin²⁰ bir ürünü olduğunu ileri sürmesi başka bir şey, onun “olgunluk” eserlerinin yalnızca 1956 itibariyle başladığına inanması bambaşka bir şeydir. Gel gelelim bu, Plath’ın *Collected Poems** kitabına yazdığı girizgâhta Hughes’un Plath’ın erken dönemleriyle özdeşleştirdiği “gençlik dönemi eserleri”nden uzaklaşmaya başladığı yıl olarak belirttiği tarih olmakta ve aynı zamanda, çiftin tanıştığı yıla da denk düşmektedir.

Hughes, editör rolünü yerine getirirken, insanın aklına bir özrü ya da sonradan akıl edilmiş bir fikri getirecek bir jest yaparak, 1956 öncesinde yazılmış olan elli şiirden oluşan bir seçkiyi kitabın sonundaki küçük bir bölümle sınırlandırmayı tercih etmişti. Üstelik, verdiği kararı savunarak şayet Plath hayatta olsaydı kendisinin de bu şiirleri kitaba almayacağını söylemişti. Gel gelelim, aynı paragrafta içlerinden elli tanesini *Collected Poems*’e dahil etmeye karar verme sebebine açıklık getiren birtakım gerekçeler sıralamıştı. Dediğine bakılırsa, içlerinde en iyi olanlar Sylvia’nın hayatının sonraki dönemlerinde yazdığı şiirlerle boy ölçüşebilecek liriklikteydi. Hughes, bunların aynı zamanda onun yaratıcı evrenini oluşturan “aşırı derecede yüklenmiş içsel semboller ve imgeler sistemi”nden de izler taşıdığı şeklinde bir ekleme de yapmıştı.²¹ Nihayetinde, Hughes da bütün editörler gibi kişisel bakı-

* Toplu şiirler. (ç.n.)

şını yansıtan bir değer yargılaması yapmak durumunda kalmış ve kendisinin Plath'ın “en iyi” erken dönem şiirleri olarak gördüğü parçaları seçmişti. Bununla birlikte, onun geç ve erken dönem eserleri arasındaki bağlantıları gerçekten incelemek isteyen uzmanlar için onun “gençlik dönemi eserleri”ni 1956’dan önce yazdığı tüm şiirlerin alfabetik olarak düzenlendiği bir liste halinde kitaba ekleyeceğini söylemişti.²²

Buradaki tek sorun, listenin eksiksizlikle uzaktan yakından alakasının olmamasıdır. Kayıp şiirlerden bir tanesi Plath'ın en çok sevdiği yapıtlarından biri olarak söz ettiği 1953 tarihli vilaneli “Mad Girl’s Love Song”dur.”²³ Şiir, sevgilisinin çıkagelmesini bekleyen bir genç kadının bakış açısından yazılmıştır. Genç kadın gözlerini kapattığında “dünya öbür tarafı boylar” ve sevgilisinin gerçek mi, yoksa sadece zihinde tasarlanmış bir fantezi mi olduğunu sorgulamaya mecbur kalır. Kendi kendine, “onu sahiden kafasından uydurmuş olabilir mi?” diye sorar. Vilanelin biçimi –ilk kıtanın birinci ve üçüncü dizelerinin tekrarlanması– şiirdeki duygusal içeriğin tuhaf yoğunluğuyla uyum içindedir. Nakaratlar, kızın etrafını saran dünyanın gerçekliği tarafından dağıtılmaya karşı koyan saplantılı düşünceler misali, şiir boyunca yankılanıp dururlar. Şiire adını veren deli kız çifte solipsizmden*** mustarıptır: Hem kendi benliği tarafından çizilen sınırların (gözlerini kapattığında dünya yok olup gider; tekrar açtıındaysa dışsal gerçeklik eski ha-

* Üç mısralı beş kıta ve bir dörtlük olmak üzere, on dokuz dizeden oluşan ve 16'ıncı yüzyıl Fransası'nda yaygın olarak kullanılan şiir biçimidir. Üç mısralı kıtanın birinci ve üçüncü dizeleri sırasıyla kendisinden sonraki üç mısralı kıtanın sonunda tekrarlanır ve dörtlüğün sonunda her ikisi de yer alır. (ç.n.)

** Deli Kızın Aşk Şarkısı. (ç.n.)

*** Sadece benliği var olan ve bilinebilir bir şey olarak kabul eden görüş; “öznel beni” tek gerçek olarak kabul eden kuram. (ç.n.)

line geliverir), hem de ortada olmayan sevgilisine dair hislerinin dayattığı kısıtlamaların içine hapsolmuş vaziyettedir. Sylvia gün-cesinde, şiiri “Mike” adındaki bir erkek arkadaşın randevusuna gelmemesinden esinlenerek yazdığını anımsar.²⁴

Burada sözünü ettiği Mike, Plath’ın yaşamının erken dönemi ait ve yıllar içinde Ted Hughes’un “esmer, taş gibi” varlığı tarafından gölgede bırakılacak çok sayıda erkek arkadaşından biri olan Myron Lotz’dur. Oysa bu erkekler –başka bir deyişle, önceki biyografilerin herhangi birinde derinlikli biçimde araştırılmamış olan şahsiyetler– hem Plath’ın hayatını, hem de yapıtlarını hiçbir zaman tam anlamıyla değerlendirilmemiş şekillerde etkilemiş ve biçimlendirmiştir. Her ne kadar Hughes (bir keresinde kendisini üçüncü tekil şahıs olarak tanımladığı üzere)²⁵ “onun kocası” olsa da, kendisi onun hayatındaki tek erkek değildi: Sylvia onunla tanışmadan önce –kimisi masum flörtlere, diğerleriyse daha ciddi ilişkilere konu olan– hiç abartısız yüzlerce erkekle çıkmıştı. Kendisinin de bir erken dönem şiiri olan “Adolescence”ta* söylediği üzere, içindeki sevgiyi asla tek bir erkekle sınırlandırmayı başaramayacağını biliyordu.²⁶ Bu erkekler hem onun şiirlerine (sözgelimi, Plath ile 1954 Ağustosunda gayrı resmi olarak nişanlanmış bulunan Gordon Lameyer “Sonnet for a Green-Eyed Sailor”a” ilham veren kişidir), hem de düzyazılarına esin kaynağı olmuşlardır; erkek arkadaşı Dick Norton’a beslediği zehirli duyguları, *Sırça Fanus* isimli otobiyografik romanında onun korkunç bir portresini –hayal gücü kıt Buddy Willard– çizerek kusmuştur.

* Ergenlik. (ç.n.)

Yeşil Gözlü Bir Denizci için Sone. (ç.n.)

Plath'ın 1951 ile 1953 yılları arasında bir beraberlik yaşadığı Dick Norton, Amerikalıların cinselliğe yönelik ikiyüzlü tavrı konusunda nefret ettiği her şeyin bir simgesi gibidir. Ocak 1952'de arkadaşı Ann Davidow'a yazdığı yayımlanmamış bir mektupta Plath, Dick'in (öyleymiş gibi davrandıktan sonra) bakir bir erkek olmadığını öğrenmesi üzerine hissettiği öfkeyi anlatır. Bu mektupta duruma, ahlakçı bir bakış açısından değil de, kendisinin de bizzat aynı hazların tadına varabilmiş olmayı istemesi sebebiyle itiraz ettiğini ayrıntılı biçimde açıklar.²⁷ Plath bir deneyim müptelasıydı ve kendisi gibi genç kadınların hayatı bu denli yücelten bir olaydan mahrum bırakılıyor olması gerçeğine katlanamıyordu. Aynı mektuba erkeklere yönelik yoğun haset duygusundan, kendisinin “sinsi, habis, gizil” olarak tarif ettiği öfkeden dem vurararak devam eder.²⁸

Cinsellik –daha doğrusu, cinselliği çepeçevre saran kısıtlamalar ya da baskılar– Plath'ın yaratıcı ve psikolojik gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Sylvia, 1950 sonbaharında güncesine yazdığı üzere, geleneği göz ardı edemeyecek kadar iyi yetiştirilmiş bir kızdır, ancak onun “vıcık vıcık bir arzu” hissederek kendini bir randevudan diğerine “sürüklemek” dışında bir seçeneği bulunmamasına karşın, oğlanların kendilerini cinsel olarak ifade etme şansına sahip olması içini nefretle doldurmaktadır. Bunlara ek olarak, sistemin onu tiksindirdiğini de yazmıştır.²⁹

Plath'ın mustarip olduğu akıl hastalığının semptomları hakkında çok şey yazılıp söylenmişse de, hastalığının olası nedenlerinin üzerinde pek fazla durulmamıştır. Sylvia Plath, içindeki hiddeti alevlendirmekten ve yoğunlaştırmaktan başka bir işlevi

olmayan bir ülkede ve çağda doğmuş öfkeli bir genç kadındı. Kendini cinsel olarak ifade edememesi yüzünden aklını kaçıracağını hissetmesi yetmezmiş gibi bir de daha geniş imkânlarla sahip bir ailede doğmamış olmasına kızıyordu. Mektuplarıyla günceleri, kendini ikinci sınıf ve toplumdaki düşük mevkiinden dolayı eziklik hisseden biri gibi gördüğünü yansıtan göndermelerle doludur. Amerika'da kadınların gittiği en iyi üniversitelerden biri olan Smith College'da burslu okuyan bir genç kız olarak etrafı ülkenin ileri gelenlerinin kızlarıyla sarılmıştı. Okul masraflarını çıkarmak için patates soydu, sebze doğradı ve garsonluk yaptı. Kızının giderleriyle burs parası arasındaki açığı kapatmak için Boston Üniversitesi Uygulamalı Güzel Sanatlar ve Edebiyat Fakültesi'nde çalışan annesinin omzundaki yükü hafifletmeye çalışan Sylvia, üniversitedeki ekstra işleri gönüllü olarak kabul etti ve bulabildiği tüm boş vakitlerde para karşılığında şiirler ve öyküler yazdı. Flörtlerini ailesinin Wellesley, Massachusetts'teki, bir odasını annesiyle paylaşmaya mecbur olduğu iki yatak odalı evine çağırarak durumunda kaldığında, onların duvar kağıdındaki izleri ve yırtıkları görebileceklerini düşünerek endişelenirdi; bu gibi durumlarda, kusurları örtebilmek için ışıkların kısık olması şarttı.³⁰ Smith'teki ilk yarıyılı olan 1950 sonbaharında güncesine çocukluk ile genç erişkinlik arasındaki sancılı geçiş sürecini anlatan bir şeyler yazmıştı. Bu yeni ve sıkıntılı gerçekliği anlamlandırmasına yardımcı olabileceğini düşünerek hayatın kendisine zor gelen bazı yönlerinin bir listesini çıkarmış, azalan özgüvenini yükseltmek için kullanabileceği, kendisine yönelik bir not envanteri hazırlamıştı. Bu bölümlerden bir tanesi, toplumdaki ekonomik konumuna odaklanır; burada, daha varlıklı

ailelere mensup kızlarla rekabet etmek zorunda olduğunu gayet iyi bildiğinden söz eder. Yeni yeni fark ettiği üzere, Plath ailesi sadece mütevazı imkânlarla sahip bir aile olmakla kalmamakta, aynı zamanda nüfuzlu kişilerden oluşan entelektüel bir soydan da gelmemektedir. Daha zengin aileleri olan oğlanların kasıtlı olmayan bir şekilde onun “kenar mahalle”den gelmiş olması haline vurgu yaptığını sık sık gözlemler ve acımasızlık etmek gibi bir niyetlerinin olmadığını bildiği halde, onların sözlerine içerlerdi.³¹

Plath’ın, nihayetinde galip çıkamadığı bir savaşa dönüşecek olan benliğini tüm yönleriyle kucaklama mücadelesi, onun en mükemmel şiirlerine ilham veren kendine özgü psikolojik koşullar kümesini ortaya çıkarmıştır. Yazı yazmanın, onun gözünde, içinde birikip duran yığınla negatif duyguyu dışarı atmanın bir yolu olduğuna hiç kuşku yok. Her ne kadar *Ariel* şiirlerini –sevgililerinden biri olan Peter Davison’ın sözlerindeki gibi– onun en sonunda “hayatında ilk kez kendi hakiki benliğini bulmasının ve ortaya çıkan dehşetin kanı ve plasentayı çağrıştırtmasının”³² bir işareti şeklinde yorumlamak kolaya kaçmak gibi görünse de, hakikat bundan çok daha karmaşık ve daha bile rahatsız edicidir.

Aslında, Sylvia’nın tek bir tutarlı kimliği yoktur; bilakis benliği, kimisi diğerleriyle hepten ters düşen çok sayıda farklı kişiliğin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Arkadaşı Clarissa Roche “İçimizde Sylvia’yı tanıyanların çoğunun tanıdığı farklı bir Sylvia vardı” diye yazmıştı. “Bu, bir yere kadar onun kapalı kutu, içten pazarlıklı ve seçici biri olmasından kaynaklanıyor, ama ben bu durumu karakterindeki farklı yüzlerin dört bir yana dağılmış olmasına da bağlıyorum. Onda tuhaf bir şekilde tamamlanma-

miş bir insanın hali vardı. Kişiliğini oluşturan muhtelif kollar, bütünlüklü bir kütlede sabitlenmek üzere bir merkeze doğru yarı- rış eden ve titreşen cıva parçacıkları misali hep bir odak noktası arayışındaydı.”³³ Zaman zaman, Plath da kendini yarı mitsellik mertebesine yaklaşan bir varlık şeklinde tasavvur etmişti. Erkek arkadaşı Gordon Lameyer yayımlanmamış bir hatıratla “Onda kendi kendisini Havva ya da Harikalar Diyarı’ndaki Alice gibi pek çok mitsel kılığa bürünmüş olarak görebilecek bir hayal gücü mevcuttu; başkalaşımdan geçerek öteki rollere girse de, hep bir kabul töreniyle meşgulmüş gibi bir hali vardı” diye yazıyor. “Ben onu zıtlıkların [bir] birleşimi olarak görmek eğilimindeydim: As- lında bir Kalypso* olabilmek isteğiyle yanıp tutuşan bir Nasikaa”; Kirke*** olmanın eşiğinde duran bir Dido; Afrodit**** olmanın hiç de uzağında bulunmayan bir Artemis****.”³⁴ Aynı otobiyografide La- meyer, kendisi de Cambrige’de öğrenim gören ve Plath hakkında “her daim patlamaya hazırmış gibi duran bir saatli bomba” ben- zetmesinin yapıldığı konuşmalara kulak misafiri olan bir arkada- şının sözlerine de yer vermişti.³⁵

Plath’ın içinde kendi varlığını bir çeşit Anatomik Venüs***** olarak kullanma, zihnini bütün o “çekirdek çitleten kalabalı-

* Homeros’un *Odyseia*’sında adı geçen gizemli tanrıça. (ç.n.)

** *Odyseia*’da Kral Alkinous’un kızı; ismi Yunanca’da “gemileri yakan kişi” anla- mına gelir. (ç.n.)

*** Homeros’un *Odyseia*’sındaki büyücü tanrıça. (ç.n.)

**** Yunan mitolojisinde aşk ve güzellik tanrıçası. (ç.n.)

***** Apollon’un ikizi; vahşi doğa, avcılık ve av tanrıçası. (ç.n.)

***** İdeal ölçülerdeki kadınlara ait son derece gerçekçi mankenlere verilen ad; mankenler çıkarılabilen parçalardan oluşur. Sözelimi, göğüsteki tabaka çı- karılarak iç organlar gözlemlenebilir. (ç.n.)

ğın”³⁶ görmesi için deşip açma yönünde zapt edilemez bir dürtü vardı.³⁶ 1951’de o dönemde Harvard Tıp Okulu’nda öğrenim gören Dick Norton’la birlikte diseksiyon odasına girerek birkaç cesedin parçalarına ayrılmasına yakın mesafeden tanıklık etmişti. *Sırça Fanus*’ta cesetlerin kokusunu eski turşu kavanozlarına³⁷, “Two Views of a Cadaver Room” şiirinde de kapkara kadvraları “yanık hindi”ye benzetmişti.³⁸

Plath üniversiteye yaptığı başka bir ziyarette formaldehitin içinde yüzen birkaç ölü ve sakat bebek görmüş, söz konusu ayrınıtıya *Sırça Fanus*’ta yer vermişti.³⁹ Plath –tıpkı masada yatan kadvralardan biri ya da şişelerinde duran ölü bebekler gibi– kendi varlığını araştırılmak, kurcalanmak ve parçalarına ayrılmak üzere yaratılmış bir numune, bir deney nesnesi olarak tüm dünyaya sunar. Bir keresinde kendi kendisinin dışına çıkan herhangi bir şey yazamayacak olması halinde kahrından öleceğini söylemesine karşın,⁴⁰ nihayetinde her şeyi –hatta Yahudi Soykırımı gibi uçtaki olayları bile– kendi benliğinin filtresinden geçirmek zorunda kalmıştır.

Craig Raine, *Times Literary Supplement*’ta “Sylvia Plath bir egosantrik yücelme örneğidir: Öznesi kendi benliğinden, kendi açmazından ve kendi şiddetli romantik duygulanımlarından oluşur” tespitinde bulunmuştu.⁴¹ Bu yalnızca bir yere kadar doğru olabilir. Ben onun yücelikten ziyade çaresizliğe, romantizmden ziyade modernizme daha yakın durduğu savının arkasındayım: Onun benliği dünyadaki bütün korkunçlukların ikâmet ettiği yerdir. Sylvia nereye giderse gitsin içinde taşıdığı, yoluna çıkan pek çok şeyi çekip yutan bir kara deliği de beraberinde götürmüştü. Yakınındaki çoğu

* Bir Kadvra Odasının İki Yüzü. (ç.n.)

kimsenin de tanıklık ettiği üzere, ondaki yaratıcılık vakumunun çeperine yakın durmak tehlikeli bir manzaraya bakmaya eşdeğerdi. Ted Hughes, 1963 Martı'nda Sylvia'nın annesi Aurelia'ya yazdığı mektupta kızının en çok sevdiği insanları nasıl sık sık cezalandırdığından söz etmişti.⁴² Plath'ın yakınındaki kişileri –genellikle pek gizlenme gereği duyulmamış şekillerde– doğrudan yapıtlarına aktarabileceği öznel olarak görmesi gerçeğiyle bundan bile daha vahim bir şeydi. O halde vampir karakterinin Plath'ı büyülemiş olmasında şaşılacak bir şey yoktu; bu durum, şiirlerinde (“Daddy”) ve annesine asalak bir yaşayan ölü rolünü layık gördüğü güncelelerinde kendini göstermişti. Plath'ın “yazılmamış” (sadece kendilerine ait birer taslağı bulunan) pek çok öyküsünden biri olan, Henry James'in “The Altar of the Dead”inden⁴³ esinlenmiş “The Fringe Dweller”⁴⁴ öyküsünün merkezinde bir vampir misali –filmler, kitaplar, kulak misafiri olunan konuşmalar, yabancılar gibi– etrafındaki ikinci elden deneyimlerin kırıntılarını ve parçalarını kullanarak kendi kimliğini inşa eden bir genç kız vardır. Kız hakiki bir benlik olma noktasında durduğunu hissetse de, bunu hiçbir zaman tam anlamıyla gerçeğe dönüştüremez ve nihayet, öykünün sonunda kendine geldiğinde bir tabutun içinde olduğunu fark eder. İşin aslı, genç kız mezarını kendi elleriyle inşa etmiştir.⁴⁵

Plath'ın hayatında derin karşılıkları bulunan bir başka klasik mit de Frankenstein'in canavarının konu olduğu hikâyedir. 1953 yazında başarısız bir intihar girişiminin ardından Plath, kendini yeniden doğmuş bir insan, dipdiri bir kadın Lazarus⁴⁶ gibi hisset-

* Baba. (ç.n.)

Ölümler Sunağı. (ç.n.)

*** Pervaz Sakini. (ç.n.)

**** Yuhanna İncili'ne göre öldükten dört gün sonra Hz. İsa tarafından diriltlen kişi.

mişti. Bu durum, baştan savma bir elektroşok tedavisiyle bir araya gelince (canı her istediğinde kendisine elektrik verilebiliyordu), onu hem canavarın yaratıcısına, hem de korkunç mahlûkun kendisine dönüştürüyor ve fena halde saplantılı olduğu kusursuz ikizlerden birine karşılık geliyordu. Şairlik vizyonunun gelişimi açısından en büyük önem taşıyan olay, sonraki dönemlerde yaşadığı ihanetlerden ya da evlilik hayatındaki sadakatsizliklerden çok bu deneyimin ta kendisidir. İnsanın rahatını kaçıran, dehşet yüklü ve aşkın sesi *Ariel*'den ve "Edge" gibi son dönem şiirlerinden uzun yıllar önce verilmiş eserlerinde çoktan kendini göstermeye başlamıştır.

1950'de güncesine "eşik"te yaşamanın nasıl bir şey olduğunu yazmış, hepimizin karanlığa bakan bir uçurumun eşiğinde, gözlerimizi aşağıdaki ürkünç çukura dikmiş bir halde durduğumuz düşünüldüğünde, kendisinin yalnız olmadığını da ilave etmiştir.⁴⁴

Bu kitapta, Plath'ı başını uzatıp eşiğin ötesine göz atmaya ve insan zihninin dipsiz kuyusuna bakmaya iten şeyleri göstermeye çalıştım. *Deli Kızın Aşk Şarkısı*'nda ondaki zihinsel dengesizliklerin kaynaklarının izini sürdüm ve insanın gerçekten keyfini kaçıran ilham perileri sayılabilecek bir dizi kişisel, ekonomik ve toplumsal etkenin nasıl el birliğiyle ona karşı bir tavır aldığını mercek altına aldım. Plath hakkında pek çok şey yazılmış olmasına karşın, bu eser baştan sona onun hayatının öteki biyografilerde yeterince ilgi gösterilmemiş olan bir dönemine; Ted Hughes ile tanışmadan önceki yıllarına odaklanan ilk kitaptır. Ayrıca, geçmişte kullanılamaz durumda (kimisi özel şahısların

(ç.n.)

Eşik. (ç.n.)

tasarrufunda) olan birkaç arşive erişim olanağı buldum ve Plath hakkında daha önce hiçbir zaman açık bir şekilde konuşmamış olan çok sayıda arkadaşla ve sevgiliyle mülakatlar yaptım. Ted Hughes'un da itiraf ettiği gibi, insanlar Sylvia'nın hikâyesini bir çeşit "gizemli düş", kendi fantezilerini ve arzularını yansıtacakları bir tabula rasa olarak görme eğilimindedir.⁴⁵ Bunu hiç aklımdan çıkarmaksızın, diğer Plath biyografileri gibi ikinci elden kaynaklara bel bağlamamaya çalışarak, daha ziyade (mektuplar, günceler, hatıratlar gibi) birinci elden kaynaklardan ve Plath'ı tanıyan kimselerle yapılmış röportajlardan yararlandım.

1948'de on altısındaki Sylvia "Neither Moonlight nor Starlight" adında (şu tarihe kadar yayımlanmamış olan) bir şiir yazmıştı. Burada, kendini yazmaya mecbur hissetmesinin sebeplerini ele almaya çalışır (o genç yaşta bile üretken bir yazardır). En sonunda, içinde asla "durulmayacak olan"⁴⁶ ve ortalığı birbirine katan bir sesin yaşadığı tespitinde bulunur. Her ne kadar bu kitap onun kendi kendine sorduğu soruya dört başı mamur bir yanıt getiremese de (yaratım kaynağı hâlâ büyük ölçüde gizemini korumaktadır), Plath'ın tedirgin ve tedirgin eden, ölümünün üzerinden elli yıl geçtikten sonra bile hâlâ insanın zihninde dönüp durabilecek ve onun rahatını kaçırabilecek kudretteki sesinin çıkış noktalarından bazılarını ele alabildiğimi umut ediyorum.

* (Latince) Üzerinde hiçbir yazı bulunmayan boş levha. (ç.n.)

** Ne Ay Işığı Ne Gün Işığı. (ç.n.)

İÇİME DOKUNAN ŞU TARİFSİZ ACI

Sylvia Plath çocukken annesi aile piyanosunun başına geçer ve on dokuzuncu yüzyıldan kalma “hüzünlü” Alman şarkısı “Lorelei Efsanesi”ni çalardı. Özgün hali 1801’de Clemens von Brentano tarafından yazılmış olan halk şarkısı, delici bakışlarıyla erkekleri anında kendisine âşık eden güzel büyücü Lorelei’in hikâyesini anlatır. Bir piskopos kadını yargılamak üzere huzuruna çağırtır, ama o bile büyücünün cazibesine karşı koyamaz ve Lorelei hayatına son vermesi için piskoposa yalvarıp yakarır. Adam ona idam cezası vermek yerine genç kadını, kendisine bir rahibeler manastırına kadar eşlik edecek olan üç şövalyeye emanet eder. Grup manastıra doğru giderken Ren Nehri’nin sol yakasındaki sarp bir kayalıktan geçer ve kadın, harikulade ırmağı son bir kez görebilmesi için şövalyelerin kendisine yüksek bir noktaya tırmanma izni verip veremeyeceklerini sorar. Lorelei uçurumun tepesine çıkamaz kendini aşağı atar ve ölür.

Hikâye zaman içinde fazlasıyla popüler olduğundan, on dokuzuncu yüzyıl boyunca Lorelei’in bir cadı, denizcileri ayartıp ölümlerine sebep olan bir denizkızı ve altın saçlı bir bakire olarak muhtelif rollerde canlandırıldığı biçimleri pek çok yazar tarafından defalarca kaleme alınmıştı. Plath’ın çocukken dinlediği versiyon, Friedrich Silcher tarafından müziğe aktarılan ve sonradan Mark Twain tarafından çevirisi yapılan Heinrich Heine’ye ait 1823 tarihli “Die Lorelei” şiiriydi. Plath’ın efsaneyi hayatının ilk yıllarıyla ilişkilendirmesi önemli bir noktadır; 1958 Temmuzunda “Lorelei” şiirini yazdığı sırada hikâyenin kendisine çekici gelen yönlerini maddeler halinde güncesine yazmıştı: Öykü sadece Almanya’dan çıkmış olmakla kalmıyor, aynı zamanda Plath’taki yinelenen temalardan birini, başka bir deyişle “ölüm arzusu”nu¹ kusursuz bir şekilde yansıtıyordu. Sylvia, Ren’deki sirenlerin onun “Kendi Kanı”ndan² olduklarını anlatmış ve gerçekten de zamanla kendini bir modern zaman Lorelei’i, etkileyici gözlerinin tek bir bakışıyla erkekleri ayartma gücüne sahip bir büyücü ve tek yazgısı kendi ellerinden gelecek bir ölüm olan azap içinde bir ruh olarak görmeye başlamıştı.

Plath ailesinin evinde çalınıp duran şarkı, Sylvia’nın çocukluğunu ve bu dönemin bir biyografi yazarının karşısına çıkardığı çeşitli problemleri daha iyi anlamak amacıyla da kullanılabilir:

Bunun ne anlama geldiğini hiç bilmem
İçime dokunan şu tarifsiz acı:
Mazide kalmış bir hikâye
Beynimin içinde dönüp durur.³

Annesinin saplantılı velilik merakı sayesinde Plath'ın ilk yıllarına ait gerçekler hakkında epeyce bilgi sahibiyiz. Öyle ki, Aurelia bu merakını kızının kilosunu doğum anında, iki haftalıkken, bir aylıkken, altı aylıkken, sekiz aylıkken, dokuz aylıkken, bir yaşındayken, on sekiz aylıkken, iki yaşındayken, yirmi altı buçuk aylıkken ve üç yaşındayken kaydedecek kadar ileri bir noktaya taşımıştı. Oysa tüm bu bilgi fazlalığına rağmen bir eksiklik, Plath'ın dahi varlığını kabul ettiği “içe dokunan tarifsiz bir acı” söz konusuydu. Şairin güncelerini okurken insan onun yetişkinlik hayatının hatırı sayılır bir bölümünü kendisinin “çocukluğumun karmaşık mozaığı”⁴ olarak tanımladığı şeyi anlamlandırmaya çalışarak geçirdiği hissine kapılır. Gel gelelim, anlamak için ne denli uğraşırsa uğraşsın ya da ne kadar çok şey yazarsa yazsın başarısız olmaya yazgılıydı. İçinde fırtınalar koparan kaosu bir tür düzen içinde tutmak adına deneyimlerinin kaydını tutma çabasında kararlı olan Sylvia problemlerinin yanıtını bulmak umuduyla sık sık geri dönüp çocukluğuna bakmıştı. Fakat “The Ghost’s Leavetaking” şiirinde yazdığı gibi, orada bir yığın okunamayacak haldeki hiyerogliften, kayıp bir dili konuşan bilinemez varlıklardan başka bir şey bulamamıştı.⁵

Sylvia Plath, Otto Emil Plath ile Aurelia Frances Schober'in ilk çocuğu olarak 27 Ekim 1932'de, saat 14:10'da Boston, Massachusetts'teki Robinson Memorial Hastanesi'nde dünyaya geldi. Çift, 4 Ocak 1932'de evlenmişti; Boston Üniversitesi'nde biyoloji profesörü olan adam kırk altı, 1929 yılında tanıştığı ve eski bir öğrencisi olan kadın ise yirmi beş yaşındaydı. Boston Üniversite-

* Hayaletin Vedası. (ç.n.)

si Uygulamalı Güzel Sanatlar ve Edebiyat Fakültesi'nde yüksek lisans öğrenimi gören Aurelia, yayımlanmamış bir mektupta bu karşılaşmayı anlatmıştı. “Wagner’in operalarını (bunların bazılarını) yazarken esinlendiği ‘Das Nibelungen Lied’ adındaki meşhur Alman şiiri üzerinde çalışmak istemiştım...” diye yazmıştı. “Ben de Almanca bölümünün başkanına gidip, bunu öğreten birilerinin olup olmadığını sordum ve kendisi –bu bana biraz tuhaf gelse de– bir biyoloji profesörü tarafından verilen Ortaçağ Yüksek Almanca'sı dersini almamı salık verdi. [...] Ben onun [Otto Plath'ın] gözde öğrencisiydim, ama o son derece doğru bir davranışta bulunarak, final sınavının kâğıdını teslim ettiğim güne kadar bana arkadaşlık teklif etmedi, çünkü o günlerde profesörlerle öğrencilerin arkadaşlık kurması yasaktı. Uzun boylu, pembe yanaklı bir adamdı; hayatımda gördüğüm en mavi gözlere sahipti. Fena halde utangaç biri olduğunu düşünürdüm, çünkü beni her derse kaldırışında gözlerini ayakkabılarına diker, asla doğrudan yüzüme bakmazdı!”⁶

Kızının sonradan “Daddy” şiirinde ölümsüzleştirdiği Otto Plath, 13 Nisan 1885'te Plath'ın *Sırça Fanus*'ta “Prusya'nın kara bağrındaki manik depresif küçük köy”⁷ olarak söz ettiği bir yer olan Almanya'nın Grabow şehrinde dünyaya gelmişti. Otto 1901'de Amerika'ya göçmen olarak giden Ernestine Kottke ile Theodore Platt çiftinin altı çocuğunun en büyüğüydü. Aurelia torunu Nicholas Hughes'a gönderdiği bir mektupta “O ve ailesi kırsal kesimde yaşar, meyvelerini sebzelerini kendileri yetiştirir-

* Ortaçağ Yüksek Almanca'sıyla yazılmış epik bir şiirdir. Destanda Hristiyanlık öncesindeki Pagan inançların yanı sıra Ortaçağ'daki toplumsal yapının yansımalarına rastlanır. (ç.n.)

lerdi,” diye yazmıştı. “Babası bir demirci ustası ve çok yetenekli bir teknisyendi – hatta o kadar yetenekliydi ki, Amerika Birleşik Devletleri’ne geldiğinde bir ekin biçme makinesi olan meşhur McCormick biçerdöverinde kullanılabilecek bir yenilik icat etmişti.”⁸

Otto’nun –1885’te Watertown, Wisconsin’e göç etmiş– büyükbabası John, 1900 yılının Ağustosunda torununun Hamburg’dan New York’a giden *Auguste Victoria* gemisindeki deniz yolculuğunun masrafını kendi cebinden ödemişti. Kayıtlar bize on beşindeki oğlanın kendini bir “çizme ustası” olarak tanımladığını ve 8 Eylül’de New York’a ayak bastığını gösteriyor. Otto’nun okuldaki parlak notları John’un da kulağına gitmişti ve torununun Lüteriyen rahipliği hizmetine girmesi koşuluyla Wisconsin’deki Northwestern Koleji’ndeki tüm masraflarını karşılamayı teklif etti. Aurelia “Karşısına çıkan fırsat gözlerini kamaştırmıştı,” diye yazmıştı. “Onun durumundaki bir çocuğun Almanya’da asla erişemeyeceği yüksek eğitimi almakla kalmayacak, üstüne üstlük düşüncesi bile içini korkuyla dolduran askerlik hizmetinden de kurtulmayı başaracaktı; kendisi müzmin bir savaş karşıtıydı.”⁹ Otto, bir yıl boyunca Manhattan’da yiyecek içecek dükkânı işleten bir amcasının yanında kaldı. İngilizcesini ilerletmek konusunda o denli kararlıydı ki, ilkokuldaki derslere dinleyici öğrenci olarak katılma iznini (derslere katılabiliyor, ama bu derslerin not ortalaması üzerinde etkisi olmuyordu) aldıktan sonra sınıfın arka sıralarında oturup bol miktarda not aldı ve hem öğrencilerle, hem de öğretmenlerle eşit oranda pratik yaparak konuşma becerisini geliştirdi. Kendini o seviyede yeterli hisseder hissetmez bir üst sınıfa geçiyordu; böylece, bir yıl içinde sekiz sınıfın tamamını başarıyla tamamladı ve İngilizceyi için-

de yabancı bir aksanın zerresi dahi olmadan konuşabilecek hale geldi. 1903'te Otto Watertown, Wisconsin'de yaşamaya başladı ve Northwestern Hazırlık Okulu'na kaydını yaptırdı. 1906 Haziranı'ndaki mezuniyetinin ardından klasik diller öğrenimi göreceği ve 1910'a kadar devam edeceği Northwestern Koleji'ne girdi. Babası Hans da aynı okulun öğrencilerinden ve Otto'nun yakın arkadaşı olan Max Gaebler, anılarında buradan "Kolej, gerçek anlamıyla klasik bir Alman Gymnasium'u" sayılabilirdi" şeklinde bahseder. "Bir hazırlık okulu ve kolej olarak adlandırılmasına karşın, sekiz sınıfın her biri eski Latince isimlerden seçilmişti: Sexta, quinta, tertia, unter und ober secunda, unter und ober prima. Bütün dersler Almanca olarak yapıldı."¹⁰

Otto büyükanne ve büyükbabasını memnun edecek bir başarı kazanarak göz kamaştırıcı notlar getirmiş, ancak boş zamanlarında Charles Darwin'in yazılarına merak sarmıştı. "Darwin onun kahramanı haline gelmişti ve Otto, Lüteriyan ilahiyat okuluna girdiğinde [...] Darwin'in tüm külliyyatının yasaklı kitaplar arasında olduğunu görünce büyük bir şok yaşamıştı."¹¹ Ortama ayak uydurmak için elinden geleni yaptı, ama "ıstırap verici bir kuşkunun pençesinde ve kendini tartıp durarak geçen birkaç mutsuz ayın" ardından ilahiyat okulunu bırakmaya ve rahiplik hizmetine girme konusundaki tüm planlardan vazgeçmeye karar verdi.¹² Kariyerinde yapacağı değişiklikten –artık planları arasında öğretmen olmak vardı– büyükanne ve büyükbabasına söz ettiğinde ona kesin bir dille, bu tasarısını kendilerinin desteği olmaksızın gerçekleştirmek durumunda kalacağını söylediler. Aurelia, "Bu

* Almanya'da üniversiteye gidecek öğrencilerin devam ettiği klasik bir hazırlık okulu. (ç.n.)

yüz kızartıcı kararında ısrar etmesi halinde, artık ailenin bir parçası olamayacaktı,” diye yazmıştı, “adı aile İncil’inden silinecekti. Ve olay tamı tamına bu şekilde gelişti. Hayatının bundan sonraki kısmını hep kendi başına var olan bir insan olarak sürdürdü.”¹³ Plath, bu aile geçmişini, kadın kahramanı Esther’in babasını si-nik’ bir ateist olma akıbetiyle yüzleştirmeden önce Wisconsin’de yaşayan bir Lüteriye-n olarak tamir ettiği *Sırça Fanus* romanında yeniden işleyecekti.¹⁴

Otto, ilk önce Seattle’a taşındı ve 1911 Şubatı’nda Washington Üniversitesi’ne kaydını yaptırdı. Ertesi yılın haziran ayında Sosyal Bilimler alanında yaptığı yüksek lisansını tamamladı. 7 Ağustos 1912’de Washington Eyaleti’ne bağlı Spokane’de, Eau Claire, Wisconsin’den arkadaşı Rupert Bartz’ın yirmi üç yaşındaki kız kardeşi Lydia Clara Bartz ile evlendi. Ne var ki, bu evliliğin büyük bir hata olduğu baştan anlaşıldı. Aurelia, torunu Frieda’ya şunları yazmıştı:

Edebiyatın daha ince elenip sık dokunan ve daha az gerçekçi bir şey olduğu ve ortada ne radyonun ne de televizyonun bulunduğu o günlerde (bu her ne kadar günümüz gençlerinin inanmakta güçlük çekeceği bir durum olsa da) insanların evliliğin kendisi hakkında pek fazla bir şey bilmeden evlenmeleri mümkün olabiliyordu [...] Şöyle ki, Lydia “üzerine titrenerek yetiştirilmiş” şeklinde tabir edilen ve fazla idealist kalıplar çerçevesinde eğitim görmüş bir kadındı. Evliliğin fiziksel yönüne hiç hazırlıklı değildi. Haliyle, o ve Otto

* İnsanın erdem ve mutluluğa, hiçbir değere bağlı olmadan bütün gereksinimlerden sıyrılarak kendi kendine erişebileceğini savunan Antisthenes’in öğretisi sinizmi benimseyen kişiye verilen ad. (ç.n.)

evlendiklerinde, ikisi de birbirlerine taban tabana zıt tutumlar içinde olduklarını fark etmişler (bunların hepsini daha önce aralarında konuşmamış olmaları ne kadar kötü!) ve bunun neticesinde Lydia üç hafta sonra Otto'yu terk edip ailesinin yanına dönmüş. Bu iki kişiye birbirlerini bir daha hiç görmemiş – hem de hiç!¹⁵

Hemşirelik yapan Lydia hayatı boyunca bir daha hiç evlenmemiş ve bildiğimiz kadarıyla, Otto ya da onun meşhur kızı hakkında tek kelime etmemiş olarak 22 Şubat 1988'de Eau Claire'de hayata gözlerini yummuştu.

Otto da sırrını kendisiyle birlikte mezarına götürdü. Plath, 1918 Ekimi'nde Berkeley, California'da yaşadığı sırada kuşku-lu bulunan “Alman yandaşı” eğilimleri sebebiyle FBI tarafından sorgulanmıştı. İddiaların kaynağında, Plath'ın savaştaki çabalara destek olmak için Özgürlük Tahvilleri satın almamış olması yüzünden kayıt altına alınmış bir “yabancı düşman” olarak belirlenmiş toplumsal konumu ve “Washington Eyaleti'ndeki bir öğretmenlik okulundaki işini ve California Üniversitesi'ndeki başka bir işi kaybetmiş olması [...] sebebiyle” Amerika'ya beslediği sözde antipati yer almaktaydı. Yakın zamanda halkın bilgisine sunulan FBI dosyalarında Plath'ın Alman yandaşı eğilimleri konusundaki suçlamalardan aklandığı görülmüş olmasına karşın, kayıtlar, soruşturmacının onu “hiç kimseyle arkadaşlık etmeyen ve hiç kimsenin kendisiyle gerçek anlamda iyi bir tanışıklığı olmadığı bir adam” ve “asabi ve marazi mizaca” sahip biri olarak değerlendirdiğini açığa çıkarmıştı.

Otto ise durumunu elinden geldiğince açıklamıştı: Özgürlük Tahvilleri'nden satın almamıştı, çünkü 1.400 dolar tutarında bir borcu bulunmakta, “bunun % 5 ve 6 kadarını faiz olarak ödemek-

te ve hem hayatını kazanmak, hem de bir yandan üniversitedeki çalışmalarını sürdürmek için var gücüyle çalışmaktaydı. Bu yüzden satın alacak maddi gücünün olmadığını düşünmüştü.” Özel ajana büyükanne ve büyükbabasının Amerika’ya göçmen olarak geldiğini “çünkü burada daha iyi koşulların bulunduğunu ve Almanya’da –her şeyin olmasa da– bazı şeylerin yozlaştığını, yani Alman insanının ve karakterinin büsbütün berbat olmadığını ancak birtakım kusurlarının olduğunu” anlatmıştı. Soruşturmacı Plath’ın Berkeley’deki danışmanı ile da mülakat yapmış, kendisi Otto’ya üniversitede bir asistanlık görevinin verilmediğini “çünkü onun bir öğretim görevlisinde bulunması gereken kişiliğe sahip olmadığı, [...] aşırı sinirli ve öğrencilerin ilgisini çekmekte yetersiz kalan biri olduğu; ikinci olarak, Üniversite İdarecileri’nin fakültede Almanların işe alınmasını yasaklayan bir karar aldıkları” açıklamasını yapmıştı. Kaynağın dediklerine bakılırsa “[söz konusu] şahsın zaman zaman yaptığı yersiz yorumlar, büyük olasılıkla hayatını kazanırken uyruğu sebebiyle yaşadığı talihsizliklere ilişkin olumsuz düşüncelerine bağlanabilir”di. Otto, üniversitedeki çalışmalarına ek olarak her gün birkaç saat Lincoln pazarında çalışmaya mecburdu ve akşamları da asansörcü olarak çalışıyordu; her iki işten eline geçen para saatte yirmi sentti.^{15a}

Otto’nun çalışma ahlakında tembelliğe yer yoktu. Berkeley’nin ardından (1915’ten 1918’e kadar modern diller öğretim görevlisi olarak) Massachusetts Institute of Technology’ye devam etti. 1921 ile 1925 yılları arasında kendisini bir entomoloji* asistanı olarak işe alan Harvard’ta zooloji öğrenimi gördü. 1929’da Aurelia Schober ile tanıştığı sırada, bir yıldır Boston Üniversitesi’nde

* Böcek Bilimi. (ç.n.)

biyoloji dalında yardımcı doçent olarak çalışmaktaydı. Üniversite aynı zamanda kendisini Ortaçağ Yüksek Almancası dersini vermekle de görevlendirmişti ve sınıfın son gününde, –bir yandan masasındaki mürekkepli kalemle sinirli sinirli oynarken– en sevdiği öğrencisine, onun konuğu olarak başka bir profesörle eşinin kır evine gelmeyi isteyip istemediğini sordu. O hafta sonu Otto, Aurelia’ya kısa süreli evliliğinden bahsetti ve ona “artık genç bir kadınla ciddi bir ilişki kuracak olması halinde, elbette eşinden boşanacağını” bildirdi.¹⁶ Kökenlerini Grabow’da geçen çocukluğuna bağladığı bir tutku olan arı sevgisinden de söz etmişti. Otto “Komşumuz olan bir arıcının faaliyetlerini defalarca gözlemledikten sonra, yaban arısı kolonilerinin yapay meskenlere nakledilmesinin ve böylelikle her zaman bal elde etmenin mümkün olabileceği fikrini geliştirmiştım,” diye yazmıştı. “Bu kolonilerin ‘aktarılması’ için kullanılan yöntem fazlasıyla acemi işiydi ve haliyle benim de birtakım kindar türler tarafından ağır şekilde cezalandırıldığım oluyordu.”¹⁷

Otto’nun arı merakı zamanla bilimsel bir saplantıya dönüşmüştü ve Aurelia ile tanıştığı döneme gelindiğinde elinde yıllarca sürmüş çalışmalardan elde edilmiş bir yığın veri birikmişti. Çift 4 Ocak 1932’de –Plath’ın ilk eşi Lydia’dan boşandığı aynı günün içinde– Carson City, Nevada’da evlendikleri andan itibaren hayatları Otto’nun doktora tezini esas alan *Bumblebees and Their Ways* kitabı üzerinde yoğunlaşan çalışmalardan ibaret hale geldi. Aurelia yıllar sonra “Evlilik hayatımızın ilk yılında O KİTAP için her şeyi bir kenara bırakmamız gerekti,” diye yazmıştı.¹⁸ Her ne kadar Otto –kitabın önsözünde “metnin düzeltisinde ve re-

* Yaban Arıları ve Davranış Biçimleri. (ç.n.)

daksiyonunda bana büyük yardımları dokunan eşim Aurelia S. Plath'ın çalışmaları sayesinde" yazarak- yeni eşinin hakkını teslim etmiş olsa da, sonuçta ortaya çıkan 1934 tarihli kitaptan birtakım bölümleri okuyunca insan Aurelia'nın etkisinin sekreterlik işlerinin çok daha ötesine geçtiği izlenimini ediniyor. Birinci bölüm şu sözcüklerle başlıyor: "Nisanın ortasındaki berrak, güneşli bir günde salkım söğütlerin ilk çiçeğe durduğu zamanda yürüyüşe çıkmışsanız, sık sık büyük bir iştahla söğüt çiçeklerinin öz suyunu yudumlayan genç yaban arısı kraliçelerine rastlayabilirsiniz. Biraz durup kalın kadifemsi giysilerini kuşanmış, henüz kanatları, sonradan yapmak zorunda kalacakları uzun yiyecek arama uçuşları yüzünden yıpranmamış olan bu kraliçeleri seyretmek ne büyük bir zevktir."¹⁹

Nihayetinde, Aurelia hep yazar olmak istemiş, ama bir muhabire "Çocuklarımı bir yazarı bekleyen başarı ya da başarısızlığın beraberinde getireceği belirsizlikle karşı karşıya bırakabilecekmişim gibi hissetmedim"²⁰ açıklamasını yapmıştı. Aurelia çalışkan bir göçmen ailesinde dünyaya gelmişti; babası Franz Schober Salzburg yakınlarındaki Bad Aussee'de büyümüş ve Amerika'ya 1903 Martı'nda varan *Kronprinz Wilhelm* gemisine Bremen'den binmiş bir Avusturyalıydı. Viyana doğumlu annesi Aurelia Grunwald (sonradan Greenwood adını alacaktı) Amerika Birleşik Devletleri'ne ondan bir yıl sonra ayak basmıştı. Çift 1905 Temmuzunda Boston'da evlenmiş ve sonraki yılın 26 Nisanı'nda Aurelia Frances adını verdikleri kızları dünyaya gelmişti.

Sylvia'nın annesi okyanus kenarındaki Shirley Sokağı 892 numarada, Point Shirley'de Almanca konuşulan bir evde büyümüşü: (Artık kendine bu adı uygun gören) Frank, garson olarak çalıştığı İngiltere'de iki yıl geçirmiş olmasına rağmen, aile fertleri

birbirleriyle kendi ana dillerinde iletişim kurmaktaydı. Aurelia, sonradan *Letters Home*'un* girişinde de anlattığı gibi, kendini okulda çoğu zaman herkesten soyutlanmış hissedirdi: “En çok duyduğum iki kelime ‘Kapa çeneni!’ lafıydı; ben de bir keresinde okuldan sonra eve gelip babamla karşılaştığımda, onun selamına ‘Kapa çeneni!’ diyerek gurur içinde ve yüksek sesle karşılık verdim. Yüzünün nasıl kıpkırmızı olduğunu bugün bile hatırlarım.” Frank kızını dizinin üzerine yatırdı ve poposuna hafifçe vurdu, ancak bu hareketi kızının “*Aber was bedeutet das, Papa?*” (“Bunun anlamı neydi, Baba?”) yalvarışıyla son buldu. Frank, Aurelia’nın kullandığı sözcüklerin anlamını bilmediğini fark edince ona sarılmış ve kendisini bağışlamasını istemişti. Aurelia “Bundan sonra hep İngilizce konuştuk,” demişti.²¹ Yıllar sonra Plath da, büyükannesiyle büyükbabasının daima bozuk bir aksanla konuştuklarını, “jolly”yi^{***} “cholly” ve “when”i^{***} “ven” olarak telaffuz ettiklerini yazacaktır.²² Çocukluğu Winthrop’un İtalyan-İrlandalı mahallesinde geçen Aurelia, özellikle de I. Dünya Savaşı yıllarında önyargılar yüzünden büyük sıkıntılar yaşamıştı. İnsanlar ona genellikle “casus surat” derlerdi ve bir gün başka bir çocuk tarafından okul otobüsündeki merdivenlerden itilerek yuvarlanmasına karşın, şoför başını çevirip ona bakmamış ve hızla oradan uzaklaşmıştı.

Çocukken Aurelia –kendisine çekmiş olan kızının da yaptığı gibi– kurtuluş çaresini kitaplarda aramış, dertlerini Louisa May Alcott, Horatio Alger, Harold Bell Wright, Gene Stratton-Porter gibi yazarlarla ve mahalle kütüphanesinde bulabildiği bütün

* Eve Mektuplar. (ç.n.)

** Keyifli, neşeli. (ç.n.)

*** Ne zaman. (ç.n.)

romantik tarihi romanlarla hafifletmeye çalışmıştı. Lisede okuduğu dönemde, Scott, Thackeray, Dickens, George Eliot, Jane Austen, Brontë kardeşler, Hardy, Hawthorne, Melville ve Henry James romanlarına ve Emily Dickinson şiirlerine geçiş yapmıştı. Aurelia “Tam bir hayal âleminde yaşıyordum,” demişti, “kitaplarım her yerdeydi; her gün toplamakla görevlendirildiğim yatakların hepsinin döşeklerinin altında, banyodaki çamaşır sepetinin içinde... Ve ‘RiRi [lakabım] ne yapıyor?’ sorusuna ailemin verdiği hazır cevap ‘Ah, yine kitap okuyor’ olurdu.”²³ Liseden mezun olduktan sonraki yaz bir sigorta şirketinde tam zamanlı bir işe girerek günde sekiz saatini mektupları daktilo ederek geçirmiş, bunu da sonradan “tatsız bir tecrübe” ve “hiçbir çocuğumun hayatta katlanmaması gereken” bir şey olarak anlatmıştı.²⁴ Her zaman Wellesley College’a gitme hayaliyle yaşamasına karşın, bu kadar pahalı bir eğitim alma imkânına sahip değildi: “Çünkü annemle babamın beni oraya gönderecek paraları yoktu ve benim de o yıllarda burslar konusunda hiçbir fikrim yoktu; oysa mezuniyet sınıfının ikincisi olduğum düşünülecek olursa, belki ben de bir burs kazanabilirdim.”²⁵ Aurelia bunu yapmak yerine, 1924’te Boston Üniversitesi Uygulamalı Güzel Sanatlar ve Edebiyat Fakültesi’ne kaydını yaptıırıp aynı zamanda bir dizi yarı zamanlı işte çalışarak masraflara katkıda bulunmayı seçti. Bunun ardından, lisede İngilizce ve Almanca dersleri verebilecek öğretmen vasıflarını kazanmasına imkân verecek olan iki yıllık bir eğitim aldı.

Aurelia, ilk kez 1925’te on dokuz yaşındayken âşık olmuştu. Âşık olduğu kişi Otto değil, lise mezuniyetinden bir yıl önce tanıştığı, mühendis ve sanatçı olan ve adı açıklanmayan bir başkasıydı. 1978’de torunu Frieda’ya “İnsanın başka birinin haya-

tındaki en önemli kişi olmasının getirdiği tatlı telaşı, heyecanı ve şaşkınlık duygusunu iyi hatırlarım,” diye yazmıştı.

Hayatımda ilk kez kendimi başkalaşmış ve güzel hissettim; her şey mümkünmüş gibi geldi. Gerçekten de [...] bir dönem için kendimi başka herhangi bir şeye verebilmem neredeyse imkânsız gibiydi – o güzelim çehre, okumaya ya da öğrenmeye çalıştığım her şeyle arama girerdi. Sanki her bir gözeneğimden neşe fışkırıyormuş gibi hissederdim; bütün dünya ve onun içindeki her varlık güzeldi. O zaman –iki yılı biraz aşan bir dönem boyunca– bunların hepsini birlikte paylaştık: Müziği, sanatı, kitapları, akla gelebilecek her konu hakkındaki fikirlerimizi, dünyayı, gökyüzünü, denizi; kendimize ve birbirimize yönelik umutlarımızı ve düşlerimizi paylaştık.

Daha sonra, 1927’de, sevgilisi bir iş projesi için önce Brezilya’ya, ardından Rusya’ya gönderildi; “...ve biz birbirimizi bir daha hiç görmedik” diye yazmıştı Aurelia. “(Annen dünyaya gelene kadar gitgide hafifleyen oranlarda varlığını sürdüren kırgınlığı hatırlamak bile istemiyorum.) Her şeye rağmen, o insanın canına can katan sevincin hatırası benim için hâlâ çok kıymetlidir; düşünce tarzımda –dolayısıyla da hayatımda– pek çok değişikliğe yol açmıştır.”²⁶

Aurelia’nın sıcak mizacından çok, parlak zekâsına hayranlık duyduğu bir erkek olan Otto ile tanışması, içinde bulunduğu bu son derece kederli ruh haline rastlamıştı. Çift, 1930 sonbaharından itibaren Blue Hills’de gezintiler yaparak ve Arnold Arboretum ile Fells Reservation’da uzun yürüyüşlere çıkarak gitgide artan oranlardaki zaman dilimini birlikte geçirmeye başlamıştı. Gezilerinde birlikte kuracakları geleceğin ayrıntılı bir planını da

yapmışlardı: En az iki çocuktan oluşan bir aile ve birlikte üzerinde çalışabilecekleri, geçici olarak *Hayvanlar Âleminde Ebeveyn Özgü Bakımın Evrimi* adını verdikleri bir kitap. Aurelia, Otto'nun boşanma sürecinin sonuçlanmasını beklerken Brookline Lisesi'nde bir işe girerek İngilizce ve Almanca öğretmenliği yapmaya başladı, ancak 1932'nin Ocak ayındaki evliliklerinin ardından kocasının işi bırakarak ev kadını rolünü üstlenmesi yolundaki arzusuna teslim oldu. Eldeki tüm verilere baktığımızda, Otto'nun evde bir tür despota dönüştüğünü anlıyoruz. Otto 1935 tarihli *A Handbook of Social Psychology* kitabında yer alan, böcek toplulukları hakkındaki bir bölümü yazarken Prince Street 24 numara, Jamaica Plain adresindeki dairenin oturma odasında çalışıyordu. Yemek masası onun için çalışma masası görevi görürken, büfe de düzenli aralıklarla bakması gereken yetmiş başvuru kitabının tamamının durduğu bir depoya dönüşmüştü ve Aurelia'nın tek bir kâğıdı ya da kitabı yerinden oynatmasına izin yoktu. Aurelia "Çalışma düzeninin planını bir yere çizmiştim ve eşimin Harvard akşam okulunda ders verdiği haftanın tek gecesinde –daima o eve dönmeden önce her bir nesneyi tek tek doğru yerine koyarak– arada bir arkadaşlarımı yemeğe çağırmaıyı becermiştim," demişti.²⁷

Tam bir düzen delisi ve mantık âşığı olan Otto, böcek topluluklarının disiplinli doğasına hayranlık besler, onlarla kıyaslandığında insan doğasının büyük bir karmaşa arz ettiğini düşünürdü. Kendi hanesini katı kurallarına –başka bir deyişle Aurelia'nın alışmakta zorlandığı buyruklarına– göre idare etmek için elinden geleni yapıyordu. Aurelia, evliliklerinin ilk yılının sonunda şayet çocuklarının huzurlu bir evde büyümesini istiyorsa –bu onun yaradılışına aykırı-

* Sosyal Psikoloji El Kitabı. (ç.n.)

rı da olsa– daha “itaatkâr” birine dönüşmek zorunda olduğunun ayırdına varmıştı. Sonuç olarak, Otto “*der Herr des Hauses*” (aile reisi) rolünü üstlendi ve Aurelia çoğu zaman susup oturmak zorunda kaldı.²⁸ Zeki ve hayal gücü kuvvetli bir insan olan, ancak entelektüellik ve yaratıcılık anlamında baskılandığı her halinden belli olan Aurelia’nın bir projeye, enerjisini kontrol altına alabilecek ve yönlendirebilecek bir şeye ihtiyacı vardı. Kızı Sylvia’nın 1932 Ekim’indeki doğumu aradığı şahane fırsatı ayağına getirmişti: Başka bir insanın büyümesini belgeleyecek ve şekillendirecekti. Çiçeği burnunda yazar artık kendini gösterecek fırsatı bulmuş sayılırdı.

Sylvia’nın kuzini, akademisyen Anita Helle, “Çoğu gelişim teorisi *annelerin yazmadığı, anneler hakkında yazıldığı* varsayımından hareket eder,” şeklinde bir gözlemlerde bulunuyor. “Oysa Aurelia Plath’ta bunun tam tersi bir durum söz konusuydu: İçindeki enerjinin *kızı hakkında yazılar yazabilecek* kadar büyük bir kolaylıkla sözel ifadeye dönüşebildiği, onun ergenliğe girişini sözel ritüellerle dile getiren, kızının dünyasını sözcüklerle dolduran bir anneydi o. Aile sisteminde kadınlar arasındaki bağın nasıl tam anlamıyla gizliden gizliye, alt metinler halinde ilerleyen bir dile benzediğini anlamak için akşam yemeği sofrasında Aurelia ile Sylvia’nın birbirlerine yazdıkları mesajları peçetelerin altına gömdüklerini anımsamak yeterli olacaktır.”²⁹

Bilimsel sınıflandırma metodolojisi konusundaki eğitimi Otto’dan almış olan Aurelia, kızının hayatındaki önemli anları en ince ayrıntısına kadar bebeği için tuttuğu bir hatıra defterine kaydetmeye başladı. Defterin iç kapağındaki ithaf kısmında Aurelia’nın düzgün el yazısıyla kaleme alınmış “Sylvia Plath’ın ‘annesi’ tarafından tutulan kayıtları” yazısı okunuyor. Doğduğunda Sylvia’nın boyu 50 santimetreydi; altı aylıkken 70 santimetre,

sekiz aylıkken 72,5 santimetre, on altı aylıkken 81 santimetre ve iki yaşındayken 91 santimetre olmuştu. Aurelia düzenli aralıklarla Sylvia'nın saçından bukleler kesmiş ve bunları titizlikle muhafaza etmişti: Indiana'daki Lilly Library'de Plath'ın birinci yaş gününde kesilmiş buklelerin yanı sıra 1938 ve 1941 yıllarına ait numuneleri, 1942'de kesilmiş bir saç lülesini ve artık beyaz muslin kumaşa sarılmış halde saklanan, yanında Aurelia tarafından yazılmış "12 yaş 10 aylıkken S'nin saç örgüleri kesilmişti" notunun yer aldığı bir çift açık kahverengi saç örgüsünü de görmek mümkün.³⁰ Sylvia altı haftalık olduğunda sesli harfleri taklit etmeye başlamıştı ve sekizinci haftada "ga" ve "goo" diyebiliyordu. Altı aylık olduğunda, Aurelia'nın ona biberonu her uzatışında kızına sütünü içirirken söylediği "goody goody" sözcüklerinin bir taklidi olan "gully gully" sesini çıkarmaktaydı. Sekiz aylıkken Syliva "mama", "dada" ve "bye bye" kelimelerini söyleyebiliyordu ve Aurelia küçük kızın etrafındaki dünyadan –en çok da kuşlardan, çizgili sincaplardan, otomobillerden ve başka bebeklerden– büyük bir keyif aldığını yazmıştı. "Başka bebeklere dokunmak istiyor ve heyecanla bağırarak onlara kollarını uzatıyor," demişti. 1933 Eylülünde Aurelia bir gün sokaktan eskici geçtiği sırada kızının "rags"^{***} sözcüğünü taklit etmek istercesine "ags" diye bağırıldığını da gözlemlemişti. 1 Kasım'da bir yaşındaki kız, "I tee" ("I see"^{****}), ("hot"^{*****} yerine) "haw" ve ("bath"^{*****} içinkendikisaltmasıolan)

* Cici cici şeklinde çevrilebilecek, çocukları özendirmek için kullanılan bir tümce.
(ç.n.)

Eskiler. (ç.n.)

Anlıyorum. (ç.n.)

**** Sıcak. (ç.n.)

*****Banyo. (ç.n.)

“ba” kelimelerini söyleyebiliyordu; derken 19 Aralık’ta Sylvia bağıracak “Daddy” demiş, Aurelia ise bunun “özellikle biri sobayı karıştırdığında söylendiği,” yorumunu yapmıştı.³¹ Bebek defterinin sonunda Aurelia, Sylvia’nın “laflarını ve maskaralıklarını” bir liste halinde yazmış, 3 Şubat 1934’te “Lazımlığa oturtulduğunda hemen ‘Yaptım! Yaptım!’ diye bağırmaya başlıyor (daha şimdi-den küçük yalanlar atmaya başladı!)” gözleminde bulunmuştu.³²

Aurelia’nın notlarını okuyunca Sylvia’nın fazlasıyla sevilmiş bir çocuk olduğu anlaşılıyor. Birinci yaş gününde annesiyle babası ona bir pasta armağan etmişti ve küçük, doğaçlama bir partinin ardından Aurelia, bebek defterine “babası da, ben de bu bir yaşındaki harika ve tatlı çocuğun bütün dünyada bir eşinin daha olmadığı konusunda hemfikiriz; yani en azından biz öyle düşünüyoruz!” diye yazmıştı.³³ İnsan Otto’nun kızının gelişimini bilimselliğe özgü bir keyifle izlediği hissine de kapılıyor: Sylvia altı aylıkken Otto kızını kucağına alıp, bambu gölgeliğe bağlanmış olan bir ipin karşısında tutmuş ve Aurelia’nın yazdığına bakılırsa “ayaklarının ipi, elleriyle aynı şekilde kavramış olması gerçeği karşısında büyük bir mutluluk yaşamıştı: bu onun gözünde, insanlığın geçirdiği evrim sürecinin bir kanıtı olmanın yanı sıra aynı zamanda insanın ayakkabı giymesiyle ve ayaklarını yalnızca yürümek için kullanmasıyla baş gösteren esneklik kaybının da bir kanıtıydı.”³⁴

1934 kışından başlayarak 1935’e kadar geçen, Aurelia’nın ikinci çocuğuna hamile olduğu dönemde annesi Sylvia’ya çok yakında bir erkek ya da kız kardeşinin –bir Warren’ın veya Evelyn’in– olacağını ve kendisinin de gelecek olan yeni bebeğe hazırlık yapmak

* Baba. (ç.n.)

için kızının yardımına ihtiyaç duyacağını söyledi. Bir gün Sylvia başını Aurelia'nın karnına dayadığında bebeğin hareket ettiğini işitti ve "Oğlanın sesini *duyabiliyorum!*" diye bağırdı. "Çocuk "Hó da! Hó da!" diyor. Bu da 'Seni seviyorum! Seni seviyorum!' demek oluyor."³⁵ Aurelia doğumundan önceki hafta kızını yanına alıp kendi anne-babasının evine gitti ve bebeği dünyaya getirdiği 27 Nisan gününe kadar da orada kaldı. Anladığımız kadarıyla, küçük bir erkek kardeşinin olduğu haberi Sylvia'ya verildiğinde suratını asmış ve iğneleyici bir ifadeyle "Benim istediğim Warren değil, Evelyn'di," demişti.³⁶ Adını büyükanne ve büyükbabasının telefon numarasından alan otobiyografik makalesi "Ocean 1212-W"da Plath, Warren'ın ortaya çıkmasının onun üzerinde bir tür varoluş krizi yarattığını yazmıştı: Kardeşinin doğumundan önce Sylvia dünyayla arasında ona mutluluk veren "güzel bir kaynaşma hali"nin bulunduğu inanıyordu; oysa artık kendini bu kaynaşmadan koparılmış ve özel olmayan biri gibi hissediyordu.³⁷ Gel gelelim, Aurelia'nın bakış açısına göre Sylvia'nınkisi "kahkahalardan fazlasıyla nasibini almış" bir çocukluktu,³⁸ gerçekten de, ondaki yaratıcı mizah duygusu küçük yaşlarda kendini göstermişti. 1935 Ekimi'nde bir gün, doktorun Aurelia'ya memesindeki bir apse için tedavi uygulamasının ardından Sylvia ona "Sen çok iyi bir Annesin! Sana ne vereceğimi biliyor musun? İki yeni meme – hem de üzerinde delik olmayan cinsinden!" demişti.³⁹

Aurelia yeni doğan bebeğini emzirirken büyük bir sıkıntı yaşıyordu, çünkü ne zaman Warren'ı göğsüne doğru yaklaştıracak olsa Sylvia da annesinin kucağına çıkmak istiyordu. Aurelia "Neyse ki, kiler raflarındaki paketlenmiş gıdaların üzerindeki büyük harflere bakarak alfabeyi sökmesi de bu döneme rastladı," demişti. Sylvia –ya da ailesinin taktığı adla Sivvy– gelişiminin

ilk yıllarından itibaren sözcükleri sevginin yerine koyar olmuştı. Aurelia'nın emzirmek için Warren'ı kucağına her alışında, Sylvia eline bir gazete alır, yerde annesinin önüne oturur ve büyük harfleri seçme işine girişirdi. Aurelia "Onlara [çocuklarıma] saatler boyunca kitaplar okuyup şarkılar söyledim" demişti, "ve bir yazar gözünün yanı sıra bir ressam gözüne de sahip olabilsinler diye onları daha ilk adımlarından itibaren etraflarındaki her şeyin – renk tonları, gölgeler, gölgelerin içindeki renkler– farkına varmaları yolunda teşvik etmişimdir."⁴¹ Plath kendini sözcüklerdeki fiziksellekle öylesine yoğun bir şekilde özdeşleştirmişti ki, çoğu zaman içinden, *Sırça Fanus*'ta anlattığı şekilde, bir kitap sayfasının ana rahmini andıran uzamına dönebilmiş olma arzusunun geçtiğini hissetmişti.⁴² Çok sonraları Plath'ın aklına annesinin ona Matthew Arnold'ın "The Forsaken Merman" şiirini okuyuşu ve tüylerinin diken diken oluşu gelmişti: "Kum kaplı mağaralar, serin ve derindi / Rüzgârların bile uykuya daldığı yerlerdi...." Sylvia "Buna neyin sebep olduğunu bilmiyordum," diye yazmıştı. "Üşümüş değildim. Yoksa şeytan mı dürtmüştü? Hayır, bunun sebebi şiirdi, [...] mutlu olmanın yepyeni bir yolunu keşfetmiş bulunuyordum."⁴³ Sylvia sekiz buçuk yaşındayken, *Boston Sunday Herald* gazetesine içine sıcak bir yaz gecesi hakkındaki izlenimlerini yansıtan bir şiiri de eklediği bir mektup gönderdi. Editör onun yazdığı bu dört dizelik kıtadan fazlasıyla etkilendiğinden şiir gazetede yayımlandı.⁴⁴

Aurelia, yeni ayı seyretmek için çocuklarını alıp kumsala indiği bir geceyi anımsıyor; Sylvia bu sırada sekiz yaşlarındaydı. "Oğlumu kucağıma almıştım, o da benim yanımda duruyordu," demişti. "Sonra benden biraz uzaklaştı, tek başına ayakta durdu

* Terk Edilmiş Denizadamı. (ç.n.)

ve gözlerini aya dikti. Ve sonra alçak bir sesle ve ağır ağır şunları söylediğini duydum:

Cadının saçından bir tutamdır ay
Bal sarısı ve altın sarısı ve kırmızı.
Ve gecenin rüzgârları durur,
Cadının saçından kopmuş telleri seyre dalar.”⁴⁵

1936’da, Warren’ın doğumundan bir yıl sonra, Otto sağlık sorunları yaşamaya başladı. Kilo vermeye başlamış, feci bir öksürük yüzünden bitap düşmüştü. Üstelik, Sylvia’yı da hayatı boyunca etkileyecek bir rahatsızlık olan sinüzit illetiyle boğuşmaktaydı ve her zaman asabi ve çabuk öfkelenen bir hali vardı. O sıcak yaz, Aurelia iki çocuğunu da yanına alıp kendi anne-babasının Point Shirley’deki evinde kalmaya gitti ve aile sonbaharda oturdukları sıkış tıkış daireden çıkıp Winthrop 92 numaradaki Johnson Avenue adresinden Schober’lerin beş kilometre uzağında yer alan yedi odalı daha geniş bir eve taşınma kararını aldı. Aurelia sonradan “Kocamın sağlığı kötüye gidiyordu ve [taşınmanın] asıl sebebi buydu ve ben de kendi anne-babama yakın olmak istemiştım,” demişti. “Sahile bayılmıştık, eve bayılmıştık ve ben, tabii ki onun sağlığının iyiye gideceğı umudunu taşıyordum.”⁴⁶

Otto’nun geçmişte akciğer kanseri yüzünden ölen bir arkadaşısı olmuştu ve kendisinin de aynı hastalığa yakalandığı endişesini taşıyordu. Aurelia “Bana kendi vakasının teşhisini koyduğunu ve ameliyata hiçbir şekilde razı olmayacağını söyledi,” demişti.⁴⁷ Aurelia kocasını tıbbi yardım alması konusunda ikna etmeye çalıştıysa da, bu konu ne zaman açılrsa Otto “yıkıcı öfke patlamaları” yaşıyordu.⁴⁸ Aurelia, Sylvia ile Warren’ı korumak için elin-

den geleni yapıyor, çocuklarını zamanının çoğunu büyük çalışma odasında geçiren Otto'nun gazabından uzaklaştırmak için yukarı katta tutuyordu. Ayrıca, Otto bacaklarını etkileyen krampların açısından inleyecek duruma geliyor ve işten eve döndüğünde hep bitkin ve gergin oluyordu. Sonraki yıllarda Plath, güncesine Otto'nun nasıl Aurelia ile evlendiği anda hasta bir adama dönüştüğünü ve annesinin kocasına hissettiği tiksintinin yoğunluğunu yazacaktı.⁴⁹

Gel gelelim, tam o sıralarda Sylvia, masal gibi bir çocukluk olarak tarif ettiği dönemin tadını çıkarmakla meşguldü. 1937 ilkbaharında anne-babası William ile Marion ve ağabeyi David ile birlikte yakınlarındaki Somerset Terrace, Winthrop'a taşınan dört yaşındaki Ruth Freeman'la yakın arkadaş olmuştu.

Ruth, "Bir gün, annelerimiz yanlarına çocuklarını almış kumsala doğru yürürken karşılaştılar ve o günden sonra da yüzlerce saatimizi birlikte geçirdik," diye anlatıyor. "Sylvia'nın evi suyun üstündeydi ve ben de onlardan yarım blok uzakta oturuyordum. Evleri tipik bir New England eviydi ve annem o zamanlar sinir bozukluğu olarak adlandırılan durum sebebiyle ağır hasta olduğundan ben de orada birkaç ay yaşamıştım. Şimdi annemin bipolar rahatsızlıktan mustarip olduğunu biliyorum, fakat o zamanlar hiç kimse bu durumu o sözcüklerle tarif etmezdi. Sylvia ve ben piknik yapmak üzere öğle yemeğimizi yanımıza alıp sabah erkenden okyanus kıyısına inerdik ve sular gelgitte çekildiğinde kazıp altında midye aradığımız çamur tabakalarının üzerinde oyunlar oynardık. Otto'nun da her gün plaja geldiğini hatırlıyorum – pek sevimli biri olduğunu söyleyemeyeceğim. Güneş banyosu yapardı ve kış için sağlık depoladığını söylerdi. Bir de, ne zaman Sylvia'nın evine gidecek olsam aşırı derecede sessiz durmam ge-

rektiğini anımsıyorum (evde öyle bir atmosfer vardı ki, her şey tamamıyla kontrol altında gibiydi). Bir de, evin fazlasıyla Alman tipi kurallarla yönetildiğini fark etmiştim. İkimiz de evimizin yakınındaki özel bir anaokulu olan Sunshine School'a giderdik ve ebeveynlerimiz okula para ödüyor olsalar da –o devirde hiç kimsenin gerçekten fazla parası olmadığı düşünülürse– bunun çok makul bir miktar olduğundan eminim. Burası adının da insana çağrıştırdığı gibi güzel ve neşeli bir yerdi. İnsanlar çocukken Sylvia'nın depresif özellikler gösterip göstermediğini sorduklarında onlara söyleyebileceğim tek şey, onun öyle biri olmadığı: Benim gördüğüm Sylvia parlak ve eğlenceli bir insandı."⁵⁰

Aurelia evin en büyük yatak odasını çocukların oyun odası olarak düzenlemişti. Her akşam Sylvia ile Warren büyük pencerenin kenarındaki akça ağaçtan yapılmış küçük bir masaya oturup yemeklerini yerler, ardından Aurelia ile Otto akşam yemeğine oturunca çocuklar kendi kendilerine oyalanırlardı. Çocukların uykuya yatmadan yarım saat önce evin aşağı katında bulunma izni vardı; bu süre içinde Sylvia, çoğu zaman oturma odasındaki kanepede bitkin halde yatan babasının önünde dans edebilir ya da Warren gün içinde yapmış olduğu resimleri ona gösterebilirdi. Sylvia –sonradan anlattıklarına bakılırsa– içi periler, cinler ve ruhlarla⁵¹ dolu bir hayal dünyasında yaşamaktaydı ve düş gücü o kadar canlıydı ki, rüyalarında bu başı sonu belli ve her ayrıntısı incelikle kurulmuş öyküler bir film gibi canlanırdı.⁵² Annesi ona Eugene Field; A.A. Milne ve Robert Louis Stevenson gibi yazarların şiirlerini, *Sung under the Silver Umbrella*" çocuk anto-

* Gün Işığ Okulu. (ç.n.)
Gümüş Şemsiyenin Altındaki Şarkılar. (ç.n.)

lojisindeki hemen hemen her şeyi, Dr Seuss'un *Horton Hatches an Egg*' ve Tolkien'in *Hobbit* kitaplarını okumuş ve üstelik baş rolde Plath'ın "The Disquieting Muses"⁵⁴ şiirinde de kendini gösteren bir karakter olan Warren'ın sevgili oyuncak ayısı Mixie Blackshort'un yer aldığı çok sayıda hikâye uydurmuştu.

Sylvia ile Warren'ın arasında yakın, ama zaman zaman rekabete dönüşen bir ilişki vardı. Aurelia kızının okul sonrasında oturan öğle yemeği sofrasında sohbeti "tekeline aldığını" ve sürekli genişleyen sözcük dağarcığıyla sık sık küçük kardeşinin gözünü korkutmaya ve onu zekâsıyla alt etmeye çalıştığını anımsıyor.⁵³ Warren ise Sylvia'daki çoktan yüksek bir noktaya gelmiş yaratıcılığa öykünüyordu: Daha iki buçuk yaşındayken "Ayın Öteki Yüzü" adını taşıyan bir öyküler dizisi tasarlamıştı; ilk öykü "Anne, ben *dokuz* yaşındayken ve seninle karşılaşmadan önce ayın öteki yüzünde yaşıyordum," cümlesiyle başlıyordu.⁵⁴

Hayatının sonraki yıllarında Plath güncesine çocukluğuna ait olan ve içinde "ziyafet, musibet ve jelibon" cümlesinin geçtiği anısını yazmıştı.⁵⁵ Warren'ın kızı Susan Plath Winston'a göre "o ve Sylvia küçükken ve hâlâ Winthrop'ta yaşadıkları sırada, yatmaya hazırlanmak için odalarına çıkan karanlık merdivenlerden tırmanma vakti geldiğinde azıcık korkar ya da hiç olmazsa korkmuş gibi yaparlardı. Böyle anlardan birinde Sylvia, Warren'a merdivenlerin tepesinde bulacakları şeyi ne olarak hayal ettiğini sorduğunda babam cevap vermiş: 'Bir ziyafet... ve bir musibet... ve bir jelibon!' Anlatılanlara bakılırsa, bunun arkasından bir kahkaha kopmuş ve deyiş, bir aile geleneği halini almış." Sylvia arada bir Warren'a zorbalık eder, onunla dövüşüp kafasına kurşun as-

* Horton Kuluçkaya Yattı. (ç.n.)

** Keyif Kaçıran İlham Perileri. (ç.n.)

kerler fırlatırdı ve bir keresinde buz pateninin kesici kısmını hafifçe dokundurarak yanlışlıkla oğlanın boynunu kesmişti. Sylvia, Warren'ın –sırf bir erkek olmasından ötürü– kendisine genç bir kadının bağımsızlığının ve gelişiminin önünde duran kısıtlamaların ve kalıpların tümünden arındırılmış bir hayat sunulmasına içten içe bir öfke besleyerek büyümüştü. Plath sonradan güncesine kendisiyle Warren arasındaki kardeş rekabeti ve bunun nasıl bağımsızlığını kazanmak ve kendini kabul ettirmek adına erkeklere karşı vereceği daha büyük bir savaşın simgesi olduğu konusunda birtakım yazılar kaleme alacaktı.⁵⁷ Plath, bir yetişkin olduğunda Freud'a büyük hayranlık beslemeye başlamış ve *The Basic Writings of Sigmund Freud*'un Modern Library baskısının kendisine ait olan kopyasında erkek ile kız kardeşler arasındaki ilişkiyi ele alan bölümün altını çizmiştir: “Neden bunun sevgi dolu bir ilişki olması gerektiğini peşinen kabul ettiğimizi bilmiyorum, zira erişkin erkek ve kız kardeşler arasındaki düşmanlık örneklerine sıklıkla rastlanmaktadır. [...] Hayatlarının bu dönemindeki çocuklar fazlasıyla bariz ve aşırı derecede yoğun bir kıskançlık yaşama kapasitesine sahiptirler.”⁵⁸

Sylvia çocukken madeni saç tokalarına ve düğmelere karşı öylesine akıldışı bir korku geliştirmişti ki, bir gün bebek arabasının üzerine eğilen bir kadının, bebeğin düğme burnuna atfen yaptığı bir yorumu işiten küçük kız avaz avaz bağırarak oradan kaçmıştı.⁵⁹ Ayrıca lisedeyken “Childhood Fears” adını taşıyan ve annesinin elektrikli süpürgeyi çalıştırdığında hissettiği korkuyu ya da kendisiyle arkadaşı Ruth Freeman'ın, diğer kız bir gece yatağın-

* Sigmund Freud'un Temel Eserleri. (ç.n.)
Çocukluk Korkuları. (ç.n.)

da kaldığı sırada paylaştıkları tatlı dehşet duygusunu anlattığı bir kompozisyon yazmıştı. Bir gece, gözüne uyku girmeyen Ruth, Sylvia'ya gardirop kapısının önünde duran bir goril gördüğünden emin olduğunu söylemişti; sabahleyin “goril”in kapının üzerine atılmış eski bir paltodan başka bir şey olmadığı anlaşılmışsa da, bu imge hayatı boyunca Plath'ın aklından çıkmamış ve daha sonra, yayımlanmamış bir şiiri olan “The Desperate Hours”ta* da bu hatırasını kaleme almıştı. Sylvia “Childhood Fears” kompozisyonunda metroların onda bıraktığı dehşet hissine –platform kenarına fazla yakın duracak olursa düşebileceği ya da arkadan itilirse gelen bir trenin altında kalabileceği korkusuna– ek olarak bir hırsızın gizlice odasına girmiş ve gardiropta veya yüklükte saklanmış olabileceği düşüncesini de eklemişti.

Plath, bir çocuk olarak, bir kadın ve bir şair olarak mütemadiyen kendisindeki tuhaf karmaşıklığı kusursuz biçimde yakalayacak olan kapsayıcı bir metafor arayışında oldu. Güncesine “binçaltımın kudretli bir zenginliğe sahip denizi” notunu düştü ve bunun gizemli kaynaklarını sık sık çocukluğunun karanlık okyanus derinliğiyle özdeşleştirdi; burası, günün birinde bir yazar olarak başarıyı yakalamak istiyorsa dönmesi gereken yerdi. Plath'ın zaman içinde babasını da denizle özdeşleştirir hale gelmesi, ona şiirlerinde tekrar tekrar “baba-deniz-tanrı-ilham perisi” görevini yerine getiren Neptün benzeri bir karakterin rolünü vermesi de dikkat çekici bir durumdu.⁶⁰ Shakespeare'in *Fırtına* eserindeki Ariel'in şarkısına yapılmış bir gönderme olan “Full Fathom Five”⁶¹ şiiri onun bu insandan mite dönüşmüş kudretli varlıkla –Plath'ın

* Umutsuz Saatler. (ç.n.)

** Beş Kulaç Dolusu. (ç.n.)

bilinçaltının derinliklerinden yüzeye çıkıp ona rahat vermeyen bu beyaz saçlı şahsiyetle— yaşadığı muğlak ilişkiyi anlatır. Şiir Sylvia'nın, babasının “kabuklu” yatağına dair hatırasıyla ve suda boğulmayı onun “ölüm saçan” havasını solumaya yeğ tutma fikriyle son bulur.⁶¹

Plath, Hawthorne'un “Rappaccini's Daughter” adındaki kısa öyküsüne hayran kalmıştı; hikâyede, Padua'da bulunduğu sırada egzotik bitkilerle dolu bir bahçeyle ilgilenen genç bir kadın olan Beatrice Rappaccini'nin görüntüsüyle kendinden geçen genç âlim Giovanni Guasconti'nin başına gelenler anlatılır. Öykünün ilerleyen aşamalarında Guasconti, âşık olduğu Beatrice'in, babasının nezaretinde yapılan bilimsel bir deneyin kurbanı olduğunu öğrenir. Kız, Sinyor Rappaccini'nin deyişiyle “güzel olduğu kadar korkunç da olabilme” kudretine sahiptir; Beatrice zehirlerle beslenerek büyütüldüğünden, varlığı bir insanı ortadan kaldıracabilecek kadar ölümcüldür. İmge, Plath'ın kendi babasıyla olan ilişkisine bakışını yansıtan uygun bir metafordur: O da kendini Otto tarafından zehirlenmiş ya da en azından onun bir fantezi versiyonu tarafından kirletilip bırakılmış gibi hissediyordu. Otto, suya batmayı reddeden bir ceset misali Plath'ın eserlerine musallat olmakta, “Lament”, “On the Decline of Oracles”, “Electra on Azalea Path”, “The Beekeeper's Daughter”, “The Colossus”, “Little Fugue”, “Berck-Plage”, “Daddy” ve “Lady Lazarus” gibi şiirlerinde hayaletimsi bir varlık olarak arzı endam etmekteydi.

* Rappaccini'nin Kızı. (ç.n.)

“Ağır”, “Kâhinlerin Düşüşü”, “Azalea Yolu'ndaki Elektra”, “Arıcı'nın Kızı”, “Dev”, “Küçük Füg”, “Berck-Plaji”, “Baba” ve “Leydi Lazarus. (ç.n.)”

İlk adı “The Two Gods of Alice Denway” olan “Among the Bumblebees”⁶² adlı kısa öyküsünde Plath, Otto’nun dev gibi bir adam, bizatihi doğadaki ihtişamın ve gücün vücut bulmuş hali olduğunu yazmıştı. Öyküde Sylvia’nın hafiften kurmacaya dönüştürülmüş hali olan Alice, babasının sevgilisi, onun “gözdesi” konumundadır. Sylvia küçüklüğünden beri insanların ona babasına ne kadar çok benzediğini söyleyişlerinin hatırasıyla büyüştü; sık sık hastalanan Warren ise anne tarafına çekmişti. Plath “Alice’in babası hiçbir şeyden korkmazdı,” diye yazmıştı. 1937 Ağustosunda, bir gün ani bir yaz fırtınası Winthrop’u vurduğunda Otto, kızına sözleri Smith College arşivinde muhafaza edilen “Thunder Song”⁶³ şarkısını öğretmişti:

Thor kızgın
Thor kızgın
Bum bum bum
Bize ne
Bize ne
Bum bum bum.⁶³

Plath bu olayı doğrudan kendi hayatından almış ve şarkının sözlerini önce öyküde (babasının sesinin nasıl gök gürültüsünü bastırdığını yazmıştı)⁶⁴ ve bir kez de 1957 tarihli “The Disquieting Muses” şiirinde kullanmıştı. Plath bu öyküde Otto’nun arılara dokunabilme becerisinden de söz eder: Küçük bir kızken babasının bir arıyı eline alıp, avucunun içinde hapsetmesi ve arı

* Alice Denway’in İki Tanrısı. (ç.n.)

** Yaban Arılarının Arasında. (ç.n.)

*** Gökğürültüsü Şarkısı. (ç.n.)

tarafından sokulmaması karşısında hayretler içinde kaldığını anımsar. Gel gelelim, bir yaz mevsiminde babası hastalanır ve artık kızını dışarı çıkarıp arılarla oynamaya götürmesi olanaksız hale gelir. Plath, baba ile kız arasında dokunaklı bir son sahne tasvir eder: Kız defalarca “baba, baba” dediği halde, hasta adam onun seslenişlerine karşılık vermez ve çocuk kendini çaresiz kalmış ve ihanete uğramış gibi hissederek onu kendi haline bırakır. Öykü küçük kızın geleceğine dair bir yorumla son bulur: Hayatında bir daha asla onunla birlikte “yaban arılarının içinden gurla ve kibirle” yürüyen babasıyla karşılaştırılabileceği bir erkek olmayacaktır.⁶⁵

1940 Ağustosunun ortalarında bir sabah Otto, yaz okuluna gitmek üzere alelacele çalışma odasından çıkarken küçük ayak parmağını çalışma masasının kaidesine çarparak incitti. O günün ilerleyen saatlerinde topallayarak eve döndü ve Aurelia ayakkabılarını ve çoraplarını çıkarmasını isteyince ortada ciddi bir problem olduğu anlaşıldı: “Ayak parmakları kararmıştı ve bileğine kadar çıkan kırmızı çizgiler oluşmuştu.”⁶⁶ Aurelia’nın çağırdığı doktor kan ve idrar örnekleri aldıktan sonra Otto’ya şeker hastalığı teşhisi koydu. Aurelia “O günden sonra hayat umudun ve korkunun dönüşümlü olarak yaşanmasıyla devam etti; krizlerin arasına serpiştirilen olağanüstü iyileşmeler sadece yeni krizlerin yolunu açmaya yaradı,” demişti.⁶⁷ Bunun ardından, Otto zatürreeye yakalandı ve iki hafta boyunca kalacağı Winthrop Hastanesi’ne kaldırılması gerekti. Aurelia onun Johnson Avenue’ye dönüşünde Warren’i büyükanne ve büyükbabasına gönderecek şekilde bir ayarlama yapmış, Sylvia ise, onu sürekli babasının bakımına ortak etmeye çalışan bir hemşireyle evde kalmıştı. Sylvia’ya hemşire kıyafeti uydurmak için eski bir okul forması kullanılmış ve küçük kıza,

babasına meyve ya da soğuk içecekler götürmek gibi görevler verilmişti. Hemşirenin ilk izin gününde Otto, karısından Sylvia'yı da alıp bir saatliğine dışarı çıkmasını istedi; sonuçta, ihtiyacı olan her şey yatağının başucundaki masada duruyordu. Kumsalda geçirilen bir saatin ardından Aurelia, Freemanların evine uğrayıp Sylvia'yı orada akşam yemeğine bıraktı, ama Johnson Avenue'ya döndüğünde Otto'yu merdivenlere kapaklanmış yatar vaziyette buldu. Aurelia olanları "Bahçedeki çiçeklerine bakmak istediği için yataktan çıkmış ve aşağı inmeye kalkmış," diye anımsıyor.⁶⁸ Onu sürükleyerek yatağına götürdü ve kendisine bir türlü ulaşamayan doktoru defalarca arayıp durdu. O gece Otto'nun ateşi çıktı ve bir ara, Aurelia süngerle yüzünü ıslatırken, adam onun ellerini tutup "Neden bu kadar lanetlenmiş bir insan olduğumu ancak Tanrı bilebilir!" diye konuştu. Aurelia ise içinden "Tüm bunlar olmak zorunda mıydı? Olmasaydı ne olurdu?" şeklinde kendi kendine söylendi.⁶⁹

Ertesi gün, doktor New England Deaconess Hastanesi'nde çalışan bir uzman olan Doktor Harvey Loder'ı da yanına alarak eve geldi. Adam Aurelia'ya, Otto'nun hayatını kurtarmak için bacağına kesmek zorunda olduğunu söyledi. Aurelia doktora şapkasını uzatırken adam ona dönüp "Bu kadar akıllı bir adam nasıl böyle bir aptallık yapabildi?" diye konuştu. Ameliyat 12 Ekim'de gerçekleştirildi ve çift hemen geleceğe yönelik planlar yapmaya başladı. Otto'nun çalıştığı Boston Üniversitesi'nin rektörü ona "Yerine iki bacaklı başka birini almaktansa seni tek bacaklı halinle tekrar işinin başında görmek isteriz," yazan bir not gönderdi.⁷⁰ Aurelia ameliyat haberini iki çocuğa verme sorumluluğunu da üzerine almıştı: Warren haberleri sessiz sedasız kabullenmiş gibi görüldüğü halde, Sylvia "Babam ayakkabı satın aldığı anda bir çift parası mı

ödemek zorunda kalacak, Anne?” diye bir soru sordu.⁷¹ Ne var ki, ampütasyon sonrasında Otto depresyona girdi; ameliyat içindeki yaşama enerjisini büyük ölçüde tüketmişti. Otto 5 Kasım 1940’ta uykusunda amboli geçirip hastanede hayata veda etti. Öldüğünde elli beş yaşındaydı.

Aurelia çocuklara babalarının ölümünü haber vermek için sabaha kadar beklemeye karar verdi. İlk önce hâlâ odasında uymakta olan Warren’ın yanına gitti, oğlanı yavaşça uyandırdı ve ona Babası’nın acılarının sona erdiğini ve artık huzura kavuştuğunu söyledi. Oğlan “Ah, Anneciğim, *sen* genç ve sağlıklı olduğun için öyle mutluyum ki!” dedi. Uyanık olan ve okumaya dalmış gibi görünen Sylvia’nın tepkisi oldukça farklıydı. Haberi aldıktan sonra sekizine yeni basmış olan küçük kız annesine döndü ve “Bir daha asla Tanrı’yla konuşmayacağım!” dedi.⁷² Aurelia bunu “Meğer Sylvia babasının iyileşmesi ve eve dönmesi için her gece dua ediyormuş. Onun kendisine iltifat etmesinden hoşlanırdı – o sıralarda piyano dersleri almaya başlamıştı. Babasına piyano çalar ve o da başına hafifçe dokunarak kızına övgüler yağdırırdı,” sözleriyle açıklıyor.⁷³

Ertesi gün Sylvia okuldan döndü ve annesine üzerinde “BİR DAHA ASLA EVLENMEYECEĞİME SÖZ VERİYORUM” yazan bir kâğıt parçası uzattı. Ruth Freeman o gün okulda olup bitenleri hatırlıyor ve “Çocuklar ona kötü davrandılar ve artık bir üvey babasının olacağını söylediler,” açıklamasını yapıyor. “Sylvia eve gitmeden önce bize uğradığında ağlıyordu ve annem böyle bir şeyin olmayacağını söyleyerek onun içini rahatlatmıştı. Sonra, Sylviaların evine geldiğimizde, annesine o notu uzattı ve biz yemek odasındaki masanın başında otururken ona zorla bu kâğıdı imzalattı. O günden sonra da Sylvia, bu notu daima

güncesinin arkasında katlanmış halde sakladı. Sylvia'nın annesine o kâğıt parçasını imzalatarak kendi sorunlarını çözdüğünü düşündüğünden eminim, ama elbette bunun hiçbir şeye çözüm getirdiği yoktu. Sonradan hakkında pek çok şey yazdığı Otto hiç de gerçekte tanıdığı babasına benzeyen biri değildi – bu karakter büyük ölçüde hayal ürünüydü.”⁷⁴

Sonraki yıllarda, Plath, terapide geçirilen saatlerin ardından güncesine bu travmatik dönemi aktarırken ve babasının “cinayete” kurban gitmesi olarak gördüğü durum yüzünden annesini suçlayacaktı. Otto'ya gösterdiği şefkatin azlığı sebebiyle Aurelia'dan nasıl nefret ettiğini ayrıntılı bir şekilde yazmıştı. Tabii ki, adam da despotun tekiydi, diye eklemişti, fakat kadının da ondan aşağı kalır bir yanı yoktu. Acaba neden Aurelia kendisinden yaşça böylesi büyük biriyle evlenmişti? Sylvia annesi için “Gözleri batsın” diye yazmıştı.⁷⁵ Onun bakış açısına göre Aurelia, iki küçük çocuğunu sevmek ve onları korumak için elinden gelen her şeyi yapmıştı. Çocukların Otto'nun cenazesine katılmasına izin vermeme kararı almış (bu, Plath'ın sonraları annesine çıkışmak için kullandığı bir olaya dönüşmüştü) ve çocuklarının onu ağlarken görmemesine gayret etmişti ki, bu Sylvia tarafından kayıtsızlık olarak algılanmıştı. Üstelik Otto –tıpkı kendisinden önce Aurelia'nın babasının da yapmış olduğu gibi– borsada büyük miktarda para kaybettiğinden, Aurelia tek başına evin geçimini sağlamak zorunda kalmıştı.⁷⁶

1941 Ocakı'nda Aurelia, Braintree Lisesi'nde yedek öğretmen olarak işe girdi; günde üç Almanca ve iki İspanyolca derisi için haftada 25 dolar kazanacaktı. Her sabah 5:30'da evden çıkıp Sylvia ile Warren'ı kendi anne-babasına emanet ediyordu. O ilkbahar, dönem sonlarına doğru Winthrop'taki ortaokulda

eylül ayında başlayacak olan başka bir iş daha bulmayı başardı, ancak çok geçmeden ağır iş yükü ona fazla gelmeye başladı. Tam zamanlı öğretmenlik işi, okul hesaplarını tutmanın fazladan sorumluluğuyla bir araya gelince onu yorgun düşürmüş ve hayatı boyunca özellikle stresli anlarda alevlenecek bir hastalık olarak on iki parmak bağırsağı ülserinin ilk belirtilerini yaşamasına yol açmıştı. Sylvia sonraki yıllarda annesinin kendini soylu bir şekilde feda etmek olarak gördüğü haline içten içe öfke duyacak, güncesine annesinin nasıl gece gündüz çalıştığını ve üç-beş kuruşun hesabını yaptığını yazacaktı. Aurelia aynı eski püskü giysilerle idare ettiği halde, Sylvia ile Warren'a yeni kıyafetler satın alabildiği için kendisiyle gurur duyuyordu. Kızı, Aurelia'nın misyonunun kendisinin hayatta hiçbir zaman keyfini süremeyeceği şeyleri çocuklarına vermek olduğunu yazmıştı.⁷⁷

Plath, hayatının sonraki dönemlerinde Carl Jung'un eserlerine –özellikle de *The Development of Personality* kitabına– büyük bir hayranlık duydu. Kitaptan kopyaladığı “Her yetişkinin içinde pusuda bekleyen bir çocuk vardır; bu, ebedi bir çocuk, her zaman olma aşamasında bulunan ve asla tamamlanmayan ve kesintisiz bir özene, ilgiye ve eğitime ihtiyaç duyan bir varlıktır,” cümlelerini defterine not almıştı. Notlar “Tek bir dehşet saçan insan ya da bir hilkat garibesi yoktur ki sevgi dolu bir annenin karnında taşınmamış olsun,” diye devam eder. Plath ebeveynlerin beklentileri ve kendini feda etme hakkındaki bölümü okurken İsviçreli psikiyatrin kendi ailesini yazmış olabileceğine dair tekinsiz bir hisse kapılmış olmalı. Jung, anne-babaların bir çocuğun kişiliğini şekillendirme çabasının yanlış olduğu saptamasında bulu-

* Kişiliğin Gelişimi. (ç.n.)

nur; onlara yapabilecekleri en büyük kötülüğün, kendi evlatları için “ellerinden gelenin en iyisini yapma” gayretine girmeleri ve “sadece onlar için yaşamaları” olduğunu söylemiştir. Bu ideal “ebeveynlerin kendi gelişimlerine yönelik herhangi bir şey yapmalarını kesinkes engeller ve sahip oldukları ‘en iyi’ şeyleri çocuklarına zorla dayatmalarına yol açar. Zaman içinde bu sözde ‘en iyi’nin ebeveynlerin kendilerinde fena halde ihmal ettikleri şeylerin ta kendisi olduğu ortaya çıkar. Bu şekilde çocuklar anne-babalarının en iç karartıcı başarısızlıklarının üstesinden gelmeye koşullanır ve hiçbir zaman yerine getirilememiş olan hırslarını yüklenirler. Bu gibi yöntemler ve idealler yalnızca eğitimin ürünü olabilecek canavarların doğmasına yarar”.⁷⁸

PARLAK ŞÖHRET EMELLERİM GÖKLERE ÇIKIYOR

1942 yazında Aurelia'nın karşısına hayatını değiştirecek bir fırsat çıktı. Boston Üniversitesi Uygulamalı Güzel Sanatlar ve Edebiyat Fakültesi'nin dekanı ona tıp alanında çalışan sekreterlerin alabileceği bir ders geliştirmek konusunda istekli olup olmadığını sordu. Aurelia sonraları "Bu iş yüzünden başıma tahlî kuşu konmuş gibi hissetmişim," demişti. "Çünkü bu sayede Winthrop'tan ayrılmamız ve her gün şehre inmeye mecbur olan benim gibi biri için Boston'ın olabilecek en batı kesimine taşınmamız mümkün olabilecekti."¹

26 Ekim'de, Sylvia'nın onuncu yaş gününden bir gün önce, annesi Winthrop'taki aile evini sattı ve anne-babasının da yardımıyla Wellesley Elmwood Road, 26 numaradaki küçük, altı odalı ve beyaz çerçeveleri olan evi satın aldı. Bir yazara göre eskiden "Contentment"² adını taşıyan kasaba en çok "güzel ve eski ağaç-

* Memnuniyet. (ç.n.)

larıyla”, “devlet okulları için inşa edilmiş [olan] görkemli binalarıyla”, her biri “birer güzellik nesnesi” olan “tren istasyonlarıyla” ve heybetli özel konutlarıyla ün salmıştı. Yerel tarihçi sözlerine “Uzun, yalnız gezintilerin mekânı olan yollarını geniş bir orman arazisi süsler,” diye devam etmişti. “İmalat tesislerinin bulunmadığı meskûn bir köy olan Wellesley, uzunca bir zamandır saf sularıyla ve insanı dinçleştiren havasıyla dikkatleri üzerine çekmektedir.”³

Boston’un bu görece daha varlıklı banliyösüne taşınmak aile açısından yeni bir başlangıcın da habercisiydi. Çocuklar, Aurelia’nın inancına göre, denize çok yakın yaşadıkları için git-tikçe daha kötü bir hal alan ve sık sık tekrarlayan hastalıklarla –Sylvia’nın sinüziti, Warren’ın ise bronşiti vardı– boğuşuyorlardı. Grammy (Aurelia’nın annesi) nemli iklimin iyice kötüleştirdiğini düşündüğü artrit yüzünden büyük sıkıntılar çekmekte, öte yandan Grampy (Aurelia’nın, gözünde sarı nokta hastalığı olan babası) Dorothy Muriel Şirketi’nde maliyet muhasebesi elemanı olarak çalıştığı işini kaybettikten sonra yerel şehir kulübünde metrdotel pozisyonunda çalışmaktaydı. Plath’ın erkek arkadaşlarından biri olan Gordon Lameyer bu durumu “Sylvia, metrdotel konumunda çalışmaya mecbur olan çok sevdiği büyükbabası Mr. Schober için üzüldü,” diye anımsıyor.⁴

Kendini geliştirme üzerine kurulu yaşam felsefesi iliklerine kadar işlemiş olan Aurelia, artık gözünü kızının geleceğine dikmişti. Wellesley’de dört dörtlük bir okul sisteminin olduğundan ve kasabanın kadınlara özel temel bilimler kolejinin “üstün öğrenciler”e sınırlı sayıda burs verdiğinden haberi vardı. Gel gelelim, sadece 1.800 dolarlık geliriyle –1945 nüfus sayımındaki verilere göre ortalama öğretmen maaşı 3.600 dolardı– çocuk-

larının koleje gitmesi için gereken parayı ödemesinin imkânsız olduğunu kendisi de biliyordu. Aile, Wellesley'ye taşındıktan sonra Aurelia'nın deyişiyile aşırı derecede "kıt kanaat" geçinmeye mecbur kaldı ve kendisinin "çok dikkatli bir planlama yapması" gerekti.⁵ O zamanki soyadı Powley olan eski okul arkadaşı Betsy Wallingford'un ifadesiyle: "Avantajları yüzünden Wellesley'ye taşınmıştı ve Sylvia'nın da Wellesley College'a gitmesini istiyordu. Aurelia ailesini geçindirmek için çok çalışmak zorundaydı, zira resmen beş parasızdı."⁶

Aurelia oraya taşınarak doğru kararı verdiğinden emindi; eski bir sakinin Wellesley için yaptığı "gençliği yozlaştırabilecek bütün kötü etkilerden azade [olan] güzel bir köy" tanımına tümüyle katıldığına hiç kuşku yok.⁷ Ne var ki, Sylvia'nın yaşadıkları dış görünümünden anlaşılabilecek cinsten sorunlar değildi ve bu kadar küçük bir yaştayken bile, bir ruhsal bozukluğun alametlerini gösteriyordu. Wellesley'den arkadaşı Philip McCurdy'ye göre, Sylvia "on yaşındayken kendi boğazını kesmeye kalkmıştı."⁸ McCurdy bunu "intihar eğilimini gösteren bir hareket",⁹ küçük kızın hayat onun için daha yeni başladığı halde yaşamına son vermek isteğinin bir işareti olarak yorumlamıştı. Sylvia sonraları "Sanırım aşağı yukarı dokuz yaşına kadar mutlu, gayet dertsiz tasasız biriydim [...]" demişti. "Dokuzuma geldiğimde hayallerim hepten yıkıldı. [...]"¹⁰

Sylvia, karanlık yanını –arada bir onu yutmaya kalkan boşluk hissini– çoğu zaman varoluşunun çeperinde tutmayı başarıyordu. Elbette, yakınındaki kimselerin onun herhangi bir psikolojik rahatsızlık yaşadığı konusunda en ufak bir fikri yoktu. Nihayetinde cana yakın, saygıdeğer, içi içine sığmayan ve zekâsı her halinden belli bir kızdı. Sylvia'nın altıncı sınıfa geçtiği Winthrop'tan taşındıkları ilk

zamanlarda Aurelia, kızını Wellesley’de de aynı sınıfa yazdıracağını varsaymış, ancak sınıftaki bütün çocukların ondan neredeyse iki yaş büyük olduklarını görmüştü. Sonuçta Aurelia, Sylvia için en iyisinin onun Marshall Livingston Perrin İlkokulu’nda beşinci sınıfa kaydedilmesi olacağına karar verdi. Okul müdürü, Aurelia’nın kendisinden istediği şeyi duyunca “Öğretim hayatımda ilk kez bir annenin tüm notları A olan bir öğrencinin bir sınıf *geriden* başlamasını istediğini görüyorum,” demişti.¹¹

Sylvia’yla 1942’de tanışan Betsy, “Çok mutlu bir çocuktu,” diyor. “Okula ilk geldiği günü hatırlıyorum; o sınıftan içeri girer girmez anında bir çekim oluşmuştu. Günün ilerleyen saatlerinde kendi kendime ‘Onunla iyi arkadaş olabiliriz,’ diye düşünmüştüm. Çok yaratıcı bir tip olduğu her halinden belliydi. Okul duvarlarında her zaman onun elinden çıkmış, genellikle kurşunkalemle yapılmış bir resim olurdu. Benim aklımda, bir sürü yelkeni olan bir gemi resmi kalmış.”¹²

Bu yaştaki Sylvia’nın günceleri baştan sona, içinde bulunduğundan daha egzotik ve bambaşka bir dünyaya kaçma arzusunu yansıtan şiir parçaları ve bölük pörçük öykülerle doluydu. Plath’ın yaşadığı mekânın gerçekliğine yakından bakarsak bunun sebebini anlamak hiç de zor olmasa gerek: Elmwood Road’taki iki yatak odalı ev tıktık tıktık; burada yaşamının evin beş sâkininde klostrofobik bir etki yaratmış olması kuvvetle muhtemel. Aurelia tarafından çizilen bir planda alt katta oturma odası, yemek odası, mutfak, bir tuvalet ve Warren’ın odası, üst kattaysa bir banyo ve –biri Grammy ile Grampy’ye, diğeriye Aurelia ile Sylvia’ya ait olan– iki yatak odası görülüyor. Bodrum katında bir çamaşır odası ve çocukların ders çalışmak için kullandığı bir oyun odası yer alıyor. Plath sonraları “İnandığım doğaüstü şeyler beni fazlasıyla

etki altında bırakmıştı,” demişti. Her ne kadar kendisi bu yaşta “cinlere perilere ve Noel Baba’ya ve bütün o küçük iyiliksever güçlere inanmaktan vazgeçmiş, gerçekçi ve depresif birine dönüşmüş olsa da” başka dünyalara ait varlıklar, üzerlerinden kendini ifade edebildiği önemli birer metaforu.¹³ Erken dönem şiirlerinin bir tanesinde, sadece kendisi için yaratmış olduğu özel ve mahrem bir dünyada yaşayan cinlerle perileri görmesine, işitmesine ve onlarla konuşmasına olanak tanıyan özel bir yeteneğe sahip olduğundan söz edilir. Aurelia’ya yazılmış, 1942 tarihli bir notta annesine bütün bu doğaüstü nitelikleri –annesinin onun gizli evrenine girebilmesine yarayacak peri kulaklarını, peri gözlerini ve peri kanatlarını– bahşetmek istediğini, ancak bunun imkânsız olduğunu fark etmiş olduğundan, hiç değilse iyi bir kız çocuğu olmaya çalışacağını söylemiştir.

Aynı mektupta Sylvia, Margaret Beatrice Lodge tarafından 1929’da yazılmış olan *A Fairy to Stay*’ adlı kitaba duyduğu sevgiden de söz etmişti. Bu kitapta annesini kaybetmiş bir kız çocuğu olan Pamela’nın öyküsü anlatılır; küçük kız çocuklardan haz etmeyen ve onun peri masalları sevgisine deli saçması olarak bakan iki teyzesinin yanına gönderilmiştir. İçi intikamla dolan kız, yatağına gönderildikten sonra teyzelerinin makasını kaptığı gibi bir saç örgüsünü kesip atar. Teyzeler, Pamela’ya eşit olmayan –bir tarafı uzun bir tarafı kısa– saçıyla dolaşma cezası verirler. Günlerden bir gün, Pamela bahçede bir peri görür. Sihirli varlık, Pamela’nın saç biçimini değiştirip gözyaşlarını sildikten sonra, kötü huylu teyzeleri terbiye etmeyi de kendine görev edinir.

Sylvia’nın bu kitaba olan büyük ilgisini, bilinçaltında da olsa sevgili babasının ölümünden sorumlu tuttuğu bir anneye yö-

* Kalıcı Bir Peri. (ç.n.)

nelik öfkesinin simgesi olarak yorumlamak hiç de zor değildir; sonuçta, tek yapmanız gereken Sylvia'yı Pamela'nın, Aureila'yı ise kötü teyzelerin yerine koymaktır. Oysa bunu yapmak, olayın can alıcı kısmını tamamen atlamak demektir. Aslında, onun gözünde Auerila da Pamela'yla birdi. Sylvia çocukluğu boyunca –ve ilk yetişkinlik hayatının büyük kısmında– annesini ayrı bir kişi olarak değil, kendisinin bir parçası gibi görmüştü. Yazdıkları sadece kendisini değil, aynı zamanda annesini de memnun etmek için yazılmış ve hoşnut edici bir sıralama halinde bir araya getirilmiş sözcükler annesinin sevgisini güvence altına almasını sağlayan araçlara dönüşmüştü. Aslında, Plath'ın ilk dönem yazılarının çoğu Aurelia'ya yazılmış uzun bir sevgililer günü kartı olarak da görülebilir. Aurelia “Daha küçük bir kızken, işten eve geldiğimde bana sürpriz yapmak için akşam yemeği tabağımın altına gizlice bir şiir ya da resim (güzel resim çizer ve boya yapardı) koyardı,” demişti. “Bize verdiği doğum günü kartlarını her zaman kendisi boyar ve üzerlerine şiirler yazardı – bu özel günlerde kullandığı esprili dil çok hoştu.”¹⁴

Sözü edilen alışkanlık, 1943 Şubatı'nda annesi mide kanaması geçirip hastaneye zor yetiştirildiğinde resmiyet kazanmıştı. Aurelia hastanede üç hafta kalmış ve bunun ardından, bir haftalık iyileşme dönemini kız kardeşinin Weston yakınlarındaki evinde geçirmişti. Sylvia her gün hiç sektirmeden annesine bir mektup yazıp, zarfın içine de genellikle onun moralini düzeltmesini umduğu şiirler koymuştu. Yatağa girmeden az önce kaleme aldığı mektuplardan birinde, Aurelia'ya kırk beş dakika boyunca piyano alıştırması yaptığını ve bir ders sırasında kendi kendine sürekli annesinin ona öğrettiği parmak kullanma tekniğini hatırlattığını yazıyordu. Sonuç olarak ders çok iyi geçmişti. Ayrıca, onun ve

Warren'ın annelerinin yokluğunda çok uslu durduklarını rapor ediyordu: Kardeşiyle dalga geçmemek için bayağı bir çaba harcamış ve okulda onu birtakım zorba çocuklara karşı savunmuştu. Zamanını yazı yazarak ve –bazılarını annesine gönderdiği– resimler ve eskizler çizerek geçirmişti. Aurelia, kızının büyükannesi ve Warren'la birlikte Walt Disney'in *Fantasia*'sını seyretmeye gidip döndüğünde kendisine büyüleyici gelen bir "Mantarların Dansı" resmi çizdiğini anımsıyor. Aurelia bunu yıllar sonra "Her mantarın minicik bir suratı vardı; hepsi de birbirinden farklıydı!" sözleriyle hatırlamıştı.¹⁵

1943 Temmuzunda, Aurelia bir kez daha mide kanaması geçirdiğinde, Sylvia, bir ayını Ossipee Gölü, New Hampshire'da bulunan Camp Weetamoe'da geçirmek üzere evden uzak bir yere gönderildi. Sylvia mektubunda, Boston'dan Mountain View'a giden trene bindikten sonra nasıl yağmur altında kampa ulaştığını; kızların bu yüzden, âdet olduğu üzere bir traktörün arkasındaki saman arabasında yolculuk etmek yerine, kamp alanına arabayla taşındığını anlatmıştı. Annesine gönderdiği kartpostallarsa kamptaki rutinini belgeler nitelikteydi: Kalk borusunun sesiyle uyanıyor, kahvaltı ediyor, sabahları ve öğleden sonra yüzmeye gidiyor, yürüyüşe çıkıyor, yabanmersini topluyor, sandalla gölde dolaşıyor, resim ve eliş derslerine katılıyor (burada annesi için bir çanta yapmıştı) ve akşam olduğunda diğer kızlarla birlikte *'The House at the Pooh Corner'* kitabını okuyan kamp liderlerini can kulağıyla dinliyordu. Sylvia, Aurelia'nın verdiği birkaç doları dikkatli harcaması gerektiğinin farkındaydı ve kampta çekilen ve kendisinin de bulunduğu altı fotoğrafa otuz beş sent verip ver-

Pooh Köşesi'ndeki Ev. (ç.n.)

memek konusunda kararsız kaldı. En sonunda, buna değeceğine karar vermiş, bu tutarı da çamaşıra (yetmiş beş sent), meyveye (yirmi sent), iki kâğıt bebek kitabına (Rita Hayworth ve Hedy Lamarr, yirmi sent) ve diğer zorunlu harcamalarla birlikte annesine yazdığı mektupların birinde bulunan listenin altına eklemişti. Kampa hayran kalmıştı ve son günlere gelindiğinde ona buradaki her şeyi anlatabilmesi için annesine kendisiyle birlikte aynı saatte yatakta olması (anne ve kız Elmwood Road'taki küçük evde tek bir odayı paylaşıyorlardı) gerektiğini anlatan bir mektup yazmıştı.

Sylvia, gündelik hayatı kaydetme saplantısını –görmüş olduğumuz üzere– kızının hayatındaki önemsiz ayrıntıları dahi belgeleme alışkanlığına sahip olan Aurelia'dan almıştı. Aurelia, dünyayı gözlemlemek ve deneyimlerini kâğıda dökmek için tüm duyularını kullanması konusunda kızını durmaksızın teşvik etmişti. Sylvia'nın 1943 Noeli'nde kendisine verilen dolgulu çikolata, bir İşpanyolca dilbilgisi kitabı, birkaç tek parmaklı eldiven, bir çift paten, iki sa kurdelesı, bir önlük ve bir oje gibi armağanların arasında en çok değer verdiği armağan Aurelia'nın kızına ait çorabın içine koyduğu cep ajandasıydı. İnsan, Aurelia'nın ona hayatına dair gündelik bilgileri yazabileceği ve yakınındaki insanların mahrem yaşamlarını kaydedebileceği bir araç verdiği güne arada bir lanet okuyup okumadığından kuşkuya düşüyor; nihayetinde, bu takıntılı tarihsel kayıt tutma hali Plath'ın *Sırça Fanus* adında ve Aurelia'nın en hafif tabiriyle “fazlasıyla utanç verici bir neşriyat” olarak gördüğü bir kitap yazmasıyla sonuçlanmıştı.¹⁶

Sylvia'nın yeni güncesine düştüğü ilk kayıt, insanlara daha iyi davranma yönünde aldığı bir karardı; kendini beğenmiş bir insan olmadığını bütün dünyaya göstermek istiyordu. Onun kadar zeki

ya da terbiyeli olmayan insanlara tepeden bakma eğiliminin olduğunu kendisi de biliyordu; 1943 yazında annesine yazdığı mektuplarda, konuşmalarına kaba saba gündelik deyişler serpiştirdiğini gözlemlediği birtakım kamp arkadaşı hakkında çok sayıda iğneleyici yorumda bulunmuştu. Fakat 1944 itibariyle, “normal” bir kız gibi görünmek adına daha büyük bir gayret göstermeye başlamıştı. Oysa kendisiyle baş başa kaldığında –ne kadar kaba olursa olsun– canının istediği her şeyi yazabildiği ve nezaketsiz ya da uygunsuz kaçabilecek düşüncelerini veya arzularını çekinmeden dökemediği tek mecra güncesiydi. “Gariplikler”¹⁷ başlığını taşıyan bir bölümde yer alan, arkadaşları ve tanıdıkları hakkındaki birtakım alaycı ve iğneleyici yorumlarını okurken onun içten içe hissettiği sevinçli hissetmemeniz mümkün değil.¹⁸

Sylvia kapağında kabartma harflerle “O.E. Plath” yazısı bulunan, 15 santime 9 santimlik ciltlenmiş defterine ilk olarak öykü fikirleri yazıp çizmeye başladı. Hikâyelerden pek çoğunun başkışisi, dışarıdan bakıldığında bir kar tanesi olarak görünen doğaüstü yaratık Star’ın sayesinde sıkıcı ve sıradan gündelik hayatından çıkmayı başaran Nancy adındaki küçük bir kızdı (Sylvia o sıralarda gizem dozu yüksek Nancy Drew hikâyelerine merak sarmıştı). Star, Nancy’yi kar tanelerinden yapılmış bir merdivenle gökyüzüne çıkarıyor ve küçük kız gezegenin daha üst katmanlarına yolculuk ederek, kar tanesi yapmakla meşgul buz perileriyle dolu göz kamaştırıcı beyazlıktaki bir buz sarayı görüyor ve en sonunda Buz Kraliçesi’yle tanışmayı başarıyordu. Bir başka öyküdeyse, bir peninin siyah metal bir kutunun sınırlarına hapsedilmiş “doğum”undan başlayıp gençliğini de kapsayan dönem onun bakış açısından anlatılıyordu; peni, hayatı boyunca çok sayıda türdeş madeni parayla tanışıyor ve bir mal sahibinin elinden ötekine

geçiyor, kaldırırma düşürülüyor ve yerden alıp ona bir çivi çakarak boynuna asan bir gazete satıcısı çocuk tarafından sahipleniliyordu. Bir naneli şeker karşılığında değiş tokuş edildikten sonra Rosie adındaki beş sentlik bir madeni parayla tanışıp ona âşık oluyor, fakat peninin yere düşüp kanalizasyona yuvarlanmasıyla ilişkileri talihsiz bir şekilde sonlanıyordu. Yapayalnız kalan ve keyfi kaçan peni, hayalinde yeraltında geçecek kasvetli geleceğini canlandırırken birdenbire yanına –sonradan Rosie olduğu ortaya çıkan– başka bir madeni paranın düştüğünü görüyordu.

Plath, hayatının bu kadar erken bir döneminde dahi, karanlık ve tekinsiz olana yönelik bir hayranlık beslemekteydi. Aynı deftere karanlık, klostrofobik ve tanımlanmamış bir uzamda geçen bir öykünün ana hatlarını not etmişti. Garip, gözle görülemeyen mahlûklar sürüne sürüne gözden yitiyor, hayvanlar anlatıcısındaki düş gücünün kudreti sayesinde iğrenç niteliklerle donatılıyorlardı. Birdenbire bir kadın başı –canavarımsı bir güzelliğe sahip bir varlık– peyda oluyordu: Kadının gözlerinin olması gereken yerde deliklerin –daha doğrusu içinden yılanımsı alevler fışkıran çukurların– olduğu görülüyordu. Anlatıcı, karanlığın kendisini de içine kattığı, üzerini örttüğü ve yuttuğu ana kadar korkudan donakalmış vaziyette kalakalıyordu. Sylvia'nın on bir ya da on iki yaşındayken kaleme aldığı bu notlar, onun yeraltında çürüyen, zombiye benzeyen cesetlerle dolu bir mezarda hapsolmak hakkında yazdığı sonraki dönem günce kayıtlarının bazılarıyla birtakım benzerlikler taşımaktadır. Aradaki tek fark, ilk hikâyedeki genç kızın hâlâ kâbustan uyanabilecek ve bununla dalga geçebilecek halde olmasıdır: Anlatıcı öykü taslağının sonunda, gördüğü kötü rüyanın suçunu, yarısı yenilmiş peynirli ve sardalyeli sandviçin üzerine atar.¹⁹

Ölüler adeta aklını başından alıyordu. 1944 Ocakı'nda güncesi-ne, bir gün Girl Scouts'tayken* Betsy Powley'nin yanında, kız kar-deşi bir araba kazasında hayatını kaybetmiş olan Gail adındaki bir arkadaşını getirdiğini yazmıştı. O yılın nisanında Wellesleyli bir çocuk olan Bruce Bullard'ın hangi şekilde öldüğünü de güncesine not etmiş, nasıl olup da çocuğun varoluşunun bir anda sönüp git-tiğini kavramakta zorlanmıştı. Ona Bruce'un bir araba kazasında öldüğü söylenmiş olsa da, ortaya çıkan gerçek karşısına idrak edil-mesi çok daha güç bir manzara çıkarmıştı. Betsy olayı, "Bruce ve (benden bir yaş büyük olan ağabeyimle yaşıt olan) ağabeyi Bobby, ben ve ağabeyim hep birlikte saklambaç gibi bir oyun oynuyor-duk," diye anlatıyor. "Bruce yandaki evin pencere boşluğuna sak-lanmıştı ve koşup sobeleme vakti geldiğinde (oyunun adı "Relie-vo" idi) Bruce (evin ön tarafındaki) pencere boşluğundan atlayarak çıktı ve başını, desteğinden çıkarak kafasına düşen bir çiçekliğe çarptı. Bruce çok ağır ve ölümcül bir darbe almıştı. Evimizin ön merdivenlerinde oturmuş oyunumuzu seyreden babam da bu kor-kunç olaya tanık oldu. Bruce'un annesi Betty'nin sokak kapısından fırlayarak yerde yatan oğluna doğru gelişi, eteğinin kopçasını ye-rine takmaya çalışırken ellerinin titreyişi hâlâ gözlerimin önünden gitmiyor."²⁰

Sylvia'nın iç dünyası sıradışılıkla dolup taşan bir yer olabilirdi, ancak kendisi öyle değilmiş gibi yapmak, işine geldiğinde yüzüne geçirebileceği bir normallik maskesi uydurmak konusunda uz-man sayılırdı. Belki de, kişiliğinin özünü anlamamızı sağlayacak biricik ipucu, ondaki –bu kadar erken bir yaşta bile patoloji sını-

* İzci Kızlar. (ç.n.)

rına yaklaştığı söylenebilecek bir içgüdü olan– rekabet dürtüsüydü. 1944 Ocakı’nda güncesine bir tarih sınavından 97 aldığını yazmıştı; sınıftaki öteki kızların hepsinin notu 90’ın altındaydı. Nisanın sonlarında güncesinde, ortaokula net A not ortalamasıyla başlayacak olan tek kız öğrenci olmakla övünen satırlar kaleme almıştı.

1944/1945 ders yılındaki bir gün, o sırada Boston Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde son sınıf öğrencisi olan ve yetenek testlerini (özellikle de, Gözden Geçirilmiş Stanford-Binet Zekâ testlerini) konu alan bir kursa katılan Dorothy H. Humphrey, birtakım araştırmalar yapmak için memleketi Wellesley’ye geldi. Deneklerinden bir tanesi de on bir yaşındaki Sylvia Plath’tı. Humphrey onun “Çok sıra dışı ve heyecan verici bir ‘test katılımcısı’ portresi çizdiğini” anımsıyor. “Teste yoğun bir ilgi göstermişti ve o uzun prosedürün tamamından zevk alıyormuş gibi bir hali vardı. Uzun sürmesinin sebebi, onun sorulara sürekli kendi yaş ortalamasının çok üzerinde bir düzeyde doğru yanıtlar verip durmasıydı. Sylvia’nın testini değerlendirdiğimde sonuçların yaklaşık 160 civarında bir IQ’ya karşılık geldiğini görünce bayağı bir heyecanlanmıştım, [...] bu, tabii ki, rahatlıkla ‘dâhi’ sınıflamasına giren bir puandı, [...] o, parlak ve sıra dışı bir kızdı.”²¹

Başarı, Sylvia’nın dünyasındaki en önemli şeye karşılık gelen ve hayatının öteki büyük aşkı olan kitaplar kadar yaşamsal bir unsurdur. 1944 başlarında halihazırda genişlemekte olan Girl Scout rozetleri koleksiyonuna birkaç başarı nişanı daha eklemek istediğinde bu iki şey bir araya gelecekti. Önceki yıl, yaz kampında üniformasının koluna Yürüyüşçü, Kampçı, Kürekçi ve Dokumacı kolluklarını işlemişti. 1944 yılının Ocakı’nda, altı aylık bir okuma planı yapılmasını içeren Okur rozetinin tamamlanmasına niha-

yet yaklaşmış bulunuyordu. Kuruluşun kutsal kitabı, *Girl Scout Handbook*'ta "Bu rozet üzerinde çalışırken bir yandan da listenize eklemeler yapın," denilmekteydi. Diğer öneriler arasında şunlar yer alıyordu: "Düzenli aralıklarla okuduğunuz birkaç dergi seçin ve bunlardaki yazım türlerini birbirleriyle karşılaştırın. Her derginin hoşunuza giden yönlerini anlatın"; "İçinde şiirlerin ve sevdiğiniz bir konu hakkındaki özlü sözlerin yer aldığı kendi antolojinizi oluşturun"; "İyi bir antolojide ya da başka kaynaklarda yer alan, farklı şairlere ait çok sayıda şiir okuyun ve yüksek sesle veya izci birliği toplantısında ya da kamp ateşinin başında koro halinde okunabilecek birkaç şiir seçin" ve "Evinizde huzur içinde ve bir parça kendi başınıza kalarak kitap okuyabileceğiniz iyi bir yer belirleyin. Mekânda uygun bir okuma ışığının ve kitaplarınızı saklayabileceğiniz güvenilir bir yerin bulunması için gereken düzenlemeleri yapın."²²

Plath bu öneriyi okumuş ve kendi tarzıyla tutarlı bir şekilde, sadece söylenenleri yerine getirmekle kalmamış, bunları fazlasıyla aşmayı da başarmıştı. 1944 yılı boyunca kendi şiirlerinin yer aldığı küçük resimli ciltler imal etmiş ve çok çeşitli kitaplar okumuştur. Bunların arasında *Jane Eyre*, *Rüzgâr Gibi Geçti* (bir haftalık bir zaman diliminde bitirmişti), Marjorie Kinnan Rawlings'in *The Yearling* (Otto'nun dostu Hans'ın iki oğlu Ralph ve Max Gaebler'den gelen bir Noel armağanıydı), *Nibelung Yüzüğü'nün* uyaksız şiir tarzındaki yeni bir versiyonu (annesinden gelen bir armağandı) ve *Küçük Prens* yer alıyordu. Sylvia daha senenin başında kitap raporları dalında çoktan sınıf birincisi olmuştu ve

İzci Kız'ın El Kitabı. (ç.n.)

Richard Wagner'in on beş saat süren opera dörtlemesinin adı; operalar İskandinav mitolojisi, sagaları ve Nibelungenlied'teki karakterlere dayanır. (ç.n.)

nisana gelindiğinde 100 kitaptan oluşan bir koleksiyonu olmasından övünçle bahsediyordu. Okuma faaliyetinin büyük bölümünü yatağında (bu, annesinden gizlediği bir gerçektir) ya da Elmwood Road'taki bahçede bulunan elma ağacında oturarak gerçekleştiriyordu. İki yıl sonra yazdığı bir kompozisyonda, hayal gücünü işte tam bu özel mekânda kolayca uçuşa geçirebildiğinden söz etmişti. Buradayken sıkıcı dünya çok uzaklarda kalıyor, gökyüzü ona biraz daha yaklaşıyordu. Dediğine bakılırsa, yazı yazmak onun için sadece en çok sevdiği bir hobi olmakla kalmıyor, aynı zamanda başka bir dünyaya –diğer bir deyişle fanteziler dünyasına– kaçabileceği bir yol da sunuyordu.²³

1944 Mayıs'ında, içinde günlük hayata dair anlatıların, öykü fikirlerinin ve şiir parçalarının bulunduğu bir defter tutmasının (bu defteri iki yıldır düzenli şekilde tutuyordu) sonucunda yazarlık rozetini Girl Scouts'tan aldı. Kuruluşun elkitabında Sylvia'nın dudak bükmüş olması muhtemel bir öneri olarak “Üç adet fikir, düşünce ya da duygu geliştirin,” denilmekteydi; oysa onun içinde yüzlerce –hatta binlerce!– fikir, düşünce ve duygu vardı. Geriye dönüp baktığımızda, bunların sayıca çok fazla olduklarını söyleyebiliriz. İlkbaharda Sylvia, arkadaşı Marcia Egan'la birlikte bir yazısını yerel gazete *Townsmen*'e göndermiş ve öyküsünü gazetede yayımlanmış halde görünce hissettiği sevinçli kâğıda dökmüştü. Kendi adını gazetede görmek ona normalden daha somut bir varoluş duygusu tattırması ve zamanla bu görüntünün onda bağımlılık yaptığı anlaşılmıştı: Sylvia ömrünün geri kalanını imza satırının kendisine hissettirdiği ele avuca sığmaz heyecanın peşinde koşarak geçirecekti.

Sylvia, içindeki her şeyi başarıma odaklı güçlü dürtüye ve büyük hırsına rağmen oyuna zaman ayırmayı da başarıyordu. Betsy “Evimizin arkasında bir bahçe vardı. Arazi bir miktar eğimle or-

mana inerdi ve içinden bir nehir geçerci,” diye anlatıyor. “Sylvia ve ben eğrelti otlarını keser, dallardan bir iskelet inşa eder ve eğrelti otlarını küçük bir ev oluşturacak şekilde örerdik. Eski bir battaniye bulur, otları onun üzerine yığar ve bunu çekiştire çekiştire eğrelti otundan yapılmış kulübemize getirirdik. Sylvia’nın bunu ‘Annie’nin römorkörle çekilişi’ şeklinde adlandırdığını anımsıyorum. Sonra da kulübenin içinde otururduk; orası bizim gizli yerimizdi. Kendimizi ağaca bağlanmış bir ipten aşağı sarkıtıp yerde kütüklerden oluşan bir dairenin üzerine atlayarak oynadığımız başka bir oyun daha vardı; buna da, hiç yaratıcı olmayan bir şekilde ‘kütükler’ adını vermiştik. Çok eğlenceliydi.”²⁴

Temmuz başında, Sylvia yaklaşık üç hafta sürecek yaz kampı için bir kez daha New Hampshire’daki Center Ossipee’ye gitti. Bu yıl, evine yazdığı mektupların yanı sıra bir de günlük tutmaya girişmiş ve genç kız, hayatında ilk kez, güncesine annesine yazdığı resmi mektuplarla çelişen duygularını da dökmeye başlamıştı. Sözelimi, Aurelia’ya 17 Temmuz’da yazdığı bir mektupta eve dönmeyi nasıl da iple çektiğini anlatmış, ancak güncesinde kamptan ayrılma ve Wellesley’ye dönme düşüncesinin onu kedere boğduğunu itiraf etmişti. Sonraki yıllarda annesinin okuduğunda kabul edilebilir bulacağını düşündüğü hisler ve deneyimler ile güncesindeki sayfaların mahremiyeti dahilinde ifade ettiği duygular arasındaki fark öylesine derinleşecekti ki, sonuçta ortaya çıkan iki kitap –Aurelia tarafından yayına hazırlanan *Letters Home* ile Plath’ın yazdığı *Journals*” – okuyanlara sanki iki ayrı kadın tarafından yazılmış hissini verecekti.

Eve mektuplar. (ç.n.)

Günceler. (ç.n.)

Bununla birlikte, Sylvia bu yaşıta genellikle kendini en çok annesine yakınmış gibi hissediyordu. Kamp dönüşünde bir kulak enfeksiyonu yüzünden yatağa düşmüş (boğaz ve kulak ağrısı çekiyordu ve güncesine kulaklarından nasıl iltihap aktığını yazmıştı) ve bakımını annesi üstlenmişti. 25 Temmuz'da, gününü kâğıt bebeğini yaparak ve ona elbiseler tasarlayarak geçirdiğinden ve daha sonra, anne-kızın akşam ona çeyrek kala birlikte yatmaya gitmesinden önceki saatlerde Aurelia ile iskambil oynadığından söz ediyordu. Bunu izleyen günlerde annesinin ona okuması için *Ladies Home Journal* dergisi getirdiğini, ilaçlarını düzenli olarak aldığını ve annesinin enfeksiyonu iyileştirmek için boğazına kü-kürt üflediğini kayıtlara düştü.

Ağustos ortasında, Winthrop'tan arkadaşı Ruth Freeman birkaç günlüğüne onların evine kalmaya geldi. Ruth "Hatırladığım kadarıyla, Wellesley'deki evde yukarı katta sadece iki büyük oda vardı," diyor. "Sylvia ile annesi odalardan birini paylaşır, Grammy ve Grampy de öteki odayı kullanırlardı [Warren aşağı katta yattı]." ²⁵ Ruth, Sylvia'yı "marazi bir çocuk değildi – birlikte olduğumuzda zamanımızı eğlenip gülererek geçirirdik" sözleriyle anlatıyor. "Hatta birbirimizle rekabet ederken bile eğlenirdik. Yetenekleri erkenden ortaya çıkmıştı ve ikimiz sürekli gazetelerin resim ya da şiir yarışmalarına katılırdık. Tabii ki, her zaman o kazanırdı ve ben de Sylvia'nın resimlerinden birine rötuş yapması sayesinde bir mansiyon alıyor olurdum." ²⁶

Sylvia, 7 Eylül 1944'te Alice L. Phillips Ortaokulu'na başladı. Sabah 6.30'da yataktan kalkar ve içindeki başarıma azmiyle yedinci sınıfına kaydolduğu okuluna gitmek üzere otobüse binerdi. Birkaç haftalık bir süre zarfında, sertifika alabilmek için on kitap raporu yazma zorunluluğunun üzerinde yarattığı bas-

kı yüzünden uykusuz geceler geçirmeye başladı. Güncesinde, bir sabah kendini otobüs durağına kadar yürüyecek enerjiyi bile bulamayacak kadar yorgun hissettiğinden yakındı; yine de, her güne mümkün olan en çok sayıdaki faaliyeti –dersleri, orkestra çalışmasını, şiir yazımını, evdeki rutin işleri– sıkıştırarak kendini zorlamayı sürdürdü. Her bir görevini yeteneğinin elverdiği en iyi şekilde yerine getirmeye kararlıydı. Bunun mükâfatını karnesindeki silme A notlarıyla aldı; kendisine yöneltilen yegâne eleştiri İngilizcede kimi zaman ödevlerini aceleye getirmesiyle sınırlı kalmıştı. Sylvia’nın yazılı sözcüklere yönelik tutkusu ve coşkusu kimi zaman biraz karman çorman ödevler vermesiyle sonuçlanıyordu. Buna rağmen öğretmeni, onun geliştirilmeye değer özel bir yeteneğe sahip olduğunu kabul ediyordu.²⁷

Sylvia, Şükran Gün’ünün ertesi günü dans derslerine başlayarak Virginia Reel, polka, Lindy Hop ve vals gibi çeşitli tarzların adımlarını öğrendi. Uzun yıllar sonra, Aurelia kızının “The Disquieting Muses” şiirindeki kendi portresine karşı bir savunma geliştirecekti. Plath, burada kızını zorla piyano ve bale derslerine götüren bir anneyi anlatıyordu. Şair, sınıftaki kız öğrencilerin “Ateş böceklerini andıran yanıp sönen el fenerleri” misali dans ettiği, ancak kendi adımlarının odun gibi ve beceriksizce atıldığını hissettiği bir gösteriden söz eder.²⁸ Şiirin daktiloyla yazılmış bir kopyasında, Aurelia bu dörtlüğün yanına “Gerçek olayların çarpıtılması ve birbirlerine karıştırılması” sözcüklerini yazmıştı.²⁹ Aurelia 1976 Martı’nda Wellesley Koleji Kulübü’nde yaptığı bir konuşmada bu noktaya açıklık getirmişti. Kızından söz ederken “Ayrı ayrı yaşadığımız olayları daima birbirine katıp

Endişe verici ilham perileri. (ç.n.)

karıştırırdı,” ifadesini kullandı. “Sylvia hayatında hiç bale dersine gitmedi. Giden bendim ve ona bir bale resitalindeki dokuz yaşındaki bir kız olarak kendi rolümden bahsetmiştim. Ayrıca bunun her saniyesinden nasıl büyük bir zevk aldığımı ve sanki ‘baş balerin’ benmişim gibi davrandığımı da anlatmıştım, zira gururlu annem-babam ön sırada oturmuş benim bir düzine öteki kızla birlikte sahneye çıkacağım anı bekliyordu. Bu olay, onun yeniden anlatımıyla, şiirde büyük bir değişime uğramıştır.”³⁰ Plath, Aurelia’nın ifadesiyle, birtakım deneyimleri birbirine katıp karıştırmış ve çarpıtmış olabilir, ancak bu durum, şiirin duygusal gerçeklik açısından bir eksiği olduğu anlamına gelmez. Plath’ın yapıtlarının gerçeğe uygunluğu ya da onun şiirlerindeki dünyanın hangi noktaya kadar gerçek dünyayı yansıttığı konusundaki tartışmada iki kadın birbirine zıt kutuplarda durmaktaydı: Aurelia somut ve gerçeklere dayalı olaylara bel bağlamasına karşın, kızı tercihini duyguların egemenliği yönünde kullanmıştı.

Bu farklılık bir yana bırakılacak olursa, annenin ve kızın ortak noktası hırsın ve sıkı çalışmanın dönüştürücü gücüne inanmalarıydı. Sylvia’yı ortaokuldan, liseden ve Smith College’dan tanıyan Louise Giesey White “Aurelia ondan çok şey bekliyordu, ama Sylvia’nın kendisi de aynen onun kadar başarmaya azimliydi,” diyor. “Biz o zamanlar insanların ‘inek’ şeklinde tabir ettiği tiplerdendik – derslerimizi çok ciddiye alırdık. O da –tıpkı benim gibi– derslerin bir tanesinden B alsa kahrından ölürdü. Öte yandan, bence Sylvia, Wellesley’deki öteki ailelerle aynı maddi imkânlara sahip olmadığından içten içe büyük bir öfke besliyordu. Kentin batısındaki Wellesley Fells’te otururlardı, oysa onun dışındaki herkes Wellesley Hills’te yaşırdı. Onu tanıdığım bunca zaman içinde beni bir kez olsun evine davet etmedi; içimizde

oraya çağrılan pek fazla insan olduğunu da sanmıyorum. Bana kalırsa Aurelia onu koruyordu ve arkadaşlarından herhangi birinin eve girip çıkmasını istemiyordu. Aurelia kızının ev hayatını gizli tutmak istiyordu.”³¹

Aurelia 1945 Ocakı’nın başında yaptığı gibi arkadaşı Marion Freeman’ı Winthrop’ta birkaç günlüğüne ziyaret etmek için evden uzaklaştığı zamanlarda Sylvia onu fena halde özlerdi. Aralarındaki bağ doğaüstüydü: 6 Ocak’ta, on ikisindeki Sylvia soğuktan buz kesmiş bir halde okuldan eve geldiğinde, annesi onu yatağına yatırarak ısıtmıştı. O yıl Aurelia’nın doğum gününde Sylvia annesine bir şiir yazmış, bunun yanında her biri başka bir yıla karşılık gelen ve uzak geleceğe doğru ilerleyen birtakım yollardan geçen bir silvetin yer aldığı küçük bir resim de hediye etmişti. Şiirinde otuz yaşında olan annesinin o kadar da yaşlı göstermediğini söyleyerek onu neşelendirmeye çalışır. Annesi günün birinde “gümüş yılları”nı mutlulukla yad edecek duruma gelebilir, ancak altın yıllarının gelecekte kendisini beklediğini de hiçbir zaman aklından çıkarmamalıdır.³²

1945 Ocakı’nda Aurelia, çocuklarına *-Fırtına’yı* okumak ve oyunun öyküsünü anlatabilecek duruma gelmek şartıyla- piyesin Boston’da sahnelenecek olan bir gösterimi için bilet satın alacağına dair söz verdi. Sylvia’ya Shakespeare’in bütün eserlerini, Warren’a ise Charles ve Mary Lamb’in resimli versiyonunun bir kopyasını vermişti. O sırada dokuz buçuk yaşında olan Warren “buna çok içerlemişti ve oyunu orijinalinden” de okumuştı. 20 Ocak’ta, Aurelia, iki çocuk ve Grammy’den oluşan aile Margaret Webster’in sahneye koyduğu ve yıllar içinde Plath’ın sonraki yapıtları açısından son derece önemli bir metafor teşkil edecek olan oyunu seyretmek üzere Boston’a giden otobüse bindi. Yaşa-

nan, çocukların hayatlarında izledikleri ilk tiyatro oyunu olması sebebiyle büyülmüş bir deneyimdi ve Sylvia açısından da bir bakıma gençlik hayatının dönüm noktalarından bir tanesiydi. Aurelia, oyun programının üzerine kargacık burgacık bir yazıyla çocuklar hakkında “...tüm benlikleriyle Prospero’nun sihirli adasına ışınlandılar. [...] Sanki her şey bunu kutsal bir olay haline getirmek için elbirliği etmiş gibiydi – bu sene tipi şiddetinde gelmesi öngörülen kar fırtınası dahi kendini tutmuştu. Bunun yerini çoktan, her yerde birikmiş olan kar yığınlarının üzerinde parlayan güneş almıştı; çocuklar iyiydi ve ruhlarımız ‘rüyaların yapıldığı maddeden olanı...’ içine almaya hazırdı. Çocuklar bu sihrin karşısında adeta kendilerinden geçmişlerdi,” ifadesini not etmişti.³³ Sylvia ise güncesinde olaydan hayatının en önemli günü olarak söz etmiş ve nasıl olup da bambaşka bir dünyaya –halihazırda içinde yaşadığından daha güzel bir dünyaya– gittiğini anlatmıştı. Üstelik güncesine, annesine açmadığı gizli bir sırrını da yazmıştı: Boston’dan eve dönüş yolunda tren çok kalabalık olduğundan aile fertleri birbirlerinden ayrı yerlere oturmak zorunda kalmış ve Sylvia kendisini donanma mensubu yakışıklı bir genç adamın yanında otururken bulmuştu. Yolculuğun tamamını sarışın, mavi gözlü denizciyle Shakespeare ve genel olarak dünya ve hayat hakkında konuşarak geçirmişti.

Hayatının bu noktasında Sylvia’nın karşı cinse yönelik tavrı ikircikli bir seyir izliyordu. Onlara karşı bir çekim hissediyor, kafasındaki bir sürü fanteziyi onlara yansıtıyor, ama bir yandan da reddedilme korkusu yaşıyordu. Bir gün, 1945 Şubatı’nda okuluna giderken otobüs o dönemdeki takıntısı Frank Irish’in evinin önünden geçti. Sylvia kendinde, ayın sonuna doğru yapılacak İzci Birliği dansı için oğlana bir davet gönderecek cesareti buldu ve

davetinin kabul edilmesi üzerine yaşadığı şaşkınlığı güncesinde itiraf etti – çocuğun onu geri çevireceğinden emindi ne de olsa. Gel gelelim, bundan birkaç gün sonra dansın yoğun kar yağışı yüzünden iptal edilmesinin ardından güncesine çocuğa karşı hissettiği tiksintiyi yazmıştı. Onu on iki yaşından on yedisine kadar tanımış olan Frank “Hiçbir zaman sevgili olmadık, daha çok arkadaş gibiydik,” diyor. “Benim ona karşı ilgim vardı, ama bir biçimde bu ilgi asla gerçek bir ilişkiye dönüşemedi. Onunla ilgili en çok hatırladığım şey, küçük bir kızken bile fazlasıyla gergin biri olduğu. Bir şekilde hep kaygılı ve her şeyi doğru yapmaya azmetmiş bir hali vardı. Bir keresinde buz pateni yapmaya gittiğimizi ve bunu doğru düzgün yapma konusundaki hırsıyla beni etkilediğini anımsıyorum. Dişlerini sıkmış, kendi kendine ‘Bunu doğru yapmam lazım, doğru yapmam lazım’ diye söylenip duruyordu. Rekabetçiydi, ama bunu göze batacak şekilde yapmazdı; başkalarına kendilerini kötü hissettirmek için rekabete girmezdi. Fakat yaptığı her şeyde sadece iyi olması yetmiyor, kusursuz olması da gerekiyordu.”³⁴

Sylvia, Frank’le yaşadığı kısa süreli cilveleşmenin ardından dikkatini, İzci Birliği’nin dansında onunla flört etmiş olan Bob Stockbridge’e çevirdi. Ayak parmaklarını kullanarak adını yere yazmayı reddedince Gerçek ya da Ceza oyununda kaybetmiş ve oğlanı öpmeye mecbur kalmıştı. Güncesine de yazdığı gibi çocuktan hoşlanmıştı, fakat başını belaya sokmak ve bir ergenlik kabahati işlemek gibi de bir niyeti yoktu. Dikkate alması gereken bir itibarı vardı ve kendi kendine, insanın hayatta bir yere gelmek istemesi durumunda raydan çıkma riskini göze alamayacağını telkin ediyordu. Sonuç olarak, Bob’un adı bir daha güncesinin sayfalarını şereflendirmedi.

Sylvia, ona bir mücadele fırsatı veren durumlarda kendini her daim sınamaya ve bunlara dahil olmaya kendini mecbur hissedirdi. 1945 ilkbaharında bir gün, kendisine Pazar okulundaki etkileşimli okuma* faaliyetini gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceği soruldu. Annesi onu Wellesley Hills Birinci Üniteryen** Topluluğu'na takdim etmişti ve olayın düşüncesi bile Sylvia'nın içini korkuyla doldurmasına rağmen (o kadar gergindi ki beti benzi atmıştı), bu işe kalkışmaktan çekinmedi. Kürsüde durup, içinde tek bir pürüz dahi olmayan okumasını yaparken aralarında kendisine tepeden baktığını bildiği bir kız olan Barbara Leach'in anne-babasının da bulunduğu cemaati seyretti. Başka bir günse, okuldaki İngilizce dersinde öğretmen, Edwin Markham tarafından yazılmış olan "Rules for the Road"*** şiirini okumak isteyen biri olup olmadığını sordu. Sylvia şiiri hata yapmadan ezberden okumasının mümkün olmadığını bildiğinden okumama kararı almıştı, ancak bir anda elinin havaya kalktığını gördü. Çok geçmeden kendini "Dik dur/ Adımını yere sağlam bas, ağırlığını ayaklarına ver / Tependen gökyüzü / Önünde adımlarına sadık güzel gri yol [...]" dizelerini söylerken buldu. Tüm korkularına rağmen şiiri hata yapmadan okuyabildi. Üstelik, Longfellow'un "The Courtship of Miles Standish"**** ve Emily Dickinson'ın "Sunset and Sunrise"***** şiirlerini ezberden okuması

* Kiliselerde ibadetin bir parçası olarak, oturumu yöneten kişinin yüksek sesle belirli bir metinden okuduğu parçaya ya da dizelere diğer cemaat üyeleri tarafından devam edilmesiyle gerçekleştirilen okuma faaliyeti. (ç.n.)

Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'tan oluşan üçlü Tanrı anlayışını reddeden düşünce. (ç.n.)

*** Yol için Kurallar. (ç.n.)

**** Miles Standish Kur Yapıyor. (ç.n.)

*****Günbatımı ve Gündoğumu. (ç.n.)

da sınıfın hayranlığını topladı. Bu sıralarda, okulda her gün bir şiir yazmaktaydı. Bunlardan bir tanesi olan ve kitapların insanı başka bir zamana, başka bir mekâna götürme gücünü anlatan “Enchantment”ın^{*} ilhamı bir dersin ortasında gelivermiş ve *The Phillipian*’ın bahar sayısında yayımlanan “March”^{**} ile “Spring Parade”^{***} adındaki iki şiiri, gazete editörünü “Sylvia Plath şiirlerinin mükemmelliği ve bereketi” hakkında bir yorum yazdıracak kadar etkilemişti.³⁵ Sylvia her yerde –doğada, arkadaşlarında, ilk bakışta önemsiz gibi görünen olaylarda, hatta bulduğu ölmek üzere olan bir kuşa bile– yazma konusu olabilecek bir şeyler bulurdu. 11 Mayıs’ta, okuldan eve yürürken mavi renkli bir alakarganın yuvasından düşmüş minik bir serçeyi gagaladığını gördü. Bir an bile tereddüt etmeden hayvancığı eve götürüp kürdana taktığı solucan parçalarıyla besledi. Kuşa “Dickie” adını verdi ve ona bahçede eski bir çilek kutusundan ve bir yünlü kumaş parçasından yapılmış bir yuva hazırladı; kuşu evin kedisi Mowgli’den korumak için yuvayı bir tahta parçasıyla güvenceye alacak kadar da düşünceli davrandı. 19 Mayıs’ta serçe kendi başına beslenmek istedi ve bundan dört gün sonra Sylvia, hayvanın sağlığının “vahşi doğa”ya geri gönderilebilecek kadar yerine geldiğine karar verdi. Sonuçta ortaya çıkan şiir onun kuşun bakımıyla ilgili görevlerine ve hayvana analık etme dürtüsüne odaklanmanın yanı sıra onu solucanlarla beslemeye uğraştığı ve üzerine titrediği esnada hayatın elinden kayıp gitmesinden duyduğu pişmanlık hissini de dile getirmekteydi.

* Sihir. (ç.n.)

** Mart. (ç.n.)

*** İlkbahar Resmi Geçidi. (ç.n.)

20 Haziran’da okulda ödüllerin verilmesi için düzenlenen özel toplantıya katıldı. Adı ikincilik ödülü için okunmadığında büyük bir düş kırıklığı yaşadı, ama aradan bir saniye geçtikten sonra “Sylvia Plath” sözcükleri kulağına geldi. Yedinci sınıflara verilen Wellesley ödülünü kazanmıştı. Salonun ön tarafına doğru yürüdü, sahneye çıkan merdivenleri tırmandı, Lambs’in *Tales from Shakespeare* kitabının bir kopyasını ve İngilizce anlatım dalındaki üstün başarılarla verilen ilk ödülü aldığını belirten sertifikayı tutarken övünçten gözlerinin içi gülüyordu. Ertesi gün, İngilizce öğretmeni Miss Raguse, ona iki takdirname kartı verdi: Bunlardan bir tanesi “sözel ve yazılı ödevlerindeki dikkat çekici üstün nitelikler”, diğeriye “İngilizcedeki olağanüstü derecede yaratıcı çalışmaları” sebebiyle verilmişti. Üstüne üstlük, Savaş Pulu satışlarının sorumluluğunu üstlenmek adına gerçekleştirdiği üstün hizmetler için de bir takdirname kartı almıştı.³⁵ Yıl sonu karne-sinde yedi A vardı, bir tek müzikten B almıştı.

Tüm bu yoğun çalışmanın mükâfatı, Buzzards Bay, Massachusetts’teki Camp Helen Storrow’da geçirilen iki hafta olmuştu. Kampa, kulübesini de ortak kullanacağı arkadaşı Betsy Powley ile birlikte gitti. Her gün evine, kamptaki muhtelif şahsiyetleri (Dash, Flash ve Splash isimlerini taktığı kamp liderlerini – Splash’ın görevi sudaki etkinliklerin yaptırılmasıydı); körfezde yüzmek, yürüyüş, folk dansları, beyzbol oyunları, el sanatları, sandal gezintileri ve akşamları yapılan maskeli balolarla varyete gösterilerine katılım (Sylvia yüzüne kömür sürmeyi ve kendi de-yişiyle bir “zenci kızı” gibi giyinip kuşanmayı severdi) gibi kızlara

* Shakespeare’den Hikâyeler. (ç.n.)
(İng.) [Su] sıçratmak. (ç.n.)

yönelik çok sayıda etkinliği konu alan mektuplar yazdı. Kamp-
ta bulunduğu sırada Betsy'ye ithaf edilmiş –ön sayfasında birkaç
civcivi elinde sımsıkı tutan küçük, mavi gözlü bir kıza ait renkli
bir resmin yer aldığı– bir belgesel niteliğindeki doksan sayfalık
bir kitap yaptı. Kitabın içinde Betsy hakkında –en sevdiği söz-
cüğün “fuzzbuttons”*, en sevdiği kitabın Kathryn Worth tarafın-
dan yazılmış *New Worlds for Josie*** ve en sevdiği aktrislerin Shirley
Temple, Judy Garland, Ingrid Bergman, Margaret O'Brien ve
Elizabeth Taylor olduğu gibi– biraz daha ayrıntılı bilgiler edin-
memize karşın, on ikisindeki Sylvia Plath'a dair çok daha fazla
şey öğreniriz. El yapımı kitabın sayfalarını çevirirken insanın ilk
dikkatini çeken şey, kitabın düzgünlüğüdür; içinde tek bir hata
ya da düzeltme görmek olanaksızdır. Kitap, Plath'ın hayatı bo-
yunca pek fazla değişmeyen aşırı düzgün, aşırı okunaklı yazısıyla
elde hazırlanmış olduğu halde öylesine derli topludur ki, onun
obsesif olarak adlandırılabilir eğilimlerini gözler önüne serdiği
ortadadır. Kitabın içeriğindeyse bu izlenimi ortadan kaldıracak
hiçbir şey yoktur. Her gün, içinde saatlerin ve etkinliklerin yer
aldığı dört sayfayı aşkın bir listeden oluşan kamp programını ka-
ğıda dökmüştür. Bu listeyi, kampta yediği yemeklerin sıralandı-
ğı ve mısır gevreği, kuru erik, doğranmış buğday, portakal suyu,
tost, yulaf ezmesi, patates salatası, sebze çorbası, balık çorbası,
lahana salatası, Ritz krakerleri, kremalı tavuk, gulaş, fırında pa-
tates, Jelibon, kurabiye, sandviç (üzüm jöleli, fındık ezmesi ve
marshmallow'lu, krem peynirli, yumurtalı ve lahanalı), donut,
muffin ve bardaklarca sütün miktarlarına ve öğün saatlerine kadar
tek tek dökümünün yapıldığı uzun bir tekrarlar manzumesinden

* Sinyal sistemi bağlantı elemanı. (ç.n.)

** Josie için Yeni Dünyalar. (ç.n.)

ibaret başka bir liste izlemektedir. Gerçekten de, Sylvia o kadar iştahlıydı ki –bir oturuşta üç-dört genç kıza yetecek miktarda yiyeceği silip süpürebiliyordu– neredeyse obur diye adı çıkacaktı. Yine de, yaşına göre uzun boylu olan genç kızın kilo alıyormuş gibi bir hali de yoktu.

Tıpkı her tabaktaki yiyecek miktarını tek tek belgelediği gibi, Fisherman's Cove'a kadar olan tozlu topraklı bir yoldaki bir buçuk kilometrelik mesafeyi kaç adımda (5.580) yürüdüğü-nü de kaydetmişti. Ayrıca, bir barakanın parçalarına ayrılmasından sonra yerde duran iri başlı çivilerden en çoğunu kimin toplayacağını belirlemek için düzenlenen bir yarışmada yerden toplayabildiği çivilerin sayısını da yazmıştı (kendisi 420, takımı 4.652 adet toplamıştı). O sıralarda on iki yaşında olan ve zihnini toparlamasına yardımcı olması için bir günlük tuttuğunu yazan Sylvia, güncesinin ilk bölümlerine erkek kardeşinin doğum günü için bahçede sakladığı fıstıkların sayısını belirten bir not (154) da düşmüştü. Üstelik, yaz kampındayken annesinden aldığı mektupların sayımını da yapmış ve bunların sayısının ve uzunluğunun öbür kızların hepsini kıskançlıktan çatlattığını söyleyerek böbürlenmişti. Her mektup bir sevgi göstergesi sayılabileceğine göre, buradan kendisinin başka herhangi bir kıza kıyasla kesinlikle çok daha fazla sevildiği kanısına varmaktaydı.

Aurelia çocuklarını iyi hal ve sevgi arasında doğrudan bir ilişki bulunduğu bilgisini aşılayarak büyötmüştü. Sylvia'nın yaz kampından dönüşünde Aurelia, kızıyla Warren'ı yanına alıp Boston'a götürdü. İlk olarak Sylvia'nın üç dişine dolgu yapan diş doktoruna, ardından bunun ödölü olarak H.E. Harris & Co. pul şirketine gittiler. Aurelia orada, her ikisi de tutkulu pul koleksiyoncuları olan çocuklarına 100 Danimarka pulunun bulunduğu bir paket

satın aldı ve hal ve tavırlarının iyi olması durumunda bunların günde bir adeti aşmayacak şekilde kendilerine verileceğini net bir şekilde belirtti. Sylvia'nın on üçüncü yaş gününde Aurelia, kızına üzerinde özel olarak ona yazılmış bir şiirin yer aldığı bir kart yapmıştı:

Ah canım, başım dönüyor
Bir tanem, bundan böyle
Sen benim genç kızımsın!
Hayatından memnun musun?
Hiç mi değişiklik istemiyorsun?
Tatlım benim, bunda ne gibi
Bir tuhafılık olabilir?³⁷

Sylvia sekizinci sınıfa başladığında –en azından dış dünyanın gözünde– normal bir genç kızdan farksızdı. Arkadaşı Perry Norton'la dans derslerine gidiyor, Pazar okuluna düzenli şekilde devam ediyor, okul orkestrasında viyola çalmaktan mutluluk duyuyor (kasımda Boston'un Baptist kilisesi olan Tremont Temple'daki bir konserde çalmıştı) ve okulda yüksek notlar almaya devam ediyordu (dilbilgisi sınavlarında yüzde yüz başarılıydı, karnesi sıra sıra A'larla doluydu). Eğitim öğretim yılının başındaki törende Müdür James Thistle, okul başarısının formülünü çok sıkı çalışmanın yanı sıra kişiye ilham veren çok sayıdaki yeteneğin “X faktörü” adını verdiği bir bilinmeyenle birleşimi olarak özetlemişti. Son olarak bahsi geçen şeyden Plath'ta ziyadesiyle mevcuttu, ama hayatının bu erken evresinde söz konusu bileşen hâlâ tanımlanabilmiş değildi. Öğretmenleri, ortaokuldayken bile onda muazzam bir potansiyel olduğunu fark etmiş ve 1946 yılının

başında İngilizce öğretmeni Mrs. Warren derse karşı olağanüstü bir yeteneğinin bulunduğunu, yazılarının bir profesörün üniversitedeki öğrencilerden bekleyebileceği yazılara eşdeğer olduğunu ve mutlaka İngilizce öğrenimi görmek için bursa başvurusu gerektiğini söylemişti ona.

Şubat ayında, Dünya'yı dolaşan bir kızak ve Dünya'dan ateşlenip Mars'a kadar giden bir roketin içinde olmak gibi geceleyin zihninde beliren kaçış imgelerini aktardığı bir rüya defteri tutmaya başladı. Sık sık grotesk olarak tanımlanabilecek kâbusların etkisi altında kalıyordu: İçinde ceset, cinayet, ağza alınmayacak mezalim görüntülerinin bulunduğu kötü rüyalar bütün bir yıl boyunca devam etmişti. Mayıs'ta, yeni arkadaşı Margot ile birlikte "The Mummy's Tomb", adında eski Mısır'a büyük bir hayranlık besleyen ve günün birinde yerinde araştırma yapmak üzere müzeye giden bir genç kıızı anlatan üç sayfalık bir cinayet öyküsü yazmaya başladı. Kız oradayken mumya kutularının bir tanesinden gelen çürük et kokusunu fark eder ve kuşkulu tavırlar sergileyen bir hademeyle karşılaşır. Ertesi gün müzeye tekrar geldiğinde, beyaz saçlı hademenin kadın kurbanlarından birinin gözlerini çıkarmaya hazırlandığına şahit olur. Katil, genç kıızı görür ve yapacağı korkunç işkenceleri bir bir sayıp dökerek ona doğru yaklaşır, ancak kız şemsiyesiyle adama vurur, onu bir yere bağlayıp adamın ortadan kaldırmak üzere olduğu kadını serbest bırakır ve en sonunda, onu kurtarmasının karşılığında kendisine bir ödül verileceğini öğrenir.

"The Mummy's Tomb" tarzındaki Gotik öyküler genç Plath'a kimi zaman kendisini bile hayrete düşüren ve korkutan zehirli duygularından bazılarını ifade edebileceği bir çıkış yolu sunmak-

* Mumya'nın Mezarı. (ç.n.)

taydı. “Riddle” şiirini kendi benliğinin esrarını keşfe çıkmak için kullanmıştı;³⁸ dediğine bakılırsa, “çirkin ve içedönük bir tip”³⁹ olduğunun farkına varmış ve akne başlangıcının yaşattığı sıkıntılar yüzünden kendini gitgide daha utangaç ve çirkin hisseder olmuştu. Kimi zaman sivilceleri onun gözünde o kadar berbat bir hal alıyordu ki, arkadaşlarıyla ve tanıdıklarıyla karşılaşma utancını göze almak yerine kendini eve kapatmayı tercih ediyordu. 1946 yazında, bir kez daha Camp Helen Storrow’da bulunduğu sırada, Sylvia burnunda çıkan ve büyük bir şişliğe dönüşecekmiş gibi duran bir sivilcenin üzerine yara bandı yapıştırdı. Bir gün arkadaşı Gayle, yapışkan bandı Sylvia’nın tenindeki üst katmanı yolacak kadar büyük bir kuvvetle çekip kopardı. Sylvia burnuna bir mendil bastırdı, ama çok geçmeden mendil kıpkırmızı oldu. Aynı işlemi başka mendille tekrarladı; o mendil de kana bulandığı halde, akıntıyı bir türlü durduramadı. Kızlardan biri bağıra çağıra derhal hemşireye gitmek zorunda olduğunu söyledi: Şayet yaraya hemen müdahale edilmezse, kansere yakalanabilirdi. Sylvia’nın bu söze verdiği tepki sıra dışıydı: Yaşıtı olan kızların acıdan ya da şaşkınlıktan hüngür hüngür ağlayacakları bir durumda, o, kahkahalarla gülmeye başladı. Ancak bunlar histerik tipte kahkahalardı –kendisi de korktuğunu itiraf ediyordu– ve çok geçmeden bedeni hıçkırıklarla sarsılmaya başladı. Kızlardan bazıları onun aklını kaçırmış olabileceğini düşündüler. Arkadaşları onu hemşireye götürdü ve fiziksel yara iyileştirildi, ancak tepkisinin altında yatan psikolojik semptomların şifa bulması o kadar kolay değildi. Yaşanan olay, Sylvia’nın gergin, dramatik ve çelişkili duygusal şablonundan yansıyan genel halin bir simgesi olarak da görülebilir.

* Bilmece. (ç.n.)

Yakın arkadaşı Philip McCurdy'ye göre Sylvia, on dört yaşındayken –yüzünü keserek– bir kez daha kendine zarar verme girişiminde bulunmuştu. İki arkadaş bu olay üzerine ayrıntılı bir şekilde konuşmamış olsalar da McCurdy, Sylvia'nın da “hayatının sonraki dönemlerinde üzerinde çalıştığı birtakım sorunlu ergenlerin tercihi [olan] tek tarafı keskin bir jilet”⁴⁰ kullanmış olabileceğini tahmin ediyor. Sylvia'nın “ergen kesiği”⁴¹ benliğinin gizli tutmaya çalıştığı yönlerinin –hatıralarının, yarım yamalak anımsadıklarının, fantezilerinin, arzularının, nefretlerinin, umutlarının– bir tezahürü gibiydi. Kendi kendine, peki ama bendeki sorunun kaynağı ne olabilir, diye sormuştu. Acayip davranışlarına net bir açıklama getiremiyor olması onu gitgide daha hırçın ve öfkeli birine dönüştürüyordu.

Sonraki yıllarda Plath, hayatının bu dönemindeki olayları ve anıları tekrar tekrar kullandı. Gel gelelim, hatıralarının hepsine güvenmek de olanaksızdır. “Ocean 1212-W” adını taşıyan otobiyografik makalesinde Winthrop'taki evden çıkıp denize doğru yürüdüğü ve ağaçtan oyulmuş bir maymunla karşılaştığı yaşantıyı yeniden anımsar. Plath bir “Maymunu Düşünür” şeklinde tanımladığı heykele yarı mitsel bir nitelik yükler. Çocukluğundan kalan ve nereye koyduğunu anımsayamadığı pek çok eşyadan biri olan bu “Kutsal Babunu” bir ara kaybetmiş olduğu bilgisini ortaya atar.⁴²

Ağaçtan maymunun artık Plath'ın elinin altında olmamasının tek bir sebebi vardı: Her şeyden önce, bunun sahibi Sylvia değildi. Aynı makalede, söz konusu heykelle 1935'te annesinin küçük erkek kardeşini hastaneden eve getirdiği gün karşılaştığını da anlatır. Yine de, yayımlanmamış güncesinin ortaya koyduğu üzere, heykel aslında bu tarihten on yıl sonra arkadaşı Ruth Freeman'ın ağabe-

yi David tarafından bulunmuştu. 1945 Aralığı'nda Freemanların evine bir ziyarette bulunan genç Plath, yazısında David'in sihirli keşfinden ve üç çocuğun yemekten sonra Simba adını taktıkları maymunun resmini yapmak için nasıl onun etrafına toplandıklarından söz etmişti. Hatta Sylvia, 1946 Şubatı'nda okuldaki resim derslerinden birinde heykelin resmini çizmişti. Ruth, "Sylvia hâlâ sakladığım bu Afrika maymununun bulunma öyküsünü yazmış, ama aslında onu David ve ben kumsalda bulmuştuk – savaş sırasında kıyıya vurmuş olmalıydı," diyor. "Sahile envai çeşit şey vururdu. Bir keresinde okyanusun kenarında Sylvia'yla birlikte dururken dalgaların balonları andıran bir sürü şeyi sahile getirdiğini anımsıyorum. Heyecan içinde bunların arasında koşuşturduk, 'Bakın, balon bulduk!' diyerek onları yanımıza aldık, ama epey bir azar işittik. Sonradan bunların balon filan değil, prezervatif oldukları ortaya çıktı."⁴³

Bu yaşında Sylvia, hâlâ fena halde naif, duyarlı ve kırılgan bir kızdı. 1946 Nisanı'nın sonlarında dolmakaleminin çalındığını öğrendikten sonra depresyona girmişti. Güncesine, yaşadığı kaybın moralini altüst ettiğini, hırsızlığın içini büyük bir öfkeyle doldurduğunu ve dünyasındaki bütün renklerin nasıl da sararıp solduğunu yazmıştı. Keyfini kaçıran şey, sadece dolmakalemin elinden gitmiş olması değildi: Kalemin ederi on dolardı ve Sylvia, annesinin kısa bir süre içinde ona yenisini alamayacağını biliyordu. Aurelia satın alacağı her şey için çalışmak ve tasarruf etmek zorundaydı ve iki çocuğunu da para konusunda dikkatli olmalarını tembihleyerek büyüttü. Genç Sylvia kendisinininkinden daha zengin ailelerle her bir araya gelişinde ayrıntıları güncesine not ederdi. 1945 yazında Nancy Wiggins'lerin, hayatında gördüğü en büyük ve en şahane konut olarak tarif ettiği evlerine davet edilmiş

ve hizmetçinin servis ettiği ağız sulandırıcı öğle yemeğini keyifle yemişti. Aslında, Plath'ın ilk dönem günceleri ekonomik hesap işlemleriyle ve elli sentlik haftalığını nerelere harcadığının kayıtlarıyla doluydu. Bir viyola dersi elli sente, piyano dersiye bir dolara mal olmaktaydı. Sylvia 1945 güncesinin arkasına harcamalarını en ince ayrıntısına kadar gösteren ve aşırı derecede düzgün ve hatasız bir rakam tablosu yapmıştı. Önceki yılın aralığında on iki dolar biriktirmiş, bu miktar 1945 sonunda elli yedi dolara çıkmıştı. O yılın Noel'inde on yedi kişiye alınan hediyeler için 13,56 dolar harcamıştı; buna annesine verdiği elli beş sent tutarındaki işlemeli bir havlu ve büyükannesine alınmış, 2,5 dolarlık en pahalı armağan olan bir kitap ayrıacı da dahildi. 1946 yazında Camp Helen Storrow'a gittiğinde harcadığı her şeyi tek tek not etmişti: Resim ve eliş malzemelerine 1,20 dolar, kartpostallara on sent, pullara doksan üç sent, bir resim defterine yirmi beş sent harcamıştı.

Arkadaşı Perry Norton bu durumu "Sylvia parayı gerçekten dert ederdi," diye anımsıyor. "Kuruşu kuruşuna para hesabı yapan tipte insanlardandı ve ailesinin tutumlu davranmaya mecbur olduğunu da bilirdim. Evleri küçüktü, ama onlara yetiyordu ve geriye dönüp baktığımda ailelerimiz arasında büyük bir fark olduğunu açıkça görebiliyorum. Bizim sırtımız yere gelmezdi, çünkü Boston Üniversitesi'nde tarih profesörü olan babamın ekonomik krizlerde kaybetmeyeceği bir işi vardı. Her ne kadar aile arasında sürekli halimizin vaktimizin pek yerinde olmadığı lafı dolaşıyor olsa da, annem bu sözleri biz çocuklara aslında durumumuzun gayet iyi olduğu gerçeğini çok da vurgulamamayı öğretmek için sarf ederdi."⁴⁴

Sylvia haftalığına katkı sağlamak için saatte yirmi beş sent kazandığı bebek bakıcılığı işine girdi ve yaşadığı deneyimleri "From

the Memoirs of a Babysitter” adındaki bir okul kompozisyonunda topladı. A eksi notunu alan dört sayfalık kompozisyonunda Plath, nasıl her pazar üç çocuğun –Donnie ve Cookie adındaki iki oğlanla bir bebeğin– bakımını üstlendiğini anlatmıştı. Onun gözünde, çocuklar yaygın algının dayattığı minik melekler olmanın yakınından bile geçemeyen, aslında insana rahatsızlıktan başka bir şey vermeyen varlıklardı. Durumu kurtaran tek olay, çocuk bakıcılığı yaparken en çok sevdiği radyo dizilerinden biri olan ve psişik güçlere sahip bir suç savaşçısını anlatan *The Shadow*’u” dinlemesine izin verilmesiydi. Plath yıllar sonra, programın tanıtımını yapan aktör Frank Readick Jr’ın “İnsanların yüreğinde hangi kötülüklerin pusuda beklediğini kim bilebilir? Gölge bilebilir!”⁴⁵ sözlerini anımsayacaktı.

Sylvia, dokuzuncu sınıfa başlamasından önceki günleri daktiloyla yazı yazmayı öğrenerek; kitaplar (Dickens’tan çok sevdiği *İki Şehrin Hikâyesi* ve Emily Bronte’den fazlasıyla depresif bulunduğu *Uğultulu Tepeler*’i) okuyarak; şiir yazarak (bunu da yatakta, otuz sekiz derecenin üzerindeki ateşle yaparak) ve ailesiyle birlikte arkadaşları Max ve Carolyn Gaebler’i görmek için Westford’a yolculuk etmek gibi birtakım uğraşlarla doldurarak geçirdi. Max, daha sonra Sylvia ile Warren hakkında sevgi dolu satırlar kaleme almış, onları “enfes çocuklardı, [...] pırıl pırıl, neşeli ve hevesliydiler; bir ziyaretçinin onlara okumayı tercih ettiği herhangi bir öykü için mükemmel dinleyiciler ve kumsala yapılan bir yürüyüşe ya da bir çocuk parkı ziyaretine eşlik edebilecek hayat dolu arkadaşlardı,”⁴⁶ sözcükleriyle anlatmıştı. Oysa Sylvia, güncesine

* Bir Bebek Bakıcısının Hatıraları. (ç.n.)
Gölge. (ç.n.)

yazdıklarında Max'ı topa tutmuş, onu ve Carolyn'ı aile pikniğine getirilen şeyleri tıka basa yemekle suçlamış, oğlanı kibir ve kendini beğenmişlik olarak algıladığı tavırları yüzünden yermiş ve onu (sayısı 30.000'i bulan) pul koleksiyonuyla kendisine hava attığı için eleştirmişti. Bu kaydın yanında, Sylvia'nın onu en çok benzettiği yaratık olarak bir hindi çizimi de yer alıyordu.

Aurelia sonraki yıllarda, kızının ölümünün ardından *Sırça Fanus*'a serpiştirilen kötülük dolu insan karikatürlerinin depresyonun etkisiyle harap olmuş bir zihnin ya da baştan savma bir elektroşok tedavisinin yol açtığı hastalıklı bir kişiliğin semptomları olarak değerlendirilebileceğini ileri sürdü. Yine de, Max'e dair yazdıkları, Sylvia'nın bu olayların çok öncesinde de yakınındaki kişiler hakkında acımasız yorumlar yazmaya meyilli olduğunu gösteriyor. Güncesi fazlasıyla cinselliğe dönük bir yaradılışı gözler önüne sermekle birlikte, bu durumun kendini göstermesi yalnızca daha çok bastırılmasıyla sonuçlanıyordu. On dördüncü yaş gününden bir hafta önce Sylvia şişkin memeleri ve ağır bir makyajı olan derin dekolteli, kırmızı saçlı bir kızın portresini çizmişti. Bunu gören bir insanın sayfanın gözeneklerinden fişkıran yakıcı arzuyu hissetmemesi adeta olanaksız. Gel gelelim Sylvia, bu kaydın yanına güncesini bu tarz bayağı malzemelerle kirletmekten dolayı hissettiği pişmanlığı yazmış, kişiliğinin iffetsiz yönünü kontrol altına almak için elinden gelen her şeyi yapacağını belirtmişti.

Arkadaşları ve ailesi onun sadece kibar, saygıdeğer, müşfik yönünü görüyorlardı. Onların gördüğü, ortaokul öğretmeni Catherine Cox'un ölümü üzerine 1946 Kasımı'nda –“The Promise” ve “October”” adındaki iki şiirinin de çıktığı– *The Phillipian*'da

* Söz. (ç.n.)
Ekim. (ç.n.)

yayımlanmış olan dokunaklı şiiri yazabilecek yaradılıştaki bir kızdı. Bu dönemde Plath hâlâ 1933'te kırk dokuz yaşındayken aşırı dozda uyku hapı alarak intihar eden Amerikalı şair Sara Teasdale'e yönelik saplantısının etkisi altındaydı ve hayattaki en büyük emeli onun gibi yazabilmektir. Teasdale'in şiirlerinden biri olan "The Falling Star"ı* ilk olarak 1945'te bir deftere kopyalamıştı. Şimdi geriye dönüp baktığımızda, aşağıdaki kıtanın rahatlıkla Plath'ın kendi hayatına uyarlanabileceğini görürüz.

Gökte kayan bir yıldız aldı gözümü,
Kuzey ufkunda kamaştırdı göğü,
Ele avuca sığmaz ve yalazlı,
Bu güzelliği kimse alıp satamazdı,
Tutulacak ancak belki bir dilek,
Sonra kaybolacak sonsuza dek.^{47*}

1947 Şubatı'nda Plath, artık kendini "gök gürültülü" şiirler yazabilecek bir ruh halinde hissettiğini söylüyordu.⁴⁸ Buradaki tek sorun, kendini bu işin altından kalkabilecek yeterli hayat deneyimine sahip biri olarak görmemesiydi. Ne var ki, iş büyük umutlara gelince, hiçbir eksiği yok gibiydi. Aynı ay, *The Phillipian*'da yayımlanan (ama *Collected Poems*'e dahil edilmeyen) "Fireside Reveries"⁴⁹ şiirinde, onun bu dönemdeki hırslarının özeti olarak da görülebilecek "Parlak şöhret emellerim göklere çıkıyor" dizesini yazmıştı.⁴⁹ İçindeki arzu olağanüstü boyutlara gelmiş, egosu aşırı derecede şişmiş, algıları iyice açılmış vaziyet-

* Kayan Yıldız. (ç.n.)
Çeviri: Barış Özel. (ç.n.)
Ateş Başı Hülyaları. (ç.n.)

teydi. Yılın başında otuz beş santimetreye otuz santimetre boyutlarında bir albüm satın alarak içine mini bir otobiyografinin yanı sıra kendi fotoğraflarını da yapıştırmıştı. Sylvia kendi benliğinde onu büyüleyen bir şeyler buluyordu. Güncesine –kendi kendisine seslenmeyi sürdürerek– günün birinde dünyanın en önemli yazarı ve sanatçısı olacağını yazmıştı. Ayrıca, 1947 Şubatı’nda güncesine daha önce hiç kimsenin gerçekleştiremediği bir şeyi başarmak istediğinin kaydını da düşmüştü: Ortaokulu bitirirken altı akademik başarı dalını kapsayan büyük ödülü kazanacaktı. Hazirana gelindiğinde, ödüle hak kazanabilmesi için gereken yeterli sayıda krediyi biriktirmiş ve müdürün odasına girebilecek ve durumu James Thistle’a anlatacak cesareti de kendinde toplamış bulunuyordu. Müdür, güncesinde ayrıntılı biçimde anlatıldığı üzere, öylesine büyük bir şaşkınlık yaşamıştı ki, adamın yere düşmesine ramak kalmıştı.

6 Haziran’da, sarı tafta elbisesiyle son sınıf öğrencilerinin mezuniyet törenine katılıp orkestrada çaldı ve bundan beş gün sonra da kendi zafer anının ya da anlarının tadını çıkardı. Ödüllerden birini aldıktan sonra yerine oturmasına kalmadan bir başka ödülü almak üzere tekrar sahnenin merdivenlerini çıkmak zorunda kalıyordu. Liste takdire şayandı: “İngilizce anlatımındaki üstün başarıları” için verilen ve kendisine Cleanth Brooks ve Robert Penn Warren’ın *Understanding Poetry: An Anthology for College Students*’ yapıtının bir kopyasını (izleyen günlerde bu kitabı yutarcasına okumuştı) kazandıran bir Wellesley Club ödülü; beşinci ve altıncı akademik başarı dereceleri için verilen ödüller (okuldaki yüksek kredi notlarıyla ilişkiliydi); sanattaki üstün ba-

* Şiiri Anlamak: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Antoloji. (ç.n.)

şarıları, son üç yılı aşkın bir süredir A ve B notlarıyla dolu karnesi ve dakikliği sebebiyle verilen takdirname kartları; bir ulusal şiir yarışmasında kazanılan mansiyon ödülü ve Carnegie Foundation tarafından düzenlenen bir yarışmaya katıldığı sanat eseriyle alınan bir ödül. Sylvia tören bittikten sonra kendini hepsi de altın mühürlerle süslenmiş rengârenk sertifikalardan oluşan kalın bir tomarı elinde sıkı sıkı tutar halde buldu. Kazandığı başarılarından adeta başı dönen genç kız, öğleden sonra okul dansına katıldı ve saat 18.15'te evine döndükten sonra ödevinin başına oturdu.

Okul arkadaşı Betsy Wallingford “Bana kalırsa, bu tipte bir itici güç insanın içinde doğuştan ya vardır ya da yoktur,” diyor. “Çok fazla enerjisi –pozitif enerjisi– olan bir insandı. Hayatta önüne çıkan her şeyi tecrübe etmek isterdi ve neye el atarsa atsın, onu en iyi şekilde yapmayı başarırdı.”⁵⁰

Sylvia güncesine, bir arkadaşının lise mezuniyetini 1950’de Danimarka’da yapılacak olan Uluslararası Müzik Festivali’ne katılarak kutlamak şeklinde bir plan yaptığını, oysa kendisinin gazetecilik, kitap resimleme ya da moda tasarımı dünyasında kabul görme düşünü gerçekleştirme hedefine kilitleneceğini yazmıştı. Elbette, hayattaki yerini sağlama aldıktan sonra yolculukların sunacağı güzelliklerin keyfine varması da mümkün olacaktı.

Gel gelelim, özellikle popülerlikle bağlantılı olan kimi istekleri bir türlü hedefine ulaşamamıştı. Sözgelimi, okul sekreterliği pozisyonunu elde etmek için büyük zahmetlere girmiş, sahnenin bir ucundan diğerine yürütmeyi planladığı (“Sekreterlik oyları Sylvia’ya” sözcükleriyle süslenmiş) derme çatma bir gemi bile inşa etmişti. Dediğine bakılırsa, okuldakiler oylarını Sylvia’ya verecek olurlarsa, gönül rahatlığıyla onun bu gemiyi dalgalı sularda hiç yalpalamadan yüzdürebileceğini düşünebilirlerdi. Ne var ki, iki

dalkavuk tarafından çekilen gemi daha kapıdan girerken yere çakılınca ağzına kadar çocukla dolu olan salon kahkahalarla inledi. İnsanların oylarıyla ona olan güvensizliklerini gösterme sebebinin bu vaka olup olmadığı konusunda bir şey söylemek pek kolay olmasa da, bu mevki başka bir kıza kısmet oldu. Böylece okuldaki imajını düzeltmek için seçimleri kullanma planı da ters tepmiş gibiydi; daha popüler biri olacağına popülaritesi iyice azalmış ve bir sürü kötü niyetli iftiranın hedefindeki kurban durumuna gelmişti. Üstüne üstlük, yılın başında düzenlenen imlâ yarışmasında “apparel” sözcüğünü yanlış yazınca birincilik derecesini de başkalarına kaptırmıştı. Olanları tekrar değerlendirdiğinde –günce-sine içini döktüğü üzere– Bill’e, yani bir oğlana, yenilmiş olması ona daha yakışık alır bir durum gibi gözükmekteydi. Dediğine bakılırsa, böyle bir yarışmayı bir oğlanın kazanmış olması her zaman için yeğdi.⁵¹

Sylvia eserleriyle eksiksiz bir özdeşleşme hali yaşıyordu. Bir gün, 1947 Mayıs’ının sonlarında, özel resim dersinde kendisine Noel’de verilmiş olan pastel boya takımını kullanarak bir natürmort yaptı. Ender bir parçaydı: Yapmakla gurur duyduğu şey, içinde bir salkım üzüm, bir portakal ve birkaç kiraz bulunan Çin işi bir sürahi tasvirinden ibaretti. Hiç vakit kaybetmeden eserini eve götürdü; annesi, Grammy ve Warren hayran hayran resme baktıkları sırada kapı çaldı. Sylvia’nın büyükannesi tam kapıya bakmaya gidecekken önlüğünü masaya fırlattı ve Sylvia, önlüğün pastel boyaya sürtünmesini dehşet içinde izledi. Her ne kadar Grammy’ye “Üzülme, ben bir yama yapıp düzeltirim,” dediyse de, kendi kendine kaldığında yaşadığı öfkeyi ve büyük acıyı gün-

* Kılık kıyafet. (ç.n.)

cesine döktü. O gecenin ilerleyen saatlerinde Sylvia, kendisinin de taze ve özgün bulduğu bir seste ifadesini bulan, Aurelia'nın deyişiyle, "benliğinde alttan alta varlığını sürdüren trajik duyguları içeren ilk [...]"⁵² eser niteliğinde bir şiir yazmıştır. "I Thought That I Could Not Be Hurt" adını taşıyan şiir olay öncesinde, olay sırasında ve olay sonrasında sürüklendiği duygusal uçları dile getirmekteydi: Hayatta olmaktan dolayı hissettiği sevinç çok geçmeden yerini umarsızlığın karanlığına bırakmıştı. Hâlâ on dördünde olan genç Plath, son derece önemsiz gibi görünen bu olayı insan kalbindeki kırılgan yapının bir simgesi olarak kullanmıştı.⁵³

Sylvia'nın oğlanlar hakkındaki düşüncelerini –duygularının gelip geçici ancak ateşli hallerini yansıtan günce kayıtları halinde– ayrıntılı bir şekilde tutmaya başlaması tam olarak bu döneme, yani 1947 yazına rastlar. 18 Haziran'da, Boston otobüsüne binmiş; oraya vardığında önce bir dolgu yaptırmak için diş doktorunu ziyaret etmiş, ardından alışverişe çıkıp bir adet *Seventeen* dergisiyle birlikte indirimden beş dolara, beyaz brokarlı bir korsaj ve kabarık kolları olan bir gece elbisesi satın almıştı. Kentin iç kesimlerine yapılan gezintiden söz ederken, kendisi için kusursuz bir erkek arkadaş olabileceğini düşündüğü Tommy Duggin ile aralarında geçen sohbeti de ayrıntılarıyla anlatmıştı. Çocuk uzun boyluydu (bunun Sylvia için bir zaruret olduğu söylenebilir), konuşkandı (ama hava atmaya sevmiyordu), çekiciydi ve yapılı bir vücudu vardı. Temmuzda (Martha's Vineyard'taki bir yelken kampında geçirilen takribi iki haftanın ardından) Boston'a yapılan başka bir gezide, başrolünde Elizabeth Taylor'ın oynadığı *Cynthia*'yı izlemek için sinemaya gitmişti. Sylvia aşırı korumacı

ebeveynlerine başkaldıran, kendine bir erkek arkadaş edinen ve okulun mezuniyet balosunda hayatının ilk öpücüğünü tadan narin, üzerine titrenerek büyütölmüş bir genç kızın hikâyesini anlatan filmle kendisinin arasında sıkı bir özdeşlik kurmuştu. Hatta güncesine, filmi görmenin kendi duygusal problemlerinden pek çoğunu ele almasına yardımcı olduğunu yazmıştı. İnsan söz konusu problemlerin en çok da gelişip serpilmekte olan cinselliğinden ve kimi zaman sahiplenici bir tipe dönüşebilen annesiyle ilişkisinden kaynaklanan duygular olabileceğini düşünmeden edemiyor. Dönüş yolculuğunda, otobüs durduğu sırada bir grup oğlan aracın içinde oturan Sylvia'yı görmüş ve "Sarışın," diye bağırmaya başlamış, hatta oğlanlardan bir tanesi elini açık pence-relerden birinden içeri sokup kızın saçını çekecek kadar işi ileri götürmüştü. Otobüsteki insanlar yaşanan kargaşaya bakmak için arkalarına dönmüşler ve Sylvia'nın suratı gördüğü ilgi yüzünden kıpkırmızı olmuştu. Oğlanların davranışına aldırış ettiği yoktu; aslında olayın tamamını kendi özgüvenini yükselten bir durum olarak algılamıştı.

Saç çekme olayından üç gün sonra, 15 Temmuz'da Sylvia annesiyle birlikte Aurelia'nın arkadaşı Madeleine'i ve onun neredeyse on yedisine gelmiş oğlu Redmond'ı görmek için tekrar Boston'a gitti. Steuben's restoranında gerçekleşen ilk buluşmada, genç çiftin arasında anlık bir çekim yaşandı. Redmond onun on altı yaş civarında olabileceğini düşündü (aslında on beşine üç ay kalmıştı) ve Sylvia da bunu düzeltme gereğini duymadı. Restoranda biraz sohbet ettikten sonra kalkıp Boston Common parkının bir ucundan öbürüne kadar yürüdüler ve bu arada kadınlar da kendilerini sandalyelere attılar. Yetişkinlerin görüş alanından uzaklaşan ergenler yan yana oturdular ve çift, gökyüzündeki bir

uçağın ışıklarını seyrederken Redmond yavaş yavaş elini onun elinin üzerine getirdi. Gecenin ilerleyen saatlerinde, Sylvia gün-cesine Redmond'a karşı içinde uyanan tutku yüklü tasavvurları ve çocuğun kendisine hissettirdiği bir tuhaf olma halini itiraf etti. Sonraki birkaç gün boyunca etrafta adeta serseme dönmüş bir halde dolaştı: Piyano dersi için Boston'daki konservatuvara, sinemaya ve *The First of Mrs. Fraser* oyununun yeni bir gösterimini izlemek için Wellesley College'a gitti. Tiyatroda ve sinemada bulunduğu anlarda, Redmond da onun yanında oturuyormuş gibi hissetti ve (renkli) rüyalarında sürekli onu görmeye başladı. Kendi deyişiyle, içi, ona varlığından taşacakmış gibi gelen büyük bir enerji ve sevinçle dolmuştu. *Rüzgâr Gibi Geçti*'yi seyretmeye gittiğinde, kendini başlangıç sahnelerinden birinde etrafı bir sürü genç erkekle sarılmış olan Scarlett O'Hara ile özdeşleştirdi. Ağustos ayında bir gün, Redmond'ın annesi Madeleine evlerine telefon etti ve yapılan arama Sylvia'nın içinde onu gözyaşlarına boğan bir dizi duyguyu harekete geçirdi. Verdiği tepki karşısında kendisi bile hayretler içinde kalmıştı. Redmond'la buluşmaya hazırlanmak niyetiyle kuaföre gitti (içinde sarı ve parlak bakır rengi gölgeler olan uzun saçlarını kendisinin en güzel taraflarından biri olarak görürdü), ama saç tasarımcısı saçını çok fazla kesti ve bir kez daha ağlamaklı oldu. Betsy Powley'nin annesi saçına yeniden şekil vererek neşesini yerine getirdi ve bigudilerle sıcak fön makinesinin kullanıldığı bir seansın ardından Sylvia'nın kendine güveni yerine geldi.

30 Ağustos'ta annesi ve Warren'la birlikte buluşma için Boston'a gitmeden önce bütün bir sabahı hazırlık yaparak geçirdi:

Üzerine büyük beyaz puantiyeli mavi bir elbise giyinmiş ve saçına beyaz bir gardenya takmıştı. Hep birlikte Charles River’da, bir ara Redmond’ın kolunu Sylvia’nın omzuna attığı keyifli bir tekne gezintisi yapmış olsalar da, görüşme beklentilerini karşılamaktan uzaktı; Sylvia onu sıkıcı ve ketum bulmuştu. Güncesinde kendi kendine Redmond’ın mı değiştiğini, yoksa sadece kendisinin ona bakışının bir değişimden mi geçtiğini sordu. Bundan böyle Redmond bir daha güncesinde kendine yer bulamayacaktı, rüya sona ermişti. Olay, hayatının bu kadar erken bir evresinde dahi, Plath’ın etrafındaki kimselere gerçek hayatta hiçbir karşılığı olmayan arzuları, fantezileri ve motivasyonları yükleme eğiliminde olduğunu açıkça gösterir nitelikteydi. Sylvia’nın düş gücü ya da Ariel’in ruhu olarak adlandırılabilieceğimiz şey ile gerçek dünya arasındaki uyumsuzluğun boyutları zaman içinde gitgide daha da genişleyecekti.

BİR BAŞKASININ HAYALETİ

1947 Eylülü'nün başında Sylvia, Gamaliel Bradford Lisesi'ne kaydını yaptırdı. Yeni İngilizce öğretmeni Wilbury Crockett ile karşılaştığı andan itibaren cümle âleme adamın onun esin kaynağı olacağını ilan etti. Öğrencilerden biri onu “Gözlüklüydü ve hafiften kamburu çıkmıştı; 30’lu yaşların ortalarında bile seyrelemeye yüz tutmuş saç çizgisini iyice açığa çıkaran bir asker tıraşıyla dolaşan Mr. Crockett ender hallerde sesini yükseltirdi,” sözcükleriyle anımsıyor. “Öğretmenler odasından çıkıp uzun adımlarıyla sınıfa daldığında, bize sahip olduğu tek spor ceketmiş gibi gelen giysisinin üzerinde sigara külleri uçuşuyor olurdu ve bizler kendiliğimizden susana kadar da tek kelime etmezdi. Spor ceketiyse aynı renkteki gri yeşil gözleri, yaklaşık yirmi öğrencinin U biçimi alacak şekilde seminer tarzında düzenlenmiş masalarda oturduğu sınıfın her tarafında gezinir ve gezinmeyi bıraktığında da insanın içine işleyecekmiş gibi bakardı.”¹

Sylvia’nın katıldığı ilk derslerden birinde Crockett, yeni öğrencilerine Edna St. Vincent-Millay’ın kendisi tarafından ses-

lendirilmiş “The Ballad of the Harp-Weaver” ve “Renescence”^{***} kayıtlarını dinlettirdi. Plath söz konusu performansı kendisini neredeyse ağlattırarak kadar dokunaklı bulmuştu. Aynı gün evine döndü ve o güne kadar elinden çıkmış olan en iyi şiirlerden ikisi olarak gördüğü “Alone and Alone in the Woods Was I”^{****} ve “City Streets”^{****} şiirlerini yazdı. Güncesine, yaşanan deneyimin ruhunun arındırılması açısından yararı olduğunu ve artık kendini temiz pak hissettiğine göre, daha çok şiir üretmesini sağlayacak kadar tazelenmiş ve algıları açılmış birine dönüşeceğini yazdı.

Derse kayıt yaptıran öğrencilerin yarıya yakını dersin kendilerine fazla ağır gelmiş olması sebebiyle birkaç gün içinde sınıfı terk ettikleri halde, Sylvia gelişip serpileceği ortamı bulmuş gibiydi. Eski öğrencilerden biri dersi “Mr. Crockett’ın sınıfı Akademi’nin yeni dünyadaki şubesi gibi bir yerdi,” sözcükleriyle anımsıyor. “Bir tek zeytin ağaçları eksikti ve tıpkı Platon’un meşhur okulundaki gibi sınıfa büyük ölçüde bir diyalog hâkimdi. Çok az dilbilgisi eğitimi verilirdi; edebiyat tarihi ya da Elizabeth Dönemi İngilteresi veya yazar biyografileri hakkında ders yapılmaz, asla ezberlenecek bir edebiyat terimleri listesi verilmez ve çok az sayıda sınıf içi. alıştırmaları, ara sınav ya da yoklama yapıldı. Mr. Crockett uzun yıllar boyunca Princeton’ın Kolej Kurulu’nda okutman olarak çalışmasına rağmen SAT sınavları için de herhangi bir hazırlık yapılmazdı. Hatırladığım tek ara sınav, bir ödevimizi yapmadığımız için bizi utandırmak niyetiyle hemen oracıkta alelacele yaptığı bir şeydi ve bundan not almamıştık. Aklımda bir tek, lise

* Arp Dokumacısının Baladı. (ç.n.)

Rönesans. (ç.n.)

*** Ormanlarda Yapayalnızdım Ben. (ç.n.)

**** Kent Sokakları. (ç.n.)

iki öğretim yılının sonundaki sınav kalmış. Sınavda, bize ödev olarak verilmiş bir okuma parçasından esinlenen tek bir soru vardı: ‘Alfred North Whitehead’den yapılmış olan şu alıntı üzerine bir deneme yazınız: Felsefi bağlamda söyleyecek olursak, bilinen şey, aslında bir hiçtir.”²

Crockett, Sylvia’nın yeteneklerini erkenden fark etmişti. Kendisi 1947 Eylülü’ndeki ilk derslerden birinde, öğrencileri Matthew Arnold’a ait olan bir paragrafı çözümleyip, ardından bunun hakkında bir kompozisyon yazmakla görevlendirmişti. Sylvia’nın (rahmindeki polipleri aldırma için hastaneye yatmış olan) annesine de yazdığı gibi, çoğu öğrenci Crockett’ten kibarca bir baş selamı ya da kuru bir “teşekkür ederim” lafı koparabilmiş olduğu halde, kendisi çalışmasını bitirdiğinde öğretmen ona dönüp “Anlatımın çok iyi” demişti.³ Bu kelimeleri işiten Sylvia gururdan mest olmuş gibiydi. Güncesine, Crockett’e –yani aralarında “Davy” ismini taktıkları adama– taptığını itiraf ediyordu; onun öğrettiği şeyler zihnini harekete geçiriyor ve adamın, bir sınavda Wordsworth’ün “Intimations of Immorality” şiirinin adını “Imitations of Immorality” olarak yazan bir öğrenci hakkındaki şakasına benzer esprileri onu kahkahalarla güldürüyordu. Crockett “öğrencilerini bir feraset ve ahlaklı davranma arayışına yöneltir ve söz konusu arayış da onun dile yönelik ilgisinin ve dilin ifade ettiği fikirlerle değerlerin önderliğinde gerçekleştirilirdi. İnsanların –hatta genç insanların dahi– akıllı ve onurlu eylemlerde bulunabileceğine dair inancı öğrenciler üzerinde varlıklarının en derin noktasında bulunan bir düğmeye basılmasına eşdeğer bir etki yaratırdı.”⁴

* Ölümsüzlük İmaları / Ölümsüzlük Taklitleri. (ç.n.)

Crockett her yıl, hâlâ liseye devam eden öğrencilerine, kırk ile kırk beş kitaptan oluşan bir okuma listesi verirdi. Liste, Yunan dramalarından ve felsefesinden başlayıp Shakespeare'e kadar olan her şeyi kapsar ve Hawthorne, Thoreau, Emerson, Dickinson, Crane ve Melville gibi klasik Amerikalı yazarların yanı sıra Tolstoy, Flaubert, Dostoyevski, Woolf, Lawrence ve Joyce gibi modern yazarlara kadar uzanırdı. Öğrencilerden beklenen, kent kütüphanesinde bulabilecekleri ya da satın alabilecekleri eserleri sadece okumakla kalmayıp bunları çözümleme, haklarında konuşma, tartışma ve özümseme çabasına girmeleriydi. Dolayısıyla, belirli sayıdaki seçilmiş metnin üzerinde çalışmak ya da genel kabul görmüş bir listeden ezbere gitmek söz konusu değildi; Crockett, öğrencilerinin edebiyatı düşünmesini ve edebiyata karşı bir tepki geliştirmesini istiyordu. Eski bir öğrencisi onu "Edebiyatın kendisinin bir tartışma ve dünyadaki büyük olayların, fikirlerin ve hakikatlerin deneyimlenmesi hali olduğuna yürekten inanırdı ve sanki bununla başa çıkabilecek olgunlukta insanlarmışız gibi bizi de o tartışmaya balıklama dalmaya zorlardı," sözcükleriyle anımsıyor. "Dahası, okunan ve bilinen şeyler arasında bir farkın bulunduğu, öğretilenlerin yalnızca dikkatli konuşma ve düzgün yazma şeklinde sindirilip ve yeniden formüle edilerek bilgiye dönüştüğü kanısındaydı. Entelektüel anlamda, bu bir ya batarsın ya çıkarsın durumuydu ve bizler de, günbegün kendimizi sınıfta ve kâğıt üzerinde anlaşılabilir şekilde ifade ederek suyun üzerinde kalmaya çalışıyorduk."⁵

Sylvia'nın sırf suyun üzerinde kalmakla yetinmediği gün gibi ortadaydı: Sınıftaki ağır entelektüel ortamda olumlu anlamda ilerleme kaydetmiş, içi enerjiyle dolmuş ve aşka gelmişti. 10 Eylül'de birkaç şiirini Crockett'e götürmüş, o da içlerinden dör-

dünü hemen sınıfa okumuştı. Günce kaydına bakılacak olursa, öğretmen “Alone and Alone in the Woods Was I” ve “I Thought That I Could Not Be Hurt” şiirlerinin yazdıklarının en iyi örnekleri sayılabileceğini söylemiş ve onda “alışılmışın çok ötesinde Tanrı vergisi bir şairlik yeteneği” olduğunu ileri sürmüştü.⁶ Ne var ki, kendisi aynı günce kaydında şiir yazma yeteneğinin okuldaki popülaritesini artırmaya herhangi bir faydası olup olmayacağı konusunda kuşklarının olduğunu belirtmişti. Ertesi gün (güncesine itiraf ettiklerine bakılırsa) Crockett’tan ve onun gelenekçi olmayan öğretim yöntemlerinden o denli etkilenmişti ki kendini dine ve insanın doğasına dair, her daim doğru olarak kabul ettiği birtakım hakikatleri sorgulamaya mecburmuş gibi hissediyordu.

14 Aralık’ta Pazar okulu grubu ve Rahip Bill Rice’la birlikte Charles Street hapishanesini ziyaret etmek için Boston’a yaptığı yolculukta bakış açısı daha da genişleyecekti. Aynı zamanda cezaevi rahibi olarak da görev yapan papaz, şehre yapılan yolculuk sırasında bazı mahkûmların geçmişlerine dair hikâyeler anlatmıştı: Öykülerin kahramanları, işlediği suçlar yüzünden dönüp dolaşıp hapishaneye düşen siyahi bir hayat kadını, II. Dünya Savaşı sırasında Alman radyosu için yayınlar yapan bir adam ve katillerden, silahlı soygunculardan ve hırsızlardan oluşan küçük bir grup insandı. Sylvia hapishanenin insanı tedirgin eden ortamını ballandıra ballandıra anlatarak bu ziyareti en ince ayrıntısına kadar güncesine kaydetmişti. Tuğla duvarın içindeki ahşap kapının önüne kadar gelişini ve rahibin devasa bir anahtarla kilidi açışını anımsıyordu. İçeri girdiklerinde, bir görevli art arda sıralanmış birkaç iç kapıyı açmış ve Sylvia üç kat yüksekliğindeki kocaman bir odaya adım atmıştı. Yukarıyı görebilmek için başını olabile-

cek en son noktaya kadar arkaya yatırdığında, yukarıdan kendisine bakan bir suratlar denizi görmüştü. Merdivenleri çıkmış ve fazlasıyla dar bir yürüme platformunda ilerlemeye çalışmıştı; bir noktada, geçit o kadar daralmıştı ki, mahkûmlardan birinin onu aşağı iteceği ve düşüp öleceği korkusunu bile yaşamıştı. Küçük Protestan şapeline doğru giderken silahlı soygun suçundan içeride olan yakışıklı bir oğlan durup ona uzun uzun bakmıştı ve ibadet mekânının içinde başka eksantrik karakterler de görmüştü: İçeride, üzerine paçavraları andıran şeylerden yapılmış bir elbise giymiş yaşlı bir kadın; şahane bir endamı olan siyahi bir hayat kadını; oksijen sarısı saçlı ve üzerinde pembe bir saten bluz olan başka bir kadın; şapelde piyano çalan ve karısının ameliyat masraflarını karşılamak için çalıştığı bankadan para “ödünç aldıktan” sonra hapsi boylayan bir adam ve bir grup kıkır kıkır gülen kadın vardı. Bunlardan bir tanesi Sylvia’ya daha önce hayatında hiç tutuklu birini görüp görmediğini sormuştu. Her iki cinsiyetten insanın katılımıyla gerçekleşen ayinde kadınlar sürekli ağzı bozuk bir dille konuştukları halde, erkeklerin tamamı çıt çıkarmadan oturuyordu. Ayinden sonra cezaevi turuna devam edilerek, ses geçirmeyen hücrelere ve tecrit odalarına gelinmiş ve burada bulundukları sırada gardiyan onları birkaç dakika boyunca içeri kapatmıştı; adamın “eğlence” anlayışının bununla sınırlı olduğu anlaşılıyor. Sylvia açısından ziyaretin en heyecan verici kısmı, kibrit çöplerinden kilise inşa eden bir genç adamla yaptığı sohbetti.

Sylvia buna benzer başarılar karşısında hayranlığını gizleyemezdi: Kendisi de sanatçı ruhlu olduğundan, hiç denilebilecek kadar az bir malzemeden somut bir şey çıkarabilen başka insanlara büyük bir saygısı vardı. Gücünü, içindeki büyük emellerden ve hırsından alan genç kız, kendisi için de kibrit çöpünden ya-

pılma kiliseye benzer bir şey –kişiliğine ait parçaları ve atıkları kullanarak inşa edebileceği bir benlik– tasarlamak arzusundaydı. Dediğine bakılırsa, bu arzu büyük olasılıkla yakasını bir türlü bırakmayan aşağılık duygusundan kaynaklanıyordu (gerçekten de, 1948’de kimliğinin neredeyse bir sabun köpüğü kadar dayanıklı olabileceğini ifade eden bir şiir yazmıştı) ve daha güçlü kuvvetli ve dirençli bir kişilik inşa etmek için var gücüyle çalışacağını söylüyordu. Ne var ki, bu yeni kişilik sadece bir ön cephe ya da son derece geçirgen ve dayanıksız bir yüzey kaplaması olarak kalmaya mahkûmdu. Sylvia’nın 1948 tarihli *The Snake Pit*’ filmindeki gözünü bir akıl hastanesinde açtığı halde, oraya nasıl geldiğini hiçbir şekilde hatırlamayan ana karakter Virginia Cunningham (Olivia de Havilland tarafından canlandırılmıştı) ile kurduğu empatiyi ve kendini onunla özdeşleştirme halini öğrenmek insana hiç de şaşırtıcı gelmiyor. Plath, liseye gittiği dönemde kaleme aldığı bir eleştiride Virginia karakterinin akıl hastalıklarından mustarip bütün hastaların bir simgesi olduğuna inanmasının sebeplerini ve deliliğin –onun düşüncesine göre– nasıl çoğu zaman içinde bulunduğu toplumsal ve kültürel ortama göre ölçüldüğünü ve tanımlandığını özetlemişti. Kendisinin de, filmi izleyen insanların büyük çoğunluğu gibi, Virginia ile “bir olma” duygusunu yaşadığını hissetmişti. Yönetmen seyircilere psikiyatri hastanelerindeki hastaların toplumun sorumluluğunda olduğunu ve tedavilerinin saygı, nezaket ve merhamet çerçevesinde yapılması gerektiğini göstermekteydi.⁷

Plath liseye devam ederken, Crockett’in etkisi altında kalarak kendine ait bir okuma listesi –her iyi evde bulunması gereken kitap-

* Yılan Çukuru. (ç.n.)

lardan oluşan bir liste– çıkardı. Listede başvuru kaynakları (*Roget's Thesaurus*, *Webster's New International Dictionary*), Shakespeare'ın tüm eserleri, Emerson'ın denemeleri, William James'ten *Varieties of Religious Experience*, Thoreau'dan *Walden*; Fielding, Austen, Dickens, George Eliot, Hardy, Lewis Carroll, Cervantes, Dostoyevski, Henry Miller, Willa Cather, Thomas Wolfe, Mann gibi yazarların romanları ve Rolland'ın *Jean Christophe*'u yer alıyordu. Crockett öğrencilerinin listedeki bu son kitabı (1576 sayfanın tamamını) bir hafta gibi bir sürede okumalarını bekliyordu. Kendisi de, Plath'ı bir-iki yıl geriden izlese de, aynı elit grubun bir üyesi olan Philip McCurdy "Sylvia tam bir 'Crockett'çi' olarak adlandırılan tiplerden ve Crockett'in entelektüellerindendi," diye anlatıyor. "Crockett, içerideki tüm sandalyelerin U biçiminde düzenlendiği sınıfın açık tarafındaki kürsüde dururdu. Sylvia ile beni birbirimize bağlayan şey, ikimizin de öğrenme aşkının ve Crockett'in derslerine son derece olumlu bir katılımımızın olmasıydı. Kentin en varlıklı ailelerinden gelmiyor olabilirdik, ama iyi üniversitelere gitmek istiyorsak kusursuz not çizelgelerimizin olması gerektiğini biliyorduk. Üzerimizde çok fazla baskı vardı, fakat bunun da hoşumuza gittiğinden hiç şüphem yok."⁸

Sylvia, Philip ile ilk kez 16 Eylül'de okuldan eve döndüğünde, onu annesi ve erkek kardeşiyle birlikte oturmuş, içinde süt ve kurabiyelerin bulunduğu bir tepsidekileri keyifle yerken bulduğunda tanışmıştı. Yörenin yabancıları olan Philip otobüsle evine giderken tuvalet ihtiyacını gidermesi gerekmişti. Çocuk, kendi yaşlarındaki bir oğlanla (Warren Plath ile) sohbet etmeye başlamış ve Warren da ona kendi evlerindeki tuvaleti kullanmasını teklif etmişti.

* Dinsel Deneyim Üzerine Çeşitlemeler. (ç.n.)

Aurelia, Elmwood Road'a gelen çocuğu Sylvia eve dönene kadar misafir etmiş ve ikisi sohbe başlayınca pek çok ortak noktalarının (bilgi edinmek, kitaplar, biyoloji sevgisi) bulunduğunu keşfetmiş ve zamanla iyi dost olmuşlardı. Philip "Onun hayat dolu halini severdim," diyor. "Ben ona 'Bebek' adını takmıştım ve o da bana 'Ah, şu bulduğum böceğe bir bak Bebeğim' tarzında şeyler söylerdi. Eski okulun harap haldeki kortlarında tenis oynardık ve ben doğa yürüyüşleri yapardım. Birkaç kez geceleyin evden gizlice sıvışıp onunla parkta buluşmaya gitmiştim. Yere sırtüstü yatıp takımyıldızlarını seyre daldık. Onu tanıdıkça iflah olmaz bir entelektüel olduğunu daha iyi anladım; okulu çok severdi ve olağanüstü derecede meraklı biriydi."

Philip'in karmaşık aile hayatı Sylvia'nın özel olarak ilgisini çekmişti. Philip bunu "On bir yaşımıdayken, Brookline, Massachusetts'teki okulumda öğretmenlerinden biri ofise gidip birtakım öğrenci kayıtlarını getirmemi istemişti," diye anlatıyor. "Oraya gidince elime bir tomar kâğıt aldım ve tabii ki, kendiminkini bulana kadar bütün kayıtları gözden geçirdim. Kendi kaydına geldiğimde, annem olduğunu sandığım kadının annem olmadığını öğrendim. Aslında, gerçek annem-ablam Elizabeth'ten başkası değildi. Okuldan eve döndüğümde 'annem' bana o gün okulda neler öğrendiğimi sordu. Ben de 'Senin gerçek annem olmadığını öğrendim,' dedim ve ablama dönerek 'meğer annem Betty'ymiş' diye bir ilave yaptım. Sonuçta sofraya pek mutlu halde oturduğumuzu söyleyemeyeceğim. Bunu Sylvia'ya anlattığımda aklı başından gidecek gibi oldu. Babamı hiç tanımamış olmam karşısında şaşkına dönmüştü ve bana 'Bebeğim, artık sen de benim sayemde İspanya'nın kayıp prenslerinden biri olduğunu öğreneceksin' deyip duruyordu. Benim hikâyemin, bazı bakımlardan, onun kendi

babasının kaybıyla başa çıkmasına yardımcı dokundu. Otto'nun ölümünün kaçınılmaz bir durum olmadığını biliyordu ve hâlâ onun özlemini çekiyordu.”¹⁰

1947’de Sylvia, “Full Fathom Five”, “Electra on Azalea Path”, “The Colossus”, “Little Fugue” ve “Daddy” gibi sonradan yazılmış olan baba merkezli eserlerinin bir erken dönem eşlikçisi olarak da kabul edilebilecek “Bereft” adında bir şiir yazdı. Hâlâ yayımlanmamış olan şiir, şairi denizin kenarına götüren ve ona sonsuza kadar veda eden isimsiz bir kişiye yazılmış ağıt biçimindeydi. Kendisinin de söylediği gibi, Plath, ölmüş babasını okyanusla özdeşleştirmiş ve sonra da onu bir çeşit deniz tanrısı, yaşamını denizin altında sürdüren bir Prospero” olarak hayal etmişti. Şiirde, genç kız gelgit akıntısının kıyıya vurmasını ve bu kişinin ayak izlerini silmesini seyreder; verdiği tepki, dolambaçsız bir yas tepkisine kıyasla çok daha karmaşıktır. Bir yandan vedalaşmanın yol açtığı derin acıdan söz ederken, aynı zamanda bu kimsenin hayatından çıkmış olmasından dolayı hissettiği mutluluğu da tarif eder; zira onun, kendi karakterinin rahatsızlık veren bir yönünü temsil ettiğinin ayırdına varmıştır. Sonraki şiirlerini etkisi altında bırakan ve özlemlerle yoğun sevincin, hasretle özgürleşmenin, ıstırapla esrimenin bir birleşiminden oluşan duygusal ikilem halinin ilk habercisi “Bereft” şiiridir. Aslında, yaklaşık olarak bu dönemde yazdığı “Obsession”, “Recognition”, “Reflection”, “Earthbound” ve “Tulips at Dawn”^{***} adlarını taşıyan şiirlerin çoğu (hepsi de 1948’de yazılmıştı) insan benliğinin gizemli tabiatı, ki-

* Yoksun. (ç.n.)

** Shakespeare’in *The Tempest (Fırtına)* adlı oyunundaki karakterlerden biri. (ç.n.)

*** “Saplantı”, “Farkındalık”, “Tefekkür”, “Toprağa Bağlı”, “Şafaktaki Laleler” (ç.n.)

şinin kendi kendini tanıma korkusu ve görünüşte normal olan gündelik hayatın tekinsiz doğası gibi klasik Plath temalarını dile getirmekteydi.

Oğlanlarla yaşadığı tesadüfi karşılaşmalar da şiirlerinin durmaksızın beslendiği bir esin kaynağı durumundaydı. “Have You Forgotten” (1948) adındaki şiirinde, bir arkadaşıyla beraber yıldızlı gökyüzünün altında yapılan kış yürüyüşlerinden söz etmekte, ancak çocuğun hâlâ onu hatırlayıp hatırlamadığı sorusu kafasını kurcalamaktadır. Başlığın altına eklediği P.N. baş harfleri bize onun kimliği hakkında bir ipucu verir: Bu kişi, eski dans partneri Perry Norton olmalı. 1947 sonbaharında, Sylvia ile Perry birbirleriyle bayağı bir yakınlaşmışlardı. İlk başta tamamıyla platonik olan ilişkileri, artık on beşine gelmiş olan Sylvia’nın lise ikileri kaynaştırma toplantısına gitmesiyle aşka dönüştü. Sylvia kaderine razı olup arkadaşı Priscilla ile dans etmeye hazır olduğu halde, Perry ona, okulun iplere asılı renkli ışıklarla süslenmiş spor salonuna kendisiyle birlikte gelip gelemeyeceğini sordu. Bir dakikasını bile birbirlerinden ayrı geçirmedikleri gecenin ardından Perry, onu evine bıraktı ve saçının ne kadar güzel koktuğunu ve öteki kızların yanında ne kadar da alımlı durduğunu söyledi. İki ergen Wellesley sokaklarında yürürlerken, iki yavru kedi kimi zaman neredeyse ayaklarına takılıp onları yere düşürecek kadar yakın bir mesafeden yanlarında yürümeye ve hoplayıp zıplamaya başladı. Bir sokakta karşıdan karşıya geçtikleri sırada önlerine bir anda süratle gelen bir araba çıkıverdi. İki genç, bu olayı kollarına zarar gelmeden atlattı, ama kedi yavrularından biri oracıkta öldü. Perry hiçbir yerinden kan akmayan, ama çoktan ölmüş olan yaratığı

* Unuttun mu Yoksa? (ç.n.)

yerden alıp kaldırdı, Sylvia ise öteki yavruyu kendi evine götürüp evin yakınlarında salıverdi. Yaşanan olay –tüm olumsuzluğuna rağmen– her bakımdan keyifli geçen bir akşamın tadını kaçır-mamıştı; günce kayıtları bize Sylvia’nın tamamıyla romantik bir hülyaya dalmış halde kalmaya kararlı olduğunu gösteriyor.

Önceleri kendini akıllı, ama pek popüler olmayan bir genç kız olarak gördüğü halde, artık zekâsını ve enerjisini, kendini kla-sik anlamda her alanda başarılı bir insan olarak inşa etmek için kullanmaya kararlıydı. Bir oğlanla dansa gitmek rekabetçi Sylvia için kazanmaya değecek bir ganimet, öte yandan davet almamak sosyal ölüm gibi bir şeydi. Lisede okuduğu dönemde “Subdeb” ve “Sugar’n’Spice”^{*} adlarını taşıyan kız gruplarına kabul edilmesi için geçmesi gereken aşağılayıcı sürece de katlanmak zorunda kalacaktı (bu konuyu, sonraki yıllarda yazdığı “America! Ame-rica!” adlı otobiyografik makalesinde de ele almıştı). Her yeni öğrenim yılının başında, seçkin gruptakiler güzel ya da popüler olan birtakım kızlara bir dizi kart gönderirdi.¹¹ Sylvia’nın anım-sadığı üzere, üyeliğe kabul haftası süresince yıkanmak, makyaj yapmak, saçını taramak, giysilerini değiştirmek ya da oğlanlarla konuşmak gibi eylemler yasaktı. “Abla”nın yatağını toplamak, kendisinden daha büyük olan kızın kitaplarını taşımak, okula giderken onun arkasından yürümek ve kızın kendine buyurduğu her emri yerine getirmek zorundaydı; söz konusu kendini bir ağaçtan aşağı sarkıtmak, yoldan geçenlere bir sürü saçma sapan soru sormak ya da dükkânlara dalıp pörsümüş üzüm veya kokmuş pirinç istemek olsa bile. Sıradan bir günün sonunda “İda-re Edecek bir İmaj” kalıbına girebilecek hale gelmesine rağmen

* Çıtır Kız. (ç.n.)

** Şeker ve Baharat. (ç.n.)

kendini bitip tükenmiş hissetmişti.¹² Sonraki yıllarda bu süreci “Heather-Birds’ Eyebrows” adlı kısa öyküsünde anlatmıştı. Aurelia’nın anımsadığına göre öykü adını Sylvia’nın “lisedeki kız grubunun onu sınamak niyetiyle verdiği emirlerden birini yerine getirmek üzere otobüsteki insanlara o sabah kahvaltıda ne yediklerini sorması” sırasında gerçekleşen bir sohbetten alıyordu. “Yaşlıca bir beyefendinin verdiği enfes denebilecek yaratıcı cevabı bana anlattığında ‘İşte! Al sana hikâye!’ diye bir çılgılık attım.”¹³ “Initiation” adıyla yayımlanan öykü, Plath’ın grubun kendisine sunacağı güce karşı beslediği ikircikli duyguları ifade etmekteydi. Öykünün artan popülerliliğin kesin bir göstergesi olarak elit bir grubun parçası olmaya hak kazanan ve kendisiyle gurur duyan ana karakteri, hayatı boyunca ilk gençliğinin “gösterişsiz, çekingen Millicent”i olarak kalmaya mahkûm olmanın nasıl da feci bir durum olacağı üzerine birtakım düşünceler geliştirdiyordu.¹⁴

Plath, insanın bir yere ait olma isteğini incelikli bir şekilde ele alarak, bunu bir dans salonunun dışında oturmuş, pencerelerden içeride gezinen mutlu çiftlerin manzarasını seyreden bir insanın içindeki arzuyla karşılaştırmıştı. Ne var ki, en sonunda Millicent –tıpkı Sylvia gibi– görevlerin hepsini yerine getirdikten ve gruba kabul edildikten sonra onlardan biri olmama kararını alır. “America! America!”da kendi kendine, bunun ne gibi bir anlamı olabilir ki, diye sorar. Gruptaki kızların dedikodu yapmaktan ve bol miktarda pasta yemekten başka bir şey yaptıkları yoktur. Popülerlikte insana tekinsiz gelen bir şeyler –bir genç kızın bireyselliğini alıp götüren bir şeyler– gizlidir.¹⁶

* Fundalık Kuşunun Kaşları. (ç.n.)

** Kabul Töreni. (ç.n.)

1947 Kasımı'nda, Sylvia Futbolcular Balosu'na çağrılmama konusundaki korkularını güncesiyle paylaşır ve en sonunda, hiç kimseden teklif gelmemesi üzerine, bir arkadaşıyla dertleşirken dansa katılmayacağını söyledi. Ancak okuldan eve dönmesiyle telefonun çalması bir oldu. Arayan kişi, dansa onunla birlikte gelip gelemeyeceğini soran Perry idi. Mutluluktan havaya uçma hali Sylvia ile sınırlı kalmayıp annesine de bulaştı: Genç kız annesine Perry'nin davetinden söz ettiğinde, Aurelia sevinçten ne yapacağını şaşırdı. 21 Kasım'daki Futbolcular Balosu başlı başına mükemmel bir olaydı.

Perry, Sylvia'yı sevgi dolu duygularla yad ediyor. "Ona dair ilk hatıralarımdan birinde, Sylvia ve birkaç başka çocukla birlikte oynadığımız bir masa oyunu var," diyor. "Ben, kendi stratejim hakkında bir yorumda bulunmuştum. Tam olarak ne dediğimi hatırlamıyorum, ama 'Şunları yaparak kazanacağım' minvalinde bir şeyler söylemiş olmalıyım. Sylvia bana karşı nasıl da ödüllendirici ve destekleyici, nasıl da hevesli davranmıştı anlatamam. Bana hep kendimi çok özel biri gibi hissettirmiştir. Entelektüel anlamda hırsları vardı; hep en iyi olmayı arzulardı ve zaten öyleydi. Herkes onu sınıfın en iyi öğrencisi olarak görürdü. İnsanın onda en çok dikkatini çeken şey, her zaman had safhada titiz olmasıydı. Daha o zamandan bir günlük tutmaya başlamıştı ve yazdıklarının bazılarını bana da göstermişti. Yazdığı metnin güzelliği karşısında adeta çarpıldığımı, hiçbir düzeltme gerektirmediğini ya da hata içermediğini anımsıyorum."¹⁷

Şiirlerinden, Sylvia'nın kendini âşık bir insanın yerine koyduğu anlaşılrsa da, Perry'nin duruma oldukça farklı bir açıdan baktığı ortaya çıkıyor. "Çıkmaya başlamıştık, ama her şey fazlasıyla masumdu. Çıkma olayımız sadece bir araya gelmekten, konuşmaktan ya da bisiklete binmekten ibaretti. Benim gözümde, biz

hiçbir zaman erkek arkadaş ve kız arkadaş gibi olmadık. Onu fazlasıyla çekici bulurdum, fakat romantik anlamda ona karşı bir çekim hissettiğimi hatırlamıyorum; bu da bana tuhaf geliyor, çünkü çok güzel bir kızdı.”¹⁸

Bunun sebeplerinden biri, Sylvia’daki duygusal tutarsızlık olabilir. Sylvia bir oğlanın ona karşı beslediği hislerde hiçbir değişiklik olmayacağını varsaydığı halde (onlardan beklediği, kendisine sürekli saygı ve hayranlık beslemeleri ve ne olursa olsun ondan vazgeçmemeleriydi) kendisinin bir sevdadan diğerine geçmeye hakkı olduğunu düşünüyordu. Bunlar tipik ergen kız davranışları olarak yorumlanabilir, ancak asıl ilginç olan şey, onun büyüdüğünde de bu kaprisli tutumundan bir türlü kurtulamamış olmasıydı. Kendisi her daim bir duygusal hareketlilik halinde yaşamasına karşın, etrafındakilerin durağan olabilecekleri ve gözlerinin –at gözlüğü takmışçasına– ondan başka hiç kimseyi görmeyeceği varsayımını kabullenmişti.

Perry ile birlikte gittiği Futbolcular Balosu’nun ertesi gecesi başka bir dansa daha gitmiş ve burada, Pazar okulundaki Şükran Günü ayininde onu hayranlıkla anne-babalarına göstermiş olan Bruce Palmer, Dick Smith, Tommy Duggin ve John Pollard’ın dikkatini çekmişti. 8 Aralık’ta, John Pollard evine telefon açtı ve onu ertesi cumartesi akşamı için Philip Mc Curdy’nin “biz oraya kendi aramızda seve seve testis direği derdik” şeklinde söz ettiği Totem Pole’da* çift çifte bir randevuya davet etti. Sylvia geceye büyük umutlarla başlamış –dans salonunun, içinde mekânı çepeçevre saran sıra sıra açık büfe masaları ve bir girintinin içine yerleştirilmiş orkestrası da bulunan ortamından büyük bir keyif

* Totem Direği. (ç.n.)

almış- olmasına rağmen, John onu hayal kırıklığına uğratmıştı. Çocuk zengindi, sarışındı ve uzun boyluydu (boyu bir seksen yediydi ve Sylvia'nın evindeki iki metre on santimetrelik yüksek tavanlardan yirmi üç santimetre daha kısaydı), ancak onda kızın içinde tiksinti uyandıran bir şey vardı. Haliyle, John "park yeri"ne (arabanın arkasında cinsel ilişkiye girmeden öpüp koklaşma) gitmeye kalkışmadan onu evine bırakınca Sylvia rahat bir nefes aldı. John ile bir kez daha çıktıktan sonra, çocuğun herkese onun ukala ve mutaassıp bir kız olduğunu söyleyeceğinden nasıl da korktuğunu güncesinde itiraf etti; oysa güncesini okuduğumuzda ondaki bu endişenin gerçeklerden ne kadar uzak olduğunu anlayabiliriz. O dönemdeki arkadaşlarından birinin onun erkek delisi olduğunu söylediğini de eklemekte yarar var.

1948'in ilk haftalarında Sylvia dikkatini Tommy Duggin'e yöneltti. Gecenin geç bir vaktinde kalkan bir otobüsle evine giderken onunla birlikte yolculuk etmiş ve oğlana sıırıslıklam âşık olmuştu. Bu olaydan iki hafta sonra, hâlâ onun etkisi altındayken, bir otobüs durağında karanlığın içinde otururken sokağın karşısında öpüşen bir oğlan ve bir kız gördü. Çiftin kim olduğunu çıkarabilmek için gözlerini zorladı ve Tommy'nin, kendisinin en iyi arkadaşı olarak gördüğü Betsy Powley'i öptüğünü anlayınca büyük bir şok yaşadı. Öfkeden deliye dönen Sylvia yolun karşı tarafına geçti ve Betsy'nin yaşadığı ağır mahcubiyeti gördü. İçi ölüm saçabilecek kadar yoğun bir öfkeyle dolu olmasına rağmen, eve gidene kadar yol boyunca kızla nezaket kuralları çerçevesinde yapılan karşılıklı bir sohbeti sürdürmeyi başardı, ama tek başına kaldığı anda gözyaşlarına boğuldu.

İçinin gittiği Tommy, onu mutluluğun zirvelerine çıkarma ya da mutsuzluğun dibine batırma gücüne sahipti. Şubat sonundaki

bir partide –Betsy’nin, boyu her ikisinden de epeyce kısa olduğu için asla yapamayacağı bir şeyi yaparak– Tommy’yle yanak yanağa dans ettikten sonra içinde öyle büyük bir sevinç hissetmişti ki, boya kalemlerini çıkarmış ve güncesinde o güne ait olan kaydın kenarlarına bir gökkuşağı resmi çizmişti. Yeni keşfedilmiş bu güven duygusundan da güç alarak, Sevgililer Günü’nde Tommy’ye aklında ona sormak istediği çok önemli bir şey olduğunu ve bir gün kendisiyle eve kadar yürüyüp yürüyemeyeceğini sordu. Tommy, yanına hepsi de Sylvia’nın teklifinden haberdar olan birkaç arkadaşını da alarak arabasıyla onun karşısına çıkıverdi. Sylvia ön koltuğa otururken, Tommy kızın ona sormak istediği şeyin ne olduğunu öğrenmek istedi. Arkada oturan arkadaşların kendisine güldüklerinin farkına varan Sylvia utancından kıpkırmızı kesilerek hiçbir şey, diye cevap verdi. Arabadan inerken ve Tommy’ye onu eve bıraktığı için teşekkür ederken sesinin kendi kulağına cırtlak ve yapay geldiği dikkatini çekti. Güncesine ona yönelik karmaşık duygularını –iç içe geçmiş aşk ve nefret hislerini– yazdı.²⁰

Plath, sosyal hayata dair endişelerini 1948 tarihli “In These Field We Wander Through” öyküsünde dile getirmişti. Hikâyenin merkezinde, okul hayatının belirlenmiş kalıplarını arkadaşların ve oğlanların kaotik öngörülemezliğine tercih eden Joyce’un (Sylvia karakteri) korkuları ve kaygıları yer alır. Joyce, tıpkı Sylvia gibi, kendini tüm dünyaya maskeyi andıran bir tebessüm kondurduğu yüzüyle gösterir, ancak parlak dış görünümünün ardında karanlık, nahoş düşünceler pusuda bekler. Joyce, yolda (Sylvia’nın okul arkadaşı Prissy’den esinlenerek yarattığı) arkadaşı Tracy ile karşıla-

* Bu Çayırılarda Geziniriz Biz. (ç.n.)

şır ve ona Tommy Grayson ile bir randevusunun olduğunu söyler. İki genç kızın arasındaki, Joyce'un Tracy'ye söylediği nazik lafların karşısına parantez içine alınmış bir dizi alaycı gözlemin eklenmesiyle gelişen karşılıklı sohbet, Sylvia'nın kişiliğinin çifte doğasını gözler önüne seren niteliktedir. Varlığını, arada bir yapılan kindar yorumların gizlice ifadesiyle birlikte sürdüren yüzeydeki cilalanmış kibarlık parıltısı, annesi tarafından da desteklenen bir persona* olmaktaydı. Talihsiz John Pollard, işitemeyecek kadar uzak bir yerde olduğunda çocuktan "Polly" şeklinde söz eden Aurelia, pek çok durumda anneye kızın pek sevdikleri bir eğlence olan sürekli her şeyle hafiften dalga geçme oyununun ortak işbirlikçisi konumundaydı. Sylvia, matrak bir şey görmüşse ya da bir damla ince alayı hak ettiğini düşündüğü biriyle karşılaşmışsa, doğruca bu keskin gözlemlerini kahkahalarıyla ödüllendiren yapıda bir kimse olan annesinin yanına koşardı. Sylvia, bir tür hayat casusu gibi çalışarak karşısına çıkan insanların saçma ve acayip taraflarını çoğunlukla yazılı sözcükler vasıtasıyla Aurelia'ya rapor ediyordu.

Sylvia'nın Martha's Vineyard'taki Oaks Bluffs yelken kampındayken 1948 Temmuzunda annesine gönderdiği ve kamp hemşiresiyle aşçı yamağının arasında geçen bir konuşmaya kulak misafiri olması üzerine yazdığı kart bunun tipik bir örneğiydi. Sylvia, havadisi annesine vermek için sabırsızlanmıştı.²¹ Genç kız bir kez daha sinüzitin sebep olduğu bir baş ağrısıyla kıvrandığından burun damlası istemek için revire uğramıştı. Yatağa uzandığı ve ilacın etkisini göstermesini beklediği sırada aşçı bitişikteki odaya girmişti. Aşçının manik bir ruh durumu yaşadığı her halinden belliydi; Sylvia kadının sesinin kulağına biraz tuhaf

* Jung psikolojisinde kişinin dış dünyaya uyum sağlamak adına gerçek düşüncelerini ve duygularını gizlemesini sağlayan mekanizma. (ç.n.)

ve dengesiz geldiğini fark etmişti. Aşçı kadın, kızlara verdikleri yemeklerin içinde çöp tenekesini boylamaktan kurtarılacak değeri değerlendirilen yemek artıklarından başka hiçbir şey olmadığını hemşireye anlatmaktaydı. Kartın sonunda Sylvia şunları yazmıştı: “Umarım hiç kimsenin bu mektubu yazdığım haberi yoktur.”²² Ve Sylvia’nın kendi görüntüsünden kaynaklanan –içlerinde en kayda değerinin litrelerce su içerek tedavi etmeye uğraştığı sivilce krizleri olarak gösterilebileceği– sorunları olmasına karşın, bu durumun kendisiyle benzer yazgıyı paylaşan başka insanlarla dalga geçmesi açısından hiçbir engel oluşturmadığı kolayca anlaşılabılır. Hâlâ yaz kampında bulunduğu sırada annesine yazdığı bir mektupta Vineyard Haven’dan gelen bir grubun ziyaretini anlatmıştı. Kızların çoğu düzgün, hoş görünen tipler oldukları halde, aralarında göze çarpan tek bir zavalılık vardı ve bu da, aşırı kilolu, yüzü sivilceyle kaplı ve kalın camlı gözlükler takan bir kızdı. Sylvia kızı bir hilkat garibesi, acınası bir yaratık olarak tarif etmiş ve bu ifadenin annesini –kızın görüntüsündeki katıksız iğrençlik konusunda– ikna etmek için yeterli olmayabileceğini düşünerek, onun tükenmezkalemle yapılmış bir çizimini de eklemişti. Kendisi, annesine de söylediği gibi, aslında hiç de o kadar iyi bir kız değildi.²³

Sylvia da kendisindeki psikolojik kırılganlık halinin bilincindeydi ve “duygusal termometre” olarak adlandırdığı özelliğinden kaynaklanan istikrarsızlığın da fazlasıyla farkındaydı. Kampta bulunduğu sırada uykusuzluk çekiyordu; arkadaşları Ruth Freeman ve Betsy Powley gecenin geç vakitlerine kadar çene çalıyor ve Sylvia’yı, konuşmaya devam etmeleri durumunda geveze Betsy’nin kafasına valizini indireceğini söyleyecek kadar çileden çıkarıyorlardı. Enfeksiyonlu bir göz (sebebi, onun düşüncesine göre, kirli bir

yüz havlusuydu) ve bir kıskançlık kriziyle (limanın çevresinde yapılacak bir yelken yarışına alınmamasından çıkmıştı) bir araya gelen tükenmişlik hali, moralini fazlasıyla bozmak için yeterli olmuştu. 20 Temmuz'da evdeki annesine, çadırda bir başına oturduğunu ve dokunsalar ağlayacak vaziyette olduğunu yazmıştı. Her şeye rağmen, hassas ruh halini Aurelia'ya yazarak içini temizledikten sonra kendini biraz daha iyi hissediyordu; yazma eylemi gitgide artan bir şekilde kompulsif bir davranışa dönüşmekteydi. Sylvia içindeki gerilimin birikmeye başladığını her hissettiğinde, bu psikolojik baskıyı dağıtmanın ve dışavurmanın en iyi yolunun annesine yazılı bir itiraf yollamak olduğunu artık öğrenmiş bulunuyordu. Zaman içinde eve mektup yazmak onun açısından hem bir iptila, hem de bir lanet halini alacaktı.

Ergenliğinin zor yıllarında özgüvenini takviye etmek için bel bağladığı tek mektup sırdaşı Aurelia değildi. 1947'de kendine bir mektup arkadaşı edinmiş, Grebenhain, Almanya'da yaşayan Hans Joachim Neupert ile yazışmaya başlamıştı. İlk mektubunda hayatının temel gerçekliklerini genel hatlarıyla özetler: Bayağı boylu posludur, saçları ve gözleri kahverengidir; resim yapmaktan, yazı yazmaktan ve piyano çalmaktan hoşlanmaktadır (sonraki satırlarda Beethoven, Debussy ve Chopin'in müziğine hayran olduğundan ve hatta piyanoda azıcık boogie-woogie kıvrılabildiğinden söz eder). Kışları basketbol oynamakta, yazın yelken yapmaktadır ve İngilizce, Latince, resim ve Fransızca derslerini sevmektedir; henüz Almancaya başlamamıştır, ama Hans'a annesinin Almancasının kusursuz olduğunu söyler. Her sabah 6.30'da yataktan kalkmaktan, 8.30 ile 14.30 arasında okulda olmaktan,

* Zorlantılı, bastırılması güç bir duygunun etkisiyle gerçekleştirilen eylem. (ç.n.)

akşamları ödevlerini yapmaktan ve on civarı yatmaya gitmek-ten ibaret olan hayat rutinini anlatır ve biraz da Amerika'dan söz eder. Genellikle insanlar kolayca çoğu Amerikalının zengin olduğu ve orada yüzeysel ve hedonist bir gençliğin bulunduğu varsayımından hareket edebilmektedir, ama bunun, her zaman için geçerli bir şey olduğu söylenemez: Sözelimi kendisi eniko-nu ciddi, çalışkan bir insandır ve hiç de zengin değildir (mektuba evlerinin bir fotoğrafını da eklemiş, yazı yazmayı sevdiği odanın penceresini bir ok çizerek göstermiştir). Savaşın düşüncesi bile onu korkutmakta ve içini nefretle doldurmaktadır (bu dönemde güncesine, dışarıda otururken sirenlerini acı acı çalarak sokaktan aşağı doğru gelen bir itfaiye aracının sesini işittiğini ve bu gürültünün hayalinde küresel bir savaşın alameti olarak canlandığını yazmıştı). Hans'a her ne kadar kendisi tepesine bombalar yağdırılması dehşetini yaşamamış olsa da, bu konuda bir sürü feci hikâye okuduğunu ve işittiğini anlatmıştı. Hans'la –yani yabancı bir ülkede yaşayan genç bir insanla– yazışıyor olabilmesinin kendisine tuhaf geldiğini, zira öteki ulusların genç erkeklerini savaşa feda ettiklerini yazmıştı.²⁴ Ona büyüyünce gazeteci, dış haberler muhabiri, sanatçı ya da yazar olmak istediğini de anlatmıştı; bu noktada, şairlik mesleği henüz ciddi bir ihtimal olarak kendini göstermiş değildi. Mektup pek çok bakımdan samimi ve dürüst-tü, ama kendisiyle ilgili bir durumu Hans'tan gizli tutmayı tercih ediyordu ve bu da yaşıydı: Çocuğa takriben on altı yaşında olduğunu söylemişti, oysa aslında daha on dört yaşındaydı.

Sylvia, Hans ile mektuplaşmalarını yazma becerilerini iyileştirmenin bir yolu olarak da görüyordu. 24 Eylül 1948'de Hans tarafından gönderilmiş bir mektubun kendisini bekliyor olabileceği umuduyla koş koş okuldan eve geldi. Mektuplar, bunları

sevginin ve yakınlığın somut işaretleri olarak gören Sylvia için hayatını sürdürmesi bakımından elzem şeyler halini almışlardı. Acilen masasının başına oturdu ve ona cevaben uzun bir mektup, yazarlara özgü gözünün merceğinden görünen yoğunlaştırılmış gerçeklik ile kendi gündelik hayatı arasındaki ilişkiyi gözler önüne seren bir belge kaleme aldı. Anlatılan, hayli sıradan bir olaydı: Martha's Vineyard'ta yaz kampından bir grup kızla beraber deniz kıyısında geçirilen bir geceden söz edilmekteydi, ama Sylvia kunsursuz üslubuyla bu deneyimi sihirli ve tuhaf bir şeye dönüştürmeyi beceriyordu. Hans'a okyanusun onun kalbinde nasıl "özel" bir yeri olduğunu anlatmıştı: Kendisi suyun, ruh halini havaya ve gökyüzünün rengine göre değiştirme huyunu seviyordu. Mektubuyla hem anın güzelliğini yakalamış, hem de çimenlerde dolaşan rüzgârın sesini ve sahile vuran dalgaların gürültüsünü hissettirmeyi başarmıştı.²⁵

Yalnızlık, bu dönemdeki yazılarının ana temalarından bir tanesiydi. 1949'da Sandra Peters adıyla kaleme aldığı "Lonely Song" şiirinde, çatıya vurup duran yağmuru kendisine arkadaşlık etmeye çağırıyordu. Kendini yapayalnız ve büyük acılar içinde hisseden genç kız, adı konulmamış ve konulamayacak bir şeyi unutmama isteğiyle yanıp tutuşmaktaydı. 1949'da yine aynı takma adla yazılan "Passing" şiirinde kendisine huzur veren şeyleri tarif ediyordu: Bir bahçeye yağın soğuk yağmur, bir elma ağacının ıslak dalları, erken bir sabah vaktinin donuk gri sisi, doğu rüzgârının tiz çığlığı. "Mad Girl's Love Song"un işitsel anlamdaki özdeşi sayılabilecek "I Put My Fingers in My Ears" şiirinde,

* Yalnızlık Şarkısı. (ç.n.)

Gelip Geçici. (ç.n.)

*** Ellerimi Kulaklarıma Götürdüm. (ç.n.)

eserin adında bahsi geçen hareketi ve bunun kendisi üzerindeki etkisini anlatmıştı. Parmaklarını kulaklarına götürdüğünde, tekerleklerin dönerken çıkardığı ve kendisine uzaklarda patlayan gök gürültüsünün sesini çağrıştıran belli belirsiz sesi duyabiliyordu; bu, ileri doğru devinen hayatının sesiydi. “Humoresque”de odasında yalnız başına oturup, aşağıdaki akrabalarının karman çorman ve incir çekirdeğini doldurmayacak konuşmalarını dinleyişini anlatıyordu; çıkan gürültüyü –olumsuz anlamda– doğada karşısına çıkmış olan çeşitli seslerle kıyaslıyordu. Akrabalarının bayağılığı karşısında yaşadığı utanç hissi, kendisini merdivenlerin tepesinde durmuş “en yakınları”nın gelişine kulak vermiş halde tasvir eden 1951 tarihli “Family Reunion”²⁶ şiirinde de yakından incelemeye devam edeceği bir meseleydi. Kendisini, yukarıda durduğu yerden aşağıdaki dipsiz boşluğa bakan yapayalnız bir dalgıca benzetmişti. Benliği kişiliğinden özgürleşirken bir yandan da özkıymıyla yüzleşme hazırlıkları yapmaktaydı.²⁶

Lisede yazdığı kısa öyküler de benzer kasvet unsurları içeriyordu. 1949’da yazdığı “East Wind”²⁷in başkahramanı bir gün dışarıda alışveriş yaptığı sırada, elleri soğuktan morarmış küçük bir oğlan çocuğuyla karşılaşan Miss Minton adındaki bir kız kurusudur. Kadın, çocuğa acıma duygusuyla yaklaşır, ama oğlan kahkahalar atarak yanından uzaklaşır. Çocuğu sonraki görüşünde kadının aklına kendi hayatındaki iç karartıcı koşullar gelir: Yaşadığı berbat daireyi, acınası varoluşunu, mutlak yalnızlığını düşünür. Büyük bir moral bozukluğuyla cebelleştiği esnada, doğudan esen ani bir rüzgâr şapkasını alıp götürür. Karanlık bir ırmağa nâzır

* Neşeli Şarkı. (ç.n.)

Aile Buluşması. (ç.n.)

*** Doğu Rüzgârı. (ç.n.)

bir köprünün üzerinde duran Miss Minton canına kıymayı düşünür; esintinin kendisini de, dertlerini de çok uzağa götüreceğine kesin gözüyle bakmaktadır, ancak rüzgârın yönü bir anda değişir ve şapka ayaklarının dibine konuverir. Kadın intihar etmez ama gerisin geri hüzünlü ve bomboş dairesine dönerek hayatındaki boşluğu unutmaya çalışır ve bu acayip oğlanın görüntüsünü ve uzaklardan geliyormuş gibi hissettiği hıçkırıklarının sesini bir türlü aklından çıkaramaz. Bu olay Sylvia'nın, Minton adını ilk kullanışı değildi ve son kullanışı da olmayacaktı. Söz konusu fikri, bundan iki yıl önce 1947 Şubatı'nda, ilkbahar rüzgârına kapılıp giderek ortadan kaybolan bir kadını anlattığı ve "The Miraculous End of Miss Minton" adını verdiği öyküsü için geliştirmişti. Plath, 1952'de o yılın Ağustos ayında *Mademoiselle* dergisinde yayımlanan ve kendisinden önceki iki öyküye benzer senaryoyla son bulan "Sunday at the Mintons"ı yazacaktı. Bu hikâyede akli başında ve mantıklı Henry'nin kafası karışık kız kardeşi Elizabeth Minton, hayalinde rüzgâr tarafından alınıp götürüldüğünü ve ardından erkek kardeşinin de bedenini denize bırakarak canına kıydığını canlandırıyordu.²⁷

Plath neredeyse elle tutulabilecek kadar yoğun bir kıvama gelen kaçış arzusunu yazılarında açığa çıkarıyor ve ifade ediyordu. 1949'da yazdığı "In Among the Shadow Throngs" öyküsünde Sylvia, yaşadığı hayatın berbat şartlarından kaçıp uzaklara gitmek için adeta yanıp tutuşan bir genç kız olan Terry Lane ile temsil edilir. 1949 Eylülü'nde Warren, Sylvia'yı kıskançlıktan çatlatmış olması muhtemel bir ödül olarak New Hampshire'da bulunan elit

* Miss Minton'ın Mucizevi Sonu. (ç.n.)

** Mintonlarda Pazar. (ç.n.)

*** Gölgeden Kalabalıklar Arasında. (ç.n.)

Phillips Exeter Akademisi'nde dört yıllık bir burs kazandı. Plath öyküdeki kadın kahramanın yatak odasını; içinde iskeletinin boyaları dökülen bir karyolanın, yerde bir hayli yıpranmış mavi bir halının ve üzerine, altındaki rahatsız döşegi gizleyen canlı renkler taşıyan bir örtü serilmiş olan bir yatağın bulunduğu leş gibi bir yer olarak tasvir eder. Terry –tıpkı arkadaşı Louise gibi– yazılarının bir dergide yayımlanması fikrini saplantı haline getirmiştir, ama çabalarına rağmen ret mektuplarından başka bir şey gördüğü yoktur. Ayrıca Plath, Terry'ye aklından çok sayıda vahşi, rahatsız edici düşünce ve fantezinin geçtiğini, geleneksel topluma fazlasıyla ters düşen fikirlerinin olduğunu ve şayet bunları dile getirecek olursa insanların kesinlikle onu aklını kaçırmış biri olarak görebileceklerini anlatan Louise'in ağzından kendi düşüncelerini açıklıyordu. Üstelik Louise de hayattaki her şeyi –hatta insanın engelli olmasının, ölmek üzere olmasının nasıl bir şey olduğunu dahi– yoğun bir şekilde yaşamak arzusundaydı; böylece tekrar “normal” benliğine dönebilir ve bunlar hakkında yazabilirdi. İnsanın tek bir kişiliğe hapsolması fikri ona katlanılmaz geliyordu. Kendini bir yankıdan ya da “bir başkasının hayaleti”nden daha somut bir varlık olarak görmediği zamanlar oluyordu.²⁸ Louise'in bir şiiri dergi tarafından kabul edilince, Terry'nin içi öylesine büyük bir öfke ve kıskançlıkla dolar ki, ilk önce “Portre” adını verdiği bir şiir yazar; ardından, başarısını kutlamak için Terry'ye telefon edip daktilosunun başına geçer ve aklından o eski veciz sözü geçirir: İnsan bildiği şeyi yazmalı. Yazdığı ilk satırlar, az önce okuduğumuz “Among the Shadow Throngs” öyküsünün ilk satırlarının aynısıdır.

Plath yaşadığı deneyimleri sürekli bir geri dönüşüme tabi tutar, hiçbir şeyi ziyan etmez ya da çöpe atmazdı. Sylvia da, tıpkı Terry

gibi, 1949 yılı itibariyle gitgide büyüyen bir ret mektupları yığını-
nı biriktirir hale gelmişti. *Seventeen* dergisinin kasım sayısındaki
“When I’m a Parent”^{*} başyazısına yaptığı bir katkının karşılığında
kendisine iki dolar ödenmiş olmasına rağmen, bu noktaya gelene
kadar aynı dergiye aralarında “Bereft”, “Have You Forgotten” ve
“Persecuted”ⁱⁿ da bulunduğu, hepsi de reddedilmiş olan otuz bir
şiiirini göndermiş bulunuyordu. *Ladies Home Journal*’a aralarında
“The Stranger”, “The Farewell”, “The Stoic” ve “Sorrow”^{un} da
bulunduğu şiirlerini postayla göndermiş ve bunlar kendisine iade
edilmişti. *Atlantic Monthly* “The Invalid”^{****} şiirini geri çevirmiş ve
Mademoiselle “East Wind” adlı kısa öyküsüne ret cevabı vermiş-
ti. Üst üste gelen ret yanıtları Sylvia’yı daha azimli biri haline
getirmişti. Aurelia, “[*Seventeen*’deki] [bölüm] editörü Sylvia’nın
yazdığı şeylerin umut vaat ettiği ve yabana atılamayacağı şeklinde
bir yorum yapmış olmasına karşın, öyküsünün ana fikrini ve işle-
nişini, kabul görmeyi umduğu ilgili yayının taleplerine göre ‘eğip
bükme’yi’ öğrenmesi gerektiğini söylemişti” demişti. “Kadın,
Sylvia’ya kütüphaneye gidip bulabildiği tüm *Seventeen* dergilerini
okumasını ve ‘trend’i keşfetmesini salık vermişti.”²⁹

Sylvia bundan bir adım daha ileri gitti ve parasını belirli pa-
zarlara yönelik uzman önerileriyle, bireysel başarı öyküleriyle ve
çok satan romancıların, oyun yazarlarının ve senaryo yazarları-
nın kısa özgeçmişleriyle dolup taşan elli sentlik bir rehber olan
Writer’s Year Book’un^{****} yıllık aboneliğine yatırdı. Rehberde *Seven-*

* Bir Ebeveyn Olduğumda. (ç.n.)

Zulüm Gören. (ç.n.)

*** “Yabancı”, “Veda”, “Stoacı” ve “Keder” (ç.n.)

**** Yatalak. (ç.n.)

*****Yazar Yıllığı. (ç.n.)

teen hakkında “Bu fazlasıyla popüler dergi yirmi yaşın altındaki genç kızlara hitap eder,” deniliyordu. “Kurmaca, burada tek gerçek açık pazardır. [...] Hikâyeler ‘gelişim’ yıllarıyla alakadar olmalı ve okurlara kendi sorunlarına ve uyum meselelerine yönelik bilgiler vererek, hedef kitlenin yaş grubuna gerçekçi bir bağlamda seslenmelidir. [...] Öykü işlenişlerinin taze ve merak uyandırıcı olması gerekir; ‘çocuksu, bir yaklaşım uygunsuz kaçabilir. Küçümseyici ya da karikatür tarzında olmaması koşuluyla mizaha yer verilebilir.”³⁰

1949 Mayıs’ında, tam da Sylvia’nın *Seventeen*’de yayımlanabilecek kurmaca arayışına (ve bunu kendi çıkarı için kullanmaya) kafa yorduğu dönemde, *Time*’da dergiyi anlatan bir haber çıktı. Dergi, 1939’da ilk olarak Condé Nast için *Glamour*’u yaratmış olan ve mayıs ayında *Seventeen*’in yayıncılığına getirilen eski genel yayın yönetmeni Alice Thompson’ın ve başyazar Helen Valentine’in yönetiminde bir milyona ulaşan bir tiraj yakalamış ve “beş yılda tüysıklet bir çocuktan, Amazon gibi bir şeye” evrilmişti. Derginin ergen genç kızlar arasında büyük beğeni toplamasının sebebi, elli insan gücündeki kadronun onlara tam olarak istediklerini vermesinde gizliydi: “Her keseye uygun giysiler, kurmacalar, ‘ebeveynlerle geçinme yolları’ tarzında halden anlayan yazılar ve öteki dergilerin köşe bucak kaçtığı ergen sorunlarına yönelik samimi tartışmalar.”³⁰

Plath, kuşağına mensup pek çok genç kız gibi, belirli bir yaşta kendini flörte dair karmaşık meseleler ve çelişkilerle boğuşur halde bulmuştu. Bu konuyu, sonradan *Seventeen* dergisine satmayı başaraçağı bir öykü olan “And Summer Will Not Come Again”de’ de

* Ve Yaz Bir Daha Hiç Gelmeyecek. (ç.n.)

irdelemişti. Adını, Sara Teasdale'in "An End" şiirindeki bir dizeden alan öykü, Sylvia'nın John Hodges ile yaşadığı deneyimden yola çıkılarak yazılmıştı. Hikâye, uzun boylu ve "çakır gözlere" sahip on dokuzluk bir lise iki öğrencisi olan Bruce'a olan büyük aşkını kalbine gömmeye çalışan on altısındaki lise öğrencisi Sylvia'nın bakış açısından anlatılır.³² Öykü, ilişkinin belirsizlik ve güvensizlik noktasından başlayarak karasevdaya dönüşen, ardından ihanet ve hayal kırıklığıyla sonlanan seyrini adım adım izler. Tıpkı Celia gibi, Plath da (uzun boylu, yakışıklı ve sarışın biri olan) Hodges ile tenis kortlarında 9 Haziran'da tanışmıştı; çocuk onun yanına kadar gelip kendisiyle tenis oynayıp oynayamayacağını sormuştu. Ertesi gün, Sylvia tenis kortlarına indi ve gözleri üzerine mavi bir şort giymiş bir oğlana takıldığında hissettiği zevk ve endişe karışımı duyguyu güncesine yazdı. Öyküde, Plath, Celia'nın tenis kortlarına yaklaşırken nasıl buna benzer bir duyguyu yaşadığını anlatır.³³ Ömrü kısa süren aşkın ilk başında bile Sylvia'nın içinde bu ilişkinin lanetlenmiş olduğuna dair bir önsezi varmış gibi görünüyor. John Hodges ile tanışmasının ertesi gününe denk gelen 10 Haziran'da "To Ariadne (deserted by Theseus)" şiirini yazdı. Aurelia'nın, kızına gelen "trajik esin perisi"nin ilk ortaya çıkışı olarak nitelendirdiği durumu gözler önüne seren şiir, reddedilmiş bir kadının yaşadığı büyük öfkeyi anlatıyordu.³⁴

1 Ağustos'ta, Sylvia'nın Ulusal Üniteryen gençlik konferansına katılmak için gittiği New Hampshire, Star Island'tan dönüşünde John ona telefon açtı ve çıkma teklif etti. İkili, Sylvia'nın doğrudan öyküsüne aktardığı bir buluşma yaşayarak o gece birlikte kano yapmaya gitti.³⁵ Gel gelelim, Sylvia ertesi gün John'u

* Bir Son. (ç.n.)

Theseus tarafından terk edilen) Ariadne'ye" (ç.n.)

sarışın bir kızla birlikte gördü, ancak oğlanın biriyle flört ederken yakalanması durumu karşısında hiç de mahcup olmuş gibi bir hali yoktu. Öykü de gerçek olaylara paralel şekilde gelişir ve Celia, Bruce’u dondurma salonundan çıkan sarışın bir kızla beraber görür.³⁶ Sonraki karşılaşmalarında, Celia art arda bir sürü iğneleyici laf eder ve Bruce –tıpkı John gibi– ilişkiyi sonlandırır. Öykü, Celia’nın evinde gözyaşları içinde oturmuş yağmurun dama vurmasını dinleyişiyle ve Teasdale’in “An End” şiirinden yapılan bir alıntıyla sona erer: “Yazı hür irademle kendi kendimden uzaklaştırdım / Ve benim için yaz bir daha hiç gelmeyecek.” Güncesine de yazdığı gibi, Elmwood Road’a bakan sundurmada oturmuş bir yazın daha son bulduğunu idrak ederken, ağustos yağmuru-nun sesi ona ilham vermişti.³⁷ Ne var ki, Plath’ın yaz mevsimine damga vuran tutkularının ateşi henüz sönmemişti; aslında hem mecazi, hem de düz anlamıyla alevlerin yeni yeni kıpırdanmaya başladıkları bile söylenebilirdi.

Sylvia, John Hodges ile yaşadığı ilişkinin doruk noktasına çıkmasının öncesinde de, 26 Haziran’da geldiği Star Island’ta tanıştığı bir sürü oğlana ayılıp bayılmıştı. Özellikle de, Üniter-yen gençlik konferansı sırasında kaldığı Oceanic Hotel’de çıkan bir yangın sonrasında tanıştığı Kentuckyli bir çocuk olan Dick Gilbert’ın cazibesine kapıldığını hissediyordu. Grupta 100 kıza karşılık sadece 60 erkek olduğundan, Plath –bu her ne kadar pek hoş bir görüntü arz etmese de– diğerleriyle kıran kırana bir rekabete girdi. 29 Haziran’da, Sylvia ile Dick, Sylvia’nın oda arkadaşı Judy ve onun erkek arkadaşıyla birlikte koyun çevresinde bir keşif gezisine çıktılar. Yanındaki üç arkadaşı da kaygan, yosunla kaplı kayaları kolayca aşmayı başardıkları halde, Sylvia dengesini kur-makta zorlanıp sürekli yara bere içinde kaldı ve sivri kenarlara

çarparak dizlerini kesti. Günün sonuna gelindiğinde, Dick onun hiç bitmeyen sızlanmasından bıkip usanmış ve Sylvia da onun kendisine yaptığı muamele karşısında öfkelenmişti. Bunun sonucunda ertesi gün Sylvia onun yüzüne bakmadı, ancak bu tavrı oğlanın derhal başka bir kız tarafından kapılmasına yaradı. Derken, son gece, yemeğine giderken yanında bir kavalie olmayacağı kafasına dank etti ve bu korkunç düşünce onu, kız arkadaşı erkenden yatmaya giden tek oğlan durumundaki Eddie Mason'un dikkatini çekmeye yöneltti. Ne var ki Sylvia; çok geçmeden fazla şen şakrak bulduğu Eddie'den de sıkıldı ve onun yerine, daha yakışıklı bir çocuk olan Hank Glover'ı ayarladı. Dans partisi –günceesinde tarif edildiği haliyle– insanın üzerinde Sylvia'nın general, oğlanlarınsa onun canının istediği şekilde yönlendirebileceği birlikleri rolünü üstlendiği bir savaşın ayrıntılı tasvirini okuyormuş hissini bırakıyor. Dans boyunca Eddie türlü manevralarla onu Hank'ten uzaklaştırmaya çalışmış, ancak Sylvia savaştan kendisi galip çıkana dek kararlı tavrından vazgeçmemiş, kendini düşman ateşi altındaki Cebelitarık Kayası'na* benzetmişti. Bunun ardından çift “A You're Adorable” eşliğinde dans edip polka yaptıktan sonra Hank'in onu üç kez öptüğü verandanın yolunu tuttu. Ertesi sabah Sylvia'nın beşte yataktan kalkması gerekiyordu ve Hank de onunla birlikte kahvaltı etmeye niyetlenmişti, ama vakit sabah olduğunda romantik fantezi hepten uçup gitmişti.

Genç kız Wellesley'deki evine döndükten sonra John Hodges'dan başka oğlanlarla da çıkmaya devam etti. Temmuz ayında bir gün güncesine erkeklere yirmi dört saatlik bir ara ve-

* Güney İspanya'da bulunan, Birleşik Krallık hâkimiyetindeki küçük bir toprak parçasıdır. Cebelitarık Kayası gibi deyişi bir şeyin sağlam, güçlü ve yok edilemez olduğu anlamına gelir. (ç.n.)

receğini yazdı – Star Island’tan döndüğünden beri tek bir gününü bile kendine ayıramamıştı. Aslında, buluşma programı öylesine baş döndürücüydü ki, güncesine oğlanların isimlerini, yaşlarını ve onlarla tanışmasının ayrıntılarını kapsayan bir liste yapmak zorunda kalmıştı. 1949 Ağustosunda derlediği başka bir listedeyse, 1948 güzünden beri çıkmış olduğu yirmi bir oğlanı maddeler halinde belirtmiş ve yıldızlardan oluşan bir sisteme göre not verdiği bir envanter çıkarmıştı. Bir adın yanında bulunan tek yıldız buluşmanın hatırlanmaya değer olduğu, iki yıldızsa oğlanın unutulmaz biri olduğu anlamına geliyordu. Adının yanında iki yıldız bulunan bu oğlanlardan bir tanesi de, temmuzda Wellesley tenis kortlarında tanıştığı Bruce Elwell idi. Bir seksen boyunda, kahverengi saçlı, mavi gözlü bir on sekizlik olan Bruce, Plath’la kıyaslandığında büyük maddi kaynaklara sahip bir aileden geliyordu; ailenin Cambridge, Massachusetts’te kocaman bir evi ve bir tepenin zirvesine kurulmuş olan ve yaz aylarında kullanılan bir malikânesi vardı. Sylvia’yı cezbeden şey, yalnızca toplumsal konumu değildi; Bruce’taki çılgınca mizah anlayışına ve tehlike tutkusuna da bayılıyordu. 22 Temmuz’da, Bruce, Sylvia’yı çarpışan araba yarışlarına götürdü ve genç kız egzoz gazından, frenlerin acı feryatlarından ve motor gürültülerinden oluşan baş döndürücü karışımdan anında etkilendi. Tam henüz bir çarpışma olmadığı için yaşadığı hayal kırıklığını şaka yollu ifade edecekken, arabalardan biri kontrolden çıktı ve kalabalığın içine daldı. Yedi kişi sedyelerle götürüldükten sonra yarışa devam edildi. Sylvia güncesinde, içinde kurbanlara karşı fazla bir acıma duygusunun uyanmadığını itiraf etti; o anda istediği tek şey, olayın sarhoş edici ruhunun kendisini de alıp götürmesiydi. Aslında, yarıştan sonra fazlasıyla tahrik olduğundan “park yeri”ne gitmeyi kendisi istemiş ve her bakımdan sevimli ve

bakire bir kız gibi davranmak zorunda olması onu öfkeden deliye döndürmüştü.

Sylvia, ikiyüzlü olarak gördüğü sisteme karşı nefretini güncesinde uzun uzun anlatmıştı. Bruce'un onun "hızlı" bir kız olduğunu düşünmesini istemiyordu, çünkü o zaman yanlış tipteki oğlanların ilgisini çekmeye başlayacağını biliyordu. Peki, insanın sevgisini ve şefkatini göstermesinde ne gibi bir kötülük olabilirdi? Neden insanlar arzularını ifade etmek konusunda bu kadar utanmış davranıyorlardı? Belki de, demişti Sylvia, herkes bu meseleler hakkında açık açık konuşabilseydi cinsellikle alakalı birtakım sorunların çözümü de daha kolay olabilirdi. Onun derdi basitti: Acaba karşısındaki erkeğin saygısını kaybetmeden onunla ne kadar ileri gidebilirdi?³⁸

Sylvia'yı en çok öfkeliendiren, toplumun iliklerine kadar işlemiş olan çifte standarttı: Kızın biri bir oğlanla ciddi bir ilişki yaşadığını söylerse, bu iki insan canlarının istediği her şeyi yapabiliyor, fakat bir genç kız çok sayıda erkekle çıktığında hafifmeşrep ve ucuz biri olarak telakki ediliyordu. Bütün sistem büyük bir aptallık üzerine kurulmuştu. Belki günün birinde, kendisi buna hazır olduğunda, düş gücünün derinliklerinden kusursuz bir erkek arkadaş yaratabilir ve oğlan, sanki bir sihirbazlık numarasıyla var edilmiş gibi ortaya çıkabilirdi.³⁹

Ağustosun ortalarında Sylvia hem John Hodges'ı, hem de Bruce Elwell'i unutmuş ve gözünü Willams College'ın birinci sınıfına giden on sekizlik bir öğrenci olan John Hall'a dikmişti. John'u iki yıldır tanıdığı halde (hem kendisi, hem de Betsy onu basketbol oynarken baygın bakışlarla izlerlerdi), 15 Ağustos günü Sylvia'nın erkekler listesinde üç yıldızı hak eden uzun boylu, atletik oğlan tenis kortlarında onun yanına gelip kendini tanıttı. Ay

sonunda, onun arabasıyla Cape'e kısa bir gezinti yaptılar. Sylvia ile John erkenden yola çıkıp sabah 9'da West Falmouth'a vardılar ve orada arkadaşlarıyla buluştular. Çift o gün birlikte keyifle yüzdükten sonra okyanusun üzerindeki bir salda otururken Sylvia'nın bacağı oğlanın bacağına değiverdi. Bu hareket üzerine John ayaklarının bir tanesinde biçimsel bir bozukluk olduğunu itiraf etmek mecburiyetinde kaldı: Sylvia'ya bakılırsa, sanki topuğu ayağının tabanında değil de, ayağının üstünde duruyormuş gibi görünüyordu ve ayak parmakları hem çarpık, hem de birbirinin üstüne binmiş haldeydi. Sakatlığı, Sylvia'nın kendini ona karşı daha şefkat dolu hissetmesine yaradı ve bir kez daha yüzdükten sonra kendisini öylesine mutlu hissetti ki, sonradan güncesine insanın başka bir varlıkla –sırf onun varoluşunu geçerli kılma kudretine sahip olmakla kalmayan, aynı zamanda onu evrenin en temel özülle de kaynaştırmayı başaran biriyle– hayatı güzelleştiren bir deneyim yaşamasının önemini yazdı. Her ikisini de hem gökyüzüne, hem de denize bağlayan bir vecd dalgasının kendisini ve John'u nasıl sarıp sarmaladığını anlatıyordu. Bu sadece anlık bir içgörü patlaması değil, çok daha derinlerden gelen ve daha yoğun bir şeydi. Dediğine göre, sonuç dönüştürücü olmuştu.⁴⁰

Çift, Wellesley'ye döndükten sonra da birlikte vakit geçirmeyi sürdürdü; John ona golfun ve basketbolun temel kurallarını öğretti ve çoğu öğleden sonralarını keyifli tenis maçları yaparak geçirdiler. Aralarında dürüst bir iletişimin olması da Sylvia'nın hoşuna gidiyordu. John ona her hafta “bir çift köpek misali” seks yaptıklarından haberdar olduğu iki arkadaşından ve beklenebileceği üzere, kızın hamile kalma endişesinden söz etmişti; o öğleden sonranın ilerleyen saatlerinde Sylvia'nın yerel gazeteyi açmasıyla söz konusu çiftin evlendiğini duyuran ilanı görmesi bir oldu.

Sylvia güncesine –hele hele kızın önceki yıl onunla aynı resim sınıfında olduğunu düşününce– kendisini bir tuhaf hissettiği notunu düştü. ‘Sonuna kadar gidilecek’ bir cinsel ilişki Sylvia açısından kabul edilebilir bir şey değildi: Hamilelikten ödü kopuyor ve saygınlığını kaybedeceğinden endişe ediyordu. Dediğine bakılırsa, John’a karşı olan hisleri salt fiziksel çekimin ötesine geçmişti ve John da kendisine, onun her şeyini deli gibi sevdiğini söylemişti. Gel gelelim, ilişki uzun soluklu olamadı. Kasımın sonlarına doğru Sylvia, John’u onunla “çıkmayı” sürdürmesine yetecek kadar beğenmediğine karar vermişti. John 24 Kasım’da onların evine Şükran Günü yemeğine geldiğinde bu kararını ona da açıkladı; Sylvia onunla vedalaştıktan sonra kapıyı hafifçe araladığında çocuğun arabasında oturmuş hıçkırığa hıçkırığa ağladığını gördü.

Aslında, tüm bunlar olurken Sylvia çoktan o yaz tenis kortlarında tanıştığı Bob Riedeman ile çıkmaya başlamıştı. New Hampshire Üniversitesi’nde ikinci sınıfa giden on dokuzundaki sarışın Bob da Wellesley Lisesi’nde okumuştı. Sylvia onun bu okulda, kendisi daha on beş yaşındayken yaptığı bir konuşmadan özellikle etkilendiğini anımsıyordu. 13 Kasım’da Bob, Sylvia’yla Totem Pole’daki bir dansa gittikten sonra, onu arabasıyla تنها bir yere götürdü ve aracını park etti. Sylvia buna karşı çıktı – ne olursa olsun, bu onların ikinci buluşmasıydı– ama Bob onu öpmek konusunda ısrarcı davrandı. Yaşadığı duygu Sylvia’nın hoşuna gitmiş olsa da (onunla sonsuza kadar öpüşebileceğini söylüyordu) bundan hiç zevk almamış gibi davranmak zorunda kalmıştı. Dediğine bakılırsa, bu lanet olası yapay kurallara itaat etmeye mecburdu.⁴¹

Sylvia yüzeysel görüntülerin sahte pırıltısı ile insanın iç dünyasındaki gerçekler arasındaki uyumsuzluğu gitgide daha çok

fark eder olmuştı. 27 Kasım'da Rod adındaki başka bir flörtüyle Belmont, Massachusetts'teki bir partiye gitti. Odaya adımını attığı anda içerideki kalabalığın epeyce sarhoş olduğunu fark etti ve kendisi de, özellikle de genç bir adamın yanına gelip onu öpüp öpemeyeceğini sorması yüzünden epeyce keyiflendiği halde, çok geçmeden olayın ilk başta görüldüğü kadar eğlenceli olmadığını anladı. Partiyi, dışarıdan bakıldığında parlak ve cilalı, ama içi bomboş bir Noel süsüne benzetti. Orada bulunan ve Star Island'ta birbirleriyle çıkan birtakım kadınlarla erkeklerin eşlerini değiştirdiğini gözlemlemiş, bu hercailiği, insanın sonsuz sayıda farklı olasılık yaratmak üzere bir deste iskambil kâğıdı karmasına benzetmişti. Üstelik kendisinin de rol yapmakta olduğunu (Rod'un onun için hiçbir anlamı yoktu) fark etmiş ve davranış biçimi olarak yapaylık içeren bir iletişim tarzını benimseyebileceği konusunda endişelere kapılmıştı. Bunu yapmaktansa, nihayetinde daha huzursuz ve mutsuz bile olsa, dürüst bir hayat sürmeyi tercih ettiğini söylemişti. Güncesine, kimi zaman içinden çığlık çığlığa bağırma isteğinin geçtiğini yazmıştı. Gözlerini kapattığında ve zihnini serbestçe gezinmeye bıraktığında, ahenksiz seslerden oluşan ve cır cır öten bir kuş sürüsünün sesine benzettiği bir kakofoni kulaklarını doldurmaktaydı. Bunun sebep olduğu yoğun keşmekeş onu korkutmakta ve kendini hem hapsedilmiş, hem de aciz hissetmekteydi. Kendini ne şekilde ifade edebileceğini merak ediyordu: Acaba nasıl olup da tüm bu karmaşadan bir çeşit anlam çıkarmayı başaracaktı?⁴²

Sylvia, 1949 sonbaharı boyunca Bob Riedeman ile görüşmeyi sürdürdü; kendini ona tutkuyla bağlanmış gibi hissediyor ve hatta –azıcık da olsa– ona âşık olup olmadığından kuşkulanıyordu. Bob ise kendisinin “tipik Wellesley tarzı” bir insan olmadığını ve bü-

yük bir konakta yaşadığı halde üvey babasının burada bekçi olarak çalıştığını söylüyor. “Babam da, kasiyer olarak çalışan annem de üniversite mezunu değillerdi ve ailenin üniversiteden mezun olan ilk ferdi bendim,” diye anlatıyor. “Sylvia’nın yazı yazmaya ilgisinin olduğunu biliyordum, [ama] onun önde gelen Amerikalı bir şair olarak ün kazanacağı aklımın ucundan bile geçmemişti. Onu güzel bulurdum, fakat bana bir o kadar çekici gelen şey de onun zekâsıydı ve kitap okumak ikimizin de ortak ilgi alanına giriyordu. Sylvia ile ben sık sık İngilizce derslerimizde olup bitenler hakkında konuşurduk – ikimiz de, farklı yıllarda olmakla birlikte, Wilbury Crockett’in derslerine girmiştik. Elbette, devam ettiği süre boyunca birbirimizin arkadaşlığından keyif almıştık.”

19 Aralık’ta Sylvia, Elmwood Road’taki evinde Bob’u ağırlarken eski erkek arkadaşı John Hall’un steysin arabasının dışarıda park edilmiş olduğunu gördü. Bob, evin bodrumunda saklanabileceğini söylemiş olsa da, çift bu karşılaşmanın mahcubiyetiyle yüzleşmeye karar verdi ve Sylvia bundan sonraki takribi bir saatlik zaman dilimini sıkıntılı bir sohbeti sürdürmeye çalışarak ve bütün bu süre boyunca tırnaklarını avuç içlerine batırarak geçirdi.

Hayatının bu evresinde bile Sylvia onu arada bir yoklayan endişe nöbetlerinden mustarıptı. Bir tenis müsabakası kadar önemsiz bir konuda başarısız olma düşüncesi bile içini korkuyla doldurmaya yetiyordu (kazanmak onun için bir ölüm kalım meselesiydi) ve ergenliğini yaşayan genç kızın çoktan uyku haplarına bağımlı olduğu annesine yazdığı mektuplardan anlaşılıyor. Sylvia, on yedi yaşında hâlâ kendi kimliğinin içyüzünü yeterince çözemediğini fark etmişti. Güncesine de yazdığı üzere, yaşlanmaktan ödü patlıyor ve evlenip barklanmaktan korkuyordu. Kocasını ve çocukları için yemek pişirmek zorunda kalacağı bir hayattan ibaret

rutinin düşüncesi dahi içine fenalıklar veriyordu. “Özgür olmak istiyorum... Galiba tek istediğim, her şeyi gören ve her şeyi bilen bir varlık olabilmek...” *Letters Home*’un önsözünde yer alan bu günce notunun sonundaki elipslerden de anlaşılacağı üzere, silinmiş olan metinde Sylvia aynı zamanda biraz kaçık olabilme arzusunu da dile getirmişti. Kendisinin bir tür tanrısal delilik ateşi olarak tarif ettiği şeyin hayattaki çok az sayıda insanda bulunması durumuna dertleniyordu; zira bu, gündelik hayatı olağanüstü bir şeye dönüştürme kudretini içinde barındıran bir nitelikti. “Tanrı olmak isteyen genç kız”ın (aynı günce notunda kendine bu tabiri yakıştırmıştı) en büyük emeli kendisinden bir psikotik tanrıça yaratmaktı. Pek çok açıdan Sylvia Plath tam da bunu yaptı.⁴⁴

1949 Eylülü’nün sonunda Aurelia Plath, Northampton, Massachusetts’te bulunan elit ve yalnızca kadınlara özel Smith College’a bir mektup yazarak kızının başvuru prosedürü hakkında bilgi almak istedi. Kabullerden sorumlu müdür Ruth W. Crawford, verdiği cevapta süreci özetledi ve mektupla birlikte bir başvuru kartı ve on dolarlık idare ücreti talep eden bir belge yolladı. Sylvia iki ayrı sınav paketini (genel başarı ve akademik) alacağını hesaba katmalı ve aynı zamanda adayın zihinsel sağlığına yönelik birtakım değerlendirmelere de hazırlıklı olmalıydı. Crawford, “Kolej, psikolojik testlere önem vermektedir, [...] mümkün olan her durumda Amerikan Konseyi Psikolojik Testi’nin de yapılması da ısrarla tavsiye edilmektedir,” diye yazmıştı. Aurelia, bunun yanına kırmızı kalemle, kızının iç dünyasındaki her şeyin yolunda gitmediğinden kuşkulandığını belirten bir not olarak tek bir sözcük yazmıştı: Araştır.

Sylvia gözünü çok yükseğe diktiğinin ve okula kabulünün çok sayıda kritere bağlı olduğunun farkındaydı: “Okul sicili, müdürün tavsiye mektubu, Kolej Kurulu testleri, öğrencinin girmiş olabi-

leceği psikolojik testlerin sonuçları. [...] Tüm bunların sonunda öğrenci, okula kabul edilmesinin öncesinde sağlığına dair eksiksiz bir geçmiş sunabilmek için Kolej Hekimi'ne başvurmalıdır.” –Aurelia bu cümlelerin de altını kırmızı kalemle çizmişti. – “Buna ek olarak, kendi aile hekimi tarafından yapılmış tepeden tırnağa bir muayenenin sonuçlarını da ibraz etmelidir.”⁴⁶

Sylvia'nın silme A'lardan oluşan not çizelgesi (bunun tek istisnası beden eğitimi dersinden aldığı B notuydu) konusunda kendine güveni tam olsa da, “America! America!” öyküsünde de yazdığı gibi insanların onu “tehlikeli derecede kafalı biri” olarak görmesini istemiyordu.⁴⁷ İnsanın sırf bir yığın yüksek not almak için uğraşmış olması ve başka hiçbir işe yaramaması iyi bir form için yeterli değildi. Sylvia, kişinin çok yönlü bir insan olarak algılanmasının önemini kavramıştı; üniversitelerin sadece akademik açıdan çok başarılı insanların değil, her alanda başarılı öğrencilerin peşinde olduğunu biliyordu ve şimdiye kadar çoktan Makyavelli'nin eserlerini hatmetmiş olmasının bir şans olduğunu söylüyordu.⁴⁸ Doğal olarak, başvuru formunda okuduğu ve sahip olduğu kitapların –içinde Robert Frost, Stephen Vincent Benet, T.S. Eliot, A.E. Houseman ve Edna St. Vincent Millay (son iki ismin en çok sevdiği şairler olduğunu söylüyordu) gibi şairlerin, Austen, Willa Cather, Tolstoy ve Sinclair Lewis romanlarının, Shakespeare ve Eugene O'Neill oyunlarının ve Toynbee, Emerson ve Thoreau tarafından yazılmış makalelerin yer aldığı bir liste halindeki– özetini çıkarmakla kalmamış, okul dışında katıldığı çok sayıda etkinlikten de söz etmişti: Basketbol takımının oyuncularındandı; münazaralara katılmaktan ve Jefferson Fellowship* programının bir par-

* ABD'de ve Asya Pasifik ülkelerinde yaşayan gazetecilere belirli bir tema çerçevesinde düzenlenmiş üç haftalık bir diyalog ve seyahat olanağı sunan seminer

çası olarak gelen muhtelif ziyaretçi konuşmacıları dinlemekten hoşlanıyordu; Dekorasyon Komitesi'nde etkin rolünü mutlulukla yerine getiriyordu (sözgelimi, okul danslarının yapıldığı spor salonunun süslemelerini yapmıştı); United World Federalists'in parçası olarak kendi çapında az da olsa dünya barışına katkı sağlıyordu; boş zamanlarında çocuk bakıcılığı yapıyordu ve okul gazetesi *The Bradford*'ın kadrolu elemanı olarak çalışıyordu. Onun Frank Irish'in yanında, yardımcı editör konumunda çalışacağıının duyurusu yapılırken gazetede "Sylvia'nın bir yazar olarak kendisinde bulunan istisnai yetenek sayesinde yetkin bir editör olacağına kesin gözüyle bakılabilir. Kendisi keskin bir eleştirel göze sahip olmasının yanı sıra aynı zamanda bir görevi bitene kadar elinden bırakmama konusunda da takdire şayan bir ün kazanmıştır," ifadesi kullanılmıştı.⁴⁹ Sylvia, aynı kararlılığı Smith'te kendisine bir yer açmak konusunda da sergiledi; sonraki yıllarda, üniversiteye girme saplantısını, çoğu arkadaşına bulaşmış "sinsi, feci bir virüs" olarak tanımlayacaktı.⁵⁰ Sonuç itibarıyla o da, yakın çevresi de Amerikan rüyasına tüm kalpleriyle inanmış insanlardı: Sylvia yeterince sıkı çalışması koşuluyla, kendisinden istediği her şeyi yaratabileceği kanısındaydı; buradaki kilit noktaysa eğitimdi.⁵¹

Her şey iyiydi güzeldi, fakat Aurelia kızının üniversite eğitimi için gereken parayı nereden bulacağını kara kara düşünmeye başlamıştı. Sylvia, Wellesley College'a kaydolmayı tercih etmiş olsaydı kentten tam bir burs alması mümkün olabilecekti, ama Smith'teki dört yıllık eğitim pahalı bir girişimdi. Aurelia'nın

programı. (ç.n.)

Savaşsız bir dünyada yaşamak ve silahsızlanmaya katkıda bulunmak hedeflerine yönelik olarak 1947'de Asheville, North Carolina'da kurulmuş olan sivil toplum kuruluşu. (ç.n.)

eğitim masraflarını karşılamasının tek çaresi, kızının yılda 250 dolar ile 850 dolar arasında değişen ve sıkı bir rekabete girmesini gerektiren burslardan birini kazanmasına bağlıydı. Üstelik, bazı kızlar kooperatif evlerinde çalışma imkânı da buluyorlardı: Sözelimi, her gün bir saat mutfakta çalışmak ya da müşterilere servis yapmak, yılda ortalama 750 doları bulan yiyecek ve yatacak yer masrafından 250 doların düşmesini sağlayabiliyordu. Buna ek olarak, yılda 850 dolara karşılık gelen eğitim masrafını da bir yerlerden bulup buluşturmak zorundaydı.

Bu sırada, Smith'ten Sylvia'ya gönderilen broşürlerin bir tanesinde "Geliri oldukça kısıtlı bir öğrenci açısından üniversite eğitiminin alınabilmesi, bursların ve kişinin kendi harçlığını çıkardığı işlerin yardımıyla mümkün olabilir," yazıyordu. "Yalnızca fiziksel olarak güçlü ve akademik durumu yeterli olan bir öğrenci masraflarını düşürmek amacıyla ekstra işlerde çalışma külfetine girmelidir. Söz konusu avantajlara sahip olmayan bir genç kız fiziksel ya da ruhsal çöküntü yaşama tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir ve üniversite eğitiminin kendisine katabileceği değerden çok daha büyük bir bedeli sağlığıyla ödeyebilir."⁵² Göreceğimiz üzere, Sylvia bu tavsiyeyi hiç dikkate almayacak, üniversitede bulunduğu süre zarfında gitgide artan masraflarına katkıda bulunmak için öykülerini ve şiirlerini satmaya mecbur olduğu duygusunu üzerinden hiç atamayacaktı.

Sylvia çoğu arkadaşıyla aynı ekonomik sınıfa mensup olmaması durumunun sürekli olarak yüzüne vurulduğu bir ortamda yaşıyordu. 1949 Ekimi'nde, "Crockett'çi" sınıf arkadaşları ertesi yaz Avrupa'yı baştan sona kat edecek bir bisiklet gezisini iple çektikleri halde, kendisinin evde kalmaktan ve üniversite masrafları için biraz para kazanmaktan başka bir seçeneğinin olmadığı gerçeğini

kabullenmek zorunda kaldı. Bir ay sonra, Alman mektup arkadaşı Hans'a, arkadaşlarının Ren Nehri'nden aşağı gemiyle yolculuk edip Salzburg'daki müzik festivaline katılacağı ve Passion Play'e gideceği eğitim turuna katılabilmek için varını yoğunu verebileceğini, ancak ücretin fahiş olduğunu yazdı. Yine de, şansının yaver gitmesi halinde Doğu Sahili'nin en iyi kadınlara özel üniversitesine kabul edilebileceği düşüncesiyle kendini avutuyordu.

Sylvia 1950 Şubatı'nda "okuldaki yeteneklere, maddi ihtiyaçlara ve kişisel niteliklere [göre] rekabete dayalı bir düzen dahilinde verilen" bir ödüle karşılık gelen burs başvurusunu tamamladı.⁵³ Aurelia, halihazırda Smith arşivlerinde bulunan bir kâğıt parçasına elindeki paranın yetip yetmeyeceğini hesaplamasına yardımcı olan bir dizi rakam karalamıştı. Sylvia bir burs kazanmış olsa dahi annesinin ona hatırı sayılır bir katkıda bulunması gerekiyordu. Aurelia'nın yıllık kazancı 3.662 dolardı; ev 9.250 dolara satın alınmıştı ve halihazırdaki değeri 10.000 dolardı; 250 dolarlık birikimi ve vadesi geldiğinde 2.000 dolar edecek ve o andaki değeri 850 dolar olan bir hayat sigortası poliçesi vardı. Normal bir yıl içindeki giderlerine 1.650 dolarlık ev kredisi borcu ve 250 dolarlık vergiler dahildi. Aurelia bu anlaşılması güç kargacık burgacık rakamlardan yola çıkarak kızına yılda 400 dolar verebilecek durumda olduğunu hesaplamıştı. Sonradan aynı kâğıt parçasına alınmış olan başka bir notta, aslında Aurelia'nın Smith'teki ilk üç yılında Sylvia'ya yılda en az 600 dolar verdiği belirtiliyordu.

Okuduğu lisenin müdürü Samuel M. Graves, Smith'in öğrenci kabul bölümüne "Sylvia üniversite için mükemmel bir aday-

* Hazreti İsa'nın çarmıha gerilmesini canlandıran tiyatro temsili. (ç.n.)

** ABD'nin Boston ile Washington DC arasındaki kesimini kapsayan sahil şeridi. (ç.n.)

dır,” diye yazmıştı. “Keskin, analitik, disiplinle çalışan bir zekâsı vardır ve entelektüel ilgi alanları ve gücü, sadece onun yüksek başarı standartlarını yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda üstün aile altyapısını da gözler önüne serer. [...] Babasının ölümü ve annesinin üniversitede öğretmenlik yapması üzerine Sylvia, evdeki çoğu sorumluluğu üstlenmiş ve bu görevlerinden fırsat bulabildiği zamanlarda çocuklara bakmıştır. [...] Dileğim, üniversitenin onun entelektüel yeterlilik kazanmasının yanı sıra birazcık ‘eğlenmesine’ de vesile olmasıdır!”⁵⁴

Öteki referanslar genç kızın Üniteryen rahibi, aile doktoru Dr. Francesca Racioppi ve aralarında Wilbury Crockett’in de bulunduğu birtakım öğretmenleri tarafından verildi. Crockett “entelektüel feraset, canlı araştırmacı ruh ve yaratıcı düşünme ve çalışma yeteneği bağlamında” hayatında onun bir eşini daha görmediğini belirtti. Sylvia’nın “fevkalade uyumlu bir insan” izlenimini bıraktığını ve çok çeşitli tipte insanlarla kolayca kaynaşabildiğini de sözlerine ekledi. ⁵⁵ Komşusu Elizabeth Cannon Aldrich de, Sylvia’nın dışarıdan bakıldığında çok yönlü olarak algılanan kişiliğini anlatan bir yazı kaleme aldı. “Geçtiğimiz iki buçuk yıl içinde birkaç kez dört küçük çocuğumuzun bakımını Sylvia’ya emanet ettiğimiz oldu,” diyordu. “Kendisi onlara hoşça vakit geçirtmek adına müzik ve sanat yeteneklerinden yararlanmış, ama onlar en çok da Sylvia’nın sakin ve sevecen hal ve tavırlarından etkilenmişlerdir. Evimizde yabancılarla karşılaşmasının söz konusu olduğu durumlarda, Sylvia son derece dengeli ve kibar bir tutum sergilemiştir. Becerilerini ve yeteneklerini kullanarak kendisine verilen işlerin altından başarıyla kalkmayı bilmiştir.”⁵⁶

Gel gelelim, bu tanıklıklar onun derli toplu bir etekle süvetlerden oluşan ve “tertemiz” kısa ve küt bir saç kesimiyle taçlan-

dırılmış bir görüntü olarak tanımladığı normallik “üniforması” kisvesinin altında sakladığı çok sayıda farklı ve birbiriyle çatışan kimlikleriyle değil, yalnızca yüzeydeki Sylvia ile alakalıydı.⁵⁷ Gölgelemin arasından daha karanlık ve daha rahatsız edici bir Sylvia’nın çıkması artık an meselesiydi.

1949 Noeli’nde Aurelia kızına her zamanki kadife saç kurdesi, suluboya ve krem şokola gibi hediyelerin yerine insanı hep-ten altüst edebilecek bir armağan olan Friedrich Nietzsche’nin *Böyle Söyledi Zerdüşt* eserinin bir kopyasını verdi. Nietzsche’nin 1883 ile 1885 yılları arasında yazdığı felsefi metinde ahlak, terbiye ve geleneksel davranış kalıpları konusundaki kabul edilmiş görüşlerle çelişen (ve halen de çelişmeye devam eden) çok sayıda fikir dile getiriliyordu. On yedisindeki genç kız Nietzsche’nin oyuncu, paradokslarla örülü düzyazı metni karşısında büyük bir heyecana kapıldı ve 1950’de ya da 1951’de Nietzsche’nin önsözünde yer alan bir bölümden yola çıkarak “Notes on Zarathustra’s Prologue” adında bir şiir yazmaya girişti: “Bunun üzerine yer-yüzü küçüldü ve her şeyi küçülten son insan hoplayıp zıplıyor üstünde. Soyu kurutulamaz onun, toprak piresi gibidir; son insan en uzun süre yaşayandır.”⁵⁸

Kitabın halihazırda Smith College’da bulunan ve satırlarının altı Sylvia tarafından bolca çizilmiş olan kopyasının sayfaları arasında gezinirken insanın Nietzsche’nin kitabındaki bölüm başlıklarını, Plath’ın sonraki dönemde yazılmış olan şiirleriyle karıştırması işten bile değil: “Üç Dönüşüm Üzerine”; “Ünlü Bilgeler

* Zerdüşt’ün Önsözü Üzerine Notlar. (ç.n.)

** Friedrich Nietzsche, *Böyle Söyledi Zerdüşt*, İş Bankası Yayınları, Çeviren: Mustafa Tüzel. (ç.n.)

Üzerine”; “Dans Şarkısı”; “Mezar Şarkısı”; “Yüce Kişiler Üzerine”; “Kurtuluş Üzerine”; “En Sessiz Saat”; “Hayal ve Bilmece Üzerine”; “Güneşin Doğuşundan Önce”; “Üç Kötü Üzerine”; “Bal Adağı”; “Gölge”; “Efkâr Şarkısı”; “Uyanış” ve “İşaret”

Sylvia kitabı okudukça Nietzsche’nin kendi kendini eğitmiş ve kendisini yaratmış bireye karşılık gelen *Übermensch*’ kavramından büyülenmiş gibi hissetti. Plath, entelektüel bir züppe olması yetmezmiş gibi (zihinlerini sürekli bir eğitsel okuma sağanağına maruz bırakarak kendilerini geliştirme zahmetine girmeyen insanlara hiç katlanamazdı), aynı zamanda çok erken yaşlardan itibaren kendisine dair, içinde bulunduğu koşullarla taban tabana zıt bir imge de geliştirmiş bulunuyordu. O dönemde, Amerikan toplumunun, alt orta sınıf evlerden çıkmış genç kızlardan kendilerini radikal şairlere ve romancılara dönüştürmesi gibi bir beklentisi olmadığı gün gibi ortadaydı ve Sylvia da hayatı boyunca kendini bu gibi kısıtlamalardan ve varsayımlardan kurtarmak için mücadele edecekti. Genç kız, Nietzsche’nin içinde peygamber Zerdüş tarafından dile getirilmiş çok sayıda ateşli mantra bulunan eserini *İncil* karşıtı bir metin ya da onu güç istenci sanatı konusunda eğiten bir tür kendi kendine yardım kitabı olarak görüyordu.

Kendisinden Tanrı olmak isteyen kız şeklinde söz ettiği Kasım 1949 tarihli (sonradan *Letters Home*’da yeniden yayımlanan) günce notundan da anlaşılabilceği üzere Sylvia, *Böyle Söyledi Zerdüş*’ü okumasının öncesinde bile kendini bambaşka bir varlık olarak görmekteydi. Kendisinde “müthiş bir bencillik” olduğunu itiraf ediyordu.⁵⁹ Oysa tam da bu sıralarda Sylvia, haklarında yazılar yazmak istediği kimselerin bakış açılarını benimsemek uğ-

* Üst İnsan. (ç.n.)

runa kendi kimliğinden sıyrılmayı da istemekteydi. Bu girişim başarılı olunca içini bir korku sardı.⁶⁰ Karşısında bu ilk bakışta aşılamazmış gibi görünen problemi bulan genç kız akıl almak için Nietzsche'ye sığındı. "Severim ruhu dolup taşanı," dedi Zerdüş, "bu yüzden kendisini bile unutanı ve her şeyi içinde barındıranı. [...] Diyorum ki size: Dans eden bir yıldız doğurabilmek için hâlâ kaos olmalı insanın içinde."⁶¹ Derli toplu görüntüsüne ve kusursuz davranışlarına rağmen, Sylvia'nın iç dünyasında karmaşa ve düzensizlik pusuya yatmış halde beklemekteydi. 1950 Ağustosunda tarihli bir mektupta yazdığı gibi, çoğu insan onun "dış görüntüsünün ardında kaynayıp duran kaos"tan habersizdi.⁶²

Üstelik Nietzsche'nin çiçeği burnunda yazarlar için de küçük bir tavsiyesi vardı: "Tüm yazılanların içinde insanın kendi kanıyla yazdığını severim sadece: Kanınla yaz."⁶³ Plath kısa kariyeri boyunca başta akıl sağlığı, yakın ilişkileri ve hayatı olmak üzere her şeyini yazı yazmak için feda etmişti. Ölümünden iki hafta önce, "Kindness" şiirinde de yazacağı gibi: "Sel olmuş akan kan şiirdi / Onu durdurmanın imkânı yoktu."⁶⁴ Hiç kuşkusuz acıma, şefkat ve merhamet kavramlarından nefret eden Nietzsche, şayet görebilmiş olsaydı, Plath'ın sonraki yıllarda yazdığı *Sırça Fanus*'ta ailesini ve arkadaşlarını kullanma (ve onlara ihanet etme) davranışına onay verirdi. Nihayetinde, kendisi "büyük aşağılayanları"⁶⁵ sevmekteydi ve "ama köpekler kurtlardan nasıl nefret ederse işte öyle nefret eder halk da özgür tinli [...kişiden], zincirlerin düşmanından, tapınmayandan [...]" şeklinde tanımladığı bireyin arkasında durmaktaydı.⁶⁶

Plath'ın *Böyle Söyledi Zerdüş*'ü kendisine nasıl yaşaması ve yazması gerektiğini dikte eden edebi bir kılavuz olarak kullandı-

* İyilik. (ç.n.)

ğını söylemek abartılı bir ifade olabilir. Ne var ki, metin ve onun kendisi için yarattığı kişisel mitoloji arasında çok sayıda rahatsız edici paralellik söz konusuydu. Sylvia en çok da Nietzsche'nin "Dingindir denizimin dibi: Şakacı canavarlar gizlediğini kim bilebilir ki! Sarsılmazdır derinliklerim: Ama parıldar yüzen bilmecelerle ve kahkahalarla" yazdığı "Yüce Kişiler Üzerine" bölümündeki satırların etkisi altında kalmıştı.⁶⁷ Elbette, Plath'ın hayatının en büyük bilmecesi sık sık bir tür deniz tanrısı karakteri olarak hayal ettiği ölmüş babasıydı. Nietzsche, "Şairler Üzerine" bölümünde "Ah, ağlarımı denizlerine atmıştım ve güzel balıklar yakalamak istemiştim, ama her defasında eski bir tanrının büstü oldu çektiğim," diye yazmıştı. "Böylece bir taş verdi deniz aç olana. Belki onların da kökeni denizde."⁶⁸

Plath'ın yaşamöyküsü açısından kitaptaki en tüyler ürpertici bölümlerden bir tanesi, "Kendi Rızasıyla Ölmek Üzerine" başlığını taşıyan bölümdü. Nietzsche burada güç istencinin –insanın kendi kaderini tayin etme hakkı kavramının– kişinin ölüm biçimi ve zamanlamasıyla ilişkili olması gerektiğini yazmıştı. Nietzsche "Tam zamanında öl: bunu öğretiyor Zerdüşt [...]" diye yazar. "Kendi ölümümü övüyorum size, kendi rızamla ölümü, ben istediğim için bana gelmiş ölümü."⁶⁹ Nietzsche aynı bölümde insanın en uygun anda ölmesiyle uzun süreli şöhret arasındaki ilişkiye de değinir. "Ve zafer kazanmak isteyen herkes şeref zamanında veda etmeli ve çalışmalı zor zanaatını – tam zamanında gitmenin."⁷⁰ Plath, ölüm ve yeniden doğuş fikrine büyük bir hayranlık duymuş ve buna dair pek çok simgeyi şiirlerine aktarmıştı. Bu temayı işleyen en meşhur şiiri, elbette 1953 tarihli intihar teşebbüsünü ve bunun ardından ölümler dünyasından dirilişini anlattığı "Lady Lazarus" idi. Nietzsche *Böyle Söyledi Zerdüşt*'ün "Mezar Şarkı-

si” bölümünde “Ve yalnızca mezarların olduğu yerde gerçekleşir dirilişler,” şeklinde bir saptamada bulunur.⁷¹ Plath da sonraki yıllarda kendini yeniden doğmuş bir kadın, hayatı yeniden yaşamak üzere ailesinin Elmwood Road’taki evinin bodrum katındaki yeraltı dünyasından –kendi deyişle “mezarlık mağarası”ndan– çıkmış bir varlık olarak görecekti.⁷² “Şairler Üzerine” bölümünde Nietzsche’nin de söylediği gibi: “Ne zehirli karışımlar kaynatılmıştır, ne anlatılmaz işler yapılmıştır mahzenlerimizde.”⁷³

Amerika’nın 1950’li yılları, düşünmeyen ve televizyon karşısında oturan banliyö insanı tipiyle simgeleşmiş olan on yıllık bir konformizm ve tüketim çağı olarak değerlendirilebilir, ancak bu yıllar aynı zamanda bir paranoya ve içten içe yaşanan panik dönemi olarak da tarihe geçmiştir. Soğuk Savaş, Kore Savaşı ve McCarthy’cilikten oluşan üçler erkinin etrafa saldırdığı dehşet halkın huzurunu kaçırmasına rağmen, Plath insanların hiçbir şeyi sorgulamayan yapılarına akıl sır erdiremiyordu. Sylvia 2 Ocak’ta mektup arkadaşı Hans’a, erkek arkadaşı Bob Riedeman ile birlikte yakın bir zamanda New Hampshire Üniversitesi’nde gittikleri dansı anlatan bir mektup yazdı. Bob’la rahatlıkla konuşabileceğini bildiği halde (şans eseri, oğlan, en az kendisi kadar düşünceler dünyasıyla ilgili biriydi), yaşlılarından çoğunun yüzünde gördüğü o tuhaf boşluk karşısında dehşete düşmüştü. Onun deyişle, kızlar akıllarını görüntüleriyle bozmuş gibiydi; öte yandan oğlanların da paradan ve cinsellikten başka bir şeyi umursadıkları yoktu. Partilerin yüzeysel bir çekiciliği vardı –tabii ki, bol miktarda kahkaha ve eğlence söz konusuydu– ama Sylvia bunun altında gizlenen her şeyi fazlasıyla anlamsız buluyordu. Müziğin ve boş konuşmaların sesi, hiçbir zaman görünenin altına yerleşmiş olan

o korkunç boşluğu bastırmaya yetmiyordu.⁷⁴ Radyodan ve televizyondan mütemadiyen gönderilen uyarılar düşünüldüğünde, insanların bakışlarını kendi içlerine çevirmekten korkmalarına hiç şaşmamalı, diye de bir gözlemde bulunuyordu. Sonuçta, kişinin eğlence endüstrisinin sunduğu konforlar sayesinde kendini uykulu, yarı bilinçli bir halde uyuşmaya terk etmesi hiç de zor değildi. Kendisi kitap okumayı ve bütün işi düş gücüne havale etmeyi bir filme gitmeye yeğlediğini söylüyordu. Yaratıcı içgüdülerini keskin, düş gücünü ise taptaze bir halde tutması gerektiğinin bilincindeydi.⁷⁵ Hayatta onu çileden çıkaran ve huzurunu kaçırان o kadar çok şey vardı ki, yerinde oturup yaşamı körü körüne ve sorgulamadan kabullenmesi olanaksızdı.

Aynı yılın şubatında ABD'nin hidrojen bombasının geliştirilmesine yönelik olarak devamlı destek taahhüdü verdiği haberi üzerine, Sylvia ile arkadaşı Perry Norton, *Christian Science Monitor*'a hissettikleri büyük öfkeyi dile getiren bir yazı gönderdiler. Mektupları sonraki ay dergide "Gençliğin Barışçı Dünya için Çağrısı" başlığıyla yayımlandı. Akıllarının bir türlü almadığı şey, dünyaya barış ve güvenlik getirmek adına bir kitle imha silahının geliştirilmesiyle kendini gösteren paradokstu.⁷⁶ Silahlanma yarışı –en güçlü, en tahrip edici silahı üretme mücadelesi– ileriye görmekten uzak bir bakış açısydı. Onlar da ilk başta, atom bombasının dünyada istikrarın sağlanmasında önemli bir rol oynadığına gerçekten inanmış olmalarına karşın, artık Ruslar'ın da bu teknolojiyi geliştirmiş olduğu dikkate alındığında durumun gitgide daha tehlikeli bir hal aldığı ortadaydı. Acaba tüm bunlar nasıl bir şekilde sonlanacaktı? Bu durumda, Amerika'nın çok daha tahrip edici silahlar üretme çabasını devam ettirmesi kaçınılmaz olmayacak mıydı? Ve tabii ki, Rusya da onun izinden gitmeye-

cek miydi? Onların kanaatine göre, silahlanma yarışı tüm dünya açısından vahim sonuçlar doğuracaktı ve burada sözü edilen de, savaş ve barış adına yüz binlerce insanın ölümüne tanıklık etmiş bir dünyaydı.⁷⁷

Yazıya, her ne kadar demokrasi ve kapitalizm ideallerine inanmış olsalar da (komünizm karşıtı Amerika’da bundan başka bir şey söylemek vatana ihanete eşdeğerdi), barışı “korku ve nefret” yoluyla değil, fakat “sempatinin gücü” üzerinden inşa etmenin daha iyi bir yöntem olup olmadığına kafa yorduklarını belirten düşünceleriyle devam etmişlerdi.⁷⁸ İkisi de hâlâ lisede olan Sylvia ile Perry, bu durumun dünya federalizminin yaygınlaştırılmasıyla gerçekleşeceği varsayımını geliştirmişlerdi. Perry bunu “İkimiz de lisedeyken World Federalist Society’ye’ katılmıştık, çünkü çocuk aklımızla bu hareketin gelecekteki dünya savaşlarını engellemenin bir yolu olabileceğine inanıyorduk” şeklinde anımsıyor. “Bizim kanaatimize göre ülkelerin savaşa girmesinin sebebi, Amerika’nın federal hükümeti sayesinde herhangi bir çatışma yaşamayan çeşitli eyaletleriyle kıyaslandığında, buralarda yukarıdan dayatılan hiçbir kısıtlamanın bulunmamasıydı. Benzer bir modelin savaşların önüne geçmenin en iyi yolu olabileceğini düşünmüştük.”⁷⁹

1950 Haziranı’nda patlak veren –Birleşmiş Milletler’in desteklediği Güney Kore ile arkasında Çin Halk Cumhuriyeti’nin durduğu Kuzey Kore arasındaki bir ideoloji savaşı olarak da özetlenebilecek– Kore Savaşı, Sylvia’nın canını fena halde sıkmaktaydı. Gazeteyi her açışında ve savaş hakkında yazılanları okuyuşunda içinin bulandığını itiraf ediyordu; dediğine bakılırsa, bu

* II. Dünya Savaşı’nı izleyen yıllarda yaygınlaşan, demokratik ve federal bir dünya devletinin kurulması anlayışını destekleyen bireylerden oluşan hareket. (ç.n.)

mücadelenin hiçbir kahramanca tarafı yoktu. Peki, “komünizm” sözcüğüne ne demeliydi? Bunun ne gibi bir anlamı olabilirdi? Hans’a, halk bu sözcüğü nasıl tanımlaması gerektiğini bilmezmiş gibi görünse de, insanların onunla ilgili her şeyden nefret ettikleri konusunda son derece emin olduklarını yazmıştı.⁸⁰ Aynı mektupta, savaşın bireylerin içindeki insanlığı ortadan kaldırdığını savunan bakışını yansıtmak için Thomas Hardy’nin “The Man He Killed” şiirinden alıntı yapar. Şiirin anlatıcısı, savaşta bir piyade erinin canına kıydıktan hemen sonra durup, savaşın beyhudeliği üzerine düşünmeye başlar. Şiirin son satırları şöyledir: “Evet; savaş acayip ve enteresan! / Tak! Vurursun bir adamcağızı / Halbuki öderdin hesabını meyhanede karşılaştın / Ya da bozuverirdin parasını.”⁸¹

Sylvia, Hans’a daha önce yazdığı bir mektupta Thomas Mann’a –en çok da onun *Buddenbrooklar* ve I. Dünya Savaşı’nın başlangıcıyla sonlanan *Büyülü Dağ* romanlarına– duyduğu büyük ilgiden söz etmişti. Mann’ın çöküş ve temize çıkma, acı çekme, hastalık ve ölüm temaları Sylvia’yı derinden etkilemiş olmalı. Plath, intihara teşebbüs ettiği yıl olan 1953’te Mann’ın romanın başkahramanı Hans Castorp hakkında sarf ettiği şu sözleri okumuştur: “[Hans’ın] nihayet anladığı şey, insanın daha yüksek bir akıl ve beden sağlığına erişebilmesi için hastalık ve ölümün yarattığı yoğun deneyimden geçmesi gerektiği idi.”⁸² *Buddenbrooklar*’da ise Arthur Schopenhauer felsefesinin etkisi altında kalmış olan şu satırları okumuştur: “Ölünce nerede olacağım? [...] Her zaman ‘ben’ demiş olan, diyen ve diyecek olan herkesin içinde olacağım. [...] Ben ‘ben’ olmasaydım, dış benliğim ve bilincim ‘ben’ olma-

* Öldürdüğü Adam. (ç.n.)

** Çeviri: Barış Özel. (ç.n.)

yan her şeyden beni ayırmısaydı, ben kim, ne ve nasıl olurum!”⁸³ Sylvia da günlüklerinde ve mektuplarında bunlara fazlasıyla benzeyen düşüncelerini dile getirmekteydi.

Öğretmeni Wilbury Crockett ona Mann hakkında kapsamlı bir ödev yazdırmak yerine, Sylvia’dan yazarı anlatan bir saatlik bir sunum –genç kızın hoşuna gittiği her halinden anlaşılan bir konuşma– yapmasını istemişti. Mezuniyet için geri sayımın başladığı bu dönemde, Sylvia’nın marttaki üniversite giriş sınavlarına hazırlanmasıyla, okul gazetesindeki görevleriyle, National Honor Society’ye” üye olarak seçilmesiyle ve J.M. Barrie’nin nisan sonunda sahnelenecek olan *The Admirable Crichton*” eserinin okul prodüksiyonundaki Agatha rolüyle bir araya gelen okul sorumlulukları ona kendi yazılarına devam edebileceği pek az boş zaman bırakmaktaydı. Çılgınca bir tempoda giden programına rağmen yine de birkaç iyi şiir yazmayı başarmıştı; bunların içinde en çok dikkat çeken, sabahın erken bir vaktinde uyanmanın psikolojik acısını, uykunun bahtiyarlık halinden sonra insanın bilinç düzlemine dönüşünün verdiği ıstırabı ele alan “The Invalid”⁸⁴ şiiridir. Bu haliyle, “The Invalid” onun 1958 tarihli “The Ghost’s Leavetaking” şiirindeki ilk dizelerinin de habercisi sayılabilir.⁸⁵ Ayrıca “The Invalid”, Plath’ın şiirinde “Full Fathom Five”, “A Life”⁸⁶ ve “Daddy” gibi şiirlerinde de kurcalamayacağı bir

* Buddenbrooklar, Bir Ailenin Çöküşü, Can Yayınları, Mayıs 2006. Çeviren: Kasm Egit, Yadigar Egit. (ç.n.)

NHS – Ulusal Onur Birliği, ABD’de liselerde örgütlenen ülke çapında bir kuruluştur. Öğrencilerin topluma, okula ya da başka kuruluşlara çeşitli hizmetlerde bulunmasını sağlayan projeleri vardır. (ç.n.)

*** Takdire Şayan Crichton. (ç.n.)

**** Geçersiz. (ç.n.)

***** Bir Hayat. (ç.n.)

motif olan suda boğulan insan fantezisinin de kendini ilk kez gösterdiği eserdir. Aynı şekilde 1950’de yazılmış olan “Midnight Snow” adındaki başka bir şiirinde Plath, havayla bir olana dek bembeyaz, karla kaplı manzaranın içinde yitip gidiverme ve yok olma arzusunu anlatıyordu.⁸⁶

Belki de, onun bu denli çarpıcı bir şekilde rekabet etme ihtiyacını iyice körükleyen şey, içindeki bu dipsiz boşluktu. Sylvia, tıpkı bir alkoliğin içkiye bağımlı olması gibi, başarıya müptela olmuştu; kazanılan ödüllerin, sertifikaların ve mükâfatların hepsi de onun başarılarının somut göstergeleri, özgüvenini yükseltmesine yardımcı olan yetkinlik simgeleri idi. 10 Mayıs’ta, Ruth Crawford’tan Smith’e kabul edildiği haberini aldı; dahası, iyi bir burs alabileceğini öğrenmek de büyük bir heyecan yaşamasına yol açtı. Haberleri sindirebilmesi biraz zaman almış ve çoğu anlarda kendini evde sersemlemiş bir halde dolaşıp dururken bulmuştu.⁸⁷

7 Haziran 1950’deki mezuniyet gününde, Sylvia lise boyunca aldığı ve aralarında Sons of American Revolution” Tarih Ödülü’nün, *Atlantic Monthly* yazı yarışmasında alınmış bir ödülün, Regional Scholastic sanat yarışmasında” kazanılmış üç altın anahtarın, en iyi İngilizce öğrencisi dalında bir Wellesley Club ödülünün ve *Boston Globe*’dan (editörlerin ortak kararına göre en iyi haber, en iyi şiir, en iyi eleştiri yazısı dallarında) alınmış üç ödülün, dahası onunla gurur

* Geceyarısı Karı. (ç.n.)

SAR – Amerikan Devrimi’nin Çocukları; başlıca amaçları arasında Amerikan toplumunun ideallerini ve geleneklerini devam ettirmek ve anayasayı muhafaza etmek olan sivil toplum kuruluşu. (ç.n.)

*** ABD’de sanata ve edebiyata yetenekli yaratıcı gençlere yönelik olarak en uzun süredir devam eden, en prestijli ve en çok burs olanağını sunan bir yarışmadır. Kazananların arasında Andy Warhol, Truman Capote, Richard Avedon ve Joyce Carol Oates gibi isimler vardır. (ç.n.)

duyan annesinin armağanı olan bir saatin bulunduğu yığınla ödülü toplarken, genç Sylvia Plath dışarıdan bakıldığında sanki hayatta hiçbir derdi tasası olmayan biriymiş gibi görünmekteydi. Okul yıllığındaki kendisini anlatan yazıda “Sıcacık gülümseme”, “Enerjik ve çalışkan”, “Bumble Boogie piyanosu uzmanı”, “Tebeşir ve boya ustası”, “Ağzına kadar dolu sandviçler” ve “Müstakbel yazar” benzeri yorumlar vardı.⁸⁸ Mezuniyet gecesinde genç mezun kızların toplandığı salonda icra edilen 1950 mezuniyet şarkısı için yazdığı şen şakrak sözler hayatlarında son kez bir araya gelen öğrencilerin ortak hatıralarına hitap ediyordu.⁸⁹

Gel gelelim, hayata karşı gerçekten de bağımsız bir duruşu olan Sylvia, özel hayatında bambaşka nitelikte satırlar kaleme almakla meşguldü.

BİRAZ DURUP İÇİME DÖNDÜĞÜMDE AKLIMI KAÇIRACAK GİBİ OLUYORUM

1950 Temmuzunda Sylvia hayatındaki önemli olayların ve sohbetlerin bir tarihsel kaydı niteliğindeki yeni bir günce tutmaya başladı. Güncenin, daha çok yazılarında kullanabileceğini düşündüğü deneyim parçalarını kaydedebileceği bir hatırat, kendi benliğinin gizemleri olarak gördüğü şeyleri daha iyi anlamasını sağlayacak bir araç olma işlevini yerini getiren bir belge olduğu söylenebilir. Defterde daha önceki güncelerde bulunmayan bir üslup olgunluğu dikkati çeker; anlatılanlar yılın belirli günlerinde gerçekleştirilen dümdüz bir faaliyetler listesinden çok, kapsam ve hedef bakımından daha edebi metinlerdir ve kayıtların pek çoğuna tarih atılmadığı görülür.

Sylvia'nın her zaman güncesinin meraklı gözlere karşı savunmasız durumda olduğu gerçeğinin bilincinde yaşamasının, onu arada bir yazdıklarına sansür uygulamaya mecbur bırakmış olması ihtimali epey yüksek. Bu korku, bilgi paylaşımı konusunda şüpheleri ve kaygıları olan isimsiz bir kızı anlatan tuhaf bir öykü

olan “The English Bike” adındaki yayımlanmamış öyküsünde dile getirilmişti. Öykünün sonunda genç kız, bir erkek arkadaşına yazdığı, sadece ikisinin arasında kalmasını istediği çok sayıda küçük sırdan oluşan belgeler niteliğindeki mektupları annesinin okuduğunu öğreniyordu.¹

Syliva tüm bu kaygılarına rağmen evden uzaklaşmak üzere olmasının da verdiği bir güçle, güncelerini yepyeni bir özgürlük duygusuyla tutmaya başladı. Artık annesine anlatmamış olduğu (ve belki de hiçbir zaman anlatmayacağı) tecrübeleri ayrıntılı bir şekilde kâğıda dökmekteydi. Şayet o dönemde alenen dile getirilmiş olsalardı kesinlikle insanların ayıplayan gözlerle bakacağı hoş olmayan düşünceleri, bedensel işlevleri ve çılgınca cinsel fantezileri tasvir ediyordu. Sözgelimi, güncesinin başlarında bakire olmanın kendisine yaşattığı sevinç hissinden söz etmiş, ama bu kaydın yanına –farklı bir kalemle– tecavüze uğrama arzusunu not düşmüştü.²

Gerçekten de, tecavüz fantezileri güncesinde birden çok yerde boy gösterir. Sonraki kısımlarda, bir arabayla dağlara götürülme ve bir kulübeye kapatılma arzusundan bahsetmişti; dışarıda rüzgâr uğuldarken kendisine tıpkı bir “mağara kadını” gibi tecavüz edilecekti.³ Sözleri, her ne kadar insana tatsız bir şaka gibi gelse de, Sylvia’nın dışavurmasına izin verilmeyen muazzam bir cinsel enerjiyle dolup taşan, kadın erotizmini evliliğin sınırları içine hapsedmek isteyen bir toplumda yaşayan genç bir kadın olduğunu unutmamamız gerek. Haliyle, yaşadığı öfke ve yerini yurdunu bilmeden önce bir sürü ilişki yaşama özgürlüğüne sahip bir erkek olarak doğmamış olması karşısında hissettiği hiddet, güncelerinin çoğu yerinde kendini göstermekteydi.

* İngiliz Bisikleti. (ç.n.)

Yeni güncesindeki, sanki daimi bir arayış içindeymişçesine sağa yatık, düzgün ve çocuksu el yazısıyla kaleme alınmış ilk kayıta, mahsul toplama işçisi olarak çalıştığı Lookout Farm'daki bir iş gününden eve dönmesinin ardından hissettiği fiziksel tatmin duygusunu anlatıyordu. Kendisi, söylediğine göre, fiziksel anlamda yoğun işleri tatmin edici buluyordu.⁴ Her gün, saat altıda yataktan kalkıp South Natick'teki çiftliğe kadarki sekiz kilometrelik mesafeyi bisikletle kat ediyordu. Oradaki görevlerinin arasında yabancı otları temizlemek, çilek sürgünlerini dikmek ve bezelye, ispanak ve turp toplamak yer alıyordu; günün sonunda elleri o kadar çok kirleniyordu ki, onları temizlemek için çamaşır suyuyla yıkamak zorunda kalıyordu. Ücret düşük olmasına rağmen, işin asıl kazançlı tarafı, çiftlikte bir sürü büyüleyici insanın çalışıyor olmasıydı. Sylvia bunların büyük çoğunluğunun gerçek hayattan çıkıp boş sayfaya taşınabilecek olgunlukta karakterler olduğu kanısındaydı. Lookout Farm'ın keskin gözlü bir yazara zengin bir malzeme sunduğu gün gibi ortadaydı: Burası Sylvia'nın 5 dolar karşılığında *Christian Science Monitor* için yazdığı küçük bir röportaja, aynı gazeteye 4 dolara sattığı "Bitter Strawberries" şiirine ve merkezine –Sylvia'nın iddiasına göre– onu baştan çıkarmak için uğraşan Estonyalı sığınmacı Ilo Pill'i koyan birkaç yayımlanmamış öyküye de esin kaynağı olmuştu. Çilek tarlalarındaki bir günün sonunda, ressam olmak isteyen Ilo, Sylvia'yı kendisi gibi çiftlikte çalışan bir arkadaşının çizimlerini göstermek için bir barakaya davet etmişti. Sylvia güncesine adamın nasıl ağzını onun ağzına kenetlediğini ve onu kendine doğru çektiğini yazmıştı.⁵ Adamın elinden kurtulmayı başarsa da vücudunu tir

* Acı Çilekler. (ç.n.)

titreten arzu dolu bir halde kalakaldığını fark etmişti.⁶ Eve döndüğünde azarlayan gözlerle bakan annesiyle karşılaşmış ve ona konudan bahsetmek yerine, olayı tüm karmaşıklığıyla yakalama hevesine kapılmış ve yaşananları kâğıda dökmek için koşa koşa yukarı çıkmıştı. Plath bu hammaddeyi kullanarak Ekim 1951 tarihli “The Estonian” ve Şubat 1952 tarihli “The Latvian” öykülerini ortaya çıkardı. Ona B artı notu veren öğretmenlerinden biri “İlginç bir öykü atmosferi yaratmışsın, ancak okurun bunun ne olduğunu kavraması biraz zaman alıyor,” diye yazmıştı. “Bunu daha çabuk ve daha anlaşılabilir şekilde kurman gerekiyor. [...] En büyük hatan [...] abartılı yazma eğilimin. Yazma biçimini sadeleştir ve kullandığın mecazları gözden geçir.”⁸ Sylvia kendisine Lisa karakteri rolünü biçtiği öyküde beklenen değişiklikleri yaptı, ama Ilo’nun kimliğini değiştirme zahmetine girmede; yeniden yazılan öykü ona bir A eksi notuyla “Bu öyküde gereken bütün düzeltmeleri yapmışsın. Öykü atmosferi hemen kendini gösteriyor, olay sıralaması daha kolay anlaşılıyor ve yazım biçimini büyük ölçüde sadeleştirmişsin. Şahane bir iş çıkarmışsın. Ama fazla yoğun” övgüsünü kazandırmıştı.⁹

1950 Ağustosunda *Seventeen* “And Summer Will Not Come Again” öyküsünü yayımlayarak Sylvia’ya bunun karşılığında 15 dolar ödeme yaptı. İnsan, Sylvia’nın en sonunda yayımlanmış olan ilk öyküsünü karşısında görünce büyük bir heyecan yaşamış olabileceğini düşünmeden edemiyor, ancak Aurelia’nın aile fertlerinden birine yazdığı mektuba baktığımızda “öykünün temelini oluşturan arkadaşların karakteri”ni gizlememiş olması sebebiyle kendisini çok huzursuz hissettiğini öğreniyoruz.¹⁰ Au-

* Estonyalı. (ç.n.)

** Letonyalı. (ç.n.)

relia, Sylvia'nın birtakım "önemli 'hatalar'ı" kafaya taktığını ileri sürmekteydi; aslında, "geçmişteki tecrübeler"den 'dersler [alınmıştı]', yine de Sylvia hayatındaki insanları doğrudan edebiyatına taşıma "kabahati"ni bütün bir kariyeri boyunca tekrar edip duracaktı. Yine de, öykünün yayımlanmasının olumlu bir sonucu, Chicago'da yaşayan Eddie Cohen adındaki yirmi bir yaşındaki bir İngiliz Dili öğrencisinden gelen ilginç bir hayran mektubu oldu.

Eddie 3 Ağustos'ta Sylvia'ya "Normalde yazarlardan imza istemem, editöre mektup yazmam ya da sezgilerimle hareket etmem," diye yazmıştı. "Aslında, şu anın öncesinde, büyük bir baskı altında kalsam dahi *Seventeen* dergisini okuduğumu itiraf edebileceğime dair büyük kuşkularım var. Fakat şu anda sana o kadar minnettarım ki, arada bir prensiplerimden birini göz ardı etmeye yeltenebileceğimi düşünüyorum. [...] *Seventeen*'deki hikâyeler genelde fazlasıyla uyduruktur. Gel gelelim, sadece bir defaya mahsus olmak üzere, karşıma beni o kadar etkileyen bir hikâye çıktı ki, 'Evreka' diye bağırmamak ya da buna eşdeğer mantıksızlıkta bir şey yapmamak için kendimi zor tuttum. [...] Bunun beni nasıl olup da bu kadar sardığını tam olarak anlayamıyorum. Bu, kısmen öykünün arkasında *Seventeen*'in o bildik okurun kafasına kafasına vurma tekniğinden daha incelikli şekilde ifade edilmiş bir fikrin bulunduğu hissetmeme ve aynı zamanda yazar beyefendinin (ya da anlaşıldığı üzere yazar hanımefendinin) insanlar hakkında, ortalamanın biraz üzerinde bir içgörü sahibi olmasına bağlanabilir."¹¹

Eddie sayfaları geriye doğru çevirip öykünün ilk sayfasına gelince Sylvia'nın (hiç sevmediği bir fotoğraf olan) lise mezuniyet fotoğrafıyla karşılaştı ve onun mini biyografisini okudu. Yazıda "Sylvia Plath on yedi yaşında olmaktan dolayı son derece mutlu,"

denilmektedir. “Bu, insanın olabileceği *en güzel yaş*. [...] Sylvia, bol bol basketbol ve tenis oynuyor ve ‘sırf kendi keyfi için’ piyanonun tuşlarını tıngırdatıyor. Caz müziği içini eritiyor, daha hülyalı ruh hallerine ise Debussy ve Chopin eşlik ediyor.”¹² Eddie bunları okurken kaşlarının hafifçe kalktığını ve merakının kamçılandığını itiraf ediyordu: “Bu durumda, resmi bir tanışma faslının yerine 2.400 kilometre uzaktan ve postacı aracılığıyla gerçekleşen, son derece yeterli bir refakatçilik sistemini kabul edebilir ve bana yazıp kendin hakkında biraz daha çok bilgi verebilir, hatta yazdığın şeylerden birazını daha okumama izin verebilirsin. Önümüzdeki birkaç hafta boyunca zamanımın büyük bir bölümünü gözlerimi endişeli bir şekilde posta kutusuna dikmiş halde geçireceğimden, beni hayal kırıklığına uğratmamamı rica ediyorum.”¹³

Sylvia buna cevap olarak, fazla samimi ya da içten gözükmezsiniz, hayatına dair temel bilgileri anlatmayı becerdiği soğukkanlı ve ironik bir mektup kaleme aldı. Eddie’nin göndermiş olduğu mektuptan onun eğlenceli, fevri biri olduğunu ve iyi bir şekilde değerlendirebileceği özgün bir yazma tekniği geliştirmiş olduğunu anlamıştı. Gardını düşürmeye –diğer bir deyişle bir tür kendini savunma biçimi olarak kullandığı alaycı mizah anlayışını terk etmeye– hazır olması halinde¹⁴, Sylvia onun yazdıklarını değerlendiren gayri resmi bir eleştirmen rolünü üstlenmesinden büyük bir mutluluk duyacaktı. Ne var ki, henüz –onun kendisinden istemiş olduğu şekilde– eserlerine ait numuneleri ona gönderecek değildi; bu isteğini, Eddie’nin de mektuplarında kendi elinden çıkmış birtakım yazılarını ona göndermesi koşuluyla gerçekleştirebilirdi. Sylvia hiç değilse şimdilik Eddie’nin, onun naiflikle uzaktan yakından alakasının olmadığını farkına varması gerektiğini belirtiyordu.¹⁵

Bunu izleyen dört yıl süresince Eddie Cohen gayrı resmi bir edebiyat eleştirmeni olmakla kalmadı, aynı zamanda hayali erkek arkadaş, dert babası, seks terapisti ve psikoterapist rollerini de üstlendi. Sylvia'nın ona yazdığı sırasıyla açık, komik, yürekten, öfkeli ve kimi zaman umutsuz olabilen mektuplar bir tür alternatif günce –en derinlerdeki korkularını ve arzularını saklayan bir veri deposu şeklinde kullanılan bir günlük– işlevini yerine getirmelerinin yanı sıra eleştiride bulunma, nasihat etme, şaka-laşma, kaygılanma ve ikaz etme özelliğine de sahiptiler. İkisinin arasında, en başından itibaren birbirlerine yabancı insanlar olmaları gerçeğiyle iyice pekişen ve bir yere kadar da bu durumdan beslenen bir yakınlık doğmuştu. Eddie, Sylvia'nın ilk mektubunu aldıktan sonra “Kendimi, Yeni Bir Kız’la olan ilk randevusunu başarıyla atlatmış bir adam gibi hissediyorum” diye yazmıştı. “Artık kravatımı gevşetebilir, yaka düğmemi açabilir ve keyif çatabilirim. Ve keyif çatabileceğime olan inancım tam, çünkü ilk mektubunun da gösterdiği üzere sezgilerim işe yaradı ve beni zehir gibi bir çocukla ödüllendirdi. (Artık yüzün kızarabilir – kim-senin baktığı yok.)”¹⁶

Eddie bunun ardından kendisi hakkında daha ayrıntılı bilgiler vermeye girişiyordu: Chicago’daki Roosevelt College’da okuyordu, ama bunun öncesinde Chicago Üniversitesi’ni bırakmak ve “bir şekilde dağılmış olan kafasını” toparlamak üzere “altı ay süren bir ara” vermek zorunda kalmıştı. Eddie’nin bir tür varoluş bunalımı geçirdiği ve halen de geçirmekte olduğu gün gibi ortadaydı. Eddie ona son iki yıl boyunca “ben kimim? ben neyim? ve benim burada ne işim var? sorularının cevabını bulma arayışı içinde zihnini en derinlerdeki kıvrımlarına kadar” didik didik ettiğinden bahsediyordu.¹⁷ Bu sorular Sylvia’nın da zihnini meşgul ediyordu.

Eddie, Sylvia'nın aksine insanların onun hakkında ne düşündüğüne hiç aldırmıyordu; çoğu zaman ortalıkta tıraşsız, dağınık saçları ve kalın kaşlarıyla ("ama en güzel mavi gözler ve uzun kirpikler bende" diyerek bunun şakasını yapmıştı) dolanıyor ve yürürken ağızında sürekli "neredeysse yüz hatlarından birine dönüşmüş olan" bir sigara tutmaktan hoşlanıyordu.¹⁸ Kendisi Lake Shore Drive'da yaşayan varlıklı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmesine rağmen, yaratıcı tiplerle takılmayı tercih ediyordu; akşamları Chicago'nun siyahi kesimlerindeki partilere gidiyor, geceleyin gölde yüzmeye bayılıyor ve kentin muhtelif caz kulüplerinde siyasi tartışmalara girmekten hoşlanıyordu. Sylvia ise onun içindeki yabancılaşma, öfke ve adaletsizlik duygularına hitap ediyordu.

Eddie "Tüm bunların altında fazlasıyla dertli ve huzursuz bir ruh barınıyor," diye yazmıştı. "Ben, bir sabah yataktan kalkıp Noel Baba diye bir şeyin olmadığını anlayan o küçük oğlan çocuğunun ta kendisiyim. Başka bir deyişle, dünyanın çirkin yüzüne korkusuzca bakmayı öğrendim ve gördüklerim pek hoşuma gitmedi. Ve işte tam da bu yüzden, hâlâ esaslı bir idealistim ve nereye gidersem gideyim yanımda koca bir ilkeler yığını da götürüyorum. Doğru, benim ilkelerim geleneksel anlamda kabul görmüş doğru ve yanlış kavramlarıyla taban tabana zıt ya da durum bundan bile vahim, ama hiç değilse ben, kendi ilkelerime bağlı kalmayı beceriyorum. Sözlerim sana çok acımasızca mı geliyor? Evet, biraz öyleyim. Sinik bir idealistim ve eğer bu bir dondurma ve turşu karışımı değilse, ne olduğunu ben de bilmiyorum."¹⁹

Sylvia bu tanımda –özellikle de "dondurma ve turşu" benzetmesinde– kendini bulmuş, bunun karakterindeki paradoksu son derece doğru bir şekilde özetlediğine inanmıştı. Kendisi de dışarı-

dan bakıldığında tatlı ve sevimli biri gibi görünebilirdi, ancak yüzeydeki görüntü kazınıp birazcık derinlere inildiğinde onun ekşi ve acı yönüyle karşılaşmamak olanaksızdı. Sylvia'nın Eddie'den fazlasıyla etkilendiği ve hayatta böyle bir karakterin var olduğunu öğrenmekten dolayı büyük bir mutluluk yaşadığı konusunda hiç kuşku yok. Elbette, saatlerce felsefe ve bilim hakkında konuşabilen, ama dans pistinde beceriksizleşen entelektüellerden ve fiziksel açıdan kusursuz tipler olsalar da, her türlü duyguyu ya da durumu anlatmak için tek bir kelimeye bel bağlayacak kadar konuşma özürlü erkeklerden payına düşeni ziyadesiyle almıştı. Gel gelelim, on sekizine merdiven dayamış olan Sylvia'nın şu kısacık ömründe kişiliğinde bu kadar çok büyüleyici ve kimi zaman birbirleriyle çelişen farklı yönleri barındıran bir insanla karşılaşmışlığı yoktu. Kendisi de, ona söylediğine göre, “değişken bir mizaca” sahipti; kendini oldukça sıra dışı ve nevi şahsına münhasır biri olarak görüyordu. Dediğine bakılırsa, bunun, ergenliğinin ilk bölümünü kendini sıkıntılı bir içe kapanıklık zindanına hapsetmiş halde geçirmiş olmasıyla bir ilgisi olabilirdi. Yaşıtları ortaokul danslarında ilk adımlarını atmakla meşgulken, kendisi Aldous Huxley'nin *Cesur Yeni Dünya*'sındaki çetrefil cümlelerle cebelleşmeyi ya da karakalemle kendi portrelerini yapmayı seçmişti. Söylediğine göre, dönüp geçmişe baktığında, bu dönemde birtakım sıkıntılar yaşamış olmaktan dolayı mutlu olduğunu görüyordu ve çoğu zaman duyarsızlıkla karıştırılabilecek bir kırılganlığı hâlâ üstünden atamadığının da farkındaydı. Dediğine bakılırsa, incinmekten korkuyordu ve o da kendini gerçekte olmayan bir sinizm tavrıyla, bir kayıtsızlık halesiyle korumaya almış bulunmaktaydı. Çoğu egoist gibi, o da içinde herkesten gizlemeye çalıştığı bir kırılganlıkla birlikte yaşamayı öğrenmişti.²⁰

Yazılan mektup –en azından Eddie’nin açısından– bir itiraf sevdasının yolunu açmıştı. Eddie, neredeyse psikolojik anlamda ikiz olabilecek kadar birbirlerine benzediklerine ikna olmuştu. Sylvia, Eddie’yi bir simgeye dönüştürdüğü için onun mektuplarını karşılıksız bırakmıyordu. Güncesinde ona olan bağlılığından ve onu nasıl hem bir alter ego, hem de kendi yazar benliğinin bir yansıması olarak gördüğünden söz ediyordu.²¹

Eddie, Sylvia’ya çocukken zamanının çoğunu yatakta ve bir yığın hastalıkla boğuşarak geçirdiğinden, kendini kitapların dünyasına verdiğinden ve bu arada hiç durmadan yazma tekniğini mükemmelleştirmeye çalıştığından bahsetmişti. Ona psikiyatri eğitimi almayı istediğini de anlatmış, tıp eğitimine ve bitip tükenmeyen sınavlara katlanamayacak kadar aşırı tembel biri olması sebebiyle bu işe bir türlü kalkışamadığından söz etmişti. Yine de, insanların zihnini okuma konusunda olağanüstü bir yeteneğe sahipti. “Sen özgün ve sıra dışı bir insansın ve böyle olunca da hemen kendi mizacına sahip insanların çekimine giriveriyorsun,” demişti.²² Sylvia’nın son mektubu ona kendi elinden çıkmış bir mektup gibi gelmişti.

19 Ağustos’ta “Öncelikle mektubunun biçimini ele alalım,” diye yazmıştı. “Hafif ve neşeli bir anlatım, hatta yazıdan çok neredeyse karşılıklı sohbeti andırıyor. Dilbilgisi bağlamında acımasız kaçabilecek kadar kısa cümlelerle birlikte kullanılmış uzun, karmaşık cümleler. Bir arada harmanlanmış geniş bir sözcük dağarcığı ve argo. Satır aralarında kendi kendinle dalga geçiyorsun. En sondaki esprilerle üzeri örtülen ciddi beyanlar. [...] Ve bundan sonra da, senin içinde yatan eğlence sever insan hakkındaki kısım geliyor.” Sylvia’ya, ilginç bir tesadüf eseri, iki oda arkadaşının da takriben altı ay önce onun kendisi hakkında bunun tam

olarak aynısını söylediğini hatırladıklarını anlattı. Yarı şaka yarı ciddi “Eğer bana kendi güzelleme yapmaktan vazgeçmezsen,” diye uyarıyordu, “bir sabah yataktan kalktığında beni sizin ön bahçeye kurulmuş bir çadırda oturur halde bulacak ve bunun tüm sorumlusu sen olacaksın.”²³

Eddie Cohen, Plath’ın kişiliğine olağanüstü bir hatasızlıkla vâkıf olmayı başarmıştı. Onun mektuplarını adeta bir tarot destesi gibi kullanarak Sylvia’nın gölgede kalmış yönlerini çözebilmiş ve kişiliğinin belki henüz kendisinin dahi farkında olmadığı gizli taraflarını açığa çıkarmıştı. İlişkilerinin bu erken evresinde bile Eddie onu –Sylvia’nın sonradan “Poem for a Birthday”ın* ardından kaleme aldığı “The Stones”da** yaptığı bir gözlemi yansıtan şekilde– tamamlanmamış bir şey, eksik bir parça olarak görmekteydi. Eddie “Sözünü ettiğin şu (benim için de geçerli olduğunu düşündüğüm) ilginç karakteristikler birleşimi, tam bir insan olma yolundaki içten, ancak kimi zaman yanlış yönlendirilmiş bir çabanın ürünüdür,” diye yazmıştı.²⁴ Arabasına atladığı gibi Meksika’ya gidişyle Sylvia’yı hayretler içinde bırakmış, buradan seks hayatındaki en son gelişmeleri Sylvia’ya bildirmişti. Bunların arasında “*Mi amigo, desea usted un poco fuckee?*”*** cümlesiyle ona yaklaşan bir hayat kadını da bulunmaktaydı.²⁵ Ayrıca, Eddie ona kız arkadaşı Bobbe’yle olan ilişkisini anlattığı ve içinde “kurmaca kadar gerçekliğin” de payı olduğunu söylediği bir öyküsünü de yollamıştı; söz konusu yorum, Plath’ın yazdığı öyküler için de eşit derecede geçerliydi.²⁶ Eddie ona hikâyenin Sylvia’nın da sonuna kadar hemfikir olduğu ve *Sırça Fanus*’un da yedinci bölümünde

* Bir Doğum Günü için Şiir. (ç.n.)

Taşlar. (ç.n.)

*** (İspanyolca) “Adamım, küçük bir düzüşme ister misin?” (ç.n.)

kullanacağı “bir milyon yıllık evrim [...] ve hâlâ hayvandan farkımız yok” cümlesinin çürütülmesi ekseninde döndüğünü söylemişti.²⁷

Sonbahar ayları boyunca, Eddie, Sylvia’nın kendisine yönelttiği cinsellik sorularına zihin açıcı bir içtenlikle cevap verdi. Öncelikle, insan kendini en son hangi noktaya kadar bırakmalıydı? Eddie, her ne kadar sırf yapmış olmak için önüne gelenle birlikte olma fikrini savunmasa da, onun mantığına göre iki kişi birbirlerine âşık ya da öyle olduklarını sanıyorlarsa, bu duyguları ifade etmeye hakları olmalıydı. Bunun üzerine, Plath ona doğum kontrolünü sordu, zira duyduğuna göre bunu uyguladıkları halde hamile kalmış olan kızlar vardı. Eddie “Doğum kontrolüne dikkat edip de gafil avlanan tek bir vaka bile duymadım,” diye cevap verdi. Acaba cinsel yolla bulaşan bir hastalık kapabilir miydi? Eddie, onun mektubuna atıfta bulunarak “Bu lafi sırf eğlence olsun diye ortaya attığını sanıyorum,” diye cevapladı. “Bunu senin tanıdığın birinden kapabilme ihtimalin söz konusu bile olmadığından, buna ancak gülüp geçebiliriz.” Acaba Sylvia’nın seks yapması iyi ya da “ideal” bir koca bulma şansını ortadan kaldırabilir miydi? Eddie “Bunun için sana söyleyebileceğim tek şey eski, babadan kalma boş laflar olabilir [...]” cevabını verdi. Bakış açısı, men etmek üzerine kurulu değildi –kendisi için en iyisinin hangisi olduğuna karar vermek kişinin kendisine kalmış bir şeydi– ve o da Sylvia’ya ne kadar ileri gitmeye hazır olduğu konusundaki kararını kendi başına almasını salık veriyordu. “Kimileri sadece birlikte yaşamayla elde edilebileceği bir bütünlüğe, sürekli hazır ve nazır

* *Sırça Fanus*, Kırmızı Kedi Yayınları, 2012, Çeviren: Handan Saraç. Syf. 83. (ç.n.)

durumdaki cinselliğe ihtiyaç duyarlar,” diye yazdı. “Kimisi için haftada bir, içindeyken hiçbir şekilde rahatsız edilmeyeceği bir otel odası yeterli olabilir. [...] Kimisinin orgazm olması için sadece okşamak yeterlidir. Kimisine öpmek de yetebilir. Kimileri içinse tek kurtuluş yolu evliliktir.”²⁸

Eddie, başka bir mektubunda, ona sevişmede yeri olan çok sayıda etkene dair nasihatlerde bulundu; olay, onun söylediğine göre, sadece orgazma erişmek meselesi değildi. İnsanın hesaba katması gereken şeyler arasında “cinsel dürtünün gücü ya da bir kişinin kolayca uyarılıp uyarılmadığı; zamanlama ya da bir insanın doruğa ulaşma çabukluğu; kapasite ya da kişinin belirli bir süre dahilindeki performansı ve bu konuya yaklaşımı [...]” bulunmaktaydı. Kendisi ve Bobbe gecede dört-beş kez seks yapabilecek durumda olmalarına rağmen, bu, çiftin dayanma gücüne ve aralarındaki uyuma bağlıydı. “Bir de buna, pek çok açıdan öğrenilmiş bir davranış olan işin mekanik yönünü, eşinin doğru noktalarına dokunabilme yeteneğini ve doğru şeylerin doğru zamanda yapılması meselesini eklersen, cinsel ilişkide kişileri mutluluğa götüren veya götürmeyen faktörlerin karmaşıklığı konusunda bir fikrin olabilir. Kişiye anlık bir haz duygusu tattıran ile saatler boyunca şahane bir baş dönmesi yaşatan orgazmlar arasındaki farkı yaratan da bu faktörlerdir.”²⁹

Bu sıralarda Sylvia kendi muhitinde yaşayan, yakışıklı ve koyu renk saçlı –üstelik suratında bir katil tebessümü de bulunan– Emile adındaki bir oğlanla arasında cinsel bir çekim olduğunu hissediyordu.³⁰ Çocuk, Sylvia’yı ikili bir buluşma için yerel bir dans salonu olan Ten Acres’a davet etti. Sylvia onun gelmesini beklerken, yüzünü tonlarca pudra ve bedenini bir şişe parfüme boğmanın tadını çıkararak kendini ağır ağır hazırlanmanın keyfine bıraktı. Günce-

sinde kendini flörtünün gelişine hazırlamak için katlandığı karmaşık ritüeli anlattı. İnsanın alımlı görünmek uğruna katlandıkları iyiydi güzeldi de, gece sona erdiğinde, insan içinde bir tatminsizlik hissiyle kalakalacaksa tüm bunların ne gibi bir anlamı olabilirdi?³¹ Sylvia o sabah iki tane yirmi yaş dişini çekirtmiş olmasının verdiği halsizliği hâlâ üzerinden atamamış bir halde Emile’le birlikte dans salonuna girmiş, ikilinin buradaki sohbeti oğlanın daha on ikisindeneyken zatürreeden ölen kız kardeşini ve sırtını sakatladıktan sonra hayat boyu felçli kalan yirmi bir yaşındaki kuzenini konu alarak devam etmişti. Emile “Aman Tanrım, bu gece amma da içimizi kararttık,” diyerek konuyu değiştirdi. Sylvia ona yaşlanmaktan çok korktuğunu anlattı; bir genç insan kadar bağımsız olamayacağına düşüncesi bile onu çileden çıkarmaya yetiyordu. Konuşma ilerledikçe Sylvia ortamın “ağır bir erkek kokusu”yla kaplandığını fark etti.³² Genç bir çiftin cinsel arzularını ifade edebileceği, ama bunları hiçbir şekilde gerçekleştiremeyeceği bir alan olan dans pistinde Sylvia, çocuğun dikilmiş penisinin karnına değdiğini fark etti. Bir arzu denizinde boğulacakmış gibi oldu. O gecenin ilerleyen saatlerinde, çocuğun bir arkadaşının evinde, onun “şehvetli ve güzel” ağzını öptükten sonra Sylvia, en başından beri kafasında olan şeyi, yani Emile’in onunla bedensellik dışında hiçbir işinin olmayacağını bildiğini söyledi. Çocuk bunu inkâr edemedi, ama “gerçekler her zaman acı olduğu” için Sylvia’nın bunu söylememiş olmasını dilediğini belirtti. Emile onu evine bıraktıktan sonra Sylvia’nın aklına, Eddie’nin tarih boyunca uygarlıkta kaydedilen tüm gelişmelere rağmen, insanın aslında hayvandan başka bir şey olmadığı gerçeğini anlatan cümlesi takıldı.³³

İkinci buluşmalarında Sylvia, Emile ile aralarında daha yoğun bir çekimin olduğunu hissetti.³⁴ Çocuk elini onun karnına koydu

ve kızı “iştahla” öpmeye başladı, ancak kulağına ondan hoşlandığını, ama o kadar da bayılmadığını (Emile bir insandan fazlasıyla hoşlanmanın tuzağına düşmek istemiyordu) fısıldayınca Sylvia da gerçek duygularını pat diye söyleyiverdi: Kendisi ya hep ya hiç diyen bir kızdı. Kısa süren ilişkileri o anda sona erdi. Emile ona Smith için şans diledi, Sylvia ise onun güzel bir hayat geçirmesini umduğunu söyledi ve çocuk yolun aşağısına doğru yürüyerek uzaklaştı. Sylvia orada nasıl bir başına kaldığını ve karanlıkta ağladığını güncesinde anlattı.³⁵

Emile ile yaşadığı tecrübe, Sylvia’nın *Seventeen* kısa öykü yarışmasında üçüncülük ödülü alan “Den of Lions” öyküsünün ilham kaynağı olmuştu. Öyküde Sylvia’yı, Emile adındaki bir oğlanla birkaç kez çıkan genç, deneyimsiz ve sosyal hayatında sıkıntılar yaşayan Marcia adındaki genç kız temsil eder. Genç kız bira yerine zencefil likörü içtiğinin başkaları tarafından görüleceğinden endişelidir ve kendisinden yaşça daha büyük ve daha sofistike olan gruptaki öteki insanlar kadar esprili ya da çekici biri olamamanın tedirginliğini hisseder. İsmi, Emile’in aynı adı taşıyan arkadaşından alan Peter adındaki bir oğlan müstehcen bir hikâye anlattığında, genç kız aslanların önüne atılmış bir Hristiyan gibi tedirgin hisseder. Gecenin sonunda, Emile onun kulağına Sylvia’ya gerçek hayatta ettiği lafların aynısını fısıldar ve genç kız bunun üzerine onunla görüşmeme kararı alır. 1951 Mayıs’ında *Seventeen*’de yayımlanan öykünün son satırları neredeyse kelimesi kelimesine Sylvia’nın günce kayıtlarından alınmıştır.³⁶

Sylvia kendi hayatından damıtıldığını söylediği öyküsünün üzerinde çalıştığı sırada Eddie Cohen ona gerçek hayattaki cinsellik ile aşk ilişkilerinin *Seventeen* tarafından telkin edildiği hali ara-

* Aslanların İni. (ç.n.)

sında oldukça büyük bir fark olduğu saptamasını içeren bir mektup yazdı. Derginin sanat eserlerine yönelik kuralları hakkında kaleme aldığı komik bir skeçte, bir *Seventeen* öyküsündeki kadın kahramanın hikâyesinin en başında hem güzel, hem de popüler biri olarak tanıtılmaması gerektiğini, zira okurların onunla özdeşleşmekte zorlanacaklarını yazmıştı. Kızın memeleri olmamalıydı; yalnızca “aşırı mecburiyet hallerinde içini çekerken göğsü inip kalkabilirdi. [...] Bacaklara izin verilebilirdi”, fakat hiçbir kadın karakterin “hangi hal ve koşulda olursa olsun üreme organlarına ya da bunlara eşlik eden arzulara sahip olmaması” gerekirdi. Öykülerde anlatılan erkek karakterlerin de çoğu zaman cinsel dürtüleri olmadığı düşünülürse, bu mutlak surette gerekli bir durum olmayabilir şeklinde bir ekleme de yapmıştı. Bir genç kız –şayet öykünün sonunda bu durumdan pişman olmayacaksa– içki ya da sigara kullanmamalı, ancak her daim en iyi niyetlerle hareket eden anne-babasıyla fikir ayrılıkları yaşamalıydı. “Hiçbir kadın kahraman” ne olursa olsun “kendinde Küçük Öksüz Annie’ninkinden” daha etkili bir öfke ya da kibir gösterisinde bulunma hakkını görmemeliydi.”³⁷

Sylvia’nın içinde büyüyen öfke Smith’e girme hazırlıkları yaptığı dönemde de yerli yerinde duruyordu. Bir gece, bir komşunun çocuğuna bakarken güncesine dışavurulmayan cinsel arzularının onu, kafasını bir türlü toplayamama noktasına sürüklediğini yazmıştı. Dediğine bakılırsa, “şiddetli arzu” onu hasta etmişti.³⁸

1950’de Eylül’ün ortasında Sylvia hayatında ilk kez Wellesley’de bulunan eviyle Northampton’ın arasındaki 160 kilo-

* “Little Orphan Annie”, Harold Gray tarafından yaratılan ve Annie’nin, köpeği Sandy’nin ve velinimetli Oliver’in maceralarını anlatan popüler bir çizgi roman. (ç.n.)

metrelik mesafeyi yalnız başına kat etti. Sessiz-sakin sokaklardan geçerek Observatory Hill'e çıktı ve arkasına dönüp baktığında şirin, geleneksel tahta kaplama evler ve zarif on dokuzuncu yüzyıl sonu neoklasik binalar karması olan Smith kampusunu gördü ve gün ışığının, ismini sonuna kadar hak eden şahane Paradise Pond' manzarasının yanı başındaki seranın damında yaptığı dans gösterisini seyre daldı. Gözlerini ayırmadan koleje baktığı sırada içini usulcacık bir sevinç dalgasının sardığını hissetti. O ana kadar kolej, hayal âleminin sınırları dahilinde yer alan katıksız bir fanteziye karşılık gelmişti; kabul edildiğini bilmesine rağmen Smith, onun için rüya gibi bir şeydi. Derken, aşağı inip kampusa geri döndü, Haven House'un önünde durdu ve başını kaldırıp pencerelerden birine bakakaldı. Birdenbire her şey fazlasıyla gerçek oluvermişti: Ertesi haftadan itibaren burası onun gelecek yıl boyunca yaşayacağı evi olacaktı. Sylvia bundan böyle hayatına bir Smith kızı olarak devam edecekti.

Kartpostalı andıran Northampton kentinde bulunan kadınlara özel bağımsız sosyal bilimler koleji 1871'de (açılışı 1875) Massachusettsli evlenmemiş bir kız olan Sophia Smith'in miras olarak bıraktığı 400.000 dolarlık bağışla kurulmuştu. Sophia, kendisine babasından ve ağabeyinden kalan serveti bir sağırılar enstitüsüne (kendisi kırk yaşında işitme duyusunu kaybetmişti) kaynak sağlamak üzere bırakmayı kafasına koyduğu halde, sonunda paranın kadınların eğitimine harcanmasının daha iyi bir amaca hizmet edeceğine ikna olmuştu. Elimizdeki tüm bilgilere baktığımızda, Sophia'nın oldukça korunaklı ve sakin bir hayat sürdüğünü görürüz. Arkadaşı Rahip John M. Greene'in hatıra-

* Cennet Gölü. (ç.n.)

larından kadının hayatında “Sarsıcı olayların ya da fırtınalı aşk hikâyelerinin var olmadığı”nı öğreniriz. “Hayal dünyası ya da aşk hayatı söz konusu olduğunda, kendisinin gerçekleşmesi imkânsız az sayıda umudu olmuştur. Hayat onun gözünde ciddi ve gerçek bir şeydi. Ayakları sapasağlam *terra firma*’ya basan, asla aklı havalarda olmayan bir kadındı.”³⁹ Sylvia’nın başladığı dönemde kolejin akademik saygınlığı göz dolduran bir seviyeye gelmişti: Kadın mezunların arasında Margaret Mitchell (bir yılın sonunda okuldan ayrılmıştı); Julia Child (1934’te mezun olmuştu); Betty Friedman (1942); Nancy Reagan (1943) ve Barbara Bush (1947) yer alıyordu.

Smith insanların hayatında nasıl bir rol oynamıştı? 1922’den emekli olduğu 1955’e kadar kolejde öğretmenlik yapan İngiliz Dili profesörü Mary Ellen Chase’e göre burası bireylerin tanışabilecekleri, öğrenim görebilecekleri ve birbirleriyle etkileşim halinde olabilecekleri bir yerdi. Chase, buradaki öğrencilerin muhtemelen dünyayı değiştirmeyeceğini görebilecek kadar akıllı biriydi; onun düşüncesine göre, bundan daha da önemli olan şey, bu insanların ilk önce Smith’te, ardından kendi hayatlarında girdikleri topluluklarda entelektüel ve toplumsal atmosfere yaptıkları katkılardı. Kariyeri boyunca otuzdan fazla kitap kaleme alan Chase “Ben –kendi aramızda da yaygın şekilde kabul gördüğüne inandığım– Smith College’daki dört yılın aslında daha büyük bir başarıya hazırlık olarak değerlendirilemeyeceği, çünkü bu yılların bizzat orada ve o anda yaşanan daha büyük başarılarla karşılık geldiği görüşüne yakın dururum,” demişti. “Öğrenim alanında, sırf eğlencesine yeni heyecanlar yaşamaya, yeni arkadaşlıklardan ve uğraşlardan keyif almaya, hem kitaplardaki hem de insanlar-

* (Lat.) Toprak. (ç.n.)

daki değerlerin ve vefa duygusunun keşfine yönelik fırsatlarla dolu; uzun lafın kısası, insan yaşamını, düşüncesini ve tutkularını ilgilendiren ve tam anlamıyla ‘sarsılmaz nitelikte’ kalıcı tatminler sağlayabilen bir hayattır bu.”⁴⁰

Pek çok insan kadınlar kolejinin dış dünyaya kapalı bir ortam sunduğu varsayımını benimsemiş olsa da, bunun gerçekte uzak-tan yakından bir alakası yoktu. Chase “Kolejlerin fildişi kuleleri ve korunaklı duvarları hakkında çok sayıda boş laf edilmiştir,” demişti. “Burada böyle bir saçmalık söz konusu değildir. Bizler kimisi ders veren, kimisi öğrenim gören ve umuyorum ki, hepsi de birlikte çalışan ve düşünen takriben 2.500 okul arkadaşından oluşan, ziyadesiyle korunaksız bir cemaatiz. Benzeri her cemaatte rastlandığı üzere bizim aramızda da üstün ve vasat, ciddi ve uçarı, zengin ve yoksul, potansiyel akademisyen ve şahane ev sahibesi, Birleşik Devletler’in her eyaletinden ve aynı zamanda yabancı memleketlerden gelmiş köy ve kent insanı vardır. Her gün rahatlıkla ‘bin gemiyi denize indirebilecek’ ya da insanı asla şaşırtmayan veya sürpriz yapmayan yüzler görürüz; her gün eşi benzeri olmayan birtakım zihinlerle ve kesinlikle yenilenmeye, hem de baştan yaratılmaya ihtiyacı olan başka zihinlerle ilişki halinde yaşarız.”⁴¹

Bir “Smith insanı”nın genel stereotipi fazlasıyla duyarlı, bir hayli zeki ve genellikle bir hayli varlıklı ve Yale’deki ya da Princeton’daki erkek akranına kusursuz bir eş olabilecek yapıdaki bir genç kızdı. Sylvia burslu bir öğrenci olmasına karşın, burs parasının devamlılığı onun en yüksek notları almasına bağlıydı; notları düşecek olursa, parası geri alınabilir ve kendisi de okulu bırakmak zorunda kalabilirdi. Birkaç gün içinde para konusundaki kaygılarını, yaptıkları işlerin karşılığında düşük kiralar ödeyen genç

kızların yaşadığı bir kooperatif binası olan Lawrence House'ta yaşayan bir kıza anlattı ve tam olarak ne kadar harcama yaptığını gösteren bir kayıt da tutmaya başladı. Bankaya 180 dolar yatırdı ve evdeki annesine yazdığı bir mektupta, bir yemek için 4 dolar harcadığından (hafif bir suçluluk duygusuyla) söz etti. İlk ders yılında 30 doları kitaplar, 25 doları resim malzemeleri, 25 doları kaldığı oda, 25 doları yemek, 50 doları giyecekler, 15 doları eğlence, 25 doları ulaşım, 25 doları vergiler ve harçlar ve 50 doları çeşitli eşyalar için harcamıştı.

Sylvia –daha en başından ve hayatında onlarca kez yaşadığı bir duyguyla– kendini toplumsal anlamda alt tabakadan biri gibi hissetti. Kendisinin en üst katta kalan tek birinci sınıf öğrencisi konumunda bulunduğu Haven House'taki öteki kızların pek çoğu sadece zengin olmakla kalmayıp, aynı zamanda nüfuzlu insanlarla iyi bağlantıları olan ailelerden gelmekteydi. Annesine yazdığı, *Letters Home*'da da yayımlanmış 26 Eylül 1950 tarihli bir mektupta, Sylvia'nın kızların üst sınıfa has aksanları hakkında Aurelia'ya yazdığı iğneleyici bir yorum yer alıyordu.⁴²

Üstüne üstlük, birinci sınıfların gecesinde karşısına çıkan suratlar denizinin ortasında kendini silik ve yolunu kaybetmiş biri gibi hissetmişti. Orada Scott Gymnasium'un merdivenlerinde durmuş, önünden geçen altı yüz kadını seyrederken benliğinin elinden kayıp gittiğini düşünmeden edemedi. Acaba kendini sadece kartın üzerine yazılmış bir isimden daha kayda değer bir varlık olarak görebileceği günler gelecek miydi?⁴³

Sylvia zaman zaman kendini bomboş, kafası karışık ve bir kimliğe ihtiyaç duyan biri gibi hissediyordu. Smith'te kendisine ait bir hayat kurma ve buna uygun bir kişilik inşa etme sorumluluğunun omuzlarına yüklendiğinin farkındaydı.⁴⁴ Bununla bir-

likte, annesine art arda keyfi çok yerindeymiş duygusunu veren bir sürü kart ve mektup gönderiyordu. Dedğine bakılırsa, odası, New York'taki bir apartman dairesini andırıyordu ve ahşap yazı masasına dokunduğunda yaşadığı hisse bayılıyordu.⁴⁵ Ayrıca, kaldığı evdeki kızların hepsi de çok neşeli ve uyumlu tiplerdi.⁴⁶ En şık giysilerini kuşanmış akademik kadronun sahnenin bir ucundan ötekine yürüyüşünü seyrettiği ilk toplantısı onu o kadar duygulandırmıştı ki, ağlamasına ramak kalmıştı. "Hâlâ bir SMITH KIZI olduğuma inanamıyorum!" diye yazmıştı.⁴⁷ Hatta onu utandıran ve kişinin üstündekileri çıkardıktan sonra bir çarşafa sarınıp oda oda dolaştığı ve buralarda üzerindeki örtüyü yere atmasının söylendiği "fiziksel muayene" hakkında bir şaka yapmayı bile başarmıştı. Dedğine bakılırsa, "Çarşafını yere at" sözcüklerini duymaya o kadar çok alışmıştı ki, her sabah kendi kendine üstünü giyinmesi gerektiğini hatırlatmak zorunda kalıyordu. Bir boy fotoğrafı çekirtmiş -boyu 1.73'tü ve 68 kiloydu- ama kulaklarını ve topuklarını düz bir çizgide tutma çabasına kendini fazlasıyla kaptırdığından "dik durmayı unutmuştu" Sonuç olarak, bayağı güzel bir endamı olduğu halde, ciddi ciddi yere yüzüstü kapaklanma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu yorumlarına maruz kalmış ve bu teşhis zaman içinde doğrulanmıştı.⁴⁸ Sylvia'nın, Haven House'taki ilk birkaç gününde tanıştığı uzun boylu, çilli bir Yahudi kızı olan Ann Hayes (kızlık soyadı Davidow) "Hatırladığıma göre, bedeni sanki sırf dirsekten ibaretmiş gibi bir hali vardı" diyor. "İnsanı afallatan bir çekiciliği vardı, ama fiziksel açıdan elini kolunu nereye koyacağını bilemeyen bir insandı. Ben onu fazlasıyla hantal bulurdum, fakat bir yandan da sarışın bomba tabir edilen tipte bir kızdı. Sarı saçlarını tek bir gözünün üzerine düşürerek tarardı. Aslında tam bir afetti."⁴⁹

Doğum günleri arasında sadece bir gün olan iki genç kadın, ilk günlerden samimiyeti ilerlettiler. Sylvia onun için “şimdiye kadar bir dostta aradığım niteliklere en çok yaklaşan kız,” demiş ve Ann’i “serbest düşünebilen bir insan” olarak tarif etmişti.⁵⁰ Ann ise onu “Sylvia, Haven House’ta tanıştığım ilk kızdı ve çabucak yakınlıktık. Başkalarıyla büyük bir hızla kaynaşan tiplerdendi ve ilişkilerimiz hemen ilerledi. Aramızda çok, çok yoğun bir dostluk vardı ve Sylvia bana karşı çok nazikti. Daktilo kullanmayı bilmezdim, ama o, bütün kolej ödevlerimi benim yerime daktilo etmek konusunda ısrarcı davranırdı. Bu yaptığının acayip hoş bir şey olduğunu düşünmüştümdür. Haven House’un tepesindeki tavanarası odasında yaşırdı ve onu görmek için son derece samimi, kişisel bir alan olan çatıya çıktığımı anımsıyorum. Fazla coşkulu bir kızdı ve o sıralarda kişiliğinin manik bir durumu vardı; inanılmaz bir ‘yükselmışlik’ ve taşkınlık halinde yaşırdı. Onun için insanın sadece dostu olması yeterli değildi, ondan beklediği beni de gördüğü şekliyle ‘en mükemmel dostu’ olmasıydı. Daha o zamanlarda bile, ikiz kavramına –yani ikimizin aynı insan olduğumuz fikrine– büyük bir hayranlıkla beslerdi ve aslında pek az sayıda ortak noktamız olduğundan içimden ona hep ‘Biraz ağır ol’ demek isteği geçerdi. Ben tam olarak onun aradığı ruh eşi değildim ve zaman zaman birilerinin onu sakinleştirmesi gerektiğini düşünürdüm. Öbür kızların birbirleriyle kaynaştığının fazlasıyla bilincindeydi; herkesin bir gruba mensup olduğunu biliyordu ve kendini dışlanmış hissediyordu. İnsanlarla arkadaşlık kurma konusunda kaygıları vardı –diğer kızlarla yakın ilişkiler kurmayı isterdi– ama çok sayıda insanla arkadaş olmanın toplumsal bedelini ödemek de istemezdi,” sözleriyle anımsıyor.⁵¹

Sylvia’nın toplumsal yalıtılmışlık politikası sonuçlarını vermeye başlamıştı; Haven House’taki diğer kızlar ona kuşkuyla bakı-

yorlardı ve çoğu zaman sadece arkasından değil, yüzüne karşı da kırıcı laflar ettikleri oluyordu. Bir gün mektup gözüne bırakılmış bir mektubu almak için Haven'daki merdivenlerden inip giriş katına geldi. Oturma odasından mırıltı halinde gelen seslere kulak misafiri olunca kendini birdenbire endişeli ve paranoyak hissetti: Kızların onun hakkında konuştukları kesindi. O anda, geçmişe dönüp baktığında artık kendisine yöneltildiğinden emin olduğu sevimsiz yorumlardan oluşan karman çorman bir yığın gözlerinin önünden geçti. Yine de, sözel ve psikolojik saldırı öylesine incelikliydi ki, hem hasım hem de kurban ortada bir sorun yokmuş gibi davranabiliyordu. Sylvia onu kırmak ve küçük düşürmek için tasarlanmış iğneli sözlerle karşılık veremeyecek kadar yoğun bir “korku ve yetersizlik” duygusunun altında ezilmişti; çenesini kapatmaktan ve gülümsemekten başka bir şey elinden gelmiyordu.⁵²

Ekimin başlarında Ann, Sylvia'ya bir tanışma randevusu ayarladı. Aslında bu üç kızın yakınlardaki Amherst College'dan gelen üç oğlanla buluşacağı üçlü bir randevuydu. Sylvia kampusa geldiğinde kendisine ayrılmış olan Bill Gallup'un 1.80 boyunda, incecik ve temiz yüzlü biri olduğunu görünce içi rahatladı. Çift hemen topluluktan ayrıldı ve oğlanın odasına gidip dini inanç ve ego kavramı üzerine konuşmaya başladı. Bill ona hayatı yoğun yaşayan bir genç kız gibi görüldüğünü, halinin tavrının bir hayli teatral olduğunu ve zaman zaman “bir konuyu insanlara aktarmakla yükümlü” genç bir kız gibi konuştuğunu söyledi. Birlikte evlerden birinde yapılan bir dans partisine gidip eğlendiler ve partiden sonra kampusta bir gece gezintisine çıktılar. Sylvia, Bill'in yanında kendini rahat hissetmişti ve geceyi duman altı bir odada yüzündeki sahte tebessümü bozmaya çalışarak geçirmek zorunda kalmadığı için memnundu; aslında, dediklerine bakılırsa, sadece kendisi olabilmeyi başarmıştı. Ge-

cenin sonunda, öteki çiftler Haven House'un önünde birbirleriyle öpüşürlerken, Bill genç kıza dönüp insanların çekincesizliği üzerine yorumda bulundu ve onu hafifçe burnunun ucundan öpüverdi.⁵⁴

Birkaç hafta sonu sonra Sylvia bir kez daha Ann'le beraber Amherst'e gitti, ancak dışarıda bulunduğu gecenin büyük bölümünü Bill'in kırmızı kanepesinde oturarak, daha sonra da orada iki saat kestirerek geçirdi. Yine de bu, bir grup insanın ortasında kalıp aslında olmadığın biriymiş gibi davranmaktan iyiydi.⁵⁵ Gel gelelim, olayın bu aşamasına gelindiğinde, oğlana ilk başta hissettiği yoğun ilgi dağılmaya yüz tutmuştu. "Bu [...] aslında" Eddie Cohen'in de dikkat çektiği gibi, onun "oğlana yönelik zihinsel tutumundaki bir şeyler"in değişmiş olmasına bağlanabilirdi;⁵⁶ sanki Bill üzerine düşen görevi yerine getirmiş gibiydi. Hayatının o döneminde Sylvia'nın sessiz, duyarlı bir oğlana –ona erkek kardeşini anımsatan bir genç adama– ihtiyacı vardı ve Bill de bu rolü kusursuz bir şekilde yerine getirmişti. Sylvia'nın kendisi de gömlek değiştirir gibi erkek değiştirdiğinin farkındaydı; Smith'e gelmeden önce Bob Riedeman'ın artık kendisine uygun olmadığı kararını çoktan vermiş bulunmaktaydı. Bob altmış aşkın yıldan sonra "Benim hislerim, Sylvia'nın kendisine Smith'te fazlasıyla ufuk açıcı bir hayat bulduğu, ancak benim o hayata dahil olmadığımı yönündeydi," şeklinde konuşuyor. "Ben hep onun daha büyük ve daha iyi şeylere yöneldiğini söylemişimdir."⁵⁷ Ne var ki, Sylvia da flört oyununun doğurabileceği tehlikelerin bilincindeydi: Erkekleri düzenli aralıklarla bırakmaya devam etmesi halinde, günün birinde bunun kendisinin de başına gelebileceğini anlamak zorundaydı. Güncesine yazdığına göre, şayet erkeğin biri onu aynı şekilde terk edecek olursa, bunun "ilahi adalet" in bir tecellisi olduğuna kesin gözüyle bakacaktı.⁵⁸

Sylvia'nın Bill Gallup'la ilişkisinin bitmesinden kısa bir süre sonra Ann, ne yapıp edip ona Amherstli "fazlasıyla muhafazakâr bir adam"la yeni bir tanışma randevusu ayarlamayı becerdi. Guy Wilbor, Ann'in liseden sınıf arkadaşıydı.⁵⁹ O sıralarda Sylvia, bir cumartesi akşamında –ev arkadaşlarının alaycı laflarıyla yüzleşmek yerine– hayatın tadını çıkarıyormuş gibi görünmek konusunda o denli gözünü karartmıştı ki, oğlanın boyu bir elli olsa bile sesini çıkarmayacağını söylemişti. Neyse ki, Guy 1.82 boyunda ve mülayim bir delikanlıydı. Sylvia'nın değişiyile, ortada bir "kıvılcım" filan olmasa da, çocuk doğru düzgün ve hoş birine benziyordu.⁶⁰ Guy ise Sylvia'yı "Ona dair ilk izlenimlerim Smith'e giden insan tipolojisine tıpatıp uygun biri olduğu yönündeydi" sözcükleriyle anımsıyor. "Sohbeti çok ilginçti; bilgili ve kültürlü bir hali vardı ve anlattıklarımı can kulağıyla dinliyordu. En çok konuşan taraf bendim; ona elimdeki hisse senetlerinden ve borsadan nasıl para kazandığımdan bahsettim ve anlattıklarımla ilgileniyormuş gibi göründü. Bundan sonra bir kez daha buluştuk –galiba Amherst'teki Valentine Hall'a akşam yemeğine gelmişti– ve onunla sohbet etmekten keyif aldığımı hatırlıyorum. Sanırım ileride yazar olmak istediğinden söz etmişti; o dönemde bile çoktan yazar olmuş sayılırdı, ama bunu insanlardan saklıyordu. Bence öyle aman aman bir güzelliği yoktu; makyajsız dolaşan, enikonu sade bir kızdı ve onunla el ele tutuşmak haricinde hiçbir fiziksel temasımız olmadı. O günlerde her şeyin şimdikine kıyasla çok daha ağır ilerlediğini unutmamanız gerek ve 1950'ler bir masumiyet çağıydı."⁶¹

Gel gelelim, Sylvia görüldüğü kadar masum değildi: Guy'la çıktığı akşam boyunca onu kendi özsaygısını yükseltecek bir araç olarak kullanmaktan başka bir amacı olmamıştı. Dediğine bakı-

lırsa, yanında makbul bir erkekle beraber görölmek, toplumdaki konumu açısından önemli bir olaydı; zafer anını ise Bill Gallup'la karşılaştığında yaşamıştı. Güncesine yazdığına göre, onun kendisini başka bir çocukla eğlenirken görmüş olmasından dolayı büyük bir memnuniyet duymuştu. Daha sonra, Bill kendisine telefon edip Şükran Günü'nde eve giderken onu da arabasıyla götürüp götüremeyeceğini sordu. Sylvia onun teklifini kabul ederken toplumsal sınıflar arasındaki merdiveni ağır ağır tırmanacağını aklından geçiriyordu. Akademik ortamda başarı kazanabilecek kapasiteye sahip olduğunu biliyordu ve erkeklerin dikkatini çekmek konusunda uzman sayılabileceğinin de farkındaydı. İşler düzelmeye başlıyor, diye bir gözlemde bulundu. Gelecekte, zorluklarla karşılaştığında olayları dengeli bir bakış açısından değerlendirme ve sağlam espri anlayışına hanel getirmeme çabasını hiç aklından çıkarmamalıydı. Nihayetinde, kendisi Herakleitos'un "Karakterin kaderindir," aforizmasına tüm kalbiyle inanan biriydi. Acaba artık geleceğın kendisine şans getireceğı umudunu taşımaya cüret edebilir miydi?⁶²

Ekim sonunda Sylvia, Smith'teki burslar ve öğrenci yardımları direktörü Mary Elizabeth Mensel ile görüşmeye çağırıldı. Görüşme konusunda birtakım endişeleri olduğu halde (kadına anlatması gerekenleri sormak için annesine bir mektup bile yazmıştı), yaşlı kadının karşısında oturduğunda kendini, ne yapacağını bilememe durumunu ortadan kaldıran doğal bir tutkuyla kolej, ordaki dersler ve ortam hakkında övgüler düzer halde buluverdi. Sohbet esnasında Mensel, ona 850 dolarlık burs bağışlamış ve gerçek anlamda hayatının akışını değiştirmiş olan "hayırsever bayan"ın kimliğini Sylvia'ya açıkladı: Olive Higgins Prouty.

Worcester, Massachusetts'te dünyaya gelmiş olan ve 1904'te Smith'ten edebiyat lisans derecesiyle mezun olan Prouty, *Now, Voyager* (1941) tarzında ağdalı, çok satan melodramlar yazarak büyük bir servet kazanmıştı. Sylvia bir üniversite birinci sınıf öğrencisinin burs kazanmasının ne kadar ender bir durum olduğunu annesine anlatmak için eve bir mektup yazmış, ama bu ödülün kendisine kanıtlanmış yazma ve yayımlatma başarısı sebebiyle verilmiş olduğunu da belirtmeden edememişti. Ayrıca annesine, Prouty'nin onun Smith'te kaydedeceği ilerleme hakkında daha fazla bilgi edinmeye hevesli olduğunu da yazmıştı.⁶³

Plath, sonraki yıllarda kendisine destek olan hayırsever kadının kimliğini öğrenince onunla arasında “sihirli bir akrabalık” olabileceğini hissettiğini söylemişti; çocukluğunda Prouty adı, evlerinde sık duyulan isimlerden biriydi. Plath, sonraları kaleme aldığı “Tea with Olive Higgins Prouty” adını taşıyan küçük röportajında küçük bir kızken radyoda aynı adı taşıyan romandan uyarlanmış olan *Stella, Dallas* dizisini nasıl dinlediğini anlatıyordu. Ve şimdi, yıllar sonra, Prouty onun Smith'teki varlığından “kişisel olarak sorumlu insan” durumuna gelmişti.⁶⁴

Bir ay sonra Sylvia, Prouty'ye bir mektup yazarak Smith'in onun için ne anlama geldiğini genel hatlarıyla özetledi. Plath, hiç zorlanmadan ve hızla kaleme aldığı mektupta⁶⁵ koleje kabul edildiği haberini alınca hissettiği sevinç ve bunun gerçek olduğuna inanamama halini tasvir ediyor ve gündelik hayatta yaşadıklarını anlatıyordu. Bu, hiç kuşkusuz, hayatında yaşadığı en kamçılayıcı deneyimdi; sonraları, Smith'te geçirdiği dönemi bir “fikir-

* Yolcu Yolunda Gerek. (ç.n.)
Olive Higgins Prouty ile Çay. (ç.n.)

lerin kendisine hızla aşılması” silsilesi olarak tarif edecekti.⁶⁶ Prouty’ye yazdığı mektupta da Smith’te aldığı eğitimin zihnini nasıl harekete geçirdiğinden bahsetmişti.⁶⁷

Sylvia’nın her hafta yirmi dört saati bulan ve İngiliz Dili, Fransız Edebiyatı’na Giriş, botanik, resim, beden eğitimi ve Genel Avrupa Tarihi derslerinden oluşan bir programı vardı. Her bir dersi ayrı ayrı sevdiğini söylüyor ve annesine, daha önce mümkün olabileceğini aklından dahi geçirmediği yönleri “çekildiği”nden söz ediyordu.⁶⁸ Gel gelelim, hepsinin içinde ona en zor gelen ders tarihti. Amfide kendisinden başka 600 genç kız daha vardı ve hayatında daha önce hiç Avrupa tarihinin ayrıntılı incelendiği bir ders görmediğinden, bu iş onu epeyce zorluyor ve her gece, geçmiş anlatan kırk sayfalık çetrefil metinleri hatmetmek için uğraşıyordu. Bunun aksine, İngiliz Dili de ona fazla kolay geliyordu. Birinci sınıfların dersinde yaratıcı yazarlık çalışması yoktu ve bir keresinde öğretmeni ona sınıftaki başka insanların da “arada bir öykü çözümlemesi yapmalarına” izin vermesi gerektiğini söylemişti. Ne olursa olsun, insanların kendisinin kolayca kavradığı kurmaca teknikleri ve biçimleriyle boğuştuğunu görmek rahatsız edici bir durumdu.⁶⁹ Vize sınavlarından art arda iyi sonuçlar aldı: Botanikten A, Fransızcadan ve tarihten A-, İngiliz Dili’nden B ve resimden B- notlarını almıştı.

Onu en çok tatmin eden şeyse, sevdiği derslerden çıkan kavramların iç içe geçmesiyle gerçekleşen çapraz döllenme haliydi. Sözelimi, resim dersinde botanikte incelediği aynı ağaçların çizimlerini yapıyordu ve kampusta bir bisiklet gezintisi yaptığında sadece ağaçlara bakmakla yetinmeyip ağaçların içini, laboratuvarında incelediği hücresel yapılarına kadar da görebiliyordu.⁷⁰ Prouty’ye hayatının her döneminde –özellikle de ergenlik yılları-

rında– içe dönük yapıda biri olduğundan, hep bir kendini ifade etme ihtiyacı içinde yaşadığından söz etmişti. İlginç olan şeyse, *Letters Home*’dan alınmış olan mektubun bir bölümünün, kullandığı yazarlık tekniğine odaklanmış olmasıydı: Burada olaylara ve sohbetlere dair gözlemlerini kendini üçüncü tekil şahsın bakış açısına yerleştirerek yapma yönteminden söz ediyordu. Daima yaşamından parça parça deneyimler çıkarmaya ve bunları kâğıda dökmeye yönelik dayanılmaz bir isteğinin olduğunu anlatıyordu. Ayrıca Sylvia –hayatında gitgide daha önemli bir rol üstlenecek olan– kadın sponsoruna, Smith’e geldiğinden beri “kadınların sahip olduğu saygınlık ve dirayet” karşısında büyük bir hayranlık yaşadığını da belirtmişti. En çok hoşuna giden-se, okul arkadaşlarının geçmişini öğrenmek, özellikle de New England’ın dışında doğmuş ve büyümüş genç kadınların hayatları hakkında bilgi edinmekti. İçinde ülkenin –daha doğrusu bütün dünyanın– onu beklediğine dair bir his vardı. Yazdığına bakılırsa, Smith’teki hayatında varoluşuna zenginlik katan çok sayıda küçük ayrıntı vardı: Sylvia penceresinden görünen Paradise Pond manzarasına, pazar öğleden sonraları küçük kilisede çalınan çanların sesine ve kampus evlerinin ışıklarının karanlık gecenin göğünde oluşturduğu kontrasta hayrandı. Mektubunun sonunda bir es verip, Olive Higgins Prouty’ye bir kez daha teşekkür ediyordu; söz konusu bursun hayatını dönüştürebilecek bir güce sahip olduğunun farkındaydı. Sylvia, üzerine basa basa sponsorunun “bir bireyin oluşumu”ndan sorumlu olduğunu yazmıştı.⁷¹

Son cümlede oldukça esrarengiz bir durum söz konusuydu; aslında, Sylvia pek çok bakımdan Prouty’nin kitaplarından –özellikle de *Now, Voyager*’dan– fırlamış bir karakteri andırıyordu. 1942’de başrolünde Bette Davis’in oynadığı bir Hollywood melodramı-

na uyarlanmış olan romanda, kendini aşırı sahiplenici annesinin hastalıklı kontrolünden kurtarmaya uğraşan bastırılmış, babasız büyümüş ve tam bir kitap kurdu olan Charlotte Vale'in hikâyesi anlatılır. Her ikisi de Boston'da yaşayan anneye kızın marazi ilişkisi Charlotte'in ağır bir ruhsal rahatsızlık yaşaması sonucunu doğurur ve genç kız birkaç ayını, geniş bir arazinin üzerine kurulmuş lüks bir psikiyatri hastanesinde geçirmeye mecbur kalır. Tıpkı Charlotte gibi, Sylvia da varoluşunun gerçekliğini sorguluyor ve çoğu zaman kendini sahip olduğu hayatın gerçekliğinden ayrılmış ve bununla arasına mesafe konulmuş biri gibi hissediyordu. Biri kurmaca, diğeri gerçek olan iki kadın, Prouty'nin romanda yazdığı gibi kendi kişiliklerinden “ayrı düşmüşlük duygusu” içindeydiler; söz konusu semptom, her iki vakada da ruhsal çöküntüyle son bulacaktı. Charlotte'in durumunda, ruhsal çöküntünün sebebi genç kadının annesinden bağımsız olamamasına ve yaşadığı yoğun yetersizlik duygusuna bağlanabilir. Benzer etkenlerin Plath'ın 1953'te yaşadığı sinir buhranına ve intihar teşebbüsüne de katkıda bulunduğunu söyleyebiliriz. Prouty, *Now Voyager*'ı kendi deneyimlerinden yola çıkarak yazmıştı: Kendisi, biri 1894'te daha on iki yaşındayken, diğeryse 1925'te bir kız evladını kaybettikten sonra yaşanan iki ruhsal çöküntünün acısını çekmiş bir insandı. Prouty'nin *Now, Voyager*'da Charlotte'in aşkına mazhar olan Jerry'nin kızı endişeli Tina karakterinin yaratımında kendi ergenlik karmaşalarından ve krizlerinden esinlenmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Tina babasına hissettiği anormal bir bağıllık hissinden mustariptir; aralarındaki sevgi annesinin bile bu ilişkiye kıskançlıkla yaklaşmasına sebep olur. Acaba bu da romanı okuyan Sylvia'ya kendi hayatının bir yansımasını gördüğünü düşündüren başka bir paralellik olabilir miydi? Öyle olduğu düşünülebilir,

çünkü Prouty'nin de yazdığı gibi "İnsan koşarak kaçsa da kendi kişiliğinden kaçamaz."⁷³

Sylvia da bunu gayet iyi biliyordu. Bir gün, Smith'teki kütüphanede otururken güncesini çıkardı ve kendini kaybolmuş, kimliğinden arındırılmış biri gibi hissettiğini anlatan satırlar kaleme aldı. Ağzına kadar genç kızlarla dolu odaya bakarken kendi kendine, varlığının nelerden meydana geldiğini sordu. Yoksa Smith, insanı belli bir şekle sokmaya yarayan anlı şanlı bir merkezden başka bir şey değil miydi? *Cesur Yeni Dünya*'nın yazarı Aldous Huxley'nin bu gözlemi takdir edeceğinden emindi. Bir an durup düşünmeye başlarsa delirecekmiş gibi hissediyordu. Güncesine "Biraz durup içime döndüğümde aklımı kaçırarak gibi oluyorum," diye yazmıştı.⁷⁴ Sylvia bu arada uyku haplarına bağımlı bir yaşam sürüyordu. Şükran Günü geldiğinde kendini o kadar bitmiş tükenmiş hissediyordu ki, Wellesley'deki evinde yapacağı birkaç günlük dinlenceyi iple çeker hale gelmişti. 1950 Kasımı'nın sonlarında Smith'e döner dönmez ağır bir depresyonun pençesine düştü. Güncesine onu sarıp sarmalayan yalnızlık duygusunu –bir kan hastalığına benzettiği bu illeti– anlatan bir şeyler yazdı. Bulaşıcı etkisini bütün vücuda yayılarak gösteren bir hastalıktı bu.⁷⁵ Odasından çıkıp giriş katındaki kızlarla hafif bir muhabbette dalmak kadar basit bir hareketle bile üzerine yapışmış gibi görünen melankoli bulutundan kurtulmayı deneyebileceği halde, Sylvia bu tatsız duygularla yüzleşebilecek ve onları analiz edebilecek duruma gelmeyi istiyordu. Tüm bunların anlamı ne olabilir, diye kendi kendine soruyordu. Neden kolayca intihar etmek varken hayata devam edecekti ki? Kendine duyduğu nefret yüzünden allak bullak olduğunu hissetti: "İçimdeki o ne olduğunu bilmediğim şeyle kendi benliğim arasında kalakal-

dım.”⁷⁶ Hiç kuşkusuz, ertesi gün derslerine başladığında yalnızlık hissi uçup gidecek, ama ruhuna yerleşmiş hastalık yerli yerinde duracaktı.⁷⁷

Ne var ki, Olive Higgins Prouty’ye yazdığı mektubun cevabı geldiğinde Sylvia’nın morali düzeldi; kadın, hiç de okunaklı olmayan bir el yazısıyla ona kendisine gönderdiği mektup için teşekkür ediyor ve Sylvia’ya, birkaç arkadaşına daha gönderebilmek için mektubundan kopyalar aldığı haberini veriyordu. Prouty “Sende Tanrı vergisi bir yaratıcı yazarlık yeteneğinin bulunduğu konusunda zerrece şüphem yok,” diye yazmıştı.⁷⁸ Ayrıca, romancı onu Noel tatilinde Brookline, Massachusetts yakınlarındaki evine çaya davet ediyordu. Sylvia bu ziyarete hazırlanabilmek için Prouty külliyatının büyük bölümünü yalayıp yuttu ve kadının yarattığı karakterlerin, çağdaş edebiyat derslerindeki romanları dolduran “küsün ve depresif” kahramanlarla nasıl da büyük bir tezat oluşturduğunu gözlemledi. Prouty’nin eserlerini okurken, yazarın ona gönderdiği mektupta hissettiği “aynı sıcak yüreğin” atışlarını hissediyordu.⁷⁹ Yine de, Sylvia otobüsle Prouty’nin malikânesine giderken içini yoğun bir endişe kapladı. Acaba bursunun haklılığını nasıl savunabilirdi? Acaba iyi bir yazar olma düşünü hayatında hiçbir zaman gerçekleştirememesi halinde neler olabilirdi? Prouty’yi düş kırıklığına uğratmış olur muydu? Kolej bursunu geri alıp, halihazırda çok satacak bir roman yazma sürecinde bulunan daha ileri yaştaki bir genç kıza verebilir miydi? Üzerine en güzel yünlü takımını giyinmiş ve beyaz eldivenlerini eline almış bir halde, devasa beyaz eve çıkan kavisli araba yolundan yukarı çıktı ve zili çaldı. İçeriden bir köpek havlaması ve kendisine doğru yaklaşan ayak sesleri geldi. Üzerine beyaz bir önlük giyinmiş olan bir hizmetçi kapıyı açtı ve içeri girmesini söyledi; Mrs. Prouty birkaç

dakikaya kalmaz aşağıda olurdu. Sylvia mavi duvarları, altın rengi perdeleri ve keyifli bir terasa açılan camlı kapıları olan geniş bir odaya alındı. Yazarın zevkini hayranlıkla seyrederken “Sen Sylvia olmalısın!” diyen bir sesle irkildi. Altmışlarının sonunda gösteren uzun boylu, filinta gibi, mavi gözlü bir kadın elini uzatmış ona doğru geliyordu; o anda, Sylvia’nın bütün “kuruntuları” uçup gitti. Prouty, çaylarını içip salatalıklı sandviçlerini yerlerken Sylvia’ya geçmişine dair birtakım sorular sordu ve Sylvia da ona babasının ölümünden sonra annesinin öğretmenliğe başladığını anlattı. Acaba hiç ailesini konu alan bir şeyler yazmış mıydı? Sylvia kadına böyle bir şey yazmadığını söyledi: Sonuçta kendisi son derece sıradan bir ev ortamından çıkmış bir insandı. Prouty gülümseyerek “Senin için öyle olabilir” dedi, “ama benim için ya da başkaları için öyle değildir. Oradan çıkarabileceğin malzemeyi bir düşün bakalım!”⁸⁰ Sonraki yıllarda Plath kendi hayatını didik didik edip, bir de üstüne üstlük *Sırça Fanus*’a Aurelia Plath’ın ve Olive Higgins Prouty’nin karikatürlerini yerleştirdiğinde, yazarın eline bu küçük öğütten büyük bir pişmanlık duymak adına haklı bir gerekçe geçmiş olmalı.

Bunu izleyen saat boyunca çoksatan romancı ve acemi yazar, yazma sanatı üzerine –daha çok Prouty’nin kariyerine nasıl kendi ortamından esinlenerek başladığını Plath’a anlattığı– bir sohbete daldılar. Brookline’daki malikâneneden çıktığında Sylvia, Prouty’nin belirttiği genel kuralların izinden gidebileceği konusunda özgüveninin yerine geldiğini hissetti. Sonuç itibarıyla, kendisi de insanın kendi mahallesindeki mağazaya yapılan küçük bir gezintinin Tibet’e yapılmış bir yolculuk kadar ilginç olabileceğini gözlemlemişti. Asıl maharet öykü anlatımında, anlatının gelişiminde ve olay örgüsünde gizliydi. Plath, Prouty’nin yazı

malzemesini gündelik hayattaki insan etkileşimi ve deneyimi hikâyelerinde aramasını telkin eden öğüdüyle aşka gelmiş gibiydi. Ne zaman yazdıkları karşısında cesareti kırılrsa ve canı sıkılrsa aklına Prouty'nin "Hayatı anlat!" sözlerinin geldiğini söylemişti.⁸¹

1950 Kasımı'nda *Seventeen* dergisi Sylvia'nın karşılığında on dolar aldığı "Ode to a Bitten Plum" şiirini yayımladı. Çok geçmeden dergiden kesilmiş kupür College Hall'da bulunan ilan tahtasındaki yerini aldı. Sylvia annesine "Laf aramızda, artık neredeyse ünlü biri olduğumu söylemem gerek," diye yazmıştı.⁸² İki ay sonra derginin "Den of Lions" öyküsünü 100 dolarlık üçüncülük ödülüne değer bulduğunu öğrendi. Öykünün esin kaynağının Emile ile yaşadığı tecrübe olduğunu anımsayarak "Anlaşılan aşk maceralarım her zaman için matbu sayfalarda kendilerine bir yer edinebiliyorlar," demişti.⁸³ Bir kez daha, başarısına dair haberler büyük bir hızla bütün koleje yayılmıştı; Sylvia sonraki yazılarından birinde, bir kadının ancak öldüğünde susabileceğini yazmıştı.⁸⁴ Bir gün, son sınıflardan bir kız yanına geldi ve birkaç aylık bir süre zarfında adının ikinci kez College Hall'daki ilan tahtasında görünmesinden dolayı onu tebrik etti. Sylvia bir koşu büyük salona gitti ve karşısında Illinois gazetesinde, "Yazmak için Doğmuş" başlığının altında çıkmış olan Stookie Allen imzalı bir karikatür buldu. Kendi bilgisi ya da katkısı olmadan yayımlanmış uzun makale öyle allanıp pullanmıştı ki, Sylvia gülme krizi geçirdi. Yazıda "Çiftlikte geçen bir öykünün atmosferini yakalamak için ırgatlık yaptı," deniliyordu. "Kendisi şu sıralarda denizde geçen bir öykünün üzerinde çalıştığından" haliyle bir gemide

* Isırılmış Bir Erik için Kaside. (ç.n.)

iş bulmak için hazırlıklar yapmaktaydı. Evdeki annesine yazdığı mektuptan da anlaşılabilceğı üzere, yazının saçmalığı onu çok eğlendirmişti.⁸⁵ Söz konusu gazete aynı zamanda –doğru bir şey yazarak– ülke çapında satılan bir derginin onun iki öyküsünü ya da “beyin çocukları”nı yayımladığını belirtiyordu; sonuç olarak, eserini yayımlatmak “insanın yazar olup olmadığını gösteren en hakiki sınav”dı.⁸⁶

Ne var ki, karşısına çıkan bütün eleştirmenler ona bu kadar büyük övgüler yağdırmıyorlardı. Eddie Cohen, “Ode to a Bitten Plum”ı *Seventeen* dergisinde okumuş ve hayli yetersiz bulmuştu. “Ana konudan çok fazla şey çıkarma çabasına girmişsin,” diye yazmıştı. “Bu da öykünün bir şekilde fazla abartılı olması sonucunu doğurmuş.” Bununa birlikte, Plath’ın renklere karşı özel bir ilgisinin olduğu da gözünden kaçmamıştı. “Şiirlerinin hepsine cömert bir şekilde renkleri çağrıştıran göndermelerin serpiştirildiğini fark ettim.”⁸⁷ Eddie onun mektuplarından birinde genç kızı düş kırıklığına uğratan bir randevu hakkında bir şeyler okuduğunda içinde bir mutluluk sızısı hissettiğini ve Sylvia ona gece birlikte çıktığı bir adamla hoşça vakit geçirdiğini haber verdiğinde kıskançlık sancıları çektiğini de itiraf etmişti. Sylvia’nın kapısına habersiz gelme düşüncesi birkaç ay boyunca kafasını kurcalamış, ama muhtemelen bunun o kadar da iyi bir fikir olmayabileceğı sonucuna varmıştı. “Belki de, iki yazarın iyi geçinmesi hayatta mümkün olamayacak bir şeydir,” diye yazmıştı. “Bu iki insan, birbirlerinin eserlerine getirdikleri eleştiriler yüzünden çifte cinayet işlemeye yatkın olurlar.”⁸⁸

Ayrıca Eddie onun hayata ya da aşka dair çetrefil meseleleri inandırıcı şekilde yazabilecek yeterli deneyime sahip olmadığına da dikkat çekiyordu. Her ne kadar onda “Fikirler ve insan grupları bağlamında dünyaya yönelik” hayli olağandışı bir içgörü ve kavra-

yış mevcut olsa da, kendi kendisiyle ya da genel anlamda toplumla ihtilaf halindeki bireyin gerçekliğini kavramakta yetersiz kalmaktaydı. “Bu da iki şeyden kaynaklanıyor: Hiçbir zaman kendi başına çetin kişisel durumlarla karşılaşma deneyimini [tatmamış] ve hiçbir zaman hakikaten kendini kaptırabileceğin büyük bir aşk yaşamamış olman.”⁸⁹ Eddie onun fazlasıyla gelişmiş duyarlılığına ve yağmurun tıptırtısı ya da ayaklarının altında çatır çutur ezilen yaprakların sesi gibi sıradan uyaranlara daha yoğun bir tepki vermesi gerçeğine övgüler düzmüşse de, duygusal aralığının hâlâ epeyce dar olduğu konusunda onu uyarmıştı. Sylvia, onun gözünde, hayatında hiç karşılıksız aşk, ciddi maddi güçlükler ya da sevimsiz anne-baba kavgaları yaşamamış bir insandı. “Geçen yıl” demişti Eddie, “hepsi de aklı başında ve mantıklı insanlar olan pek çok arkadaşımın bu gibi etkenler sebebiyle sanatoryumlara ve akıl hastanelerine yatmak zorunda kaldığını gördüm. Ve bir insan ne kadar duyarlıysa, sarsıntı geçirmesi ihtimali de o kadar yüksektir.” Eddie’nin aklına, ona ait okuduğu ilk hikâye olan ve birkaç ay önce içinde Sylvia’ya bir mektup yazmak için dayanılmaz bir istek duymasına yol açan “And Summer Will Not Come Again” gelmişti. Dediğine bakılırsa, bu, kişiliğinin pek çok yüzünden sadece birkaçını gösteren “küçücük bir şey” ve ondaki yeteneğin sadece küçük bir parçasıydı. “Eksiksiz ve dolu dizgin bir aşkı ve bunun bitişine eşlik eden keskin acıyı tattığında, ne demek istediğimi daha iyi anlayacaksın,” diye yazmıştı. “Ve işte o zaman, büyük bir yazar olacaksın. Şu anda büyük bir yazarın gözüne, kulağına ve ruhuna sahipsin. O zaman geldiğinde büyük bir yazarın yüreğini de taşıyor olacaksın.”⁹⁰

SYLVIA KİMDİR?

1950 yılının Noel tatili Sylvia için pek de mutlu bir tatil olmadı. Biraz dinlenmeyi ve toparlanmayı hasretle beklediği halde, Elmwood Road'a dönüşünü izleyen birkaç gün içinde ağır bir depresyona girdi. Bozuk moralline katkıda bulunan etkenlerden birinin, annesinin önünde kendini mutluymuş gibi davranmaya mecbur hissetmesi olduğunu fark etmişti. Sonraki yıllarda bir arkadaşına gönderdiği mektupta da yazdığı gibi, annesinin *raison d'être*'i Sylvia ile Warren'ın mutlu ve başarılı insanlar olduklarını bilmekten ibaretti. Aurelia iki çocuğunun iyiliği için köle gibi çalışıyor ve sağlığını hiçe sayıyordu; bu durumda Sylvia'nın yapabileceği tek şey, annesini hayatın tadını çıkardığına inandırmaktı, ancak görüntüyü kurtarmak için yaşadığı geriliminin onun zihin sağlığına bir yararı olmadığı da açıktı. Üstelik Sylvia, artık duygusal kriz anlarında Aurelia'ya sığınamayacağını anladığı ve bir yetişkinin alması gereken sorumlulukları üstlenmekten kork-

* (Fr.) Varoluş sebebi. (ç.n.)

tuğunu fark ettiği bir döneme girmişti. Annesi de onun üzerine titrediğini kabul ediyordu, gerçekten de Sylvia, Aurelia'nın gözünde ailenin primadonnasıydı. "Benim aileyi geçindirmek için öğretmenlik yapmaya ve her gün işime gitmeye mecbur olduğum koşullarda, evi çekip çevirmek için onun dışındaki herkesin aralarında paylaştığı rutin ev işlerinden Sylvia'yı uzak tutmuştuk," diye yazmıştı. "Zira hepimiz Sylvia'nın bizden daha yetenekli olduğunu ve kendisine bunu geliştirme fırsatının tanınması gerektiğini hissediyorduk."¹ Oysa şimdi, tam Sylvia daha bağımsız bir insan olmaya çabaladığı bu dönemde hayatın yemek pişirmek, temizlik yapmak gibi gündelik ayrıntıları ve –hepsinin içinde en korkuncu– hayatını kazanma mecburiyeti karşısında endişelere boğulmaktaydı.

Çoğu zaman Sylvia, artık geçmişte kalmış çocukluğuna özlem duygusuyla ve romantikleştirilmiş kesinlik ve infantilizm* derecesinde gerçeklerden kaçış sunan bir döneme duyulan nostaljiyle yaklaşırdı. İnsan onun günce kayıtlarını okuduğunda Sylvia'nın masumiyetten hayat tecrübesine giden bu yolculuğu hiç de kolay olmayan bir geçiş dönemi olarak yaşadığı hissine kapılır. Genç kız hayata dair pek çok meselenin onu öfkeliendirdiğini söylüyor ve yetişkinlerin dünyasında karşısına çıkan bütün güçlüklerin ve endişelerin uzun bir listesini çıkarmaya girişiyordu: Bir zamanlar son derece güzel ve bozulmamış olduklarını düşünse de, artık ona müstehcen anlamlarla kirlenmiş gibi gelen "peri" benzeri kelimeler; cinsel saldırı tehlikesinin ortamın havasında tıpkı sigara dumanı gibi yoğun bir şekilde asılı kaldığı üniversiteli erkeklerle

* Psikolojide bedensel büyüme ve ruhsal gelişme açısından geri kalmanın yol açtığı patolojik durum. (ç.n.)

rin kardeşlik partileri; bol paranın ya da gösterişli bir güzelliğin sunduğu lükslerle donatılmamış haliyle katılmak zorunda olduğu rekabet gerçekliği; altyapısının, yaratıcılık dünyasındaki başarı olasılıklarını ortadan kaldıran ve daraltan şeyler olarak gördüğü sınırları; onun eş ideali ile korkunç gerçekler arasındaki büyük uçurum, yani bir erkeğin bir kadını sadece cinsellik ya da ev işleri için istiyor olması durumu ve Northampton'daki tepede bulunan akıl hastanesinin meşum hayaleti. Neden çocukların "sırf yaş aldıkça işkenceyle ölebilsinler diye" masalsı ve büyülü bir dünyada büyümeye koşullandırıldıklarını da merak etmekteydi.² Beri yandan, kişiliğini oluşturan yapıyı ve kimliğinin karşılık geldiği muammayı da sorguluyordu. Dediğine bakılırsa, şayet mağarada yaşayan İtalyan bir ana-babanın çocuğu olarak dünyaya gelmiş olsaydı, on ikisine geldiğinde hayat kadını olacağı konusunda pek az kuşkusu vardı. Bunun aksine, varlıklı ve kültürlü bir New York ailesinde doğmuş olsaydı entelektüel anlamda daha zengin bir hayatın güzelliklerini yaşayacak ve elinde çoktan yararlı ve önemli kişiler listesiyle dolup taşan bir adres defteri olacaktı. Gezegenin her tarafını sarmış olan çeşit çeşit egoların çokluğunu düşünmek ona kavranılması aşırı güç bir şeymiş gibi geliyordu. Tekil bilinç kavramı Sylvia'nın o kadar ilgisini çekiyordu ki, muhtemelen parça parça ya da çok sayıda benliğinin bir belirtisi olarak, güncesine defalarca "Ben" sözcüğünü yazmıştı. Hep olduğundan daha akıllı, daha güzel, daha yetenekli biri olmaya can atıyor ve "benden daha iyi yaşayan, daha iyi sevebilen insanlar" dediği kimselere imrendiğini itiraf ediyordu.³

Üstüne üstlük, tatil sırasında Bob Riedeman ile ilişkisini nihayete erdirmek için gereken adımları atmış ve ona –hayli kaba bir ifadeyle– içinin her şeye ve herkese yönelmiş büyük bir nef-

retle dolu olduğunu ve artık sadece kendisini düşündüğünü söylemişti. Bob’a, bir tanışma randevusunda buluştuğu savaş gazisinin kendisiyle zorla cinsel ilişkiye girmek istediğini de anlatmıştı. Adamı başından savmayı başarmış ve ona cinsiyetler arasındaki mevcut eşitsizliklerin kendisine ne kadar iğrenç geldiğini gayet açık bir dille ifade etmiş olsa da, onun hâlâ kendisine mastürbasyon yapılmasını beklediğini öğrenmek Sylvia’yı hayretler içinde bırakmıştı. Sözlü saldırının bu son derece sevimsiz açıklamayla bir araya gelişi, Bob Riedeman’ı geri dönüşü olmayan bir şekilde hayatından çıkarmıştı.

Bunun ardından, yılbaşı gecesinden önce, çocukluğundan beri kurtulamadığı sinüzit yüzünden yatağa düştü. Tatil boyunca annesi kendisine iyi bakması konusunda ona sayısız uyarı yapmışsa da, genç kız geç saatlere kadar oturulan çok sayıda gecenin bedelini sağlığının bozulmasıyla ödemek zorunda kalmıştı. Sylvia, annesine yazdığı bir mektupta da itiraf ettiği gibi, sinüzitten yorgan döşek yatmak zorunda kaldığı zamanlarda kendini “depresif bir manyak” gibi hissetmekteydi. Eddie Cohen ise hastalığın tamamıyla psikosomatik olmasından kuşkulanıyordu. Sylvia’ya şunları yazmıştı: “Bana gönderdiğin mektuplarda sözü edilen bütün soğuk algınlıkları bir ayrılığın ya da bir erkekle yaşanan talihsiz bir deneyimin peşi sıra gelmiş gibi görünüyor.”⁵ Asıl ilginç olansa, hastalığın ilk kez babasının ölümünden sonraki hafta kendini göstermiş olmasıydı. Tekrarlayan sinüzit ataklarının ayrılık anksiyetesinin fiziksel dışavurumları olması kuvvetle muhtemeldi.

Ocak ayında Smith’e döndüğünde ruh halinde herhangi bir iyileşme olmadı. Bol miktarda penisilin ve burun damlası yüklenmiş haldeyken dostu Ann Davidow’un kolejden ayrıldığı ve bir daha geri dönmeyeceği haberini almak da iyice yıkılmasına yol

açtı. Sylvia arkadaşının sorunları olduğunu biliyordu; Ann aralık ayında çok ağır bir depresyona girmiş ve aklından sürekli intihar düşünceleri geçirmeye başlamıştı. Yoğun çalışma temposunu kaldıracak hali kalmamıştı: Uyku uyuyamıyordu, kendini yetersiz buluyordu ve Smith'te okuyacak kadar parlak biri olmadığını düşünüyordu. Sylvia annesine yazdığı bir mektupta, Ann'in ona bir köşede gizli gizli jilet ve uyku hapları biriktirdiğini anlattığını ve kızın aklından sürekli her şeyi sona erdirmeye düşüncesinin geçtiğini açıklamıştı.⁶ Sylvia, Ann'in özsaygısını artırmak için onunla konuşmaya çalışmışsa da, hiçbir şey kızın içini daraltan karanlığı dağıtacak gibi değildi. Plath, Ann'in ebeveynlerine bir mektup yazmayı düşünmüştü, ama annesinin kendi kızının hayatında yolunda gitmeyen bir şeyler olduğuna inanmayı reddettiğini de biliyordu. Ann "Smith'e hiçbir şekilde uyum sağlayamamıştım ve benim uyumsuz halim ona cazip gelmişti," diye anlatıyor.⁷ Sylvia, Ann'le beraberken "karşısına çıkan her şeye göğüs gerebileceğini" düşünmüş, oysa onsuz kalınca kendini hepten "bedbaht" hissetmişti.⁸ Tam da bu dönemde, Sylvia, Haven House'taki kızların bağlantılar oluşturduğunu fark etti: Kızlardan biri; Blanton, kendinden sosyetik bir insan yaratma sürecinden geçiyor ve üst sınıflarla içli dışlı olmaya çalışıyordu; öte yandan, Maureen, Diana ve Reggie üçlüsü etrafa sürekli küçümseyici laflar eden, züppeliğe meyilli küçük bir çete halinde gruplaşmıştı.⁹ Kendisi, Ann Davidow'u fena halde özleyiyor ve arkadaşının hayatında var olan yeni mutlulukları kıskandığını itiraf ediyordu: Ann gittiği sanat okulunu ve yeni erkek arkadaşını çok seviyordu. Sylvia, Ann'e yazdığı bir mektupta arkadaşının onun hayatında oynadığı son derece önemli rolden söz etmiş ve kendini –neredeyse onu hiç tanımamış olmayı dileyecek kadar– iyice kimsesiz hissettiğinden

dem vurmuştu. Ann'e dostunun onu dengelemek konusunda kilit bir rol üstlendiğini, onsuz kendini yönünü şaşırması ve aya- rı kaçmış biri gibi hissettiğini yazmıştı.¹⁰ Eddie Cohen, Ann'in Smith'ten ayrıldığı haberini alır almaz Sylvia'ya bir mektup göndererek, iki Chicagolunun mutlaka görüşmeleri gerektiğini, ancak bunun Ann'in "çoktan kafasını fırına sokmamış ya da ona benzer bir şey yapmamış olması"na bağlı olduğunu yazmıştı: "[..] İntihar eğilimi olan herkes, benim etrafımda topladığım nevro- tikler ve yarı psikotikler grubuna rahatlıkla dahil olabilir."¹¹

Sylvia'nın kederli ruh hali güncelerine de yansıyor. 1950'nin başlarında yazılan günce kayıtları onun dünyadan yabancılaşma duygusunu ve bir nükleer savaştan duyduğu korkuyu dışavuran satırlarla doluydu. Atom bombası testlerinin Nevada'da yapıldığını öğrenince büyük bir dehşete kapılmış ve aklına, Nagazaki kurbanlarını anlatan ve yaralıları tepeye sürüne sürüne çıkan ker- tenkelelere benzeten bir haber gelmişti. Penceresinden dışarıda yağın karı seyrederken, bir yandan da Amerika'ya yönelik bir nükleer silah saldırısının gerçekleştirilmesi durumunda hayatın neye benzeyeceğini gözünde canlandırmaya çalışıyordu. Zihnine bir anda üzerine bombalar yağdırılan kırsal alanların görüntüsü üşüştü ve masum kurbanların attığı çığlıkları kendi kulaklarıyla duyuyormuş gibi hissetti.¹² Nükleer savaş sonrası dünyasında modern Amerika'nın pek sevdiği kavramlar olan demokrasiden ve özgürlükten eser kalmayacaktı. Bir kez daha, savaşta geçerli olan çifte standartlar karşısında hayretler içinde kalıyor ve savaşta yüzlerce insanı kesmiş birine madalya takıldığı halde, tek bir insanı öldürmüş bir adamın elektrikli sandalyede idam edilmesinde nasıl bir haklılık payı olabileceğini merak ediyordu. Lisedeki eski İngilizce öğretmeni Wilbury Crockett'ın komünist olduğu

şüphesiyle yetkililer tarafından sorgulandığı da kulağına gelmişti; aslında adam –Wellesley Kenti İdare Meclisi’ne de defalarca anlatıp durduğu üzere– sadece bir savaş karşıtıydı. Sylvia, günümüzün paranoyak dünyasında bunun bile bir suça karşılık geldiği gün gibi ortada, diye bir gözlemde bulunuyordu.¹³

Plath, yaşadığı çağın bir çöküş dönemi olduğunu ileri sürüyor ve Amerika Birleşik Devletleri ile son evrelerini yaşayan Roma İmparatorluğu arasında birtakım paralellikler kurmaya çalışıyordu; sonuçta bunun da yeni bir “karanlık çağ”ın başlangıcı olabileceği tahmininde bulunuyordu.¹⁴ “Hepimiz dibi görünmeyen bir uçurumun kıyısında yaşıyoruz,” diye yazmıştı; insanın uçurumun kenarına doğru bir adım atabilmesi ve aşağıda nelerin olduğuna bakabilmesi büyük bir cesaret gerektiriyordu. Kendisi, yazı yazmayı bir çözümleme aracı gibi kullanarak bu karanlığı daha etraflica inceleyebileceğinin de bilincindeydi.¹⁵ Plath’ın hiç durmadan kendini uçurumun kenarına daha çok yaklaştırmaya mecburmuş gibi hissederek yaptığı tam olarak buna karşılık geliyor ve bu şiddetli arzu, onun zihin sağlığı açısından olumsuz sonuçlarını da beraberinde getiriyordu.

1951 yılının Ocak ayı, bütün saatlerini sınavlara hazırlık çalışmasıyla dolduran bir tempoda geçti. Sylvia kendini çok fazla zorladı ve 1 Şubat’ta annesine yaşadığı stresi anlatan bir mektup yazdı. Mektuptaki hava bariz bir neşe halini yansıtsa da –kara mizaha sığınıp, kendini daktilo şeridiyle tavana asacağı ya da Adsız Alkolikler’e katılacağı esprisini yapmıştı– tarih sınavı için ezberlemesi gereken karmaşık isimler ve tarihler listesi onun üzerinde büyük bir gerginlik yaratmıştı. Bir kez daha, kaygılarını hafifletmek için emektar uyku hapları stokuna başvurmuş ve kendi kendini tedavi etmeyi denemişti. Ayrıca, yaşadığı depresyon ve yor-

gunluk halinin beş aydır ilk kez olan âdetinin başlangıcına bağlı olabileceğini de düşünüyordu.

Tarihten ve botanikten A, Fransızca ve resimden A- ve İngiliz Dili'nden B+ notlarını aldığını öğrendiğinde yoğun çalışmalarının ödülünü aldı. Sürekli kendi kendisiyle yarışıyor, ne kadar büyük başarılar kazanırsa kazansın hep bir hayal kırıklığı içinde yaşıyordu. Hayatında hiçbir zaman okumak istediği kitapların tamamını okuyup bitiremeyeceğini ve kendi benliğinde çok sayıda farklı kişiliği barındırma arzusunu tatmin edemeyeceğini biliyordu.¹⁶ Birtakım avantajlara sahip olduğunun farkındaydı ve şimdiye kadar pek çok şey başardığının da bilincindeydi, ancak yine de halinden hoşnut olmayan melankolik bir insanın duygularını yaşıyordu.¹⁷ Kendisi bu marazi durumun kökenini karşısına çıkan alternatifler arasından seçim yapma yeteneksizliği ya da isteksizliği olarak teşhis etmişti. Zira, birkaç farklı kişiliğin maskesini takmış olsa bile hiç kimse onu “kendisi olduğu” gerekçesiyle suçlayamazdı.¹⁸

Sylvia, Ann Davidow'un gidişinin ardından kendine ruh eşi olarak takdim edeceği yeni bir öğrenci arayışına girmiş ve bu role Haven House'un birinci katında yaşayan ve kendisi gibi birinci sınıf öğrencisi olan kısa boylu, içi içine sığmayan Marcia Brown'ı layık bulmuştu. Geçmişe dönüp hayatındaki yakın kız arkadaşlarını gözden geçirdiğinde ve sırasıyla hepsini analiz ettiğinde, New Jersey'den gelmiş Marcia'nın bu kızların en iyi özelliklerini kendisinde topladığını fark etmişti. Sonraki mektuplarında Sylvia ondan söz ederken “Melek Çocuk” tabirini kullanacaktı. Marcia onu “Bayağı uzun boyluydu –ben taş çatlasa 1.50'ydim– ve sarı saçlarının şahane bir küt ve perçemli kesimi vardı. Biraz

sırık gibiydi,” sözleriyle anımsıyor. “Yata Khanemizdeki herkesle konuşmak isterdi ve insan onunla birlikteyken hoşça vakit geçirirdi.”¹⁹ Marcia ise Sylvia’nın “ateşli coşkusunu, [onun] bir insana tüm dikkatini yöneltmesini, zekâsını [ve] her türlü şeye olan ilgisini” sevmiştir. “Ve bizim de çok sayıda ortak ilgi alanımız ve merakımız vardı.”²⁰

Marcia ilişkilerini “eğitim ve öğrenim alanında yeni maceralara yelken açmış ve evinden uzaklaşmış iki genç, akli havada kızın arkadaşlığı” olarak tanımlıyor. “Bu bir bakıma aramızdaki iletişimin biçimi üzerinde de belirleyici olmuştu. [...] Aramızda onun yaratıcılığıyla ya da bir şair olarak kazandığı başarıyla hiçbir ilgisi olmayan gerçek bir bağ ve sevgi vardı. Hepsi de buydu zaten; tam anlamıyla mükemmel bir arkadaşlıktı.”²¹

Şubat başında Marcia arkadaşını Harriet teyzesinin Francistown, New Hampshire’daki evine davet etti. Sylvia annesine oradan bir mektup yazarak Marcia’nın teyzesinin evine âşık olduğunu anlattı: Ev, koyu gri zemini, sade beyaz duvarları, yeşil pencere doğramaları ve grimsi gül desenli perdeleriyle onun kendi püriten tabiatı olarak adlandırdığı yönüne hitap ediyordu. Sylvia geceyi Marcia’nın, içinde mütevazı bir ranza bulunan odasında geçirdikten sonra iki genç kız Smith’te aynı odayı paylaşma kararını aldılar. Bu karar, her zaman ne kadar para harcadığına dikkat etmek zorunda olan Sylvia açısından yılda 50 dolar tasarruf anlamına geliyordu. Marcia, arkadaşının yatağa girmeden önce ayrıntılı bir hazırlık rutini olduğunu anımsıyor. Hatıralarındaki Sylvia “uzun, sarı saçlıydı [...] ve her gece üstüne deniz mavisi bir bornoz giydikten sonra saçlarını sarar” ve bunun için yırtık kumaş parçaları kullanırdı. “Ve sonra da yüzüne Noxzema sürerdi. Bu kalın Noxzema tabakası hayatımda duyduğum en kötü

kokulardan biriydi. Sırf Sylvia'nın bu kadar iğrenç kokması gibi bir sebep yüzünden ilk üç günün sonunda odadan taşınmama ramak kalmıştı.”²²

Şubat sonunda arkadaşı Perry Norton'ın ağabeyi olan Dick Norton'ın bir mektubunu almasıyla Sylvia'nın morali biraz düzelir gibi oldu. Onun hayatında Dick her zaman bir kuzen karakteri olarak yer ettiğinden (hatta Sylvia, Dick'in annesiyle babasına teyze ve amca şeklinde hitap ediyordu) Yale'in son sınıfında okuyan Dick'in onu hafta sonunda üniversiteye davet etmesi karşısında küçük çaplı bir şaşkınlık yaşadı. Mektupta kullanılan üslup gayet kibardı, ancak çocuğun niyetinin ilişkilerini ilerletmek mi, yoksa yalnızca mevcut düzleminde tutmak mı olduğunu kestirebilmek hiç de kolay değildi. Gel gelelim, Sylvia ona yazdığı “cıvıl cıvıl”²³ bir notta Yale'in yıllık yüzme karnavalının yapılacağı 17 Şubat hafta sonunda müsait olduğunu söyleyince, Dick çekingenliğini üzerinden atmayı başardı. Sylvia kalmaya gelirken yanına neler alması gerektiğini sorduğunda, Dick kıza şöyle bir cevap yazdı: “Syl, sen sen ol, sakın ateşli silah ya da evcil timsah getireyim deme. Bilirsin, biz burada bayağı eski usul takılırız.”²⁴ Sylvia, Ann Davidow'a yakında gerçekleşecek olan randevu hakkındaki heyecan verici haberleri aktarmış ve her ne kadar soğuk ve ilgisiz görünmeye çalışmışsa da (sonuçta, bu görüşme aralarında bir aşk ilişkisinin gelişeceğinin garantisi değildi) yakışıklı, sarışın ve zeki bir tıp öğrencisi olan Dick'in onda oldukça kusursuz biri izlenimini bıraktığını itiraf etmek zorunda kalmıştı. Sylvia'nın yaptığı eklemeye bakılırsa, işin asıl ilginç tarafı, Dick'in henüz daha ilk buluşmalarını bile gerçekleştirmeden marttaki başka bir hafta sonu için onu tekrar Yale'e çağırmış olması durumuydu.

Plath ve Norton aileleri birbirlerini uzun yıllardır tanırlardı. Aslında, Dick'in annesi Mildred, Boston Üniversitesi'nde öğrenirken Otto Plath'ın Almanca derslerine girmişti. Dick'in babası William Bunnell Norton ise Yale'den lisans ve doktora derecesiyle mezun olduktan sonra 1927 yılına kadar aynı yerde tarih dersleri vermişti; kendisi Aurelia'yı ve o sırada iki-üç gibi çok küçük bir yaşta olan Sylvia'yı ilk kez Fakülte Eşler Kulübü tarafından düzenlenen bir Noel partisinde gördüğünü sonradan hatırlamıştı. Otto'nun ölümü ve Aurelia'nın Wellesley'ye taşınması sonrasına kadar, iki aile arasında bir yakınlık oluşmamıştı. Dick'in babası "Fazla samimi olduğumuzu söyleyemeyeceğim," demişti. "Oysa aynı şehirde birbirimize birkaç kilometre mesafede yaşırdık ve aramızda –farklı kolejler üzerinden de olsa– bir Boston Üniversitesi bağlantısı mevcuttu. Zamanla benzer ilgi alanlarımızın olduğunu keşfettik ve çok sayıda ortak arkadaşımız oldu."²⁵

Sylvia ile Dick, birlikte geçen ilk hafta sonlarında zamanlarının büyük bölümünü oğlanın odasında konuşarak geçirdiler; bütün gün yağmur yağdığından oturup konuşmak dışında yapılabilecek pek az şey vardı. O cumartesi akşamı birlikte yüzme toplantısına gittiler ve bunun sonrasında Dick, genç kıza geceyi geçireceği kadınlara özel odalar bölümüne kadar eşlik etti. Pazar günü üzerlerine eski püskü kıyafetlerini giyinip bisikletleriyle yakın civarda bulunan ve geride bıraktıkları New Haven'ı yukarıdan seyredebilecekleri bir tepeye çıktılar. Sylvia, birlikte geçirdikleri süre boyunca Dick'in hayata yönelik bilimsel yaklaşımı karşısında korkuyla karışık bir saygı hissetmişti: Onun dünya görüşünde yalnızca ölçülebilen, analiz edilebilen ve kesip açılabilen şeylerin bir değeri vardı. Üstelik yüzme, paten ve dans gibi konularda öylesine becerikli –ve çok sayıda pratik yetenekle donatılmış

biri gibi görünen– bir hali vardı ki, Sylvia onunla birlikteyken oldukça değersiz biri gibi hissetmekten kendini alamamıştı. Dick sonraki ders yılı için Harvard Tıp Okulu'ndaki yerini garantiye almıştı ve üzerine ayakları yere basan ve yetişkin birinin hali tavrı gelmişti – üstelik, geçici olarak bir akıl hastanesinde çalışmış ve bir sosyoloji dersi için yirmi beş evli çiftle mülakatlar da yapmıştı.

Sylvia'nın pazar akşamı Smith'e dönerken 21.05 trenini ka-
çırması, Disiplin Kurulu'nun karşısına çıkmasıyla ve sonraki
hafta her gece saat dokuzda imza atma cezası almasıyla sonuç-
landı. Sylvia kendine, doğal dünyanın temel ilkeleri hakkında
daha fazla bilgi edinme sözünü vermişti. Bir bakıma, sanki Dick
onun beynini yıkayıp “bilginin yalnızca bilim yoluyla elde edile-
bileceği” düşüncesine yönelmesini sağlamış gibiydi. Sylvia ken-
dini Dick'i etkileme hevesine öylesine kaptırmıştı ki aklından
kimya, fizik ve matematik kitapları satın alıp bunları bahar tati-
linde baştan sona okuma fikrini bile geçirmişti.²⁶ Şiire ve sanata
eğilimli biri olsa da (annesine söylediği gibi), fiziksel dünyanın
onun gerçek hayata kök salmasına vesile olabilecek temel kural-
larını kavramasının önünde hiçbir engelin bulunmadığı kanısın-
daydı.²⁷ *Letters Home*'daki aynı mektuptan alıntılanan başka bir
bölümde Sylvia, Dick'in karakterinden de söz ediyordu. Oğlan,
kişiliğinin Sylvia'nın hoşuna giden yönlerini annesinden almış
gibiydi. Öte yandan, gürültülü kahkaha atma huyu gibi beğen-
mediği özellikleriyse maalesef babasına çekmiş olmalıydı.²⁸ Bir
arkadaşına yazdığına göre, onun koca bir hafta sonu kendisini
–arkadaşça bile olsa– bir kez olsun öpmemiş olması utanç verici
bir durumdu.

Gel gelelim, Sylvia'nın sonraki randevuya yönelik umutları
büyüktü, çünkü Dick onu Yale'in marttaki mezuniyet balosuna

davet etmişti. Sylvia gardırobu konusunda hafif bir panik yaşadı: Beyaz ve omuzları açıkta bırakan sevgili emektar elbisesi durumu kurtarmasına kurtarıyordu da, aksesuvar açısından birtakım eksikleri vardı. Annesi ona bir çift eldiven göndermiş, ama bunların eline geçmesiyle eldivenlerin üzerlerinde delikler olduğunu görmesi bir olmuştı. Smith'teki arkadaşlarından yardım isteyen genç kız onlardan bir Mouton kürk manto, siyah bir el çantası, bir kloş etek ve ev terliği kadar rahat olduğunu söylediği bir çift gümüş rengi sandalet ödünç almayı başardı. Sylvia bu çabanın sonucunda, Yale'deki spor salonunun mavi konfetilerle süslenmiş ve iki dans orkestrasının müziğiyle coşmuş basketbol sahasına adımını attığında kendini biraz Cinderella'ya benzetmişti. Üzerine beyaz gömlek ve siyah papyonla tamamlanmış en şık smokinini giyen Dick tam bir saygınlık abidesi gibi duruyordu. Sylvia daha sonra, Ann Davidow'a yazdığı yayımlanmamış bir mektupta o gece aralarındaki duygusal ilişkinin nasıl platonik olmaktan çıkıp romantik bir niteliğe büründüğünü anlatıyordu. Aralarındaki çekim fazlasıyla fizikseldi ve adeta manyetizma ya da başka bir tabiat kanunu kadar karşısında durulamayacak bir olaydı. Danstan sonra Dick onunla birlikte kaldığı pansiyona kadar geldi ve çift –tepelerinde tüm şiddetiyle esen buz gibi rüzgârın altında– terk edilmiş sokaklarda el ele yürürken Sylvia, parlaklık bakımından kristali çağrıştıran bir ânın içinde yaşıyormuş gibi hissetti. Dick ile Sylvia kısa bir an durdular ve başlarını kaldırıp yıldızlara baktılar. Dick ona yaşadığı deneyimin kendisine bir kilisedeki huzuru çağrıştırdığını söyledi.²⁹ Onu öptü ve bunun üzerine Sylvia tek bir laf etmeden içeri girip üzerindikileri çıkarmaya başladı. Karanlığın içinde yatağında uzanırken bedeninin hâlâ Dick'in hafif dokunuşlarına karşılık verdiğini hissedebiliyordu. O ânın içinde

gizli yoğun erotizme de, uykuya dalarken onu sarıp sarmalamayı sürdüren duygulara da güncesinde yer vermişti.³⁰

Ertesi gün Sylvia ile Dick kırlarda uzun bir bisiklet gezintisine ve o günün gecesinde, kentin ışıklarını seyretmek için bir tepeye çıktılar. Sylvia kendi kendine sürekli bu anların tadını çıkarmasını telkin ediyordu, çünkü Dick'i bir daha hiç görememesi gibi bir ihtimal de mevcuttu. Yine de, Ann Davidow'a itiraf ettiği üzere, daha önce çıktığı erkeklerin hiçbirine böylesi büyük bir hayranlık duymamıştı. Sırf Dick onu beğensin diye, hem derslerinde başarılı olmak hem de kendini geliştirmek için canını dişine takıp çalışacağına yemin ediyordu. Gel gelelim, bazı arkadaşlarını kandırmak o kadar da kolay değildi. Sözgelimi, Eddie Cohen –büyük olasılıkla Sylvia'nın yeni aşkını kışkırttığından– onu her şeye fazlasıyla uyum sağlama eğilimi konusunda uarmıştı. Eddie'nin bakışına göre, Sylvia başka insanların kendisine yönelik beklentilerini karşılayabilmek için kendine sahte kimlikler yaratma tehlikesiyle karşı karşıyaydı. “İnsanlar ya seni olduğun gibi ya da kendilerine ayna tutan biri olarak kabul edebilirler,” demişti. “İkinci tipe gelince, şayet onların hepsini memnun etme çabasına girersen, sonuçta şekilsiz ve ne idüğü belirsiz bir kişilik olup çıkarsın.”³¹

Sylvia, Ann Davidow'a yaptığı başka bir itirafta, problemlerinin –bu ister bir erkek, ister bir kadın arkadaş olsun– herhangi bir insanı uzun bir süre kendine bağlama konusunda yaşadığı güvensizlikten bahsetmişti. Bunun temellerinin ise, kendisini herkesin aşağısında gören “pasaklı bir sırık”, yaşlıları tarafından insanların girmeye can attığı popüler çevrelerin dışına itilen çirkin saçlı ve bozuk ciltli bir genç kız olarak yaşadığı ergenlik yıllarında atıldığını düşünmekteydi. Beş yıl boyunca bu cehennem ortamında yaşamaya mecbur kalmanın onu haliyle karamsar biri yaptığını

söylüyordu. Yıllarını bir insanın ondan hoşlanmasının olasılıklar dahilinde olup olmadığını sorarak geçirmişti. Kendini aniden bastıran manik, aşırı coşku nöbetlerinin ve yoğun sevinç hallerinin içinde bulması, artık bir hayli popüler birine dönüştüğünün ve aslında o kadar da çirkin olmadığını (sonuçta, birkaç kişiyle çıkmış, Smith'e kabul edilmiş ve yazdıklarıyla belli bir başarı kazanmıştı) farkına varmasına bağlanabilirdi. Hayata dair umutları ve düşleri gerçekleşiyorsa, buna sevinmesinde ne gibi bir terslik olabilirdi? Ona göre, buradaki asıl problem dengeyle ilgiliydi: Birdenbire dışarıda bırakılan insandan içeri kabul edilen insan statüsüne geçişi bütün dengelerini altüst etmişti.³² Elbette bu, yaşadığı duruma getirilen açıklamanın yalnızca küçük bir bölümüydü ve gerçekler bundan çok daha karmaşık ve rahatsız ediciydi.

Hayatının bu döneminde ona yakın olan kişiler Sylvia'nın kendi kendine yönettiği bir psikodramada kendilerine katılımcı karakterler olarak birtakım roller biçeceğinden habersizdiler. 1951 Martı'nda Dick Norton ona Yale'den bir mektup yazıp, zarfın içine de kendine ait birkaç şiiri ve Shakespeare'in *Veronalı İki Soylu Delikanlı*'sındaki "Silvia Kimdir?" konuşmasından alıntılardığı bir bölümü eklediğinde, Sylvia'nın kendi kimliğini bulmaya yönelik arayışının onun yaratıcılık yolculuğunun temel meselesi ve kısa ömrüne damgasını vuran uğraşı haline geleceği konusunda en ufak bir fikri yoktu. Üstelik Dick, Sylvia'nın yaratıcı kudretiyle yoluna çıkan pek çok insanı kendisine çeken ve kısmen yok eden bereketli hayal gücünün kuvvetinden ve etkisinden de bihaberdi.

Sonraki yıllarda Plath'taki yaratıcılık vampirliğinin kurbanı olduğunu ileri süren kişilerden biri de Jane Anderson olacaktı.

1931’de Wellesley’de müreffeh bir ailenin (babası bir yatırım bankacısıydı ve Wellesley Şehir Kulübü’ne üyeydi) çocuğu olarak dünyaya gelen Jane, çocukken Sylvia’nın da bağlı olduğu Üniteryen kilisesine gitmişti ve 1946’da, o sırada sekizinci sınıfa giden Sylvia, yayımlatmak niyetiyle “Winter Sunset” şiirini gazeteye gönderdiğinde kendisi *The Phillipian*’da yardımcı editör olarak çalışmaktaydı. Sylvia, Jane’i –ya da kolejde bilinen adıyla “Andy”yi– pek çok bakımdan kendisinin “ikizi” olarak görmüştü: İki genç kadının (Jane’in ondan bir sınıf yukarıda olduğu) Smith’e gitmesi ve Dick Norton’la çıkması yetmezmiş gibi, her ikisi de ağır ruhsal hastalıklar geçirmiş ve kendilerini aynı dönemde aynı psikiyatri hastanesinde bulmuşlardı. Sylvia yıllar sonra Jane’i *Sırça Fanus*’taki Joan Gilling karakterinin esin kaynağı olarak kullanacaktı; Romanın taslağında Plath onu Jane olarak adlandırmıştı. Plath romanında “çakıl renkli” gözleri, “parlak büyük dişleri”³³ ve at kadar iri haliyle son derece sevimsiz bir Jane/Joan portresi çizmişti.

Joan karakterinin intiharıyla son bulan kitabın Jane’in üzerinde o denli yıkıcı bir etkisi olmuştu ki, kendisi aradan uzun yıllar geçtikten sonra hakkında yapılan onur kırıcı yayınlar ve özel hayatına müdahale gerekçesiyle hem Plath vakfını, hem de 1979 tarihli filmin yapımcılarını dava etmişti. Jane Anderson 1987’deki duruşma sırasında gazetecilere “Beni ilgilendiren, insanların kişisel ve profesyonel anlamda hakkımda düşündükleri şeylerdir,” şeklinde bir açıklama yapmıştı. Smith’te okuduğu dönemde akıl sağlığıyla alakalı çok sayıda “fazlasıyla ağır” sorun

* Kış Günbatımı. (ç.n.)

** *Sırça Fanus*, Kırmızı Kedi Yayınları, çeviren: Handan Saraç. (ç.n.)

yaşadıktan sonra olanları “Hayatıma çekidüzen vermek için kahramanlığa varan bir çaba sarf etmek zorunda kaldım,” şeklinde özetlemişti. Dediğine bakılırsa, romanın çıkışı ve bunun ardından filminin çekilmesi, kendisinin sürekli “yoğun anksiyete” nöbetleri geçirmesine sebep olmuştu.³⁴ Anderson, ölümünden sonra Smith College’a bağışlanan ve daha önce yayımlanmamış olan mahkeme belgelerinde “McLean’e yatırılmama yol açan tetikleyici olaylar ile kitapta [*Sırça Fanus*] tasvir edilen olaylar arasında büyük bir benzerlik bulunmaktaydı,” ifadesini kullanmıştı.³⁵ Ayrıca Jane başka bir yayımlanmamış belgede bu açıklamayı “Onun [Sylvia’nın] beni Joan Gilling karakterinin ilham kaynağı olarak kullanma biçiminin son derece düşmanca bir tutum olduğu hissine kapılmıştım, [...] bu aynı zamanda insanı öfkeliendiren de [bir] hareketti,” ifadesiyle desteklemişti.³⁶

1949 Aralığı’nın sonunda Jane’in Dick’le yeni yeni çıkmaya başladığı dönemde, ikisi de hayatlarının Sylvia Plath üzerinden keşişceğini bilemezdi. Eldeki tüm verilerden, yaşadıklarının saf ve temiz bir ilişki olduğu sonucunu çıkarırız. Anderson, sonraki yıllarda “1950’ler muazzam bir masumiyet çağı [idi]” şeklinde konuşmuştu. “Her şeye büyük bir tutuculuk ve bağnazlık hâkimdi.”³⁷ Elbette, toplumdaki normlara yaraşır şekilde kendisi de “hiç kimseyle cinsel ilişkiye girmemiş ve hiçbir zaman bilinçli olarak mastürbasyon yapmamış” biriydi.³⁸

Dick, Jane’e yazdığı ilk mektupta onu dışarıdan bakıldığında “dayanıklı” görünen bir kız olarak tarif etmiş ve “iyi ailesi”nin misafirperverliği karşısında duygulandığından söz etmişti.³⁹ Çift birlikteyken zamanlarını paten kaymak, bisiklete binmek, kayak yapmak ve yürüyüş gibi açık hava etkinlikleriyle geçirmektedir, ancak 1950’nin başlarında Joan’un yatağa düşmesinin

ardından spor faaliyetlerine ara vermeye mecbur kalmışlardı. Dick, ocak ayının sonunda altı günlüğüne Cypress Road, Wellesley Hills'deki evine geldiğinde kızın onunla birlikte Massachusetts kırlarında yürüyüşe çıkabilecek ya da hiç olmazsa, birkaç set masa tenisi oynayabilecek veya buz pateni yapabilecek kadar sağlığına kavuşmuş olmasını umut ediyordu. Dick –onun peşini bırakmamaya kararlı bir şekilde– genç kızı, ertesi yıl Sylvia'yı da çağıracağı Yale mezuniyet balosu etkinliğine ve nisanın son cumartesisinde yapılan Derby Day'e davet etti. Önceki yıl ilk kez yapılan büyük ilkbahar yelkenli yarışlarının gününe denk getirilen kutlama o sırada çok moda olan su tabancası çılgınlığı yüzünden bir çeşit “isyan”a dönüşmüştü.⁴⁰ Dönemin spor yorumcularından biri “Yaratıcı tasarımlara sahip ayrıksı kostümlerini giyinip kuşanan Yale erkekleri ve çıktıkları kızlar kamyonlara, arabalarına, külüstür otomobillere ve kiralık otobüslere doluşup Housatonic'in kıyısına kurulmuş olan [...] Derby, Connecticut'a kadar olan on beş kilometrelik yolu kat ederlerdi,” gözleminde bulunmuştu. “Orada bira içip top oynarlar, birbirlerinin hasır şapkalarını paramparça edip kız arkadaşlarını ırmağa atarlardı ve yaptıkları şamatayla ortalığı ayağa kaldırırlardı. Öğleden sonra bütün bu kutlamaların görünüşteki sebebi olan kolejler arası mürettebat yarışları başlardı.”⁴¹ Aslında, otuz bir yıldır âdet halini almış olan etkinlik zaman içinde öylesine çığırından çıkmıştı ki, 1951'de Yale Komitesi bunu yasaklama kararını almıştı çünkü “ortaya bir sürü kavga, Housatonic'e atılan bir sürü kız, olayın sonrasında taşınıp atılması gereken bir sürü kamyon dolusu [...] bira kutusu ve çöp yığınları çıkmaktaydı. Özel bir şikayet sebebiyse, Yaleli erkeklerle kız arkadaşlarının su tabancalarını birayla doldurup bunlarla Derby sokaklarının

köşesinde kıstırdıkları yaşlı hanımları ıslatma âdetini çıkarmış olmalarıydı.”⁴²

Dick ile Jane, 1950 yılı boyunca buluşmaya ve birbirlerine mektup yazmaya devam ettiler. Dick’in ona yazdığı mektuplar çoğu zaman “Şekerim ve Baharatım” sözcükleriyle başlıyordu. Aslında, Jane Anderson’ın sahip olduğu meziyetler sadece göze hitap eden niteliklerle sınırlı değildi: Keskin bir zekâsı vardı, sınıf başkanlığına seçilmişti, seçim kurulunda çalışıyordu ve Dick’e, Erich Fromm’un kitaplarını tavsiye etmişti. Ne var ki, 1950 Haziranı’nda eve gelip de anne-babasına psikiyatr olmasını sağlayacak eğitimi almak üzere üniversitedeki ikinci yılında tıp hazırlık sınıfına geçiş yapacağını söylediğinde, verdiği haber soğuk bir itiraz havasıyla karşılanmıştı.

Jane “Sanırım 16 ya da 17 yaşlarımdayken [babamın] beni bazı açılardan daha cazip bulacağına dair birtakım fikirlere [...] kapılmıştım ve bundan kastım, annemin karşısında cinsellikten çok entelektüel kapasite anlamında bir üstünlük kazanmaktı” diye anlatmıştı. “Ben koleje gidene kadar babamla ben fikir alış-verişinde bulunmaktan hoşlanırdık ve Latince gibi konular bizim ortak ilgi alanına girerdi. Hayatımın, bazı bakımlardan ona annemden daha iyi arkadaşlık edebileceğimi düşündüğüm bir döneminden geçmiş olduğumu sanıyorum [...] Entelektüel faaliyetlerime yönelik tavrının ben koleje giderken çok ani bir [...] değişim geçirmesi beni fazlasıyla üzmüştü.”⁴³

Jane’in annesi ve babası kızlarının bu kararına onay vermediklerini son derece açık bir şekilde belli etmişlerdi: Onun durumundaki bir genç kızın kariyer sahibi olmaması gerekirdi. Neden Smith’te daha genel geçer bir dalda eğitim görüp mesela sekreterlik gibi bir işe girmeyi ve sonra da iyi bir evlilik yapmayı düşün-

müyordu? Bir keresinde Jane babasına Smith'te aldığı yüksek notlardan söz ettiğinde, adam bütün notlarının D olmasına yönelik arzusunu dile getirmişti; dediğine bakılırsa, insanın iyi bir evliliği garantilemesinin yolu derslerine çok çalışmasından geçmiyordu.

1950 yazına gelindiğinde Jane evleneceği erkeğin Dick olmayacağına karar verdi. “1949-50 kışında, 1950'nin ilkbaharından 1950 yazının başına kadar olan dönemde ona çok âşık olduğumu sanmıştım,” diye anlatmıştı. “Ve sonra yazın daha çok değer verdiğim başka bir erkekle tanıştım. [...] Ve ben de kendisini 1950 Eylülü başında görünce düşüncelerimi Dick ile paylaştım. Onun hayallerini yıktığımı sanıyorum. Fakat o ve ben [...] birbirimizi görmeye devam ettik.”⁴⁴

Jane kendisinin “tükenmişlik sendromu” olarak nitelendirdiği rahatsızlığı, 1950 yazının sonlarında –vaktini Philadelphia’da ilahiyat üzerine öğrenim gören yeni erkek arkadaşı Earl’le birlikte geçirdiği dönemde– yaşamaya başladı. Smith’e döndüğünde yaşadıklarının üstesinden gelemeyecek durumdaydı; onu kısıkvrak yakalayan endişe duygusuna teslim olmuştu ve öğrenimine sanat tarihi alanında devam etmeyi seçerek hata ettiği düşüncesi içini kemirip duruyordu. Ne yapacağını bilemez bir halde Smith’teki asistan hekim Doktor Marion Booth’a başvurdu ve kadına içini dökmeye başladı. O yaz Philadelphia’da cep harçlığını çıkarmak için bir fabrikada çalıştığı sırada işçilerden biri ona cinsel saldırıda bulunmuştu. Jane olayı “Adam arkadan bana yanaştı ve cinsel organıyla bedenime abandı,” diye anlatmıştı. “Ben taşıma bandının sonunda, kutuların çıktığı noktada duruyordum ve onları belirli aralıklarla yerden kaldırıp daha büyükçe bir kutuya üst üste yerleştirmem gerekiyordu.”⁴⁵ Saldırı beş-altı yaşlarındayken başına gelen ve uzak geçmişte kalmış çok rahatsız edici cinsel ta-

ciz hatıralarının canlanmasına yol açmıştı. Anımsadığı kadarıyla, bir hizmetçi kızın onu (büyük olasılıkla kendisinin erkek kardeşi olan) bir erkek akrabasıyla tanıştırtmasının ardından adamın kendisini büyük bir gömme dolabın içine soktuğu ve burada onun vücudunu ellediği bir olay yaşanmıştı. Kendisi bunu “Gözümün önüne gelen görüntüde, giysilerim üzerimde duruyordu ve adam muhtemelen cinsel organıma dokunmuş olmalıydı,” diye anlatmıştı.⁴⁶

1950 Eylülü’nde Nantucket’ta bir aile dostlarının evindeyken, Jane babasıyla Tanrı’nın vasıfları ve varlığı hakkında ateşli bir tartışmaya tutuştu. Adam yalnızca tek bir Hristiyan Tanrısı olduğuna inandığı halde, Jane insanın dünyayı iyilik tanrısı ve kötülük tanrısının birbirleriyle kavga ettiği bir yer olarak görmesinin çok daha yararlı ve daha az ayrılıkçı bir bakış olacağını savundu. Tartışmanın iyice alevlenmesi üzerine Jane odasına çekildi, biraz sonra babası da peşinden geldi. Jane olayı “Benimle konuşmaya çalıştı, ama ben hâlâ öfke içindeydim,” cümlesiyle anımsıyor. “Babamın beni kendisiyle hiçbir zaman ters düşmeyeceğim bir çıkmaza soktuğunu hissetmişim.”⁴⁷ Aslında bu, hayatının otoriter babasına karşı geldiği ilk ânına denk geliyordu. “Beni en çok saldırganlığını kontrol altına alamayışı etkilemişti, çünkü çok düşünceli bir adamdı ve odama dalması mahremiyetimi fazlasıyla ihlal eden bir hareketti. [...] Bir yerde, endişeyle bana karşı başka ne gibi saldırganlıklar yöneltebileceğini düşünmeye başladım. Ve bu da [...] cinsellik üzerinden dışarıvurulan bir saldırganlık türüyle alakalı bir endişeyle iç içe geçmiş olmalı.”⁴⁸ Başka bir defa da, babası onun bütün derslerinden D notu almasını arzu ettiğini söyledikten sonra Jane, yatağında yatarken odasına girmişti: “Kolumdan tuttu ve öpe öpe dirseğime kadar geldi. Ve sonra da

çıkıp gitti.”⁴⁹ Jane’in kafası karışmıştı, allak bullak vaziyetteydi ve sadece babasına değil, aynı zamanda babasının kendisindeki yeteneklere ve potansiyele dair dar görüşlülüğüne destek verdiğini düşündüğü annesine de kızgındı. “Annemle de doğru düzgün konuşamamaktan dolayı rahatsızdım,” demişti. “Bir de, benimsediği tutum açısından babamla fikir birliği içindeymiş gibi oluşu bana dokunuyordu.” Jane toplumdaki konumunu ve geleceğini kuşatan boğuculuk derecesindeki bir dizi sınırlandırıcı beklentiyi sorgulamaya başladıkça gitgide daha umarsız birine dönüştü. Etrafında rol modeli olabilecek insanlar olsa da bunlar ender rastlanan vakalardı. Sözelimi, Smith’te sanat tarihçisi ve arkeolog olarak çalışan ve New York Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi profesörlerinden Karl Lehmann’la evli olan Phyllis Williams Lehmann’a büyük bir hayranlık beslemekteydi. Jane “Hayatımda ilk kez profesyonel hayatını evlilikle birleştirmiş bir kadınla tanışmıştım ve insanın hayatına ait bu iki parçayı birleştirebiliyor olduğunu görmek benim açımdan çok büyük bir önem taşımaktaydı” demişti. “Bunun öncesinde olayı ya hep ya hiç olarak görme eğilimindeydim. İlkokuldaki öğretmenlerimin hepsi –galiba birinin dışında– bekâr kadınlardı ve kesin olan şu ki, o dönemde toplumda insanın ya evlenip barklanıp tüm mesleki faaliyetleri bir kenara bırakacağına ya da bekâr ve profesyonel bir kadın olabileceğine yönelik yaygın bir görüş hâkimdi.”⁵⁰

Jane de, tıpkı Sylvia gibi, başkaldırısı kendini delilikle dışavuracak olan öfkeli bir genç kadındı.

1951 Martı’nda Sylvia annesine yazdığı bir mektupta, Dick’in Jane’le birlikte ikinci sınıfların balosuna katılmak için Smith’e geldiğinden söz etti. Aradan üç ay geçtikten sonra –çift birbirlerine

mektup yazmayı nisanda bırakmış olmasına rağmen– Sylvia’nın hâlâ Dick ile Jane arasındaki ilişkiye dair kaygılar beslediği anlaşıyor. Sylvia hazıranda Swampscott’ta bebek bakıcılığı yaptığı sırada içinde hem Dick’in, hem de Jane’in bulunduğu bir kâbus görmüştü. Marcia Brown’a yazılmış ve hiç yayımlanmamış bir mektupta anlatılan rüya, gizlice daha tehlikeli ve asi bir adamla çıkabilmek için Dick’le olan randevusuna gitmeme kararının etrafında şekillenir. Eve döndüğünde onu, annesi ve mezuniyet balosuna Jane’i götürmüş olan Dick karşılar. Her ikisi de onun kendilerine bir hayal kırıklığı yaşattığını dile getirirler. Rüyanın sonunda Dick bir daha hiç dönmemesine buharlaşıp yok olurken sürekli “Ah, Syl” deyip durmaktadır. Sylvia yaptığına kötü bir şey olduğu hissiyle baş başa kalmıştır: Aşâğılık adamın tekiyle yaşayacağı bir gecelik zevk uğruna kusursuz denilebilecek kadar hoş ve saygın bir erkeği kaybederek nasıl da aptallık etmiştir. Kendini kurmaca dünyasının en çok sevdiği kadın kahramanlarından biri olan Scarlett O’Hara’ya benzetir; zira “düşüncesizce davranma”nın onun mahvına sebep olduğunu gayet iyi bilmektedir. Dediğine bakılırsa, belki de insanın rüyalardan alması gereken birtakım dersler vardır.⁵¹

Dışarıdan görünen saygınlık ve içsel arzular arasındaki çatışma Sylvia’nın hayatında olanca gerçekliğiyle yer tutmuştu. Zaman içinde söz konusu gerilim, hayatı boyunca önce arayıp bulduğu, sonra da istismar ettiği çok sayıda birbirine zıt karakterle kendini gösterecekti. 1951 ilkbaharında, Sylvia’nın hayatında mantıklı, geleneksel kalıplar içinde düşünen Yale öğrencisi Dick Norton ile briyantınle arkaya taranmış saçları, blucini, deri ceke-ti ve sürekli ağzının kenarından sarkan sigarası ya da piposuyla dolaşan Eddie Cohen kadar birbirinden farklı iki insanın aynı

anda bulunması adeta olanaksızdı. Sylvia'yı en çok büyüleyen ve heyecanlandıran şeyse, genellikle aynı gün eline ulaşan belgeler niteliğindeki mektupların arasındaki büyük tezattı. Sözgelimi 18 Mart'ta Dick mektubunda Sylvia'ya, yazdıklarını dejenere bulduğu Ernest Hemingway'in eserlerine duyduğu tiksintiden söz ediyordu. Ertesi gün Eddie, yazışmalarının doğası ve gücü üzerine birtakım düşünceler üretiyor, sonuçta, Sylvia'nın ilk başta ona cazip gelen yönünün yazıları olduğunu söylüyordu. "Bir dergideki birkaç satırı okuyarak varlığının özünü hissetmeme ve senden her mektup alışımında kanın beynime sıçramasına sebep olan şey acaba hangi tuhaf kuvvet olabilirdi?"⁵² Eddie, birlikte yaşayabilecekleri bir gelecek üzerine kafa yormayı sürdürerek henüz yeni kız arkadaşı Rita'ya tam anlamıyla bağlanamadığına da dikkat çekiyordu. "Kendimi Rita'ya tam olarak veremememin başlıca sebebinin, doğudaki topraklarda beni nelerin beklediğine dair kesin bir fikrimin olmamasından kaynaklandığı yolunda daimi bir kuşku besliyorum," demişti.⁵³

İlkbahar tatilinden önceki gün, Sylvia odasında otururken kızlardan biri seslenerek aşağıda onunla görüşmek için bekleyen bir oğlanın olduğunu söyledi. Sylvia'nın gelen kişinin kim olduğu konusunda en ufak bir fikri yoktu. Dick tatilini Florida'da büyükanne ve büyükbabasının yanında geçirmekteydi –kendisine oradan "Güzellik ve İyilik" hitabıyla başlayan bir kartpostalla içine bir tutam Tillandsia çiçeği koyduğu bir mektup göndermişti– ve Sylvia başka bir erkek arkadaş beklemiyordu. Merdivenlerin dibinde dişlerinin arasına sıkıştırılmış bir pipoyla durmakta olan kişi sırf aklına öyle estiği için Chicago'dan Northampton'a kadar arabayla gelmiş olan Eddie Cohen'di. Eddie, bundan önce birbirleriyle sadece mektupların iki boyutlu dünyasında tanışmış olmaları

gerçeğine atıfta bulunarak “İşte bu, üçüncü boyut oluyor,” dedi. Eddie onu arabayla evine kadar götürmeyi teklif ettiğinde Sylvia bu öneriyi reddedemeyecek kadar büyük bir şok içindeydi. İnsanın benliğinin en derinlerindeki arzularını ve sırlarını bir yabancıya açması başka bir şey, o insanı kanlı canlı karşısında görmesi ise bambaşka bir şeydi. Yaşanan, ilk ânından itibaren sıkıntı verici bir karşılaşma olmaya mahkûmdu. Sylvia kendini gergin ve sinirli hissetti ve Eddie –asi görünüşüne rağmen– hafiften utangaç ve çekingen davranışlar sergiledi. Üç saatlik otomobil yolculuğu sırasında Sylvia, annesinin biricik kızını hayli karanlık bir tip olan Eddie’nin yanında görmesi halinde kendisine söyleyecekleri konusunda gitgide artan endişelere boğuldu. Eddie’yi başından atmak için ona yaşadığı kentteki genç bir adama âşık olduğunu ve başka biriyle çıkmayı aklından dahi geçiremeyeceğini söyledi. Bir süre sonra, Elmwood Road’a vardıklarında, ona kendisini getirdiği için soğuk bir teşekkür etti, Eddie’yi onları karşılamak için kapının önüne çıkan Aurelia ile ayaküstü tanıştırdı ve koşarak yukarıdaki odasına çıktı. Bu durumda, Eddie’nin arkasına dönmekten ve Chicago’ya kadarki otuz saatlik dönüş yolculuğunu yapmaktan başka çaresi kalmamıştı. Aurelia ise eve girdikten sonra Sylvia’ya bencil davranışları konusunda sert bir söylev çekti.

Hayatının bu döneminde terapiye başlama kararı almış olan Eddie “Annen çok haklı; bana inanılmaz derecede kaba davrandın,” diye yazmıştı. “Bana yapılan muamele karşısında hissettiğim öfkenin haddi hesabı yok.” Şayet saatler süren araba yolculuğu bütün enerjisini alıp götürmemiş olsaydı, yaşadığı reddediliş onu çok daha farklı bir şekilde davranmaya yöneltebilirdi. “O sıradaki fiziksel kondisyonum bundan daha iyi olsaydı, olay çok daha başka –muhtemelen daha çirkin– bir hal alabilirdi,” demişti. Peki,

hakkında kendisini uyardığı annesinin hakkında ne düşünmüştü? “Önceleri bana anlattığın sert ve korkulacak insan hikâyesini bir tarafa bırakacak olursak, annene bir kez bakmam karşında sempatik bir yaratığın olduğunu anlamam için yeterli oldu.”⁵⁴

Marcia Brown’ın New Jersey’deki evine yapılan bir ziyaretin yanı sıra New York City’ye sık sık yapılan gezilerle geçen bahar tatilinin ardından Sylvia yeniden Smith’e döndü. Annesine tekrar koleje geri dönmenin tuhaf bir his olduğunu yazmış olsa da, nisandaki bir hafta sonu onun ziyaretine gelecek olan Dick’i görmek için sabırsızlanıyordu. Dışarıdan bakıldığında, birlik-telikleri iyi gidiyormuş gibiydi. Cuma günü genç çift, Davis öğrenci merkezinin önündeki çimenlerde oturup keyifle hamburgerlerini yiyip sütlerini içmiş ve Paradise Pond’un etrafında uzun bir yürüyüşe çıkmıştı. Ertesi gün de Marcia’yla birlikte Look Park’a kadar süren bir bisiklet gezisi yapmışlardı. Dönüş yolunda, soğuk suyla kaplı bir alandan geçmek için suyun içinde yürüdükten sonra ikisi de (elbette, ayrı ayrı) sıcak suyla banyo yapmıştı. Bu aşamada, Sylvia muhtemelen kendisinin heyecan olarak adlandırdığı hal yüzünden aşırı derecede tuhaf ve serseme dönmüş hissettiğini itiraf etmişti.⁵⁵ Dick’in, Sylvia’daki manik davranışları fark edip etmediğine dair bir şey söylemek zor (bu sıralarda yazdığı mektuplar tam bir nezaket ve edep örneğiydi), ancak genç adam derslerine çalışabilmek için kendine zaman ayırması gerektiğini söyleyerek her ânını onunla birlikte geçirmemişti. Sylvia gözyaşlarına boğulmuş ve Marcia’nın omzunda ağlamıştı; her daim en sadık dostu olan Marcia, ona kahvaltı hazırlayıp odasına kadar getirmişti. Sylvia, Dick’in tepkisi karşısında hayretler içinde kalmıştı. Onu rahatsız eden bir şey vardı. Peki bu şey ne olabilirdi?

Dick bu sorunu dillendiremeyecek kadar kibar bir adam olmasına rağmen, aranan yanıtı bahsi geçen hafta sonundan birkaç gün sonra Sylvia'ya yazdığı şifreli bir mektupta bulmak mümkün. Dick, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı derslerinde profesörün mütemadiyen modern insanın yönünü ve amacını yitirmiş bir varlık olduğu gerçeğini dile getirdiğini anlatmaktaydı; üstelik, Thomas Wolfe'un *Look Homeward, Angel* romanından "Ey kaybolmuş ve rüzgârın mateme boğduğu ruh, geri dön artık," alıntısını da eklemişti ve Sylvia'nın modern kadın olarak tarif edilebilecek bir insan olup olmadığını öğrenmeyi istiyordu. Norton, kendine özgü yöntemleri kullanarak, Plath'ın edebiyata yönelik tutkularına ve onun evlilik açısından uygun bir aday olarak konumuna dair birtakım ipuçları toplamaya çalışıyordu, çünkü Jane Anderson'a göre Dick'in istediği "bir kadının tam zamanlı bir eş ve anne olması"ydı.⁵⁶ Sylvia'nın ruhsal dengesizlik ve kişinin karmakarışık duyguları gibi sevimsiz konularda yazılar yazabileceği ve kendine evin dışında mesleki bir rol arayışına girebileceği düşüncesi Dick'e pek cazip gelmemiş olmalıydı.

Plath da Dick'in onun yanındayken kendini tamamıyla rahat hissetmediğini anlamıştı. Annesine yazılmış olan başka bir yayımlanmamış mektupta, Dick'i iki farklı kişiliği olan bir adam olarak anlatır ve onun kendisine dair gerçek hislerinin üzerini örtmek için çoğu zaman yüzünde bir neşe maskesiyle dolaştığı varsayımında bulunur. Hal böyle bile olsa, elimizde Dick'in –en azından bu aşamada– Plath'ın zihnine egemen olan gerçek durumu ya da ondaki hayal gücünün şiddetini bir kez olsun sezinlemiş olduğunu gösterecek pek fazla bir şey yoktur. Buluşmalarının üzerinden birkaç gün geçtikten sonra Sylvia sınıfta otururken

* Evine Bak, Melek. (ç.n.)

içinden bir şiir –aslında Dick’e gönderemediği bir mektup– yazmak gelir. “April 18” şiiri, kısa ve öz bir şekilde Sylvia’nın kendine yönelttiği nefret duygusunu yansıtmakta ve birtakım duygu ve düşüncelerini Dick’e açtıktan sonra hissettiği pişmanlığı dile getirmektedir.⁵⁸ Sylvia, Dick’i onunla sonraki gün planladıkları şekilde görüşmemesinin sebebine dair bir bahane uydurmasına yol açacak kadar kırdığı anlaşılan bu sözcüklerin ilişkilerini de etkileyeceğinden korkuyordu. Gelecek, şiirde söylediği gibi, “alacakaranlıktaki bir tenis topu” misali kolayca elinden kayıp gidi vermişti.⁵⁹

Dick, Sylvia’daki kararmış yüreğin derinliklerini görememiş veya görmek istememiş olsa da, Eddie Cohen genç kadının nazik ve kontrollü dış görünüşünün ardında pusuda bekleyenleri görmek konusunda son derece mahirdi. Soyut var olmama halinden çıkıp fiziksel varlığa doğru geçirdiği dönüşümle Sylvia’yı fazlasıyla tedirgin etmiş olan adamın gerçekleri söylemek konusunda hiçbir çekincesi yoktu. İçinde onu kaba davranmakla suçlayıp, karşılaşmalarının çirkin bir hal alabileceğini ima ettiği satırların bulunduğu son mektubuna Sylvia’nın cevap vermemesi Eddie’nin merakını iyice kamçılarıştı ve aslında şimdi onu daha fazla düşünmeye başladığını da söylemişti. “Bir hayli kusursuzluktan uzak bir davranış sergileyerek, benim gözümde tanrıça katından inip insan katına geldin” demişti.⁶⁰ Sylvia’nın kısa öyküsü “Den of Lions”ın *Seventeen*’in mayıs sayısında yayımlanmasının ardından Eddie ona bir mektup yazarak eserine ve kişiliğine dair ayrıntılı eleştiriler getirmişti. Dick de Sylvia’ya bir mektup yazıp

* 18 Nisan. (ç.n.)
Aslanlar Mağarası. (ç.n.)

onu mecaz kullanımı konusunda tebrik etmesine rağmen, Eddie bunların geçerliliğini sorgulamaktaydı. “Bir oğlan hakkında karar vermeye çalışan bir genç kız kafasının içinde (hiç değilse karar anında) Noel ağacı süsleri hakkında mecaz yapmaz” diye yazmıştı. Ayrıca, Marcia’nın öykünün sonunda Emile’i hayatından çıkarma kararı için yeterli bir arka plan kurgulayıp kurgulamadığını da öğrenmek istiyordu. Belki de, Sylvia’nın asıl ihtiyaç duyduğu şey, daha çok acı çekmektir diye bir tahminde bulunuyordu: “Zaman zaman kendimi günün birinde hayatına bir adamın –doğru erkekmiş gibi görünen birinin– girmesini ve nihayetinde, seni aylarca acıdan kıvrandıracak kadar sert bir şekilde ezip geçmesini diler halde buluyorum. Hatta bu adamın senin canını, hayatında şimdiye kadar hiç olmadığı kadar çok yakmasını bile arzuluyorum,” diye yazmıştı.⁶¹

Sylvia ona bir cevap yazarak, Dick’e âşık olmadığını –aslında, aşka da artık inanmadığını– belirtmiş ve bu fikir, Eddie’nin tepesini attırarak ondan sert bir azar işitmesine yol açmıştı. Kırmızı kalemle “Önce bunu oku” yazarak, ekli mektubun “kötücül” bir belge olduğu konusunda onu uyarmış ve “Ağzına kadar öfke ve düşmanlıkla dolu [...] ve hedefte de sen varsın,” demişti. Cohen, onun başka birinin kendisiyle yakınlaşmasına izin vermeyecek kadar benmerkezci bir insan olduğuna inanmakta güçlük çekiyor, Sylvia’nın daha ziyade “teslimiyetin ardından gelen yıkımdan kaynaklanan duygusal hasar sebebiyle kendini tam anlamıyla teslim etmeye gönülsüz olduğu”ndan kuşkulanıyordu. “Burada insanın fazla derin sulara gezinmemesi halinde boğulmayacağı felsefesini güdüyor olmalısın. Yerden göğe kadar haklısın [...] ama böyle yaparsan öteki tarafa da geçemezsin.” Mektubuna “Seni en hassas noktandan kısıkvırak yakaladığımı çok iyi biliyorum ve bu

da beni, bıçağı dibine kadar batırmak konusunda daha da istekli hale getiriyor,” sözleriyle devam etmişti. Mektubu, Sylvia’nın hayatındaki rolünü sorguladığı satırlarla sonlanmıştı: Acaba neden hâlâ birbirlerine mektup yazıp duruyorlardı? “Psikiyatrların ya da en azından birkaçının, buna koydukları bir ad var: Dışavurum ve yansıtma. Ve bunların dışında nelerin olduğunu kim bilebilir?” Yazdıklarını burada sonlandırıp mektubu imzalamadan göndermişti.⁶²

Sylvia, Eddie’yle ilişkisini kesmediği gibi onunla mektuplaşmayı da sürdürmüştü. Bu tavrı, bir yere kadar hayatını Eddie’nin üzerinden vekâleten yaşama isteğine bağlanabilir. 19 Mayıs’ta Eddie ona bir mektup yazıp çığırından çıkan çılgın bir partiyi anlatmıştı. Toplantıda penis kıskançlığını ele alan bir öyküsüne karşı antipati beslediği her halinden belli olan bir genç kıza birtakım suçlamalarda bulunmuştu. Kızın erkek arkadaşı da hakareti üzerine alarak Eddie’ye sert bir yumruk indirmeye kalkışmıştı. Sylvia, aynı gün Dick’ten –bununla tam bir tezat oluşturacak şekilde– fakülte kulübündeki bir öğle yemeğini, Perry’yle birlikte gittikleri sakın bir akşam yemeğini, yazın okunacak kitapların yer aldığı okuma listesini ve yazlık bir işi garantilediği Cape’e gitmek için yaptığı seyahat hazırlıklarını en ince ayrıntısına kadar anlatan bir mektup almıştı. O öğleden sonra Dick bisikletiyle Savin Rock’a gidip yarım saat güneş banyosu yapmış, sonra da bir dondurma yemek için Dairy Queen’de mola vermişti.

Sylvia’nın Dick’e hayran olduğuna ve onu deli gibi sevdiğine hiç kuşku yok. Annesine onu “hayatta şimdiye kadar gördüğüm en heyecan verici oğlan”⁶³ sözcükleriyle tarif etmişti, fakat aynı zamanda ona gerçek benliğini –olanca çelişkili ve allak bullak ihtişamıyla– bir bütün halinde göstermekten de korkuyordu. Onu

en çok endişelendiren şeyse, genel vücut koordinasyonu yetersizliği ve paten kayarken, yüzerken veya az da olsa sporla ilgili bir şey yaparken zarafet içinde hareket etme konusundaki yeteneksizliği idi. Mayıs'ta bir gün, Marcia ile birlikte çıktıkları bir alışveriş gezisinden Haven House'a döndükten sonra hastalanmaya başladığını hissetti. Birkaç hap içti ve yatmaya gitti. Dick cumartesi öğleden sonrası için kararlaştırdıkları randevuya geldiğinde bütün vücudu ateşten yanıyormuş gibiydi. Onun beklentilerini boşa çıkarmamaya azimli bir halde, tepelerde yürüyüş yaptıktan sonra, akşama doğru Wiggins Tavern'a gitti. Yemeğin tadını çıkarmaya uğraştı, ama boğazından dondurmadan başka bir şey geçiremedi. O gece Dick'le sonraki buluşmanın planını yaptığı halde, ona veda ettikten sonra randevuyu iptal etmekten ve okul revirine yatmaktan başka çaresi kalmamıştı. Revirde bir hafta süreyle, her yıl ilkbaharda baş gösteren sinüzit nöbetinden bitip düşmüş bir halde yattı. Ardından, yeni yeni iyileşmeye başladığı sırada, sonraki yılın akademik programı hakkında konuşmak üzere danışmanı Kenneth Wright'la buluştu. Sylvia, uzmanlığını İngiliz Dili alanında yapmaya karar vermişti. Adamın ofisinden çıkarken cilalanmış taş zeminde kayıp ayak bileğinin üzerine düştü ve "berbat bir isyan çatırtısı" duyuldu.⁶⁴ Smith'te botanik profesörü olarak da ders veren Wright onu kucağında merdivenlerden indirip arabasına taşıdı. Sylvia bileğini kırdığından endişe etmesine rağmen, röntgen çekildikten sonra bunun yalnızca bir burkulma olduğu anlaşıldı. Gel gelelim, şiştikten sonra normal boyutlarının üç katına çıkan ayağının görüntüsü canını sıkıyordu, çünkü Dick'in karşısına en güzel haliyle çıkmak istiyordu. Bir de, her zaman olduğu gibi, para sorunları baş göstermişti: Kolej sonraki yıl ona sadece 400 dolarlık bir burs verme kararını almış

olmasına rağmen, mütevellî heyeti yıllık oda ve yemek ücretini 1.650 dolara çıkarmıştı. Üstüne üstlük, bir kez daha, Haven House'taki popülerliğini kaybettiğini düşünüyordu.

Sylvia, Ann Davidow'a bir mektup yazıp endişelerinden genel hatlarıyla bahsetti. Kendini tıpsız ve yeteneksiz buluyordu. Aşırı sıcak saçlarını cansız hale getirmişti ve üst üste soğuk duş aldığı halde vücudu terden yapış yapıştı. Resim öğretmenin, son çalışmalarından birinin en kalitesiz cinsinden bir duvar kâğıdı kadar zevksiz olduğunu söylemesi onu büyük bir düş kırıklığına uğratmıştı. Ann'in yaşadığı tatsız olaylara (eski Smith öğrencisi Chicago'daki bir uzman doktora gitmeye başlamıştı) karşı aşırı derecede duyarlı olan Sylvia günün birinde kendisinin de çocukluğuna dair birtakım konuları aydınlatmasına yardımcı olacak bir terapistle gitmeyi dilediğini belirtiyordu.⁶⁵ Aynı mektupta kendi kendini analiz etmeyi sürdürerek, benliğini çok sayıda insanla paylaşmanın ona nasıl da zor geldiğinden söz ediyordu. İçedönük bir insan olması yetmezmiş gibi, bir de epeyce tuhaf bulunduğu çok sayıda düşüncesi ona ıstırap vermekteydi – bu ikisi bir araya geldiğinde, sevdiği ve güvendiği insanlardan oluşan küçük grubun dışında kalan herhangi bir insanın onu anlayabileceğinden kuşkuluydu.⁶⁶ Dahası, yayımlanmamış bir günce kaydında da yazdığı gibi, aşırı uçlarda yaşadığının da farkına varmıştı: Güncesinde insanlar ya tanrı ya şeytandı; yaşanan tecrübelerle ya romantik bir esrimenin ışığında bakılmakta ya da üzerlerine kuşku ve olumsuzluktan ibaret bir gölge düşürülmekteydi.⁶⁷ İnsanın tek bir hayat tipini seçmeye mecbur olduğu düşüncesi onu bizzat varoluşun doğasını sorgulamaya yöneltiyordu. Sadece tek bir hayatının olduğunu bilmek ve bunun da ne zaman sona ereceğini bilememek bütün umutlarını köreltiyordu. Tüm bunların tek bir

saniyede elinden alınabileceğini bildiği halde, nasıl olup da bu dünyada kendine ait bir kimlik inşa edecekti?⁶⁸ Bir gün öleceğini ve “toprağın altında çürüyeceğini” biliyordu, ancak onun arkasından yasını tutanların kim olacağı belirsizdi. Temelde, hiçbir zaman kolay bir şekilde tanımlanamayacağını bildiği bir yaşam olan kendi hayatının gideceği yönü ve taşıyacağı nitelikleri önemsiyordu. Dediğine bakılırsa, bunu kafasına koyduğu için kendine mümkün olabildiğince çok sayıda değişik hayatlar kurmaya ve bunların hepsini de sonuna kadar yaşamaya kararlıydı.⁶⁹

Sylvia’nın Smith’teki ilk yılı sona ererken genç kız kendini bir sürü sınavla oyalamaktaydı. Dönemin sonunda, kendini sergilediği büyük dayanma gücü için bir Purple Heart* madalyası almaya hak kazanmış gibi hissettiğini söylemiş olsa da, notları yaptığı muazzam çalışmayı gözler önüne seriyordu: Botanikten, Fransızcadan ve resimden A, Avrupa tarihinden A-, İngiliz Dili’nden (hayallerini yıkan) B+ ve beden eğitiminden C almıştı (bedenindeki hantallık ve sarsaklık düşünülecek olursa, bu hiç de şaşırtıcı değildi). Ders yılının son sabahını eşyalarını düzene koyarak ve odasını toplayarak geçirdi; ıvır zıvırını bavuluna yerleştirdi ve kitap yığınlarını sicimlerle bağlayarak topladı. Onu arabayla evine kadar götürecek olan Norton kardeşler geldi ve Wellesley’ye dönüş yolculuğunda Dick, Sylvia’nın kavramakta güçlük çektiği bir konuya girerek kimya biliminin harikaları hakkında konuşup durdu. Karboksil ve hidroksil gruplarından büyülenmiş gibi bir hali vardı. Daha sonra, Elmwood Road’ta yenilen akşam yemeğinin ardından, Dick ona iki tekerlekli bisikletinin yeni boyasını

* ABD ordusunun savaşta yara alan askerlere verdiği madalya. (ç.n.)

göstermek için tekrar evlerine uğradı. Birlikte evlerinin yakınındaki sokaklarda gezinirken Dick uluslararası siyasetin çetrefilli meselelerinden bahsetmeye başladı. Sylvia kendisinden hiç emin olmadığı başka bir alanla karşı karşıya kalınca ustalıkla bir manevrayla konuyu değiştirdi. Birtakım konularda bilgisinin yetersiz olduğunu bilmesine rağmen, bütün yazını ders kitapları okuyarak ya da notlar alarak geçirmeye niyeti yoktu. Onun asıl istediği şey, yirminci yüzyıl edebiyatı hakkındaki bilgisini genişletmekti. Wellesley’de Dick’e bir mezuniyet armağanı (annesinin tavsiyesi üzerine César Frank’ın D minör Senfonisi plağında karar kıldı) bulmak için alışveriş yaparken kendisine de çok sayıda kitap seçmişti. Bunların arasında Steinbeck’ten *Gazap Üzümleri* ve *Bitmeyen Kavga*, Faulkner’den *Döşegimde Ölürken* ve *Ses ve Öfke*, Knut Hamsun’dan *Toprak Yeşerince*, Pearl S. Buck’dan *Mübarek Toprak* ve Hemingway’den *Güneş de Doğar* vardı. Cep Kitabı basımındaki romanlardan kimisine ait kapakların –özellikle Hemingway ile Faulkner’a ait olanların– nedense fazla alacalı bulacalı olduğu Sylvia’nın da gözünden kaçmamıştı – oysa her iki yazarın da utangaç ve sıkılgan tipler olarak nam saldıkları söylenemezdi.

Alışverişten eve dönerken, tenis kortlarının olduğu bölgeden geçti. Şakayla karışık avının izini sürdüğü mekân olarak nitelendirildiği ⁷¹ bu yerde, arkadaşı Philip McCurdy ile karşılaştı. Sylvia oğlanın üzerine yeni yeni gelmiş olan çekicilikten etkilenmiş ve Philip’in yaşı küçük olmasına rağmen (bebek yüzlü oğlan bu dönemde hâlâ liseye gidiyordu), epeyce gelişmiş yakışıklı ve atletik bedenine hayran kalmıştı. Dostu Marcia’ya nasıl anaç bir şekilde elini onun omzuna koyduğundan ve çocuğa Mae West’vari bir pozla bir ara mutlaka kendisini görmeye gelmesini tembihlediğinden bahsetmişti.⁷² Marcia’ya yazdığına bakılırsa, varlıklı Wel-

lesley ailelerine mensup sosyetik tiplerin onu, toplumsal olarak alt sınıfa yerleştirdikleri Philip’le zaman geçirdiği için hakir gördüklerinden kuşkulanmışsa da, bunu hiç kafasına takmamıştı. Bir insan yeterince ilginç biri olduğu sürece rengi, yaşı ya da eğitimi kimin umurunda, diye soruyordu.⁷³ Yine de bunda fazla bir doğruluk payı olduğunu söyleyemeyiz, çünkü Sylvia nceki mektuplarında “yetenek aristokrasisi” olarak tabir ettiği ve dikkate değer bulduğu insanların yalnızca kendi kendilerini eğitme zahmetine girmiş olan kimseler olduğu görüşünden Eddie Cohen’e bahsetmişti. Eddie buna karşılık “Senin ilgini çekebilecek insanların sadece zekâ derecesi yüksek ya da muazzam yaratıcı glere sahip tipler olabileceğine inanmakta zorlanıyorum,” diye yazmıştı. “Sanatçı, ressam ya da müzisyen olmayan ve IQ’ları 150’nin altındaki insanları da tanıdığından ve onları da beğendiğinden adım gibi eminim.”⁷⁴

Sylvia’nın Swampscott, Massachusetts’te bebek bakıcısı olarak çalışmaya başlamadan önce evinde geçirebileceği bir buçuk haftası kalmıştı. Bir gün o ve eski arkadaşı Patsy O’Neill, Wilbury Crockett’ı ziyaret ettikten sonra, Sylvia kendi evine gelmiş ve havada “sıcak ve bayat insan etiyle soğan kokusu”nun olduğunu fark etmişti.⁷⁵ Bykbabasını gnesinde bembeyaz saçlı yaşlı bir adam, mlayım ve onun yaptığı her şeye hayranlık duyan bir kişilik olarak tarif eder. Bykannesiyse “kocaman şişman göğüsleri ve çöp gibi artritli bacakları olan din bir insan” ve dke saa yemek yiyen, yemek kırıntılarını elbiselerine döken ve çorbasını şapırdatarak içen bir kadındır.⁷⁶ Sylvia onu çok sevmesine rağmen, Grammy de onun yoğun eleştirilerinden nasibini alacaktı: Sylvia gnesine “şişman, yağlı ve kusurlu bir bykanneyi” anlatan detayları bir şiirinde kullanmak üzere not düşmüştü.⁷⁷ Ba-

basıyla ilgili hatıraları da bölük pörçük aklına gelmiş, çocukken akşam yemeğinden sonra babası oturma odasındaki kanepede uzanırken onun önünde dans ettiğini anımsamıştı. Hayatında bir baba figürünün olmayışının erkeklerle arkadaşlık etme arzusunun ve daha küçük bir yaşta birinin ona bilimin temel kurallarını öğretmiş olmasına yönelik dileğinin ardında yatan sebeplere açıklık getirip getiremeyeceğini merak ediyordu. Sonuçta o, “anormal bir şekilde annesinin ‘beşeri bilimler’ kişiliğine meyletmiş” biriydi. Kimi zaman, tam bir sohbetin orta yerindeyken, tıpkı annesi gibi konuştuğunu fark etmekte ve bu benzerlik onu hem korkutmakta, hem de tedirgin etmekteydi. Güncesinde, Aurelia’nın onun içinde yaşayan rahatsız edici imgesinden ve bazen yüzünde annesine tıpatıp benzeyen ifadelerin yerleştiğinden söz etmişti.⁷⁸

Nortonların sınıfsal olarak daha üst bir konumda bulundukları her hallerinden belliydi ve Aurelia, kızının evlilik yoluyla böyle saygın bir aileye girme şansını yakalayabilmesi durumunda sevinçten havalara uçacaktı. Aslında o yaz, Dick’in babası Sylvia’yı neredeyse gözyaşlarına boğacak bir açıklama yaparak onu gelinleri olarak görmekten dolayı büyük bir şeref duyacaklarını söylemişti. Ne var ki, genç çiftin ilişkisinde bu erken aşamada dahi pürüzler vardı ve Sylvia çoğu zaman kendini sadece belirli bir rolü yerine getiren biriymiş gibi hissediyordu.

Haziranda Dick’in Yale’e başlamasından önce, Dick ve anne-babası Sylvia’yla birlikte okul müdürünün evine davet edilmiş, toplantının bitmesi iki saati bulmuştu. Dediğine bakılırsa, Sylvia davetin sonunda genç adamların anneleriyle, nişanlılarıyla ya da eşleriyle havadan sudan konuşmaktan o kadar yorgun düşmüştü ki, bir ara sanki tebessümü yüzüne sabitlenmiş gibi hissetmeye başlamıştı. Marcia’ya yazdığı bir mektupta aklından kendini bir

kâse dolusu buzlu çayda boğma düşüncesinin bile geçtiği yolunda bir şaka yapmıştı. Sylvia olayın özündeki anlamsızlığa dair tutumuna destek vermek istemediği için törende Dick’le ters düşmüştü. Kendine alaycılıkla karışık bir incelmışlik havası katmaya çalışan Dick’in, Sınıf Günü’nü klişe bir olay olarak değersiz bulduğu ve babasının da onun bu görüşüne muhalefet ettiğine kuşku yok. Sylvia, Mr. Norton’dan yana taraf almıştı ve bunun üzerine, Dick de suratını asıp bozulduğunu belli etmişti. Neyse ki, Sylvia ile Mr. Norton – Mrs. Norton ve Sylvia’nın geceyi geçirecekleri New Haven’daki “Y”de masa tenisi oynarlarken Dick de piyanoda birkaç melodi attırarak kadar neşelenmişti.

O yaz Sylvia, kendine Brewster’daki Latham’da bir garsonluk işi ayarlamış olan Dick’i biraz olsun görebilmeyi umut ediyordu. Fakat Mayo ailesinin 144 Beach Bluff Avenue’da bulunan evine varmasının üzerinden çok geçmeden, değil Dick’e, kendisine bile ayıracak zamanı bulamayacağını anlamıştı. Mayolar denize nazır çimenlik bir tepenin üzerine inşa edilmiş –tenis kortları ve yakınlardaki bir yerde demirlenmiş bir yatı da eksik olmayan– devasa beyaz bir evde yaşıyordu. Hayat tarzları Sylvia’nın toplumdaki kendi aşağı konumuna dair farkındalığını iyice pekiştirmişti. “Ben sadece bir hizmetçiyim,” demişti. Sylvia’nın gözünde ev bir “malikâne”den farksızdı; muazzam büyüklükteki ölçeğiyle Elmwood Road’un mütevazı boyutlarını gözünde adeta cüceleştiriyordu. Sylvia ayda 100 dolar karşılığında haftanın altı günü günde on dört-on beş saat çalışacaktı. Görevlerinin arasında Mayoların üç çocuğunun –yedi yaşındaki Frederic, dört yaşındaki Esther (ya da Pinny) ve iki yaşındaki Joanne– bakımıyla ilgilenmek, yemek pişirmek, temizlik yapmak, bulaşık yıkamak, çamaşırhaneyi idare etmek, yatakları toplamak ve ütü yapmak

bulunuyordu. Frederic Mayo o günleri “Smith mezunu büyükan-nem biri bizim için, diğeri de kuzenlerim için iki yardımcı almak istemişti,” sözleriyle anımsıyor.⁸⁰ Sylvia, Frederic’in annesinin babasının –hekimlik yapan Doktor Frederic B. Mayo ile Anne Blodget Mayo’nun– emrinde çalışmaya başlamış, Marcia da Anne’in kız kardeşi Esther Blodgett Meyer’in evinde işe girmişti.

Kafası hayatın pratik yönlerine hiç çalışmayan Sylvia, evdeki ilk gününde yeni işini fazlasıyla bunaltıcı bulduğundan gününün büyük bölümünü gözyaşları içinde geçirmişti. Mutfak her zaman annesiyle büyükannesine ait bir alan olduğu için hayatında fırın ya da tava kullanmayı öğrenmesi gerekmemişti ve peynirli çırpılmış yumurtadan daha parlak bir şey hazırlayacak durumda değildi. Kendini tecrit edilmiş ve depresif hissediyordu ve annesine mektup yazıp yeni işverenlerinin yanında bir haftadan uzun süre dayanabileceğini aklından dahi geçiremediğini söyledi. Dediğine bakılırsa, tek yapmak istediği annesinin omzunda ağlamaktı.⁸¹ Kendi eserlerini ortaya çıkarabilecek ya da kafasını düşünsellikle ilgili meselelere yorabilecek kadar zamanının olmamasına öfke-leniyordu; hayatı bütünüyle ev işleriyle ve çocuk bakımına yönelik pratik gerekliliklerle dolmuş gibiydi. İçinde bulunduğu durum üzerine ne kadar çok kafa yorarsa, o kadar çok hüsrana kapılmış gibi hissediyordu. İlk haftalarını endişeden, korkudan ve huzursuzluktan oluşan bir duygu karmaşası içinde geçirdi; üstelik, her şey bir yana kendini bu biçimsiz duruma soktuğu için kendisine de kızılıyordu.⁸² Onlar olmaksızın kaybolmuş ve eksik tanımlanmış hissettiği oğlanlarla düzenli aralıklarla kurduğu temaları özlemişti, ama izin günlerinde hiç değilse Blodgettsların yakın mesafede bulunan kocaman evinde çalışan Marcia ile görüşebiliyordu. Sylvia, Marcia’nın kendisinininkine nazaran daha kolay gö-

rünen hayatından (günde birkaç saati boştu) haberdar olduğunda, annesine yazdığı mektubun yayımlanmamış bir kısmında içinden yükselen öfke, içerleme ve kıskançlık duygularını bastırmak için kendisiyle savaşmak zorunda kaldığını itiraf etmişti.⁸³

Çalışarak geçen üç haftanın ardından Sylvia ile Marcia işin artık canlarına yettiği konusunda hemfikir oldular ve her şeyi bırakıp gitme eğilimleri ağır basmaya başladı. Sylvia güncesine kendini isyanın eşiğinde hissettiğini itiraf etmişti. Bunun sebebi de yalnızca önünde yapması gereken dağ gibi bir ev işi yığınının olması ya da çocukların bitmek bilmeyen öfke nöbetlerine tanıklık etmek zorunda kalması değildi. Kendini hakkı yenilmiş biri gibi hissediyor, gerçek yeteneklerinin ve becerilerinin hiçe sayıldığını düşünüyordu. Tüm bunlar ona bir tür haksızlıkmiş gibi geliyordu.⁸⁴ Bir gün Sylvia, ailenin yatı *Mistral* ile bir okyanus gezisi yapma imkânını buldu; oradaki görevi, özellikle Joanne'e göz kulak olmaktı. Annesine yazdığı yayımlanmamış bir mektupta hem teknedeki refaha –yatta on iki kişinin kalabileceği yer vardı; teknenin arkasında on kişilik bir masa duruyordu, iki tuvalet ve üç kişilik mürettebat mevcuttu– hem de ailenin tüm bunları kendilerinin en doğal haklarıymış gibi gören tavrına dikkat çekmişti.

Mayoları yatlarının keyfini sürerken, kokteyllerini yudumlarken, akşam yemeği partilerine ev sahipliği yaparken, kendilerine eşdeğer zenginlikteki akrabalarıyla sosyalleşirken görmesiyle bizzat tanık olduğu eşitsizlikler o denli içine dokunmuştu ki, olayın üzerinden on yıl geçtikten sonra bu deneyimi anlatan “The Babysitters” adında bir şiir kaleme almıştı. Şiirde ailenin yatını içinde insanların denize inmesi için kullanılan parlak maun ağa-

* Bebek Bakıcıları. (ç.n.)

cından bir merdivenin bulunduğu bir mekân olarak tasvir eder. Kendisi yemek pişirmeyi bilmediği halde Mayoların teknesinde pasta süsleme konusunda uzman bir kamarot vardır.⁸⁵ Geceleri üç çocuğun giysilerini ütülerken yanık izleriyle dolu parmaklarıyla güncesine “kindar” satırlar yazdığını itiraf etmişti. Hele ki, çocukların içinde bir tek Freddie giysi konusunda o kadar titizdi ki –Sylvia’nın “The Babysitters”ta da yazdığı gibi– süveterinin üzerindeki çizgilerin çoraplarındaki çizgilerle aynı desende olması durumunda çocuk evden dışarı adımını atmıyordu.⁸⁶

Bugün, o yazın üzerinden altmış yılı aşkın bir süre geçtiği halde, Frederic Mayo’nun Sylvia’ya dair sevgi dolu hatıraları var. “Güzel bir kız olduğunu ve ona mutlak bir güven duygusuyla yaklaştığımızı anımsıyorum – ona güvenmemek aklımızın ucundan bile geçmemiştir,” diye anlatıyor. “Vazifesi, biz çocukların gözünde, bizimle oyun oynamaktı. Bundan zevk alıp almadığı konusunda bir fikrim yok. Kendine ait bir alana ve zamana ihtiyaç duyduğunu hatırlıyorum. Bir çocuk olarak bu benim alışkın olduğum bir şey değildi. Geriye dönüp baktığımda, onun gibi bir kızın, burslu bir öğrencinin kendini bir anda bizim dünyamızda bulmasının onda nasıl büyük bir şok yaratmış olabileceğini görebiliyorum. Başlangıçta yazlık olarak tasarlanmış evimiz kış şartlarına uygun hale getirildiğinden dışarıdaki camekânlı oda oturma odasına dönüştürülmüştü ve evin boyutları muazzamdı. Metrelerce uzunlukta bir giriş koridoru vardı ve oturma odası on metreye yedi buçuk metre ölçülerindeydi. Yemek odası da benzer bir büyüklükteydi. Sylvia’nın öteki odaların hepsinden ayrı bir yerde bulunan yatak odasında bir gömme dolap, bir küvet, lavabo ve tuvalet vardı. İçinde denize bakan kocaman cumbalı pencereler, bir şifonyer, yazı masası ve komodinler de mevcuttu. Küçük bir yatak odası olmasına rağmen, burasının onun kendi evindeki

odasına kıyasla kocaman bir yer olduğunu düşünüyorum.”⁸⁷

Frederic’in annesi Anne, Smith’teki eğitim ofisine yazdığı bir notta Sylvia’yı “zeki, doğru dürüst ve hoş bir mizaca sahip iyi huylu bir genç kız” olarak tarif etmişti.⁸⁸ Ne var ki, kadın özel konuşmalarda bununla taban tabana zıt görüşler dile getirmişti. Frederic “Annem Sylvia’yı uysal ya da idaresi kolay bir insan olarak görmezdi ve ihtiyaç duyduğu desteği kendisine vermediği kanısındaydı,” demişti.⁸⁹ Üstelik, Anne Mayo “The Babysitters”ta kendisinden sportmen eş olarak söz edilmesini de hiç hoş karşılamamıştı. Frederic bunu “Annemin hayatında en çok sevdiği dizelerden bir tanesi olduğunu söyleyemeyeceğim,” cümlesiyle anlatıyor.⁹⁰

Sylvia başlangıçta bu duruma uyum sağlama konusunda birtakım güçlükler yaşamış olsa da, zaman içinde Mayoların üç çocuğunu sevmeye başlamıştı. En çok hoşuna gidense, çocukları yatağa yatırma faslıydı. Güncesine Joey’e banyosunu yaptırma, altına temiz bezini bağlama, beyaz geceliğini giydirme ve onu dikkatle bebek karyolasına yatırma anlarını sevecenlikle anlatan satırlar yazmıştı. Joey rahatlıkla karyolasına yerleşirken bebeklere özgü mutlu sesler çıkartıp Sylvia’nın yanaklarını sıkıştırıyordu. Sylvia kız bebek için mutlulukla sevgiden ibaret ve yalnızca en iyi şeylerle dolu bir hayat öngörmekteydi.⁹¹ Yatağa yatırılma hazırlıkları için sırasını bekleyen sonraki isim sarı saçları ve kocaman kahverengi gözleri olan Pinny’di. Onun ardından sıra, Sylvia’nın çocukların içinde en akıllısı ve en ilginç olarak gördüğü Freddie’ye gelirdi. Sylvia onu “Kewpie bebeği” suratına ve Beau Brummel’in” moda

* Rose O’Neill’in çizgi roman karakteri olarak ortaya çıkan ve sonraki yıllarda oyuncak bebek olarak tasarlanan melek yüzlü çıplak bebekler. (ç.n.)

** Kravatla tamamlanan takım elbiseden oluşan modern erkek giyimini moda dünyasına tanıtan İngiliz tasarımcı, modacı. (ç.n.)

anlayışına sahip bir oğlan olarak tarif etmişti. Kendisi Freddie'yi yatağına yatırırken çocuk onu her iki göz kapağından, ağzından ve boynundan öperdi. Freddie, boynunun çok büyük olduğunu bahane ederek burayı dört kez öpmek zorunda olduğunu söylerdi.⁹²

Temmuz sonlarında bir gün tenleri koyu kahverengi bir renk alan ve saçları güneşten sararan Sylvia ile Marcia okyanusu keşfe çıkmak için Marblehead yakınlarındaki bir yerden bir sandal kiralamaya karar verdiler. Varış noktaları, Marcia'ya göre "belirsizdi"⁹³, fakat iki saatten kısa bir sürede bir zamanlar bir çocuk hastanesine ev sahipliği yapmış olan, ancak Plath'ın "The Babysitters"ta yazdığı gibi içinde öfkeli martı sürülerinden başka hiçbir şey olmayan Children's Island'a kadar gidebilmişlerdi. İki genç kadın sırayla kürek çekmiş ve Marcia yüksek sesle Philip Wylie'nin *Generation of Vipers* eserinden bölümler okumuştı. O gece, Marblehead'e döndüklerinde Kanadalı bir adamla tanışmışlardı. Adam Sylvia'yı Eastern Yacht Club'a davet etmiş ve daha sonra o kadar sarhoş olmuştu ki, onları eve arabayla Sylvia bırakmak zorunda kalmıştı. Sylvia, erkeklerle arkadaşlık etmeye hasret kalmıştı; Marcia'ya yazdığı bir mektupta da söylediği gibi, dış görünüşüne dair sıradan iltifatlar psikolojik anlamda hayatta kalması açısından elzemdi. Kendisini toplumsal olarak aşağı sınıftan biri değil, bir eşiti olarak kollarına almak üzere merdivenlerin sonunda bekleyen bir erkeğin görüntüsü gözünde tütüyordu.⁹⁴

16 Temmuz'da, ikisi de o günlük işten izin almış olan Sylvia ile Dick, Marblehead yakınlarındaki engebeli Massachusetts kıyı şeridinin bir bölümünü kapsayan bir keşif gezisine çıktılar. Sylvia uzun zamandır, Dick'in elli güzel kadın garsonun arasındaki dört

* Engerekler Nesli. (ç.n.)

genç adamdan biri olarak konumu hakkında endişeler beslemekteydi ve Dick ısrarla onun kaygılanmasını gerektirecek bir durum olmadığını söylemişse de, Sylvia kuşkularını üzerinden atmayı başaramamıştı. Sylvia birlikte geçirdikleri gün neler yaşandığını açıkça ifade etmediği halde, güncesinden hüsrana ve ihanete uğramış olduğunu öğrenmek mümkün. Dediğine bakılırsa, Dick'in yaptığı açıklamayla kendisini nasıl etkilediğini fark etmesini istememişti.⁹⁵ Dick'in itirafları "inancının ve güveninin paramparça olması"na yol açmış ve Sylvia ona karşı duygularını kırıcı bir mektupla dile getirmeye kendini mecbur hissetmişti.⁹⁶ Mektuplarından bir tanesine bakıldığında, Dick'in başka bir kadının yakınlaşma girişimiyle karşı karşıya kaldığı anlaşıyor. Dick, Sylvia'ya bu kadını iradesinin sağlamlığı ve "iğrençliğe dönüşme potansiyeli taşıyan durumlardan uzak duran tutumu"⁹⁷ sayesinde geri çevirmeyi başardığını anlatmıştı. Dediğine bakılırsa, kendisi için son derece önemli olan birtakım kavramlar ve "dürüstlük, sağlıklı yaşam, hakikat, güzellik" gibi idealler yüzünden bu yasak ilişkiyi sürdürmek istememişti.⁹⁸

Sylvia yazdığı mektubu Dick'e gönderir göndermez kuruntularıyla baş başa kaldı. Güncesine yazdıklarıyla duygularını çözümlemeye ve kendini yakışıksız bir davranış sergilediğine inandırmaya çalışmışsa da, bunları yaparken cinsiyetler arası – özellikle de cinsellikle ilgili– eşitsizliklere dair eski öfkesi su yüzüne çıkmıştı. Mevcut durumun ikiye bölünmüşlüğü onu deli ediyordu: Nasıl oluyordu da, bir erkek hem bir sürü kadınla yatıp, hem de önüne gelenle birlikte olma halini öcü gibi göstererek kendini temize çıkarabiliyordu? Neden kadınlar duygu deposu, çocuk bakıcısı, teselli sağlayıcı gibi bir sürü işlevi yerine getiren varlıklar

olmak zorundaydılar? Artık ana rahmine düştüğü anda, yazgısının belirlenmiş olduğunu idrak etmiş bulunuyordu. Bir yazar olarak her türlü insanla –askerlerle, denizcilerle, barlarda içki içen adamlarla– takılmak istediği halde, toplum bunun yakışıksız ve uygunsuz bir davranış olduğu konusunda ısrarcıydı. Onun hayatta yapmak istediği tek şey etrafındaki insanların ruhlarını ve tecrübelerini incelemektir, ancak dünyanın bir bölümü kendisine men edilmiş durumdaydı. Kaydın sonunda “Hayatımın en feci trajedisi bir kadın olarak dünyaya gelmek,” diye yazmıştı.⁹⁹

Sylvia’nın Dick’le yaşadığı zorluklar yaz boyunca da devam etti. Eylülde Mayolardaki işi sona erdikten sonra Sylvia ile Aurelia, Cape Cod’taki Brewster’da bulunan bir bungalovda Dick’in annesi ve babasıyla birlikte birkaç gün geçirmeye çağırılmışlardı. Ziyaretlerinin üçüncü gününde Sylvia ile Dick takriben bir saatlerini ıssız kumsalda geçirmek üzere ailelerinden uzaklaşmayı becerdiler. Hâlâ garson olarak çalışan Dick koltuğunun altına bir fizik kitabı sıkıştırarak, öğleden sonrasını ders çalışarak geçirmeye hazırlıklı gelmişti. Sylvia ise onun iletişimsizliği karşısında öyle büyük bir öfke duymuştu ki, ona kitabını kafasına indirmekten dolayı mutluluk duyacağını söyleyecek kadar ileri gitmişti. O gece bir “doğruya doğru konuşması” yaparak sorunlarını halletme kararını aldılar. Akşam yemeğinden sonra karanlıkta yürüyüşe çıktılar ve geniş bir tarlaya geldiklerinde yıldızların altında sırt sırta verip oturdular. Dick, konuşmasına Sylvia’nın mektubunun ona nasıl kendisine karşı sevgi duymadığını düşündürdüğünü ve sonuç olarak kendini reddedilmiş hissettiğini anlatarak başladı. Ayrıca, Dick içinden onun üç yaş daha büyük olmasını dilediğini ve onu arzuladığını da söyledi. Sylvia çeşitli yanlış anlamaları konuşarak gidermiş olmaktan dolayı mutlu olmasına rağmen, görüşmenin

sonunda Dick'in kendisine uygun bir adam olup olmadığından emin değildi ve daha az kontrol meraklısı ve daha rahat birini bulmaya çalışmasının gerekip gerekmediği sorusu kafasını kurcalıyordu. Bir doktorun karısı olmayı tercih etmesi halinde, bu tamı tamına genel geçer doğruların dayattığı beklentilere uygun bir hareket olmayacak mıydı? Ann Davidow'a yazdığı mektupta endişelerini dile getirmiş, genç bir kadının çekici olduğu dönemin yaşlanma süreciyle gelen olumsuz etkilerin kendini göstermesinden önceki sekiz yılla sınırlı olduğuna dair gözlemini aktarmıştı. Kendisi hayatında sadece bir erkek, bir ev ve çocuklar isteyen tipte bir kadın olmadığından emindi. Üstelik, bir erkeğin taleplerinin ve onun sahip olduğu kariyerin altında ezilemeyecek kadar bencil bir insan olduğunu da söylüyordu.¹⁰⁰

Sylvia endişelerine Eddie Cohen'e yazdığı mektuplarda da yer vermiş, karşılığında "Çatışma bunun neresinde?" sorusuyla muhatap olmak durumunda kalmıştı.¹⁰¹ Buradaki mesele erkek arkadaşına âşık olup olmadığını bir türlü anlayamamış olması mıydı? Eddie "En azından benim tanımıma göre, emin değilsen, âşık da değilsindir," diyordu. Peki, özgürlüğünün kısıtlanması konusundaki kaygılarına ne demeliydi? Buna karşılık Eddie "Birincisi, acelen ne? Adamın hemen evlenebilecek durumda olmadığı gün gibi ortadayken, neden her şeyi akışına bırakıp olayların seni nereye götüreceğini görmek istemiyorsun?" diye bir öneride bulundu. "Üstelik evliliğin seçtiğin kariyere mani olacağını da nereden çıkardın? Sana yardımı bile dokunabilir. Ve son olarak –tam da bu sebepten dolayı– evliliğin başka biriyle daha farklı olacağı ne malum?" Elbette, çocuk sahibi olmak üzere yerleşik hayata geçmeden önce karısını bir dizi maceranın peşinde sırt çantasıyla dünya turuna çıkarmaya hazır olan Eddie gibi bir erkeğe ender rastlan-

dığını, belki de asıl anormal olanın bu durum olduğunu anlaması gerekiyordu. Mektubuna “Dünyanın çoğu yerinde, bir kadının evlilikte kesin olarak belirlenmiş bir toplumsal rolü vardır ve bu da, senin ev, çocuklar ve her gece akşam yemek hazırlama olayına girmeden önce istediğin şey olarak düşünme eğiliminde olduğum varoluş biçimine izin vermemektedir,” diye devam etmişti. “Biraz acımasızlık etmeme izin verirsen, senin ahbablık ettiğin temiz ve iyi çocukların (hani evlatlarının annesinin bakire filan olmasını isteyen tiplerin) karılarının Meksika’nın balta girmemiş ormanlarında ya da Paris’in sol yakasında yaşaması düşüncesi karşısında düşüp bayılabileceğini söylemek isterim. Bu da şu anlama gelir: Benim küçümseyerek geleneksel ahlak olarak tabir ettiğim şey, aynı zamanda insanı kısmen gelenekselliğe meyilli bir hayat tarzına da sürükler. Edebi bağlamda ifade edecek olursak, böyle bir durumun biraz steril olması ihtimali yüksektir. [...] Ya bir kariyerin olabilir ya da bir aile kurabilirsin. Yine de, halihazırda içinde bulunduğun toplumsal yapının dayattığı düzen dahilinde her ikisini de becerebilecek olursan beni bir hayli şaşırtmış olacaksın.”¹⁰²

Sylvia, Dick’in neden hâlâ ona fiziksel anlamda daha fazla yakınlaşma girişiminde bulunmadığını bir türlü anlayamıyordu. Eddie bunu Dick’in (ya da Sylvia’nın onu bu mektuplarda adlandırdığı haliyle “Allan”ın) kendisinden de, Sylvia’dan da hâlâ emin olamaması gerçeğine bağlıyordu. “Zaman içinde senin ona, onun da sana çekici gelmesi olasılığında bir yükselme olacak,” diyerek, fiziksel tatminin “aşkı, karasevdadan ayırt etmek için icat edilmiş en iyi yöntem” olduğunu da eklemişti.¹⁰³

Dick, Sylvia’ya Harvard’tan çok sayıda sevgi dolu, ancak bir o kadar da tuhaf mektuplar gönderiyordu. Ona “Sevgilim” ve “Prenses” sözcükleriyle hitap etmekte, “sevgili, tatlı, sevimli ve

güzel kadın” şeklinde övgüler düzmekte ve ona sarılmak için can attığını söylemekteydi. Ayrıca Sylvia’ya kesip biçtiği bir kadavra ait birkaç ayrıntılı anatomik çizimi de göndermiş ve onu hastalığın anlaşılmasında patolojinin rolünü irdeleyen konferanslara davet etmişti.¹⁰⁴ Bir mektubunda, Sylvia’nın gelecekte bir ara bölgedeki akıl hastanesiyle irtibata geçmek gibi bir niyetinin olup olmadığını sormuştu; bu çalışmanın –onun gözlemlerine bakılırsa– faydalı bir tecrübeye dönüşme ihtimali yüksekti.

Sylvia’nın Eddie’ye yazdığı mektuplardan, genç kızın varlığına ait bir parçanın Dick’ten rahatsız olduğu ve onun hakkında ikircikli duygular beslediği anlaşılıyor. Adeta bir mektupla terapi kursundaki uzman eğitmeni olarak gördüğü Eddie’ye, Dick’in yakışıklı, zeki, cana yakın, atletik ve tek kelimeyle mükemmel bir adam olduğunu, ancak “ondan yakalamasını beklediği bilinçaltı standartlar dizisine” ulaşabileceği konusunda birtakım kuşkuları olduğunu yazmıştı. Eddie bunu okuyunca gözlerine inanamamıştı. “Beni dinle hanımefendi, artık ayaklarını yere basmanın zamanı geldi,” diye yazmıştı. “Sence de bu söylediklerinde bir yanlışlık yok mu? Sence de tüm bunlarda en hafifinden bir akla uygun hale getirme çabası sezinlenmiyor mu? Sana karşı üstünlük taslamak hiç hoşuma gitmiyor, ama ben de bilinçaltı hakkında az buçuk bir şeyler bilirim ve bildiklerimi de psikolojiyi konu alan bir gazete köşe yazısından öğrenmiş değilim. Burada bana en mantıklı görünen şey, Allan’ın şu ya da bu şekilde senin standartlarını karşılamaktan uzak bir insan olduğu. Ancak bunun sebepleri de bilinçaltındadır – en azından senin bunları zihinsel olarak algılayamayacağın düzlemi kast ediyorum. Allan kusursuz bir adama benziyor, ama bir sebepten dolayı senin aradığın nitelikleri tam olarak karşılamıyor. Ne var ki, insan zihni bunu

yapmasını gerektirecek makul bir bahane sunulmaması halinde “bilinçaltı”ndan gelen emirleri kabul etmeyecektir. Peki o zaman ne olur? Biz de bir sebep icat ediveririz. Bu vakada, senin Allan’ın gerçek hayattaki isteklerini karşılayamayacağından yola çıkarak ilişkinin güme gideceği kararına varırız. Ve bu da aslında tam tersinin geçerli olduğunu itiraf etmekten ve Allan’ın senin ideallerine uygun biri olmadığı kararını vermekten çok daha iyi bir şey olmalı.”¹⁰⁵

Sylvia birkaç kez Harvard Tıp Okulu’na gidip Dick’i ziyaret etti. Bu ziyaretlerde üzerinde beyaz önlüğüyle dolaşırken cam kavanozlarda saklanan bir sürü ölü bebek gördü ve Dick’le birlikte anatomi derslerine girip kadavraların kesilip biçilmesine tanıklık etti. Sonraları *Sırça Fanus*’ta “Haftalar boyunca kadavranın kafası –ya da kafa olarak geriye ne kaldıysa o– kahvaltıda jambonlu yumurtamın üstünde belirmişti,” diye yazacaktı.¹⁰⁶ Plath, romanda Esther ile erkek arkadaşı Buddy Willard’ın arasında geçen, oğlanın kızı hayatında hiç –çıplak bir erkek anlamında– erkek “görüp görmediğini” ve acaba kendisini “görmek” isteyip istemediğini sorduğu bir sahneye de yer vermişti. Esther bu soruyu “Şey, peki” diye yanıtlar. Bunun üzerine Buddy fermuarını açıp pantolonunu çıkarmaya başlar, bir sandalyenin üzerine koyar ve Esther’in naylonumsu balık ağına benzer bir maddeden üretildiğini gözlemlediği külotundan kurtulur. Plath, *Sırça Fanus*’ta “Daha sonra önümde öylece durdu ve ben de bakmaya devam ettim,” diye yazmıştır. “Düşünebildiğim tek şey hindi boynu ve hindi kursağıydı, içimin karardığını hissetmiştim.”¹⁰⁷ 1951 Kasımı’ndaki şükran

* *Sırça Fanus*.
age.

günü tatilindeyken bir ara Sylvia, Dick'e hayatında hiç cinsel ilişki yaşayıp yaşamadığını sordu. Dick'in suskun kalması şüphelerini iyice artırdı. Soruyu başka bir şekilde ifade etti: Acaba şimdiye kadar biriyle yatmış olabilir miydi? Sylvia'nın içinde hep (romanda da anlattığı gibi) Dick'in ona cinsel anlamda kendisine nazaran çok daha deneyimliymiş gibi davrandığına, oysa işin aslının öyle olmadığına ve onun bunca zamandır masum rolü yaptığına dair bir his vardı. Baskı altında kalan Dick en sonunda o yaz bekâretini kaybettiğini ve birkaç kadınla cinsel ilişkiye girdiğini itiraf etti. Yaşadığı şok, Ann Davidow'a söylediğine göre, Sylvia'nın içini kaldırmıştı. Onu asıl rahatsız eden, Dick'in cinsellik konusundaki açıklaması değil, ikiyüzlü tavrıydı. Aldığı haber halihazırda hassas ve kırılğan haldeki ruh sağlığını iyice bozmuş ve hayata bakış açısını tahrif etmişti. Sylvia bu havadisi ve onun hayatındaki yansımalarını küçük cehennem olarak tarif etmişti.

Dick de aralarında geçen olaydan sarsılmış gibiydi. İtirafını yaptıktan birkaç gün sonra Sylvia'ya bir mektup yazıp huzurunu kaçıran rüyalarından söz etmişti: Rüyalarından birinde, Beyaz Saray'a bomba atan ve Başkan'ın çalışma ofisini yerle bir eden bir uçak görmüştü. Başka bir rüyadaysa, derisi vücudundan çıkarılmış bir hastayı muayeneye çağrılmış ve yanına gittiğinde kadının yüzülmüş derisini eline alıp ona uzatmış olduğunu görmüştü.

Sylvia'nın karşısında iki seçenek vardı: Ya Dick'le ilişkisini bitirecekti ya da yatılabilecek ilk müsait erkeği bulacaktı. Ancak o bunların ikisini de yapamadı. Eddie Cohen, son mektubunda, "Allan'ın [Dick'in] o güne kadar sapaşğlam görünen karakterindeki Mr. Hyde'in ortaya çıkışı"nın Sylvia'yı yoluna çıkan her erkeğin kollarına atılmaya teşvik edip etmeyeceğine dair şüphesini dile getirmiş ve "...Aslında bekâretini Allan'ın ikiyüzlülük

sunacağında kurban etmek için böylesi bir telaşa kapılmana gerek yok. Elbette öfkелisin, kırgınsın ve hayal kırıklığına uğradın, ama bence olup bitenlere azıcık kafa patlatırsan, ahlakın ve ideallerin sonuç itibarıyla aslında o kadar da berbat şeyler olmadıklarını anlayacaksın. Gel gelelim, bunların asıl kıymeti geçersiz ve ikiyüzlü bir mantığın ardında kamufle edildiklerinde değil, kişinin onların bulunduğu noktaya aklen ve şahsen varması halinde ortaya çıkar. Evlenene kadar bekâretini korumak gibi bir dileğin varsa, buna da kabul – ancak bunun tek koşulu, bekâretin kendi başına herhangi bir değerinin olmadığını ve seni asıl alıkoyan şeyin, bir evlilik öncesi ilişkinin her bakımdan tatmin edici olup olmayacağına dair korkulardan ve kuşkulardan kaynaklandığını kendine itiraf edebilmendir,” demişti.¹⁰⁸

Eddie, onun yanlışlıkla “yatmak” yerine “yalan söylemek” sözcüğünü kullanmasıyla da dalga geçmişti; Sylvia mektubunda “gidip bir başkasıyla yalan söyleme” arzusundan bahsetmişti. Eddie, aslında bu sözcüğün yerine “Anglosakson Düzüşmesi” ifadesini kullanmasının daha iyi olacağını, zira bunun “hem isim, hem fiil (geçişli ve geçişsiz), hem de sıfat, zarf ve pekiştirici sözcük’ olarak kullanılabileceği öğüdünü vermişti. Bunun ardından Cohen daha ciddi bir meseleyi ele almıştı: Plath’ın önceki mektuplarından bir tanesinde onun tecavüzle süslenmiş cinsel fantezileri dikkatini çekmiş ve kafasını bekâretinin zorla bozulması konusuna neden bu kadar takmış olabileceğini kendi kendine sormuştu. “Bu mektupta tecavüz sözcüğünü en az beş yerde kullanmış olmalısın,” demişti. Sylvia ona hiçbir zaman doğru insanı bulamayacağı konusundaki endişelerinden de söz etmişti. Eddie’ye ona hâlâ çok genç ol-

* İngilizcedeki, “Lay” ve “Lie” fiilleri kast ediliyor. (ç.n.)

duğunu ve bunu dert etmekten vazgeçmesini söylemişti. Ayrıca, erkekleri el üstünde tutma, her birini sırası geldiğinde altından yaratılmış tanrılara dönüştürme tavrını da bir kenara bırakmasını öğütlemişti. “Sen çok yönlü bir insansın ve ortalıkta kişiliğinin bütün bu parçalarına uyum sağlayabilecek çok fazla adam da yok,” demişti. Etrafına bakınmaya devam etmesini, onu kapalı birinin çıkmaması halinde kendisinin şansını denemek üzere doğuya yolculuk etmeye hevesli olduğunu da eklemişti. “Sinsi sinsi gülüp durma ufaklık, karşındakinin kim olduğunu da sakın unutma,” diye yazmıştı. Eddie mektubunu Sylvia’ya aklını başına toplamasını söyleyerek bitirmiş, “Noel Baba’nın olmadığını öğrendin diye hayatını mahvedecek değilsin,” diye yazmıştı. “Hayatın tadını çıkarma hissin ağır basıyorsa, tüm bu sıkıntıya (maddi değil, fiziksel ve duygusal anlamda) değecek bir adama kancayı tak.”¹⁰⁹

Sylvia kendi kendine bol miktarda psikanaliz yaptıktan sonra, Dick’in itirafından sonra hissettiği güçlü duyguların çıkış noktasının, benliğinin derinliklerine kök salmış olan ve erkeklere duyulan yoğun öfke olduğunu anlamıştı. Ann Davidow’a yazdığı yayımlanmamış bir mektupta yaşadığı sorunların ahlaki olmaktan çok pratik sebeplerden kaynaklandığını söylüyordu. Başka kadınları ayarttığı için Dick’e kızmak şöyle dursun, kendisine başka erkeklerle aynısını yapma fırsatının verilmemesini kıskançlıkla karşılamıştı. Kendisinin yüksek ahlaki değerleri savunmakla uzaktan yakından bir ilişkisi yoktu ve davranışlarını asıl harekete geçiren dürtü, korku ve ödleklikti: Hamile kalabileceği düşüncesi ödünü kopartmakta ve başka insanların onun hakkında ne düşüneceği içine korku salmaktaydı. Ann’e yazdığı gibi, aklını kurcalayan tek bir soru vardı: Acaba tüm bu süre zarfında içindeki “yakıcı” arzuyu ne yapacaktı?

CENNET, CEHENNEM SENDE

1951 Eylülü'nde bir gün Sylvia, Smith'teki yeni döneme hazırlanmak üzere alışveriş yapmak için Boston'a gitti, ancak bu onun için fazlasıyla moral bozucu bir olaya dönüştü. Sylvia iyi giyinmeyi severdi. Teninin birtakım kumaşların dokularına verdiği tepkiyi duyumsamak, belirli giysilerin hatlarına ve kesimlerine beğeniyle bakmak ve gözlerine yeni sonbahar renkleri paletiyle bayram ettirmek hoşuna gidiyordu, ama rüyalarının modasını satın alabilecek maddi gücünün olmadığını da biliyordu. Bütçesini sade bir yünlü giysi satın alabilecek kadar zorlayabilirdi, fakat bununla bir bütün oluşturan şapka, eldiven, manto ve ayakkabı gibi diğer unsurlara sahip olması neredeyse imkânsızdı. Marcia Brown'a yazdığı bir mektupta da söylediği gibi, bu tarz lüzumsuz gösterişlerin peşinden koşması kınanacak bir davranış olsa da, kendine engel olamıyordu. Arada bir kendine yirmi yıl içinde fiziksel cazibesinin Eleanor Roosevelt'inkini aratmayacağını ve sonuçta zekâ gibi daha kalıcı vasıflarını geliştirmek üzerine yoğunlaşması gerektiğini hatırlatsa da, içindeki para arzusu bir türlü

dinmek bilmiyordu. Kendine sürekli neden daha varlıklı ve daha ayrıcalıklı bir ailede doğmadığını sorup duruyordu.¹

6 Ekim’de Marcia Brown ve Haven’daki diğer ev arkadaşlarıyla birlikte Maureen Lee Buckley’nin Sharon, Connecticut’taki sosyeteye takdim partisine davet edilmesi üzerine bu soruyla bir kez daha yüzleşmek zorunda kaldı. Maureen, zengin Teksaslı avukat ve petrol geliştirme uzmanı William Frank Buckley Senior’ın kızıydı. Maureen’ın ablalarının üçü Smith’ten mezun olmuş, dört ağabeyi de Yale’i bitirmişti. Referans olarak gösterdiği kişilerden biri Smith’e “Eğlenceyi sever, ama işbirliğine açık, doğru dürüst ve sadık biridir,” diye yazmıştı. “Hayat dolu bir kişiliktir ve son derece uyumlu bir insandır. Her çeşit sosyal gruba hiç yabancılık çekmeden katılabilen biridir.”² Oysa Sylvia’nın annesine yazıp partiyi anlattığı bir mektupta Maureen’in bahsi çok kısa bir şekilde geçmekteydi. Onu en çok etkisi altında bırakan şeyin ortamdaki bolluk hali olduğu gayet açıktı. Üzerine mavi bolero tarzı bir takım elbise ve kendisinin (temiz kullanılmış ve kesinlikle duruma özel olarak satın alınmamış bir giysi için geçerli olabilecek kibar bir sözcük kullanarak) “çok amaçlı” şeklinde tarif ettiği kahverengi bir manto giyinmiş olan Sylvia, Connecticut’a krem rengi üstü açılabilen bir otomobille götürüldü. Yolda giderken sonbahara özgü olanca ihtişamına bürünmüş olan New England manzarasını³ seyre daldı ve Great Elm’deki Buckley konutuna vardığında etrafı, üzerinde heybetli ağaçların bulunduğu devasa çimenliklerle çevrili ve ilerideki vadiyi gören malikâneye hayran kaldı. Genç kızlar arabadan inerken bir araçtaki ardı arkası kesilmeyen şampanya kasalarını boşaltan bir tedarikçiyle karşılaştılar. Beyaz kolonyal tarzdaki sütunlara çıkan art arda taş basamaklarla tasarlanmış olan ev, Sylvia’nın hayatında gördüğü en büyük özel

konuttu. İçeriye girip de “bin tane oturma odası”nı ve çok sayıda sanat eseriyle kaplı duvarları görünce büyük bir heyecana kapıldı. Bu, hayatı boyunca unutamayacağı bir parti olacaktı.⁴

Toplantı gecenin geç saatlerine kadar süreceği düşünüldüğünden kızlara birkaç saatlerini dinlenmeye ayırmaları salık verilmişti. İki arkadaşa “yolun karşı tarafındaki” başka bir “köşk” olan “Stone House”ta bir oda ayrılmıştı ve çok geçmeden Sylvia kendini ortamdan ilham alan romantik bir fanteziye kaptırdı. Kendine bir dönem romanı karakterini ya da ağdaş bir Scarlett O’Hara rolünü uygun görmüştü. Özel şoför, kızları Buckleylerin otuz kişilik bir açık büfe daveti verdiği Sharon Inn’e getirmiş, ardından biraz daha dinlenme ve partiye hazırlık yapma fırsatını bulabilsinler diye tekrar odalarına bırakmıştı. Sylvia, Buckleylerin evine geldiğinde, hepsi de “tafta, saten ve ipeğin hıştırları içinde dolaşan” bir genç kız kalabalığıyla ve nefesini kesen bir görüntüyle karşılaştı: Evin ortasındaki camdan tavanlı veranda ona Isabella Stewart Gardner’ın Boston’daki mzeyeye dönüştürülmüş köşkündeki muhteşem avluyu anımsatmıştı. Camlı kapılar, çimlerin üzerine kurulmuş ve balonlar ve Japon fenerleriyle süslenmiş bir çadıra açılıyordu ve çadırın önüne üzerlerine beyaz keten örtüler serilmiş onlarca masa kurulmuştu. Dans için düzenlenmiş yüksek bir platform, bir orkestra, iki adet bar ve şampanya servisi yapan garsonlar da vardı. Annesine, ziyafetteki bolluk karşısında nutkunun tutulduğunu söylemişti.⁵ Aurelia’ya güzelliği konusunda kendine güveninin tam olduğunu ve milyonerler kızlarının görünüşüne iltifatlar yağdırdıklarını yazmış olsa da, mektuptaki aşırı taşkınlık hali Sylvia’nın somut güvensizliklerini ve endişelerini bastırmaya yarıyordu. Bir rolü layıkıyla yerine getirebileceğini kendisi de biliyordu ve “ismi anons edildiğinde” ve “huzura ka-

bul edildiğinde” ona yabancı bir kültürdekiler kadar farklı gelmiş olması muhtemel âdetleri yansıtan bir dizi karmaşık sosyal ritüel boyunca öteki kızları takip etmekle yetinmişti. Sylvia, felsefe eğitimi gören Carl’la ve uzun boylu, kanca burunlu bir birinci sınıf öğrencisi olan Eric’le dans ettikten sonra karşısına Plato Skouras çıkıverdi. Genç adamın babası, 20th Century Fox’un başkanı Spyros P. Skouras’tı. Dansın ortasında Plato ona evin misafir odalarından birinde bulunan bir tabloyu göstermek istediğini söyledi. Sylvia’yı yüksek platformdan aşağı indirdi, camlı verandaya alıp fiskiyeli havuzların önünden geçirdi ve onu bir odaya sokup parmağıyla Boticelli’nin Madonna’larından birini işaret etti. Plato “Bana onu çağrıştırdın,” demişti.⁶ Birkaç dakika sonra Sylvia tekrar dans pistindeydi; bu kez yanında yakışıklı, koyu renk saçlı bir Princeton son sınıf öğrencisi olan Constantine Sidamon-Eristoff vardı. İki genç birkaç dansın ardından dışarıda yürüyüşe çıktılar (Sylvia “güzel bir geceydi; yıldızlar çıkmıştı, ağaçlar ulu ve karanlıktı” diye bir gözlemde bulunmuştu⁷) ve biraz enerji topladıktan sonra çimenlerin üstünde Strauss valsleri yapmaya başladılar.

Constantine o geceyi “Orada en fazla bir-iki kişiyi tanıyordum, ama sonra bir anda o enfes kızı görüverdim,” sözleriyle anımsıyor. “Dans eden, hem de iyi dans edebilen birini (Sylvia çok güzel vals yapabiliyordu) bulduğum anda onun elimden kaçması olanaksızdı. Artık aşk namına her ne yaşandıysa başlangıcı böyle olmuştu. Çok tatlı bir kızdı – her anlamda ilginç, konuşkan ve neşeli biriydi.”⁸

Birbirlerinden bu kadar farklı geçmişlerden gelmiş iki insan bulmak neredeyse olanaksızdı. 1930’da Manhattan’da doğmuş olan Constantine soyu on beşinci yüzyıla kadar giden bir Bul-

gar prensinin oğluydu ve Dutchess County, New York'ta bulunan Millbrook School'a gitmişti. "Buckleylerin bütün oğulları da Millbrook'a gitmişti ve Fergus Reid Buckley de bizim sınıftaydı. Haliyle bütün sınıf Maureen'in sosyeteye takdim partisine katılmak üzere Sharon'daki bu güzel eve davet edilmişti. Sylvia'ya dair hatıralarımda onun yeni yeni kabuğundan çıkan, entelektüel olarak ve diğer açılardan dünyayı keşfetmeye çalışan bir genç kızın görüntüsü var. Çok eğlenceli ve çekici bir kızdı. Mutlu biri olduğu izlenimine kapılmıştım – dışadönüktü, yeni insanlarla tanışıyordu. O gece adeta üzerine atlayan ve içlerinde benim de bulunduğum birkaç kişiyle tanışmıştı. Kim böyle bir durumdan mutlu olmazdı ki?

"Flört kültürü şimdikinden tamamıyla farklıydı. Biriyle randevulaşırdınız ve buluşmaya giderdiniz. Bir süre sonra işler ciddiye binerse onunla 'çıkma' aşamasına gelirdiniz. Bunu yapmaya başladıysanız, kimi çevrelerde 'sözlü', yani birbirinize nişanlanma sözü vermiş insanlar olarak kabul edilirdiniz. Sonra nişanlanırdınız ve bunun arkasından da evlilik gelirdi. Hepimiz uğraşırdık, ama doğru düzgün bir kızla fiziksel temasımız pek az olurdu – fiziksel temas tehlikeli bir olaydı. O günlerde herkesin kanı kaynardı, ama insanlar bir türlü kurtlarını dökemezlerdi."

İkili, gecenin geç vakitlerine kadar konuşup durdu. Sylvia "büyük" laflar edebildiği ve akıllıca cümleler kurabildiği için kendisiyle gurur duydu ve çok geçmeden Constantine onun ellerini öpmeye ve nasıl da güzel bir kız olduğunu, omuzlarını saran tenin ellerinde nasıl da tatlı bir his bıraktığını söylemeye başladı. Constantine onu arabasıyla odasına kadar bırakmayı teklif edince ikisine de bütün gece sürmüş gibi hissettirecek bir yolculuk başlamış oldu. Genç adam ona Jason ile Altın Post efsanesini anlatarak

bunun Bulgaristan'dan çıktığını iddia etti ve çocuk doğurmak, atom gücü ve aşk gibi muhtelif konulara girdi. Sylvia'yı öptüğü sırada kızın, uzun saçlarında boğulmamaya dikkat etmesini söylemesi üzerine "Nasıl da yüce bir ölüm biçimi!"¹⁰ diye bir karşılık verdi. Nihayet, sabahın beşinde Constantine onun için arabanın kapısını açarken ağzından "Leydim" kelimesi döküldü, Sylvia da arabadan inerken ona "Lordum" diye cevap verdi.¹¹ Ertesi gün, Buckleylerin evinde verilen mükellef bir brunch'ın ardından Sylvia, Marcia ve diğer üç kız özel şoförlü bir Cadillac'la Smith'e geri döndüler. Sylvia annesine "Yine buradayım işte" diye yazmıştı. "Sıkıcı gerçeklerle yüzleşecek gücü kendimde bulamıyorum."¹²

İki dünya arasındaki büyük tezat –erişilmez bulduğu bir hayatın baş döndürücü dorukları ile onun gündelik hayat gerçekliğinin, sınırları katı bir biçimde belirlenmiş tekdüzeliği arasındaki boşluk– onu depresyonun kucağına attı. Hastalık, her zaman olduğu gibi hapsirik, dalgalar halinde çıkan yüksek ateş ve tıkalı burun gibi fiziksel belirtilerle ortaya çıkmıştı. 15 Ekim'de Smith'in revirine yattı. Revirde Sylvia'ya burun damlaları, uyku hapları, privin ve pirobenzaminden oluşan ve onu sersemlettirip bitkin düşüren bir ilaç tedavisi uygulandı. Güncesine "Sinüzit beni manik depresif yapıyor" diye yazmıştı.¹³ Üstelik derslerine çalışacağı yerde hastanede *New Yorker* dergisinin eski sayılarını karıştırarak zamanını boşa harcadığını da fark etmişti. Sorumluluklarının arasında onu hepten "dumura uğrattığı"nı söylediği Siyaset Bilimine Giriş, Din Bilgisine Giriş (verdiği ilk yazılı ödevi "yüzüne gözüne bulaştırmıştı" ve dersi bir hafta geriden takip ediyordu), resim (en az on saatlik çalışma eksiğinin olduğunu düşünüyordu), ekstra okumaya zaman ayırmaması ve daha çok

sayıda seminare katılmaması halinde onu “bariz bir şekilde aşan” On Dokuzuncu ve Yirminci Yüzyıl Edebiyatı ve “hayatta en çok sevdiğim şeyler olan çalışma ve zaman ayırma olayını talep eden” bir ders olarak nitelendirdiği yaratıcı yazarlık vardı. Ancak ortada Dick’le geçirilen hafta sonları, iş ve sosyal hayat varken tüm bunların hepsini nasıl yapacaktı? Acaba akıl hastanesinde çalışabilecek zamanı ayırabilmesi mümkün olabilecek miydi? “Ann’in niçin ayrıldığını şimdi daha iyi anlıyorum,” diye yazmıştı.¹⁴ Sırada, *Mademoiselle* dergisinden gelen bir yetenek avcısıyla buluşacağı bir öğlen yemeği de vardı. Gelecek olan kadın kolej kolej dolaşıyor ve Plath’ın 1953’te kazanacağı, her yıl düzenlenen prestijli College Board’ yarışmasına başvurmak isteyen kızların hepsiyle görüşüyordu. Bir kez daha üstüne ne giyeceği meselesi Sylvia’nın başına dert olmuştu. Gözlemlerine bakılırsa, bütün giysileri kahverengi, lacivert renklerinde ve kadife kumaştandı. Üstelik bunlara uygun tek bir aksesuarının olmadığını da biliyordu. Bir araya geldiklerinde hiç de güzel görünmeyen bir sürü eşyaya bu kadar çok para döktüğü için kendine kızıyor, tarz sahibi bir insan olmadığı için güncesinde kendini yerden yere vuruyordu. Görüntüsü bu kadar berbat vaziyetteyken, nasıl olurdu da Amerika’nın en popüler moda dergilerinden birini eleştirebilirdi?¹⁵

Para ya da parasızlık onda daimi bir saplantı halini almıştı. Annesine yazdığı bir mektupta, tam da Noel öncesinde Northampton’da çıktığı bir alışverişi anlatıyordu: Dükkanların görüntüleri ve yaydıkları kokular onu keyiflendirmiş ve içinden keşke birkaç bin dolarım olsaydı da bir sürü şey satın alabilseydim

* ABD’de 1900 yılında kurulan ve üniversiteye giriş ve yerleştirme sürecinde kullanılan başarı ve yetenek sınavlarını geliştirip uygulayan kurum. (ç.n.)

şeklinde bir dilek geçirmişti. Aurelia bu cümlelerin yanına kurşun kalemle “Eşya arzusu” notunu düşmüştü.¹⁶ Yeni dönemin başında banka hesabında 130 dolar vardı, ancak Sylvia bunun neredeyse tamamının temel masraflar için kullanılacağını bilmekteydi. Yıl boyunca toplamda kitaplara 35 dolar, resim malzemelerine 35 dolar, yemeğe 25 dolar, giyime 140 dolar, ulaşımına 50 dolar ve vergilerle ücretlere 20 dolar harcamıştı. Bir ara para sıkıntısı o kadar ciddileşmişti ki, aklından çorap satmayı bile geçirmişti: On sente sattığı her çoraptan bir sent kazanacaktı. Görebildiği kadarıyla asıl sorun, burs statüsünü de garantileyen birinci sınıf bir öğrenci olarak kazandığı saygınlığı korumak adına ders çalışmaya bol miktarda zaman ayırmak zorunda olduğu gerçeğiydi. Bursuna katkı sağlamak için para kazanması bir mecburiyet olduğu halde, kendisi bunun notları üzerinde olumsuz bir etki yaratacağından endişe etmekteydi. Peki bu durumda ne yapacaktı? Annesine gönderdiği ve ekimin sonlarında yazılmış olan başka bir yayımlanmamış mektupta, Sylvia kendi mezarının resmini çizmiş ve kısacık ömrünün sona ermesi hakkında espriler yapmıştı.¹⁷ Resim eğlenceli bir ruh halinde gönderilmiş olsa da, Sylvia’nın hayatının bu döneminde dahi üstesinden gelmek zorunda kaldığı çelişen ihtiyaçlarının ve sıkıntılarının simgesi gibiydi. Sylvia, Eddie Cohen’in o ayki mektubunda Ömer Hayyam’ın *Rubaiyat*’ından yaptığı “Cennet, Cehennem sende” alıntısının kendisi için geçerli olduğunu fark etmişti.¹⁸

Constantine’den kasımın başında onu Princeton’a davet eden bir mektup alınca morali biraz olsun düzeldi. Kendisinin “Gele-

* Ömer Hayyam, *Dörtlükler*, çeviren: Sabahattin Eyüboğlu, İş Bankası Kültür Yayınları. (ç.n.)

ceğin Rus petrol kralı” adını taktığı yakışıklının Buckley partisi gecesinde ağzında dağılan şampanya köpükleri misali hayatından çıkıp gideceğini düşündüğünden, adamın peşinden koşmaya kararlı hali onu sevindirmişti. Teklifini kabul etmeye hevesliydi, ama sonucunda olabilecekler konusunda kaygıları vardı. Trenle beş saat süren yolculuk sadece uzun değil, aynı zamanda pahalıydı. Dick’in Harvard davetini çoktan kabul etmişti ve Princeton’ı da kabul edecek olursa, art arda iki hafta boyunca Smith’ten ve normal çalışma düzeninden uzak kalmış olacaktı. 6 ve 7 Kasım’da teslim etmesi gereken önemli yazılı ödevler vardı. Smith’teki bütün kızlar mantığı bir kenara bırakıp Princeton’a basıp gitmesi konusunda onu cesaretlendirmiş olsalar da (annesine de söylediği gibi, Constantine, Dick’ten sonra karşısına çıkan tek düzgün adam sayılırdı), Sylvia kendi tabiriyle yetişkinlere yaraşır bir karar verdi ve teklifi kibarca reddetmeyi uygun buldu. Constantine’e bir mektup yazıp özür diledi ve o hafta sonu için daha önceden verilmiş bir toplantı sözünün olduğunu söyledi (elbette böyle bir söz vermiş değildi, ama bu, onun teklifini geri çevirme sebebinin karmaşık ayrıntılarına girmekten çok daha kolaydı). Yazdıklarına göre, oraya gitmemesinin onu görmek istememesiyle bir ilgisi yoktu ve onun kendisine tekrar görüşebilecekleri başka bir zamanı bildirebileceğini umuyordu. Böylece durumdan üzüntü duyan, ancak az çok iyimser bir Sylvia portresi çizmiş oluyordu.

Çift, aynı yılın son dönemi boyunca da yazışmaya devam etti. Sylvia’nın Constantine’e yazdığı mektuplar onun parlak zekâsının, sıra dışı mizah anlayışının ve canlı üslubunun şahane örnekleridir. Sylvia, “Sevgili Connie”ye yazılmış 8 Aralık tarihli bir mektuba içinde kendisinin bulunduğu sevimli bir çizim de eklemişti; bunlardan biri kendisini elinde bir valizle, hayretler

içinde bir gökdelenin baş döndürücü yüksekliğine bakan (kendisi Marcia tarafından arkadaşının annesinin New Jersey'deki evinde birkaç gün geçirmek üzere davet edilmiş ve Constantine'i görmek için kolayca Manhattan'a geçebileceği aklına gelmişti) halde tasvir eden bir çizim, diğeryse üzerinde meyvelerle bir şişe şarabın yer aldığı sofraya ait çabucak yapılmış bir natürmorttu (bu muhtemelen New York'tayken sözüm ona yiğit Bulgar'ıyla yapacakları sefayı ima eden bir göndermeydi). Bunun üzerine Constantine, mektubuna cevap yazmış ve onu –o sırada şehirde bulunan kendi anne babasıyla da tanıştırma fırsatını sunan– resmi bir randevuya davet etmişti. Sylvia, Marcia'nın annesinin South Orange, Cottage Street'te bulunan evine 18 Aralık'ta varmış, burada birkaç gün kaldıktan sonra Manhattan'a giderek Hotel McAlpin'de Constantine'le buluşmuştu. Sylvia –annesine gönderilmiş yayımlanmamış bir mektupta yazdığı gibi– masraflar yüzünden suçluluk duygusuna kapıldıysa da, diğer pek çok konuda epeyce tutumlu davrandığı ve bu olayın sonuçta kendisi için değerli bir geri dönüşü olacağı gerekçesiyle müsrifliğini haklı çıkarmaya çalışmıştı. Constantine o günü “New Jersey'den geldikten sonra buluştuk. Onu anne-babamla tanıştırdım –annem onu şahane bulmuştu– ve sonra da benim o zamanlardaki uğrak yerime gittik. Burası, 14. Cadde'nin üzerindeki Two Guitars adında küçük bir mekândı,” sözcükleriyle anımsıyor. “Restoran, Rus göçmeni bir adamla karısı tarafından işletiliyordu. İçeride bir Çigan orkestrası ve birkaç dansçı olurdu ve birkaç dolar karşılığında hem bir şişe şarapla birkaç blini* söyleyebilir, hem de dans edebilirdiniz.”²¹

* Esmer buğdaydan yapılan Rus gözlemesi. (ç.n.)

Ne var ki, ilişki herhangi bir ilerleme kaydedemedi. Sylvia da Constantine'i Smith'e davet ettiği halde, genç adam hiçbir zaman bu yolculuğu gerçekleştirmedi. "Tek sebep, gidecek zamanımın olmamasıydı. Aklımı üniversiteyi bitirmeye takmıştım ve mezun olur olmaz doğruca gidip orduya yazıldım ve Yedek Subay Hazırlık Eğitim Teşkilatı'na girdim. Doğal olarak bağlantımız koptu. Bence de, bu bir aşka dönüşebilirdi, ama gerçekte hiçbir zaman böyle bir şey olmadı – aramızdaki ilişki, daha ziyade keyifli bir alışveriş gibiydi. Ama Sylvia hakikaten çok tatlı bir kızdı."²²

Sylvia hayatının bu döneminde sürekli olarak şiir tekniğinin sınırlarını genişletme çabası içindeydi. Sonedeki katı disiplini sevdiği halde, elindeki konu malzemeleri huzur kaçıran cinstendi. 1951 Kasımı'nda, büyük ihtimalle Dick Norton'ı görmek için Harvard'a yaptığı ziyaretlerin birinden esinlenerek yazılmış, sonradan *Collected Poems*'da "Sonnet: To Eva" olarak adlandırılmış olan ve genç çiftin şahsi ideolojileri arasındaki muazzam uçurumu gözler önüne seren bir sone kaleme almıştı. Dick benzeri erkekler bir kafatasının –tıpkı bir insanın saati parçalarına ayırabildiği şekilde– kesilip biçilmesinin, buradaki tek tek bileşenlerin bir mekanik parça dizisiymişçesine incelenebilmesinin²³ mümkün olduğunu düşünmelerine karşın Sylvia gibi kadınlar da hayattaki her şeyin bilimsel, mantıksal ve deneysel gerçeklere indirgenemeyeceği kanısındaydılar, çünkü bu, bir kadının teşrih edilmiş kafatasında bulunabilecek düşsel imgeleri reddeden ve yok sayan indirgeyici bir yaklaşımdı.²⁴ Sylvia, insan zihnini normal çalışma durumunda iyi yağlanmış bir makineye benzetiyor, ancak kişi,

* Eva'ya Sone. (ç.n.)

onu oluşturan parçaların her birini tek tek analiz ettiğinde olayın biraz saçma ve tutarsız bir hal aldığını görüyordu.²⁵ Bundan yaklaşık bir hafta sonra, kendisinin doğal dünyayla makine çağı arasındaki büyük tezdâ işleyen bir eser olarak nitelendirdiği Sonnet: “To Time” ya da “Today we move in jade and cease with garnet”’ı kaleme aldı. Sylvia yazdığı soneyi annesine yazdığı bir mektupla birlikte gönderip kullandığı yeni uyakları Aurelia’nın da dikkate almasını istedi: “Garnet” ve “car yet” uyaklarının yanı sıra “all gives”in yanında bitişik kelime işlevini yerine getiren “olives”i” kullanmıştı. Yeni uyak yaratma düzeninin, klişeleşmiş ve basmakalıp uyaklara getirilen bir açılım olmasını umut ettiğini söylüyordu.

T.S. Eliot’ın etkisi altında kalan (15 Kasım’da Üniteryen Gençler’e mensup bir grup arkadaşıyla oturup *Kokteyl Parti*’nin kayıtlarından birini dinlemişti) Sylvia –tıpkı onun gibi– şairin vâzifesinin kendi döneminin “en büyük duygusal yoğunluğu”nu ifade etmek olduğuna inanıyordu.²⁶ Elbette, Plath’ın “To Time” şiiri, Eliot’taki modern kentlerdeki insanların sürdüğü çorak ruhsal yaşantıyı tasvir etme arzusunun bir ifadesi olarak da görülebilir. Plath, Elizabeth Drew’nun yirminci yüzyıl edebiyatı derslerinden biri sırasında art arda aldığı notlarda profesörün Eliot, Jung, D.H. Lawrence, Ezra Pound, Yeats, Joyce ve Virginia Woolf hakkındaki yorumlarını çalakalem not almıştı. Birtakım fikirler ve kavramlar özel bir dikkati hak edecek niteliktedir: Sanatçıların, Pound’un deyişiyle, insan soyunun duyargaları oldukları fikri;

* Sone: “Zamana Yazılan” ya da “Bugün yeşim taşına yanaşır ve lâl ile son bulur.” (ç.n.)

“lâl” ve “henüz araba”. (ç.n.)

“hepsinin verdiği” ve “zeytinler”. (ç.n.)

insanın simgeler yaratan bir hayvan olduğuna ve yazarların, düşünce ve duyguların kendilerini işaretlere ve simgelere dönüştürdükleri içsel dünyayı, başka bir deyişle “düş gücünün mantığı”nı keşfe çıkan varlıklar olduğuna yönelik inanış; Lawrence’ın köklerinden kopartılarak doğal dünyanın sağlayacağı besinden mahrum kalmış ulu bir ağaçla özdeşleştirdiği insanoğlu imgesi; Makine Çağı’nın kültürü büyük yığınlar halinde yok etmesinin sonucunda geride Matthew Arnold’ın deyişiyle “hasarlı bir dünyanın zavallı parçalarından” başka bir şeyin kalmaması ve kişinin içgörüyü ve kendini açık etmeye yönelik bitmek bilmez arayışı (söz konusu arayış, genellikle yazarın doğduğu ülkeden sürgün edilmesiyle sonuçlanan bir yolculuğa dönüşmekteydi).

Bu fikirler Plath’ın hem kendisi için, hem de Evelyn Page tarafından verilen yaratıcı yazarlık dersleri için yazdığı parçalardan oluşan erken dönem kurmaca eserlerinin derinliklerine nüfuz etmiş vaziyettedir. Sylvia, Evelyn Page’i birkaç cinayet romanı yazmış ve hayatının bir döneminde Greenwich Village’da günahkâr bir hayat sürmüş olan çirkince, ama büyüleyici bir kadın olarak tarif eder. Genç kız kasım ortalarında, bir versiyonu güncesinde de bulunan ve geceleyin tek başına yaptığı bir yürüyüşü anlatan “Suburban Nocturne” adında bir öykü yazmıştı. Başta Eliot olmak üzere, çağdaş yazarların imge dünyasından yoğun bir şekilde etkilenen Sylvia, kendini dolaşıp durmaya yazgılı bir karaktere ve karşısına çıkan her şeyin ve her kimsenin bir parçası olup çıkan Ulysses’e” benzetir. Alnına zihninin dolambaçlı yollarında gezin-

* Banliyöde Gece Müziği. (ç.n.)

Homeros’un *Odysseia* destanının başkahramanı ve Troya Savaşı’ndan sonra tanrıların gazabına uğrayarak evine dönmeye çalışan Odysseus’un Latince’deki karşılığı. (ç.n.)

mek yazılmış olan genç kız kendisini daimi bir arayış insanı olarak görse de, bunun bir sonu olmayacağını ve onu bekleyen nihai bir cevabın bulunmadığını bilmektedir. Öykünün sonunda Plath evine dönerek (ilk olarak güncesine yazdığı) göbek bağının hiçbir zaman tam olarak kesilmemiş olduğu mealindeki bir cümleyi yineler. Aurelia ile yakınlığının psikolojik olarak kendisine zarar verdiğini idrak etmiştir, ancak bunun tehlikeli bir mesele olduğunun da fazlasıyla bilincindedir. Bu durumda, söz konusu ruhsal garipliği göz ardı etmekten ve bunun şiir ve kurmaca açısından araştırılması işini gelecekteki kendisini daha cesur hissedeceği ya da hiç değilse, olayı daha mesafeli bir gözle değerlendirebileceği bir döneme bırakmaktan başka çaresi yoktur. “Suburban Nocturne”ü yazdıktan sonra Sylvia –gösterilemeyecek kadar berbat şeklinde tarif ettiği– öyküyü öğretmenine veremeyeceğini anladığından yazın yaptığı işi anlatan daha az tartışmalı başka bir hikâye kaleme almıştı.²⁷

Ertesi ay lisede tanıştığı eski arkadaşı Mary Ventura’yla ilişkisini konu alan bir öykü yaratabilmek için bir kez daha kendi hayatından ilham almak durumunda kalacaktı. Sylvia bu kez kadın kahramanın adını değiştirme zahmetine bile girmemişti; yaptığı –kuşkusuz kendisinin gördüğü şekliyle– icat edilmiş karakterler ya da hayal edilmiş ayrıntılar gibi kirletici etkenlerle hafifletilmemiş bir gerçek hayat kesiti sunmaktan ibaretti. Evelyn Page, Mary Ventura karakterinin incelikli bir şekilde geliştirilmiş olmasına övgüler düzerek, yazdığı öyküye B+ notunu vermişti. Page’in yazdıklarına bakılırsa, Sylvia daha en başından “okurun kendisinde ve çevresinde bulunan, onu arzu ettiği insan olmaktan alıkoyacak nitelikleri görmesine olanak tanımıştı”. Bu arada “Diyaloglar mükemmel” övgüsünü de almış, ancak yaratıcı yazarlık

öğretmeni onu “‘zengin, enerji yüklü cazibe’ [ve] ‘sade ve sönük ufak tefek kadın’ benzeri suyu çıkmış tasvirlerden” uzak durması konusunda uyarmıştı.²⁸

Sylvia ödevlerinin getirdiği ağır çalışma yüküne ek olarak yurttan düzenlenecek dansın süslemelerinden sorumlu başkan yardımcısı, 1952 Şubatı’ndaki yardım balosu dekorasyon komitesi üyesi ve Press Board’un* aktif bir çalışanı olarak fazladan sorumluluklar da üstlenmişti. Buradaki başlıca görevi, Smith kampusunda gerçekleştirilen konferans ya da konuşma gibi etkinliklerin haberini aralarında *Springfield Daily News*’ın da bulunduğu kent dışındaki gazetelere göndermekti – bu işten ayda 10 dolar kazanıyordu. Aralık ayında Sylvia, Press Board’un kendisine verdiği bir görevle Boston’dan gelmiş bir Christian Scientist” olan Margaret Morrison’ın konuşmasını dinlemeye gitti. Konferansta yaşlı, gri saçlı hanım zihnini bedene hükmedebileceği fikrini ayrıntılı şekilde açıklarken (takipçileri hastalıkların çağdaş tıp uygulamalarıyla değil, kuşku ve korkuların zihinden kovalanmasıyla şifa bulacağına inanmaktaydılar) Sylvia gülme krizine girmemek için aklına gelen her şeyi denedi. Ne kadar gizlemeye uğraşırsa uğraşsın, karakterinde alaycı bir damar mevcuttu; şiir yazarken başvurduğu küçümseyici, çoğu zaman da iğneleyici ses tonu kişiliğinin kötücül, hakaretamiz ve kırıncı yönünün dışavurumu olarak görülebilir. Dick Norton ona “küçük şeytan” diye hitap ederdi – bu, insana sadece yaramaz bir mizacı çağrıştıran bir sözcük olmasına karşın, Sylvia’nın kişiliğinde onun dahi far-

* Basın Kurulu. (ç.n.)

Mary Baker Eddy tarafından 1866’da kurulan Church of Christ Scientist’in mensubu olan kişilere verilen ad. Öğretisinin esasları ruhsal iyileşmeden ve maddenin gerçeksizliğinden oluşur. (ç.n.)

kına vardığı karanlık bir taraf vardı. Dahası, aynı mektupta onun özündeki tuhaflığı gerçek anlamıyla yansıtan tanımlamalar kullanılarak Sylvia'yı bir şeytan, bir iblis, bir ifrit, bir cin ve büyücü olarak sınıflandırmıştı.²⁹

Sylvia'nın kendisi de kişiliğindeki bozukluğun tam anlamıyla ne olduğunu açıklamak konusunda birtakım güçlükler yaşamaktaydı. Acaba şizofreniden mi mustarıptı? Aşağılık kompleksi mi vardı? Penis kıskançlığı çektiğine kesin gözüyle bakılabilir miydi? Bunlar Eddie Cohen'e yazdığı bir mektupta içinden geçen tuhaf düşüncelerin ve kimi zaman acayip kaçan davranışlarının olası açıklamaları olarak bahsettiği sınıflamalardan yalnızca birkaçını oluşturunuyordu. Eddie, bunun endişelerini artırmaktan başka bir işe yaramadığını ileri sürerek ona kendi kendisini analiz etmekten vazgeçmesini öğütledi. Yazdığı cevapta "Benim burada vereceğim hüküm, yaşadığın zorluğun –tabiatı ne olursa olsun– şizofreniyle, aşağılık kompleksile ya da erkek cinsel organı eksikliğiyle hiçbir ilişkisi olmadığı yönünde olacaktır," demişti. "İlla ki kendi kişiliğinle uğraşmak gibi bir derdin varsa, bunu somut gerçekler bağlamında yap ve kendini, tanımı gereği hakkındaki hiçbir şeyi keşfedemeyeceğin bilinçaltın konusunda galeyana getirmekten vazgeç."³⁰

Sylvia, Noel ve yılbaşı boyunca kendisini esir alan bir sinüzitin ardından depresif bir ruh haline girmişti. Tekrar normale dönebilmek için bir ay boyunca (o yıllarda sinüzit tedavisinde yaygın şekilde kullanılan) kokainli burun tamponları kullanmak ve penisilin iğneleri yaptırmak zorunda kalmıştı. Duygusal destek almak umuduyla Eddie'ye sığındı. Eddie, onun yerlerde sürünen özgüvenini artırmak için elinden geleni yaptı: Sylvia yazdığı şeyleri beğenmiyordu, Dick'le ilişkisi konusunda kararsızdı ve kafasında

kendi geleceğine dair net bir fikri yoktu. Görüldüğü kadarıyla, onu en çok rahatsız eden şey, güçlü cinsellik dürtüsünü ifade edebileceği bir çıkış yolunun olmamasıydı. Eddie “Bu konuda kendini kat be kat rahatsız hissetmenin sebebi, içinde cinselliğe yönelen fiziksel bir dürtünün olduğunu kendi kendine itiraf edecek kadar içten bir insan olmandır,” diye yazmıştı. “Bunu yansıtabileceğin hiçbir makul çıkış yolunun olmaması gerçeği, sendeki herhangi bir bozukluktan değil, toplumun kişilerin esenliğiyle ters düşen yapısından kaynaklanıyor. [...] İnsanın, on dokuz yaşındayken örf ve âdet açısından Boston’a özgü bir altyapıyı reddedip hemen nesnel bir uzlaşma noktasına varmayı beklemesi hiç de gerçekçi değil.”³¹ Sylvia psikanalize duyduğu ilgiden söz etmiş ve Eddie’den divanda yaşadığı tecrübeleri kendisine anlatmasını istemişti. Bu da beraberinde şu soruyu getirmişti: Acaba hayatının bu evresinde yoğun bir terapi sürecinden geçerse gelecekte yaşayabileceği sorunlardan kurtulabilir miydi? Sylvia’nın psikolojik ikizi olarak gördüğü Jane Anderson, geçirdiği psikanalizin şair ve yazar dostuna da büyük faydaları olacağına kesin gözüyle bakıyordu. Tabii ki, bu farazi bir mesele olarak kalacaktı; annesi duymuş olsaydı aptalca bir fikir olduğu gerekçesiyle (kuşkusuz, onun tam olarak ne gibi bir derdi olabilir ki, sorusunu da yönelterek) buna karşı çıkardı; sonuçta psikanaliz, Sylvia’nın sınırlı bütçesini tamamıyla aşan bir olaydı.

Sylvia, Mary Mensel’le görüştüktan sonra gelecek yıl 900 dolar tutarında bir burs parası alacağını öğrendi. Üstelik bunu 300 dolar artırma olanağı da vardı: Bu miktarın büyük bölümü, kızların mutfakta çalışmak ya da garsonluk yapmak gibi işler karşılığında yemeğe ve yatacak yere daha az ücret ödedikleri bir kooperatif evinde kalarak artıracığı paradan gelecekti, ancak yine de

Aurelia'nın karşılaşması gereken 600 dolarlık bir açık çıkıyordu. Sylvia mart başında annesine yazdığı bir mektupta paranın hayattaki bütün "saçma sapan" şeylerin içinde en berbatı olduğunu yazmış,³² bu arada ekstra para kazanmak niyetiyle son derece kârlı bir mecra olan *True Confessions* dergisine yazı yazma planını hayata geçirmek üzere kolları sıvamıştı. Sylvia'nın elindeki 1952 tarihli *Writer's Year Book* nüshasında, New York'taki Fawcett grubu tarafından yayımlanan dergiye ait maddenin yanına işaret koyduğu görülüyor. Yayın hayatına 1922'de başlayan *True Confessions*'ın tirajı 1.711.000 idi ve sözcük başına beş sent ödüyordu. Derginin normal düzeninde öykülerin uzunluğu 10.000 kelimeye kadar çıkabildiğinden, Sylvia burada 500 dolar kazanma potansiyelinin olduğunu görmüştü. Elkitabında "Öyküler ağırlıklı olarak hayattaki dramatik olaylardan esinlenerek kaleme alınmıştır," öğütüne yer verilmişti. "Kadın kahramanın derdi başından aşmış bir karakter olması gerekmez de, mutlaka itiraf edeceği bir günahının olması şarttır. Hayatında büyük bir hata yapmış olması, bu eylemin sonuçlarına katlanması ve aynı günahı işlemeye yeltenmesinler diye başkalarına da bunu anlatması gerekir. Başka bir deyişle, bu kadının oturup başka insanların okuması niyetiyle kendi öyküsünü yazmasının bir sebebi olmalıdır." Yazım tarzının "heyecanlı, duygusal, içe dönük" olması beklenirken, kadın kahramanın davranışları ve "yapmış olduğu hatalar" üzerine yeterince kafa yordüğünü herkese göstermesi gerekiyordu.³³ Sylvia, Eddie Cohen'e bu fazlasıyla rekabetçi, ancak bir o kadar da kârlı pazara girmeyi düşündüğünden söz edince genç adam ona, "Sylvia Plath'ın genç kızları ağlatma işine soyunup, *True Confessions*'a yazılar yazacak olması ihtimali bana pek bir enteresan geldi. Nihayetinde bu, ne olursa olsun, *Seventeen*'den bambaşka bir yöne

gitmek anlamını taşıyor, çünkü her iki durumda da Er-dem galip geliyor. Artık nasıl oluyorsa, TC'nin yaradılış itibariyle daha pratik tipler olan kadın kahramanları uslanıp ev hayatının düz, dar ve sıkıcı rutinine girmeden önce kendilerini tıka basa seksle ve alkolle doyurmayı beceriyorlar,” diye yazmıştı.³⁴

Sylvia bir yandan da Warren'ın önce Exeter'da, ardından Harvard'taki oda arkadaşı Clement Moore Henry'nin annesi ve çok sevilen kısa öykülerin yazarı olan Sarah-Elizabeth Rodger'a özeniyordu. *Writer's Year Book*'un aynı sayısında Sarah başarısının sırlarını maddeler halinde anlatmıştı. Kendisi, yazdıklarında ciddi bir potansiyel gören bir yazar temsilcisinin durup dururken onunla bağlantı kurmasının ardından adamın karşısına onu etkileyebileceğini düşündüğü birkaç öyküyle silahlanmış olarak çıkmış, ancak onun açık sözlü yanıtına hazırlıksız yakalanmıştı: Daha on dokuzunda cinayet, intihar, delilik ve farklı ırktan insanların evliliği hakkında ne biliyor olabilirdi ki? Sarah bu soruya hiçbir şey, cevabını vermişti. Olayı “Bana kendi deneyimlerimin alanına giren şeyler yazmam gerektiği fikrini vermek dışında hiçbir yorumda bulunmayacak kadar nazik bir adamdı,” diye aktarmıştı. “Dediklerine itiraz ederek, hayatımda neredeyse hiç ilginç bir deneyim yaşamadığımı ve bundan sonra da yaşayacakmış gibi görünmediğimi, zira son derece muhafazakâr bir şekilde yetiştirildiğimi ve okulu bitirdiğim de düşünülecek olursa ölümcül yazgımdan –yani depresyona aday bir genç hanım olmaktan– kurtuluşumun olmadığını söyledim.” Yazar temsilcisi ona bu konudan yaratılabilecek kurmaca olanaklarını araştırmasını salık vermişti. Bundan bir müddet sonra Sarah, Noel tatili baloları sırasında evden kaçan bir genç kadını konu alan ve sıcaklığına *McCall's* dergisine satılan hikâyesini yazdığında kendine ait bir piyasası-

nın olabileceği ortaya çıkmıştı. “Başlangıç öykümün en önemli unsuru, *bildiğim* şeyler hakkında yazmam gerektiğini genç bir yaşta öğrenmiş olmak,” demişti. 1930’larda hayatının baharında bir genç kadın olarak, bir subay kulübünde garsonluk yapmak ya da savaştan sonraki üç yıl boyunca Avrupa’da yaşamak gibi deneyimlerinin özünü yazılarında kullandığını belirtmişti. “Benim ya da dostlarımla başına gelen –her iki durumda da olayların aslının titizlikle gizlendiği– bütün ilginçlikler daktilomun canına can katar. Mesela, başka insanların aşk maceralarına karşı ölçsüz bir merak beslerim.” Plath, bu bölümün yanını da işaretlemişti, ancak karakterlerle ve ortamla ilgili birtakım temel ayrıntıların değiştirilmesinin önemine değinen öğüdü hiç dikkate almadığı –ya da kasten görmezden geldiği– gün gibi ortadadır. Sarah’ın yazdığı “Yazı yazmak insana bir çıkış yolu sunan, içinde sıkışıp kalmış hisleri dışarı atmasına olanak veren bir süreçtir ve adamakıllı ödüllendirici bir meslektir,” cümlesi Sylvia’yı sayfanın kenarına el yazısıyla “Ah, evet” notunu düşürecek kadar heyecanlandırmıştı. Sarah, serbest yazarlık mesleğini bir kadın için en mükemmel kariyer seçimi olarak göklere çıkarıyordu: “Şöyle ki, bebek burun üzeri yere kapaklandığında ve doktora götürülmesi gerektiğinde, termostat kendini kaybettiğinde, Siyam kedisi akşam yemeğinde ikram etmeye niyetlendiğiniz pastanın üzerindeki kremşantiyi yalayıp yuttuğunda *siz* evdesinizdir. [...] Doğaları gereği insanın huzurunu kaçıran tüm bu olaylar anlık önlemler alınmasını gerektirir ve ofiste çalışan bir kadından gelip de bunları halletmesi beklenemez.”³⁵

Sylvia, Rodger’in makalesinden birkaç pratik nasihat çıkarmış olsa da, satırlar arasına gizlenmiş, yazı yazmanın ev işi becerilerinin yanında ikinci sırada yer aldığı mesajı onu öfkeden deli

etmişti. 1951 Aralığı'nda çocukluk arkadaşı Ruth Freeman'in anesi ona içine şekerleme, brownie ve kurabiyeler doldurulmuş ve "Kadının evi onun cennetidir" mesajıyla birlikte paketlenmiş bir kutu yollamıştı. Sylvia'nın annesine de yazdığı gibi, bu mesajın onu sahip olduğu ele avuca sığmaz bağımsız ruhtan döndürmek niyetiyle yazılmış bir tür slogan olduğu su götürmezdi. Onun istediği sadece bir köşenin –Rodger'in *Writer's Year Book*'taki yazısının adı– kendine ait olması değil, kendine ait bir odasının olmasıydı. Hayatını yazarak idame ettirmek ve kendine eserlerini verebileceği bir alan yaratmak gibi Woolf'vari bir ideali gerçekleştirememesi halinde bile en azından kendine ait bir işinin olmasını istiyordu. 1952 Şubatı'nın sonunda Hampshire Bookshop başkanının yayıncılık işi hakkında yaptığı bir konuşmayı izlemeye gitti. Ardından annesine bir mektup yazarak ona yayıncılıkta sekreterlik ve editörlük bölümlerinde kendine bir yer edinmekle, tanıtım bölümünde şansını denemekle, yazılı eserleri okumakla, gençlik kitapları bölümünde çalışmakla oluşabilecek bir kariyer edinme hevesinden söz etti. Gördüğü eğitimin, kendisine her türlü maddi ödülü getireceği konusunda annesinin içine su serpiyordu. Press Board'ta edindiği çalışma deneyimleriyle değer kazanan İngiliz Dili diplomasının pratikte kendine bir kullanım alanı bulması ihtimali vardı. Aurelia'nın ona steno öğretip öğretemeyeceğini sormuş, annesine bunun kendisine faydalı olabileceğini söylemişti.³⁶ Ann Davidow'a da dediği gibi, bir eş ve ev kadını olmanın düşüncesi dahi içini endişeyle dolduruyordu. Yayımlanmamış bir mektupta, halihazırda bastırılmış halde duran cinsel enerji stokunun süblimleştiğine* ve yaratıcılığına kanalize

Psikolojide doğal dürtüleri toplumca kabul edilmiş etkinliklere dönüştürmek anlamını taşır. (ç.n.)

olduğuna yönelik inancından söz etmişti. Evlenir evlenmez yazı yazma ya da resim yapma dürtüsünün hepten yok olmasından ve kendini dilsiz bir manken gibi hissetmekten, yalnızca sesini çıkarmayan zekâsı kıt birine dönüşmekten korkuyordu.³⁷

Aslında, evlilik öncesi cinsellik meselesi olanca karmaşıklığıyla kafasını kurcalamayı sürdürüyordu. İsrarla Dick Norton'a âşık olmadığını söylemesine rağmen –Eddie'ye yazdıklarına bakılırsa, adamın boyu fazla kısaydı ve yaradılış itibariyle aşırı tutucu biriydi– bu durum, ona karşı cinsel bir çekim hissetmesine engel değildi. Sylvia'nın marttaki bir cuma günü onunla buluşmak için Harvard Tıp Okulu'na gitmesiyle üç haftadır ilk kez birbirlerini görmeyi başarmışlar ve (mektup arkadaşı Hans Joachim Neupert'e de yazdığı gibi) odasında oturmuş konuşurlarken Dick birdenbire kendini yatağa fırlatıp onun yanına gelmiş, yorganı başlarının üzerine çekmiş ve ikili, hava kararana dek tam yedi saat boyunca birbirlerine sarılmış vaziyette kalmıştı. Arzularına teslim olup onunla yatağa girmeli mi, yoksa toplumun dayattığı ikiye bölünmüş standartlar uğruna fiziksel dürtülerine direnmeli mi sorusu artık zihnini meşgul eden en önemli meseleydi. Eddie, kendi adına, onun Dick'le (ya da Sylvia'nın hâlâ ısrarla onu adlandırdığı şekilde Allan'la) cinsellik yaşaması halinde kıskançlıktan çatlayacağını itiraf etmişti. “Asıl ait olduğun yerin benim kollarım ve bedeninde gezinenlerin benim öpücüklerim ve okşamalarım olması gerektiğini düşünmekten kendimi alamıyorum,” diye yazmıştı.³⁸ Sylvia birleşmenin olmadığı cinselliğin ve cinsel ilişkinin avantajları ve dezavantajları konusunda Eddie'nin fikrini almak istemişti. Eddie'nin alt alta yazılmış bir maddeler listesi olarak verilen cevabı Sylvia'nın ilgisini çekmiş ve onu eğlendirmiş olmalı:

1. Cinsel ilişki müthiş eğlenceli olmasının yanı sıra daha doyurucu bir eylemdir.
2. İnsanın birleşme olmadan cinsellik yaşamasının hayatın sonraki dönemlerinde cinsel ilişkiye uyum sağlamasını güçleştirdiği söylenir. Şahsen, ben böyle bir şeye hiç ihtimal vermiyorum. Düşünceme göre, birleşmenin yaşanmadığı cinsellik –kadının aktif bir katılımcı olması şartıyla– insanların gelecekte daha iyi ve daha düşünceli eşler olması ihtimalini yükseltir.
3. Birleşme olmadan yaşanan cinsellik –her iki taraf için de orgazmla nihayete ermemesi durumunda– gerilimi dindirmekten çok artırmaya yarar. Bana kalırsa, olayın aleyhinde öne sürülebilecek en güçlü sav da budur.
4. Eşzamanlı orgazmın birleşme olmadan yaşanması neredeyse olanaksızdır; birleşme, ideal cinselliğin beraberinde getirdiği birlik ve teklik duygusunun oluşmasında önemli bir etkidir.
5. Birleşme olmadan yaşanan cinsellik –özündeki insanın üstü tamamıyla giyinikken de yapılabilmesi gerçeği sebebiyle– seksin psikolojik açıdan olumsuz bir telaş, gizlilik ve ucuzluk ortamı yaratabileceği sinema, koridor, otomobil vb. mekânlarda gerçekleşmeye mahkûmdur. Bu gibi ortamlardan uzak durun ve birleşme olmadan yaşayacağınız cinselliği senin ve Allan'ın yalnız olacağınız, kendinize sınırsız zaman ve hoş bir ortam yaratabileceğiniz anlara saklayın.
6. Mademki bu konuda pragmatik düşünmek istiyorsun, erkeğin boşalmasının epeyce pis bir iş olduğunu ve vajinanın –yatak yorgan, giysi, eller ya da birleşmenin olmadığı cinselliği yaşadığım günlerden aklımda kalan başka

herhangi bir araca kıyasla– çok daha elverişli ve tertipli bir yuva sunduğunu da söylemeden geçemeyeceğim.³⁹

Tabii ki, diye ilave ediyordu, hamile kalma endişesi yaşaması kadar doğal bir şey yoktu. Kendi deneyimlerinden yola çıkarak, birlikte olduğu kızlardan üçünün de farklı farklı zamanlarda hamile kaldıklarını sandıklarını ve kadınlardan birinin gerçekten de hamile kaldığını anlatıyordu. “Endişelerin haklı çıksın ya da çıkmasın, korkuyla âdet görmeyi beklemek zor iştir [...]” diye yazmıştı. “Eninde sonunda evlenmeden önce ‘sonuna kadar gitme’ olayını yaşamam bana yüksek bir olasılıkmış gibi geliyor, ama bunu alelacele yapmanın ya da kafaya takmanın da hiçbir anlamı yok. Sen zihnen ve duygusal olarak –deneyim açısından da– kendini tamamen hazır hissedene dek bekleyecek kadar akıllı bir kızsın.”⁴⁰

Dick’in Sylvia’ya yazdığı aşk mektuplarına bakıldığında çiftin Mayıs ayında –işin içinde gerçek cinsel ilişki olmasa da– yakın bir cinsellik yaşamaya başladığı anlaşılıyor. 13 Mayıs tarihli bir mektupta Dick, Sylvia’ya beslediği erotik hisleri bilinç akışı tarzında –Joyce’un *Ulysses*’inin sonundaki Molly Bloom’un monoloğunu çağrıştıran bir biçimde– ifade etmişti. Bundan iki gün sonra Sylvia, güncesinde kendi kendini analiz eden bir yazı kaleme alarak nasıl olup da bir yıllık süre zarfında çekingen ve içedönük halini bir kenara bırakıp daha dışadönük ve dinamik birine dönüştüğünü mercek altına almış ve başarılarının listesini çıkarmıştı: Akademik şereflendirme sistemindeki ihlalleri değerlendiren, öğrencilerden ve fakülte elemanlarından oluşan bir grup olan Honor Board’un* sekreterliğine seçilmek; Press Board’taki

* Şeref Kurulu. (ç.n.)

işi; yeni dönemde *Smith Review*'nin yayın kurulunda başlayacak olan görevine seçilmekten ötürü hissettiği sevinç. Bunların ardından lafı en önemli problemine getiriyordu: Cinsellik. Olabilecek en doğal şekilde kızışan ve sonra da normal haline geri dönebilen birtakım hayvanlara imreniyordu. Asıl sorun, güncesinde de itiraf ettiği gibi, insanların arzuyu sürekli olarak hissettikleri halde, çoğu zaman kendilerini saçma sapan âdetlerin ve modası geçmiş geleneklerin tutsağı olarak görmelerinden kaynaklanıyordu.⁴¹

Sylvia güncesine yakın bir zamanda Dick'le nehir kıyısındaki bir kumsala yaptıkları yürüyüşü, oradayken bedenlerini birbirlerine sıkı sıkı bastırarak karşılıklı bir fiziksel uyarılma anında bir araya gelişlerini yazmış ve ardından söz konusu duyguların anlamını çözümlemeye girişmişti. Arzunun altında yatan esas amaç ne olabilirdi? Acaba bu, başka bir insanı öldürme dürtüsü müydü? Yoksa insanın kendi benliğini yitirmesine yönelik doğal bir güdü olabilir miydi? Bir hâkimiyet ve teslimiyet oyununu andıran bu olayın tahrip edici bir yönü vardı. Alışlagelmiş evli kadın rolüne soyunmak istemediğinden ve hayatını yeni deneyimlere açık duyarlı bir insan olarak sürdürmeye kararlı olduğundan kesinlikle emindi.⁴² Kendini tamamıyla kocasının belirlediği sınırların ve beklentilerin içinde yaşayan ve bazı yönleriyle bunların içine hapsolmuş bir birey olarak tahayyül etmekte zorlanıyordu. Aynı günce kaydında arka arkaya birkaç çizim –hayatını ne şekilde sürdürebileceği konusundaki düşüncelerini yansıtan bir tür Venn şeması*– yapmıştı. Şemada biri kendini, diğeri de müstak-

Venn şeması, temel bir küme gösterim şeklidir; sonlu elemanların arasındaki tüm mantıklı ilişkileri gösteren bu şemalar, ilk kez 1880'de İngiliz filozof John Venn tarafından kullanılmıştır. (ç.n.)

bel eşini temsil eden iki daire üst üste geçmişti; tam olarak i içe geçme ya da birinin diğeri tam olarak kapsaması olasılık dışıydı. Dick onu eksiksiz bir hâkimiyet savaşı vermekle suçlamasına karşın, Sylvia bu fikre de karşı çıkıyor ve onun güçlü ve kendinden emin bir kadın olmasının neden Dick'e bu kadar büyük bir korku verdiği meselesini kurcalamaya devam ediyordu. Acaba Dick'te anne kompleksi mi vardı? Sylvia'nın bakış açısına göre, Mildred Norton kocasıyla ilişkisinde anne rolünü üstlenmişti. Acaba Dick bu kalıbı yıkmaya çalışıyor ve bunu yaparken de bas-kın erkek rolünü aşırıya mı kaçırıyor? Sylvia, Dick'teki kırıcı bulduğu çok sayıda kmseyici tavırda kendini gösteren bir üstünlük kompleksinin olduğu da kesin gözüyle bakıyordu.⁴³ Onun yakın bir zamanda yaptığı, şiirin "incir çekirdeğini doldurmayan bir zerre" olduğu açıklaması kendisine *Sırça Fanus'*ta da yer bulan bir olaydı. Dick'in yorumu Sylvia'nın canını sıkmış ve çok daha yoğun bir öfke duymasına yol açmıştı. Yaşamının bu döneminde yazı yazmanın onun için bir hayat tarzı olduğunu fark etmişti ve yazmayı bırakmayı aklından dahi geiremiyordu. Oysa saygın bir doktorun karısı olduğu anda toplum ondan kocasının iyiliği için kariyerinden vazgeçmesini talep edecekti.⁴⁴ Yine de Dick'in belki de hayatta bulup bulabileceği en iyi adam olabileceği düşüncesi yüzünden endişeye kapılıyordu. Onu reddetmesi ve karşısına başka birinin çıkmaması durumunda ne yapacaktı? Bu durumu bir parça ipe bağlanmış dolgun bir istiridyeyi yutmaya benzetmişti; istiridye müstakbel eşi, ip de bir ihtiyat belirtisini ya da bağlanma korkusunu simgeliyordu. İki kişi de hafif bir mide bulantısı geçirebilirdi, ama bu durumda hiç kimse zehirlenmenin bütün o korkunç sonuçlarına katlanmak zorunda kalmayacaktı.

Plath analojîyi iyice ilerleterek her ikisinin de istiridyenin yenilemez halde olduğunu keşfetmesi durumunda, hiç değilse ellerinde vakit çok geç olmadan ve toksinler vücut sistemlerine sızmadan önce ipi çekme seçeneğinin bulunduğunu da yazmıştı.⁴⁵

Sylvia, Dick’le arasında süregiden kutuplaşmaları 1952’nin bahar tatilinde yazdığı “Sunday at the Mintons” adlı kısa öyküsünde dile getirmişti. Öykü, bir yazınsal intikamın sonucunda doğmuş ve Dick’in onun yaratıcılık konusundaki emellerine kara çalması-
nın ardından ona beslediği zehir saçan hisleri dışavurmasının bir yolu olmuştu. Öyküdeki iki karakter olan Henry ile Elizabeth kardeş olmalarına rağmen, bunların gerçek hayatta esinlendiği kişilerin Dick’ten ve kendisinden başka kimseler olmadığı gayet açıktı. Plath öykünün müsveddelerinden bir tanesinde birinci sayfanın arkasına sayfayı tam ortasından bölen bir çizgi çekmişti. “Henry” başlığını taşıyan sütunun altında onun –ve Dick’in– karakterini anlatan sözcüklerin listesini çıkarmıştı: Azimli, çalışkan, güçlü kuvvetli, dogmatik, hesapçı, ağır kanlı vb. “Elizabeth” adını taşıyan diğer sütundaysa kadın kahramanının ve kendisinin kişilik özelliklerini tanımlayan sözcükler yer alıyordu: Hafifmeşrep, uçar, içinden geldiği gibi davranan, hoppa, maymun iştahlı, kaprisli, havai, değişken ve dengesiz. Sylvia öyküyü “psikolojik tarzda, arzu gidermeye yönelik” bir şey olarak tanımlamıştı⁴⁶ ve gerçekten de dediği gibi, anlatı Plath’ın, Dick’in egemenliğinin sona ermesine ve kendisinin özgürleşmesine yönelik fantezisini yansıtıyordu. Bir gün, akşam yemeğinden sonra, kılı kırk yarmayı seven Henry ile bir tür “alacakaranlık dünyası”nda yaşayan mantıksız Elizabeth deniz kenarındaki meydanda yürüyüşe çıkarlar. İskelede yürürlerken Elizabeth ametist taşından broşunu yere düşürür ve Henry’nin broşu geri getirmek için tehlikeyi göze

alarak kayalıklara inmesi büyük bir dalgayla alınıp götürülmesiyle sonuçlanır; öte yandan kendisi de rüzgâra kapılıp giderek kurtuluşunu tamamına erdirmeyi başarır. Gel gelelim, öykünün sonunda Henry giysisinin kolunu çekiştirip eve dönme vaktinin geldiğini söylediğinde, olayın Elizabeth'in renkli gündüz düşlelerinden biri olduğu ortaya çıkar.

Plath'ın yaratıcı yazarlık eğitmeni öyküyü beğenmiş ve A notunu vermişti: "Güzel iş çıkarmışsın. Buradan, sende geniş bir hayal gücünün bulunduğunu ve dil hâkimiyetinin yüksek olduğunu anlıyoruz – üstelik öykü bayağı eğlenceli de. Hiçbir yerde basmakalıp ifadelerle başvurmadığın görülüyor."⁴⁷ Öykü kendi hayatından ilham alınarak yazılmış olsa da, Sylvia kahramanlarını kız ve erkek kardeşler haline getirerek Dick karakterini yeterince gizlemiş olduğunu, böylece onun burada kendini tanımayacağına umuyordu. Plath, öykünün *Mademoiselle* dergisinden 500 dolarlık bir ödül kazandığı haberini alınca, annesine bir mektup yazarak Dick'in olası tepkisinden duyduğu korkuyu dile getirdi. Geriye dönüp eserlerinin hepsine baktığında en iyi yazılarının tek bir ortak noktasının bulunduğunu fark etmişti: Bunların hepsi de "hakikat çekirdeği"nden belli bir pay almış yazılardı.⁴⁸

Sylvia, final sınavlarına girdikten sonra Belmont'ta ayarladığı işe başlamak üzere Cape Cod'a hareket etti. İlk başta, West Harwich'teki otelde bulduğu bir yaz işinde çalışma fikri onu heyecanlandırmıştı. Buradayken, Brewster'da tatil boyunca çalışacağı bir işe girmiş olan Dick'e yakın olmakla kalmayacağını, üstelik sonraki yıl Smith'teki masraflarını karşılayacak miktarda para kazanacağını da ummuştu. Ne var ki, 12 Haziran'da oteldeki birkaç günün ardından kendini bitkin, ümitsiz ve öfkeli hissetmeye

başladı. Garsonluk deneyimi olmadığından beklentilerinin aksine büyük yemek salonunda çalışmayacağını ve bunun sonucunda dolgun olması muhtemel bahşışleri de kaçıracağını öğrenmişti. Böylece, otelin üst yönetimine hizmet etmek için hazırda beklediği yan salona sıkışıp kalmış bulunuyordu. Günü, sabahın sekizinde başlıyordu; bulaşık yıkamak, gümüşleri parlatmak, mobilyaları kaldırmak ve masaları ovmaktan ibaret olan görevleri onu sinirli ve mutsuz bir insana dönüştürmüştü. Annesine mektup yazmaya oturup parasızlık konusundaki endişelerinden söz açmış, ancak tam o sırada mucizevi bir şekilde *Mademoiselle* dergisinden 500 dolar kazanmış olduğunu bildiren bir telgraf almıştı. Telgraf kısa bir an neşesini yerine getirdiyse de (haberi alınca kollarını açıp kadın başgarsonun üzerine atlamıştı), ana salonda çalışan bir sürü güzel ve kendinden emin genç kızın görüntüsü onu kıskançlık ve kendine güvensizlik duygularıyla baş başa bırakmıştı. Belmont'ta on erkeğe yirmi beş kadın düşüyordu ve bu oran –özellikle de diğer bütün kadınların fazlasıyla göz kamaştırıcı olduğu göz önüne alınacak olursa– onun hiç hoşuna gitmiyordu. Konu flört olunca, kendisinin, bu genç kadınlardan bazılarıyla kıyaslandığında, ona hiçbir faydası dokunmayacak bir karakter özelliğinin sonucunda silikler grubunda yer aldığını fark etmişti. Üstelik, âdet görmüştü ve aldığı aspirinlere rağmen onu uyutmayacak kadar berbat sancılara katlanmak zorunda kalıyordu. Smith yönetiminin kazandığı 500 dolarlık ödülü haber alacağından ve bursunu keseceğinden endişe etmeye başlamıştı. Bunlar yetmezmiş gibi, ağustos ayında yayımlanması planlanan öykü, yakın bir zamanda basılacaktı ve Dick'i kullandığı için suçluluk duyuyordu. Gel gelelim, sürekli espriler patlatan ve bol alkol tüketen genç kadınlardan oluşan kadın garson arkadaşlar güruhunu sadece kurmaca ala-

nındaki keşif yolculuğunda kullanılmaya elverişli bir tema olarak görmek konusunda en ufak bir tereddüdü yoktu.

15 Haziran'da, yaz işinde daha bir haftasını bile doldurmamış olan Sylvia'nın sınırları laçka olmuş vaziyetteydi. Annesi onu ziyarete geldiğinde Sylvia'nın içindeki bastırılmış öfke bir anda patlak verdi ve genç kız Aurelia'ya bir tokat attı. Sonradan annesine de yazdığı gibi, öylesine bitkin ve tükenmiş bir haldeydi ki, dokunsalar ağlayacakmış gibi hissediyordu. Oteldeki patronu ona akşam yemeği sırasında çalışması gerektiğini söylediği halde, Sylvia annesini kırııcı sözlerle başından savdıktan sonra aslında bütün gece izinli olma hakkının bulunduğunu öğrendi. Bunun üzerine, öfkeden deliye dönerek odasına koştu ve gözyaşlarına boğuldu. Dick oraya gelip Sylvia'yı arabayla Brewster'a götürdü; genç kız yürüyüş yapıp biraz yabancıleşti topladıktan sonra kendisinin feci bir mide bulantısı⁵¹ olarak tarif ettiği durumu bastırmayı başardığı halde, bir türlü endişe ve huzursuzluk hissinden kurtulamıyordu. Dediğine bakılırsa, annesinin onunla olan tüm ilişkisini sonlandırmaya kalkışması bile onu şaşırtamazdı.⁵² Bu kadar tuhaf bir davranışta bulunduğu için Aurelia'dan kendisini bağışlamasını istedi ve karşısına bir grup çekici genç kadın çıkması gibi bir duruma katlanamamasının sebeplerini sorguladı. Asıl ilginç olan, Sylvia'nın aynı olayla sonraki haziranda New York'tayken de karşı karşıya kalacak olmasıydı: *Mademoiselle*'in konuk editörlerinden biri olarak çalıştığı dönemde (sonradan hayatının bu bölümünün *Sırça Fanus*'un da esas arka planını oluşturduğu anlaşılacaktı) ağır bir sinir bozukluğuna işaret eden belirtiler yaşamaya başlayacaktı. Sylvia kendisinden her alanda en iyi olacak bir insan yaratmıştı ve kendini hep kazanan kişi olarak tasavvur eden sarsılmaz görüşünü ihlal eden bir durum kimlik algısını da tehdit ediyordu.

Bir ayın sonunda Belmont'tan istifa edip etmeme konusu hâlâ kafasını kurcalıyor olsa da, başarısız biri olarak görülme düşüncesi onu çileden çıkarıyordu. Gündelik hayattaki pratik ayrıntıların ve insanların kahvaltıda istediği yumurta sayısının haricindeki herhangi bir şeyi düşünemeyecek hale gelmişti. Günde üç kez değiştirdiği ucuz, siyah üniformasından ve giymek zorunda olduğu çorapların teninde bıraktığı histen nefret ediyordu. Neşesini yerine getirmek için birkaç kişiyle çıktı (mektuplarında Dick'ten fazla iyi, fazla yapışkan bir adam olarak söz ediyordu) ve bazı geceler kumsaldaki partilere katılmak ve danslara gitmek suretiyle dışarıda sabahladı. Bu dönemde, New York'taki Columbia Üniversitesi'nde tıp öğrenimi gören ve Belmont'ta bulaşıkçı olarak çalışan (arada bir garsonluk ve belboyluk da yapan) sıkı, bir hayli zeki Floridalı genç bir adam olan Ray Wunderlich'le yakınlığı bayağı ilerletmişti. Yıllar sonra Ray "Sylvia kabına sığamazdı," demişti. "Sessiz sakın, düşünceye dalmış anları da olurdu. Ama hayattaki her şey –dünyanın ve şeylerin birbirleriyle olan ilişkileri anlamında– fazlasıyla anlaşılabilir ve birbiriyle bağlantılı olduğundan olup bitenlere akıl sır erdiremezdi."⁵³ Birlikteyken edebiyattan konuşturlardı ve geceleyin Cape'te uzun yürüyüşler yaparlardı. Ray "Orada bizi görecektik hiç kimse olmazdı –yanımıza bir battaniye de alırdık ve epeyce yakınlaştırdık," diye anlatıyor. "Bugün bile o adımların izinden gidip yanında oturduğumuz ve sırtımızı dayadığımız o kocaman çalılıkları bulabilirim. Sanırım birbirini tamamlayan insanlar olduğumuzu söylemem yeterli olacak."⁵⁴

Sylvia'nın zihnindeki hassasiyet varlığını fiziksel rahatsızlıklarla belli ediyordu. Haziran sonundaki bir cumartesi, yeni bir sinüzit nöbetiyle yatağa düşeceğinin olağan bir göstergesi sayılabilecek boğaz ağrısından yakınmaya başladı. O gece, aklını has-

talığından uzaklaştırma gayreti içinde, Princeton'da okuyan Phil Brawner adındaki Wellesleyli bir oğlanın çıkma teklifini kabul etmişti. Saat sekizde koşa koşa odasına gitti ve üniformasını çıkarıp onun yerine açık mavi pamuklu bir elbise giyindi ve Mill Hill Club'ta dans ederek güzel bir gece geçirdi. Phil'e ertesi gün onunla ve başka arkadaşlarıyla tenis oynama sözü vermişti, ama pazar sabahı kendini o kadar kötü hissediyordu ki, doktora gitmeye ve onun dinlenmek için birkaç günlüğüne evine dönmesi öğüdünü dinlemeye mecbur kaldı. Phil'le sözleştikleri saatte buluştu, fakat ona arabayla Wellesley'ye dönecekleri zaman kendisinin de onunla ve birkaç arkadaşıyla birlikte yolculuk edip edemeyeceğini sordu. Ziyadesiyle bronzlaşmış ve sağlıklı bir görüntüsü olduğu için oğlanlar şaka yaptığını sandılar, ama eve dönüş yolculuğunda sesi kısıldı. Elmwood Road'a gelir gelmez doğruca yatağa gitmek zorunda kaldı ve ertesi gün hastalığı o kadar kötüledi ki, kendisine üç gün boyunca devam edecek bir tedavi uygulanarak penisilin iğnelerine başlandı. Belmont'taki patronu işe ne zaman döneceğini sormak için telefon ettiğinde, Aurelia adama anne-kız birlikte uydurdukları bir hikâyeyi anlatarak Sylvia'nın oraya geri dönemeyecek kadar hastalandığını ve onun yerini alabilecek başka birini bulmalarının daha iyi olacağını söyledi. Sylvia bunun ardından anlık bir ferahlama yaşadıysa da, birkaç gün içinde eski işini özlemesinden kaynaklanan başka bir depresyona girdi. Yaşadığı hissi, insanın büyük bir çekiçe kafasına kafasına vurulduğunda hissettiklerine benzetmişti.⁵⁵ Bir grup hayat dolu insanın yakınında bulunmaya, Dick'i haftada bir ya da iki kez görebileceğini bilmeye ve kumsalların ve okyanusun güzelliğine hasret kalmıştı. Keşke Belmont'a iki hafta içinde geri dönebileceğini söyleseydim, diye düşündü. Boğucu⁵⁶ olarak nitelendirdiği

Wellesley’de sıkışıp kalmış bir halde, Cape’e geri dönmek için kafasında türlü türlü planlar yaptı ve kendisine uygun bir pozisyon çıkabilir umuduyla küçük ilanlara bakmaya başladı.

Yeni adresine iletilen mektupların bulunduğu bir paket eline geçtiğinde yaşadığı berbat depresyondan bir nebze uzaklaşmış gibi hissetti. Mektuplardan birkaçı Belmont’ta çalışırken tanıştığı, kendisini özlediklerini söyleyen arkadaşlarından, bir tanesi de Knopf’un genel yayın yönetmeni Harold Strauss’tan gelmişti. *Mademoiselle*’in sorumlu yazışları müdürü Cyrilly Abels, Plath’ın “Sunday at the Mintons” öyküsünün ilk prova baskısını kendisine iletmiş ve adam da eserinden nasıl etkilendiğini söylemek için ona bir mektup yazmıştı. Strauss “Öykünüzdeki olağanüstü yetkinlik ve olgunluk beni çok etkiledi; ödül kazanan kısa öykülerde rastlanan ortalamanın çok üzerinde,” diyordu. Üstelik, şayet günün birinde Sylvia bir roman yazmaya heves edecek olursa, kendisinin onun elinden çıkmış bir romanı okumaya can atacağını da belirtmişti. “Yetenekli genç romancıların, kendilerini böylesine büyük bir projenin altına girmeye hazır hissetmeden önce, uzun bir roman yazmaya zorlanmalarını son derece mantıksız buluyorum,” diye bir ekleme yapmıştı. “Acaba bunu, ziyadesiyle yetenekli bir varlığın doğal seyrinde kendi yolunu bulmasını izlemekten duyacağım mutluluk olarak mı ifade etmem gerekiyor?”⁵⁷

Eve döndükten sonra güneşlenmekten ve kitap okumaktan başka yapacak hiçbir şey bulamayan Sylvia, olumsuz duygularını çözümlemeye girişti. Acaba neden bunca enerji ve yaşama sevinciyle dolu bu genç kadınlar onun kendi içine kapanmasına yol açmıştı? Yoksa hayat onu korkutuyor muydu? Asıl sorun neydi?

Dediğine bakılırsa, hem fiziksel, hem de zihinsel rahatsızlıkların belirtilerinden mustarip olması sebebiyle, kendini her za-

man benliğiyle hayatın –en çok da belirli bir miktarda taşkınlık sergileyen insanların– arasına mesafe koymak zorundaymış gibi hissediyordu. Belmont’taki kızların etraflarına yaydığı gürültü ve enerji kakofonisini kaldıracak halde değildi.⁵⁸ Öte yandan ev, onu eşit derecede sıktığı ve öfkелendirdiğı anlaşılan boğucu bir ortamdı ve zamanını nasıl dolduracağını bilemiyordu. Aşırı faal ve tek bir yerde tutamadığı zihnini sabitlemek için belli bir rutine ihtiyacı vardı. Belmont’un, saati saatine belirlenmiş bir zaman çizelgesine göre yaşayan hareketli ortamı ile Elmwood Road’un ağırkanlı, belirli bir rutine bağılı yaşamayan dünyası arasındaki karşıtlık onun zihninde sanki birileri içinde faal bir insan topluluğunun bulunduğu bir kabın üzerindeki sırça fanusu kaldırmış da, korkak ve güçsüz insanlardan oluşan bir güruhu açığa çıkarmış gibi bir çağrışım yaratıyordu.⁵⁹ Kendi kendine benimsemesi gereken eylem planının ne olacağını sorup duruyordu. Ne yapacaktı? Boğucu bir atmosfere sahip bir arafta kalmış gibi hissettiğı bu dönemde kimden medet umacaktı?⁶⁰

Çaresizlik içinde hayatına amaç duygusu katabilecek bir şeyler bulmaya çalışırken evrak dosyalama görevlisi, daktilo, abajur ressamı ve yerel emlakçı yardımcısı gibi işlere baktıktan sonra *Christian Science Monitor*’da Cape Cod, Chatham’da bir çocuk bakıcısının arandığını duyuran bir ilana rast geldi. Bir mülakatın ardından işe kabul edilmesi, tüm varlığını sevinçle dolduran bir beklentiye kavuşmasını sağladı. Dick Norton ve ailesiyle birlikte onların Brewster’daki kulübesinde kamp yaparak geçirilmiş bir hafta sonundan tazelenmiş olarak dönen Sylvia, Michael ve Margaret Cantor’ın kiralık evine temmuz ortasında geldi. Günün sabahın yedisinde başlıyordu ve görevi Cantorların üç çocuğuna –on üçündeki Joan’a, beş yaşındaki Susana’ya ve üç yaşındaki

Billy'ye (on yedisindeki en büyük kız çocuk Kathy Hollanda'da eğitim görüyordu)– bakmaktan ibaretti. Arkadaşlarına, Cantorların geçen yaz kendisini işe alan Mayolara nazaran daha iyi bir çiftte benzediğini söylemiş ve Swampscott'ta ender hallerde yaptığı bir şey olan, akşamları aileyle birlikte yemek yiyebilme durumunu takdirle karşılamıştı. Sylvia güzel iştahıyla bifteklerin, kuzu pirzolarların, salataların, adam başına bir ıstakozun, tatlı niyetine kavunun yenildiği nefis akşam yemeklerinin ve Mrs. Cantor'ın ahşap kaplamalı steysin arabasını yakınlardaki Oyster Pond'a kadar kullanabilme lüksünün tadını çıkarmaktaydı. Dışlanmak ya da kendini parayla tutulmuş bir yardımcı gibi hissetmek şöyle dursun, Sylvia kendini aileden biriymiş gibi görüyordu. Gel gelelim, tüm bu yeni keşfedilmiş mutluluğa rağmen, hâlâ annesi tarafından yasaklanmış bir alışkanlık olan uyku haplarını düzenli olarak almaya ihtiyaç duyuyordu. Sylvia arkadaşı Marcia Brown'a Cantor'ların evindeki işi kabul etme sebeplerinden bir tanesinin Aurelia'dan kaçmak olduğunu yazmıştı. Annesini sevdiği halde, Aurelia'nın onun yaşadığı depresyonları kendisinden bile daha yoğun bir şekilde hissediyormuş gibi bir hali olduğunu itiraf etmişti. Sanki Aurelia kızının ıstırabını bir tür görünmez plasenta üzerinden kendi içine alıyormuş gibiydi. Bu durumda Sylvia'nın kendini ondan mahrum etmesi daha iyi bir şey olmayacak mıydı? Acaba bu, annesini onun son derece çalkantılı ruh hallerinden korumanın iyi bir yolu olamaz mıydı?

25 Temmuz'da, yani güncesine ilk kez sırça fanus kavramını yazdığı tarihten on beş gün sonra, Sylvia aynı kavramı Marcia'ya yazdığı bir mektupta yeniden canlandırdı. Nasıl hayatının hatırı sayılır bir bölümünde kendini bir sırça fanusa kapatılmış gibi

hissettiğinden –kolejde onun adına ayrıntılı şekilde belirlenmiş bir program ve kendisinin gerçekleştirmek istediği birtakım hedefleri vardı– ve hiçbir zaman iki ya da üç haftadan fazla kendi başına kalıp düşünebileceği bir vaktinin olmadığından söz etti. Bu bağlamda sırça fanus, romandaki feci derecedeki klostrofobik sırça fanus imgesinden çok, insana ziyadesiyle huzur veren bir şey ve kişinin zamanını ve davranışlarını belirlemeye ve düzenlemeye yarayan kapsayıcı bir yapıydı. Marcia’ya da yazdığı gibi, bir daha asla dönmek üzere Belmont’tan ayrıldığında kendi sırça fanusundaki kapağın aniden kaldırılmasını deneyimlemişken, yakın bir zamanda yeniden kendi rutinini oturtabileceğini umut ediyordu. Söylediğine göre, (sallantıda bir kavram olduğunu bildiği) kendi özüne dönebilmek de en çok istediği şeydi.⁶¹ İşin ilginç tarafı, Sylvia’nın aynı mektupta varlığını nasıl bin parçaya böldüğünden ve “benlikler” yerine “benlik” kelimesini koyarak kendine çekidüzen vermeye kalkışmadan önce onları bir araya getirme çabasına dair kararlılığından söz etmiş olmasıydı. Parçalanmış bir kişiliğe sahip olduğunu biliyordu, ama tam, eksiksiz ve parçalanmamış bir varlık rolünü sürdürmek zorundaydı.

Dick’i haftada bir kez görebiliyordu (dediğine bakılırsa, bisikletle kat edilen kırk kilometre bayağı uzun bir yolculuktu), ama Belmont’ta edindiği arkadaşlarından bazılarıyla görüşmeye devam ediyordu. Bunlardan bir tanesi, yöredeki zengin bir ailenin yanında gece bekçiliği yaparak haftada 100 dolar kazanan, tipsiz ancak zeki bir Yale mezunu ve hukuk öğrencisi olan Art Kramer’dı. Sylvia, Mrs. Cantor’ı sevdiği halde, onun aşırı püriten yaklaşımını demode ve tepeden bakan bir tavır olarak değerlendiriyordu. Bir gün işvereni ona hayatında nasıl bu kadar kesintisiz bir erkek trafiğinin olduğunu sorunca, Sylvia’nın içinden kadına

avaz avaz bağırarak ve onun kendisini peri masallarından fırlamış bir karakter olarak mı gördüğünü sormak gelmişti.⁶²

Art'la edebiyat üzerine konuşmaya bayılıyordu; oğlan ona şayet kısa öykü sanatında ustalaşmak gibi bir niyeti varsa mutlaka Joyce'un *Dublinliler* ve Hemingway'in *Güneş de Doğar* eserlerini okumasını tembihlemişti. 1 Ağustos'ta Sylvia, Chatham'daki Bookmobile* servisinin başında bulunan yerel yazar Val Gendron'la tanışmaktan dolayı büyük bir mutluluk yaşadı. Gerçek adı Ruth Fantus olan Gendron, ufak tefek, esmer ve soluk benizli bir kadındı ve edebiyata bakışı utanmazlık derecesinde popülistti. Sylvia ondaki disiplinin –Val, günde dört sayfa ya da yaklaşık 1.000 sözcük yazıyordu– yanı sıra türler arasında geçiş yapabilme yeteneğine de hayran olmuştu: Kadın seri şeklinde Westernler, Western tarzı aşk hikâyeleri ve gençlik kitapları yazıyordu ve aynı zamanda yüksek kâr getiren *Ladies Home Journal* kısa öykü piyasasına da girmiş bulunmaktaydı. Kendini kanıtlamış yazar ve acemi çaylak sohbeti ilerletti ve Val, Sylvia'nın Smith'e gittiğini öğrenince kolejın “züppelere çekici gelen yönü”⁶³ sayesinde ona bütün kapıların açılacağını söyledi. Bir hafta sonra Sylvia tekrar kadını görmeye gitti ve bir süre yazı yazmak üzerine konuştuktan sonra, Val ona bir yıl içinde elle tutulur bir şeyler çıkaracak olması durumunda Sylvia'yı iyi bir yazar temsilcisiyle tanıştırtabileceğini söyledi. Bunun üzerine, kendisinde o zamana kadar bekleyecek sabrı bulamayan her daim hırslı Sylvia, *Mademoiselle*'in içinde “Sunday at the Minton's”ın yer aldığı ağustos sayısını Val'e verdi. Sylvia öyküyü dergide yayımlandıktan sonra okuduğunda

* ABD'de kütüphane binası olmayan köylere seyyar kitaplık hizmeti veren ve bir otobüsün kütüphane şeklinde düzenlenmesiyle gerçekleştirilen hizmet. (ç.n.)

kusursuzlukla uzaktan yakından ilgisinin olmadığını fark etmişti (söylediğine göre, birkaç sanatsal hata saptamıştı), ancak Val'e bundan bahsettiğinde yazar ona hemen kendini savunma pozisyonuna geçmemesini söyledi. Şunun şurasında elinden ödül kazanan bir öykü çıkabilecek kaç insan vardı? 21 Ağustos'ta annesine yazdığı mektupta Val'in Dennis'teki çam ormanlarının içinde konumlandırılmış kulübesinde geçirilen "şahane" akşamdan söz etti. Sylvia oraya Margaret Cantor'ın kullandığı arabayla geldikten sonra kendi kafasındaki "bir sanatçının Bohem dünyası"na karşılık gelen ve sadece iki penceresi olan, ahır kırmızısına boyanmış "yarım yamalak bir ev" şeklinde tasvir ettiği mekâna adımını attı. Üzerinde kaba bir işçi tulumu ve kareli bir gömlek olan Val ona kahve, üzüm ve pasta ikramı yaptıktan sonra onu kendi çabalarıyla inşa ettiği yıkık dökük bir yer olan çalışma odasına götürmek üzere merdivenlerden yukarı çıkardı. Beş "harika" saatin ardından, saat 12.30'da Sylvia, Val'in onu arabayla Cantorların evine bırakma teklifini kabul etti.⁶⁵ Chatham'a döndüğünde sevinçten içi içine sığmıyordu. Güncesine, bundan on yıl sonra otuzunda olacağını yazdı. O zaman geldiğinde bir yazar olarak kaç tane başarıya imza atmış olabileceğini merak ediyordu.⁶⁶ Val'in teknik konusunda kendisine anlattıkları üzerine enine boyuna düşündü: Temel mesele olay örgüsünü kâğıda dökmekti; en önemli şey buydu. Ondan sonra kişi ayrıntıları ve duygularını kullanarak öyküye yaşam katabilirdi. Val "Sonra da otur ve lanet olası şeyi yaz," demişti.⁶⁷

Ağustostaki bir gün Cantorlar yanlarına Sylvia'yı da alarak bir Christian Science pazar okuluna gittiler. Toplantı, önceki aylarda Smith'teki Press Board için bu kuruluşa dair bir haber yaptı-

ğı sırada yaşadığı ve dışarı yansıttığı ifadeyle içindeki duygular arasındaki derin ayrımı körüklemeye yaramıştı. Sylvia erkek kardeşine gönderdiği yayımlanmamış bir mektupta, sürekli içinden kahkahalar attığı halde mahsus tatlı ve dini bütün bir yüz ifadesi takındığını, oysa şeytanın ta kendisinin kalbinin orta yerine kuru-lup ona kıkır kıkır güldüğünden emin olduğunu yazmıştı. Sylvia burada Cantorların vasıtasıyla başka bir Christian Scientist ile tanışmıştı: Bob Cochran Hanover, New Hampshire'daki Clark School'da lise sona giden on yedi yaşındaki bir çocuktur. Sylvia ondaki gençlik idealizmini ve masumiyeti sevmiş ve güncesinde bir gün nasıl koyda sandalla açıldıktan sonra ıssız bir kumsalda keyifle piknik yaptıklarından ve Mary Baker Eddy'nin *Science and Health* kitabından bölümler okuduklarından sevecenlikle söz etmişti. Sylvia, yaşadığı kısa süreli aşk hikâyelerinin merkezindeki paradoksun da farkındaydı: Bob maddeye inanmamasına rağmen (Christian Science inanışına göre her şey zihin tarafından belirlenirdi) "krema ve bal" adını taktığı Sylvia'yı sevip okşamanın fiziksel duygulanımından zevk alıyordu.⁶⁸ Genç kız ise Art ve Dick'le birlikte, dönüşümlü olarak onu dört günden uzun süre biriyle çıkmadan Chatham'da oturmaktan kurtaran erkekler üçlüsünün bir üyesi ve kendi tabiriyle "oyuncakları"ndan biri olan Bob'la yaşadığı anın tadını çıkarıyordu, ancak onunla birlikte bir geleceğinin olamayacağını da biliyordu. Kendisi maddeye –burada ve şimdi olanlara– inanan biriydi, oysa Bob onu zerrece ilgilendirmeyen bir "tinsel monizm"i⁶⁹ saplantı haline getirmişti. Bob'un

* Bilim ve Sağlık. (ç.n.)

Monizm: Felsefede her şeyin tek bir zorunluluktan, ilkedен, maddeden ya da enerjiden olduğunu savunan görüş. (ç.n.)

zihin dünyasını bir kısa öyküde canlandırmaya niyetlendi, ancak oğlanı *Ladies Home Journal*'a satmanın fazla ucuz bir hareket olacağını düşündü. Kendi kendine gözünü daha yükseğe, mesela *Atlantic*'e dikmesi gerektiğini telkin etti. Henüz bir olay örgüsü belirlememişti, ama öykünün ismi hazırды: "The Kid Colossus."⁷⁰ Dev kavramı şairlik kariyerinin her aşamasında onun peşini bırakmayacak ve Plath'ın hayatta olduğu dönemde yayımlanan ilk ve tek derleme de aynı adı taşıyacaktı.

Bunlara ilaveten, Northeastern University'de iş idaresi öğrenimi gören ve bir hafta sonu Cantorların evinde kalan Attila Kassay adındaki bir Macar delikanlısına da abayı yakmıştı. Yirmi dört yaşındaki gencin de aynı şekilde yazın bu döneminde kızıl kahverengi bir tenle ve güneşten açılmış açık sarı saçlarıyla ortalıkta dolaşan Sylvia'nın cazibesine kapıldığı anlaşılıyor. İki genç, Sylvia'nın Cape'teki bütün plajların en güzeli olarak gördüğü Nauset plajında top oynayıp kumlarda güreş tutarken, Atilla'nın dar mavi mayosu ve güçlü kalça kasları Sylvia'nın dikkatini çekmişti. Çift o gece eve döndükten sonra mutfakta dans ederken Mrs. Cantor'a yakalanmıştı. Kadın, yüzünde tuhaf bir ifadeyle "Onu kendine fazla yaklaştırmışsın, Atilla," demişti. Sylvia, Wellesley'ye döndükten sonra Perry Norton'ın Yale'den sınıf arkadaşı olan Jim McNeely ile çıkmaya başladı. Jim 17 Temmuz'da Sylvia'ya telefon edip onu Boston'daki Charles River gezinti yoluna davet etti. Jim güncesine "Giyinip kuşanmıştı ve kraliçe gibi görünüyordu," diye yazmıştı. "Battaniyenin üzerine uzandık. Çok sıcakkanlı bir hali vardı. Sonra yürüyerek Beacon Hill'in her tarafını gezdik ve konuştuk. Eve giderken de yolumuzu uzatıp

* Çocuk Dev. (ç.n.)

River kenarından gittik. Bana karşı çok yakındı. Acaba Dick bunu bilseydi ne düşünürdü? Verandada kavun yedik. Çok tatlı, çok heyecan verici, çok konuşkan, çok kadirşinas ve çok Norton'vari bir kız.”⁷¹

Bu erkeklerin her biri Sylvia için ayrı ayrı önem taşıyorlardı, çünkü güncesine de yazdığı gibi, kendisini hayatta karşısına çıkan her şeyin ve herkesin parçası olarak görmekteydi. Öte yandan, davranış biçimini, yüz ifadesini ve sohbet konularını kolayca değiştirerek nasıl olup da bu kadar çeşit çeşit insana uyum sağlayabiliyormuş gibi görüldüğünü kendisi de merak ediyordu. Güncesine “Ah benim tuhaf kızım, bu kadar çok insanı idare edecek bu kadar çok kadını nereden buluyorsun?” diye yazmıştı.⁷² Acaba bu da kurmaca dünyasında keşfedebileceği bir şey olabilir miydi? Artık başka bir kısa öykü, hatta bir roman tasarlama zamanının gelip çattığının (17 Eylül’de Dodd, Mead & Company’deki bir editörden daha uzun bir kurmaca eser üzerinde çalışıp çalışmadığını soran bir mektup almıştı) farkına vardığı dönemde, Eddie Cohen’e bir mektup göndererek yazmış olduğu mektupları kendisine iade etmesini istedi. Ender sayıdaki buluşmalarından birinin ardından Eddie’nin aklında kalan, Sylvia’nın olduğundan başka biriymiş gibi davranmasıydı. Kendisi sonradan bunu “Tepeden tırnağa bir maskeydi” sözleriyle ifade etmişti.⁷³ Sylvia, onda sanki gerçek kişiliğini göstermeye korkan ya da tutarlı bir öz kimlik duygusu geliştirmekten aciz bir insan izlenimini bırakmıştı. Eddie “Halinde tavrında kendiliğindenlik diye bir şey yoktu,” diye bir ekleme yapmıştı. “İçinden gelen tek bir laf edemeyecekmiş gibi bir hali”⁷⁴ vardı ve üzerinden “gerginlik ve korku” akıyordu.⁷⁵

Eddie’nin varsayımına göre aralarındaki iletişim kopukluğunun sebebi şu üç şeyden biri olabilirdi: Sylvia, Dick’le evlenmişti

ya da bir psikiyatra gidip tedavi görmeye başlamıştı ya da onu da “Şu veya bu sebeple sinir olunanlar listesi”ne eklemişti. “Anlaşılan o ki, son teorim doğru çıkacak. Bırrr! Güvendiğim dağlara kar yağdı.” Eddie’nin mektuplardan –ya da onun deyişiyile “Sylvia’nın kendi kendisine göstermek istediği kişi olarak ve olduğuna inandığı kişi olarak eksiksiz bir portresi”ni çizen belgelerden– ayrılmaya gönlü yoktu. Eddie, konu eserlerine geldiğinde Sylvia’nın acımasız davranabileceğini biliyordu ve bu durumda, en azından şimdilik, onun ricasını reddetmekten başka bir seçeneği bulunmuyordu: “Birincisi, büyük yazarlara ait özel mektupların serbest piyasada hatırı sayılır miktarda para getirdiğini biliyorum. İkinci olarak, bunları benim mektuplarımla birleştirmekten söz ettiğin için bu macerada üstleneceğim role dair birtakım kuşkularım var [...] Şu aralar *The Ladies Home Journal*’da arzı endam etmek suretiyle hayatımın mahvolması kuvvetle muhtemel.”⁷⁷

Sylvia “Lanetlenmişler Diyaloğu” olarak adlandırmayı düşündüğü gözden geçirilmiş yazışmalarının geniş bir okur kitlesine hitap edeceğini, zira onun düşüncesinde kendisinin sokaktaki kadına, Eddie’nin de sokaktaki erkeğe karşılık geldiğini söyleyerek onu ikna etmeye çalıştı. Eddie ona, bundan daha büyük bir yanılgıya düşmesinin imkânsız olduğunu söyledi. “İkimiz de dünyaya dair düşünceleri kitlelerin fikirleriyle taban tabana zıt sayılabilecek, IQ’su tavan yapmış entelleriz,” diye yazmıştı.⁷⁸ Dürüst olması gerekirse, Sylvia’nın onu sadece gerçek hayattan alınıp kurmaca dünyasına aktarılacak bir karakter olarak görmesine de içerlemişti. Sylvia’daki ahlakı hiçe sayarak insanları kullanma eğilimine karşı gözünü dört açarak, onu kendisinin açıkça izin vermediği hallerde kendisine ya da yazdıklarına dair herhangi bir şeyi kullanmaktan men etti. “Ben artık senin zihninde bir za-

manlar olduğum gibi dűşünceleri, hisleri ve tepkileri olan sahici bir insan olmaktan çıkıp bana kendilerinden bahsettiğin diğer erkeklerin pek çođu gibi, gelecekteki kitaplarında kullanılabilecek malzemelerden biri haline geldim.”⁷⁹ Başka bir mektupta, onun gerçek bir insana âşık olup olmayacağına dair merakını dile getiriyordu; onun bakışına göre Sylvia’yı asıl cezbeden şey, söz konusu durumun barındırdığı dramatik potansiyeldi. Eddie ona artık psikolojik sorunlarını halletmeye çalışmasının şart olduğunu söyledi ve gelecekte, mektuplarında değindiklerinden “çok daha derinlerde ve çok daha önemli dertleri”nin olacağı öngörüsünde bulundu.⁸⁰ Kehaneti çok yakında doğru çıkacaktı.

KENDİNDEN NEFRET, KUŞKU VE DELİLİKTE BOĞULMAK

Yeni bir öğrenim yılına başlamak üzere Wellesley ile Smith'in arasındaki yolda giderken Sylvia'nın kuruntuları her geçen dakika daha çok hissedilir bir hal almaya başlamıştı. Lawrence House'taki öteki kızların çoğunu tanımadığını düşünerek endişelere kapılıyor ve daha odasını bile görmemiş olmasını dert ediyordu. Annesine yazılmış yayımlanmamış bir mektubunda Aurelia'ya, aşına olmadığı yüzlerin karşısında –yeni evinde ondan başka altmış üç genç kadın daha vardı– bitmiş tükenmiş ve yolunu şaşırmış biri gibi hissettiğini söylemiş ve kendini yerinden yurdundan edilmiş bir insana benzetmişti.¹ Odasını beğenmesine rağmen (odada bir cephesi Green Street'teki dükkânlara, diğer cephesiye büyük bir ağaca bakan üç pencere vardı) bilim dalında öğrenim gören akıllı başında, oldukça gösterişsiz bir kız olan yeni oda arkadaşı Mary Bonnevill'e'den hiç haz etmemişti. Janet Rosenberg (kızlık soyadı Salter) bunu "Sylvia'nın onunla hemen hemen hiç-

bir ortak noktası yoktu,” sözleriyle anımsıyor. “Mary sabah erken kalkan ve gece de erken yatan bir insandı, oysa Sylvia da, ben de gece kuşlarıydık. Bazen, oda arkadaşı yatmaya hazırlandığı sırada Sylvia benim odama gelip koltukta otururdu ve geç saatlere kadar konuşurduk. Benden çok daha düzenli biri olduğundan o saate kadar önemli işlerinin çoğunu yapıp bitirmiş olurdu.”²

İki genç kız üniversitedeki ikinci yıllarının sonunda kütüphane raflarının arasında tanışmışlardı. Janet “Ben pek girgin biri değildim ve insanlara kolay kolay yaklaşamazdım, ama fazlasıyla hayat dolu bir tip olan Sylvia, bana aradığım şeyin ne olduğunu sordu,” diye anlatıyor. “Benim kaldığım yatakhaneye taşınacağını öğrendiğimde, birlikte kahve içmeye gittik ve bana kendisi hakkında bir sürü şey anlattı. Babasının öldüğünden –onun ölümünün ardından hayatının mahvolduğundan– ve annesiyle de arasının pek iyi olmadığından söz etti, ama bunun tam olarak nasıl bir problem olduğunu açıklamadı. Benim evlat edinilmiş bir çocuk olmamdan büyülenmiş gibi bir hali vardı ve geçmişimi öğrenmek istedi. Babam kitap kapları yapan bir sanatçıydı, Sylvia da birkaç kitabın künyesinde Salter adına rastlamıştı. Sonradan, içimden bir ses bana, insanların anlattıkları her şeyin onun ekmeğine yağ sürdüğünü ve bunların Sylvia için malzeme olduğunu söyledi ve başkalarının sözlerini daha çok dikkate almam gerektiğini düşünmeye başladım. Yaratıcı yazarlık derslerimizde bize öykülerimiz için malzeme toplamamız söylenirdi ve ben de Sylvia’nın yıllardır günlük tuttuğunu biliyordum. Ayrıca bana evdeki annesine düzenli olarak mektup yazdığını, bu mektupları gelecek kuşaklara bırakmak düşüncesiyle kaleme aldığını da anlatmıştı. Bana söylediğine göre, onun beklentisi günün birinde istediği gibi ünlü olması halinde bunları yayımlamak isteyebilecek birilerinin çık-

bileceği yönündeydi. Bu mektupları yazarken de kısa öykülerindeki kadar büyük bir titizlikle hareket ediyordu. Ve ben onun asıl istediği şeyin, üne kavuşmak olduğunu bilmeme rağmen –o sıralarda bana şair, oyun yazarı ya da romancı olmak istediğinden, her tarzı denediğinden söz etmişti– bu olaya paranın da dahil olduğunu tahmin ediyordum. Maddi durumu hakkında pek az şey bilirdim ve hiçbirimiz bizlere verilmiş olan bursların türleri hakkında konuşmazdık.”³

Sylvia, yemek ve yatacak yer masrafını yılda 250 dolar düşürebilmek için üzerine bir önlük geçirip öğle yemeğinde garsonluk yapmaya başlamıştı. Birkaç hafta içinde, ilk başlarda yeni ortamı hakkında beslediği kuruntular yok olmaya yüz tutmuş, Lawrence House’tan son derece hoş bir ortam, öteki kızlardan da tatlı insanlar olarak söz etmeye başlamıştı. Burası bir kooperatif evi olduğundan, artık kendini toplumun alt sınıflarından gelmiş biri gibi hissetmek konusunda bir sıkıntısı kalmamıştı. Annesine de yazdığı üzere, burada hiçbir kızın parası olmadığı için bir şeyi satın alamadığını ya da bir yere gidemediğini söylemekten utanç duymayacağı şahane bir komün atmosferi mevcuttu.⁴ Yeni arkadaşları Jane Salter’a da eski evinde kızların hayattaki en büyük derdinin “bir cumartesi akşamı üzerine hangi kürk mantoyu giyeceğine karar vermek” olduğunu anlatmıştı.⁵ Janet şimdi o günleri şöyle anımsıyor: “Evimiz bir kooperatif eviydi ve çoğumuz da burslu öğrencilerdik, dolayısıyla kürk mantomuz yoktu. Bizde Smith’teki öbür evlerde olduğu gibi hizmet eden insanlar olmadığından her birimizin bir işin ucundan tutması gerekirdi: Kimimiz yemeğin hazırlanması için aşçıya yardımcı olur, kimimiz garsonluk yapar ya da bulaşıkları yıkardı. Bir de, ‘Zilciler’ adını verdiğimiz, ikişer kadının iki saatlik vardiyalar halinde ev

kapısının yanında oturmak zorunda olduğu bir görev daha vardı. Kapı sadece geceleri kilitlendiğinden, güvenlik sebebiyle ve aynı zamanda insanların sorularına cevap verilebilmesi için orada birilerini bulundurmak gerekiyordu. Kızları almaya gelen oğlanlar olurdu ve bir cuma gecesi Zilcilik yapmanız durumunda, bir sürü erkekle tanışırdınız. Sylvia'nın bakire olup olmadığı konusunda birtakım kuşkularım olmasına rağmen hiçbir zaman ona böyle bir şey soramazdım. Kendi aramızda, herkesin bakire olduğuna dair yaygın bir kanı hâkimdi – Viktorya çağından tam anlamıyla kurtulduğumuz söylenemezdi. Annelerimiz bizi sanki hâlâ o devirde yaşıyormuşuz gibi, hayatın gerçeği olarak kabul ettiğimiz bin türlü şeyi bizlere empoze ederek yetiştirmişlerdi ve insanın bu yetiştirilme biçimini üzerinden atması yıllarını alıyordu.”⁶

Sylvia, Dick'le ilişkisine dair endişelerini onun küçük kardeşi Perry'yle de paylaşmıştı. Bir gün, iki arkadaş çift kişilik bir yatakta uyuyakalmış, Sylvia gözlerini açtığında Perry'nin yanında uyuduğunu görmüştü. Ondaki masumiyet içine dokunmuş ve kendisi için ideal kocanın aslında Dick değil, Perry olduğu aklına esivermişti. Hatta bu düşüncesini, Perry'nin kendisi için mükemmel erkek olduğunu güncesine yazacak kadar da ileri bir noktaya taşımıştı.⁷ Dick'le yaşadıkları sorun –yeni fark ettiği üzere– onların her zaman birbirleriyle rekabet etmeye yazgılı olmalarından kaynaklanıyordu. Dediğine bakılırsa, Dick ondan çok daha tecrübeli olduğundan kendisi cinsellik konusunda onunla rekabet edebilecek durumda değildi.⁸

Ekimde, Dick ona Harvard Tıp Okulu'ndan bir mektup yazıp sol akciğerinin üst kısmında bir gölgeye rastlandığının haberini verdi. Doktorlar bir röntgen çektikten sonra başka tahlillerin de yapılması gerektiğini söylemişlerdi. Kolej doktoru endişe

edilecek bir şeyin bulunmadığı konusunda emin konuşmasına ve başka bir tahlilin de onun tüberküloz olmadığını göstermesine rağmen, en sonunda Dick'in gerçekten de bu hastalığa yakalandığı anlaşıldı ve ay sonunda Saranac, New York'taki Ray Brook sanatoryumuna gönderildi. Sylvia da hastalığa yakalanıp yakalanmadığını anlamak için bir tahlil yaptırdı, ama sağlığının yerinde olduğunu öğrenince rahat bir nefes aldı. Bu arada, doktorlar Saranac'ta bulunan Dick'in ilaç tedavisine ek olarak bir süre dinlenmesini de şart koşmuş ve dilediği gibi kullanabileceği zamanı olan Dick, kapsamlı bir okuma planını hayata geçirme fırsatını bulmuştu. Sonraki birkaç hafta boyunca Dante'nin *Cehennem*, Tolstoy'un *Anna Karenina*, Steinbeck'in *Bilinmeyen Bir Tanrı'ya*, Lawrence'ın *Âşık Kadınlar*, Gertrude Stein'in *Alice B. Toklas'ın Özyaşamöyküsü*, Salinger'in *Çavdar Tarlasındaki Çocuklar*, Boswell'in *Life of Johnson** eserlerini ve Pirandello'nun bir oyununu baştan sona okudu. Okuma listesi Plath'ın da özendiği tarzda hiçbir şekilde kısıtlanmamış bir listeydi, ama genç kadın üniversitedeki derslerin getirdiği zorunluluklardan (her hafta bitirilmesi gereken iki yazılı ödevi oluyordu) ve müfredat dışı faaliyetlerinden öylesine bunalmış vaziyetteydi ki, belirlenmiş bir metne karşılık gelmeyen ya da yazılmayı bekleyen bir makalenin konusunu oluşturmayan bir kitabın kapağını açmayı dahi aklından geçiremiyordu. Dick, kendisine uyguladığı kişisel gelişim programının Sylvia'nın üzerinde nasıl bir etki bırakacağından habersiz bir halde ona "Bana hiç imrenmiyor musun?" sorusunu yöneltmişti.⁹ Aslında Plath, güncesinde de itiraf ettiği üzere, hasetten "hastalanacak" duruma gelmişti ve Dick'in yatağına uzanıp

* Johnson'ın Hayatı. (ç.n.)

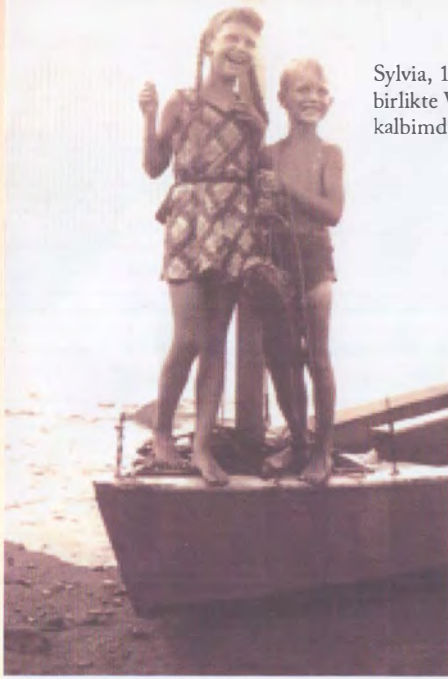
Otto Plath, Sylvia'nın babası.
Plath "Daddy" şiirinde "Yirmisinde
ölmeye/ Ve hep sana dönmeye,
dönmeye ve dönmeye uğraştım,"
diye yazmıştı.

Bebek Sylvia Plath, annesi
Aurelia ve büyükannesiyle,
Temmuz 1933.

Sylvia, 1936 yazında annesiyle
Winthrop Beach, Massachusetts'te.
Sonraki yıllarda Plath, Aurelia'yı
"yürüyen vampir" olarak
nitelendirecekti.

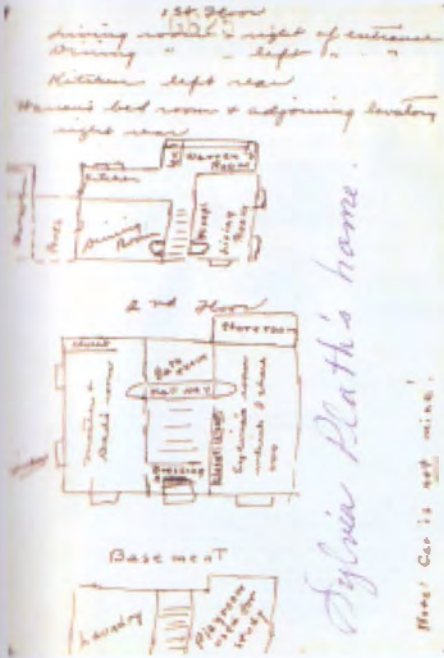

Sylvia, 1940 Ağustos'unda erkek kardeşi Warren'la birlikte Winthrop'da. Sonraları "Nedense okyanusun kalbimde özel bir yeri var," diye yazacaktı.

Sylvia, çocukluğundaki en iyi iki arkadaşı Betsy Powley ve Ruth Freeman'la birlikte. Ruth "Marazi bir çocuk değildi, birlikteyken bol bol eğlenip gülerdik," diye anlatmıştı.

Otto'nun hastalığı sırasında Sylvia hemşire kıyafeti giyinir ve babasına meyve ve soğuk içecekler götürürdü. 1940 Kasım'ında babasının ölümünü haber aldıktan sonra küçük kız "Bir daha Tanrı'yla asla konuşmayacağım!" demişti.

Otto'nun ölümünden sonra Aurelia annesi-babası ve iki çocuğuyla birlikte Wellesley, Massachusetts'teki bir eve taşındı. Ev o kadar küçüktü ki, Aurelia ile Sylvia aynı odayı paylaşmak zorunda kalmışlardı.

Sylvia, İzci kız üniformasıyla. Plath, küçük yaşlardan itibaren başarıya müptela olmuştu.

1949 Eylül'ünde takriben on yedisindeki Sylvia, erkek kardeşi Warren ve annesiyle birlikte.

Sylvia, Smith College'a kabul edildiği haberini alınca büyük bir heyecan yaşamıştı. "Evde günlerce transa girmiş gibi dolaşıp durdum," demişti.

Sylvia, 1952 Kasım'ında. Plath güncesine "Buradaki şu çirkin ölüm maskesine bak ve onu sakın unutma," diye yazmıştı.

Philip McCurdy'ye bakılırsa, Sylvia on yaşındayken boğazını ve on dördündeysse yüzünü kesmeye teşebbüs etmişti. Sonraki yıllarda iki arkadaşın arasında Philip'in "rahatsız" ve "sıkıntılı" şeklinde tarif ettiği bir cinsel yakınlaşma yaşanacaktı.

Eddie Cohen, öykülerinden biri *Seventeen*'de yayımlandıktan sonra Plath'a bir mektup yazdı. Cohen gayri resmi edebiyat eleştirmeni, hayali erkek arkadaş, dert babası, seks terapisti ve psikoterapist rolünü üstlenmişti.

Norton kardeşler Perry, David ve Dick. Plath, Perry'le iyi arkadaştı ve Dick'le çıkmıştı, ancak sonraki yıllarda onu Sırça Fanus romanındaki Buddy Willard karakterinin modeli olarak kullanmıştır.

Sylvia, "*Mad Girl's Love Song*" şiirinin esin kaynağı olan erkek arkadaşı Myron Lotz ile birlikte.

Plath, Gordon Lameyer ile birlikte. İkili 1954 Ağustos'unda gayri resmi olarak nişanlanmıştı.

Gordon yayımlanmamış hatıratında bir arkadaşının Plath'ı "Her daim patlamaya hazır mış gibi duran bir saatli bomba," olarak nitelendirdiğinden söz etmişti.

Sylvia'nın büyük aşkı Richard Sassoon. Plath onun için "Hayatımda gördüğüm herkesten çok daha akıllı, sezgileri güçlü ve hayat dolu bir insan," diye yazmıştı.

Plath'ın "ikizler"inden biri olan Jane Anderson. Sonraki yıllarda Plath, Jane'i Sırça Fanus'taki Joan Gilling karakterinin esin kaynağı olarak kullanacaktı.

Janet Rosenberg "Sylvia Plath'a 'Gümüş Tabak' adını takmıştık," diye anlatıyor. "Bu da Sylvia hakkındaki, onun gerçek biri olmadığı yönündeki düşüncemizi ziyadesiyle yansıtan bir nitelemeydi."

Elinor Friedman, arkadaşı Sylvia'yı "Tıpkı Çehov gibi, gördüğü her şey içine dokunurdu," diye anlatıyor.

Nancy Hunter. Onun deyişiyle, iki genç kadın, "Birbirlerine egodan bağlanmış Siyam ikizleriydi".

Sylvia, Gordon Lameyer ile birlikte Venedik'te. 1956 ilkbaharında ilişkileri öyle kötü bir noktaya gelmişti ki, birbirleriyle neredeyse hiç konuşmuyorlardı.

Sylvia, ilk tanışmalarının üzerinden dört ay geçtikten sonra 1956 Haziran'ında evlendiği eşi Ted Hughes ile birlikte.

"Gözlerimi kapatırım ve dünya öbür tarafı boylar" - Plath'ın "Mad Girl's Love Song" şiirinin ilk dizesi.

kitap okuyacak ve bilgiye dair canının istediği her türlü alanı keşfedecek vaktinin olmasını kısıkanıyordu.¹⁰ Kısakançlığı, tüm varlığını ele geçirecek kadar ölümcül boyutlara çıkmıştı. Güncesinde intihar etme eylemine gitgide yaklaştığını itiraf etmişti. Kendini içi boşalmış, değersiz ve amaçsız biri gibi hissediyordu. Kendi deyişle, gözlerinin arkasında çıplak ve ıssız bir mağaradan, “bir cehennem çukuru”ndan¹¹ başka bir şey yoktu.

Tam bu sırada, Warren’ın Phillips Exeter’daki sınıf arkadaşlarından birinin intihar ettiği haberini alan Sylvia, büyük bir üzüntü içinde telefona sarılıp annesini aradı. İnsanın algılarını değiştirerek hayatını değiştirmesinin mümkün olduğuna yönelik eski inancından hareketle, gerçekliğin her zaman insanın kendi başına yarattığı bir şey olduğunu düşünmesine rağmen, hayatını gözden geçirdiğinde karşısına yalnızca bir “cehennem”in ve korku, haset ve nefret gibi duygularla zehirlenmiş bir hakikatin çıktığını fark etmişti. Dediğine bakılırsa, başı sonu olmayan bir “kendi kendinden nefret, kuşku, delilik” girdabında kendini kaybetmek üzereydi.¹² Başarılarını yan yana sıralamıştı: Smith’teki konumu, yakışıklı ve zeki bir erkek arkadaş ve son üç yılda yazdıklarıyla takriben 1.000 dolar kazanmış olması. Her ne kadar yüzlerce kızın onun yerinde olmak için canını vereceğini biliyor olsa da, hâlâ kendini mutlu hissetmiyordu. Güncesine ikisi de intihar ederek hayatlarına son vermiş olan Virginia Woolf ile Sarah Teasdale’in trajik kaderini yazmadan önce, kendi kendine acaba bunun insanın yazar olmak istemesiyle bir ilgisi var mıdır, diye bir soru sormuştu. Acaba bu iki kadın da dürtülerini ve arzularını süblimleştirmek mecburiyetinde kaldıkları için mi canlarına kıymışlardı?¹³ Yoksa kadın yazarlar özünde kendilerini yok etmeye eğilimli insanlardan mı çıkıyordu? Soruyu ortaya atan kişi,

Sylvia'nın yaratıcı yazarlık öğretmeni Robert Gorham Davis'ti. Adam sabah derslerinden birinde öğrencilerine "Umarım içinde yazar olmayı kafasına koymuş hiç kimse yoktur, çünkü kadın yazarlar genellikle mutsuz kişilerdir," demişti. Sylvia'nın bu yorumu duyduğu anda yaşadığı öfke sınıf arkadaşı Janet Rosenberg'in hatırında kalmış. Janet "Sylvia da, ben de adamın düşüncesi karşısında öfkeden deliye dönmüştük," diye anlatıyor. "Dersten çıkıp eve kadar birlikte yürüdük ve adamın tam olarak ne demek istediğini kestirmeye çalıştık. İkimiz de yazı yazmanın kadınlara mutsuzluk getirdiği kanısında olduğunu düşünüyorduk ve bu da bizi çileden çıkarmıştı."¹⁴ Bu konu sonradan, ısmarlama ve hayli tartışmalı bir Plath biyografisi yazmış olan şair Anne Stevenson tarafından "Writing as a Woman" başlıklı makalede de ele alınmıştı. "Sylvia Plath'ın bütün yaşamı bize 'yazar' ve 'kadın' rollerinin bir şekilde uyumsuz olduğunu göstermekle geçmiştir. [...] Kadınlık ve yazarlık olmak üzere, benimsediği iki rolün arasındaki gerilim şiirlerindeki enerjinin kaynağını oluşturur, ancak bu bence aynı zamanda onlarda öne çıkan kendini yok etme duygusunun da kaynağıdır. Bana kalırsa Plath'ın eserlerindeki en kendini yok etmeye yönelik unsur, ona hiç rahat vermemiş olan mutlak başarısızlık korkusudur."¹⁵

Sylvia gözünün önüne bir gelecek hayali getirmeye uğraşmış, ancak geleneksel toplumun kendisinden beklediği rolleri düşünmek içini daha fazla daraltmaktan başka bir işe yaramamıştı. Şayet bir gün evlenecek olursa, hayatının geri kalanını kocasına beslediği derinlere gömülmüş ve iltihaplanmış bir içerleme hissi- ni büyüterek ve kendisinin evde oturup kusursuz ev kadını rolünü

* Kadın Olmak ve Yazmak. (ç.n.)

oynamaktan başka bir çaresinin olmadığı durumda onun kariyer becerilerine haset ederek mi geçirecekti? Hal böyle olursa, kendini inkâr edecek ve hayattan bundan daha fazlasını istediğini unutup gidecek miydi? Tahminlerine göre, bu durumun sonunun deliliğe varması kaçınılmazdı.¹⁶ Belki de, Eddie Cohen’in de salık verdiği gibi, bir psikiyatrden yardım almalıydı, fakat profesyonel bir akıl sağlığı uzmanından hizmet almak kendisinde ya da annesinde olmayan miktarda para gerektiren bir olaydı. Bu durumda elindeki tek seçenek, güncesine de yazdığı gibi, intihar etmektir. Dediğine bakılırsa, bunu yapacak gücü toplayana kadar, bir maske edinecek ve kendini “içi boş ve korkak” biri gibi yansıtmak yerine “neşeli, dingin insan” numarasına yatacaktı.¹⁷

Tüm bunlar olurken, Saranac’ta bulunan Dick bir tür psikolojik yeniden doğuş sürecinden geçmekteydi ve kendinden daha dürüst bir insan yaratma çabalarına yoğunlaşmış vaziyetteydi. Sylvia’ya yazdığı mektupta, bakir olmama durumunu annesiyle babasına anlatma planından söz etmişti – yapacağı itirafın kendisine daha geniş bir ruhsal özgürlük alanı açacağı umudunu taşıyordu. Oysa söz konusu fırsat karşısına çıktığında, Mildred ile William’a cinsellik geçmişini anlatmak yerine (çünkü bu, fazlasıyla sarsıcı bir açıklama olabilirdi) pipoya başlamak ya da donanmaya katılmak gibi gözdağları verip onları alaya almayı tercih etmişti. Sylvia’ya doktor olma hayallerinin peşinden gitmek yerine şansını yazarlıkta denemesinin daha iyi olabileceğinden söz ediyordu. Bu tarz üzerinde birtakım denemeler yaparak, Sylvia’ya çoğu yüksek oranda cinsellik içeren ve bilinç akışı tekniğiyle yazılmış sayfalar dolusu düzyazı göndermişti. Üstelik bunlara sanatoryumda kulağına çalınan açık saçık diyalog parçalarını da ekleyerek onu etkilemeye çalışmıştı. Sözgelimi: “Sertlik burada işine

yarayabilecek en son şeydir”; “Onunla çıktığımda seksten başka bir şey düşündüğüm yoktu. Sürekli memelerine bakıp durdum ve ne söylediğinin farkında bile değildim” ve “Oğlum, onun içini nasıl da bokla doldurdum.” Dick, Sylvia’nın bunları bilemeyeceğini düşünerek cümleleri onun anlayacağı şekilde deşifre etmişti: “Sertlik” ereksiyonun argodaki karşılığı, “bok” ise meninin kısal-tılmış haliydi.¹⁸

Sylvia’nın ondan uzaklaşmaya başladığı bu dönemde, Dick kendini ona daha yakın hissetmeye başlamıştı. Kasım ayında iki gününü kendi kendini analiz etmekle geçirmiş ve geçmişte ondan çok kendisine âşık olduğu sonucuna varmıştı. Şimdiyse, halinde tavrında birtakım değişikliklerin olduğunu hissediyordu ve dü-rüstçe onu tüm kalbiyle sevdiğini söyleyebilirdi. Yaptığı ifşaatın Sylvia’nın hassas ruh haline hiçbir faydası olmamıştı. Plath o sı-ralarda –atomların dünyasına yoğunlaşan bölümler arası bir ders olan– bilim dersinin beklentilerini karşılayamayacağını düşünüyordu ve evdeki annesine yazdığı bir mektupta, bunu sinir bozuk-luğunun tek sebebi olarak ayrı bir yere koymuş olmasına rağmen (derse girmekten kurtulabilmek için aklından hayatına son ver-meyi dahi geçirdiğini söylemişti¹⁹) hakikat bundan çok daha kar-maşıktı. Sylvia kafasında bilimin kurallar, kaideler, formüller ve değişmez gerçekler içeren dünyasını Dick’le özdeşleştirmişti. Gel gelelim Dick, onun karşısına yarı zamanlı edebiyat eleştirmeni ve hem ateşli, modernist düzyazılar kaleme alan bir yazar, hem de kendini yeniden keşfetme sürecinden geçen ve özgürlüğüne yeni yeni kavuşan bir sefa adamı olarak çıkıyordu. Ona “Sence hayatımı yazı yazarak kazanabilir miyim?” diye bir soru sormuştu.²⁰ Sylvia, Dick’in onun alanına sızma girişimlerini kendisine yöne-lik bir tehdit olarak algılamış, onun ortaya aynı oranda çabayı

koymadan ve kendisinin katlanmak zorunda kaldığı aynı reddedilme sürecini yaşamadan durup dururken yazar rolüne soyunabileceğini düşünmesine öfkelenmişti. “İltihaptan patlayacak hale gelmiş yaralar”ın²¹ bastırılmasına benzettığı bir yöntemle baskı altına almaya çalıştığı duyguları, en sonunda Marcia Brown’la yaptıkları bir sohbette içini döktüğü sırada yüzeye çıktı. Sylvia güncesine, başka bir insanın mutlu olduğu haberini almanın, onu nasıl tüm benliğini ele geçiren nefret ve kıskançlık duygularıyla baş başa bıraktığını da itiraf ediyordu.²²

Günlerdir süren uykusuzluk illetiyle boğuşan Sylvia, 15 Aralık’ta sorunları hakkında konuşmak ve bir kez daha suçu bilim dersindeki zorunlulukların üstüne atmak niyetiyle Smith’in psikiyatrina gitti ve doktora kolejin revirinde birkaç gün kalıp kalamayacağını sordu. Dinlencenin sadece moralini yükseltmekle kalmayıp, onu aynı zamanda boğaz ağrısı ve sinüzit semptomlarından da kurtarabileceğinden emin gibiydi. Üstelik Sylvia annesine –Aurelia’nın *Letters Home*’dan çıkardığı bir bölümde– üç aydır ilk kez âdet gördüğünü de açıklamıştı. Âdetinin başında olması yeni flörtü Myron Lotz ile birlikte bisiklete binemeyeceği anlamına geliyordu. Sylvia, Perry’nin Yale’den sınıf arkadaşı olan yirmi yaşındaki oğlanla şükran gününde Nortonların Wellesley’deki evlerinde tanışmış ve “Mike” olarak da hitap ettiği Myron’a fena halde tutulmuştu. Mike sıırım gibi ve güçlü kuvvetli (Detroit Tigers’da atıcı olarak oynamış, rivayete göre bir yaz sezonunda 10.000 dolar kazanmıştı) bir erkek olmasının yanı sıra istisnai derecede parlak bir öğrenci profili de çiziyordu (yoksul, Avusturya-Macaristan göçmeni bir ailenin oğlu olarak dünyaya gelmiş, Yale’de sınıf birincisi olmuştu ve 1953 sonbaharında Yale Tıp Okulu’na kaydını yaptıracaktı). Sylvia’nın yayımlanmamış

bir mektupta annesine söylediği gibi, ikisinin ortak noktası başarma tutkusuyla dolu bir ruha ve estetik açıdan en nahoş nesnelerde dahi bir güzellik bulma yeteneğine sahip olmalarıydı. Mike, tıpkı onun gibi, kolejdeki bir sürü popüler şarkının sözlerini baştan sona ezbere bilen az sayıdaki insandan biriydi.

Aralıkta Myron, Sylvia'yı ziyaret etmek için Smith'e geldi. Kolejdeki bir kokteyl partisine giderlerken (Sylvia tek bir rom limon kokteylinin onu bir saat sarhoş etmek için yeterli olduğunu söylüyordu) Northampton'daki akıl hastanesinin önünden geçtiler. Güneş simsiyah tepelerin ardında battığı sırada çiftin kulağına içerideki hastaların çığlıkları gelmeye başladı. Sylvia bu sesi annesine tarif ederken “dehşet verici, kutsal bir deneyim” ifadesini kullanmıştı.²³ Yazdığı mektupta “insanların akli başıngalılık ve delilik arasındaki sınır çizgisini *neden* ve *nasil* geçtikleri”ni öğrenme arzusundan da söz ediyordu.²⁴ Ertesi gün Sylvia ile Myron, Massachusetts kırsalında arabayla gezerlerken bir tarlanın üzerinde uçan küçük uçaklar gördüler. Uçak sahiplerinden biriyle ayaküstü yapılan sohbetin ardından Sylvia çift kişiliklerden biriyle uçma daveti aldı. Yolculuğu –en çok da pilotun havadayken uğağı tersine çevirdiği ve kendisinin bir anda başının üstünde duran toprak zemini gördüğü kısmı– mest edici bulmuştu.²⁵ Uçak havada dönüp dururken avazı çıktığı kadar bağırarak bu deneyimin Tanrı'dan, dinden ve “diğer tüm şeyler”den daha güzel olduğunu söylemiş, birkaç saniye içinde kumandayı eline almış ve uğağı gitgide daha da yükseğe çıkarmıştı. Gökyüzünde geçirilen yarım saatin ardından pilot onu yere indirmişti. Yerle gök arasındaki büyük tezat, manik hallerinin en yüksek noktasından düşüp depresyonunun feci anlarına girerken içinden geçtiği uzamın güzel bir simgesi gibiydi.

Sylvia ömrü boyunca kendine bir dişi İkaros' rolü biçmek için uğraşmış, erişmesinin imkânsız olduğunu bildiği bir kusursuzluk noktasına ya da soyut bir kavrama yükselebilmek için canını dişine takmıştı. Kendinden alınca, yere çakılmak yazılı bir metafor yaratmak için uğraşıyormuş gibi bir hali vardı. Bu tasarısı, Noel'den hemen sonra Sylvia'nın Dick'i ziyaret etmek için Saranac'a gidişiyse gerçeğe dönüştü. 27 Aralık'ta hayatında kayak yapmamış olan Sylvia, ödünç kayaklar ve botlar kullanarak –üstelik dönüşleri kıvrıp kıvrıramayacağından da emin olmadığı halde– Dick'in ısrarıyla Mount Pisgah'taki yüksek bir yamaçtan aşağı inmeyi göze aldı. Sylvia dağın tepesinde durup etrafındaki diğer karla kaplı zirvelere ve aşağıdaki yemyeşil ırmağa bakarken, Massachusetts semalarında süzülen uçakta giderken tattığı büyük heyecanın aynısını içinde hissetti. Elbette, insanın acı çekmeden gerçek bir esrime yaşamasının imkânsız olduğunu kendisi herkesten daha iyi bilirdi. Kendini aşağı bıraktı ve uygun bir hızla tepeden aşağı inmeye başladı, ancak yamacın ortalarına geldiğinde yalpalayarak bir kar birikintisinin üzerine yanlamasına düştü. Yüzündeki karları temizleyerek bayır yukarı tırmandı ve sol bacağındaki normal olmayan bir durumun varlığını fark edene kadar yüzünde bir sırtışıyla yürümeye devam etti. Aradan bir süre geçtikten sonra doktorlar kaval kemiğinin kırılmış olduğunu doğruladılar. Sylvia olayın hemen akabinde başına gelenlerle dalga geçmeye başladı (annesine, alçılı bacakla Charleston dansı yapmanın zor bir şey olabileceği şakasının bulunduğu bir

* Yunan mitolojisinde Daidalos'un oğlu; babasının yaptığı kanatlarla uçarak Girit'ten kaçarken güneşe fazla yaklaşmış ve balmumundan kanatlarının erimesiyle Ege Denizi'ne düşerek boğulmuştur. (ç.n.)

telgraf göndermişti) ve her zamanki yaratıcılık fırsatçısı tavrıyla yaşadığı deneyimi kendi kurmaca dünyasına katmakta gecikmedi. Sonradan “In the Mountains” adını vererek yeniden yazdığı “The Christmas Heart” öyküsünün ilk taslağında kendisi Sheila, Dick ise Michael olmuştu. Plath burada kayak kazasını en ince ayrıntısına kadar anlatmış, bunu Dick tarafından önüne çıkarılmış son bir mücadele alanı ve ölümüne bir fiziksel ve psikolojik savaş olarak tarif etmişti. Öyküde aynı zamanda Dick’in sadakatsizliğine ve sanatoryumda geçirdiği döneme dair ayrıntılara, Sylvia’nın bir bebeğin doğumunu görmek için hastanede erkek arkadaşını ziyaret ettiği günü anlatan geri dönüşlere ve onun kendisine yazdığı birtakım mektuplardan yapılmış alıntılarının yeniden yazılmış biçimlerine yer verilmişti. Plath yazdıklarının *Woman’s Day Magazine* tarafından reddedilmesi üzerine öyküyü yeniden kaleme aldı. “In the Mountains”ın yeniden yazımında bu kez kendisi Isobel’e dönüşmüş ve Dick’in adı Austin olmuştu. Sanatoryumdaki hayatı ve tüberkülozun çiftin ilişkisi üzerindeki etkisini ele alan daha ayrıntılı bir incelemenin zeminini hazırlamak için kayak kazası çıkarılmıştı. Öykünün sonunda Austin, kız arkadaşını öpememekten dolayı yaşadığı hüsrancı anlatıyor (yakın temas kişinin hastalığı kapma riskini artırmaktaydı) ve Isobel onun döktüğü gözyaşlarının ıslaklığını boynunda hissediyordu.

Plath, Mount Pisgah olayından *Sırça Fanus*’ta da söz eder ve bunu doğuştan gelen bir ölüm arzusunun simgesi olarak nitelendirir. Mantıklı düşündüğünde, kayak yapmayı bilmediğine göre, kendini sağlama almak için yamacın kenarından yürüyerek aşağı

* Dağlarda. (ç.n.)

** Noel Yüreği. (ç.n.)

inmesi gerektiğini kendisi de bilir, ancak “...Ölebileceğim düşün-
cesi kafamda bir ağaç ya da bir çiçek gibi sakince biçimlendi,”
yorumunu yapar.²⁶ Kayarak dağdan aşağı indiği sırada, kendini
hayatındaki çeşitli sahnelerin içinden geçerek zamanda geçmi-
şe doğru yolculuk yapan biri olarak görür: “Geçmişime, birbiri
ardından akıp giden ikiyüzlülükler, gülücükler ve tavizlerle dolu
yıllara kaydım.”²⁷ Burada düşüş, benlikteki maskelerin bir bir dü-
şürülmesiyle özdeşleştirilir ve olay Plath’ın düş gücünde yeniden
doğabilmesi için psikolojik anlamda “ölmesini” sağlayabilecek bir
çareye dönüşür. Plath, kariyerinin bu erken evresinde bile çok-
tandır yeniden dirilme fikrine karşı büyük bir hayranlık besler
hale gelmişti. 1952’nin sonunda “Yirmi yaşındasın,” diye yazmış-
tı. “Ölmüş olsan da, ölü değilsin. Ölen, genç kızdı.”²⁸

Sylvia’nın 1953 başlangıcındaki yeniden doğuşu, bir tür zihin-
sel yeniden biçimlendirme sürecinin sonucunda meydana geldi.
Psikolojik olarak kendi kendine şifa veren bir insan rolüne so-
yunarak, altüst olmuş zihninin muhtelif parçalarını yerli yerine
oturtma kararını aldı. Nihayetinde, doktorun biri kırık bacağını
alçıya alarak onarabildiğine göre, o da zihin sağlığıyla ilgili sorun-
ları algı parametrelerini yeniden düzenleyerek çözebilirdi. Yaşa-
dığı karanlık depresyondan çıkmak adına yaptığı ilk şey, Dick’le
hiçbir zaman evlenemeyeceğini kabul etmek olmuştu. Artık onu
çekici bulmuyordu –bilakis, tüberküloz geçirmiş olması onu ken-
disinin gözünde “pis” bir insana dönüştürmüştü– ve bunun far-
kına varması onu özgürleştirmişti. Gücünü yeniden topladığını
hissederek, hayatının onu mutsuz eden diğer yönlerini değiştir-
meye koyuldu. Ödünü patlatan bilim dersine dinleyici öğrenci

* *Sırça Fanus.*

statüsünde katılmak için bir dilekçe verdi; derslere girecek, ancak kredi* için buna ihtiyacı olmayacak ve onun yerine Milton üzerine bir ders alabilecekti. Teklifi kolej yetkilileri tarafından kabul edildi. 9 Ocak'ta annesine bir mektup yazarak yeni keşfedilmiş mutluluğundan söz etti ve bacasını kırmasının geçen yıl yaşadığı sorunların öznel olduğunu anlamasını nasıl sağladığını anlattı. Dedğine bakılırsa, gelecekte herhangi bir zihinsel dengesizlik yaşamaması durumunda, bu hastalığa da fiziksel problemlerini aşmak için başvurduğu aynı pratik bakış açısıyla yaklaşmaya çalışacaktı.³⁰ Sonuçta, koltuk örneklerini kullanarak kampusta rahatlıkla dolaşmayı beceriyor –Myron Lotz'a yazdığı mektupta, karda yürürken arkasında bıraktığı izi görünce yaşadığı sevinçten söz etmişti– ve geçici sakatlık halinin ona sağladığı ekstra ilgiden hoşlanıyordu. Güncesine de bacasının nasıl bir “pasaport” a ve kendi çıkarı için kullanabileceği bir şeye dönüştüğünü yazmıştı.³¹ Piers Plowman'ı Chaucer'ın Plowman'ıyla, Gerard Manley Hopkins'ın Harry Ploughman'ıyla ve Thomas Carlyle'in Çiftçi Azizi'yle mukayese ettiği yazılı ödev Plath'ın ortaçağ edebiyatı dersini veren öğretmen Howard Rollin Patch tarafından “göz kamaştırıcı” olarak nitelendirilmişti. Dedğine bakılırsa, böyle bir övgü Sylvia'nın gözünde bir buket egzotik çiçekten daha değerliydi.³²

Derken, 18 Ocak pazar günü sabahın onunda Sylvia yurdun telefonuna çağrıldı. Kolej kurallarını hiçe sayarak bornozuyla alelacele merdivenlerden aşağı indi ve ahizeyi alıp Myron'ın sesini duyunca büyük bir mutluluk yaşadı. Karşısındaki ses, “Hastamız nasıl oldu?” diyordu.³³ Aklına Dick Norton'ın aslında

* ABD üniversitelerinde yarıyıl veya bir yıl içindeki bir dersin başarıyla tamamlanmış olan bir bölümü. (ç.n.)

Smith'e kendisini değil, Jane Anderson'ı ziyaret etmek için geldiğini söylemek niyetiyle telefon ettiği feci anı getirerek sevincini kontrol altına almaya çalıştı. Myron, daha sonra ona uğrayıp uğrayamayacağını soruyordu. Görüşmeyi izleyen yedi saat boyunca Sylvia mutluluktan mest olmuş bir beklenti hali içerisinde yaşadı. Dediğine bakılırsa, içinden, Myron ile birlikte geçirdiği zamanı –insanın muazzam miktardaki bir parayı muhafaza ederken yapacağı gibi– gözlerden uzak bir yerde saklamak geliyordu.³⁴ Günün ilerleyen saatlerinde, odasında oturmuş çalışırken, ev arkadaşlarından biri aşağıda onu görmek isteyen bir adamın olduğu haberini verdi. Myron erken gelmişti. Kendisine siyah bir kadife etek, su mavisi bir süveter ve bir inci gerdanlık seçen Sylvia giyinip sslenemeyecek kadar heyecanlı olduğunu itiraf etmişse de, o anda yaşadığı, Myron'ın kendisini Yale nc Sınıflar Balosu'na davet ettiğinde hissettiği mutluluktan havalara uçma halinin yanında önemsiz kalıyordu.³⁵ Bir "aşırılıklar" serisinin sonuncu halkası sayılabilecek davet onu tek kelimeyle manik bir ruh hali olarak tarif edilebilecek bir durumun eşiğine getirmişti. Bunun zihin sağlığına iyi gelmeyeceğini kendisi de biliyordu, zira tehlike arz eden yüksek yoğunluklu bir saplantı düzeyine gitgide daha da yaklaştığını fark etmişti.³⁶ Kendisinde hep erkek arkadaşlarına ait bir fantezi imgesi yaratma alışkanlığının olduğunu kabul ediyor ve kendi kendine Myron'ı yansıtılmış arzularının bir toplamına dönüştürmemesi gerektiğini telkin ediyordu. Dediğine göre, aylardır hayatında cinsellik anlamında karşılıklı bir etkileşim yařanmamıřtı³⁷ ve her ne kadar fantezilerini Myron'a aktarması normal bir durum olsa da, onu kendi "zevki" için çalışan bir "araç" olarak kullanmaktan vazgeçmek zorundaydı.³⁸

Sylvia yaptığı ruhsal çözümlemenin çerçevesini benliğiyle sınırlı tutmayıp, kendisinin dışındaki algı ve gerçeklik dünyası gibi, daha genel felsefi konuları kapsayacak şekilde genişletmek için ne kadar uğraşırsa uğraşsın, odak noktası onu her daim kendi içine dönmeye zorluyordu. İngiliz Dili dersi için ocak ortasında hazırladığı bir yazılı ödev olan "Dialogue"da* kendini arkadaşı Marcia'nın ortaya attığı bir sürü soruya cevap veren ağırbaşlı, hırslı bir genç kız olan Alison karakteriyle özdeşleştiriyordu. Neden o da kolejdeki öbür kızlar gibi sadece hayatın tadını çıkarmakla yetinmiyordu? Marcia'nın düşüncesine göre, arkadaşının her zaman önemsiz gibi görünen olaylardan büyük hadiseler yaratmaya ve etrafındakilerin sarf ettiği zararsız sözcükleri kendisine zarar verecek silahlara dönüştürmeye meraklıymış gibi bir hali vardır. Alison sıkıntıdan ortadan ikiye ayrılacak kadar kaygılı ve bitkin bir haldedir ve içinden yükselen seslerden öylesine bunalmıştır ki, bunların kendisini yiyip bitirmek suretiyle imha edebileceklerini dahi aklından geçirir. Üstelik, etrafında diğer kızların da bulunduğu akşam yemeği sofrasında otururken, zaman zaman her kafadan çıkan seslerin etkisiyle yaşadığı zihin bulanıklığının sonucunda aklını kaçırabileceği hissine kapılır. Onların anlamsız gevezeliklerini beyinsiz bir tavuk sürüsünün gıdaklamalarına benzetir.³⁹ Dediğine bakılırsa, her birimiz özgür iradenin dayattığı ıstıraplardan kurtulmamızı sağlayan çeşitli stratejiler geliştirmişizdir. Bu politik ideoloji de olabilir, din de olabilir, televizyon ve filmler ya da alkol de olabilir. Yazısına gerçeklik inşasını katılımcılara bir kesekâğıdından birbirleriyle alakasız muhtelif parçalar çekmeleri, ardından bu nesneleri anlatının genel çatısına eklemeleri kuralını getiren bir

* Diyalog. (ç.n.)

çocuk oyununa benzeterek devam eder. Onun deyişleriyle, kişi görünüşte hiçbir manası olmayan bu kargaşadan bir anlam inşa etmek mecburiyetindedir.⁴⁰ Sylvia, hayatı bir dizi gerilim ve gevşemeden ibaret bir olgu olarak görmüş ve bu süreci diyalektik modelini kullanarak açıklamıştı: Tezi insanın mutlu olduğu bir zamana, antitezi ölümün gölgesine ve sentezi de her daim geçerli olan ve her şeye ağır basan probleme karşılık gelmekteydi. Tercih yapma fikri –başka bir deyişle insanın elindeki seçenekleri sınırlandırması ve sahip olduğu potansiyelleri sonsuza kadar kesip atması– onu dehşete düşürüyor ve bunu kişinin yukarılara tırmanmayı sürdürebilmek için yoluna çıkan, pek çok dalını ve çeşitli sürgünlerini koparıp atması gereken bir ağaç olarak gözünde canlandırıyordu. Bu imgeyi *Sırça Fanus*’ta da kullanmaya devam edecekti: Kendini, hayatı temsil eden bir incir ağacının dibinde oturmuş ve bir türlü hangi meyveleri koparacağına karar veremediği için açlıktan ölmek üzere biri olarak hayal etmişti. Ayrıca, “Dialogue”da önceki sonbahar kimliğinin sadece yapay bir kabuktan ibaret olduğunu düşündüğü dönemde zihnine dolan karanlık düşünceleri yansıtan bir pasaja da yer vermişti. İç dünyası, sanki feci bir hastalık benliğini yiyip bitirmiş ve içini boşaltmış gibi bir duyguyla doludur. Ve ne kadar “normalmiş” gibi davranmayı sürdürürse sürdürsün, insanların onun içten içe “çürüdüğünü” anlamasından, içindeki zehrin –sahteliğinin bir belirtisi olacak şekilde– bedeninden dışarı sızmasından korkmaktadır.⁴¹ Robert Gorham Davis ödeve B notunu vermesine, “üzerinde iyice düşünülmüş ve zekice” bir iş çıkarttığını söylemesine rağmen, anlatıya hâkim olan ruh hali onu biraz tedirgin etmiş gibidir. Adam, yazılı ödevde Sylvia’nın kullandığı soyutlamaların atıfta bulundukları “hayat deneyimlerinin özündeki niteliklerin hakkını veremediği” sonucuna varmıştı.

Onun deyişiiyle, netice “kullandığın imgelerin, olayların ve teorik yapıların ele aldığın konulara yeterli olmaması sebebiyle anlamda bir azalmanın gerçekleşmesi” şeklinde ifade edilebilirdi.⁴²

Ertesi hafta Sylvia’ya –bu kez kişisel sınıflamasına konulabilecek– bir eleştiri yazısı daha gönderildi. Eddie Cohen mektubunda onun süslü sözlerini anlaşılabilir hale getiriyor ve yakın bir zamanda kavuştuğu mutluluğa dair yanılısamalarını yerle bir ediyordu. Kendisi Sylvia’nın biraz daha rahatlamış olmasını mutlulukla karşıladığı halde, hâlâ onun psikiyatri tedavisi görmesine yönelik inancını korumaktaydı. “İhtiyaç olması durumunda, oraya uçarak geleceğim ve mağara adamlığı yaparak, seni güzellim saçlarından tuttuğum gibi en yakın ve müsait üfürükçünün muayenehanesine sürükleyerek götüreceğim,” diye yazmıştı.⁴³ Bir ara Sylvia sadece yazdığı mektupları bir terapistle göstermesinin yeterli olabileceğini düşünmüşse de, Eddie ona, hayır, bu yetmez diyerek karşı çıkmıştı. “Bazen bu dediğim şeyi yapmak insanın içini dışına çıkaracak kadar ağlamasına sebep olsa da, içeri girip konuşmak, konuşmak ve konuşmak zorundasın,” demişti. Myron’dan bu kadar çok hoşlanıyorsa, niyetini belli etmesini salık vermişti, çünkü mahcup rolüne yatmanın kimseye bir faydasının olduğu görülmemişti. Peki, kayak kazasına ne demeliydi? Eddie’nin kuşkuları, bunun Sylvia’nın –genellikle romantik nitelikli– duygusal travmaları bir fiziksel rahatsızlıkla özdeşleştirme eğiliminin tezahüründen başka bir şey olmadığı noktasında yoğunlaşmaktaydı. “Eğer geçmişte senin için psikolojik katarsis yerini tutan soğuk algınlıklarını kırık bacaklarla ve diğer şiddet biçimleriyle ikame etmeyi alışkanlık haline getirecek olursan, acayip sakat bir tipe dönüşmen gayet mümkün,” diye yazmıştı.

Sylvia Plath'ın eserlerini değerlendirmeye tabi tutan ilk edebi eleştirilerden bir tanesi hiç beklenmedik bir isim olan Dick Norton'dan gelmişti. Saranac'taki sanatoryumdan dışarı adım atamayan ve kendi yaratıcı yeniden doğuş sürecini hâlâ tamamlamamış olan Dick, profesyonel bir edebiyat eleştirmeninin nesnel tarzında yazarak onun birkaç öyküsünü (bunların arasında "Den of Lions", "The Perfect Set Up", "Initiation" ve "Sunday at the Mintons" yer almaktaydı), kolejdeki dersler için kaleme aldığı (işlerinde yakın zamanda yazılmış "Dialogue"un da bulunduğu) iki makalesini ve (*Seventeen*'in 1952 Aralık sayısında yayımlanan ve *Collected Poems*'a "Cindrella" ismiyle dahil edilen) "Twelfth Night"⁴⁵ sonesini ayrıntılı bir incelemeden geçirdi. Norton bu incelemenin sonucunda ortaya çıkan ve 1953 Ocak'ının sonlarında Sylvia'ya gönderdiği "Bireysellik ve Sylvia Plath: Bir Analiz ve Sentez" isimli yazısında onun yazım biçimini "lirik, sorgulayıcı, meydan okuyan, entelektüel, kendi kendini çözümleme eğiliminde" sözcükleriyle tarif ediyordu.⁴⁵ Onun düşüncesine göre, Sylvia'nın tüm yapıtlarında varlığına tanık olduğu en belirgin temalardan bir tanesi bireyin sahip olduğu potansiyeli toplum içerisinde gerçekleştirme mücadelesiydi. Bu mücadele çoğu zaman kendisini kurulu düzene isyan eden ya da başkaldıran karakterlerde göstermekteydi; süreç daha üst düzeyde bir kendini tanıma ile son buluyordu. Eleştirisine "Yazılar, ana karakter açısından daha derin içgörülere ve daha büyük bir yaratıcılığa yönelmiş tutarlı bir ilerlemeyi gözler önüne sermektedir," diye devam etmişti.⁴⁶ Yazdıklarına getirebileceği tek eleştiri "Dialogue" ile sınırlı kalmıştı: Dediğine bakılırsa, makalenin başlangıcı yetersiz kalıyor-

* Mükemmel Eşleşme. (ç.n.)

** On İkinci Gece. (ç.n.)

du, öte yandan “Alison’ın cinsellikle alakalı küçük kusurlarının çoğu açıklanmamış, fazlalık olarak” göze batmaktaydı. Bununla birlikte, onu tasvirlerinin gücü konusunda tebrik etmiş ve yazısını şöyle sonlandırmıştı: “Yazdıklarına hayranlık duyacak bir kitlenin olduğu kesin, yapması gereken tek şey çok yönlü potansiyelini keşfetmek.”⁴⁷

Dick, yazdığı makaleyle birlikte gönderdiği bir mektupta, “Sunday at the Mintons”ı yazmadan önce Virginia Woolf’un *Deniz Feneri*’ni okuyup okumadığını soruyordu, zira Lily Briscoe ile Elizabeth’in ve Mr. Ramsay ile Henry’nin arasında pek çok benzerlik bulunduğunu fark etmişti. Woolf’un romanında geçen bir satır, ona Plath’ın öyküsünü büyük ölçüde etkilemiş gibi geliyordu: “Tertemiz tuvalini sehpanın üstüne gerdi, pek sağlam bir engel değildi ama Mr. Ramsay’i, onun zorbalığını uzak tutmak için yeterdi.”⁴⁸ Elbette Sylvia, gerçek esin kaynağını, yani öykünün onunla yaşadığı ilişkiyi temel aldığını, Dick’e söyleyecek cesareti bir türlü kendinde bulamadı. Sylvia, Dick’le olan dostluğunu sürdürmek istediği halde, kendi başına kaldığında mektuplarını acıklı buluyor ve ona karşı hiçbir şey hissetmiyordu.⁴⁹ Dick’in kendisinden bir tür söz –artık ona veremeyeceğini hissettiği bir güvence– almaya çalışabileceği düşüncesiyle bahar tatilinde onu ziyaret etmekten de korkar olmuştı. Dedigine bakılırsa, onun asıl istediği, fiziksel açıdan “dev gibi”, ancak zihinsel açıdan yaratıcılığını kıskanmayacak bir erkekti. Mildred Norton, çiftin daha çok birlikte vakit geçirebilmesi için Sylvia’ya Saranac’ta yazın çalışabileceği bir garsonluk işi ayarlamıştı, fakat Sylvia bu

* Virginia Woolf, *Deniz Feneri*, İletişim Yayınları, çeviren: Naciye Akseki Öncül. (ç.n.)

pozisyonu kibarca reddedince Dick'in annesi ona karşı tavır aldı. Nortonlar Sylvia'nın oğullarıyla evleneceğini varsaymışlardı, ama artık bu olasılık zayıflamaya yüz tutmuştu. Elbette, Sylvia da annesine entelektüel ve yaratıcı özgürlüğünü evlilik uğruna kurban etmeye hazır olmadığını söylemişti. Dediğine bakılırsa, "ciyak ciyak ağlayıp annelerinin memesine yapışan piç kuruları" yüzünden lisansüstü eğitimi görmek ve dünyayı dolaşmak gibi emellerini bir kenara bırakacak değildi.⁵⁰

1953'ün başında Sylvia, tezinde hakkında yazılar kaleme almayı düşündüğü Joyce'un başını çektiği çağdaş klasikleri okuma ve bunlardan bilgi edinme planını mutlulukla hayata geçirmeye koyuldu. Şubatta *Ulysses*'i ve *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi*'ni okumaya başlamış ve martta, *Springfield Daily News*'a muhabirlik yaparak kazandığı parayla *The Basic Writings of Sigmund Freud*'un Modern Library baskısının yanı sıra *Dublinliler*'in bir nüshasını da satın almıştı. Psikoloji konusu, özellikle de anormal zihne yönelik araştırmalar gitgide artan bir şekilde ilgisini çekiyordu ve Myron Lotz ile birlikte onun ders kitaplarına gömülmüş vaziyette uzun saatler geçirmekteydi. Annesine yazdığı yayımlanmamış bir mektubunda belirttiği gibi, yaratıcı yazarlık öğretmeni Robert Gorham Davis'in ve adamın psikoloji konusundaki –özellikle de bu bilimin mitoloji, şiir ve simgecilik gibi kavramlarla ilişkilerini sorgulayan– merakının yoğun etkisi altında kalmıştı.⁵¹ Sylvia'nın elindeki Freud antolojisinin sayfa kenarları notlarla doludur ve pek çok satırın altı çizilmiştir. Kitapta bıraktığı izlerin miktarına bakıldığında, Sylvia'nın nevrozların ve ruhsal hastalıkların kaynağına dair açıklamalara hayran kalarak

* Sigmund Freud'un Temel Yazıları. (ç.n.)

birtakım cümlelerin altını çizdiği görülüyor: “Bu vakadaki psikoz, egoyla dış dünyanın arasındaki bir çatışmayı göstermektedir. [...] Rüya, bastırılan bir arzunun gizlice yerine getirilmesine ya da gerçek hayatta bizden esirgenen bir şeyin fantezi olarak elde edilmesine yönelik doğrudan bir girişimdir. [...] Psikoz, tek başına gerçekliğe verilmiş bir ödünü göstermek bir yana, deyim yerindeyse gerçekliğe sırtını dönmektedir. [...]”⁵² Sylvia ayrıca, kişinin rüyasında sevdiklerinin ölümünü görmesi hakkındaki pasajların ve sözcüklerin de altını çizmişti: “Kişi rüyasında babasının ya da annesinin [...] öldüğünü [...] görmüşse, rüyanın sahibi çocukluğunun herhangi bir döneminde onların ölmesini arzulamıştır.”⁵³ Kitap dizininden tek tek seçtiği sözcükler ilginç görünmesine rağmen sağlıklı olmaktan son derece uzak bir karışım meydana getirmektedir: Animizm, sanrılar, erken bunama, şeytani halüsinasyonlar, kötü ruhlar, rüya kaynakları, (halüsinasyonu andıran) rüyalar, unutkanlık, narsisizm ve paranoya. Freud’un bakış açısına göre, nevrozlar ego ve altben arasındaki çatışmadan, mantıklı zihin ve bilinçaltı dürtülerinin arasındaki çözümlenmemiş gerilimlerden kaynaklanmaktadır. Muhtemelen Sylvia da onunla aynı fikirdeydi: Giriş bölümünde, bu düşüncenin yer aldığı pasajın yanına kocaman, sivri uçlu bir yıldız işareti konulmuştu.

İkilik kavramı ya da her bireyin zihninde ve ruhunda var olan çelişkiler onu adeta cezbediyordu. W.H. Auden “Kairos and Logos” şiirinde “Kendi hayatlarımızla kavgalıyız biz,” diye yazmıştı. Sylvia da, Auden’in *Collected Poetry* eserinin kendisinde

* Kairos, Yunanca’da bir eylem ya da karar için en uygun an, Logos ise mantık anlamına gelir. (ç.n.)
Toplu Şiirler. (ç.n.)

bulunan nüshasında bu satırların altını çizmişti. Ayrıca, kitabını içini uyak şeması analizlerinin, kendisine yazılmış notların ve başka yazarlardan yapılmış alıntılarının bulunduğu yazılarla doldurmuştu. Alıntılardan bir tanesi Montaigne'e aitti: "Biz birbirimizden öylesine ayrı ve çeşitli parçalardan yapılmışız ki, her an, her parçanın ayrı bir görevi oluyor. Kendimizde bulduğumuz ayırım (uyumsuzluk), kendimizle başkaları arasındaki ayırmadan daha çok." Özellikle de, Auden'in, Shakespeare'in *Fırtına*'sına yönelik uzun, şairane yanıtı olarak görülebilecek "*The Sea and the Mirror*"'ı onu fazlasıyla etkilemişti. Auden'in, Ariel (yaratıcı düşgücü) ile Caliban (adi ve hayvani niteliklerin simgesi) karakterlerinin arasında var olan ikiliği ele aldığı şiirinin kenarına yazdığı notta Plath, ikisinin arasındaki özel ilişkiden dem vurmaktadır. Her iki parça da birbirleriyle ayrılmaz şekilde bütünleştiklerinden, Ariel'in ya da Caliban'ın bir diğeri yok sayması olanaksızdır: İkisi bir araya gelerek insan kişiliği denilen muammayı oluşturmaktadır. Ve düşgücünün uçarı ruhu, hayvani eşdeğerini unutmak için ne kadar uğraşırsa uğraşsın, yaratıcı ruhun genellikle ondan ilham aldığını da akıldan çıkarmamak büyük önem taşımaktadır.⁵⁴

Sylvia, Auden'in eserlerini okurken –ya da daha doğru bir ifadeyle yutarken– onun bir dâhi olduğuna ikna olmuş vaziyetteydi. Kendisine ait olan *Collected Poetry* nüshasında baştaki boş sayfaya kendi "Tanrı"sını⁵⁵ bulduğu notunu düşmüş, öte yandan bir erkek arkadaşına da Auden'in bir "melek"⁵⁶ olduğunu söylemişti. 1953 Nisanı'ndaki bir gece Sylvia, o sırada Smith'te misafir öğretim

* Montaigne, *Denemeler*, cilt 2. Cem Yayınevi, çeviren: Hüsen Portakal. (ç.n.) Deniz ve Ayna. (ç.n.)

üyesi olarak bulunan Auden'ı akşam yemeğine kendi evine davet etmişti. Janet Rosenberg yaşananları "Bu, Sylvia'nın açısından başarı hanesine yazılacak bir olaydı ve gereğinden fazla dalkavukluk etmişti," diye anlatmıştı. "Adam basbayağı terbiyesizin tekiydi. Yemeğe geç geldiğini ve 'Geç kaldığım için özür dilerim, pantolonumun fermuarı bozuldu' ya da buna benzer bir şeyler söylediğini hatırlıyorum. Yemek boyunca da akla gelebilecek her türlü düşüncesizce şeyi söyleyip durdu." Janet aynı zamanda Allen Tate, Ben Shahn, George Boas ve Lionel Trilling gibi edebi ve sanatsal şahsiyetlerin katıldığı bir Smith College sempozyumunda onun uygunsuz davranışlarda bulunduğunu da anımsıyor. "Her ikisi de bol miktarda alkol almış olan Auden ile Shahn etkinlik sırasında sürekli birbirlerine notlar gönderip duruyorlardı ve elebaşının Auden olduğu ortadaydı. Kolej başkanı Benjamin Wright onların bu davranışına o kadar öfkelenmişti ki, Auden'ı bir daha asla koleje davet etmeyeceğini söylemişti."⁵⁷

Plath'ın bakış açısına göre Auden'in hata yapması olanaksızdı ve erkek kardeşine yazılmış yayımlanmamış bir mektupta onu zeki, aşırı derecede komik ve yaramaz oğlan çocuklarını andıran biri olarak anlatmıştı. Sylvia da, tıpkı İngiltere doğumlu şair gibi, sanatçı sorumluluğunun büyüyü bozmak –insanların huzurunu kaçırmak, onları tedirgin etmek ve dünyayı yepyeni bir perspektiften görmeye zorlamak– olduğuna inanırdı. Sanatçıdan beklenen, Auden'in "The Composer"⁵⁸ şiirinde ifadesini bulan bir roldü: "Hayatını kurcalar da, şair bulup çıkarır / Acı veren ve rapt eden imgeleri."⁵⁸

* Besteci. (ç.n.)
Çeviri: Barış Özel. (ç.n.)

1953 Şubatı'nın başlarında bir gün Sylvia, Yale'de felsefe profesörü olan Theodore Greene tarafından verilen "Belirsizlik Çağında Protestanlık" konulu konferansa katıldıktan sonra koltuk değnekleriyle Lawrence House'un yolunu tuttu. Eve geldiğinde, ev arkadaşlarından biri içeride onu bekleyen bir oğlanın olduğunu söyledi. Sylvia topallaya topallaya, yapabileceği en çabuk şekilde, merdivenleri tırmandı ve üzerindikileri kırmızı bir süveter ve etekle değiştirip aşağı indi. Oturma odasına girince karşısında kendini Gordon Lameyer olarak tanıtan genç, kahverengi saçlı ve film yıldızlarını aratmayan bir adam buldu. Amherst College'da İngiliz Dili öğrenimi gören bir son sınıf öğrencisi olan Gordon, Sylvia'nın adını ilk kez geçen yıl onun Wellesley'deki bir Smith College etkinliğinde yaptığı konuşmayı dinleyen annesinden duymuştu. Kendisi o sıralarda başka bir Smith öğrencisiyle çıktığından onunla temasa geçmek için bir girişimde bulunmamıştı, ancak kız arkadaşıyla "ipleri kopardıktan" sonra arayacağı ilk kızın Sylvia olmasını kafasına koymuştu. Daha ilk anlardan itibaren aralarında güçlü bir bağ oluştu: Wellesley'de oturdukları yerlerin arasındaki mesafe sadece bir buçuk kilometreydi; ikisinin de annesi Alman erkekleriyle evlenmişti; ikisi de Üniteryen inancına göre yetiştirilmişlerdi ve –belki de en önemlisi– ikisinin de ortak özelliği, edebiyat aşkıydı.

Gordon ilk karşılaşmalarını "Dalgalı saçları kulak hizasında kesilmiş iri yarı bir kızın koltuk değnekleriyle topallayarak aşağı indiğini görünce biraz ürkmüştüm," diye anımsıyor. "Enerjik ve hareketli bir kızdı; kahverengi, muzip muzip bakan gözleri vardı." İki genç birlikte Lawrence House'tan çıkıp bir içki içmek için yakınlardaki Green Street'e kadar yürüdüler ve bu arada "Sylvia iki koltuk değneğinin arasında, tıpkı bir saat sarkacı gibi sallanıp

duruyordu.” Yıllar sonra Gordon yayımlanmamış bir hatıratta şunları yazmıştı: “O akşam Sylvia benim gözüme epeyce genç ve ilk randevusuna giden kolejli bir kızın olanca hevesiyle dolu biri gibi görünmüştü. Dışarıdan bakıldığında, çok neşeli ve enerjik bir hali vardı; o sırada ondaki derinlik potansiyelinden habersizdim.” Gordon onun kendi yüzüne getirdiği eleştirilerden etkilenmişti; Sylvia yüzünün “fazla hareketli” olduğunu ve “klasik yüz hatları” olarak adlandırdığı özelliğin kendisinde bulunmadığını söylemişti. Gordon “Burnumun kırık olduğundan söz ettiğimde o da bana kendi bedeninin kötü kemik yapısını anlatarak dert yandı,” demişti. “Bir de, üst dudağı fazlaca açılmış bir gülün taç-yaprağı misali biraz fazla dolgundu.”⁵⁹

Sylvia, 10 Şubat’ta annesine bir mektup yazıp yeni flörtüne olan ilgisini itiraf etti ve Gordon’dan fazlasıyla yakışıklı bir adam olarak söz etti.⁶⁰ Çift birlikte Amherst’e gidip burada din, Üniteryenlik ve James Joyce üzerine sohbet etmiş ve halkevinin yemek salonundaki tavuktan ibaret akşam yemeğinin ardından Gordon’ın odasına dönmüştü. Burada genç adam ona kendi yazdığı şiirlerden bazılarını okumuştı. Gordon onun, Dylan Thomas şiirlerinden bol miktarda alıntı yapmasından etkilendiğini (Sylvia ezbere bildiği “Do Not Go Gentle into That Good Night” vilaneline hayrandı) anımsıyor ve kullandığı dilin, anımsadığı kadarıyla, zaman zaman “mübalağanın kıyısında gezinen ve –sanki bunlar tadılabilecek ve zevkle yenilebilecek egzotik meyvelermiş gibi– sözcüklerin çıkardığı seslerden alınan yoğun hazzı yansıtan” bir dil olduğunu hatırlıyor. Aralarındaki fiziksel temas, bu ilk günlerde, sadece öpüşmeyle sınırlı olmasına karşın, Gordon sonraları onun halini tavrını gereğinden fazla girişken

* Gitme O Güzel Geceye Uysallıkla. (ç.n.)

bulduğunu söylemişti: “Sanki üzerime biraz fazlaca düşüyormuş ve azıcık pohpohluyormuş gibi bir hali vardı. Coşkulu halleri o dönemde bana biraz fazla zorlama ve gösterişçi gibi gelmişti. Erkekleri –özellikle de öğretmenlerini ya da başta yazarlar olmak üzere, kendisinden daha bilgili olduğunu düşündüğü tüm erkekleri– idealize etme eğilimindeydi.”⁶¹

İlişkinin bu evresinde Sylvia, Gordon’a karşı fazla güçlü olmayan bir çekim hissetmekteydi ve asıl tutkusu –1953 yılının ilk birkaç ayında– hâlâ Myron Lotz’a yönelmiş durumdaydı. Güncesine Myron’ın (ya da Mike’ın) evlenmeyi düşünebileceği yegâne adam olduğunu yazmıştı. Mike fiziksel olarak güçlü, incecik ve sağlıklı bir adamdı (içki içmez, sigara kullanmazdı); hırslıydı ve onun tiyatro, konserler, resim sergileri ve yolculuklar gibi kültürel faaliyetlere yönelik iştahını beslemesi için gereken maddi imkânları da sunabilecek vaziyetteydi ve fotoğraflık hafızası olmasına rağmen, yazılı sözcüğün kudretine karşı duyarlılığını kaybetmemiş bir adamdı. Sylvia, hayatının bu döneminde, bir yazarla ya da sanatçıyla evlenmesinin kendisi için tehlikeli olabileceğini, çünkü zaman içinde ortaya çıkabilecek kaçınılmaz ego çatışmasını kaldırabilecek durumda olmadığını biliyordu. 18 Şubat’ta annesine bir mektup yazarak hafta sonu Myron’u göreceğini düşününce yaşadığı heyecanı anlattı. Mike, Smith’e yeni bir arabayla gelecekti ve bu araç Sylvia’ya birlikte tadını çıkaracakları yeni özgürlüğün bir simgesiymiş gibi görünüyordu. Bacağındaki alçı, derslerinin katı çizgilerle belirlenmiş hali, Dick’e karşı sorumlulukları yüzünden öylesine bunalmış ve kısıtlanmış hissediyordu ki, kendini bir güzel şımartma ihtiyacı içindeydi. Sonuçta, notları yeterince iyi olduğuna göre –Ortaçağ Edebiyatı’ndan A, ödünü koparan bilim dersinden A ve yaratıcı yazarlıktan A- al-

mıştı– sefasını da sürmeye hak kazandığını düşünüyordu. Gel gelelim, güncesinde bir adım ileri giderek, bir arabaya atılıp tıpkı bir mağara kadını gibi tecavüz edilmek üzere dağlara götürülme fantezisini dile getirmişti. Myron ile gelecek cumartesi gerçekleşecek olan randevuyu kendisini yiyip bitirecek boyutlara varan bir saplantıyla beklemeye başladı. Mike’ın onu, doktorun 19 Şubat’ta alçısını çıkardığı haliyle görmesini sabırsızlıkla beklemekteydi. Güncesinde söz konusu işlemi sonraki şiirlerinden bazılarının –özellikle de 1961 tarihli “In Plaster” şiirinin– öncüsü sayılabilecek bir biçimde anlatmış, beyaz alçısını çıkaran doktoru bir tabutun kapağını açan mezar kazıcısına benzetmişti. Bacağının dönüştüğü “cesedin” solup sararmış, rengi dönmüş ve siyah kıl bukleleriyle kaplanmış halde teşhir edilmesi Sylvia’yı dehşete düşürmüş ve doktor ona kırık tam olarak iyileşmediğinden hastanede düzenli olarak bacağına jakuzi banyosu yaptırmak zorunda olduğunu söylemişti.

Lawrence House’a döndüğünde Myron’ın, yeni arabasının henüz teslim edilmediğini ve o hafta sonu beklenenin aksine kendisini görmeye gelemeyeceğini bildiren telefonu geldi. Aldığı haber Sylvia’nın hem keyfini kaçırmış, hem de dengesini bozmuş ve bunun zihninde yarattığı etkiyi bir binanın imha edilmesi ve çökertilmesiyle bir tutmuştu. Kendini kapana kısılmış gibi hissediyor, nefes almakta güçlük çekiyordu⁶² ve içinde bulunduğu hal ona fiziksel güzelliğin faniliği ile zamanın karşı konulamaz geçişi arasındaki paradoksu işleyen “To Eva Descending the Stair”⁶³ vilanelini yazdırdı. Myron’ın Smith’e gelememe durumunun devam etmesi, yaklaşık olarak aynı dönemde kaleme aldığı

* Alçıda. (ç.n.)

** Merdivenden İnen Eva’ya. (ç.n.)

bir başka vilanel olan “Mad Girl’s Love Song”un da esin kaynağı oldu. Sylvia güncesine “Gelmedi, gelmedi ve gelmedi” diye yazmıştı.⁶³ Ölmüş olabilir miydi? Sorun neydi? Nerede olabilirdi? Telefonun her çalışı beklenti içindeki sinirlerini ayağa kaldırıyor- du ve nihayet, dört saatlik bekleyişin ardından hiçbir şey yeme- meye ve pencereden onun yolunu gözlememeye kararlı bir halde kendini yatağa attı. Annesine yazdığı yayımlanmamış bir mek- tupta, sonuçta ortaya çıkan şiirin ikisinin birbirlerini bir daha asla görmemeye yazgılı oldukları yolundaki düşüncesini yansıttığını belirtmiş⁶⁴ ve “Galiba seni kafamdan uydurdum”⁶⁵ şeklindeki yi- nelenen dizeyi de eklemişti. Olive Higgins Prouty de söz konusu dizeyi dikkat çekecek derecede parlak olarak değerlendirmişti: “Sadece sesiyle değil, yarattığı çağrışımlarda da bilincimde yankı- lanıp duruyor.”⁶⁶ Vilanelerin yazılmış olması Sylvia’nın moralini biraz olsun düzeltmişti: Bunlar zihnini, halihazırda içini sıkın dertlerden ve tasalardan uzaklaştırmalarının yanı sıra aynı za- manda yetenekli bir yazar olduğunu gösteren somut kanıtları da sunmaktaydı. Kendisi de bunların o zamana kadar yazdığı en iyi şiirler olduğunu anlamış ve hiç vakit kaybetmeden çeşitli edebiyat dergilerine yollamıştı. Martta *New Yorker*’dan haber geldi: Der- ginin editörlerinden biri yapıtlarında hoşlarına giden pek çok şey gördükleri halde, göndermiş olduğu iki şiir –“Mad Girl’s Love Song” ve “Doomsday”– ile başka bir vilaneli yeterince başarılı bulmadıklarını söylüyordu. Editör “Genel tasarıma aykırı duran iki uyaktan –en çok da burada yarım uyak yerine bile geçemeye- cek olan ‘up’” kelimesinden– biraz rahatsız olduk,” diye yazmıştı. “Denemeye devam edin.”⁶⁷

* Kıyamet Günü. (ç.n.)
Yukarı, yukarıda. (ç.n.)

Sonraki ay, *Harper's* "To Eva Descending the Stair" ile "Doomsday" adlı iki vilaneline ve önceki ilkbahar yazdığı "Go Get the Goodly Squab" adındaki başka bir şiirine 100 dolar teklif etti. Derginin editörü Russell Lynes mektubunda kendilerine değerlendirilmek üzere gönderilen eserlere cevap verilmesinin bu kadar uzun bir süre alması sebebiyle ondan özür diliyor, ancak bunun sebebinin şiirlerinin beğenilmemesi olmadığını söylüyordu. Asıl sebep "en çok hangisini beğendiğimiz konusunda bir türlü karar veremeyişimiz"e bağlanabilir, demeye getiriyordu.⁶⁸ Bu sorunu çözenin tek çaresinin üç şiiri satın almak olduğuna karar verilmiş ve editör "Bunun sadece bizim kıt zekâmızı değil, hissettiğimiz sahici heyecanı gösteren bir durum olarak algılanması gerekir," diye de bir ekleme yapmıştı.⁶⁹ Sylvia *Harper's* dergisinden haber aldığı gün olan 24 Nisan'da annesine bir doğum günü kutlama telgrafı çekti ve ona armağan olarak bu haberi verdi. Şiirlerinin hayatında ilk kez ergenlerin okumadığı bir edebiyat dergisi tarafından kabul edilmesi onu o kadar heyecanlandırmıştı ki o gece gözüne uyku girmede. Artık talih Sylvthia'nın yüzüne gülüyor gibiydi. Üstelik, nisanda *Smith Review*'nin gelecek yıl yayımlanacak olan sayısına editör olarak seçilmişti ve *Mademoiselle* dergisi onu yıllık konuk editör yarışmasında yerine getirdiği üçüncü görev için ikincilik ödülüne değer bulmuştu.

Mademoiselle kendini "akıllı genç kadınların kaliteli dergisi" olarak tarif etmesine karşın, işlevi bundan çok daha fazlasına karşılık geliyordu.⁷⁰ Temelleri 1935'te Street & Smith tarafından atılan dergi, şirketin pazarlama verilerine göre tek bir derginin dahi (bahsi geçen yılda Amerika'da 701 dergi yayımlanmaktaydı)

* Git Dolgun Güvercin Yavrusunu Getir. (ç.n.)

genç kadınların ilgi alanlarına hitap etmediği bir devirde kendine pazarda bir yer edinmeyi başarmıştı. Yayıncıya göre, derginin yayın çizgisi “tamamıyla eğitim düzeyi ve beğenileri ortalamanın üzerine çıkan 18-30 yaş grubuna yönelik”ti. Tipik okurları “kolejli kızlardan [okurlarının yüzde 79’u üniversite mezunuydu], kariyer yapmış genç kızlardan ve genç evlilerden” oluşuyordu ve dergi var gücüyle “rehber, filozof ve arkadaş rolünü yerine getirmek; modadan kurmacaya, at bakımından diksiyon ile ilgili mesleki tavsiyelere, felsefe ve sanattan eğlence ve seyahate kadar her konuda zevkli öneriler sunabilmek” için çalışıyordu. 1953’e gelindiğinde derginin tirajı 500.000’i geçmişti; hem “çirkin ördekleri kuğulara dönüştüren” kendini baştan yaratma hikâyelerine yer veren, hem de “kariyer sahibi bir genç kızın öncelikle kendi gereksinimlerine ayrılmış özel bir alanının olması gerçeğini gören” ilk süreli yayın olmakla övünüyordu ki, bu çelişkide göze çarpan bir ironi de yoktu.⁷¹ Gel gelelim, başında yayın yönetmeni Betsy Talbot Blackwell ile kurmaca editörü (Carson McCullers’ın kız kardeşi) Margarita G. Smith’in bulunduğu dergi, aralarında Albert Camus, Paul Bowles, Katherine Anne Porter, Shirley Jackson, Truman Capote, William Faulkner, Tennessee Williams, Jean Stafford ve Dylan Thomas gibi önemli edebi şahsiyetlerin eserlerini yayımlamasıyla nam salmıştı. Plath, bir mektubunda dergide yer alan kurmaca eserlere yönelik hayranlığından söz etmişti: *Mademoiselle*, onun tabiriyle, kendisi gibi ana akım yayınlarda dayatılan tür beklentilerine her zaman uymak istemeyen genç yazarlar için eşine az rastlanır bir fırsat sunuyordu.⁷²

Sylvia bütün bir yıl boyunca, haziran ayında başlayacak ve bir ay sürecek olan yirmi iş pozisyonundan birini kapabilmek umuduyla dergiye ödevler gönderip durmuştu. Ona verilen görevlerden biri,

kendisine ait olan “Sunday at the Mintons” hikâyesinin ve Smith öğrencisi olan başka birkaç kızla ilgili bir haberin (kızların fotoğrafları Seelye Hall’un merdivenlerindeki bir defilede mankenlik yaparken çekilmiş) yer aldığı *Mademoiselle* dergisinin Ağustos 1952 sayısı hakkında bir eleştiri yazısı kaleme almasıydı. Sylvia, üniversite eğitiminin amacı ve fazla zeki bir genç kadın olmanın getirdiği zorluklarla güzellikler gibi konuları işleyen makalelerin dengeli yapısından özellikle keyif almıştı. İkinci makale Paul Woodring tarafından yazılmıştı. Kendisi, Woodring’in yazının sonundaki bir genç kadının aslında aynı anda her şeye –“aşka, romantizme, cinselliğe ve insanın ufkunu açan entelektüel bir dostluğa”– sahip olabileceğini öne süren ifadesini okuduğunda büyük bir heyecan yaşamıştı.⁷³ Acaba bu gerçekçi bir beklenti olabilir miydi?

O dönemde Amerikalı kadın işgücü piyasasında tam bir patlama yaşandığı halde (1950’de 18 milyon olan çalışan kadın sayısı on yıl sonra 23 milyona ulaşmıştı) söz konusu işler büyük ölçüde büro ve sekreterlik pozisyonlarıyla, ev içi hizmetlerle, montaj bantlarıyla, öğretmenlik ve hemşirelikle sınırlıydı. Bir yorumcu “Bahsi geçen on yıl içinde üniversiteye girmiş olan kadınların yalnızca üçte biri gerçekten mezun olabilişti,” diye yazmıştı. “Sonuç olarak, Amerikalı kadınların beklenmedik derecede büyük bir miktarı çalışma hayatında olmasına rağmen bunların üst düzey işlerde çalışmadıkları açıkça görülebilirdi. [...] Çalışan kadınların yüzde onun biraz üzerine tekabül eden bir oranı bir meslek sahibiydi ve yüzde altı gibi cüzi bir miktarı da idari pozisyonlarda görev yapıyordu.”⁷⁴

Sözünü ettiğimiz, üniversite eğitiminin evliliğe ve anneliğe hazırlık olarak görüldüğü günlerdi; bunu aşan ve ötesine geçen emeller tehlikeli topraklara adım atmakla bir tutulmaktaydı.

Plath'la aynı dönemde Smith'te bulunan ve evlendikten sonra aldığı Davison soyadıyla *The Fall of a Doll's House: Three Generations of American women and the houses they lived in* adlı kitabı yazan Jane Truslow "1950'li yıllarda sosyal bilimler alanında eğitim görmek biz geçiş döneminde yaşayan kadınların kendimizi –başka bir alanda başarısız olmamak adına gerekli donanımı edinmeksizin– tek bir yönde aşırı geliştirme eğilimine girmemize yol açıyordu," gözleminde bulunmuştu. Onun yazdığına göre Plath kendisiyle kıyaslandığında "Herkesin paylaştığı tehlikeli yanılışmayı çok daha belirgin bir şekilde yaşamıştı ve korkarım, sınırsız olasılıklara yönelik inancı masumiyetten çok açgözlülüğün yakınında duruyordu."⁷⁵ Kendisi de 1955'te *Mademoiselle* dergisinin konuk editörlük görevlerinden birini kazanacak olan Davison'a göre sorun kısmen, hayatlarının pek çok yönünü kompartımanlar halinde yaşamaları gerçeğinden kaynaklanmaktaydı. Kitabında "Zihne dair dekoratif meseleler evin üst katındaki konuk odasında tutulur ya da tavan arasındaki depoya gönderilirken, pratik mecburiyetlerle başa çıkmaya yarayan beceri yeteneği mutfakta kullanılırdı," diye yazmıştı. "Virginia Woolf'u okuyor, onun üzerine konuşmalar yapıyor olabilirdik, ama öğüdünü yeterince özümsememiştik: Onun nasihat ettiği şekilde 'şiiirsel olan ve şiiirsel olmayan düşüncelerimizi tek ve aynı anın içinde sürdürmek suretiyle gerçeklerle bağımızı kopartmamak' adına bir çaba göstermemiştik. Hayatla bütünleşmek yerine onu dönüşümlü olarak yaşamayı seçmiştik ve birilerinin çıkıp önceliklerimizi acımasızca, gerçekçi bir biçimde sıraya koymamız konusunda ısrarcı olması gerekirdi. Ancak böyle bir seçimin şart olduğundan dahi habersizdik."⁷⁶

* Bir Bebek Evinin Çöküşü: Üç Kuşak Amerikalı Kadın ve Yaşadıkları Evler. (ç.n.)

Plath da, diğerk pek çok çağdaşı gibi –Jane Davison’ın (Rona Jaffe’in 1958 tarihli romanına atıfta bulunarak) dikkat çektiğı üzere– “her şeyin en iyisini” istiyordu. Aynı anda heyecan verici bir kariyere ve bir kocayla aileye sahip olmasının önünde herhangi bir engelin olduğunu düşünmüyor ve –en azından kendi kafasında– hem *Ladies Home Journal’a*, hem de *New Yorker’a* yazı yazmasını kesinlikle makul bir durum olarak değerklendiriyordu. Edebiyatta birbirleriyle bu kadar alakasız iki tarzın bir araya gelmesi günümüzde olmayacak bir şey olarak görölse de, 1950’lerde kişinin kendi eserlerini piyasadaki geniş bir beğeni yelpazesinde yer alan yayınlara satması çok daha kabul edilebilir bir olaydı. Plath bu konuda kuşkuya düşecek gibi olduğunda, kıymeti kendinden menkul “ev kadını şair” Phyllis McGinley örneğinden medet umuyordu. McGinley, bir koca ve iki çocuktan oluşan ev hayatını son derece başarılı bir yazarlık kariyeriyle birleştirmeyi başarabilmiş olan bir üniversite mezunuydu. Her ne kadar ismi artık kendine seçkin edebi eserler listelerinde bir yer bulamıyor olsa da, 1930’dan 1960’a kadar olan otuz yıllık dönemde eserleri hem *Ladies Home Journal’da*, hem de *New Yorker’da* yayımlanan McGinley çok sevilen ve sayılan bir yazardı. Bir eleştirmen onun hakkında “Eserleri çok popülerdi ve orta sınıfa mensup evli kadınlara, onların bahtsız kocalarına ve türlü dolaplar peşindeki çocuklarına ait portreleri o kadar zekice kurgulanmıştı ki, iki nesil boyunca McGinley on binlerce adet basılan ve yok satan kitaplarıyla akla gelebilecek herkes kadar iyi tanınan ve iyi kazanan bir yazardı,” yorumunu yapmıştı.⁷⁷ Plath ise evdeki annesine yazdığı mektuplarda, 1961’de *Times Three*’ adını taşıyan ve önsözü Auden tarafından yazılmış

* Üç katı . (ç.n.)

olan şiir derlemesiyle Pulitzer Ödülü'nü alan McGinley'ye duyduğu hayranlığa yer vermişti. İddiasına göre, günün birinde meşhur Phyllis McGinley de onun eserlerini okuyacaktı.⁷⁸

Plath, *Mademoiselle*'deki konuk editörlük pozisyonlarından birini kazanmanın edebiyat alanındaki emellerini gerçekleştirmesine yönelik önemli bir adım olduğunu biliyordu. Aralarında sırf Smith College'dan 20 kişinin bulunduğu 800 adayın katıldığı yarışmada kıran kırana bir rekabet vardı ve Sylvia şansının yüksek olmadığını düşünüyordu. Dergi karar aşamasına geldiğinde yarışmacının not çizelgesinin, iş deneyiminin, yayın geçmişinin ve verdiği ödevlerin kalitesinin yanı sıra uygun bir kişiliğe sahip olup olmadığını da değerlendirmeye tabi tutuyordu. O sırada *Mademoiselle*'in kolej bölümünde çalışan Gigi Marion bu durumu "Görevlerimden bir tanesi de, kendisinden iyi bir konuk editör olup olmayacağını anlamak üzere Smith kolejini aramaktan ve Sylvia Plath'la muhabbet etmekten ibaretti," diye anımsıyor. "Onun bu işi iyi kıvrılabileceğini düşündümse de, uyum sağlayıp sağlayamayacağı konusunda iki arada bir derede kalmıştım. Tavırlarında yapmacık bir hal vardı ki bu bana biraz sorunlu görünmüştü. Oraya başka bir gün gittiğinizde karşınızda bambaşka bir kişi bulmanız mümkündü."⁷⁹

Ne var ki, mayıs başında Sylvia, College Board editörü Marybeth Little'dan editörlük pozisyonlarından birini kazandığı haberini aldı. Kabul ettiğini bildirmek üzere hemen karşı tarafa bir telgraf çekti ve 1 Haziran pazartesi günü sabah saat dokuzda New York'ta işbaşı yapmaya müsait olduğunu doğruladı. New York'a bayılıyordu; mayısın ilk günlerinde eski sevgilisi Ray Wunderlich'le birlikte kentte –tüm masrafları Ray tarafından karşılanan– şahane bir hafta sonu geçirmişti. Orada bulundukları

sırada, hayatında ilk kez yarım kabuk içinde sunulan istiridyelerden yemiş ve ilk kez operaya gidip *Carmen*'i izlemişti. Sylvia, içine Arthur Miller'ın *Cadı Kazanı* ve Tennessee Williams'ın *Camino Real* oyunlarını görme fırsatını da sığdırdığı geziyi hayatının en şahane hafta sonu olarak nitelendirmiş ve tekrar Manhattan'da olabileceği günü iple çekmeye başlamıştı. Gel gelelim, gardırobunu düşününce endişeye kapılmış (birilerinden New York'a giderken yanında götürebileceği şık bir siyah ceket ödünç almıştı) ve dergiden, yanında getirmesi gereken giysiler konusunda birtakım önerilerde bulunan bir mektup aldığı anda muhtemelen küçük çaplı bir panik yaşamış olmalıydı.

Marybeth Little mektubunda “Haziran ayında New York'ta hava bayağı sıcak olabilir. İmalatçılara yapılan ziyaretlerle, öğle yemekleriyle ve ofis işleriyle geçen bir günün ardından akşamüstü beşte de sabahın dokuzundaki kadar derli toplu duran giysilere ihtiyacın olacak,” diye yazmıştı. “Yanına koyu renkli pamuklular, naylon, şantuk, ipek ya da hafif kumaştan takımlar ve tercihen abartısız, koyu renk giysiler alabilirsin. Hafta sonları giyebileceğini düşünerek bir mayo da getirebilirsin. [...] Ayrıca planlarımız arasında ‘süslenip püslendiğimiz’ bir parti vermek de olduğundan, bir gece elbisesi de getirsen iyi olur. Yanına şapkalarını da almayı sakın unutma – korkarım bunlar, insan içine çıkılması gereken etkinliklerin hepsinde sana lazım olacak”.⁸⁰

Plath'la birlikte Amerika'nın dört bir yanından gelmiş on dokuz genç kızdan beklenen, *Mademoiselle*'de çalışırken aynı anda birkaç rolü birden yerine getirebilmeleri idi. “Gözlemci, iş takipçisi, getir götür elemanı, editör, daktilo, yazar olacaksınız. [...] Derginin son teslim tarihleri sınav tarihleri kadar kesindir ve aksatılmaksızın yerine getirilmeleri mecburidir.”⁸¹

Sylvia, çalışacağı bir ay için kendisine verilecek olan 150 doların bir kısmını yatacak yer ve yemek masraflarını karşılamak için kullanacaktı. Harcadığı her kuruşa dikkat etmeye mecburdu ve indirimli fiyattan satılan kılık kıyafet bulabilmek için gözünü dört açmak zorundaydı. Şubat sonunda Myron Lotz ile birlikte martta gidecekleri Yale Üçüncü Sınıflar Balosu'na giyebileceği mükemmel giysiyi –başka bir deyişle askısız gümüş rengi bir üstü ve bele tam oturan, üzeri dökümlü beyaz file kumaşla kaplı bir eteği olan tam boy elbiseyi– gözüne kestirdi. En güzel tarafı da, bugün Smith College kostüm bölümünde muhafaza edilen elbisenin satış fiyatının 50 dolardan 30 dolara düşmüş olmasıydı. Nisan sonunda parasını fazla düşünmeden harcayıp 85 dolarını bir çift Fransız topuklu beyaz keten ayakkabıya, siyah ipekten bir şantuk elbiseye ve bir kahverengi, beyaz ve siyah renkli Meksika baskısından keten takıma yatırdığında annesine bir mektup yazıp kendisini azarlamaması için yalvarmış, daha çok şiirini satabilmek için uğraşacağını ilave etmişti.

Sylvia, ilkbahar tatili boyunca hayatında ilk kez *True Story* dergisine satılacak bir öykü yazabilmek için uğraşıp didindi. Öyküsünün kabul edilmesi halinde en az 100 dolar kazanabileceği umudundan ve yalnızca para kazanma dürtüsünden hareket ederek, bir çiftçinin kızı olan ve kendisinden daha yüksek bir sosyal sınıfa mensup Phil tarafından hamile bırakılan Jenny Martin'i anlatan 13.500 sözcüklük "I Lied for Love"ı* çalakalem yazdı. Hikâyenin ilerleyen kısımlarında Phil, Kore'de hayatını kaybeder ve Jenny babasına hamile olduğu haberini verince adam kalp krizinden ölür. "İtiraf"ın sonunda Jenny, Ilo Pill karaktere-

* Aşk için Yalan Söyledim. (ç.n.)

rinden esinlenerek yaratılmış Estonyalı sarışın bir göçmen olan Ivan’la bir yuva kurar ve adam, çocuğu kendi çocuğuymuş gibi kabul eder. Öykünün ikiz temaları seks ve para –daha doğrusu parasızlık– olarak özetlenebilir. Jenny, tıpkı Sylvia gibi, daha varlıklı sosyal çevrelerden gelen ve babalarında canlarının istediği her şeyi kızlarına satın alabilecek kadar bol para olan öteki genç kızlarla kıyaslandığında hayatta karşısına çıkacak fırsatların ailesinin düşük geliriyle sınırlandığı bilgisiyle yetiştirilmiştir.⁸² Jenny, kendisinden daha yüksek bir sosyal gruba ait kızlarla arkadaşlık edebileceğini düşünmesine rağmen, bir gün kadınlar tuvaletine girdiğinde kız çetesinin kendisi hakkında konuştuğunu, ondan basit bir köylü kızı olarak söz ettiklerini duyar. Bunun üzerine toplumun üst sınıflarına ait kızların davranışlarını taklit edebilmek ve günün birinde aynı pahalı şeylere sahip olabilme umudunu canlı tutmak niyetiyle kendisini değiştirmeye koyulur.⁸³

Sylvia annesinin sıkışık maddi durumunun fazlasıyla bilincindeydi ve onun için sürekli endişeleniyordu. Mayıs’ta Harvard’a gitmek üzere herkesin almaya can attığı National Scholarship’ ödülünü kazanmış olan Warren’a bir mektup yazarak, kendisi maddi anlamda “dibe vurduğundan” kardeşinin eğitim masraflarına Aurelia’nın parasal olarak herhangi bir katkıda bulunmayacağını umut ettiğini belirtti.⁸⁴ Annelerinin yeniden ülser problemleri yaşadığını biliyordu (hatta durum o kadar ciddiydi ki, Aurelia bebek mamasıyla beslenmek zorunda kalıyordu) ve onun para konusunu dert etmesini istemiyordu. Sylvia son derece sinir bozucu olan durumu genel hatlarıyla erkek kardeşine özetlemiş, Aurelia’nın çocuklarına sıkıntı çektirmektense kendini feda et-

* Ulusal Burs. (ç.n.)

meyi yeğleyeceğinden söz etmişti. Dediğine bakılırsa, anneleri o kadar özverili bir insandı ki ondaki diğerkâmlık ruhu bile bir tür hastalık olarak görülebilirdi.⁸⁵ Erkek kardeşine, anneleri çalışmak zorunda kalmasın diye yazı çalışarak geçirme planlarından söz ediyordu – Aurelia’nın kendisine destek olmak amacıyla yaz sıcağında köle gibi çalışması düşüncesine katlanamıyordu. Sylvia hem Harvard yaz okuluna gitmek, hem de ideal koşullar sağlanırsa psikolojiye giriş ve Frank O’Connor’ın kısa öykü derslerini almak istiyordu ve masraflarını karşılamak üzere bir burs başvurusunda bulunmuştu. Bununla birlikte, paralarının yetmemesi halinde, Harvard’a gitmek ile annesinin temmuz-ağustos aylarında işe gitmesi arasında bir tercih yapmak zorunda kalırsa yaz okulundan vazgeçmeye hazır olduğunu da söylüyordu.

Sylvia önceki yıl zarfında 1.000 doların biraz üzerinde bir meblağ kazanmıştı: Bunun 500 doları *Mademoisell’e* den, 250 doları *Seventeen’den*, 100 doları *Harper’s’tan* ve 170 doları da *Daily Hampshire Gazette’den* gelmişti. Bu durumda, Aurelia’ya da biraz uğraşıp aynı şeyi yapma girişiminde bulunmasını öneriyordu. Sonuçta, kadın dergileri için hayatının muhtelif yönlerini –sözgeli mi öğretmenlik işini, tıbbi steno bilgisini– anlatan yazılar kaleme alabilecek kapasitesi vardı. Üstelik Sylvia, annesi yazılarını göndermeden önce kendisinin bunları yayına hazırlamaktan büyük bir mutluluk duyacağını eklemiş ve pratiğini kaybettiğinde tekrar yazı yazmaya başlamanın insana hep zor geldiğini söylemişti.⁸⁶ O yaz Aurelia’yı –tercihen İşçi Bayramı’ndan sonra kira oranlarının düştüğü dönemde– Cape’e götürmek istiyordu ve Warren’a bir mektup yazıp planından bahsetti. Acaba Falmouth ya da Brewster yakınlarında tutulacak bir kulübenin bir haftalık masrafını aralarında paylaşabilirler miydi? Her ikisinin kendilerine ait

problemleri olsa da, o zamana kadarki hayat yolculukları enikonu sorunsuz geçmiş sayılırdı. Hem başarılar da arka arkaya gelmeye başlamıştı: Öğrenim yılının sonunda Sylvia, Smith'ten aldığı iki şiir ödülünün (120 dolar kazandıran Ethel Olin Corbin ödülü ve Elizabeth Babcock ödülü) yanı sıra *Mademoiselle* dergisinden de Cambridge'deki Elizabeth Bowen ile mülakat yapma ve konuk editör rolünün bir parçası olarak, beş genç erkek öğretmen şair hakkında bir yazı yazma siparişini almıştı. Warren'a da yazdığı gibi, her ikisi de emeklerinin karşılığını almadan önce dünyanın savaş yüzünden yerle bir olmamasını umut etmekten başka çaresi kalmamıştı.⁸⁷

Oysa ufukta bir patlama görünüyordu ve bu, dışa değil içe doğru gerçekleşecek olan bir patlamaydı. Sylvia'nın şahane süsü verilmiş dünyasının yıkılması an meselesiydi, ancak bunun dış kaynaklı düşmanların değil, onun benliğini içten kuşatan kuvvetlerin eseri olduğu anlaşılacaktı.

SIRÇA FANUS'UN TEMELLERİ ATILIYOR

31 Mayıs 1953 günü Sylvia, trenle New York City'ye gitmek üzere Wellesley'deki evinden ayrıldı. Manhattan'a yapılan yolculukta ona kendisi gibi *Mademoiselle*'in konuk editörlerinden biri olan ve Syracuse University'de üçüncü sınıfta okuyan Laurie Totten da eşlik etmekteydi. Laurie "Wellesley'de ikimizin arasında iki blok kadar bir mesafe vardı. Onun da editörlük için seçildiği kulağıma gelince bağlantıya geçtik ve New York'a birlikte gittik," diye anlatıyor. "Birbirimize hemen ısınıvermiştik, fakat aklımdan onun tipik bir karma üniversite kızı olduğu düşüncesi geçmişti – o ilk buluşmada genel havasında hiçbir olağanüstülük görememiştim."¹ Grand Central Station'da trenden inen iki genç kadın valizlerini taşımaları için yardım istedikleri birkaç askerin desteğiyle Sylvia'nın epeyce tehditkâr bir kalabalık olarak nitelendirdiği insan yığınlarının arasında kendilerine yol açmaya çalışmışlardı.² Sarı taksi Manhattan'ın kanyonu andıran cam ve çelik yığınlarının arasında kornaya basa basa ilerlemiş ve Lexing-

ton Avenue ile 63. Cadde'nin köşesindeki kadınlara özel bir otel olan Barbizon'un önünde durmuştu.

1953'te bir adabı muaşeret okuluyla kız yurdunun karışımı şeklinde bir yer olarak tarif edilen Barbizon, tehlikeli bir kentte sığınılacak bir liman olarak nam salmış ve varlıklı anne-babalara, biricik kızlarının New York'un baştan çıkarıcı unsurlarından uzakta inzivada yaşadığını düşünüp içlerini rahatlatmasını sağlayan mekânın adıydı. Kendisi de konuk editörlerden biri olan ve haziran ayı boyunca reklam müdürlüğü görevini üstlenen Adele Schmidt, Barbizon'u "bir kız yurdunu ve asgari güvenli bir hapishaneyi"³ andıran, erkeklerin lobi seviyesinden yukarı çıkmasına izin verilmeyen ve fazla endişeli ebeveynlerin kızlarının her gün otele girip çıkarken imza atmasını dahi talep edebildikleri bir yer olarak tarif ediyor. Gel gelelim bu ad aynı zamanda bir başarı tılsımı ve yüzyıl ortasının Manhattan'ıyla özdeşleştirilen, kişinin kendini yeniden keşfetmesiyle yakalanan debdebenin, heyecanın ve cazibenin de bir simgesi gibiydi. Bir haber yorumcusu "Dedikodu sütunlarında ve moda dergilerinin arka kapağında hiç durmaksızın pazarlanan ve hakkında birtakım yazılar çıkan ve nefes kesici reklamındaki deyişle 'Barbizon kızları' olarak adlandırılan 'hırslı, zevk sahibi genç kadınlardan' birine dönüşme hayali kuran genç kızların fantezilerini süsleyen bir yerdi," diye yazmıştı.⁴ Plath, mercan pembesi tuğla binanın kapısından içeri girip de sütlü kahverengi ahşap doğramalarla, İran halılarıyla ve yemyeşil saksı bitkileriyle süslenmiş devasa lobiye adımını atar atmaz, içlerinde Joan Crawford, Eudora Welty, Edith Bouvier Beale, *Titaniç*'ten sağ kurtulan Margaret "Molly" Brown, Grace Kelly ve yazar temsilcisi Annie Laurie Williams gibi birçok ünlünün olduğu otel saikinin izinden gittiğini hissetti.

Plath'ın içinde yeşil halılar, bej rengi duvarlar ve pembeli yeşilli perdeler olan tek kişilik odası binaların çatılarına, bahçelere, 3. Cadde'deki yükseltilmiş tren yoluna ve East River'in uzun ince bir parçasına bakıyordu. Sylvia boynunu biraz zorladığında Birleşmiş Milletler binasını kıl payı seçebiliyordu. Odada bir çalışma masası, yatağın başucundaysa bir gömme radyo ve telefon bulunduğu halde kişiye özel banyo yoktu ve bütün kızlar koridordaki tuvaleti ortak kullanmak zorundaydı. Sylvia ertesi sabah hepsi de aynı kattaki odalarda kalan diğer konuk editör arkadaşlarıyla birlikte aşağı kattaki markette kahvaltı etmiş ve elli sent karşılığında bir meyve suyu, yumurta, iki dilim tostla kahve sipariş edebileceği gözünden kaçmamıştı. Bir ay boyunca New York'ta yaşamının maliyeti kafasını kurcalıyordu (eve yazdığı mektuplar, insanda bir hesap defterine bakıyormuş duygusunu uyandırır). Sylvia, Manhattan'a gitmek üzere Massachusetts'ten ayrılmadan önce kendi mevduat hesabındaki 100 doların çek hesabına aktarılmasını annesinden rica etmişti, zira o sırada söz konusu hesaptaki meblağ topu topu bir dolardı. Annesine yazdığı yayımlanmamış bir mektuptaysa, kendisini akşam yemeğine ya da tiyatroya götürebilecekleri ve herhangi bir masrafa girmeden bu gibi lüksleri tadabileceği beklentisiyle, New York'tayken birtakım ilginç erkeklerle tanışmayı umut ettiğini yazmıştı.⁵ Kendisinin *-Sırça Fanus'*ta da yazdığı gibi- pahalı sekreterlik okullarına kaydolmuş ya da buralardan mezun olmuş ve bir erkekle tanışıp iyi bir evlilik yapmak umuduyla Manhattan'da takılan zengin kızlardan oluşan Barbizon sakinlerinin büyük çoğunluğuna ait olmadığını farkındaydı. Romanda, Amazon adındaki kadınlara özel bir otelde kalan Sylvia'nın kurgusal benliği Esther, bu tür kızlardan biriyle olan konuşmasını ve onun kâh Noel'de İsviçre'de kayak yaparak,

kâh Bermuda ve Brezilya’da tatile giderek geçen gösterişli hayatından nasıl da sıkılmış bir hali olduğuna dair gözlemini aklından geçirmiştir. Plath “Bu tip kızlar sinirime dokunuyor” diye yazmıştı. “Kıskançlıktan dilim tutuluyor.”⁶

Mademoiselle’deki ilk gününün sabahında Sylvia üzerine şık bir takım giyindi, ama tam odasından çıkacağı sırada burnu kanamaya başladı. Kan damlaları elbisesinin üzerine sıçrayınca üstünü değiştirip kahverengi bir elbise giyinmek zorunda kaldı. Barbizon ile *Mademoiselle*’in 575 Madison Avenue’da bulunan ofisinin arasındaki sekiz blokluk mesafeyi yürüyerek kat etti. Sabah 9’da derginin koyu yeşil ve pembe konferans odasında, 1935’ten beri *Mademoiselle*’de bulunan ve “dergiyi ileri taşıyan ve harekete geçiren kuvvet” olarak nitelendirilen efsanevi editör Betsy Talbot Blackwell ile tanıştı. Bir gözlemci onun için “Hiçbir gösterişi olmayan genç kadınları New York’a getirip onlara modaya uygun kıyafetler giydiren, saçlarına yeni bir şekil verip makyajlarını düzeltir ve sonra da fotoğraflarını dergiye koyardı,” diye yazmıştı.⁸ O dönemde *Mademoiselle*’de yardımcı moda editörü olarak çalışan Edith Raymond Locke’a bakılırsa, Blackwell dergiyi “genç kadınları hem içten, hem dıştan besleyen”⁹ bir şey olarak görmekteydi ve gerçekten de, o haziran sabahında yirmi konuk editöre hitaben yaptığı ilk karşılama konuşmasında “sağlığı dehanın önüne koymaları” ricası yer almaktaydı.¹⁰

Sylvia, içlerinde dördü onun deyişiyle Paris’te mankenlik yapabilecek kadar güzel olan diğer konuk editörlerle tanışmaktan dolayı mutlu olmuş, ancak yeni pozisyonunu öğrendiğinde heyecanı kursağında kalmıştı: Kendisi, gerçek sorumlu yazışları mü-

* *Sırça Fanus.*

dürü Cyrilly Abels'in gözetiminde çalışmak üzere konuk sorumlu yazışları müdürlüğüne getirilmiş ve bu karar onu hayal kırıklığına uğratmıştı. Eş sanat yönetmenlerinden biri olarak atanan Laurie Woolschlager (kızlık soyadı Totten) "Sylvia, konuk kurmaca editörü olmak istiyordu ve Cyrilly Abels ile birlikte çalışıyor olmaktan dolayı mutsuzdu," diye anlatıyor. "Cyrilly Abels insanın omzuna ağır yükler bindiren bir idareciydi ve sürekli diyet yaptığı için de her daim huysuz bir insandı."¹¹ Dergiden konuk editörlere gönderilen bilgi notlarına bakılırsa Cyrilly Abels "son teslim tarihlerinin patronuydu" ve "görevi her işin doğru düzgün yürüdüğünden emin olmaktı. Dergicilik alanındaki geniş okuma deneyimi ve önde gelen yazarlar, yayıncılar ve yazar temsilcileriyle olan kişisel ilişkileri sayesinde özgün, haber değeri olan konuları seçmek ve her bir makaleyi kotaracak doğru yazarı bulmak konusunda ustaydı."¹² O sabah Abels, geleceği parlak, öğretmenlik yapan beş şairi –George Steiner, Richard Wilbur, William Burford, Alastair Reid ve Anthony Hecht– anlatan "Kampustaki Şairler" yazısının dergiye daha uygun bir üslupta yeniden yazılması gerektiğini Sylvia'ya bildirdi. Öğle yemeğinden sonra Sylvia makaleyi yeniden yazma işine devam etti ve öğleden sonra konuk editörlerin kısaca tanıtıldığı "Foto Biyografiler" bölümünde çıkacak ve Alman asıllı Amerikalı moda fotoğrafçısı Herman Landshoff tarafından çekilecek olan fotoğraf için poz verme sırasının gelmesini bekledi. Landshoff, Sylvia'dan kanepeye oturmasını ve elinde bir gül tutmasını istemişti. Plath, *Sırça Fanus*'ta Esther'ın ağlamaklı olacağı korkusuyla fotoğraf çekiminden kaçmaya çalıştığını, hatta işi makyaj odasında saklanmaya kadar vardırıldığını anlatır.¹³ Fotoğrafçı onu biraz daha neşeli görünmeye ikna ettikten sonra, Esther ağzını oynatır ama bunun bir vantrilok kukla-

sının tebessümü kadar sahte ve yapmacık bir şeye dönüştüğünü hissedip gözyaşlarına boğulur. Gerçekten de, Sylvia'nın fotoğrafları Landshoff'un çektiği diğer konuk editör fotoğraflarıyla karşılaştırıldığında, bunlarda insanı bayağı tedirgin eden bir şeylerin olduğu görülebilir. Plath'ın gözleri öteki genç kadınlarda var olmayan manik bir parıltıyla ıslıl ışıldır; yüzündeki ifade zoraki ve yapmacıktır ve gülümsemesi sabit, neredeyse anlamsız bir sırtışı andırmaktadır.

“Foto Biyografiler” bölümünün ilk satırı “Acaba MADE-MOISELLE Konuk Editörlük yarışmasını kazanan ve Ağustos Kolej sayısında çalışmak üzere bir aylığına New York’a gelen bir genç kız nasıl biridir?” cümlesiyle başlıyordu. Sylvia bu soruya cevap verememişti, çünkü o sıralarda başka bir kimlik krizinin ilk evrelerini geçirmekle meşguldü. Barbizon’dan annesine gönderdiği bir mektupta “Hayat o kadar sert ve hızlı geliyor ki, bazen ben bile kim olduğumu merak ediyorum,” diye yazmıştı.¹⁴ Ayrıca *Mademoiselle* konuk editörlerin elyazılarını tahlil etmek üzere bir grafolog* görevlendirmişti ve Sylvia fotoğrafının üzerinde şu satırlar yer almaktaydı: “Sylvia sanat alanında başarılar kazanacak. Biçim ve güzellik duygusu gelişmiş. Yaptığı işten büyük bir haz alıyor.” Bu satırlar, Herry O. Teltscher tarafından gönderilen orijinal ve üzerinde düzeltme yapılmamış olan analizden epey farklıydı. “Güçlü yönleri: Çalışma deneyiminden yoğun bir haz almak; moda ve iç dekorasyon alanlarında kullanabileceği biçim, güzellik ve tarz duygusu gelişmiş. Başarıya susamış bir kişilik. Zayıf yönleri: Yüzeyselliğinin, yapmacık davranışlarının ve dış görünümüne sinmiş katılığın üstesinden gelmesi gerekiyor.”¹⁵

* Yazı uzmanı, yazıdan karakter tahlili yapabilen kimse. (ç.n.)

Plath'ın kişiliğindeki bu özel durumu hiç kuşkusuz Cyrilly Abels da fark etmiş olmalıydı. Sylvia'yı "Onda bu kadar genç bir insanda rastlanamayacak bir içinden geldiği gibi davranamama hali vardı," sözcükleriyle anımsıyor. "Derin duygular yaşayabilen bir kız olduğu halde, hislerini –belki çok yakın arkadaşlarının haricinde– kimseye belli etmezdi."¹⁶ Acaba Abels, Sylvia'yı biraz fazla zorlamış olabilir miydi? İşler ve gelecekler bölümündeki konuk editörlerden biri olan Janet Rafferty (kızlık soyadı Wagner) "Sylvia, kendime göre çok daha prestijli bulduğum bir pozisyona getirilmişti, ama bulunduğu konum sanatsal yazma yeteneklerini kullanması bakımından elverişli değildi," diye anlatıyor. "Ondan bir 'yönetici' olmayacağı çok belliydi. Sylvia'yı çoğu zaman gözlerden uzak bir yerde, editörü Cyrilly Abels ile yaşadığı bir terslik yüzünden gizli gizli ağlar halde bulurdum."¹⁷ Abels, *Sırça Fanus*'ta kafası iyi çalışan ve edebiyat alanında birinci sınıf bağlantılara sahip çirkin yüzlü bir kadın ve Esther'ı ofisine çağırıp onu dergideki işine yönelik bariz ilgisizliği konusunda soru yağmuruna tutarak ağlatan bir yönetici olan Jay Cee rolünde karşımıza çıkar. Haziran ayı boyunca Cyrilly Abels, aralarında yeni kitap dergisi *Discovery*'nin eş yayın yönetmeni Vance Bourjailly'nin de bulunduğu çok sayıda önemli şahsiyetle tanışmaya çağıran bir sürü kısa notu Sylvia'ya göndermiş ve haklarında eleştiri yazıları kaleme alması için ona düzenli bir akış halinde Rumer Godden, Elizabeth Bowen, Noël Coward ve Dylan Thomas gibi ünlü isimlerin elinden çıkmış yazılar vermeye başlamıştı. Sylvia reddetme notunu yazan kişi tarafına geçtikten sonra, daktiloda birtakım tanınmış yazarların ve gazetecilerin eserlerini geri çeviren mektuplar yazmaktan suçlulukla karışık bir haz alıyordu. Onu en çok mutlu eden de, şiirlerini defalarca reddeden *New Yorker* dergisinin bir elemanına

yazdığı mektuptu. Ret mektuplarına kendi imzasını atarken içten içe mutlak bir kötücül tatmin duygusu yaşamaktaydı.¹⁸

Sylvia diğerkonuk editörlerden birkaçıyla –en çok da, birlik-te Greenwich Village ve Central Park civarında yürüyüşe çıktığı Laurie Totten’la– epeyce yakınlaştığı halde, ötekiler onun halini tavrını sevimsiz buluyorlardı. O dönemde Galesbury, Illinois’daki sosyal bilimler koleji Knox’ta öğrenim gören Janet Rafferty *Sırça Fanus*’taki Betsy karakterinin esin kaynağıdır. Plath kitapta “Te-pesinde zıplayan sarı atkuyruğu ve Sigma-Chi-Kulub’nn-en sevimlisi gülümseyişiyle Betsy tam bir Kansaslıydı,” diye yazmıştı.¹⁹ Bugün Janet, Sylvia’yı bir Ivy League’ zppesi olarak anım-sıyor. “Sylvia, 575 Madison Avenue adresindeki ilk günümüzde tanışmak istediğim bir numaralı insandı,” diye lafa giriyor. “Son-radan, her ikimiz de yazma kategorisinde başarılı olduğumuz için onun da benimle tanışmaya hevesli olduğu ortaya ıktı. Birliktey-ken bol bol gülerdik, ama onun ABD’de Lake Placid’in batısında Kızılderili doğal koruma alanlarından başka hiçbir şeyin bulun-madığı fikrini taşıdığı gün gibi ortadaydı. Knox’un taşranın ücra kesimindeki bir yerde bulunduğunu düşünür ve beni her zaman Kansas’tan gelmiş bir kız olarak tanıttırdı. Sylvia benimle arkadaş-lığını sürdürmüş, ama Knox’un aslında ‘geri kalmış bölge’ okulu olduğuna ve benim bu duruma rağmen yarışmayı kazandığıma dair düşüncesinin herkesçe bilinmesini istemişti.”²⁰

Mademoiselle’deki ilk günlerden birinde konuk editörlere pa-halı ve şık bir restoranda öğle yemeği daveti verildi. Maryland

* ABD’nin kuzeydoğusundaki Yale, Harvard, Princeton, Columbia, Dartmouth, Cornell, University of Pennsylvania ve Brown gibi yüksek prestije ve eğitim ba-şarısına sahip üniversitelerin genel adı. (.n.)

Üniversitesi'nde okuyan ve dergide konuk ürün koordinatörü olarak çalışan Ann Burnside Love, Sylvia'nın restorandaki davranışları karşısında şaşkınlık yaşadığını anımsıyor. Ann "Öğlen yemeği, kızların birbirlerini biraz daha iyi tanıması için tertip edilmişti ve biz de henüz birbirimizi büyük bir dikkatle gözlemleme aşamasındaydık. Hepimiz ne yapmamız ya da nasıl davranmamız gerektiğini el yordamıyla bulmaya çalışıyorduk," diye anlatıyor. "Üzerine bembeyaz bir masa örtüsü serilmiş olan bu güzel masadaki yerlerimizi almamızın üzerinden çok geçmeden büyük çukur bir tabakta havyar servisi yapıldı. Havyar masadaki herkes için getirilmişti, ama Sylvia elini uzatıp tabağı önüne çekti ve yemeye başladı. Koca bir kâse dolusu havyarı kaşıkla yemeye koyuldu. Kendi kendime 'Bu ne kabalık,' diye düşündüğümü hatırlıyorum, ama onun hiç kimseye aldırış ediyormuş gibi bir hali yoktu. Alabildiğine nezaketsiz biri olduğunu düşündüm. Bu olaydan sonra, kendisiyle ilgimi kestim ve korkarım, ondan hoşlanmamı ya da onu beğenmemi gerektirecek herhangi bir sebep bulamadığımı da söylemem gerekiyor."²¹

Plath, *Sırça Fanus*'ta havyar olayından söz etmiş ve bunu romanın üçüncü bölümündeki konuk editörlerin hayali *Ladies' Day* dergisindeki bir öğlen yemeğine katıldıkları sahneye dahil etmişti. O sabah, Esther kahvaltı edecek zaman bulamamıştır ve kurt gibi aç olduğu için koca bir kâse havyarı silip süpürmüştür. Kesme camdan yapılmış havyar kâsesi aynı zamanda Esther'in gelecekten beklentilerinin de bir simgesi gibidir: Esther'ın şehir kulübünde başgarson olarak çalışan büyükbabası düğün gününde ona yiyebileceği kadar çok havyar bulmayı vaat etmiştir. Ancak romanda da itiraf ettiği gibi, Esther'ın evlenmeye hiç niyeti yoktur. Plath, evlenecek bile olsa "Bana yetecek havyar almaya bü-

yükbabamın parası yetmezdi, tek çaresi kulübün mutfağını soyup bir bavula doldurmaktı,” diye yazmıştı.²² Sylvia gibi, Esther’ın gözünde de havyar arzuladığı, ancak o zamana kadar mahrum kaldığı stressiz bir eğitim görmesine yetecek kadar para ve kendi cinselliğini ifade etme yeteneği ve özgürlüğü şeklinde özetlenebilecek hayatın bir simgesine dönüşmüştür. O halde, havyar kâsesi önüne konulduğu anda Sylvia’nın 1950’lerde eğitilmiş genç kızların davranışlarını belirleyen ve kısıtlayan normal görgü kurallarını unutacak ya da göz ardı edecek kadar büyük bir öfkeye kapılmış olmasına hiç şaşmamak gerek. Plath kendi sınıfının ve altyapısının çizdiği sınırların dışında kalan deneyimleri yaşamaya açtı. Bu her ne kadar içindeki açlığın küçük bir tezahürü olsa da, onun isyankâr ve alışılmışın dışına çıkan karakterini yansıtan bir olaydı.

3 Haziran sabahı yirmi konuk editör yıldız biçimindeki bir grup fotoğrafı için poz verdiler. Fotoğraf tasarımından sorumlu Edith Raymond Locke, Herman Landshoff tarafından yapılan çekimin karmaşık bir işe dönüştüğünü anımsıyor. Kendisi “o tuğla terasın üzerindeki bir köprüde duran fotoğrafçıyla aşağıdaki yirmi kızın arasında mekik dokuyan” kişiydi. “Bir şapkayı ya da bir kolu yarım santimetre düzeltebilmek için bir oraya bir buraya koşturup durdum. Fotoğrafçı tam bir mükemmeliyetçiydi ve feci titiz bir adamdı.”²³ Yıldız biçiminin tepesinde duran Sylvia resmin altında yayımlanan metinden sorumluydu. “Bu sezon akşam maviliğinin büyüüne kapılmış yıldız gözlemcileriyiz,” diye yazmıştı. “Moda takımıyıldızında ilk olarak MLLE’in ekose kumaşları ve süveterlerdeki astronomik çeşitlilik dikkatimizi çekiyor. Ve erkekler, erkekler, erkekler – sıkı durun: Sırtınızdaki gömlekleri çıkarıp atıyoruz! Teleskopumuzu dünyanın dört bir yanındaki üniversite haberlerine odaklıyoruz ve birtakım konu-

ları ele alıp bunların üzerine tartışmalar yapıyoruz. Aydınlatılan konular arasında akademik özgürlük, kızlar birliği tartışması, bizim haddinden fazla etiketlenmiş (ve karalanmış) kuşağımız var. Favori alanlarımızda kendi türlerinin en iyi örnekleri olan yıldızlar, meslekler ve gelecek konulu planlarımızı parlak bir ışıkla aydınlatıyor. Nihai yörüngelerimizi anlatan yıldız falları henüz elimize ulaşmamış olsa da, biz Konuk Editörler olarak kampusun yıldızı MLLE'in bize sunduğu fırsatla olumlu bir beklenti içine girmiş bulunmaktayız.”²⁴

Mademoiselle'in takdim ettiği New York pek çok açıdan bir film setini, Sylvia'nın sahte olduğunu gayet iyi bildiği yapaylıkla inşa edilmiş bir dünyayı andırmaktaydı. 10 Haziran'da Sylvia ve diğer konuk editör arkadaşları 55. Cadde ile Fifth Avenue üzerinde bulunan St. Regis Hotel'in çatı terasındaki resmi bir partiye davet edilmişlerdi. Dışarıdan bakıldığında her şey fazlasıyla mükemmel görünüyordu: Sylvia, tavanı günbatımında gökyüzünün aldığı renklere boyanmış restoranda otururken birbirleriyle dönüşümlü çıkan iki orkestranın yaptığı müziğin tadını çıkarmaktaydı. Akşam yemeğinin karides, tavuk, salata ve parfeden oluşan tabakları bir bir önünden alınıp götürülürken kendini dans pistine atmış ve bir elinde votka limon kokteyliyle, çatı terasından kuşbakışı görünebilen ıslıl ıslıl Manhattan silüetini seyre dalmıştı. Gel gelelim, gecede yolunda gitmeyen bir şeyler vardı: Birincisi, erkekler genç olmasına gençtiler, ancak hepsi de dergi tarafından söz konusu etkinlik için tutulmuş yakışıklı göstermelik tiplerdi. Sonradan *Sırça Fanus*'ta da anlatacağı gibi, olaya dışarıdan bakan bir tanık onun burada hayatını yaşadığını varsayabilirdi. Yaşadığı şey, kusursuz bir Amerikan Rüyası örneği değilse, başka ne olabilirdi? Yoksul bir aileden gelen bir genç kız on dokuz yıl boyunca

adı sanı duyulmamış bir kasabada yaşadıktan sonra en üst düzeydeki üniversitelerden birine gitmesini sağlayan bir burs kazanıyor ve “sonunda kendini özel arabasıymışçasına New York’u rahat rahat idare ederken buluyor.”²⁵ İşin gerçeği bundan çok daha karmaşıktı. Plath’ın kendi kurmaca karakteri Esther’ı anlatırken yazdığının aksine, değil kendini, başka hiçbir şeyi idare edecek gücü yoktu. New York’ta geçirilecek bir ayın onu heyecanlandırmış olması gerektiğini kendisi de biliyordu, ama tepkilerinde normal olmayan bir şeyler vardı. Kendini içi boşalmış ve ruhsuz bir varlık gibi hissediyor ve halini fırtına öncesi sessizliğine benzeterek, kendisi için “çevremdeki karmaşanın içinde yuvarlanıp gidiyordum” ifadesini kullanıyordu.²⁶

Gerçekten de, Manhattan’daki hayat sanki daha bir hızlanmış ve Sylvia’nın gerçekdışı bulduğu yoğun bir nitelik kazanmış gibiydi. 11 Haziran’da Sylvia ve diğer konuk editör arkadaşları taksiyle New York City Balesi’ne götürüldükleri sırada araç sıkışık trafikte durmak zorunda kaldı. Genç hanımlar yolun açılmasını beklerken, uzun boylu bir adam başka bir arabadan inerek yanlarına geldi ve kendini disk jokey Art Ford olarak takdim etti. Genç hanımlara, orada tek bir taksinin alamayacağı kadar çok sayıda güzel genç kızın bulunduğunu söyledikten sonra taksi ücretini ödedi ve hepsine birer kokteyl ısmarladı. Ford, hanımlara sabaha karşı üçte programı sona erdikten sonra buluşmayı ve onlara Greenwich Village’in gece manzarasını göstermeyi de teklif etmişti. Plath, *Sırça Fanus*’ta Ford’u, konuk kolej editörü Carol LeVarn’dan esinlenerek yarattığı platin saçlı sosyete kızı Doreen’la çıkmaya başlayan DJ Lenny Shepherd karakterinin ilham kaynağı olarak

* *Sırça Fanus*.

kullanmıştı. Konuk editör Laurie Levy “Ben Lenny’nin gerçeğiyle tanışmıştım,” diye anlatıyor. “Adam [Art Ford] o dönemde tanınmış biriydi ve Sylvia’nın ‘Doreen’ karakterini yaratırken esinlendiği genç kız gerçekten de kitapta anlatılan ilk tesadüfi tanışmadan sonra onunla çıkmaya başlamıştı. Sahneye çıkmaya hevesleniyordum ve Carol benim için bir ses sınavı ayarladı. Adamın dairesine girdiğimde onu bir havluya sarınmış halde karşımda buldum, nokta. Benden şarkımı söylememi istedi ve tıraş olmak için odadan çıkarak aldırışsız tavrını sürdürdü. [...] Az sonra ben de çıkıp gittim.”²⁷ Ann Burnside geçmişe dönüp baktığında “Sylvia kitapta Carol LeVarn’un bayağı canına okumuştur. Ben hep hayatı *Sırça Fanus* yüzünden asıl mahvolan kişinin Carol olduğunu düşünmüşümdür,” yorumunda bulunuyor.²⁸

Sylvia, Art Ford’la birlikte çabuk tarafından bir kokteyl keyfi yaptıktan sonra New York City Balesi’ni seyretmek üzere Batı 55. Cadde’ye yollandı. Sahne arasında Yale’de ikinci sınıf öğrencisi ve Marcia Brown’un da arkadaşı olan Melvin Woody’ye rastladı. İki arkadaş temsilden sonra bir şeyler içmek için 52. Cadde ile 3. Cadde civarındaki bir-iki bara gidip felsefe muhabbeti yaptılar. Bugün Connecticut College’dan emekli bir felsefe profesörü olan Mel “O gece ışıyla adeta gözümü aldığını hatırlıyorum,” diyor. “Etrafına ışık saçıyordu. ‘Keyfi yerinde’ olduğunda gerçekten ıslıl ıslıl parlardı. O gece birlikte şahane vakit geçirdik –ruh ikizi olmuştuk– ama Sylvia manik ya da hipomanik evrede olmalıydı. Onunla, lise sona gittiğim dönemde bana yazdığı mektup vesilesiyle tanışmıştım. Oda arkadaşı Marcia Brown’a gönderdiğim şiirlerimi okumuştur. Şiirlerimi beğendiğini söylüyordu –oysa bence o kadar iyi değillerdi– ve ondan sonra da benzer konulara ilgi duyduğumuzu görmüştük.”²⁹

Sylvia, New York'u ne kadar çok sevdiğini iddia ederse etsin, kentte daha uzun zaman geçirdikçe kısmen korunaklı bir hayat sürdüğüne dair farkındalığı daha da artmıştı. Parasızlık yüzünden haziran ortasında Exeter'daki mezuniyet törenine katılamadığı erkek kardeşine yazdığı bir mektupta Smith'teki bir hayli basit ve düz hayatını Manhattan'ın –D.H. Lawrence'ın *Aşık Kadınlar*'ından yaptığı 'yaşam ağacındaki ölü parlak urlar'³⁰ alıntısındakileri andıran insanlarla dolu– aşırı enerji yüklenmiş yoğunluğuyla kıyaslıyordu. Sylvia aynı mektupta, sadece birkaç haftalık bir süre zarfında, çok yakından dünyanın gözlerinin önünde ortadan ikiye ayrıldığına tanıklık ettiğini söylüyor ve “çatlaman bir kavun misali içinin dışına çıktığı”nı ekliyordu.³¹

Bu imge, Sylvia'nın 16 Haziran'da bir reklam ajansındaki öğle yemeği sırasında yakalandığı ptoman* zehirlenmesinin sonucunda yaşadığı fiziksel temizlenme vakasından yola çıkılarak yaratılmıştı. Janet Rafferty “Olay, *Sırça Fanus*'ta da büyük ölçüde benim hatırladığım şekilde anlatılmış,” diyor. “Batten, Barton, Durstine & Osborn'da herkese ajansı gezdirdikten sonra, öğlen yemeğinde lezzetli bir yengeç salatası olduğunu düşündüğüm bir şey ikram etmişlerdi. Tadı çok güzel olduğu için hepimiz ondan bol bol yedik. Sıcak bir gündü, herhalde bizim yemeğe oturmamız beklenirken mayonez bozulmuş olmalıydı. Sylvia'yla birlikte Barbizon'a dönmek için bir taksi tuttuk – onun taksideyken kusmak üzere olduğunu hatırlıyorum, ama taksici ne olup bittiğini anladı ve aracı hemen kenara çekti. Biz de kapıyı açtık ve Sylvia, 63. Cadde ile Lexington'daki kaldırımın tam altındaki ızgaraya kustu. Ondan sonra ben de hastalandım ve biraz uzanmak için

* Bozulan yiyeceklerde bulunan ve zehirlenmeye yol açan bir madde. (ç.n.)

yukarı çıktım. Orada kendimize ait tuvaletlerimiz olmadığından, bizim katımızdaki tuvalette bütün bir gün ve gece boyunca feci bir koku olmuştu. Ertesi sabah çoğumuz toparlanmıştık.”³²

Sylvia’nın hastalığı, Julius ve Ethel Rosenberg’in gerçekleşmesi an meselesi olan idamını haber alınca varoluşsal bir boyut kazanmıştı. Rosenberglar, Amerika’nın atom silahları programına dair sırları Sovyetler Birliği’ne verdikleri gerekçesiyle New York’taki Sing Sing cezaevinde elektrikli sandalyede idam edilen Komünist Parti üyeleriydiler. Onların idam edildikleri gün olan 19 Haziran’da Plath güncesine, günlük gazetelerde çarşaf çarşaf yayımlanan ve radyoda sürekli dönüp duran haberlerin midelerini bulandırdığını yazmıştı. Ona asıl dehşet verici gelen şeyse, bu ölümleri kuşatan ezici kayıtsızlık duygusu ve insanların, Amerika devletinin iki vatandaşının hayatını söndürmek üzere olduğu gerçeğine hiç aldırış etmiyormuş gibi görünmeleri idi. Güncesinde *Mademoiselle*’in ofislerinde yaşanan ve konuk editörlerden biri olan iri yeşil gözlü, güzel bir kızın derginin konferans odasındaki divanda yaptığı şekerlemeden uyanıp Rosenberglar’ın ölecek olmasından duyduğu memnuniyeti belirttiği ve tekrar uykuya daldığı bir günü anlatmıştı. Kızın beyanı Amerikan halkının habere verdiği ve “koskocaman, demokratik, fena halde sıkılmış, kayıtsız ve kendi halinden hoşnut esneme”ye eşdeğer tepkinin bir simgesiydi.³³ Plath *Sırça Fanus*’un ilk satırında çiftin ölümünden söz edecekti: “Rosenberglar’ı elektrikli sandalyede idam ettikleri yaz garip, boğucu bir yazdı ve ben New York’ta ne aradığımı bilmiyordum.”³⁴ Daha sonra, aynı yaz mevsiminde geçirdiği elektroşok tedavisiyle kendi ruhsallığının ve yaratıcılığının idam edilmesini deneyimledikten sonra Plath onlarla doğal bir empati kurduğunu öne sürmüştü.

Sylvia iç dünyasındaki çalkantılara rağmen, New York'ta yoğun bir tempoda yaşayan dertsiz-tasasız genç kız rolünü oynamayı sürdürüyordu. Geçirdiği gıda zehirlenmesi yüzünden *Vanity Fair* dergisine yapılacak olan geziyi ve *Let's Do It Again* filminin ön gösterimini kaçırmasına kaçırmıştı, ama Birleşmiş Milletler'de çalışan Rusça simültane çevirmeni Gary ya da Igor Karmiloff'la buluşmak ona büyük bir keyif vermişti. Sylvia erkek kardeşine yazdığı bir mektupta Gary'yi tarif ederken her zamanki tipik aşırı coşkulu sözcüklerini kullanmıştı: Adam dünya üzerindeki en “zeki” ve “şahane” insandı; hayatında gördüğü en büyüleyici ve çekici erkekti.³⁵ Gary, Sylvia'nın aklını öyle bir başından almıştı ki, genç kız hayatının geri kalan kısmında da onun bir eşini arayıp duracağından kuşkulanmaktaydı. Plath *Sırça Fanus*'ta, BM çalışanı adama boyu onun zevkine göre biraz kısa olsa da, açık kahverengi saçlara, koyu mavi gözlere ve hayat dolu bir yüz ifadesine sahip yakışıklı bir adam olan Constantin karakterini uygun görmüştü. Gary güzel dişli ve bronz tenli bir adamdı ve insanların onu Amerikalı sanması işten bile değildi, ancak Plath'ın yazdığı gibi, onda hayatında karşısına çıkan bütün Amerikalı erkeklerde eksik olan bir özellik mevcuttu: Sezgi yeteneği.³⁶ Gary ve Sylvia, çıktıkları akşam kaldırım üstündeki İtalyan yemeği yenilebilecek bir kafeye gitmiş, ardından genç adamın Greenwich Village'daki çatı katı dairesine çekilip müzik dinlemişlerdi. Gary, Christopher Street'teki tek yüksek apartman binasının on ikinci katındaki soldan Hudson River'ı, sağdan şehir merkezindeki gökdelenleri gören bir terası da bulunan stüdyo dairesiyle gurur duyuyordu. Plath, *Sırça Fanus*'ta Esther'ın yemekten sonra Constantin'in

* Bunu Yine Yapalım. (ç.n.)

dairesine onun kendisini baştan çıkarmasına izin vermek niyetiyle gittiğini yazmıştı. Esther terasta oturup Hudson'daki kıyı römorkörlerinin uğultusunu dinledikten sonra onun yatağına biraz uzanmak üzere içeri girer. Sabahın üçünde gözünü açtığında adamın da yanında olduğunu görür, ama aralarında hiçbir şey olmamıştır ve genç kız otele döner. Plath "Constantin, elimi tutmanın dışında beni baştan çıkarmaya pek hevesli görünmüyordu," diye yazmıştı.³⁷ Acaba gerçek hayatta neler olmuştu?

Igor, "Sylvia Plath [benim açımdan] özel biri olarak tanımlanamaz," diye söze giriyor. "Sadece NYC'ye' aşına olmayan bir Smith College öğrencisiydi, hepsi bu. Öteki Smith öğrencilerinin neye benzediğini görmek için [onunla tanışmayı] kabul ettim; zira daha önce de Simon & Schuster'da asistan olarak çalışan ve pek çok bakımdan ilginç biri olan Margaret adındaki bir Smith öğrencisiyle çıkmıştım. Sylvia Plath [onun kadar] çekici bir kız değildi –benim zevkime göre fazla iri ve yapılıydı. Üstelik insanı baştan çıkaran tiplerden de değildi –taşralı havası ağır basıyordu ve galiba yemek yerken [o] bana kendi edebi beğenilerinden ve çalışmalarından söz etmişti, sonra da benim Christopher Street'teki evime gitmiştik. Sylvia Plath'ın normalde beğeniyle bakması gereken iki parça Çin işi oymalı mobilyamı da, satın alabilmek için bir haftalık maaşıma kıydığım vikunya yatak örtümü de yeterince önemsemediğini anımsıyorum. Sylvia'ya dair herhangi olumsuz bir hatıram yok. Dengesiz biri olmadığını rahatlıkla söyleyebilirim, sadece biraz 'ağırkanlıydı'. Bana olan duygularını eve [Warren'a mektubunda] yazdığı şekilde göstermemiştii [...] Constantin hakkında yazdıklarının çoğu büyük ölçüde hayal ürünü ve aslında zamanında benimle paylaşmış olması gereken şeyler."³⁸

* New York City. (ç.n.)

Sylvia, New York'ta geçirdiği dönemi “acıdan, partilerden ve işten” oluşan öldürücü bir terkip olarak nitelendirmişti; bu durumda, yaşadığı ıstırabın anlamı ve kaynağı konusunda birtakım tahminlerde bulunmak bizi ilginç bir yere götürebilir.³⁹ Ptoman zehirlenmesi yüzünden büyük bir sıkıntı çektiğini (tedavide gıda zehirlenmesine ek olarak derialtı iğneleri de yapılmaktaydı) biliyoruz ve kentin haziran sıcağını insanı boğan ve enerjisini tüketen bir tatsızlık olarak yaşamıştı. Güncesindeki söz konusu kayıta bahsettiği yoğun ıstırap, karşısında insanı yabancılaştıran ve onun hassas ruhunun kaldıramayacağı kadar fazla modern bir kent bulduğunda hissettiği zihinsel acıyı anlatıyor olabilirdi. Erkek kardeşine yazdığı bir mektupta, Manhattan'dayken metroda yolunu kaybettiği bir gün bozuk para toplamak için ellerinde fincanlarla dolaşan bir sürü dilenciyle ve kolları ya da bacakları olmayan bedensel özürlü insanlarla karşılaştığını anlatmıştı.⁴⁰ Aklına Central Park'taki hayvanat bahçesinde gördüğü manzarlara gelmiş ve insanı hayvandan ayırt eden yegâne şeyin kafeslerin pencerelerinde demir parmaklıkların bulunması olduğunu ileri sürmüştü. Tanık olduğu ve deneyimlediği her şeyi aklından geçirmeye çalıştığında zihni patlayıp ortadan ikiye ayrılacakmış gibi hissediyordu. Warren'a yazdığı aynı mektupta onu New York'tan alıp Wellesley'ye getirecek olan treni bir tabuta benzetmişti ve her ne kadar satır aralarında bir kara mizah ruhu dolaşıyor olsa da, haziranın sonuna gelindiğinde Sylvia'nın ruhsal dengesinin ciddi biçimde bozulduğuna hiç kuşku yok. Acaba Sylvia onu bu kadar tedirgin edecek ne yaşamış olabilirdi? 20 Haziran'da, Forest Hills'deki bir şehir kulübü dansında güncesinde “zalim”⁴¹ olarak nitelendirdiği José Antonia La Vias adındaki Perulu bir adamla tanışmıştı. Kendisi bu tanışmanın ayrıntılarına girmemiş

ve adamdaki zalimliğin kendini nasıl gösterdiğini örneklerle anlatmamıştı. Avusturya kentlerine ve kırsal kesimine ait pastoral manzaralar içeren 1953 takvimindeki kısa notlara bakarak tek öğrenebildiğimiz, Sylvia'nın adamın East Side'daki dairesine gitmiş olduğudur. Orada neler olup bittiğini muhtemelen hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz, ama rehber olarak *Sırça Fanus'u* kabul ettiğimizde, Sylvia az daha tecavüze ya da yarı tecavüz sayılabilecek bir olaya kurban gidecekmiş gibi bir izlenim ediniriz.

Plath romanda New York'un banliyösündeki bir şehir kulübünde yaşanan ve kendisinin alter egosu Esther'in, varlıklı bir Perulu olan Marco'nun ve (Art Ford'un kurmacadaki karşılığı olan) disk jokey Lenny Shepherd'in bir arkadaşının karıştığı bir cinsel saldırı olayının çarpıcı bir tasvirine yer vermişti. İlk karşılaşmalarında Esther, Marco'nun elmas kravat iğnesinden gözlerini alamayınca adam iğneyi ona tek bir şartla verir, ancak küçük bir hizmette bulunup “elması yeniden kazanırım” diyerek niyetini belli etmiştir.⁴³ Adam mücevheri verdiği sırada parmaklarıyla kızın kolunun alt kısmını sıktığında Esther'in kafasına onun bir kadın düşmanı olduğu dank eder. Plath “Kadın düşmanları Tanrı gibiydiler: İncitilemez ve güçlü,” diye yazmıştı.⁴³ Gecenin ilerleyen saatlerinde Marco ona vurur, defalarca sürtük diye hitap eder, elbisesini yırtar ve sonra da zorla üstüne çıkar. Romanda Esther adamı başından savmayı becerir, ancak kendini kirlenmiş, aşağılanmış ve kullanılmış hisseder. Amazon'a döner dönmez otelin çatısına çıkar ve bütün giysilerini korkuluktan aşağı atar. Orada, tanyeri ağarmadan önceki saatlerde durarak giysilerinin –ya da sahte benliğinin dışsal simgelerinin– tek tek Manhattan'ın karanlık yüreğine karışıp gözden kaybolmasını seyreder. Ann Burnside Love, “Gerçekten de böyle bir şey yaptığını duymuş-

tum. Barbizon'un çatısına çıkıp giysilerini aşağı atmıştı," diyor. Hem de söz konusu olan birkaç parça giysi değildir: Love, "Orada konuk editör olarak kaldığı son gecede elbisesinden kombinezonuna, hatta sabahlığına varana kadar bütün gardırobunu aşağı atmıştı," diye bir ekleme yapıyor.⁴⁵

Sylvia, New York'taki son gününü onu Staten Island feribotuyla bir gezintiye çıkararak eski flörtü Ray Wunderlich'le geçirdi. Kentte birlikte geçirdikleri süre zarfında Ray, onun davranışlarında birtakım değişiklikler olduğunu fark etmişti. Ray, "Kendinden utanıyordu," diyor. "Kendinden utanıyordu, çünkü hakkından gelemeyeceği, bilakis onun hakkından gelebilecek birtakım alt edilemez şeylerle karşılaşmıştı. Bunların karşısında daha sağlam durabilmiş olması gerektiğini düşünüyordu. Bana kendisini huzursuz eden ve haz etmediği birtakım insanlarla karşılaştığından söz etmişti. Bunların kim olduğunu söylemedi, ancak onlardan tuhaf şahsiyetler olarak bahsetti. Zihinsel dengesini yeniden kazanabilmesi için bayağı bir uğraştım."⁴⁶ Ray'ın hatıraları Sylvia'nın lisedeki İngilizce öğretmeni olan ve haziran sonunda himaye ettiği öğrencisinden garip bir mektup almış bulunan Wilbury Crockett tarafından da doğrulanmıştı. "New York'ta bulunan Sylvia'dan bir mektup almıştım. Mektup evine dönmesinden önce elime geçmişti. Şöyle diyordu: 'Beni bir daha görmek istemeyeceksiniz, Mr. Crockett, ümitlerinizi boşa çıkardım.'"⁴⁷

Sylvia, Smith'teki profesörlerinden birinin New York için kullandığı deyişle: "Babil"den dönüşünde istasyonda ailesi tarafından karşılandı.⁴⁸ Annesi onun "yorgun" ve "suratsız" görüldüğünü söylemiş ve bu yüzden aynı günün sabahı gelmiş olan haberi kızına vermeye korkmuştu. Habere göre Sylvia, Frank

O'Connor'ın Harvard Yaz Okulu'ndaki kısa öykü sınıfına kabul edilmemişti.⁴⁹ Aurelia kendince mümkün olan en kayıtsız tavırla Sylvia'ya durumu açıklamaya çalışarak ona sınıfın dolu olduğunu ve gelecek sene yeniden başvuru yapması gerekeceğini söyledi. Aurelia sonradan, arabanın dikiz aynasına baktığında Sylvia'nın betinin benzinin attığını gördüğünü ve "yüzüne oturan dehşet ve yoğun umutsuzluk ifadesi ödümü patlatmıştı"⁵⁰ diye düşündüğünü anımsayacaktı. O andan itibaren kızının davranışlarında bir değişiklik olduğunu sezinlemiş ve Sylvia'nın her zamanki *joie de vivre*'inin* sönmüş gibi görüldüğünü fark etmişti. Aurelia, kendi annesi Grammy'nin Sylvia'nın sadece bir süre kafasını dinlemeye ihtiyacı olduğuna dair düşüncesinden bahsederek sözlerine devam etmişti. Ne de olsa, genç kız geçen yılı yoğun bir stres altında geçirmişti. Aurelia "Nefes alacak zaman bile bulamamıştı ve biz de onu 'her şeyi oluruna bırakıp biraz rahatlaması' konusunda teşvik etmiştik," demişti.⁵¹

Aurelia'nın sözleri hiçbir zaman yeterince sorgulanmamış ve yıllar içinde muhtelif eleştirel çalışmalarda ve biyografilerde tekrar tekrar karşımıza çıkmıştır. Buradaki temel sorun, hikâyesinin inandırıcılıktan uzak olmasına bağlanabilir. Aurelia'nın, kızıyla ilgili bilgi kırıntılarını tek tek toplayıp saklama konusunda saplantılı olduğunu biliyoruz. Onun gözünde hiçbir şey yoktu ki fazla önemsiz sayılsın: Öyle ki, saklanan şey radyodaki bir yarışma programının Sylvia'nın çocukken göndermiş olduğu bir soruya cevaben yolladığı bir not da, *Seventeen* dergisinin ona Noel tebriki olarak yolladığı seramik bir fayans da, bir kâğıt parçasına yazılmış olan bir alışveriş listesi de olabilirdi. Aurelia'nın velilik

* (Fr.) Yaşama sevinci. (ç.n.)

merakı sayesinde, Plath arşivleri bir yazara ait mevcut en eksiksiz kayıtları sunabilecek durumdadır. Bunu göz önüne aldığımızda, onun Harvard'tan gelen bu kadar önemli bir mektubu saklamamış olmasında bir tuhafılık olduğunu anlayabiliriz. (Maalesef, Harvard'ın da bu gibi yazışmaların kayıtlarını tutmadığı anlaşıyor.)

Söz konusu belge kaybolmuş ya da bir öfke nöbeti sırasında kasten çöpe atılmış olabilir miydi? Her ikisi de olabilirdi, ancak tüm bunlar Aurelia'nın 1953 yazında Sylvia'nın dostu Marcia Brown'a yazdığı tuhaf bir mektuba açıklık getirmekte yetersiz kalıyor. Üzerine "gizli" notu düşülmüş olan bu mektupta Sylvia'nın eve döndüğünde karşılaştığı şartlar anlatılmaktaydı: "Eve bir tür acil durum gerginliği hâkimdi. Grammy ağır hastaydı ki Grammy bizim hayatımızın merkezini oluştururdu." Aurelia'nın yaşanan krizi anlatan ve *Letters Home*'da yayımlanan açıklamasında, annesinin Sylvia'yı istasyondan almak üzere arabada kendisine eşlik ettiği bilgisi yer alıyordu. Peki ama, sağlığı ailesine her an ölebileceğini düşündürecek kadar kötü durumda olan bir kadın, gerçekten de bu araba yolculuğunu yapmış olabilir miydi? Üstüne üstlük, Aurelia'nın "eski ülser"i nüksetmiş ve "ciddi ve pahalı" bir operasyondan kurtulmak için dinlenmeye mecbur kalmışken. Aurelia, Cambridge, Massachusetts'te bulunan ve Sylvia'nın yaz okuluna giderken paylaşmayı planladığı bir dairede yaşayan Marcia'ya kızının evdeki sorunlar yüzünden o yaz Harvard'a gitme fikrinden caydığını yazmıştı. Marcia'ya eskisi gibi "şen şakrak" olmaya devam etmesini söylemiş, ancak Sylvia'nın hatırı için Cambridge'de yaşadığı deneyimleri ballandıra ballandıra anlatmamasını rica etmişti. "Benim kızım biraz zayıf düşmüş," diye yazmıştı ve onun düşüncesine göre en çok da "açık havada yapılacak egzersizlere

ve genç insanlara” ihtiyacı vardı. Buradaki asıl ilginç noktaysa, Sylvia’nın Frank O’Connor tarafından reddedilmesi bahsini Aurelia’nın hiçbir şekilde açmamış olmasıydı.⁵²

Aurelia, kelimenin gerçek anlamıyla endişeden yatağa düşmüş vaziyetteydi. Ülser derdiyle uğraşması yetmezmiş gibi, bir de annesini kaybedeceğini düşünerek endişelenmekteydi. Bu durumda, Sylvia’nın o yaz evde kalmasının aile açısından daha iyi olacağını düşünmüş olması muhtemel. En kötü ihtimalle ne olabilirdi ki? Kızının özgür bir şekilde yazı yazacak zamanı olacaktı ve kendisi de Sylvia’ya (zor zamanlarda ailesine destek olmak için kullanabileceği yararlı bir pratik beceri olan) stenoyu öğretebilirdi ve o da (ailede hiçbir zaman yeterince bulunmayan) paradan tasarruf edebilirdi. Üstelik, Sylvia’nın genel hal ve tavırlarından ve eve yazdığı mektuplardan, New York deneyiminin onu bitap düşürdüğü de anlaşılmaktaydı. Plathların karşı sırasındaki evlerden birinde oturan Peter Aldrich “New York’tan döndüğü 1953 yazında, kafasının dağınık olduğunu anlamıştım,” diye konuşmuştu. “Her zaman görmeye alıştığım gülümseyen kız gitmiş, yerine başka bir insan gelmişti.”⁵³ Yazın evde kalıyor olması Sylvia’ya hem dinlenme, hem de gelecek öğrenim yılının ağır sorumluluklarına karşı kendini hazırlama fırsatını verecekti.

Elbette, Sylvia her zaman Frank O’Connor tarafından reddedildiğine inanmış ve bunun da gönderdiği “Sunday at the Minton’s” hikâyesinin zayıflığından kaynaklandığını tahmin etmişti. Gel gelelim, temmuzun ilk birkaç gününde her şeye rağmen Harvard’a gidip psikolojiye giriş ya da O’Connor’ın yirminci yüzyıl romanı dersi gibi başka bir konunun üzerine eğilip eğilmemek meselesine kafa yormaya başladı. Buradaki asıl derdi paraydı, çünkü söz konusu tecrübenin ona takriben 250 dolara patlayaca-

ğını tahmin ediyordu. Güncesine bir kez daha zengin bir aileden gelmemiş olması gerçeğini ve sadece gelecek yılın masraflarını karşılayacak sınırlı bir para kaynağına sahip olduğunu yazmıştı.⁵⁴ Ayrıca, başka bir ders almak için Harvard'a gidecek olması ve sonuçta yaz boyunca tek bir kuruş kazanmaması durumunun eylülde döneceği Smith'ten iyi bir burs alma şansını azaltma ihtimali de onu endişelendiriyordu. Harvard'a gitmektense tezinde yazmayı düşündüğü Joyce'u okumaya ve *Seventeen*, *Ladies Home Journal* ve belki de *New Yorker* ile *Accent on Living* dergilerine yazmak üzere çalışmalar yapmaya karar verdi. Artık Marcia'yı kıskanmaktan vazgeçmek ve kendi rutinini kurmak zorunda olduğunu biliyordu. İçinde hayattan elini eteğini çekmek yönünde kuvvetli bir arzu duymasına rağmen, yaratıcılığını mümkün olan en iyi şekilde besleyecek bir yaşam tarzı benimsemesi gerektiğini anlamıştı. Bunun için de insanın sadece yaratıcı düşünme potansiyeline sahip olması yetmez, aynı zamanda akıllıca bir strateji de uygulaması gerekirdi.⁵⁵

Sylvia zihnini halihazırda kuşatan endişelerden uzaklaştırmak adına son bir gayretle, Newport'taki deniz kuvvetlerine ait Officer Candidate School'a* kaydolmayı beklerken Wellesley'deki annesinin yanında kalan Gordon Lameyer ile daha çok zaman geçirmeye başladı. Sylvia ile Gordon sonraki iki hafta boyunca neredeyse her gün görüşerek birlikte oğlanın Jaffrey Canter, New Hampshire'daki teyzesine ziyarete gitmek, Beethoven ve Brahms senfonileriyle kendi şiirlerini seslendiren Frost, e.e. cummings ve Dylan Thomas kayıtlarını dinlemek ve *Finnegans Wake*'in sayfaları arasında güçlkle ilerlemek gibi faaliyetlerde bulundular.

* Subay Adayı Okulu. (ç.n.)

“İkimiz de Joyce’un son eserinin şahane bir muammalar toplamı, bir Çin kutusu, bir labirent bulmacası ve kesilmesi olanaksız gibi duran bir Gordiyon düğümü olduğunu hissetmiştik.”⁵⁶

Sylvia, Gordon’ın yanındayken hayatında her şey güllük gülistanlıkmiş gibi davranıyordu ve oğlan da, yeni kız arkadaşını mahveden tek kişilik cehennemden habersizdi. 6 Temmuz’a gelindiğinde Sylvia, Harvard Yaz Okulu’ndaki öteki derslerden birine katılmama kararından pişmanlık duymaya başlamış ve onu yiyip bitiren boğucu bir olumsuzluk duygusunun pençesine düşmüştü. Artık kafadan “hasta” olduğuna kanaat getirmişti ve kendi kendine sürekli bir yanını jiletle keserek bedenine zarar vermek, hatta hayatını sona erdirmek düşüncelerinden uzaklaşması yönünde telkinlerde bulunuyordu.⁵⁷ Yaşadığı uykusuzluk sorunu öyle ciddi boyutlara çıkmıştı ki, 14 Temmuz’da gece boyunca sadece iki saat uyku uyuyabilecek durumdaydı. Gözünün önünden bir türlü gitmeyen, kendi sonunu akıl hastanesine kapatılmış ve deli gömleği giydirilmiş biri olarak hayal ettiği görüntüler onu canından bezdirmişti ve içini dolduran öldürücü öfke duygusunun tetikleme-siyle, aynı odada kaldığı annesinin canına kıymayı dahi aklından geçmişti. 1955’te yazdığı ve *Mademoiselle*’in kurmaca yarışmasına gönderdiği otobiyografik kısa öyküsü “Tongues of Stone”da Plath nasıl başkarakterinin yatağında oturup annesinin nefes alıp verişlerini dinlediğinden söz eder –bu ses sinirini öyle çok bozmuştur ki, içinden yataktan çıkmak ve annesini boğmak gelir. Hiç değilse bunu yaparak tanık olduğu feci çürüme sürecine –tıpkı “ölümün başı” gibi “kendisine sırtıp duran” bir şeye– engel olabilecektir.⁵⁸

* Taştan Diller. (ç.n.)

Sonraki dönemlerde, bol miktarda terapinin ve psikiyatrinin, ona annesinden nefret etme iznini vermesinin ardından Plath, Aurelia'ya karşı içinde biriktirdiği olumsuz duyguların hepsini ifade edebilecek duruma gelecekti. Ancak 1953 yazında hem cınai arzularına, hem de bunların çıkış noktasını anlamak konusundaki yetersizliğine fena halde canı sıkılıyordu. Öfkesinin kaynağı ne olabilir? Bunun sebebi, Frank O'Connor'ın Harvard kursuna kabul edilmemesi olayında annesinin dürüst davranmadığından kuşkulanması olabilir miydi? Aurelia'nın türlü numaralar çevirerek onu evde kalmaya zorlamış olmasına mı kırılmıştı? Ağustos-ta Gordon'a yazdığı bir mektupta, "evdeki hayatın onun ilgisine muhtaç olması sebebiyle" Harvard yaz okulu fikrini mecburen bir kenara bırakmak durumunda olduğunu yazmıştı.⁵⁹ Kullandığı cümleden dillendirilmemiş bir küskünlüğün kokusunu almak mümkün.

Aurelia'nın söylediğine göre, Sylvia –artık Dick Norton olduğunu bildiğimiz– adı belirtilmemiş bir arkadaşını "Sunday at the Mintons"daki Henry karakterinin esin kaynağı olarak kullandığı için de suçluluk hisleriyle kıvranmaktaydı. Aurelia "Bu tepkisi, söz konusu otobiyografik roman 1963'te ölümünden kısa süre önce Londra'da yayımlandığında onun duygusal anlamda *Sırça Fanus*'tan uzaklaşmasının habercisi olarak da görülebilir," demişti.⁶⁰ Kendisi *Letters Home*'da bizlere, Sylvia'nın "kendine çekidüzen verme gayreti" içinde annesini ona Gregg stenosu öğretmesi konusunda ikna ettiğini, ancak birkaç başarısız girişimin ardından bundan vazgeçtiğini de anlatmıştı. Aurelia "Sonradan, böyle bir işe kalkıştığımıza pişman oldum," demişti. "Zira sonuçsuz kalan girişimimiz onun gitgide yoğunlaşan başarısızlık ve yetersizlik duygularını iyice artırmaya yaramıştı."⁶¹

15 Temmuz'da Sylvia alt kata indiğinde Aurelia kızının bacaklarında birkaç tane kısmen iyileşmiş yara izi olduğunu fark etti. Sylvia, bunlarla ilgili olarak sorguya çekildikten sonra, annesine cesaretinin olup olmadığını görmek için kendi kendini yaraladığını söyledi. Sonra da Aurelia'nın elini tutup "Ah, anneciğim, dünya ne berbat! Ölmek istiyorum! Gel birlikte ölelim!"⁶² diye bir konuşma yaptı. Burada Sylvia'nın yaşadığı psikolojik krizin varlığını onun sadece kendi hayatına son verme arzusunda değil, annesinin de kendisiyle birlikte ölmesine yönelik temennisinde göstermiş olması önemli bir noktadır. Aurelia kızını kollarına aldıktan sonra, sıkıntısının sadece tükenmişlikten kaynaklandığını ve onun hayatta uğruna yaşanabilecek her şeye sahip olduğunu söyleyerek içini rahatlatmaya çalıştı. Bir saat içinde iki kadın, acil psikoterapi önerisinde bulunan aile doktoru Francesca Racioppi'den randevu almayı başarmışlardı.

Sylvia'nın hiç haz etmediği ve kısa bir süre sonra tatile çıkan bir psikiyatrla yapılan bir seansın ardından genç kızın sorumluluğu Doktor Kenneth Tillotson'a devredildi. Anneyle kızın hiç tanımadığı, Aurelia'nın "yumuşak ve babacan görünen yaşlıca bir adam"⁶³ olarak tarif ettiği Doktor Tillotson, esmer bir genç kadının da karıştığı bir seks skandalının ardından Belmont, Massachusetts'teki psikiyatri hastanesi McLean Hospital'dan kovulmuştu. 1947 Ekimi'nde yirmi sekiz yaşındaki Anne Marie Salot, Tillotson'ın "kendisine yönelik cinsel ilgisinin sağlığını tehlikeye attığı" iddiasıyla Devlet Akıl Sağlığı Dairesi'ne şikayette bulunmuştu.⁶⁴ Suçlama ortaya çıktığında ve Salot, işinden ayrılmaya zorlandığını ileri sürdüğünde, McLean'in başhekimi Tillotson'ın istifasını istemişti. Ne var ki, skandal uzun süre gizli tutulamamış ve 1949 Mayıs'ında Tillotson ile Salot ahlaksızlık suçlamasıyla

büyük jürinin önüne çıkmışlardı. Her iki taraf da suçunu kabul etmiş (çiftin, Salot'nun şikayette bulunmasından önce bir ilişki yaşadığı ortaya çıkmıştı) ve evli psikiyatr 750 dolar para cezasına çarptırılmıştı. Eyaletteki Tıbbi Tescil Heyeti onu üç ay boyunca görevden uzaklaştırmasına rağmen, kendisi Belmont'taki evinde özel muayenehane açarak mesleğini icra etmeyi sürdürmüştü.

Sylvia'yı Carlisle'daki Valley Head Hospital'da muayene eden Tillotson, yeni hastasına bir uyku hapi kürü önerdi. Acaba Sylvia'nın zihnini kendi dertlerinden uzaklaştıracak bir iş bulması iyi bir fikir olabilir miydi? Teorik olarak, adamın dile getirdiği öneri iyi bir fikre benziyordu ve ilk başlarda Sylvia da her sabah Newton-Wellesley Hastanesi'ne gidip insanlara yardım etmekten mutluluk duymuştu. Görevlerinden biri de, bunu kendi başlarına yapamayacak kadar ağır hasta olan kişilere yemek yedirmektir. Orada bulunduğu dönemde, Sylvia ölmek üzere olan eski resim öğretmeni Miss Hazelton'a kaşıkla yemek yedirmişti. Gordon'a 23 Temmuz'da yazdığı bir mektupta karşılaştığı çok sayıda vaka-dan söz ediyordu: Doğuştan down sendromlu çocuklar, yaşlılık dertlerinden mustarip ihtiyarlar, yeterince sağlıklı görünen ama birkaç gün sonra hastaneye döndüklerinde kendilerini tanıyamayacak hale gelmiş insanlar. Yaşadığı deneyim, dediğine bakılırsa, hepimizi hayatlarımızın sonunda bekleyen şeyin içyüzünü kavramasına olanak vermişti.⁶⁵ *Sırça Fanus*'ta Esther, annesinin önerisi üzerine (insanın kendini gereğinden fazla düşünmekten kurtulmasının tek yolu, kendisinden daha kötü durumdaki birine yardım etmesiydi) kasabadaki hastanede bir iş bulur ve bir gün, doğumhanedeki bütün hastaların çiçeklerini karıştırarak bir gerginlik yaşanmasına sebep olur. Kadınlar ona karşı tavır alınca Esther bir daha geri dönmek üzere hastaneden kaçar.

Sylvia'nın da bir çalışan olarak Newton-Wellesley Hastanesi'ndeki macerası fazla uzun sürmedi, çünkü çok geçmeden ayakta tedavi edilen bir hasta olarak kendisi de orada tedavi görmeye başladı. Olup bitenler, "Kasabadaki bir marketten psikoloji üzerine kâğıt ciltli kitaplar satın almaya başlamıştı. Kendi içine kapanmıştı ve ağır ilerleyen, ancak şiddeti gitgide artan bir tempoyla aklını kaçırdığını düşünüyordu. İnsanın bu kadar az şey bilmesinin tehlikeli bir durum olduğunu söylemişti," diyen Gordon'un da dikkatinden kaçmamıştı.⁶⁶ Gordon, temmuz sonlarında bir hafta sonu ikisi birlikte öpüşüp koklaşırlarken Sylvia'nın onu "şehvet düşkün" diye suçladığını da anımsıyordu.⁶⁷ Aralarındaki yakın temas New York'ta başına gelen cinsel saldırıya dair hatıralarını canlandırmış olabilir miydi? Gordon "Çok açık sözlü ve çeşitli rollere girmekten hoşlanan biri olan Sylvia, bana hep kendini tensel zevklere normalde olduğundan daha açık biri olarak gösteriyormuş gibi gelmiştir," diye anlatıyor. "Tıpkı Scott Fitzgerald'la evlenmeden önce Zelda'nın yaptığı gibi, Sylvia da insanlarda cinsellik anlamında gerçekte sahip olduğundan daha fazla bilgiye sahipmiş izlenimi uyandırmaktan hoşlanırdı."⁶⁸

Doktor Tillotson, onu yaşadığı depresyondan sarsarak çıkarmak niyetiyle temmuz sonunda başlaması planlanan bir dizi elektroşok tedavisi reçete etmişti. Sylvia'yı arabayla hastaneye götürüp getiren kişi, Aurelia'nın arkadaşı ve karşısındaki evde oturan Betty Aldrich idi. Peter Aldrich "Annemin bana Sylvia'nın oraya gitmekten nefret ettiğini, ancak gitmek zorunda olduğunu da bildiğini söylediğini hatırlıyorum," diyor. "Bazen Aurelia'nın onu zorla arabaya bindirdiği de oluyordu. Ben de 'Acaba kıza orada neler yapıyorlar,' diye düşünürdüm. Gözümde elektrikli sandalye görüntüleri canlanırdı. Onu tedaviden sonra sadece bir

kez annemin arabasından inerken gözücuyla görmüş ve hiç olmadığı kadar cansız görüldüğünü fark etmiştim. Kendi kendime ‘Bu Sylvia değil. Ona ne yapmışlar böyle?’ diye düşündüm. Sanki canı çekilmiş gibiydi.”⁶⁹

Bahsi geçen tedavi, 1930’larda İtalyan nöropsikiyatrlar Ugo Cerletti ile Lucio Bini’nin, hastalık nöbetlerini elektrik şokları uygulayarak tetiklemek üzere hayvanlar üzerinde bir dizi deney yapmasının sonucunda geliştirilmişti. Doktorlar 1937’de yeni tekniklerini bir insanın üzerinde denemişlerdi ve 1940’lara gelindiğinde söz konusu prosedür depresyon tedavisinde kullanılmak üzere Amerika ile Britanya’ya da gelmiş bulunmaktaydı. Bu dönemde elektroşok genellikle “ıslah edilmemiş” –başka bir deyişle, kas gevşeticilerin kullanılmadığı biçimiyle– uygulanmaktaydı ve bunun sonucunda da hastalar sık sık vücutlarında kırık çıkıklara yol açacak kadar şiddetli kasılmalar yaşamaktaydı. Sylvia’nın kendi deneyimi –*Sırça Fanus*’ta ve şiirlerinde tasvir edildiği haliyle– insanın zihninde modern bir gotik romandan alınmış bir parçayı okuduğu çağrışımını yaratır. Sonradan, Olive Higgins Prouty kötü yönetilen elektroşok tedavisinden Doktor Tillotson’ı sorumlu tutacak ve Sylvia’nın intihar teşebbüsünde suçu onun üzerine atacaktır. Gordon Lameyer, “Sylvia’nın uçarı hayal gücünde EST [elektroşok tedavisi] tertibatı, Ortaçağdan kalma bir işken-ce donanımına eşdeğerdi,” diye anlatıyor. “Bu psikiyatru onu söz konusu düzeneğe almadan önce anestezi amaçlı bir ilaç vermemiş ya da iğne yapmamış olduğundan, Sylvia şakaklarına takılan elektrotlarla öyle büyük bir travma yaşamıştı ki –pek de mantıksız olmayan bir şekilde– sanki bilinmeyen bir suç yüzünden elektrikli sandalyede idam ediliyormuş hissini yaşamıştı.”⁷⁰ Sylvia cezalandırıldığına inanıyordu. Peki ama, onu ne için cezalandırıyorlardı?

Ne yapmış olabilirdi? Acaba gereğinden fazla mı hırs yapmıştı? Gözünü çok yükseklerle mi dikmişti? Yoksa sebep hem bir kadın, hem de bir yazar olmasında mı aranmalıydı?

Başarısız elektroşok tedavisi onun, halihazırda son derece kırık durumdaki kimlik duygusunu parçalamış ve yok etmişti. Aurelia'ya göre "1953'teki ilk yanlış uygulanan şok tedavisinin ardından doğru anımsama yetisi –somut ve duygusal anlamda– zarar görmüştü. Geçmişte yaşadığı en mutlu tecrübeler bile içine işleyen kuşku ve karamsarlık duygularının gölgesinde kalıyordu."⁷¹ Aurelia bir başka özel notta "Mlle'den sonra yaşadığı ruhsal çöküntü [bizi] yetersiz bir şekilde uygulanan elektroşok tedavisine götürdü; bu da benliğinin 'ikiye' bölünmesiyle sonuçlandı," diye yazmıştı.⁷²

Sylvia korkunç elektroşok seanslarına katlandıktan sonra bile hayatına sanki hiçbir şey olmamış gibi devam etmeye çalıştı ve annesinin, insanın başına ne gelirse gelsin üzüntüsünü başkalarına belli etmemesi gerektiği görüşüne uygun davranmayı sürdürdü. Gel gelelim, kendini eskisinden daha iyi hissetmiyordu; aksine, hayatının geri kalanını bir akıl hastanesinde geçireceğinden emin gibiydi. Sylvia bunun utancıyla yaşayamazdı. Üstelik, halihazırda para sıkıntısı çeken annesinin böyle bir durumun sonucunda ekonomik olarak mahvolmasını da kaldıracak hali yoktu. Aurelia, Olive Higgins Prouty'ye yazdığı bir mektupta Sylvia için "Hayatının sona ermesini istemesinin tek bir sebebi var," demişti, "o da, bizi uzun süreli acılardan ve masraftan kurtarmaktı. Şöyle ki, bir arkadaşımızın kızı sinirsel bir rahatsızlık geçirmişti ve dört yıl boyunca akıl hastanesinde kalmıştı. Bu süre zarfında ebeveynleri kızlarına en iyi özel bakımı sağlayabilmek uğruna beş parasız kalmıştı. Sivvy bize bu sıkıntıyı yaşatmak istemiyordu."⁷³

Temmuzun ortalarında Sylvia günlük tutmayı bıraktı. Güncesi –artık buna günce denilebilirse– sadece bir takvimdeki birkaç nottan ibaretti ve 11 Ağustos’ta Totem Pole’a gittiğini belirten bir not ve 17 Ağustos’ta Marcia’ya telefon etmesini anımsatan bilgi notu gibi kayıtlarla sınırlıydı.⁷⁴ Bu nottan sonra 1953’ten geri kalan günlerin payına yalnızca boşluklar düşmekteydi. Aurelia’nın anımsadığına göre yaz boyunca “Sylvia yazmak, konsantre olmak ve bitirme teziyle ya da başka herhangi bir yazılı çalışmayla bağlantılı zihinsel görevlerini yerine getirmek konusunda güçlük çekmesi sebebiyle depresyondaydı.”⁷⁵ Sylvia da kendini okuyamayan ya da yazamayan bir insana dönüşmüş gibi hissettiğini itiraf etmiş ve yazı yazamayacak olması halinde hiç kimsenin onu ilgi çekici bulmayacağını düşünerek korkuya kapılmıştı.⁷⁶ Varlığını yazdıkları üzerinden tanımlayan kadının kendisi, bomboş bir sayfa olup çıkmıştı.

Sylvia o yazın, hayatının son yazı olmasına artık karar vermişti. 22 Ağustos’ta, Dick Linden ve Melvin Woody’nin katılması kararlaştırılan kumsaldaki çift çifte randevuya dostu Marcia Brown’la birlikte gitti. Plath, *Sırça Fanus*’ta arkadaşlarının isimlerini gizlemiş (Marcia Jody’ye, Dick Mark’a ve Mel de Cal’e dönüşmüştü), ancak bunların dışındaki fazla bir şeyi gizleme gereğini duymamıştı. Profesör Woody “Ben *Sırça Fanus*’taki Cal oluyorum,” demişti, “ve onun kitapta anlattığı şeyler de genel hatlarıyla olanları özetliyor.”⁷⁷ Plath, Cal’i bebek gibi bir yüzü ve beyaza çalan sarı renkte gür saçları olan son derece zeki bir genç adam şeklinde tarif etmişti. Woody “Yaptığı tarif, o yaştaki halime tıpatıp benziyor,” demişti.⁷⁸ On üçüncü bölümde, Cal ile Esther, Ibsen’in *Hortlaklar* oyunundaki ahlaki göndermeler üzerine konuşurlar; genç kı-

zın bunu hatırlamasının sebebi, burada aklını kaçıran bir oğlanın hikâye edilmesi idi: “Delilerle ilgili okuduğum her şey kafama kazılıyor, bunun dışındaki her şey uçup gidiyordu.”⁷⁹ Sohbet ilerledikçe laf dönüp dolaşıp en iyi intihar yöntemine gelir. Acaba Cal kendini öldürecek olsa bunu nasıl yapardı? Cal, Esther’ın sorusuna tabancayla beynini dağıtacağı cevabını verir. Sonradan Dick Linden, Gordon Lameyer’a Sylvia’nın yaptığının aslında “onları intihar etmenin en iyi yöntemi konusunda sorguya çekmek” olduğunu söyleyecekti. Gordon’ın dediğine göre “O sırada, genç kızın bu yönde ilerlediğine dair en ufak bir kuşku duymamış ve bunun sadece akademik bir ilgiden kaynaklandığını düşünmüşlerdi.” *Sırça Fanus*’ta Esther suda boğulmayı kafasına koyarak ve yanına Cal’i de alarak denizde açılmaya başlar. Anlatılan, Plath’ın doğrudan gerçek hayattan çekip aldığı bir olaydır. Profesör Woody “Birlikte yüzerek açıldığımızı hatırlıyorum,” diyor. “Yüzdüğümüz sırada içimden bir ses onun denizde durmaksızın açılabileceğini söylüyordu ve ben de geri dönmek zorunda olduğumu söyledim.”⁸¹ Gel gelelim, Sylvia denizde boğulmak için elinden geleni ardına koymamış olsa da, tasarısı başarısızlıkla sonuçlanmıştı, çünkü denize her dalışında su onu geri püskürtüp durmuştu. Sonraki dönemlerde Plath, güncesine Virginia Woolf’un intihar yöntemini taklit etmeye çalıştığını yazacaktı: “Ne var ki, boğulmayı beceremedim.”⁸² Sylvia, hayatına son vermeyi gerçekten istiyorsa çok daha sistemli davranmak zorunda olduğunu anlamıştı.

1953’ün bunalıcı derecede sıcak 24 Ağustos pazartesi gününde Aurelia, II. Elizabeth’in taç giyme törenini anlatan *The Queen is Crowned*^{*} belgeselini izlemek için Boston’a giderken o

* *Sırça Fanus*.

** Kraliçe Tacını Taktı. (ç.n.)

gün biraz daha iyi görünen kızını büyükanne ve büyükbabasına bıraktı. Sylvia, ev tamamıyla kendine kalana kadar bekledikten sonra –Warren işe gitmişti ve büyükanneyle büyükbaba arka bahçede güneşleniyorlardı– sessiz sedasız yukarı kata çıkıp annesine ait çelik kutunun kilidini kırdı ve kutudan, içinde elli tane uyku hapı bulunan şişeyi aldı. Uzun bir yürüyüşe çıktığını ve takriben bir günden önce dönemeyeceğini belirten bir notu alelacele yazdı. Ardından, bir bardak suyla ilaç şişesini bodrum katına götürüp döşeme altındaki boşluğun girişini kapatan bir kütük ve çıra yığınına kaldırdı ve sürünerek bu iğreti mağaraya girip odunları özenle tekrar yerlerine koyduktan sonra hapları yutmaya başladı. Plath, *Sırça Fanus*’ta bundan sonra neler olduğunu anlatmıştı: İlaç kutusunun içindekileri midesine indirdikten sonra gözlerinin önünde çakan mavi ve kırmızı ışıklar görmeye başlamıştı. Şişe ellerinden kayarak yere düşmüştü ve kendisi de daracık alanda yere uzanmıştı. “Sessizlik, yaşamımın çakıllarını, kabuklarını ve tüm darmadağın yıkıntısını çırılçıplak ortaya sererek çekiliyordu. Sonra, gerçekle hayalin sınırında, birden toparlandı ve kocaman bir dalga gibi beni uykuya sürükledi.”⁸³

Bu arada, Boston’daki Exeter Street Sineması’nda bulunan Aurelia, gitgide artan bir huzursuzluğa kapılmıştı. Filmin ortasında Aurelia’nın içini hayatında daha önce hiç yaşamadığı bir dehşet duygusu sardı. Başına geleni, “Her yanımdan soğuk terler boşandı, kalbim küt küt atıyordu,” diye anlatmıştı. İçinden tiyatrodan çıkıp eve dönmek gelmişse de, belgeselin sonuna kadar yerinden kalkmadı ve biter bitmez de arkadaşından kendisini arabasıyla evine bırakmasını rica etti. Aurelia yemek odasından içeri girip Sylvia’nın notunu bulduğunda feci bir şeyin olduğunu anladı. Grammy, aslında Sylvia’nın yanından hiç ayrılmamış

olması gerektiğini söylerken, Grampy ağlamaya başladı. Aurelia “En büyük kâbusumuz böylece başlamış oldu,”⁸⁵ demişti. Kızının kaybolduğunu bildirmek için polise telefon etti ve çok geçmeden yöre halkı bir araya gelip Sylvia’yı arama çalışmalarına başladı. Salı günü Wellesley polisi Plath’ların evinde arama yaptıktan sonra Elmwood Road’un arkasında bulunan sık ormanlık alanda ve yakınlardaki Morses Pond ile Lake Waban kıyılarında titiz bir arama gerçekleştirdi. Arama faaliyetlerinde polise Erkek İz-ciler ve meraklı bir konu komşu grubu da destek verdi. Aurelia o gün gazetecilere “Bunu söylemek bile bana tuhaf geliyor,” diye konuşmuştu, “ama Sylvia, kendisi için erişilmesi olanaksız standartlar belirlemişti. Destekçilerine karşı sorumluluğu olarak gördüğü hedeflerini gerçekleştirmek konusunda küçük çaplı bir saplantı geliştirmişti. Kızım için büyük bir endişe duyuyorum.” Bunu söylemesinden önceki akşam Aurelia, bir aile dostu olan Albay Rex Gary ve Warren’la birlikte Sylvia’yı kentteki Charles River’in kenarındaki gezinti yolu, Boston Common ve Public Garden gibi en sevdiği uğrak yerlerinden birinde görebilmek umuduyla Boston’a gitmişti.⁸⁶ O sırada dokuz yaşında olan komşu Peter Aldrich o günleri “Wellesley polisi, arama çalışmasında biz çocuklara uzun uzun sıralar halinde ormanı tarattı,” diye anımsıyor. “Onun için çok korkmuştum ve endişelenmişim. Annemden öğrendiğim kadarıyla Sylvia’nın hasta ve çok sorunlu biri olduğunu biliyordum. Wellesley Hills’e çıkan uçsuz bucaksız ormanlık alanda tek sıra halinde yürüdüğümüzü ve aynı anda hem onu bulacağım umuduyla sevindiğimi, hem de bunun olmasından korktuğumu hatırlıyorum.”⁸⁷

Çarşamba gün boyunca sürdürülen arama çalışmalarına rağmen Sylvia’nın hâlâ bulunamamış olduğuna dair haber gazetede

yayınlandı. *Boston Daily Globe* “Sylvia Plath’ın (20) annesi Mrs. Aurelia S. Plath [...] kızının bu davranışının yaratıcı yazarlığıyla bağlantılı geçici bir sinir rahatsızlığından kaynaklandığını söyledi,” diye yazıyordu. Aynı haberde Aurelia’nın şu sözlerine de yer verilmişti: “Son zamanlarda tanıdığı insanların kendisine duyduğu güveni hak etmediği hissine kapılmıştı. Bir süredir ne son aşkı olan şiire ne de kurmacaya vakit ayırabilecek gibi değildi. Bunu sadece her yazarın zaman zaman başına gelebilecek verimsiz bir dönem olarak görmek yerine, kafasına bir haller olduğuna ve kendisinden yaratıcılık anlamında hiçbir şeyin çıkmayacağına inanmış vaziyetteydi. Doktoru bunun yaşadığı sinir rahatsızlığından kaynaklandığını söyleyerek içini rahatlamaya çalıştıysa da, Sylvia hiç durmadan başarısızlığı yüzünden kendi kendini suçlamanın yollarını arıyor ve gitgide daha umarsız birine dönüşüyordu.”⁸⁸

Öte yandan, Elmwood Road’ta gitgide karamsarlaşan ve ağırlaşan bir ruh hali hâkimdi. Aurelia’nın herkesten çok daha tarifsiz bir acı çektiğine kuşku yok. Sylvia’nın kayboluşu *Baltimore Sun*, *Chicago Tribune*, *Los Angeles Times*, *New York Herald Tribune* ve *West Palm Beach Post* gibi gazetelerde çıkan haberlerle ülke çapında bilinen bir olaya dönüşmüştü, ancak Aurelia’nın o sırada skandalın aileye yaşatacağı utancı düşündüğü yoktu. Tek derdi, Sylvia’yı sağ salim bulabilmektir.

26 Ağustos çarşamba günü aile öğlen yemeğini yerken Warren bodrum katından gelen bir inilti duydu. Koşarak aşağı indi ve döşeme altı boşluğunun girişini kapatan odun yığınına çabucak toplayıp kaldırdı. Bilinci yerine gelmeye başlayan ve yanında neredeyse tamamı boşalmış bir uyku hapı şişesi duran Sylvia’yı gördü. “Ambulans çağırın,” diye bağırdı.⁸⁹ Sylvia girdiği karanlık delikten güç bela çıkarıldı ve aile gündüz gözüyle bakınca yüzünün

yaralanmış olduğunu gördü. Aurelia “Sağ gözünün altında fena bir sıyrık ve kocaman bir şişlik vardı,” demişti.⁹⁰ Smith’ten arkadaşı Elinor Friedman Klein “Sylvia bana, uyandıktan sonra başını duvara çarptığını söylemişti,” diye anlatmıştı.⁹¹ Yakın aile dostu Richard Larschan’a bakılırsa, Aurelia kendisine “yaranın sinek kurtları yüzünden iltihap kapıldığını söylemişti. Sinek yumurtaları ete gelmişlerdi, çünkü bu açık bir yaraydı. Sylvia evin böceklerin yaşadığı bir kısmında kalmıştı ve aylardan ağustos olduğuna göre hava da sıcak olmalıydı. İnsan bunu bilince onun ‘Lady Lazarus’ şiirindeki yapışkan incileri andıran kurtçukları bedeninden çıkaran kişileri anlatırken kullandığı imgeyi anlamlandırması kolaylaşıyor.”⁹² Ambulansla götürüldüğü Newton-Wellesley Hastanesi’ndeki özel bir odada doktorlar Sylvia’nın yarasını tedavi ettiler ve enfeksiyondan kaynaklanan yüksek ateşi düşürmeye uğraştılar. Aurelia’nın kızını görmek için odaya girmesine izin verildiğinde, Sylvia bitap bir halde intihar teşebbüsünün “sevgi adına gerçekleştirildiği en son eylem”⁹³ olduğunu söyledi. Gordon Lameyer’a göre Sylvia aynı zamanda “aşırı dozda alınmış uyku haplarının etkisinden kurtulup gözünü açtığında annesine ilk olarak ‘Ev hâlâ bizim, öyle değil mi?’ diye sormuştu” İntihar teşebbüsünü izleyen günlerde Sylvia tıbbi tedavi masraflarının nasıl karşılanacağı konusunda etrafındakileri “çılgınlar gibi sorgulamıştı”.⁹⁵ Hayattaki ekonomik gerçeklerin ölümden döndükten sonra bile onu rahat bırakmadığı gün gibi ortadaydı.

27 Ağustos perşembe günü, Gordon Lameyer’ın annesi olanları haber vermek için oğluna telefon etti. Gordon annesine ısrarla Sylvia’nın hayatta olup olmadığını sordu. Kendisi olayı “Bana annemin evet dediğini düşündüren feci bir karışıklık anı yaşanmıştı,” sözcükleriyle anımsıyor. Gordon, Plathları ziyarete

gitmiş, ancak yüzündeki şişi ve morluğu kafasına takan Sylvia onunla görüşmek istememişti. Gordon da ona “Yeniden sağlığına kavuşmakta olduğunu öğrenmekten dolayı nasıl da mutlu olduğumu bilemezsin,” diye yazmıştı. “Sevgili Sylvia, şu anda sana karşı hislerimin hiçbir şekilde değişmemiş olduğuna inanman rica ediyorum. Keşke geçmişte duygularımı daha iyi ifade etmiş, senden ne kadar çok hoşlandığımı anlatabilmiş olsaydım diye düşünmekten kendimi alamıyorum.”⁹⁶ Sylvia kendini ona cevap yazacak kadar iyi hissetmiş, mektubuna ve kendisine hastanede verilmek üzere annesine teslim ettiği çiçeklere teşekkür etmiş, ancak devam eden psikiyatrik rahatsızlığının ciddiyetine dair tek bir ipucu vermemişti. Ne de olsa, hayatta kalmak başka bir şey, iyileşmek başka bir şeydi.

Doktor Tillotson tatilde olduğundan, Plathların aile dostu ve yöredeki Üniteryen kilisesinin pastörü Doktor William B. Rice, Sylvia’nın yaklaşık 500 kişinin hayatını kaybettiği Cocoon Grove gece kulübü yangınından sağ kurtulanların ve akrabalarının tedavisiyle ün kazanmış kıdemli Bostonlu psikiyatr Doktor Erich Lindemann’a gitmesini salık verdi. Lindemann’ın bu deneyimin sonucunda ortaya çıkan ve 1944’te *American Journal of Psychiatry*’de yayımlanan “Akut Kederin Semptomatolojisi” ve “Yönetimi” başlıklı bilimsel makalesi şu satırlarla başlamaktaydı: “İlk bakışta, akut keder kelimenin katı anlamıyla tıbbi ya da psikiyatrik bir bozukluk olarak değil, acı verici bir duruma verilmiş normal bir reaksiyon olarak görülebilir. Bununla birlikte, açık ve net nevrozlara karşılık gelen ya da gelmeyen travmatik deneyimlere verilen tepkilerin anlaşılması psikiyatr açısından gitgide daha

* Hastalık belirtilerini ele alan bilim dalı. (ç.n.)

büyük bir önem kazanmaya başlamıştır. Ölüm acısı ya da toplumsal etkileşimin aniden kesintiye uğraması özel bir ilgiyi hak etmektedir, zira bu olaylar genellikle psikosomatik bozukluklarda önemli bir rol üstlendikleri düşünülen psikojenik* faktörler arasında gösterilmektedir.” Lindemann makalesine, kederin birtakım psikolojik ve fiziksel semptomlar taşıyan belirgin bir semptom olduğunu ve bir krizin hemen ardından ortaya çıkabileceği gibi, bireyin travmayı yaşamasının üzerinden yıllar geçtikten sonra da kendini gösterebileceğini anlatarak devam etmişti. Psikiyatr, annesinin ölümüne “hayret verici şiddette bir tepki” veren otuz sekiz yaşındaki bir kadının vakasından söz etmişti. Konsültasyonun ardından kadının yaşadığı kayıptan sadece “hafif düzeyde etkilendiği” ortaya çıkmıştı. Yaşadığı kederin asıl kaynağı “yirmi yıl önce, kolunun kesilmesi için yapılacak operasyonunun sürekli ertelenmesi üzerine bedeninde metastaz yapan kanser sebebiyle üzücü koşullarda hayatını kaybeden erkek kardeşinin ölümüyle ilişkili mutsuzluk veren ve kafa karıştıran fantezilere kendini yoğun bir şekilde kaptırmış,” olmasına bağlanmıştı.⁹⁷

Sylvia’nın intihar girişimi de babasının ölümüne yönelik gecikmiş bir tepki olabilir miydi? “Daddy” şiirinde yazdıklarından yola çıkarak Sylvia’nın sonraları bu şekilde düşündüğüne kesin gözüyle bakabiliriz: “Yirmisinde ölmeye / Ve hep sana dönmeye, dönmeye ve dönmeye uğraştım.”⁹⁸ Ne var ki, o yıllarda hiç kimsenin –hatta zihin sağlığı konusunda uzman kişilerin bile– ondaki sinir rahatsızlığının ardında yatan karmaşık anılar, arzular, fanteziler ve deneyimler yumağı konusunda net bir fikri varmış gibi görünmüyordu. Plathların aile doktoru Francesca Raciop-

* Ruhsal kökenli. (ç.n.)

pi, kendisinin Sylvia’da psikoz izine rastlayamadığını söylemişti, ancak genç kadının hayatında yolunda gitmeyen bir şeylerin olduğu da ortadaydı. Üstelik, ölümden dönmesini izleyen günlerde Sylvia’nın hali daha da kötüye gidiyormuş gibiydi. Olive Higgins Prouty’ye 29 Ağustos’ta yazılan bir mektubun ilk müsveddesinde Aurelia sayfanın kenarına şunları yazmıştı: “Sylvia gittikçe daha çok içine kapanmaya başladı. Konuşması ve kavrayışı ağırlaştı; içimi büyük bir korku sardı.”⁹⁹

Aurelia açısından yaşanan olaylar hem korku verici, hem de feci derecede masraflıydı. Sylvia’nın yirmi dört saat boyunca kesintisiz bakıma ihtiyacı vardı, ama birkaç gün sonra özel hemşirelerin işine son vermekten ve birtakım görevleri, sabahın yedisinden gecenin on birine kadar Warren ile dönüşümlü vardiyalar halinde üstlenmekten başka çaresi kalmamıştı. Olive Higgins Prouty’ye “Burada, bir sinir rahatsızlığı –yani pek çok kez şakayla karışık, yakalanma lüksüne sahip olmadığımızı söylediğim yegâne hastalık– söz konusuydu,” diye yazmıştı.¹⁰⁰ Aurelia, içinde bulunduğu vaziyeti en çıplak haliyle şöyle özetliyordu: Yıllık geliri 3.900 dolardı (14 Eylül’de işbaşı yapacaktı) ve bir kenarda acil durumlar için ayırdığı 600 dolarlık bir fon vardı. Bu parayı da, kızının Newton-Wellesley’de yattığı süre boyunca biriken masraflarını karşılanması için kullanmayı düşünüyordu. Peki ondan sonra ne yapacaktı? “Ayaklarımın üzerinde durmak ve ailemi kendi kazandığım parayla geçindirmek hayattaki en büyük gurur kaynağımdı,” diye yazıyordu, “fakat şu anda olanlar başa çıkabileceğimden ve hatta kavrayabileceğimden çok daha geniş kapsamlı ve karmaşık.”¹⁰¹ Aurelia kızının insanlardan korktuğunu ve bir süreliğine Wellesley’den uzaklaşmak istediğini de yazıyordu. Psikiyatrik bozuklukları olan iki kişiye hemşirelik yapmış

bir arkadaşı Sylvia'yı Provincetown'daki yazlığına götürüp genç kıza orada bakmayı teklif etmişti, ancak Aurelia en iyi eylem planını belirlemek konusunda kararsız kalmıştı. Prouty'ye "Akıl hastanelerindeki kilitli kapılar ve içerideki hastalar hep ödümü koparmıştır," diye bir itirafta bulunmuştu. "Bu hastalar benim hassas Sylvia'mın üzerinde çok zararlı bir etki yaratabilir. Bence Sylvia'nın en çok ihtiyaç duyduğu [şey] sessizlik, güneşliği, yavaş yavaş artan bir tempoyla yapılacak egzersizler ve sevgiden kaynaklanan güven duygusu."¹⁰²

Olive Higgins Prouty, Aurelia'ya endişe etmemesini söyledi; hastane faturasının 500 dolara kadar olan kısmını kendisi karşılayacaktı. Fatura tutarının bundan daha düşük olması halinde, Aurelia paranın geri kalanını bir kenara ayırıp Sylvia'nın gelecekteki psikiyatrik bakım masraflarında kullanabilirdi. Prouty, Aurelia'ya "Hastanın ailesi açısından bu denli meşakkatli ve idaresi güç başka bir hastalık ve çeken kişi açısından da bu denli büyük bir eziyet yoktur," demişti. "Bunu kendi deneyimlerimden yola çıkarak söylüyorum."¹⁰³ Kendisi genç kızın, Aurelia'nın Provincetown'daki arkadaşının yanına gitmesinin ona bir faydasının dokunacağını kabul ediyordu fakat yine de, Sylvia'nın mümkün olan en iyi uzmandan tedavi almasının önemli olduğu kanısındaydı. Prouty, Connecticut'ta bulunan ve Doktor William Terhune tarafından yönetilen bir psikiyatri hastanesi olan Silver Hill'i öneriyordu. Hastanede bir "vakıf" fonunun -başka bir deyişle, masrafları kendi başlarına karşılayamayacak olan yardıma muhtaç hastalara tahsis edilen bir paranın- bulunduğundan haberdardı. Prouty, şayet Aurelia kabul ederse, kendisinin Sylvia'yı seve seve buraya tavsiye edebileceğini söylüyordu. Bir süre sonra bunun gerekmediği anlaşılmış ve eylülde Sylvia'nın ilk olarak ba-

şında Doktor Lindemann'ın bulunduğu Massachusetts General Hospital psikiyatri koğuşuna, daha sonra da onun önerisi üzerine Belmont, Massachusetts'teki McLean Hospital'a nakledilmesine karar verilmişti.

1811'de kurulan ve ilk başlarda Asylum for the Insane^{*} olarak adlandırılan hastanenin ismi, 1823'te varlıklı bir Bostonlu tüccar olan velinimet John McLean'in 1823'te buraya hatırı sayılır miktarda bir para bağışı yapmasının ardından McLean Asylum for the Insane olarak değiştirilmişti. 1895'te hastane (artık Somerville sınırları içinde bulunan) Charlestown'daki ilk mevkiinden ayrılp Belmont'taki Waverly Oaks Hill'e taşınmıştı. New York'taki Central Park'ın ve Boston'daki Emerald Necklace'ın tasarımını üstlenmiş olan peyzaj mimarı Frederick Law Olmsted, hastanenin yeni adresinde 95 hektarlık araziye yayılan huzurlu bir ortam yaratmıştı. Plath, 1953 sonbaharında buraya geldiğinde tesis, ruhsal rahatsızlığı olan kişilere yönelik olarak tasarlanmış pahalı ve kaliteli bir şehir kulübü olarak hizmet vermekteydi. Anlatılanlara bakılırsa, köşedeki sütlerin her birinde eskiden Harvard mezunları kaldığından Upham Memorial Hall'un takma adı "Harvard Kulübü"ydü. Eski kâhyalardan biri yaşananları "Hastalara yemek servisi yaptık," diye hatırlıyor. "Hasta, akşam yemeğinde verdiğimiz kuzu etini beğenmediyse ve canı ıstakoz istediye, biz de kendisine ıstakoz getirirdik. Ne de olsa bunun parasını ödeyebilecek durumdaydılar. Appleton House [kadınlara ayrılmış olan evlerden biri] Ritz Carlton gibi bir yerdi."¹⁰⁴ Orada çalışanların anlattığına göre, bazı kadın hastalar hemşirelerden, vizon kürklerini "mevsimine göre Filene's depolama tesisi"ne bırakmalarını ve almalarını isterlerdi.

* Akıl Hastanesi. (ç.n.)

Sylvia'nın McLean'deki psikiyatrı Ruth Tiffany Barnhouse Beuscher, sonraki yıllarda hastanenin ana binasından içinde "kitaplarla dolu ve hastaların her pazar salatalıklı sandviçler ve çeşitli şekerlemeler eşliğinde çaylarını yudumladığı eski moda Viktorya Çağı tarzı bir salon" bulunan bir mekân olarak söz etmişti.¹⁰⁶

Aynı zamanda, kendilerinden sorumlu olan hekimin izin vermesi durumunda, hastaların üzerlerinde cüzi miktarlarda olsa bile para taşımaya izin veriliyordu. McLean'ın tarihçisi Silvia B. Sutton "Personel elemanları, kimisi resmen mültimilyoner olan ve pek çoğu da oradaki psikiyatrların herhangi biriyle kıyaslandığında çok daha konforlu hayatlardan gelmiş olan hastaların ceplerinde 50 sent taşımaya izin verilmesi ya da verilmemesi minvalinde dönen uzun tartışmalardaki ironiyi kolay kolay unutamazlar," diye yazmıştı.¹⁰⁷

Tesis, Ralph Waldo Emerson'ın erkek kardeşleri, William James ve bulunduğu arazinin çevre düzenlemesini yapan kişi Frederick Law Olmsted gibi tanınmış hastaları kendine çekerek ün salmış olmasına rağmen Plath, McLean'e geldiğinde hastane bir imaj sorunu yaşamaktaydı. Adının Doktor Tillotson'ın karıştığı skandalla lekelenmesi yetmezmiş gibi hastane hem personel sıkıntısı yaşıyor, hem de çoğu oranın dört duvarı arasında hayatını geçirip ölecek olan uygun olandan çok daha fazla sayıda yaşlı ve kronik hastaya ev sahipliği yapıyordu. Sutton bu durumu "Yüzyıl ortasındaki McLean, öteki hastaneler açısından bir model olma işlevini yerine getirmek bir yana, modern tedavi kavramlarını takip etmekte bile zorlanan ve türlü güçlüklerle cebelleşen bir kurumdur," diye anlatıyor.¹⁰⁸ 1950'lerin başında orada çalışmış olan bir psikiyatır, hastanenin "şahane bir araziye ve potansiyel olarak güzel bir tesise sahip" olmasına karşın temel sorunun bütün dün-

yanın, kendisi bir psikiyatr olmayan müdür Franklin Wood'un etrafında dönmesinden kaynaklandığını söylemişti. Kendisi "Bu bakımdan ortaçağı aratmayan feodal bir ortam vardı," diye bir gözlemde bulunmuştu.¹⁰⁹

Burası pahalı bir hastane olduğu halde (Plath'ın masrafları ayda 800 doları geçiyordu), yetenekli bir yönetici olan Wood hastanenin hesaplarını denkleştirmek konusunda sıkıntılar yaşıyor ve yaptığı sıkı bütçeye bağlı kalmak adına –uzmanlık alanları ne olursa olsun– personeline hak ettiğinden daha az maaşlar ödüyordu. Wood, hazırladığı yıllık raporların birinde düşük maaş karşılığında çalışacak sağlık profesyonelleri bulmanın güçlüğünden şikayet etmişti. "Artık güzel kotarılmış bir işten ve başka insanlara yardım etmekten duyulabilecek tatmin hissi tek başına bir hedef olmaktan çıkmış," diye yazmıştı. "Günümüzde para insanları harekete geçiren en etkili amaç haline gelmiş."¹¹⁰

McLean'i çepeçevre kuşatan olumsuz hava, psikiyatri biliminin yüzyıl ortasındaki halini de gözler önüne seriyordu. Plath'ın psikiyatru Ruth Beuscher'in anımsadığı üzere "McLean hâlâ on dokuzuncu yüzyılda yaşıyordu. Ama bunda şaşılacak bir şey yoktu, çünkü yıl 1953'tü."¹¹¹ Kendisi de bu dönemde hastanede kalan ve sonradan psikiyatr olan Jane Anderson'ın hatırladıklarına bakılırsa "burada sunulan önerme, bütün sorunun bende olmasında düğümleniyordu ve mücadele ettiğim şeyin kısmen ailemle olan ilişkimden kaynaklandığını görmek adına hiçbir girişimde bulunulmuyordu. [Daha doğrusu] iş, dönüp dolaşıp bende bitiyordu, [...] aile terapisi diye bir şey yoktu, [çünkü] aile terapisi [henüz] icat edilmemişti. [...] Eski psikiyatri çağının sonuna gelinmişti. [...] O yıllarda insanların duygu durumlarına yönelik ilaçlar geliştirilmemişti, [...] antidepresanlar da yoktu"

Sylvia, McLean'e gelir gelmez, kendisinden sadece dokuz yaş büyük genç bir psikiyatr olan ve *Sırça Fanus*'ta "bu kadın anemle Myrna Loy arası bir şeydi,"¹¹³ şeklinde tanımladığı Ruth Beuscher'a havale edildi. Beuscher Plath ile arasında derhal bir çekim hissetmiş ve bunu da sonradan psikoanalitik psikolog Karen Maroda'ya anlatmıştı. İki kadın da "birbirlerini bir elmanın iki yarısı gibi görüyorlardı: İkisi de IQ'ları yüksek harika çocuklardı; ikisi de hırslı ve azimliyd; ikisi de kendilerini 'entelektüel züppeler' sınıfına yerleştiriyordu."¹¹⁴ Ne var ki, Plath ailesinin de, Sylvia'nın tedavi masraflarını karşılamaya devam eden Olive Higgins Prouty'nin de bilmediği şey, Beuscher'in psikiyatride asistan hekim olarak çalıştığı –daha doğrusu hâlâ stajyer olduğu– gerçeğiydi. Beuscher "Sylvia benim McLean'deki ilk hastalarımın biriydi," diye anlatmıştı. "Benim o kadar tecrübesiz olduğumu bildiklerini sanmıyorum. Burası McLean'di ve ona tahsis edilen doktor da bendim. Hepsi bu kadardı."¹¹⁵ *Sırça Fanus*'ta Doktor Nolan olarak boy gösteren Beuscher'a göre Plath'ın romanda McLean'de yaşadığı deneyime dair tasvirleri "fazlasıyla doğru" ydu. Doktorlar Sylvia'ya onu depresif halinden sarsarak çıkarmayı hedefleyen, ancak aşırı kilo almasıyla sonuçlanan düzenli insülin iğneleri reçete etmişlerdi. Plath, *Sırça Fanus*'ta "Ama bu tedaviye hiçbir tepki vermiyordum," diye yazmıştı. "Yalnızca durmadan şişmanlıyordum."¹¹⁶ Romanda Esther, lobotomi geçirdikten sonra öfkesinin esiri olmaktan kurtulan Valerie adındaki başka bir hastayla tanışır. Valerie, "Artık kızgın değilim. Eskiden hep kızgındım,"¹¹⁷ diye konuşur. Sylvia sonraları bir arkadaşına, başlangıçtaki tedavinin sonuç vermediğini fark edince hışımla psikiyatrin muayenehanesine daldığını ve lobotomi talebinde bulunduğunu anlatmıştı. "Sanki eziyet çekmeme degecek küçücük

bir sebep ya da günün birinde iyileşeceğimi gösteren küçücük bir umut bile yokmuş gibiydi,” demişti. “Psikiyatr bana bakıp güldü ve başını iki yana salladı. Adam bana ‘Öyle kolay yoldan kurtulacağınızı sanma,’ dedi.”¹¹⁸

McLean’deki ilk birkaç hafta boyunca Sylvia’nın üzerine neredeyse katatonik* bir hal gelmişti. Ona yakın kişileri en çok endişelendiren şeyse, okuma yeteneğini kaybetmiş gibi görünmesiydi. Eski lise öğretmeni Wilbury Crockett her hafta koltuğunun altına “Anagram” adlı kelime oyununu sıkıştırır ve onun ziyaretine gelirdi. Öğretmeni oyundaki harfleri kullanarak Sylvia için basit kelimeler oluştururdu, ancak Sylvia’nın ilk başlarda “ile” gibi temel sözcükleri bile kuramayacak kadar tepkisiz olduğu adamın gözünden kaçmamıştı.

Olive Higgins Prouty, koruması altındaki genç kızın tedavisini yakından takip ediyordu. Haftalar birbiri ardına geçerken Sylvia’nın durumunda bir iyileşme olmadığı onun da dikkatini çekmişti. Genç kadını arada bir otomobiliyle gezintiye çıkaran Prouty’yi en çok endişelendirense, Sylvia’nın hayatında belirli bir rutin yokmuş gibi davranması ve bunun sonucunda, uzun saatlerini odasında hiçbir şey yapmadan geçirmesiydi. Prouty 14 Ekim’de Beuscher’a “Bir uğraş edinmesinin de tedaviye yardımcı olacağını biliyorum, ancak halihazırda kendi gününü planlayabilecek hevese ya da güce sahip değil,” diye yazmıştı. “Benimle yaptığı araba gezintisinde mola verdiğimiz çeşitli yerlerle ilgilniyormuş gibi bir hali vardı; bir mantar çiftliği ve eski bir ev görmüştük, [...] karşılaştığımız insanlarla doğal bir şekilde sohbet

* Şizofreni hastalarında görülen, kas sertleşmesi ve uyuşuklukla seyreden durum. (ç.n.)

etti. Kendisine odaklanmamış vaziyetteydi. Araba gezintimizin sonlarına kadar kendisinden ve halihazırda bulunduğu ortamdan söz etmedi. Konuştuğunda, öteki hastalarla yeterince kaynaşamadığını, yalıtılmış hissettiğini ve yalıtılmışlığını bir nebze katlanılabilir kılacak bir uğraş edinmek istediğini keşfetmiş oldum. [...] Dokuma tezgâhında çalışmak için başvurmasını söyledim. Dikiş dikmek ona zor ve moral bozucu geliyor. Bolca yönlendirmeye ve özendirmeye ihtiyacı olacaktır. Söylediğine göre, insanlarla işbirliği yapamadığını anladığında kolayca cesareti kırılabilir.”¹¹⁹ Prouty aynı zamanda Silver Hill'deki Doktor William Terhune'a da bir mektup yazıp Sylvia'nın gidişatı hakkındaki güncel bilgileri iletmiş ve ona genç kızın “kendini feci halde yetersiz, verimsiz ve değersiz hissettiği bir dönemden geçtiğini,” söylemişti. “Kolejde değer bulunduğu ödülleri hak etmediğine inanıyor ve geçmişteki tüm umutlarının ve hırslarının yok olup gittiğini hissediyor.”¹²⁰

Sylvia'nın düş kırıklıkları yirmi birinci yaş gününe denk gelen 27 Ekim 1953'te annesinin ona en sevdiği çiçek olan sarı güllerden bir buket getirmesiyle ve kendisinin de bunları derhal çöp sepetine göndermesiyle adeta tavan yaptı. Aurelia, daha sonra yayımlanacak bir mektupta “Şayet o günü görmezden gelseydim, ‘Annem bana 21’inci yaş günümü kutlamamayı reva gördü’ yazacağını ve bu olayı büyüteceğini adım gibi biliyordum,” diye yazmıştı. “Ben de yüreğimin sesini dinleyerek –bir yandan da bunu savaşıarak yenilebilecek bir hastalık olarak gördüğümü, onu sevdiğimi ve çok değer verdiğimi bir mucize olur da anlar umuduyla– onun benim çocuğum olarak dünyaya gelmesinden duyduğum memnuniyeti göstermek istedim. Her ne kadar bu (gerçek benliğiyle) hayatta isteyebileceği en son şey olsa da, onu ziyaret etme ve bırakıp gitme özgürlüğüm sinirine dokunduğundan iç-

ten ie benim de bir sinirsel rahatsızlık geçirmemi ve onun tüm yaşıadıklarını yaşamamı arzuluyordu. Onun ıstırabını vekâleten çekme durumumun ne kadar ileri gittiğini hiçbir zaman bilmedi – ben de ona bunu göstermek istemedim.”¹²¹ Aurelia kendini, hiçbir kazanma ihtimalinin bulunmadığı bir olayın içinde bulmuştı. Kızının omuzlarına başka bir dert yüklemek istemediğinden endişelerini kendine saklıyordu. Bunun sonucunda, eski ülser problemi nüksetmiş, sürekli mide kanaması geçirmeye başlamış ve sonraki yıl da midesinin drtt n aldırarak üzere bıçak altına yatmak zorunda kalmıştı. Gel gelelim, Aurelia’nın diğerkâm tavrı ve metaneti hiçbir şekilde karşılık göremeyecekti. 1957’de Plath, “The Disquieting Muses” şiirini yazarken aklına annesinin, McLean’deki yatağının başucunda beklediği zamanlar gelmişti. Aurelia o i burkucu son dörtlükleri niçin yazdığını sorduğunda, önemsemez görünen bir tavırla “Ha, o mu” diye cevap vermişti. “nk hastanede beni ziyarete geldiğinde üzerinde aşırı derecede iyimser ve huzurlu bir hava olurdu. Yaşıdığım cehennem azabının zerresini dahi fark etmediğini düşünürdüm.”¹²²

McLean’in başpsikiyatri Doktor Paul Howard, Sylvia’nın iyileşmesinin önerilen üç aylık insülin kr tedavisine uymasına bağlı olduğu yönündeki sabit fikrini değiştirmemekte kararlıydı. Kendini bir zihin sağlığı uzmanı gibi gören Prouty’nin insülin tedavisi hakkında pek bir şey bildiği yoktu, ancak gördüğü kadarıyla “bunun da elektroşok tedavisine benzer bir etkisinin olduğu”nu syliyordu.¹²³ Kasımın ortasında Prouty, Aurelia’ya kendi avukatıyla bir görüşme yapacağını bildirdi: Sylvia’nın daha uzun bir süre akıl hastanesinde kalması mecburiyetinin doğması durumunda, avukatının genç kızın McLean’den daha az masraflı bir hastaneye sevk edilmesi önerisinde bulunabileceği kanısındaaydı. Aurelia’ya

“Ortada tedirgin olmanı gerektirecek bir durum yok,” diye yazmıştı. “Sylvia’nın esenliği neyi gerektirirse onu yapacağız.”¹²⁴

Bu sırada Sylvia, Ruth Beuscher’in nezaretinde psikoterapi görmeye başlamıştı. Sylvia sonraki yıllarda “özgürlükçü bir anne figürü” ve “işini iyi bilen akıllı bir kadın ve kendisine hayranım”¹²⁵ şeklinde tarif ettiği Beuscher’i yere göğe sığdıramadığı halde, psikiyatri henüz psikanaliz eğitimini tamamlamamış bir hekimdi. Kendisiyle ölümünden önce bir mülakat yapan Karen Maroda, Beuscher’in “tıp fakültesine giderken stajını yapan bir psikanalistten terapi görmüş” ancak “seansların en azından üçte birine devam etmemiştim. Kendimi bu işe hiçbir zaman gerçek anlamıyla kaptırabildiğimi sanmıyorum,” itirafına yer vermişti.¹²⁶ Bu şaşırtıcı itiraf, Beuscher’in kullandığı yöntemin etkinliğine dair kuşkuların doğmasına yol açıyor. Elbette, hem Olive Higgins Prouty’nin hem de Aurelia’nın kendilerince birtakım şüpheleri vardı. Prouty, Aurelia’ya yazdığı bir notta Sylvia’nın kendisindeki “anne kompleksi”ne ve “suçluluk kompleksi”ne dair laflar ettiğini söylemiş ve “Yok daha neler! Ben onun henüz kendi kendine psikanaliz yapabilecek durumda olmadığını düşünüyorum,” yorumunu yapmıştı.¹²⁷ Prouty ve Aurelia psikoterapi seanslarının gizli tutulması ve Beuscher’in, Sylvia ile konuşmalarına dair hiçbir ayrıntıyı açıklamaması yüzünden de büyük bir hüsrana içindeydiler. Aurelia kızını ziyarete geldiği bir seferde Sylvia’ya psikoterapi seanslarının genel karakteri hakkında bir soru yöneltmişti. Kızı gerçekten ondan nefret ediyor olabilir miydi? Sylvia buna “Niye ki? Senden nefret etmiyorum, anne!” diye bir cevap vermişti.¹²⁸ Ancak bu açıklaması da iki kadının şüphelerini iyice artırmaktan başka bir işe yaramamıştı. Prouty, Aurelia’ya “Bu da bize izlenen yöntemin ne olduğunu açıkça göstermiş oldu” diye yazmıştı.¹²⁹

Gel gelelim, Prouty'nin kendisi de Sylvia'daki pek çok problemin Aurelia'dan kaynaklandığından şüphe etmekteydi. 1954'ün sonlarında Sylvia'ya "Doktor Beuscher'in sendeki rahatsızlığın tedavisi sürecine onu [Aurelia'yı] dahil edememiş olması bana üzüntü veriyor," diye yazmıştı. "Bana kalırsa psikiyatrların hastanın yanı sıra [...] onun en yakın akrabasını da tedavi etmesi gerekiyor; zira çoğu zaman söz konusu adam ya da kadın hastadaki uyumsuzluğun veya rahatsızlığın sebebini oluşturuyor."¹³⁰

Kasım sonunda Prouty ile Aurelia'nın tedavi konusundaki memnuniyetsizliği o kadar artmıştı ki, aralarında Boston Psychopathic Hospital'ın da bulunduğu diğer seçenekleri araştırmaya koyulmuşlardı. Prouty, genç kızın vakasını izlemeye devam eden Erich Lindemann'a "Açıkçası halinde tavrında, depresyonunda ya da düşüncelerinde belirgin bir değişiklik göremiyorum," demişti. "Bundan birkaç hafta önce sadece kısa bir süreliğine daha iyi olduğunu sanmıştım. [...] Bana işsiz güçsüzlüğünden ve hiçbir şey yapmayarak geçen uzun, amaçsız saatlerden dert yanmıştı. [...] Halihazırda, bir programı kendi başına gerçekleştirebilecek ya da faaliyetlere girişebilecek durumda değil. Geçen pazar, başboşluktan kurtulmak adına tüm çabalarının sonuçsuz kalması üzerine fena halde depresif ve moralsizdi. Yapayalnız olduğunu ve öteki hastalardan yalıtıldığını düşünüyor. [...]"¹³¹ İki kadın da Sylvia'nın –yanında refakatçi olsa bile– hastaneden çıkamayacak durumda olması ve mektuplarının sansürden geçirilmesi gerçeğine şiddetle itiraz etmekteydiler. Prouty, McLean'in müdürü Doktor Wood'a bir mektup yazarak endişelerini dile getirdi ve Sylvia'nın başka bir hastaneye sevk edilmesinin daha iyi olacağını düşündüğünü belirtti. McLean'in başpsikiyatrı Doktor Howard, Prouty ile Aurelia'ya bir planının olduğunu söyledi: Kendisi

Sylvia'ya tekrar bir dizi elektroşok tedavisinin uygulanması gerektiğini düşünüyordu. Prouty sadece 1 Ocak tarihine kadar hastane ücretini karşılamaya devam edecek olursa (kadın şimdiden 2.500 dolar civarında harcama yapmıştı), McLean bu tarihten sonraki masrafları üstlenecekti.

Yaşadığı son elektroşok deneyimi yüzünden Sylvia doğal olarak büyük bir korkuya kapılmıştı. Gel gelelim, Doktor Beuscher bunu başvurulacak son çare olarak görmekteydi. Kendisi “Uzun yıllar boyunca elektroşok, aktif intihar eğilimi olan hastalarda tercih edilen kesin tedavi yöntemiymiş,” demişti. Sylvia bu aşamada “neredeyse kapıdan içeri adımını attığı andaki kadar depresifti –sadece alabildiğine depresifti ve durumunda herhangi bir iyileşme olmamıştı. Pek çok mesele hakkında konuştuk– annesinden nefret ettiğini anlamıştım. [...] Ancak Sylvia aylardır oradaydı ve hastane faturalarını Mrs. Prouty ödüyordu.”¹³² Plath *Sırça Fanus*'ta Esther'in hastanenin bodrum katına indirilişini ve art arda birkaç yeraltı tünelinden geçirilerek kapısında siyah harflerle “ELEKTROTERAPİ” yazan yeşil kapılı bir odaya getirilişini anlatır. Genç kız “Beyaz, gergin çarşafı” yüksek bir karyolaya tırmanır; burada şakaklarına merhem sürüldükten sonra başının iki yanına minik elektrik düğmeleri yerleştirilir. Sonra “Karanlık, karatahtanın üzerindeki tebeşir gibi beni silip götürdü,”¹³³ yorumunda bulunur. Esther kendine geldiğinde ruh halinde bir değişikliğin olduğunu, kendini inanılmaz derecede huzurlu hissettiğini fark eder. “Sırça fanus başımdan bir metre kadar yukarıda asılı duruyordu. Artık hava alabiliyordum.”¹³⁴

Doktor Beuscher'in beklentisi Sylvia'nın en az on elektroşok seansından geçeceği yönündeydi ve hassas durumdaki hastası iki-üç tedavinin ardından iyileşme belirtileri gösterir gibi olduğunda

büyük bir şaşkınlık yaşamıştı. Beuscher sonradan “Neler olduğunu bilmiyorum,” demişti. “Hiç kimse Sylvia’nın depresyonu nasıl atlattığı konusuna açıklık getiremiyordu. [...] Artık kendisine elektroşok yapılmasını istemiyordu. [...] Daha önce hiç kimse- nin başına böyle bir şeyin geldiğini görmemiştim.”¹³⁵

Aslında Ruth Beuscher’in Sylvia’nın sözde ruhsal iyileşmesi- nin sırrını fazla uzaklarda aramasına gerek yoktu. Ne gariptir ki, Sylvia, iyileşmesini Dick Norton’ın eski kız arkadaşı olan ve 1953 Şubatı’nda McLean’e yatırılan Jane Anderson gibi umulmadık bir sebebe borçluydu. Jane, 1950’den beri anksiyete, depresyon ve hayatla başa çıkamama hali gibi semptomlardan mustarıptı, ancak o yılın başında Philadelphia’daki erkek arkadaşından ilişkiyi bitirdiğini belirten bir mektup aldığı ve üstüne üstlük, Woodrow Wilson üniversite bursunu kazanamayacağını öğrendiğinde olaylar iyice çığırından çıkmıştı. Kendisi yayımlanmamış bir belgede “İki gün [boyunca] Northampton sokaklarında ağlaya ağlaya dolaştım,” diye yazmıştı. “Sanki her şey üstüme üstüme geliyor- du.”¹³⁶ Şubatındaki bir gün, annesiyle babasına Wellesley’deki evle- rinden trenle Boston’a gideceğini söylemiş, ama kente geldiğinde fikrini değiştirmiş ve sıkıntılı bir ruh hali içinde otobüse atlayıp Cleveland’a gitmişti. Babası Jane’in planlarındaki değişiklikten haberdar olduğunda, bir şeylerin yolunda gitmediğini anlamış ve kızını alıp getirmek için bir doktorla birlikte Cleveland’a hareket etmişti. Gece treninde yapılan dönüş yolculuğunda Jane’in zihni- ne hayatının bir şekilde tren tekerleklerinin altında sona ereceğini çağrıştıran birtakım düşünceler üşüşmeye başlamıştı. “Kafamda kendimi nasıl öldürebileceğime dair önceden düşünülüp taşınıl- mış bir plan yoktu,” demişti. “Galiba bu daha çok üzerinden bir

insan ya da bir şey, bir tren geçen pasif bir kurbanın görüntüsü gibi bir şeydi. Bu da beni çok korkutmuştu.”¹³⁷

Jane, McLean’e götürüldükten ve görüşmeye alındıktan sonra Doktor Francis de Marneffe, kendisine “isterik kişilik” teşhisini koydu ve onun “aşırı derecede endişeli, ailesiyle ve ebeveynleriyle olan ilişkilerinde büyük zorluklar yaşadığı her halinden belli olan” genç bir kadın olduğunu söyledi.¹³⁸ Marneffe’in ilk baştaki teşhisine göre Jane, Wellesley’deki aile evinden “kendinde değilken” kaçmış, içinde babasının yer aldığı çok sayıda cinsel fantezi geliştirmiş ve aynı zamanda babasını öldürebileceğinden de korkmuştu. Jane “babasına muazzam bir hayranlık ve saygı besliyordu, [...] ancak [içinde] onun tarafından anlaşılamamışlık, neredeyse babası tarafından terk edilmişlik gibi bir duygu vardı; bunu [bir] destek eksikliği olarak da adlandırabilirsiniz.”¹³⁹

Sylvia’nın McLean’e yatırılmasından kısa bir süre önce Jane, *Sırça Fanus*’ta da anlatılan ve sağ elini pencere camına geçirmesiyle son bulan ağır bir kriz geçirmişti. Plath, romanda Joan Gilling’in elindeki yara izini “minyatür bir dağ silsilesi”ne¹⁴⁰ benzetir. Sonraları Jane de “Sylvia beni 1953 Eylülünde McLean’de ilk kez gördüğünde sağ bileğimin dış tarafında parlak kırmızı, kabartıyı andıran bir yara izi vardı,” diye konuşmuştu.¹⁴¹ Jane bir gün Codman House’tayken (*Sırça Fanus*’ta burası Caplan House olarak adlandırılmıştır) nöbetçi hemşireye kendini iyi hissetmediğini söylemiş, fakat o sırada başkasıyla ilgilenen hemşire ona bakmamıştı. “Kontrolde çıkmış bir halde ve sanki ben bunu kendi kendime yapıyormuşum gibi değil de, bana bir şeyler oluyormuş duygusuyla elimi pencere camına geçirdim. Sonra da –aslında hiç böyle bir niyetim olmadığı halde– pencereye geçirdiğim elimi geri çekmek ve tırtıklı bir cam parçasından geçirmek suretiyle kesmiştim.”¹⁴²

İki genç kadının arasında karanlık bir bağın olduğu gün gibi ortadaydı. Jane bunu “McLean’de birlikte yattıktan sonra Sylvia da, ben de benzersiz ve güç bir deneyimi paylaşmış olma hissine kapılmıştık,” diye anımsıyor.¹⁴³ Her ikisinin de Dick Norton’la çıkmış olması yetmezmiş gibi, Sylvia da Jane de kendilerini sıkıştıran ve kısıtlayan dar cinsiyet kalıplarına isyan ediyordu. Üstelik Plath’ın da, Anderson’ın da kafası babalarına yöneltilmiş ikircikli duygulardan karmakarışık haldeydi; ikisi de ebeveynlerinden birini öldürme fantezileri kuruyor ve ikisi de yaşadıkları cehennem hayatından tek kurtuluş çaresinin intihar olduğuna inanıyordu. Ailelerine ve topluma besledikleri öfke adeta akıllarını başlarından almıştı. Ne var ki, kendilerini iyileştirmek için seçtikleri yöntemler arasında büyük bir farklılık olduğu açıktı: Sylvia kendini ve başkalarını sadece birkaç elektroşok seansının ardından ani sayılabilecek bir zihinsel iyileşme kaydettiğine inandırmış olduğu halde, Jane tercihini çok daha ağır seyreden, ancak onun düşüncesine göre daha faydalı ve daha kalıcı olan psikoterapik yaklaşımdan yana kullanmıştı. Esther *Sırça Fanus*’ta Joan’ın ego ve id hakkındaki –içine fenalıklar getirdiği anlaşılan– gevezelikleriyle dalga geçer. Jane sonradan “McLean’de yattığım dönemde Sylvia’ya psikiyatr olmaya karar verdiğimi söylemiştim,” demişti. “Sylvia ile psikoloji üzerine konuşurduk. Ben onu terapi konusunda daha çok çaba göstermesi adına yüreklendirdiğim halde, Sylvia benim elektroşok olmadan, sadece terapiyle iyileşme yönündeki çabalarımı alaya almıştı.”¹⁴⁴

Sylvia’nın yakınındaki herkes gibi Jane de onun iyileşme hızı karşısında hayretler içinde kalmış ve sonradan Plath’ın “elektroşokun ardından kendini çok daha iyi hissediyormuş gibi görün-

mesi ve benim hâlâ büyük psikolojik acılar çekiyor olmam” şeklinde tanımladığı durum karşısında kıskançlık duyduğunu itiraf etmişti.¹⁴⁵

İki kadının arasındaki gerilim personelin özellikle de McLean’ın icra kurulu başkanlığı görevinde bulunan Francis de Marneffe’in gözünden kaçmamıştı. Kendisi yayımlanmamış bir tanık ifadesinde Plath ile Anderson’ın arasındaki ilişkiyi “son derece karmaşık” olarak tanımlamıştı. Dediğine bakılırsa, Jane onun yazılı sözcükler konusundaki becerisine ve bu kadar genç bir yaşta eserleri yayımlanmış bir yazar olması durumuna hayranlık duymuş olsa da, ikisinin de aynı erkek arkadaşı paylaşmış olması gerçeğiyle ilintili olarak çeşitli çözümlenmemiş meseleler mevcuttu. Aslında, 1953 sonlarında verem sanatoryumundan nihayet taburcu edilen Dick Norton, Sylvia ile Jane’i görmek için McLean’e gelmişti. (*Sırça Fanus*’ta Dick’in kurmacadaki karşılığı Buddy Willard, Esther’a “Sence bende kadınları *çıldır*tan bir şey mi var?” diye sorar ve genç kadın da ona kendisindeki sinirsel rahatsızlığın onunla hiçbir ilgisinin olmadığını söyler.)¹⁴⁶

Gel gelelim, psikiyatrin dediğine göre iki kadının arasındaki en büyük husumet kaynağı, kendilerine uygulanan birbiriyle zıt tedavi yöntemleriydi. Doktor Beuscher’le aynı ofisi paylaşan Francis de Marneffe “Bana kalırsa Jane, Sylvia’nın bir şekilde McLean’dan çıkmak için kestirme yolu tercih ettiğini düşünüyordu,” demişti. “Jane kendisinde gerçek anlamda birtakım değişiklikler yapmak adına bir [...] karar almıştı ve rahatsızlığının ve kimliğinin yaşattığı acıları çalışıp çabalayarak [...] aşabileceğine ve tünelin öteki ucundan aydınlığa çıkabileceğine inanıyordu. Öte yandan, Sylvia’nın kişisel sorunlarıyla gerçekten yüzleşmediğini düşünüyordu. Ve bu da aralarında sürtüşme yaşanmasına sebep oluyordu.”¹⁴⁷

Ruth Beuscher’a göre, Sylvia’nın iyileşmesi onun kendisini daha iyi olduğuna inandırması gerçeğiyle bağlantılıydı. Daha doğrusu, onun değişimiyle “kendisine başka [elektroşok] yapmalarını diye [Sylvia] iç dünyasını tepeden tırnağa yenilemişti.”¹⁴⁸ Sylvia’nın dışarıdan bakıldığında mucizevi gibi görünen zihinsel yenilenmesinin kökeninde kazanma arzusu vardı. Birdenbire okula dönüvermiş, başarma arzusuyla yanıp tutuşmaya başlamış ve sınıf birincisi olmak için canını dişine takmıştı. Franklin Wood’un da dediği gibi, Sylvia “başarı odaklı” bir insandı.¹⁴⁹ Elbette, dünyadaki bütün ayrıcalıklara sahipmiş gibi görünen Jane Anderson’ın hastalığı kendisinden önce yenmesine izin veremezdi. Noel Günü’ne gelindiğinde Sylvia kendini o günün şerefine evine gidebilecek kadar iyi hissediyordu. Evde erkek kardeşinin daktilosunu kullanarak Gordon Lameyer’a bir mektup yazdı. Mektupta ona daha önce yazmadığı için özür diliyor, hatta aylarca süren tedavinin onu biraz ketum birine dönüştürdüğü şakasını yapıyordu.¹⁵⁰ Neşeli bir üslupla McLean’de tanıştığı kadınlardan bazılarını anlatıyordu; bunlardan biri kendi şarkılarını besteleyen Vassarlı bir genç kız, diğeryse hastane gazetesinin şablon kalıplarını daktiloyla yazmasına izin veren kütüphaneci kadındı. Mektubu “tazelenen Sylvia’n” diye imzalamıştı.¹⁵¹ Doğrusu, McLean’deki doktorlar da derslerine kaldığı yerden devam etmek üzere üniversiteye geri dönmemesini gerektirecek bir sebep görememiş ve 27 Ocak 1954’te Smith fakülte kurulu toplantısında öğretim üyeleri oybirliğiyle “Sylvia Plath’ın koleje ikinci sömestr [içinde] dönebileceğine,” karar vermişti.¹⁵²

Dışarıdan bakıldığında Sylvia neredeyse her zamanki neşeli benliğine dönmüş gibiydi, ancak Francis de Marneffe geçmişe dönük bir değerlendirme yaptığında, yazarın evvelce onu içten

içe yiyip bitiren problemleri sadece bastırmakla yetindiği kanısına varmıştı. Sylvia, McLean'den çıktığında kendisinde hâlâ “çözömlenmemiş bir hastalık” vardı ve şifa bulmaktan çok “bir tür sahte sağlık haline kaçış yapmıştı”. Dediğine bakılırsa, burada asıl ironik olan durum Plath'ın, Jane/Joan portresini hastalığı daha ağır olan kadın şeklinde tasvir etmeyi sürdürmesiydi: *Sırça Fanus*'un sonunda bu karakter intihar ettiği halde, hayatta kalan kişi Esther olmuştu. Francis de Marneffe, Plath'ın kitapta “kendisiyle kıyaslanınca aklını daha çok kaçırmış başka birinden” söz ettiğini söylemişti. “Başka bir deyişle, nihayetinde kendi canına kıyan kişi Esther Greenwood değildi. [...] Kitabın pek çok açıdan Joan Gilling üzerinden yapılmış olağanüstü bir yansıtmanın eseri olduğunu söyleyebilirim. [...] Sanırım Jane Anderson da bunu düşmanca bir tavır olarak algılamıştı ve ben de onunla aynı fikirdeyim. Jane Anderson'ın kafasında Sylvia Plath'ın çok hasta bir genç kız olduğu konusunda hiçbir kuşkunun bulunmadığını düşünüyorum.”¹⁵³

Sylvia, hâlâ McLean'de yattığı sırada, bir gün kendisini son birkaç aydır düzenli olarak hastanede ziyaret etmiş olan eski dostu Philip McCurdy'le bir buluşma ayarladı. Philip'in öğrenim gördüğü Harvard'a yapılan günöbirlik bir gezinin ardından çift, dans etmek için Totem Pole'a gitti. Akşamın ilerleyen saatlerinde Philip onu arabayla Wellesley'ye götürürken Sylvia, gecenin bitmesini istemediğini açıkça belli etti. McCurdy bu olayı “İlişkimiz onu her görüşümde biraz daha sıcak bir hal almaya başlamıştı,” diye anımsıyor. “Bunun yalnız olmasından mı, yoksa erkek delisi olmasından mı kaynaklandığını bilmiyorum.”¹⁵⁴ Philip ilk başta Sylvia'nın fiziksel yakınlaşma girişimleriyle şaşkına dönmüş olmalıydı; sinirli olduğu her halinden belliydi, çünkü bu onun

için de ilk tecrübe anlamına geliyordu ve Sylvia'ya karşı büyük bir saygısı vardı. Arabayla bir sokağın sonuna kadar gitti; bir çıkmaz sokağa gelen çift oracıkta öpüşmeye başladı. McCurdy olaydan yıllar sonra "Olması gerekenler konusunda sert ama tatlı ve sevecen bir hâkimiyeti vardı, fakat benim tutkum onunkiyle yalnızca entelektüel anlamda uyuşabiliyordu – maalesef, romantik ya da fiziksel anlamda uyuştüğümüzü söyleyemeyeceğim," diye yazmıştı. "İnsan, söz konusu sütun kaidesinin yaratıcısı bizzat kendisi olsa bile, kaideyi tedirginlik içinde ve hafiften korkarak tırmanır."¹⁵⁵ Sylvia'yı, davranışlarına bakarak kendisine göre "daha deneyimli olduğu her halinden anlaşılan biri," olarak anlatmış, "ancak yaptığına tecavüz denemezdi. Ben de sinirlerim bozulduğu için ya da deneyimsizlikten yeterince iyi performans gösterememiştim," eklemesini yapmıştı.¹⁵⁶ Dediğine göre, yaşanan deneyim "akla hayale gelmeyecek kadar tutuk, sıkıntılı ve acemice" bir şeydi.¹⁵⁷

Sylvia'daki ani cinsel açıklık halinin kökenleri, hastasını erotik dürtülerini baskılamaması konusunda ikna etmeye çalışan Ruth Beuscher'da bulunabilir. Yıllar boyunca Sylvia arzularını kontrol altında tutmaya çalıştığı halde, artık güvendiği ve hayran olduğu bir sağlık uzmanı ona kendi kendine koyduğu cinsel kısıtlamalardan kurtulma iznini vermiş bulunuyordu. Psikiyatrin dilinden düşürmediği laf, seksin, Sylvia'nın psikolojik açmazlarından kurtulmasına yardımcı olacağı ve kendisini daha iyi hissetmesini sağlayacağıydı. 1999'da Beuscher, ölümünden iki yıl önce, seksin "şimdilerde algılandığı şekilde, insanın normal dozda almaması halinde deliliğin pençesine düşebileceği bir tür psikolojik vitamin olarak görülmediği"nin akıldan çıkarılmaması gerektiğini söylemişti. "Böyle bir durum –başta kadınlar olmak üzere– hiç kimse için geçerli değildi."¹⁵⁸

SEN KENDİ DÜŞLERİNE, BEN DE SANA PRANGALARLA BAĞLANDIM

Sylvia'nın yeni hayatı ya da onun deyişle yeniden doğuşu, kendisinin ölüme ramak kalan bir tecrübe olarak gördüğü bir olayla başladı. Warren, onu arabayla Wellesley'den Northampton'a götürmeyi teklif etti ve iki kardeş Smith'e vardıkları sırada hava bir anda dönüverdi. Ana caddedeki karlar temizlendiğinden şiddetli tipide Elm Street'ten aşağı doğru ilerlemeyi başardılar. Ardından, Paradise Pond'un yanında bulunan ve Lawrence House'a çıkan tepe yolundan yokuş aşağı inmeye başladıklarında Warren aracın direksiyon hâkimiyetini kaybetti. Otomobil patinaj yapıp sağa sola savrulmaya başladığında Sylvia'nın aklından neler olabileceğine dair üç ihtimal geçmeye başlamıştı bile: Öndeki arabayla çarpışabilirler, kolejin olağanüstü bitki koleksiyonunun bulunduğu Smith botanik bahçesine girebilirler ya da yoldan çıkıp doğruca Paradise Pond'a uçabilirlerdi. Araba korkunç bir girdabın içinde fırıl fırıl dönerken Sylvia kendi kendine sürekli "Aman

Tanrım, aman Tanrım, aman Tanrım” diye söylenip durdu, ama en sonunda Warren aracı durdurmayı başardı.

Sonraki yarım saat boyunca Sylvia, her halinden anlaşılan endişesini¹ kolay kolay üzerinden atamadı, fakat Lawrence House’un yeni yurt müdiresi Estella Kelsey’e bakılırsa, yaşadığı şokun kendisi için hazırlanmış olan çay sofrasının tadını kaçırmasına da izin vermedi. Hizmetçi çay servisine Sylvia’dan başlayınca genç kadın, Warren’ın buna kendisinden daha çok ihtiyacı olduğunu söyleyerek ilk fincanı onun alması gerektiğini belirtti. Mrs. Kelsey olayı “Benim açımdan onun aslında ne kadar tatlı bir insan olduğunun ilk göstergesi buydu,” sözcükleriyle anımsıyor. “Tatlı sesi ve yumuşak tavırları güzelliğine güzellik katıyordu.”² Yurt müdiresi 1953 Eylülü’nde Smith’teki görevine başladığında, üzerinde kalın siyah harflerle “Sylvia Plath” yazan büyük bir karton kutuyla karşılaştığını ve söz konusu öğrencinin sonbaharda okula dönemeyeceğini öğrendikten sonra kutunun depoya kaldırılması için gereken ayarlamaları yaptığını hatırlıyor. Karton kutunun karanlık ve küflü depodan çıkarılışı, kelimenin hem düz hem de mecazi anlamında yeraltına inmeyi seçen Sylvia’nın yeniden doğuşunun da simgesi gibiydi. Prouty, himayesi altındaki genç kızdan daktiloda yazılmış uzun bir mektup aldıktan sonra ona bir cevap yazarak, Sylvia’nın bir zamanlar “buzun içine hapsolmuş” gibi duran sözcüklerinin artık alabildiğine özgür bir şekilde aktığını görmekten dolayı nasıl büyük bir mutluluk yaşadığını anlatmıştı. Sylvia’nın ne yapıp edip algılarını ve davranışlarını yeniden şekillendirmeyi başarmış olması onun içinde “hastalığın zerre kadar felce uğratmadığı olağanüstü savaşı bir ruh”un yaşadığını gösteriyordu, “[...] yine de tüm bunların senin kendini tanımana ve irfanına mutlaka büyük katkısı olmuştur.”³ Ayrıca Prouty “Hızla iyileşmen –artık kritik

eşği aştığın da düşünülecek olursa– bana daha az mucizevi bir şeymiş gibi geliyor,” diye de bir ekleme yapmıştı. “Şayet hayatında depresyonun geri döndüğünü hissettiren dönemler olursa, bunların doğadaki normal gidişatın bir parçası olduğunu aklından çıkarma.”⁴ Tek üzüntüsü, Meksika’da tatilde olması sebebiyle Sylvia’nın, McLean’den taburcu edilmesine ve bunu izleyen “karanlıktan aydınlığa çıkış anı”na tanıklık edememiş olmasıydı.⁵

Sylvia’nın intihar teşebbüsü, onu Smith’teki popüler sohbet konularından biri haline getirmişti. Sylvia McLean’deyken onun Lawrence House’taki odasında kalan ve sonradan yakın arkadaşı olan Nancy Hunter Steiner “Sylvia’nın ruhu yokluğu esnasında odaya tam olarak sızamamış olsa da, bir insan olarak varlığını her yerde hissettirdiği ortadaydı,” demişti. “Kendisi sık sık evdeki sohbetlere konu oluyordu; aradan geçen aylar içinde adının etrafında kopartılan varsayıma dayalı dedikodu fırtınası sayesinde Plath efsanesinin ayrıntılarına vakıf olmuştum.”⁶ Nancy, kendi kafasında odasını gasp ettiği “bu dâhi genç kız”a ait bir imge yaratmış ve gözünde onu “sade, sıkıcı ya da kasten pasaklı dolaşan biri; akademik alanda ve edebiyat dünyasında üstün başarılar kazanmak uğruna her türlü uçarılığı reddeden bir genç kız” olarak canlandırmıştı.⁷ Nancy’nin de sonradan itiraf ettiği üzere, bundan daha yanlış bir imge olamazdı. Plath’la ilk kez Lawrence House’ta, Mrs. Kelsey’nin organize ettiği bir öğle yemeğinde karşılaşan Nancy ağzından “Bana senin güzel olduğunu söylememişlerdi,” diye bir laf kaçırmıştı.⁸ Gordon Lameyer’ın gözünde “geniş bir alnı ve kabarık saçları olan güzel ve hoş, ancak bunun fazlasıyla farkında bir genç kız”⁹ olan Nancy ise Sylvia’yı “dikkat çekecek kadar alımlı”¹⁰ biri olarak tarif etmiş, hatta insana B sınıfı filmlerde oynayan bir aktris ya da hostes olduğunu düşündüre-

cek kadar çekici biri olarak değerlendirmişti. Nancy'nin sonradan anımsadıklarına bakılırsa Sylvia "insanı etkileyecek kadar uzun boylu, neredeyse bir heykelin zarafetine sahip bir kızdı ve sakin ve kendinden emin bir edayla boyunu posunu sergilerdi. [...] Simsiyah gözleri, çoğu fotoğrafında onlara dalgın bir görünüm veren ağırlaşmış gözkapaklarının altında derinlere gömülürdü. Elmacık kemikleri çıkık ve belirgindi; bunların çıkıklığı intihar teşebbüsünün yegâne fiziksel hatırası olan belli belirsiz ve yamuk kahverengi yara iziyle iyice dikkat çekici bir hal alırdı." Sylvia, en azından Nancy'nin gözünde etrafından dışlanmış ya da acı çeken biri olmak şöyle dursun "insanların kafasında yüz yıllık orta sınıf adabı muaşeret kurallarının bir ürünü olan tipik Amerikalı genç kız izlenimini uyandırmaya meraklı" biri gibiydi.¹²

Sylvia, Nancy'yi alter egosu ya da yansıması olarak gördüğünden yeni dostuna ondaki İrlandalı renklerinin kendi Alman sarışınlığıyla kusursuz bir eşleşme yarattığını söylemiş ve kendi kişiliğinde baskın olan bazı niteliklerin Nancy'de çekinik durumda olduğunu eklemeyi de ihmal etmemişti. Nancy, Sylvia'nın kendi ikizi olma rolüne layık bulduğu genç kadınlar –düşüncesine göre, kendi benliğindeki birtakım eksiklikleri tamamlamak için ihtiyaç duyduğu kadınlar– zincirindeki en son halkaydı. Sonraki dönemlerde, Nancy de Sylvia ile kendisini "birbirlerine ego noktasından bağlanmış Siyam ikizleri" olarak görecekti.¹³ Görebildiği kadarıyla, onun işlevi Sylvia'ya "içinden ilhamını geçirebildiği, başlatmış olduğu şeylere nitelik katabilecek ve sağlamlaştıracak bir filtre" sunmaktı. "Sylvia bu ittifakın düzgün işleyişinden çok memnundu ve birleştirilmiş güçlerimizle girilmesi imkânsız bir kale inşa ettiğimizi, daha doğrusu birlikte yenilmezlik zırhına sahip olduğumuzu ileri sürüyordu. O sırada Sylvia'nın tek başına kendini savun-

masız ve tehdit altındaymış gibi hissettiğini anlayamamıştım.”¹⁴ Sylvia’nın ikiz arayışının Smith’e başlamak üzere evden ayrıldığı dönemde başlamış olması tesadüf değildi. Hayatının ilk kısmında bu rolü, Sylvia’ya ait kimliğin kendinden menkul yaratıcısı ve velisi olan Aurelia üstlenmişti. Artık Sylvia evden uzak olduğuna göre, bu boşluğu yeni insanlarla doldurmaya mecburdu. Nasıl ki, yaşadığı baba kaybı onu hayatında ikâme kişilikler şeklinde yer alacak erkek arkadaşlar bulmaya zorlamışsa, annesinin hayatındaki eksikliği de onu “normal” anaçlık sınırlarının üstüne çıkan ve ötesine geçen bir rolü benimseyebilecek kadınlar aramaya yöneltmişti. Plath’ın kuzini ve İngiliz Dili profesörü Anita Helle “Sylvia Plath’ı anlama çabası bana hep biraz da insanın annelerle kızlarının birbiriyle ikiz oldukları bir aynada çift yansıma görmesini andıran bir durumu çağrıştırmıştır, [...]” diye yazmıştı. “Aurelia’nın kaleme aldığı mektuplar da anne yazını olarak teşhis edebileceğim bir durumun uzun döneme yayılmış örneklerini sunar: Bunlar bir çocuğun maddi varlığının belirgin biçimde anaç bir varoluşun, hem kaynağını hem de meşruiyetini oluşturan bir kültürel ürüne dönüştürüldüğü bir yaratıcı faaliyet niteliğine haizdirler. Yakın akrabalığı da bu bağlamdan soyut düşünemeyiz, zira ‘ben’ ve ‘öteki’ metonimleri bize sürekli şekilde benliğin sık sık dağılarak ötekinin kimliği tarafından yutulma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu görünüşte ‘doğal’ bir yakınlık halini çağrıştırmaktadır.”¹⁵

Plath’ın hayatındaki ikizlerin her biri ondaki psikolojik doku bozukluklarının acısına merhem olmak için ellerinden gelen her

* Türkçede mecazı mürsel ya da düzdeğiştirmece olarak bilinen, cümlede bir parçanın bütünü yerine geçmesi ya da birden çok bütünü oluşturması durumudur. (ç.n.)

şeyi yapmış olsalar da, sonuç kaçınılmaz olarak –az ya da çok– hep aynı çıkmaktaydı: Sıfıra sıfır elde var sıfır. Nancy Hunter Steiner’a göre Plath, ikizlerine “patolojik bir bağımlılık”la¹⁶ tutunmakta ve sürdürülmesi olanaksız bir aşırı düşkünlük geliştirmektedir. “Syl’in sergilediği davranışların bilmeceyi çağrıştıran parçalarını ne zaman bir araya getirmeye çalıştıysam karşıma hep onun belirli aralıklarla kendisinin acı çeken kurban, benimse kurtarıcı rolünde olduğum simgesel bir kurtuluş oyununu sahnelemeye mecbur kaldığı bir resim çıkıyordu – hani neredeyse kıymetini ispatlamasının tek yolu ölümün eşiğinden dönmesi olabilirmiş gibiydi. [...] Bana hep sanki adına Sylvia Plath denilen o karmaşık ve son derece gelişkin mekanizma kütesinin içindeki bir parçanın –yani onu kuracak ve çalışır durumda kalmasını sağlayacak anahtarın– eksik olduğunu söylemeye çalışıyormuş gibi gelirdi.”¹⁷

Lawrence House’taki kızların hepsi gibi, Nancy’nin de Smith’teki varlığını devam ettirmesi yüksek notlar almasına bağlıydı ve sonuç olarak, onun da tıpkı Sylvia gibi “olabilecek en önemsiz faaliyete bile vahşi bir çalışkanlık katmakta” üstüne yoktu. “Başarı uğruna insana dişini sıktırarak cinsten bir azmin kokusu, ucuz bir parfüm misali hepimizden buram buram etrafa yayılıyordu.”¹⁸ Gel gelelim, Sylvia da, Nancy de “azıcık yaratıcılık kullanarak kampus hayatının genel ritmine aitmişiz gibi davranabilirsek, hiç kimse bizim ‘burslu kızlar’ olduğumuzu anlayamaz,”¹⁹ minvalinde düşünmekte kararlıydılar. Gerçekten de, 1954’ün ilkbahar sömestri Sylvia’nın Smith’e başlamasından bu yana burs almadığı ilk ve tek dönemdi ve bu durumun Aurelia’nın içine dert olduğu da ortadaydı. Aurelia yıllar sonra kaleme aldığı özel bir notta “1954’ün İlkbahar Sömestri’nde onun omzunda-

ki yükü hafifletmek düşüncesiyle (sigortamı paraya çevirdikten sonra) eğitim, yemek ve yatacak yer masraflarının tamamını ben karşıladım – bunu da sırf kendini [yüksek not almak için] baskı altındaymış gibi hissetmemesi için yaptım,” diye yazmıştı.²⁰

Kolejdeki yetkili makamlar, Sylvia’nın Smith’e yeniden döndüğü günlerde kendine daha hafif bir akademik program yapmasının –normalde beş olan ders sayısının yerine o sömestr üç ders almasının– daha iyi olacağı konusunda hemfikirdiler. Buna rağmen Sylvia, Newton Arvin’in Erken Dönem Amerikan Edebiyatı, Elisabeth Koffka’nın On Dokuzuncu Yüzyıl Düşünce Tarihi ve George Gibian’ın Rus Edebiyatı derslerinin yanı sıra Robert Gorham Davis’in Çağdaş Amerikan Edebiyatı derslerine dinleyici öğrenci olarak katılmaya ve Ortaçağ Sanatı derslerine girmeye karar vermişti. Yeni derslerine, en çok da Gibian’ın Rus Edebiyatı dersine bayılıyordu. Gibian sonradan onu “Ben sınıfa karşı konuşurken öğrenci kalabalığının içinde gözlerini dikerek bana bakan o güzel kızdı [...]” sözleriyle anımsamıştı. “Sylvia bana hep Vermont’taki kayak tatilinden ya da Bermuda’daki deniz tatilinden dönmesinin üzerinden fazla zaman geçmemiş biri gibi gelmişti. Entelektüel olmayan, hayatında hiçbir acı yaşamamış tipik Smith kızı klişesine uygun sağlıklı, güzel, uzun boylu ve endamlı bir genç kızdı.”²¹

Doğal olarak, Gibian’ın içinde Tolstoy’un *Savaş ve Barış* ile *Anna Karenina*; Dostoyevski’nin *Suç ve Ceza*, *Yeraltından Notlar* ve *Karamazov Kardeşler* eserlerini barındıran dersi çoğu zaman delilik, ahlak yoksunluğu ve intihar gibi konular ekseninde geçen konuşmalara sahne olmaktaydı. Sylvia ilk başlarda yanağındaki yara izinin (Hawthorne’un romanındaki Hester Prynne’in kızıl harfi bir utanç nişanesi olarak taşımasına benzer bir şekilde) onu

diğer insanlardan ayıracağını düşünerek hafif bir mahcubiyet hissetmiş ve kendini açık ettiğini düşünmüştü. Jane Anderson’a bir mektup yazarak sonraki Rusça ödevini intihar teması üzerine kurmayı düşünecek kadar iyileştiğinden söz etmişti: Artık kendisine esin kaynağı olabilecek bir deneyim yaşadığına göre, bu meseleyi katıksız teorik bakış açısını aşan bir gözle analiz etmesi mümkün olabilecekti.²² Hiç kimse ona intihar teşebbüsü hakkında meraklı sorular sormaya yeltenmemişti ve Sylvia bu bilgiyi, geçmişte türlü sebeplerden sinir hastalıkları bilgisi ve deneyimi edinmiş seçilmiş arkadaşlardan oluşan küçük bir grupta bilerek ve isteyerek paylaşmıştı. Bu arkadaşlarının arasında, kendisine de Baldpate Hospital’da üst üste birkaç elektroşok yapılmış olan Jane Truslow ile New York City’deki bir akıl hastanesine kapatılan annesi Marcia Brown vardı. Arkadaşlarından her birine yaşadığı deneyimi genel hatlarıyla anlatmıştı; bunun, Jane Anderson’a anlattığı gibi, McLean’de geçirdiği kendi kendini analiz süreciyle hiç alakası yoktu.²³ Yılın ilerleyen günlerinde kendisiyle aynı dönemde Smith’te okuyan Elinor Friedman’a, McLean’de kaldığı tüm süre zarfında bir kitabını ters çevrilmiş halde tutarak dolaştığından söz etmişti. Elinor bu konuşmayı “Bana ‘İnsan delirdiğinde sadece bu delilikten ibaret bir varlığa dönüşür’ demişti – bu cümle zihnime kazınmış” sözleriyle anımsıyor. “Delilik zihnini ele geçirmişti. İnsanların onu zorla kendisine o işlemin [ilk elektroşokun] yapılacağı masaya yatırması olayını bana en ince ayrıntısına kadar anlatmıştı. Bunu anlatırken de hayatında bir daha buna katlanmayacağını açık açık söylemişti. Böyle bir şeyin tekrar yaşanacak olması halinde kendini öldüreceğini söylemişti.”²⁴

Sylvia, Nancy Hunter’a da bütün maceranın en tuhaf kısmının gözünü hastanede açması olduğundan söz etmişti. “Tanrı’ya da,

ölümden sonraki hayata da inanmam,” demişti “ve gözlerimi açtığımda ilk tepkim ‘Hayır, olamaz. Ölümden sonra herhangi bir şeyin olması imkânsız’ şeklinde olmuştu. Ölümün bile bilincime bir son vermemiş olması beni büyük bir hayal kırıklığına uğratmıştı.”²⁵ Plath bu konuları Rus Edebiyatı dersi için mart ayında yazdığı “The Devil’s Advocate” adını taşıyan ve Dostoyevski’yi konu alan makalesinde ayrıntılı şekilde incelemişti. Mademki kainatta Tanrı ya da ölümsüzlük diye bir şey yoktu, o halde intihar etmesi durumunda cezalandırılmayacağına da kesin gözüyle bakabilirdi. Bilinci yerine geldiğinde ve bedeninin, zihninin arzularını yerine getirmediğini ve sonuçta ruhunu teslim etmesine izin vermediğini anladığında –ona biraz ironik gelse de– kendi kişisel cehennemine, yani inandığı yegâne cehenneme geldiğini düşünmüştü. Burası, içinde ateşlerin yanıp kazanların kaynadığı bir ortamdan çok daha çetrefilli bir yerdi: Bu yerde her şey insana anlamsız geliyordu.²⁶ Plath kendi deneyimini anlatmak için Dostoyevski’nin *Karamazov Kardeşler*’inde On Birinci Kitap’ta yer alan ve Ivan’ın halüsinasyon ürünü bir şeytan karakteriyle hayatla ölümün doğası üzerine tartıştığı bir bölümden alıntı yapmıştı. Şeytan zihinsel rahatsızlığı olan genç adama hayattaki her şeyi reddeden bir filozofun hikâyesini anlatır: “Her şeyi, yasaları, vicdanı, dini, en önemlisi de gelecekteki sonsuz hayatı reddedermiş. Ölümlük zifiri bir karanlığa gömüleceğini, yok olacağını düşünüyormuş. Ölmüş bakmış ki karşısında sonsuz bir hayat var. Canı sıkılmış. [...] Çok kızmış.”²⁷

Plath’ın dili ve özellikle de şiiri, yeniden doğuşunun bir parçası olarak gördüğüne kesin gözüyle bakabiliriz. Şubat’ta Gordon

* Şeytanın Avukatı. (ç.n.)

** Dostoyevski, *Karamazov Kardeşler*, İletişim Yayınları, çeviren: Ergin Altay. (ç.n.)

Lameyer'a 1953 ilkbaharından beri yazdığı ilk şiir olan "Dirge in Three Parts"ı* gönderdi. Her yanından kara mizah akan bu taşlamanın on iki dizesi Âdem ile Havva'ya, *Alice Harikalar Diyarında*'ya, *Oz Büyücüsü*'ne, Dante'ye ve John Bunyan'a yapılmış göndermelerle doluydu. Gordon ona cevaben yazdığı mektupta "Dali'vari gerçeküstü 'vampir saati' insanı 'zembereği boşalan kalp' ve Mephistopheles," gece yarısı Faust'u huzuruna çağırdığında alkış tutan 'kapkara eller' gibi olağanüstü kronometre metaforlarına hazırlıyor" demişti. Kendisi özellikle şiirin son kıtasında, saatteki akreple yelkovanın alkış tutmasıyla adamın dışkıya dönüşmesinin bir olduğu dizeden hoşlanmıştı. "Geçen sene bunu şiirlerimden birinde gördüğün zaman bana 'gübre'nin en çok sevdiğin kelimelerden biri olduğunu söylediğini hatırlıyorum... Auden'in seni fazla kolayla kaçmakla suçladığını yazmışsın, ama bence bu şiirde böyle bir durum söz konusu olamaz."²⁸ Sylvia, şiir yazma yeteneğini kaybettiği 1953 yazındaki o süreci tekrar yaşamaktan korkuyordu. Gordon'a yazdığına bakılırsa, yazacak gücünün kalmayacağı ve sonelerin yeniden saçmalamaya başlayacağı zamana kadar algılamaya, anlamaya ve yaratmaya devam etmek arzusundaydı.²⁹ 1954'te Sylvia, Lewis Carroll'ın *Alice Through the Looking Glass* eserindeki "The Walrus and the Carpenter"a*** gönderme yaparak yazdığı mektupların üst kısmına genellikle "Lahanalar ile Krallar" konu satırını yerleştiriyordu. Plath'ın kafasında söz konusu tümce aynı zamanda metaforun, hayatının her alanında büyük önem

* Üç Kısımlık Ağıt. (ç.n.)

** Rönesans dönemi Avrupa edebiyatında Hıristiyan mitolojisinin lider şeytanlarından biridir; Goethe'nin *Faust* eserinde Şeytan'ın diğer adına karşılık gelir. (ç.n.)

*** Deniz Aygırı ile Marangoz. (ç.n.)

taşıyan dönüştürücü gücünün de simgesi durumundaydı. Onsuz bir hayatın ne anlamı olabilirdi? Plath 1955'te "A Sorcerer Bids Farewell to Seem"i kaleme aldı. Carroll'un şiirine cevap olarak yazılmış olan şiirde Sylvia, tıpkı Shakespeare'in Prospero'su gibi, eski büyü yöntemlerinden vazgeçeceği günleri gözünün önüne getirir: Sözcükleri algıyı aydınlatan ve başkalaştıran araçlar olarak kullanmaktan vazgeçip, yaratma sürecine destek vermesi umuduyla esin perisi Alice'e sığınmayacağı ve yeni metaforlar bulmak umuduyla Mad Hatter'ın şapkasına bakmayacağı bir dönemin hayalini kurar. Gözucuyla da olsa önündeki alternatifi –yani şiirin ve mecazın bulunmadığı bir yeri³⁰– görmüştür ve bunun, tüm çekici yönlerine rağmen, içinde yaşayabileceği bir yer olmadığını da bilmektedir. Nancy Hunter Steiner "Onun eserlerinde çirkin, çarpık çurpuk dünyalar metaforlara özgü bir bollukla infilak eder ve lavlarını etrafa saçarlardı," demişti. "Bu paradoks ilk başta beni de rahatsız etmişti, ancak sonraki dönemlerde buna makul bir açıklama getiren birtakım tahminler yapabildim. Sylvia imgeleri, tıpkı bir mühendisin bir köprüyü tasarladığı biçimde inşa ederdi – her bir ayrıntıyı kılı kırk yaran, neredeyse matematiksel bir ilgiyle ele alırdı. [...] Kimi zaman sırf şok yaratma potansiyelini düşünererek rahatsız edici yan anlamlara sahip sözcükleri seçerdi. Yine de, şiirleri genellikle sakın dış görünümünün altındaki çalkantılı durumları yansıttı. Özünde Sylvia, bir sürü fırtınalı duygunun ve şiddetli dürtünün etkisi altında kalan, ancak bunları kontrol altında tutmak adına dış dünyada bir burjuva hanımefendisinin bir deli gömleği kadar kısıtlayıcı ve engelleyici olabilecek mantosunu giyerek dolaşan bir insandı."³⁰

* Büyücünün Görülesi Vedası. (ç.n.)

Sylvia, Edith Sitwell'in "Façade" şiirini ezberden okuduğu kaydı dinlemeye bayılırdı ve bunu Wellesley'deki evlerinde her dinleyişinde Aurelia, William Walton müziğinin okunmakta olan modernist şiire eşlik ettiğini duymamak için bütün ara kapıların kapatılması konusunda ısrarcı olurdu. Plath ise Sitwell'in ünlü seslerindeki ve "the navy-blue ghost of Mr. Belaker, The allegro Negro coctail-shaker"^{*} gibi dizelerindeki fizikselliğin ve şehvetin tadını çıkarırdı. Sylvia marttaki yazılı sınavları bittiğinde, Smith'te "Şiir Okumasının Boyutları" üzerine konuşacak olan meşhur İngiliz edebiyat eleştirmeni I.A. Richards'ın vereceği bir konferansa giderek kendini şımartmaya karar vermişti. Konferanstan sonra Sylvia ve birkaç başka öğrenci adamlarla birlikte Rektör Wright'ın evinin yolunu tutmuştu; Plath, Tanrı'ya yakaran birinin edasıyla orada gürül gürül yanan ateşin önüne geçip adamın dizlerinin dibine oturmuş ve Richards'ın şiire dair hararetli konuşmalarını can kulağıyla dinlemişti. Sylvia, şairlik sanatını öğrenmek konusunda çelik gibi bir kararlılık sergiliyor ve edebiyat aristokراسisiyle içli dışlı olmasını sağlayacak hiçbir fırsatı kaçırmıyordu. Elinor Friedman Klein "Sylvia, Smith'te okurken içine metaforlarla mecazları ve şiirlerinde kullandığı imgeleri yazdığı bir defteri yanında taşırdı," demişi. "Yaratıcılık onun hayatı açısından elzemdi – bu, insanın hiçbir şeyi kontrol edebilecek durumda olmadığı halde bir şeyden sorumlu olduğunu hissetmesine karşı bir çare de olabilirdi."³²

Sylvia haftada bir Smith'in psikiyatri Doktor Booth'la görüşüyor, bir yandan da kendi kafasında yaşadığı rahatsızlığı tamamıyla atlattığına inanıyordu. Annesine söylediğine bakılırsa, psi-

* Ön Cephe. (ç.n.)

** Mr. Belaker'in lacivert hayaleti, Alegro Negro kokteyl karıştırıcısı. (ç.n.)

kolojik sorunlarının hepsini geride bırakmıştı ve sonuç itibariyle, yapılan görüşmeler de onun zihin sağlığına dair özel ayrıntılardan çok daha genel felsefi meselelere odaklanıyordu.³³ Sylvia, Jane Anderson’a da ekstra psikiyatri tedavisinin “lüzumsuz” olduğunu söylemişti; kendini, duygularını yönetmenin ve onlara hâkim olmanın çaresini bulmuş biri gibi hissediyordu. Dediğine bakılırsa, artık mani nöbetleriyle boğuşan biri olmaktan çıkmış, daha dengeli ve sakin bir insana dönüşmüştü.³⁴

Ne var ki, Plath’ın kendi imajı hakkındaki fikri her zaman başka insanların onda gördükleri şeyle uyumlu olmayabiliyordu. Sylvia kendini son derece sosyal biri olduğuna inandırma gayretine girerek, erkeklere çıkma faslına kaldığı yerden devam etti ve koleje döndüğü ilk ay içinde art arda sekiz oğlanla buluştu. İçlerinde en çok, yakışıklı bir Cornell mezunu olan ve New York City’deki Union Theological Seminary’de öğrenim gören Atherton Sinclair Burlingham’ın cazibesine kapılmıştı. Tek sorun, “Bish” lakabıyla tanınan Burlingham’ın Plath’ın yurt arkadaşı Mary Derr’le çıkmasıydı. Mary “Bish, Cary Grant’a benzerdi, ondan tek farkı sarışın olmasıydı,” diye anlatıyor. “Kızların etrafında dolanmaya bayılırdı ve ben de onun çok hoş bir insan olduğunu düşünürdüm. Sylvia biraz maymun iştahlı bir tipti ve Bish’in nasıl biri olduğunu merak ediyordu. Hal böyle olunca, New York’a sonraki gidişinde gidip onu buldu. Bish’in mükemmel olduğunu düşünüyordu – dediğine göre ona vurulmuştu ve onunla evlenmek istiyordu. Sylvia’nın Bish’i benim elimden almak istediği gün gibi ortadaydı.”³⁵

Sylvia’nın suçu, ellili yıllarda başka bir kadının erkek arkadaşını ayartmak için argoda kullanılan tabiriyle “yakın takibe almak”tı ve bu da o dönemde toplumsal bir suç olarak addedilirdi.

Mary'nin erkek kardeşi, Union Seminary'de öğrenim gören Tom Derr (kendisi de 1954 ilkbaharında Sylvia'yla bir kez buluşmuştu) Bish'i "tatlı bir adam fakat dramatik bir tip olan ve hayatta aşırı sözel bir duruş sergileyen Sylvia için pek de uygun olmayan biri" olarak anımsıyor.³⁶ Tom kız kardeşine yazdığı bir mektupta Sylvia'nın, onun arkadaşına bu kadar çabuk âşık olması karşısında yaşadığı şaşkınlığı dile getirmişti. "Kafaca uyuşan insanların bile bu kadar büyük bir hızla kaynaşabileceğini düşünemezdim," demişti. "Diyeceğim o ki, insan hislerinin karşılıklı olup olmadığı konusunda bir hüküm verirken ihtiyatlı olmaz mı? [...] Neyse, Bish'e biraz Sylvia'nın benmerkezci tavrını şikâyet ettim ve bu kız ilgi açlığından ölüyor bile olsa –artık büyüdüğümüze göre– bu işe bir son verme zamanının geldiğinden ve senin (ve dolayısıyla bizzat onun) gibi insanların bu ilgiyi ona sürekli sağlamasını beklememesi gerektiğinden söz ettim. İnsanın bir başkasının üzerine titremekten ne zaman vazgeçmesi ve onun kendi öz kaynaklarından güç alarak olgunlaşmasını sağlamak için neler yapması gerektiği gibi şeylerden söz ettim. Lafı fazla uzatmadım. Herhalde ne demek istediğimi anlamıştır."³⁷

Sylvia, 1950 yazında Lookout Farm'da tanıştığı otuz beş yaşındaki Estonyalı Ilo Pill'den bir davet alması üzerine 1954 ilkbaharında Manhattan'a bir gezi planladı. Kızının güzel bir armağanı hak ettiğini düşünen Aurelia onun Boston'dan La Guardia'ya uçuş masrafını üstlenmeye karar verdi. 28 Mart pazar günü LaGuardia'da Pill tarafından karşılanan Sylvia, buradan alınıp adamın Lexington Avenue ile Harlem'deki 123. Cadde'nin köşesinde annesiyle birlikte oturduğu daireye götürüldü. Eve geldiklerinde Sylvia, Ilo'nun hepsi de bozuk bir İngilizceyle konuşan teyzeleri ve amcalarıyla akşam yemeğine oturdu ve daha sonra

genç adam onu T.S. Eliot'ın *The Confidential Clerk* piyesine götürdü. Ertesi gün, gözünü yükseklere dikmiş ressam adayı ona şehri gezdirmek için işyerinden izin aldığını söyledi, ancak canı onunla bir ilişki yaşamak istemeyen Sylvia nişanlı olduğu masalını uydurdu ve ilişkilerinin hiçbir zaman arkadaşlıktan ileri gidemeyeceğini belirtti. Salı gecesi Sylvia, saçına Ilo'nun kendisine vermiş olduğu altı kırmızı gülden bir tanesini takarak Bish'le buluştu ve çift Asti'de akşam yemeği yedikten sonra Staten Island Feribotu'yla gezintiye çıktı. Çarşamba sabahı Sylvia, Ilo'ya evine döneceği haberini verdi, ama gerçekte bir taksiye atlayıp Union Theological Seminary'ye gitti ve Bish'i yatağından kaldırdı. Çift kahvaltıdan sonra ikisi de kolejde ders veren teologlar olan Paul Tillich ve Reinhold Niebuhr'un konuşmacı olarak katıldığı bir konferansa gitti ve bunun ardından Sylvia, kısa bir süre prova odasındaki piyano dinletisini izledikten sonra kendisini evine davet etmiş olan arkadaşı Janet Salter'la buluşmak için kent merkezine doğru yola çıktı. Aksi gibi, Plath planlarında meydana gelen değişiklikten Janet'ı haberdar etmemiş ve Sylvia'nın Boston'dan doğrudan New York'a geleceğini sanan arkadaşı onu Grand Central Station'da beklemişti.

Janet o günü "Ben beklerken bir tren geldi, başka bir tren gitti ve en sonunda annelere telefon ettikten sonra Greenwich Village'daki evimize döndüm," sözleriyle anımsıyor. "Biz onun saat birde gelmesini beklerken akşamüstü altıda eve telefon etti. Bana Union Theological Seminary'ye gidip Mary Kerr'in erkek arkadaşı Bish'i ziyaret ettiğini söyledi. Telefon konuşmasındaki yaklaşımı akıl almayacak cinstendi; sanki hepimize büyük bir ra-

* Güvenilir Kâtip. (ç.n.)

hatsızlık veren o değilmiş gibi büyük bir mutluluk ve sevinç içinde konuşuyordu. Buna benzer bir şey geçen sene meydana gelmiş olsaydı, mutlaka bir özür dilerdi. Daha önce bana ziyarete geldiğinde birlikte bir sürü şey yapmıştık: Patencileri seyretmek için Rockefeller Plaza'ya gitmiştik ve kendi yürüyüş rotamı izleyerek onu Village'da gezintiye çıkarmış, Edna St. Vincent Millay'ın yaşadığı evi göstermiştim. Ama bu sefer kafasında başka bir plan vardı; sadece uyuyabileceği bir yatak aradığı ortadaydı.”³⁸

Plath, 1 Nisan'da bir kez daha öğle yemeğinde Bish'le buluştu ve birlikte Morningside Park'ta yürüyüşe çıktılar. Parktayken felsefe ve teoloji üzerine konuştular – dediğine bakılırsa, Sylvia şeytanın avukatı rolüne soyunmanın tadını çıkarmaktaydı. Genç kadın o gece Cyrilly Abels ve avukat kocası Jerome Weinstein ile çiftin Fifth Avenue'daki dairesinde akşam yemeği yedi. Weinstein'in yeğeni olan diğer konukla o kadar iyi anlaştı ki, ikisi yemekten sonra Greenwich Village'daki Albert Hotel'da içki içerek sohbete devam ettiler. Sylvia, 10. Cadde'de bir stüdyo dairede kalan Janetların evine döndüğünde sarhoş olduğu her halinden belliydi.

Janet “Sylvia geç sayılabilecek bir saatte yalpalayarak içeri girdi ve kafası gayet iyiydi,” diye anlatıyor. “Sylvia için benim yatak odamda portatif bir karyola hazırlanmıştı, fakat annemle babam oturma odasında yattıklarından o eve gelene kadar uyumamışlardı. Gözlerinin etrafında kırmızı halkalar vardı ve dikkatini toplamaya çalıştığı halde başarılı olamıyordu. Bayağı sarhoştum ve bu da etrafa yaydığı kokudan anlaşılıyordu. Üstelik cüzdanını da kaybetmişti – tren bileti bunun içindeydi ve eve gidecek parası kalmamıştı. Ertesi gün o dönemde pek sevimsiz bir mekân olan ve hayat kadınlarının uğrak yeri olduğu rivayet edilen Albert

Hotel'in barına gittik, ama cüzdanı bulamadık. Orada bulunduğumuz sırada sadece manik bir halin tezahürü olarak tanımlayabileceğim davranışlarda bulundu, ama kafası pek çok konuda hiç net değildi. Sosyal hizmet uzmanı olarak çalışmış olan ve sinirsel rahatsızlıklar geçirmiş kimselerle epeyce deneyim edinmiş olan annem onun şizofren olduğunu düşünüyordu. Bir bakıyordunuz, olaylara aşırı manik ve coşkulu bir halde yaklaşıyordu, ama iş karşısındakine bir konuyu açık ve net biçimde anlatmaya geldiğinde üzerine bir dalgınlık geliyor ve gözleri boş boş bakmaya başlıyordu.”³⁹

Janet'a göre Plath'ın New York'ta kaldığı dönemde sergilediği davranışlar, onun ve öteki Smith öğrencilerinin Sylvia'da ciddi bir ruhsal rahatsızlığın olduğu yönündeki inancını doğrulamaya yaramıştı. Janet “Hepimiz çoklu kişilik bozukluğu yaşadığını ve/veya onun şizofrenik olduğunu düşünüyorduk,” diyor. “Hiçkim-senin aklına gelmeyen tek şeyse onun manik depresif olabileceğiydi, çünkü her zaman manik halde dolaşırdı. Belki hiç birimizin bilmediği depresyon anları da olmuştur. Üçüncü sınıftayken coşkulu ve taşkın tavırlarında bir sahicilik vardı, ama uzun bir aradan sonra Smith'e döndüğünde bu halinde gerçeklikten eser olmadığını hissettik. Okuldaki son yılımda eve bir kartpostal gönderdiğimi ve Sylvia Plath'a ‘Silver Plate’ adını taktığımızdan annemlere söz ettiğimi hatırlıyorum. Bu da Sylvia hakkındaki, onun gerçek biri olmadığı yönündeki düşüncemizi ziyadesiyle yansıtan bir nitelemeydi.”⁴⁰

Massachusetts'e dönüş yolundayken Sylvia kendine idol olarak seçtiği popüler yazar Sarah-Elizabeth Rodger'la görüşmek

* Gümüş Tabak. (ç.n.)

için New Canaan, Connecticut'ta mola verdi. Warren'ın arkadaşlarından birinin annesi olan Rodger onu şöyle bir süzdükten sonra o akşam evlerinde kalması konusunda ısrarcı oldu. Ertesi gün Sylvia, New Haven'da öğle yemeği yerken Yale öğrencisi Melvin Woody'le karşılaştı. Gordon Lameyer'a yazdığı bir mektupta, genç adamdan çok sayıda şiir kitabı ödünç aldığı için onu kendisiyle birlikte trene binerek Wellesley'deki evine kadar eşlik etmeye mecbur bıraktığını anlatmıştı. Oysa Melvin Woody'nin bu karşılaşmaya dair hatırası bambaşkaydı. Profesör Woody "Annesiyle doğrudan uğraşmak zorunda kalmasın diye beni de onunla trene binmeye ve eve dönmeye ikna etmişti," diyor. "Olayı anlatırken herhangi bir ayrıntıya girmedi, ama beni bir nevi tampon olarak kullanmak istediği belliydi. Onu annesinden korumam için bana ihtiyacı vardı – onunla yalnız kalmak istemediği her halinden anlaşılıyordu."⁴¹

Hiç kuşkusuz Sylvia, Aurelia'nın onu gördüğü anda New York'taki zamanının çoğunu partilere giderek ve içki içerek geçirdiğini anlayacağını biliyordu. Aurelia ise kızının her zaman ki şen şakrak benliğine döndüğü konusunda kendisine sunduğu tüm güvencelere rağmen hâlâ onun ruh sağlığı konusunda endişeliydi. Sylvia nisanda annesine artık "uyumlu bir insan" olduğunu söylemişse de, Aurelia 1953'teki cehennem hayatına bir kez daha geri dönebilecekleri korkusunu yaşamaktaydı.⁴² Korkan tek kişi kendisi değildi. Plath'ın mektup arkadaşlarının içinde sezgileri en güçlü isimlerden biri olan Eddie Cohen, ona bu dönemde ruh sağlığının gerçek durumunu sorgulayan bir mektup yazmıştı. "Etrafa neşe saçan varlığını epey endişe verici bulduğumu itiraf etmeliyim [...]" diye yazmıştı. "Son iki mektubunu diğerlerinden ayıran bütün o kesintisiz duygusal ve estetik deneyim selinin için-

de gerçekleri, belki de kasıtlı olarak savsaklamışsın.”⁴³ Acaba on-
daki problem tam olarak neydi? Neden intihara teşebbüs etmişti?
Ona ne gibi bir teşhis koymuşlardı? Acaba ona hangi tedaviyi
uygulamışlardı? “Bu gibi soruların hâlâ açık durumdaki yaralarını
deştiğinin ve şu anda bu konulara girmenin senin açısından çok zor
olabileceğinin farkındayım.” Eddie’nin gözünde onun en önemli
problemi narsisizmiydi ve Sylvia’yı “karşısındaki aynaya bakmak-
tan büyük bir haz duyan bir kadın” olarak tanımlıyordu. “Üs-
telik insanı ziyadesiyle pohpohlayan bir aynadır bu.” Kendisine
durumu düzelmiş ya da şifa bulmuş numarası yapmasının hiçbir
anlamı yoktu: “Er ya da geç, gerçekler olması gerektiği şekilde
devreye girdiğinde,” dedikten sonra, “geriye doğru bir sıçrama
yaparak yakın bir zamanda kıyısından dönmüş olduğun durumun
içine döndüğünle kalacaksın,” uyarısında bulunmuştu.⁴⁴ Cohen
sonraki yıllarda dostunun sınır kişilik bozukluğundan mustarip
olduğu teorisini geliştirecekti. Kendisi “Söz konusu sınırın ne-
rede bulunduğu hakkında profesyoneller arasında tam bir fikir
birliği sağlanmamış olsa da, büyük bir bölümü bu gibi insanların
genellikle kendilerine en yakın kimseleri öfkeliendirdiği ve tedir-
gin ettiği konusunda hemfikirdir,” demişti. 1980’e kadar Ameri-
ka Psikiyatri Birliği’nin Ruhsal Bozukluklar Teşhis ve İstatistik
Kılavuzu’na dahil edilmemiş olan sınır kişilik bozukluğu istik-
rarsız öz kimlik duygusu, aşırı değişken ruh hali geçişleri, büyük
öfke nöbetleri, yakın ama sorunlu arkadaşlıklar ve ilişkiler kurul-
ması, intihar düşünceleri ve teşebbüsleri gibi hepsi de Sylvia’nın
bizzat yaşadığı semptomlarla kendini gösteren bir rahatsızlıktır.

Sylvia, Smith’e dönmeden önceki dönemde iyilik meleşti
olarak adlandırdığı Olive Higgins Prouty ile öğle yemeği yedi,
Harvard’ta Philip McCurdy’yle görüştü, okunacak metinler lis-

tesindeki (Melville, Faulkner, Tolstoy ve Henry James) eksikleri kapatmayı başardı ve kendini bekleyen geleceğe dair hayallere daldı. Mezun olduktan sonra bir işe girmek ya da kendini daha ileri akademik çalışmalara adanmak düşüncelerini kafasında evirip çevirdi. Söylediğine göre, gönlü ikinci seçenekten yanaydı, çünkü göz kamaştırıcı bir yayınevinde bile olsa dokuzdan beşe kadar çalışacağı sıradan bir işin mizacına aykırı olduğunu biliyordu. Geriye dönüp, 1953 yazında *Mademoiselle*'de geçirdiği kısa döneme baktığında bir ofis işinin içindeki yaratıcılığı öldürebileceği düşüncesine kapılıyordu. Dergide geçirilen bir günün sonunda yapmak istediği şeyler bir tiyatroya gitmek, bir kadeh içki içmek ya da yatağa yatmaktan ibaretti. Gordon Lameyer'a da yazdığı gibi, kendini hiçbir şey yazamayacak kadar yorgun ya da suçlu hissediyordu; yaptığı işin bir romanın temel taşlarını oluşturmaya hiçbir katkıda bulunmayacağı ortadaydı.⁴⁶ Gordon'a söylediğine göre, Smith'te fazladan bir yılı daha olduğu için müteşekkirdi, çünkü bu sayede olgunlaşmak için daha çok zaman kazanacak, yazın yolculuklar yapabilecek ve kafaca kendisine benzeyen çok sayıda insanla tanışma fırsatı bulacaktı. Yeni deneyimler edinme ve dünyayı tanıma sürecine devam etmek istiyordu. Dediğine göre, bu yolda acı çekse bile hayatı mümkün olan en yoğun şekilde yaşamak onun için büyük bir önem taşıyordu.⁴⁷

Sylvia bu mektubu yazdıktan on iki gün sonra basmakalıp ahlak anlayışından kurtulmasına yardımcı olacak, onu cinsel anlamda özgürleştirecek ve entelektüel ufkunu genişletecek bir adamla tanıştı. Calhoun College, Yale'de son sınıf öğrencisi olan Richard Sassoon, fiziksel açıdan onun ideallerini karşılamaktan uzaktı: Onunla aynı boyda ve dal gibi incecik bir adamdı, mor halkalarla çevrili simsi-

yah gözlerinde tekinsizliği çağrıştıran bir şey vardı. Sylvia, annesine gönderdiği bir mektupta onun bir apsent müptelası gibi görüldüğünü yazmıştı. Gel gelelim, 18 Nisan'da tanıştıkları andan itibaren Sylvia kendisine meydan okuyan ve onu harekete geçiren biriyle karşı karşıya bulunduğunu hissetmişti. Onun duyarlı karakterinden ve güçlü sezgilerinden (Plath, Amerikalı erkeklerin bu bakımdan acınacak derecede eksik oldukları kanaatindeydi), Avrupalı kökeninden (Britanya vatandaşı olan genç adam Siegfried Sassoon'un uzaktan akrabasıydı ve 1934'te Paris'te dünyaya gelmişti) ve romantik ruhundan (sık sık Rimbaud, Baudelaire ve Verlaine'den alıntılar yapardı) etkilenmişti. Sylvia, Richard ile onun Yale'deki oda arkadaşı Dick Wertz vasıtasıyla tanıştı. Dick aynı zamanda Plath'ın yakın arkadaşı Nancy Hunter'ın eski erkek arkadaşıydı. Nisan ortasındaki pazar günü iki oğlan Yale'den Richard'ın Volkswagen'ına binip Smith'e geldiler ve yanlarına başka bir Smith öğrencisini de alan dördü, arabayla Look Park'a gitti. Burada tarlaların arasında kovalamaca oynayıp geyikleri seyrettiler ve ırmak kenarında yürüyüş yaptılar. Grup o akşam Mount Tom Eyalet Rasathanesi'ne doğru gezintiye çıkıp yangın kulesine tırmandı ve aşağıda sere serpe uzanan Pioneer Valley'nin ışıklarını seyre daldı. Sylvia yüksekten pek haz etmese de –aşağı indiğinde içini büyük bir sevinç ve korkunun sardığını söylemişti⁴⁸– olayı baştan sona neşeli bir deneyim olarak görmüştü. Oradan ayrılan grup Amherst'e gidip içinde aynalı kapılar bulunan bir bara oturdu ve Richard, Fransızca konuşmaya başladı; Sylvia konuşulanların ne kadar büyük bir bölümünü anladığını fark edince hayretler içinde kaldı ve kara gözlü genç adam aksanına övgüler yağdırdığında gururu okşandı.

İki gün sonra Richard ona yazdığı çok sayıda mektubun birincisini kaleme aldı; bunlar çoğu Fransızca olarak, ince uzun bir

elyazısıyla ve bilinç akışı tarzında yazılmış mektuplardı. Kurşunkalemle ve kargacık burgacık harflerle “Hayatım” diye yazmıştı. “Hatıralar – sadece hatıralar / geleceğe dair tek bir düşünce yok: Bunlar tehlikeli işler! [...] Ben Tanrı’yım. Kendi zevkim için seni lanetledim. [...] Rüya? Asla – aşırı doğal. Ben bunu yaparım. Ben Tanrı’yım! Ben+sen=ben. [...] Ben akıl dışıyım [...] katıksız bête* [...] a bientot”, büyüleyici kadın (büyücü).”⁴⁹ Karşısında mezun olduktan sonra kurumsal kariyer merdiveninde yukarılara tırmanarak ve evlenip çocuk yaparak mutlu olabilecek sıradan bir Yale öğrencisinin bulunmadığı ortadaydı. Onun oda arkadaşlarından biri olan Melvin Woody “Dick olağanüstü derecede parlak bir adamdı,” diyor. “Yale Fransızca bölümü kelimenin tam anlamıyla ona özel bir ders programı yapmıştı. Günlerce hiçbir şey yapmadan ortalıkta dolaşır, sonra daktilosunun başına oturur ve A notu alacak bir ödev patlatıverirdi. Her ne kadar bundan asla o şekilde söz etmiş olmasa da, üst sınıfa mensup bir aileden geldiği çok belliydi. Ailesinin bir geliri vardı –yine de, babasının hayatı boyunca hiç çalışmamış olduğunu düşünüyorum– ama benim izlenimim, sınıf hiyerarşisine alışmış olması sebebiyle Dick’in Amerika’ya uyum sağlamakta zorlandığı yönündeydi.”⁵⁰

Richard, Sylvia’ya çocukluğuna dair pek az şey anlatmıştı: Üç yaşındayken gizemli bir hastalıkla yatağa düşmüştü; durumu, “Avrupa’daki en iyi doktorlar”ın bile ondan umudu kesmesine yol açacak kadar ağır bulunmuş ve hayatı sevgi sayesinde kurtulmuştu. Dört yaşındayken kendi kendine “*Ce n’est pas vrai, ce n’est pas vrai*” (“Bu doğru değil”) şeklinde söylenerek odaların arasında

* (Fr.) Hayvan. (ç.n.)

** (Fr.) Elveda. (ç.n.)

dolaşmaya başlamış ve on yaşında yarı bilinçli bir haldeyken rüyalarını kontrol etme ve yönlendirme yeteneğine sahip olduğunu keşfetmişti. “Öleceğimi sandığım dönem sona erdiğinde yepyeni bir hayata başladım,” demişti. Altı ile on dört yaşları arasında herkes onun ileri zekâlı bir çocuk olduğuna kanaat getirmişti. “Hem bir filozof, hem de koca bir aptaldım ve uzun saatler boyunca son derece önemli meseleler üzerinde tefekküre daldım,” demişti. Fransız edebiyatı ağırlıklı olmak üzere tarih, güzel sanatlar ve edebiyat dallarında lisans eğitimi gördüğü Yale’deyken çeşitli edebiyat dergilerinde çalışmış, üniversitesinin tarihini yazmış ve kütüphane komitesinde görev almıştı. Estetik anlayışı o denli incelmışti ki, kendi yüksek güzellik standartlarına uygun olmayan bir şeyi görmek ya da deneyimlemek bile ona acı verici geliyordu. Sylvia’ya “Klasik sütunlardan oluşan hareket halindeki bir orman görmüşsen New Haven’ın sokaklarında dolaşmak istemezsin ve Mallarmé’deki güzelliği tatmışsan, Sandburg’u okumak istemezsin,” demişti. Aynı mektupta Platon, Aristoteles, matematik, aşk ve felsefe üzerine birtakım değerlendirmelerde bulunuyordu. “Hayatta sadece iki tip insanın katlanılabilir olduğunu düşünürüm ve bunlar da tutkuyla âşık olan ve kendilerine tutkuyla âşık olunan insanlardır,” diye yazmıştı. “Üstelik bu ilk kategoriye girenlerin –sürekli öldükleri ve kendilerine ait bir hayatlarının olmadığı düşünülecek olduğunda– dünyaya hükmetmeleri gerektiğine inanıyorum.” Kullandığı sözcükler ve fikirler kendi içlerinde sık sık birbirleriyle çelişiyor gibi görünse de, bu, Sassoon’un entelektüel oyununun bir parçasıydı ve Sylvia’nın hem zihinsel olarak canlandırıcı, hem de fazlasıyla erotik bulduğu bir eğlenceydi. Hayatındaki yeni erkek ayaklı bir paradoks ve ikircimin vücut bulmuş hali gibiydi. Plath’ın kendi kendisi hakkındaki, hiç

durmadan değişknlik gösteren bir kimliğinin olduğu görüőü üzerine kafa yorarak “Ben her zaman iki kiőiyim ve öyle olmak zorundayım,” diye yazmıştı.⁵¹ Sassoon, depresyon eğilimini de itiraf etmişti. Sylvia’ya “Bunu saklamaya çalıştım,” diye yazmıştı. “Ama benim hakkımdaki gerçekleri bilmen gerekiyor: Depresyonlarım sırasında tuhaf hayaller gördüğüm oluyor ve tez canlı bir insanım ve vasiyetnamemin derhal hazırlanmasını istiyorum, zira içimde bitmek bilmeyen bir son korkusu var.”⁵² O da, tıpkı Plath gibi doğanın karanlık tarafına ilgi duyuyordu. Sylvia’ya “Dünya üzerinde şeytanla anlaőma yapmış, sonra da onun yüzüne tükürmüş tek insan benim,” demişti. “Ve sen de olmasaydın, hayatta her zaman olduğumdan daha bile yalnız kalmış olacaktım.”⁵³

Sylvia’da onu cezbeden şeyse, genç kadının şairane duyarlılıklarıydı. Sylvia nisanda Sassoon’a önceki yıl yazdığı ve *Smith Review*’nın 1954 ilkbahar sayısında yayımlanmış olan “Admonitions” ya da “Never Try to Know More Than You Should” ve “Verbal Calisthenics”^{***} şiirlerini gönderdi. Sassoon ona bir cevap yazarak eserlerini kusursuz bulunduğunu söyledi. “Şiir büyük bir disiplindir; çetrefilli bir disiplindir ve bir sapkınlıktır,” diye bir gözlemde bulunuyordu. “Ve hepsinden önemlisi, kusursuz bir mantık örneğidir.”⁵⁴ Plath, aynı ay içinde insanın anavatanına dönüp de orayı bozguna uğramış ve harap halde bulmasıyla hissettiği ıstırabı dile getiren “Doom of Exiles”^{****} sonesini de yazmış ve “Doomsday”^{****} şiirinin de *Harper’s* dergisinde yer aldığını görmekten dolayı büyük bir mutluluk yaşamıştı. Richard şiiri oku-

* Nasihatler ya da Asla Gerekinden Daha Fazlasını Bilme. (ç.n.)
Sözel Jimnastik. (ç.n.)

*** Süręünlerin Makûs Talihi. (ç.n.)

**** Kıyamet Günü. (ç.n.)

duğunda “Sanat budur işte!” demişti. “Nasıl da büyük bir çaba harcamış olmalısın, [...] bunun benim için yazılmış olduğunu hayal ediyorum ama öyle olmadığını da gayet iyi biliyorum.”⁵⁵ Gel gelelim, Richard aynı zamanda ona öğretebileceği pek çok şey olduğu kanısındaydı. “Sevgilim, sevgilim – senin bensiz büyüme izin veremem,” diyordu. “Sana şunu söyleyeyim, memleketindeki en iyi eğitmen benim.”⁵⁶

Nisanın sonundaki bir gün, Plath hevesle Phi Beta Kappa ödülüne aday gösterilmiş olan Lawrence House öğrencileri için tertip edilen resmi bir akşam yemeğine katılmak için hazırlanıyordu, ancak kızlardan birkaçı ona bakmaya geldiklerinde yurt arkadaşlarının hasta olduğunu fark ettiler. Mrs. Kelsey yukarı çıktı ve genç kızı “ateşten kıpkırmızı” halde buldu. Yurt müdiresi hiç zaman kaybetmeden Doktor Booth’un onu üniversite revirine yatırması için gereken düzenlemeleri yaptı ve iki öğrencinin Sylvia’nın arka merdivenlerden indirilerek dışarıda bekleyen arabaya bindirilmesi konusunda yardımcı olmasını rica etti.⁵⁷ Kendisine grip teşhisi konulmasına rağmen, başka bir hastalığa ait belirtiler göstermiş olması muhtemeldi: Kanaması ve karın ağrıları o kadar şiddetliydi ki –arkadaşı Philip McCurdy’ye yazdığı dertsiz tasasız bir mektupta anlattığı gibi– zehirlenmiş mi olduğunu, yoksa düşük gibi bir şey mi geçirdiğini merak ediyordu. Sebebi ne olursa olsun, üzerinde sanki aynı anda bir yığın bebek doğurmuş gibi belirgin bir tuhafılık vardı.⁵⁸ Tenine değen çarşafın bıraktığı his dahi onda neredeyse kaldıramayacağı kadar yoğun bir duygu yaratmış ve bir hapşırığın sesini de patlayan bir volkanın yankılarına benzetmişti. Plath, hâlâ üniversite revirinde yattığı sırada, Harvard’ta Philip McCurdy’nin kaldığı yurttaki müdürün vefat haberine bir tepki olarak ölümün öngörülemezliği üzerine kafa

yormuştu: Şayet insan ölümünü, kendisinin kişinin bedenindeki bir kan damarındaki pıhtı olarak tanımladığı bir durum olarak görebilmiş olsaydı, belki de hepimiz elimizdeki zamanı çok farklı bir şekilde tanzim edebilirdik.⁵⁹

Plath'a revirden ayrılmak konusunda fazla acele davranmaması nasihati verilmiş olması kuvvetle muhtemel, ancak genç kadın doktorların sözünü dinlemedi. Hayatın faniliğine dair farkındalığından ve bunun beraberinde getirdiği her anı en iyi şekilde değerlendirme arzusundan hareketle, yenilenmiş bir enerjiyi yansıtan davranışlar sergilemeye başladı. Saçlarını platin sarısına boyadı (bu değişiklik ilk başta Aurelia'ya büyük şok yaşattı) ve Sassoon'un oda arkadaşı Melvin Woody'le romantik bir ilişkiye girdi. Profesör Woody bunu "Sylvia da, ben de bir hata yaptık; şöyle ki, olayın bir aşamasında ilişkimiz bayağı erotik bir hal almıştı," sözleriyle anımsıyor.⁶⁰ Çift haftalar boyunca cinsel anlamda deneyler yaptığı halde, cinsellikte sonuna kadar gitme konusunda hep çekimser kaldı: Melvin bir sonraki adımı atmaya hevesliydi, ama Sylvia hamile kalmaktan korktuğunu söylüyordu.

Sylvia'nın kendini Melvin'den uzaklaştırmasının asıl sebebi, Richard Sassoon'a abayı yakmış olmasıydı. Duyguları karşılıksız değildi: Richard nisan sonlarında gönderdiği bir mektupta "Sen kendi düşlerine, ben de sana prangalarla bağlandım," diye yazmıştı.⁶¹ 1 Mayıs cumartesi günü Richard yanına şiiir kitaplarını, tavuklu sandviçlerini ve bir şişe Bordeaux şarabını alarak Sylvia'yı arabasıyla Massachusetts kırlarında bir gezintiye çıkardı. Çift yemyeşil çayırlarda uzun uzun yürüdükten sonra bir tepenin doruğundaki cennet gibi bir yere geldi ve orada keyifli bir öğleden sonra geçirdi. Derken alacakaranlık bastırdı ve rüzgârın da çıkmasıyla Sylvia ile Richard, üzerleri dikenli tellerle çevrilmiş

birkaç çitin üstünden atlayarak bayır aşağı yürümeye koyuldular. Tel yüzünden bedeninde bir kesik oluşan ve “kötü niyetli küçük sinekler” tarafından ısırılan Sylvia, Richard’ın arabasının güvenli ortamına sığındığında rahat bir nefes aldı. Fakat çok geçmeden kâbus başladı. Sassoon ayağını gaz pedalına koyduğu anda aracın tekerlekleri dönerek toprağın derinliklerine saplandı. Sylvia etrafına bakınıp da kilometreler boyunca karanlıktan başka bir şey göremeyince paniklemeye başladı. Aşırı faal düş gücü derhal ormanda cinayet görüntüleri üretmeye başladı.⁶² Neyse ki, Sylvia’nın aklına yolun epeyce aşağılarında eski bir çiftlik evi görüldüğü geldi ve çift karanlıkta el ele buraya doğru yürümeye başladı. Eve yaklaştıkları sırada Sylvia’nın zihni bir kez daha şiddet imgelerinin –silahları ve hırçın köpekleri olan kötü niyetli çiftçiler ve onları öldürmekten dolayı büyük bir mutluluk duyacak olan sadist ruhlu ırgatlar– sağanağı altında kaldıysa da, kapıyı çaldıktan sonra genç âşıklar samimi bir ev ortamına buyur edildiler. Richard’ın bir çekici bulmak ve arabayı çamurdan kurtarmak için dışarı çıktığı süre içinde Sylvia aileyi kendisine öyle bir hayran bıraktı ki, insanlar ona “Cinderella” adını taktılar, sonraki hafta yapılacak olan kadril dansına davet ettiler ve ona bir “kraliçeymiş” gibi davrandılar.⁶³

Mayıs başında Sassoon onu New York City’ye davet etti. Richard sınavları bittikten sonra gemiyle Avrupa’ya hareket etmek için gereken ayarlamaları çoktan yapmış olduğundan, Manhattan’daki hafta sonu çiftin birkaç ay boyunca birbirlerini görmeleri için son fırsattı. Richard yazdığı mektupta çok yakında gerçekleşecek birlikteliğin hazları üzerine hayallere dalmışken Sylvia’ya “Kendi kendime sürekli yaramaz bir kızın babası rolünü oynamanın çok eğlenceli olacağını söyleyip duruyorum – tabii ki,

bu durumda senin de yaramazlık etmen şart,” diyordu.⁶⁴ Çift 44. Cadde’deki bir otelde oda tutup, *Marti*’nın başrolünde Montgomery Clift’in oynadığı Broadway dışı bir prodüksiyonunu seyretmek için kısa süreliğine dışarı çıkmalarının haricinde zamanlarının çoğunu yatakta geçirdi. Sylvia, Phil McCurdy’ye yazdığı bir mektupta –Sassoon’la ilişkisinin büyük olasılıkla cinsellik anlamında sonuna kadar gittiğinin göstergesi sayılabilecek bir ifadeyle– cumartesi gecesi sadece iki saat uyuduğunu itiraf etmişti. Pazar günü öğleden sonra yaktan kalkıp Steuben’s’e gitmişler ve soğan çorbası, ekşi kremalı ringa balığı ve dondurmali eklerden oluşan güzel bir öğle yemeği keyfi yapmış bol bol da beyaz şarap içmişlerdi. Sylvia o kadar yorgun düşmüştü ki, eve dönüş yolculuğunda Richard’ın arabasının arka koltuğunda uyuyakalmıştı. Birkaç gün sonra Sassoon ona “Bana seni mutlu ettiğimi söylediğin zaman kendimi nasıl harika hissettiğimi hiçbir zaman bilemeyeceksin,” diye yazdı. “Bu insanın Tanrı olmasından daha iyi bir şey. [...] Seni seviyorum, aşkım.”⁶⁵

Sylvia, Smith’e geri döndüğünde sınav sezonunun yeşerttiği “korku krallığı” ile yüzleşmek zorunda kaldı.⁶⁶ Bu tarif bir kenara bırakılacak olursa, Plath’ın, yaşadığı ruhsal çöküntünün öncesindeki kadar keskin bir zekâyâ sahip olduğunu kolej yetkililerine kanıtlama mücadelesinin tadını çıkardığı anlaşıyor. Plath, Tolstoy ile Dostoyevski, Nietzsche, Marx ile Hegel ve Amerikan edebiyatındaki egoizm teması üzerine yazılar yazdı – dediğine bakılırsa, bu temanın adamakıllı hoşuna giden bir mesele olması hiç de şaşırtıcı değildi. Mayısın ilerleyen günlerinde İngiliz Dili’nden A tam notunu aldığını öğrendi. Düşünce tarihi dersinde, Erich Fromm’un 1941 tarihli kitabını ve Nietzsche’nin *Böyle Söyledi*

Zerdüşt'ünü ele alan "Endişe Çağı ve Özgürlük Korkusu" başlıklı bir yıl sonu ödevi hazırladı. Sylvia dört yıldır Fromm'un *Özgürlük Korkusu*'nu okumaya niyetlenmiş, ama fırsat bulamamıştı ve kitabın ana fikrini oluşturan, insanoglunun özgürlüğün getireceği sorumluluk ve yükümlülüklerle yaşamayı becerememesi halinde otoriterliğe meyledeceği tezi ona ilginç geliyordu.

Bu dönemde, Sylvia'nın maddi durumu yeniden tehlikeli bir boyut kazanmıştı. İkinci sömestrde bütçesinde 125 doları giyime, 15 doları kitaba, 50 doları ulaşım, 20 doları yemeğe ve 50 doları da çeşitli masraflara ayırmış, fakat harcamaları bunun epeyce üzerine çıkmıştı ve halihazırda iki banka hesabında da sadece birer dolar kalmıştı. Smith, sonraki öğrenim yılı için ona ödül olarak "olağandışı denebilecek kadar yüksek miktarda bir burs" vermişti: Plath, 1.250 dolara ek olarak bir kooperatif evindeki yerini de garantilemişti ve bu da, yılda net olarak eline 1.500 dolar geçeceği ve kendisinin sadece 300 dolarlık bir masrafının olacağı anlamına geliyordu. Gel gelelim, tüm bunlar birincil probleminin çözümünde yetersiz kalıyordu. Annesine de söylediği gibi, en büyük endişesi parasızlıktı. Üstelik paranın nereden geleceği konusunda en ufak bir fikri yoktu. 300 dolarını yazın Harvard'a gideceği dönemde ortaya çıkacak masraflara ayırmak zorunda kalmıştı ve bu paraya sonraki yıl yapacağı harcamalar için yeniden ihtiyaç duyacağını da farkındaydı. Avrupa'ya seyahat etme fikri hayallerini süslüyordu, ama tabii ki böyle bir şeyin lafı dahi edilemezdi; yaz için bir garsonluk işi bulması çok daha gerçekçi olacaktı. Üniversitedeki son senesinin bitimine gelindiğinde annesine epeyce borçlanmış olacağına kesin gözüyle bakıyordu.⁶⁹

Plath, Wellesley'deki evine döndüğünde annesini sağlığı iyiden iyiye bozulmuş halde buldu. Aurelia'nın on iki parmak bağır-

sağındaki ülserden kaynaklanan problemleri devam ediyordu ve haziran başında Sylvia, Gordon Lameyer’a bir mektup göndererek ona annesi için ne kadar endişeli olduğunu yazdı. Kendisinden üçüncü tekil şahıs olarak bahsederek, sadece endişeli kalmakla kalmayıp, aynı zamanda ziyadesiyle korkmaya başladığını da belirtiyordu. Aynı mektupta ve tekrar üçüncü tekil şahıs kullanarak, kendini bir bambu ağacı kadar dümdüz duran ve hızla büyüüp serpilmeyi umut eden bir genç kız olarak tarif etmişti; tek dileği bu süreçte hiç kimsenin canını yakmamaktı.⁷¹ Gordon’a, onu aylardır görmemiş olması gerçeğine rağmen (ya da tam da bu sebeple) onu sevdiğini söylüyordu (genç adam USS *Perry* üssünde görevliydi). Lameyer haziran ayında bir hafta sonunu geçirmek üzere Wellesley’ye geldi ve Sylvia’nın saç rengini görür görmez hayretler içinde kaldı. Gordon “Saçının rengini açmış olmasının pek çok şeye yönelik doğal tavrının tipik bir örneği olduğunu anlayamadım,” demişti.⁷² Annesi, muhtemelen Sylvia’nın sonraları kendisine dair hayaller kuracağı ve bir tür “iyilik meleği”⁷³ olduğuna inanacağı Marilyn Monroe’dan ödünç alınmış yeni imajının kızına “daha cüretkâr, daha maceraperest bir kişiliği”⁷⁴ deneme fırsatı verdiğini düşünüyordu. Gel gelelim, Sylvia’nın yeni ve daha gözüpek karakterinin kendini ne şekilde göstereceğini Gordon’ın da, Aurelia’nın da tasavvur etmesi olanaksızdı.

Sylvia haziran sonunda, iki arkadaşının –Clairborne Phillips ile Marcia Brown’ın– düğünlerine katıldıktan sonra Gordon’la birlikte arabayla Cape Cod’taki Provincetown’a gitti ve Eastham’daki kiralık bir kulübede birkaç gün annesi, büyükannesi ve büyükbabasıyla birlikte kaldı. Gordon o günleri “P-town’ın yüksek kum tepeliklerinin üzerindeki kızgın kumlara annemlerin

eski araba paspasını serip yatmıştık,” sözleriyle anımsıyor. “Hayatımızda ilk kez gerçek anlamda birbirimizle bir temas halindeydik. Güneşin altında piknik yaparak, yüzerek ve fikir alışverişinde bulunarak harika bir gün geçirmiştik, ama çok geçmeden benim ilişkimizin sınırlarını zorlama girişimime Sylvia’nın hazır olmadığı fark ettim ve onu acele ettirmek istemedim. Sylvia oyunla karışık yeni deneyimlere açık olduğu halde, ben fazlasıyla masum bir Âdem ile Havva ilişkisine alışmıştım. İlk Günah’ın öncesindeki Cennet’te yaşıyor gibiydik.”⁷⁵

Plath, yaz için Cambridge’de tuttuğu daireye kendisi gibi Harvard yaz okuluna devam eden Nancy Hunter’ı ve Lawrence House’taki diğer iki genç kadını kiracı olarak bulmayı başarmıştı. Dört öğrenci, 1572 Massachusetts Avenue’daki Bay State Apartmanları’nda bulunan tek yatak odalı bir daireyi paylaşıyordu. Sylvia ile Nancy, diğer arkadaşlarını ders çalışmak için gün içinde sessizliğe ihtiyaç duydukları konusunda ikna ettiklerinden işe giden iki kız, çekyatta uyumaya mahkûm oldukları yemek odasına sürgün edilmişlerdi. Sylvia, Frank O’Connor’ın On Dokuzuncu Yüzyıl Romanı dersini almıştı ve başlangıç düzeyindeki yoğunlaştırılmış Almanca kursuna gidiyordu; Nancy ise o yılın başında Smith’te Ibsen konulu konferanslar vermiş olan ve Sylvia’nın da entelektüel açıdan parlak biri olarak gördüğü Hans Kohn’un verdiği iki dersi seçmişti. Norveçli oyun yazarını işleyen önceki konferanslarında Kohn, Ibsen’in karakterlerinden birinin herkesle düşüp kalkma davranışı üzerine konuşurken Plath’ı gülümserken yakalamıştı. Adam parmağını Sylvia’ya doğru sallamış ve bilmiş bir tavırla, genç kadının bunu anlayabilecek kadar görmüş geçirmiş biri olduğunu düşündüğünü söylemişti.⁷⁶ Her ne kadar Gordon kendini “onun hayatındaki esas erkek”⁷⁷ olarak

görmüş ve Sylvia da Nancy'ye onunla evlenmek niyetinde olduğunu söylemişse de, iki genç kız, yaz boyunca kendilerine bir akşam yemeği ya da tiyatro bileti ısmarlayan herhangi bir erkekle çıkma politikasını gütmeye karar vermişlerdi ve buna, kendilerine özellikle ilginç gelen bir yönü olmayan erkekler de dahildi. Nancy o günleri “Kentteki eğlence olanaklarına yönelik doymak bilmez bir iştahımız ve bunu doyurabilecek pek az paramız vardı,” sözleriyle anımsıyor.⁷⁸

Temmuzda bir gün, Sylvia hızlı bir turla Nancy'ye Widener Kütüphanesi'ndeki saklı hazineleri gösterdikten sonra iki arkadaş binanın merdivenlerinde dururken otuzlarının başında, uzun boylu ve saçları hafiften seyrelemiş bir adamla tanıştı. Nancy “Sıska bir adamdı, bedeninin orasından burasından süpürge çöpü misali fırlayan kemikler vardı [...]” demişti. “Kıymıklı bedeni, tıpkı bir bayrak direği gibi başlarımızın tepesine çıkmakta ve küçük yuvarlak bir kafada son bulmaktaydı, [...] hayatımda gördüğüm en kalın gözlüklerin arkasında göz demek için bin şahit isteyen iki minicik, sulu ve mavi daire vardı.”⁷⁹ Adam kendini bir araştırma projesi için Boston'ı ziyaret eden bir bilim profesörü olarak tanıttı ve on cümlelik bir zaman diliminde hem Sylvia, hem de Nancy “onun muhtemelen hayatımızda gördüğümüz en zeki adam olduğunu anlamıştık. [...] Alçak ve davudi bir sesi vardı ve bunu da başımızı döndüren güzel konuşma sanatını icra etmek için kullanırdı.”⁸⁰ fikrinde mutabık kalmışlardı. Plath, önceki biyografilerinde adını sadece Edwin olarak belirttiği adamı, *Sırça Fanus*'taki Irwin karakterinin esin kaynağı olarak kullanmış ve kitabında onu “çirkince, gözlüklü ama zeki bir yüzü olan uzun boylu genç bir adam”⁸¹ şeklinde tarif etmişti. Bununla birlikte, Plath'ın defterlerinden birinde profesörün adı Edwin Akutowicz

olarak geçmekteydi ve kendisi bir matematik âlimiydi. Akutowicz iki genç kızı kendisiyle birlikte yakınlardaki bir kafeye gelmeye ikna etti. Oturduklarında sosyal bilimler öğrencilerinin anlamadığı terimler kullanarak kendisine ait karmaşık matematik teoremlerini anlattı. Nancy serseme dönmüştü ve azıcık uğursuz biri olarak gördüğü profesörün daha sonra oturdukları daireye telefon edip Sylvia'ya çıkma teklif edeceğinden adı gibi emindi. Haliyle, Edwin telefon açıp *onu* kiralık apartman dairesindeki akşam yemeğine davet ettiğinde hayretler içinde kaldı. Yemekten sonra Akutowicz, beş dakika boyunca sürekli "Ben hanımları her zaman memnun ederim,"⁸² diye böbürlenerek Nancy'yi kahverengi deri kanepenin etrafında kovalamaya başladı. Sonunda Nancy kendisini eve bırakması için azgın profesörü ikna etmeyi başardı ve eve gelir gelmez ağlayarak kendini Sylvia'nın kollarına attı. Akutowicz'in eve her telefon edişinde Plath onun Nancy'le konuşmasına engel oldu, ancak ilerleyen günlerde Edwin ile Sylvia'nın arasında bir arkadaşlığın doğduğu ortaya çıktı. Nancy "Onunla gizli gizli görüşmeye başlamıştı, sanki bu yaptığından utanıyormuş gibi bir hali vardı," demişti.⁸³

Sylvia ayda iki kez Ruth Beuscher'a gitmeye başlamıştı ve Akutowicz onu üstü açık arabasıyla psikiyatrin muayenehanesine götürüyordu. Sylvia'yı cinsellik konusundaki deneyimlerini sonraki aşamaya taşıması konusunda ikna eden kişinin Beuscher olması kuvvetle muhtemel. Plath ile Akutowicz arasında tam olarak neyin yaşandığı, kişinin kime inanmayı seçtiğine bağlı olarak farklılık gösteriyor. Elimizdeki gerçekler şunlardır: Sylvia geceyi Edwin'in evinde geçirmiş ve ertesi sabah Akutowicz, Nancy'ye telefon ederek arkadaşının ağır bir kanama geçirdiği haberini vermişti. Sylvia doktora gitmişti ve kendini biraz daha iyi hissediyordu. Nancy dersten

çıkıp eve geldiğinde Sylvia'nın Edwin'le birlikte pikniğe gittiğini belirten notunu bulmuştu, ancak Plath eve döndüğünde solgun görünüyordu ve Nancy'ye kanamasının yeniden başladığını söyledi. Nancy onu yatak odasına götürdü ve yatağına oturttu, fakat Sylvia ayağa kalktığı anda yatakta kocaman koyu renkli bir lekenin oluştuğunu gördüler. Nancy olayı "Eteğinin arkasında kan lekeleri vardı ve bacaklarının arasından kertikli bir yarık çizgisini andıran incecik bir kan sızıntısı geliyordu," sözleriyle anımsıyor.⁸⁴ Sylvia temizlenip kendine çekidüzen verdikten sonra yemek odasına gidip öteki kızların yanına oturdu, ama birkaç dakika sonra koşa koşa banyoya gitti. Nancy, arkadaşını banyoda yere yığılmış halde bulduğunda Sylvia bembeyaz fayanslara "devasa bir yara misali" yayılmış bir kan gölünün içinde yatmaktaydı. Nancy, telefon ettiği bir doktorun kendisine verdiği talimatları yerine getirerek, kanamayı durdurmak için elinden geleni yaptı ve Sylvia dinlenmek için tekrar yatağına gönderildi. Ancak o gece saat onda, Plath yatağından kalktığı anda iki kadın, Sylvia'nın döşəğin üstüne serilmiş olan plastik masa örtüsünün üzerinde birikmiş olan bir kan gölünün içinde yattığını görünce dehşete düştüler. Nancy o anı "Sarı geceliğinin arkasından yere parlak kırmızı damlalar iniyordu ve uzun sarı saçlarına kurumuş kan parçaları yapışmıştı," diye hatırlıyor.⁸⁵ Sylvia'nın hastane ve doktor korkusuna rağmen, Nancy'nin kanamadan öleceğinden korktuğu arkadaşını doktora götürmekten başka seçeneği kalmamıştı. Nancy derhal Akutowicz'e telefon edip onları arabasıyla hastaneye götürmesini sağladı; buradaki doktorlar kanamayı durdurmayı başardılar. Büyük kan kaybı insanın aklına ciddi bir durumu getirmesine karşın Nancy'ye bakılırsa "[İyileştirme] prosedürü yaklaşık on dakika sürdü; bu arada doktor bizi rahatlatmak için havadan sudan konuşup durdu. Elindeki metal aletlerden, avuç

dolusu gümüş çatal-bıçak gürültüsünü andıran madeni sesler çıkıyordu, fakat adam ne yaptığını iyi biliyormuş gibiydi. [...] İşini bitirince bize suç ortaklığını hatırlatan bir tebessümle baktı. ‘Yarın tüm bunlar hiç yaşanmamış gibi hissedeceksin’ yorumunda bulundu. ‘Ayrıca, başına gelenin istisnai bir durum olduğu düşüncesine kapılma. Hayatımda seninkine tıpatıp benzeyen bir sürü vaka gördüm.’”⁸⁶ Bu durumda, kanamaya yol açan şey ne olabilirdi?

Tam da bu noktada öyküler farklılık göstermeye başlıyor: Nancy Hunter Steiner’a göre, Sylvia ona Edwin’in kendisine tecavüz ettiğini anlatmıştı; bu arada Gordon Lameyer’a “herhangi bir tahrik olmaksızın Akutowicz’in elle saldırısı”na uğradığı iddiasında bulunmuştu.⁸⁷ Acaba ortada bir tecavüz söz konusu olsaydı, Sylvia –yaptığını öğrendiğimiz üzere– Edwin’le art arda birkaç kez randevulaşır, hatta kasımda onu Smith’e davet etmiş olabilir miydi? Lameyer, biraz düşünüp taşındıktan sonra Sylvia’nın anlattığı, yaralanmasına bir parmağın sebep olduğu hikâyesini kabul etmiş olmasını azıcık naif bir tutum olarak değerlendiriyor. Gordon “Esther’in ‘Irwin’ ile yaşadığı, kan kaybından az daha bayılmasına yol açan fiyaskoya dair öyküsü [*Sırça Fanus*’ta anlatıldığı şekilde] bence Sylvia açısından biyografik olarak doğrudur,” demişti. Romanda Esther, bekâretini kaybetmek için Irwin’i baştan çıkarır: Anlattığına bakılırsa, bunun tanımadığı ve gelecekte görüşmeye devam etmeyeceği biri olmasını istemiştir. Söz konusu işlemin, adeta bir kabilenin dinsel törenindeki gibi kişisellikten ve duygudan uzak bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmiştir.⁸⁸

Plath artık bakire olmadığına göre, seks düşkünü bilim adamının erotik repertuarını genişletmenin bir yolu olarak kullanmak istemiş olması muhtemeldi. Edwin’in, genç kadının ilk cinsel partneri olduğuna inanmak isteyen Gordon Lameyer “Teniste ya da

kayakta olduğu gibi, tecrübesiz bir acemi gibi görünmekten ödü patlardı,” demişti.⁸⁹ Ya da Akutowicz’i uzun zamandır bastırılmış bir fantezisini gerçekleştirmesini sağlayacak bir tür baba ikâmesi gibi görmek konusunda kendi kendisini ikna etmiş de olabilirdi. Lameyer “Benim düşünceme göre, sinir hastalığının temel nedeni kendisinde bir takıntı haline gelmiş olan Elektra kompleksiydi [...]” gözleminde bulunmuştu. “Anlaşılan, Sylvia babasının kendisi sekiz yaşındayken gerçekleşen ölümünün olağan Elektra kompleksini yaşayıp geride bırakmasına olanak tanımadığını idrak etmiş bulunuyordu. Babası öldüğünde, Sylvia onun kendisini terk eden bir tanrı olduğu hissine kapılmıştı. Bu da onun hayatına giren ve babasının boşluğunu dolduracak insanlar olarak görülebilecek tüm erkeklerde bir nevi insanüstü nitelik aramasına yol açmış olmalıydı. [...] Bilinçaltında, hayatına giren tüm önemli erkeklerin eylemleriyle çocukluk travmasını tekrar yaşatmalarını istemiş olabilir. [...] Psikologlar, çocukluktaki sevgi gereksinimlerinin karşılanmamış olması sebebiyle kişilik gelişimleri tamamlanmamış narsistlerin kimi zaman benliğin ikiye bölünmesiyle ve bunun ardından benliğin hasarlı tarafının bastırılmasıyla sonuçlanabilecek iç çatışmalardan mustarip olduklarını anlatırlar. [...] Sylvia’nın hayatının birtakım anlarında psikolojik olarak sadece kendi ikizi tarafından değil, aynı zamanda babasının ikizi tarafından da takip edilmekte olduğunu düşündüğü gayet açıktır.”⁹⁰

Plath’ın şairlik vizyonunun pek çok yönüyle babası ya da en azından onun kendi fantezilerindeki bir çeşitlemesi tarafından belirlendiği söylenebilir. Kendisi bunu “Lady Lazarus” şiirinde Herr Doktor, Herr Düşman’ karakterine seslenirken dile getir-

* (Alm.) Bay Doktor, Bay Düşman. (ç.n.)

mişti: “Ben senin başyapıtınım.”⁹¹ Onun kendisinden koparılması karşısında büyük bir kızgınlık yaşamış ve sonraki yıllarda, Ruth Beuscher’in gözetiminde terapi görmesinin ardından güncesinde babasının ölümüyle ilgili karmaşık duygular toplamını yansıtan satırlar kaleme almıştı. “Bir babayı ve ondan görebileceğim sevgiyi çok erken bir vakitte kaybettim; bu yüzden ona [Aurelia’ya] kızgınlım ve onun da babamı öldürenin ben olduğunu düşündüğü hissine kapılıyorum,” diye yazmıştı.⁹²

Plath, Otto’nun bacağına kesilmesi olayına kendi yaşadığı kaybın bir simgesi olarak sıkı sıkı tutunmuştu; babasının yokluğu daimi bir varoluşa ve bilincinin sınır çizgisinde dolaşmayı sürdüren hayali bir bacağına dönüşmüş durumdaydı. Ted Hughes’un kız kardeşi ve Plath’ın ölümünden sonraki eserlerinden sorumlu eski vasisi Olwyn Hughes “Ben zamanla onun içten içe ciddi bir travma yaşadığına inanmaya başlamıştım – bunu uzun sürmüş bir hamileliğe benzetebiliriz” diye anlatıyor. “Bütün çabaları bu içsel kaosu bir şekilde çözümlenmesine yönelikti [...] Babası çok sevilen biri ve yoğun şekilde yağmalanan bir cevherdi. [...] ‘Moon and the Yew Tree’, ‘Berck-Plage’ ve ‘Little Fugue’ babasının hastalığı, bacağına kesilmesi ve ölümü karşısında yaşadığı dehşetin özünü yansıtmaktadır.”⁹³ Plath “Berck-Plage”de “Bu siyah çizmenin hiç kimseye acıması yok / Neden olsun ki, o, ölü bir ayağın cenaze arabası”⁹⁴ diye yazmış ve “Little Fugue”da Âdem ile Havva’nın cennetten kovulmasından önceki dünyanın masumiyeti ile bunun sonrasında yaşanan korkunçlukları –ya da babasının ölümüyle özdeşleştirdiği bir cennetten kovulma durumunu– kıyaslamıştı. “Dünya meydana geldi / Sana bir bacakla bir

* Ay ve Porsuk Ağacı. (ç.n.)

Prusyalı kafası verdiler.”⁹⁵ Plath, kendisi için yarattığı mitolojide babasıyla kesintiye uğramış ilişkisinin hayatının parçalanmış temellerini oluşturduğuna inanıyordu. Yazdığına bakılırsa, kaderi babasının öldüğü gün belirlenmişti.⁹⁶ Aynı şiirde kendisinin nasıl olup da adı çıkmış bir intiharın hayaletine dönüştüğünden söz eder – “İkimizi de ölüme gönderen, benim sevgimdi.”⁹⁷ Plath’ın bir şair olarak misyonu Otto’yla ilişkili bölük pörçük hatıralarını, arzularını ve fantezilerini yazıya dökmekle eşdeğerdi. Bu noktadan bakıldığında şiirlerinin pek çoğu olmayan baba figürünü somutlaştırma amacına hizmet etmekte, sözcükler gerçeğin yerini tutan varlıklar halini almaktadır. Ancak şairin kendisi de yeteneklerinin yalnızca bir yere kadar gidebileceğinin farkındaydı: Ariel olarak tamamıyla “havai ruhlar”la dolu bir dünyayı tasarlama gücüne sahip olduğunu bilmesine rağmen, kendisinin Prospero’nun her şeye hâkim baba esin perisi karakterinin naçiz bir hizmetkârı olmaktan öteye geçemediğini de idrak etmişti. Dolayısıyla, 1958’de yeni çıkacak bir şiir kitabının adını Ariel’in *Fırtına*’daki şarkısından esinlenerek *Full Fathom Five*’ olarak adlandırmayı düşünmesinin şaşılacak bir tarafı yoktu. “Denizin beş kulaç dibinde batmış yatar baban / kemikleri artık döndü mercana / Bu inciler gözleriydi onun / Hiçbir şeyi olmadı aslında heba / Sadece derinlerde o da deniz gibi döndü / Böylece kıymetli ve acayip bir hale büründü”^{*} dizeleri Plath’ın hayatında ve şiirinde derin izler bırakmıştı. Otto, kızının düş gücünü hiçbir zaman terk etmedi; hatta tam tersine zaman içinde, Sylvia onu hayatta karşılık geldiğinden çok daha bereketli ve tuhaf bir şeye dönüştürdükçe imgesi daha bile canlı bir hal aldı.

* Denizin Beş Kulaç Dibinde. (ç.n.)

** Çeviri: Barış Özel. (ç.n.)

Sylvia eserlerinde babasını baştan yaratma mecburiyetini hissediyor, ancak bunun imkânsız bir görev olduğunu da teslim ediyordu. 1959 tarihli “The Colossus” şiirinde “Parçalarını hiçbir zaman tam olarak yerine getiremeyeceğim,” diye yazmıştı.⁹⁸ Üstelik Plath, babasını kaybetmiş olması ve onun eksikliğini sürekli yaşaması ile, kendini onun yerini tutacak figürler bulmaya mecbur hissetmesi arasında doğrudan bir bağlantının bulunduğu düşüncesinde olduğunu da itiraf etmişti. Kendisi, söylediğine göre, her daim “zihinsel bir devin kocaman babacan kucaklayışı”nın peşinde olmuştu.⁹⁹ Müstakbel eşinin “yarı tanrı, yarı insan” olmasını istediği halde, arzularının erişilemez nitelikte olduğunu da farkındaydı. “Benim istediğim romantik, gerçekte var olmayan bir kahraman” demişti.¹⁰⁰

1954 yazında Sylvia, Harvard’ta asistan olarak çalışan ve büyük ölçüde yeni manevi babası gözüyle baktığı Ira O. Scott Jr. ile çıkmaya başladı. Defterlerinden bir tanesinde Plath, Scott’u ona Castle Hill’deki bahçelerde ve Ipswich, Massachusetts’in uçsuz bucaksız arazisinde yapılan gezintilerde eşlik eden ve onu şampanya ve biftek ziyafeti çektiği restoranlara davet eden ve tekneyle Marblehead’e götüren biri olarak anlatmıştı.

Ertesi yıl, yaşadığı çeşit çeşit duygusal ilişkiden esinlenen Plath, “Platinum Summer” adını verdiği on dokuz sayfalık bir öykü yazdı. Burada kendisini bir gün derginin birinde “Siz de bebekken sarışın mıydınız?” başlığını taşıyan bir saç boyası reklamıyla karşılaşan Lynn Hunter isimli esmer bir kadınla özdeşleştirir. Lynn de, tıpkı Sylvia gibi, sarışın bir bebek olarak dünyaya gelmiştir. Saç losyonunu satın aldıktan sonra sıvı haldeki maddeyi her gece saçına sürer ve ürünün sadece saç rengini değil, aynı

* Platin Yazı. (ç.n.)

zamanda kişiliğini de değiştirdiğini fark eder. Lynn ortalıkta yeni kazanılmış bir güven duygusuyla dolaşmaya başlar ve varlığını bir mutluluk ışıltısı sarar.¹⁰¹ Hikâye, Lynn'in garsonluk yaptığı hayali Oceanview Hotel'de geçmekte ve onun birbirine zıt iki adamla ilişkisine odaklanmaktadır: Bunlar bir Ira Scott, Edwin Akutowicz ve Gary/Igor Kamirloff karması olan Ira Kamirloff ile Ray Wunderlich'ten esinlenerek yaratılmış bir tıp öğrencisi olan Eric Wunderlich'tir. Erkeklerin her biri onun saçına farklı bir tepki verir: Ira, sarı saçı seksi bulur ancak Eric, bunun genç kadının karakterine aykırı olduğu fikrindedir ve öykünün sonunda Lynn, Wunderlich'in sahiciliğini Kamirloff'un cazibesine yeğler. Baş başa kaldıklarında Lynn, Eric'e bir kaleydoskop misali değişken davranışlarda bulunmasını isteyip istemediğini sorar. O da, kendisini endişelendirenin tam olarak böyle bir şey olduğu cevabını verir. Lynn, fevri karakterinin buyruklarına göre yaşayan bir kadın olduğundan, her daim zıvanadan çıkmasına engel olacak güçlü bir erkeğe ihtiyacı vardır.¹⁰²

1954 yazı Plath'ın Cambridge'de bir apartman dairesini paylaşan iki-üç kızın hikâyesini anlattığı, başlangıçta "Coincidentally Yours" olarak adlandırılan mizah dozu yüksek bir öykünün notlarını yazması için de esin kaynağı olmuştu. Dediğine bakılırsa, ana karakter kendisi gibi eğlenceli, epeyce dışadönük, sarışın ve şans eseri doğru adamı kapmayı beceren bir genç kadın olacaktı. Öyküde yer verebileceği karakterlerin arasında Modigliani tarzı gözlere ve şahane elmacık kemiklerine sahip ev arkadaşı Nancy; eski kafalı bir dış görünümün içine hapsolmuş azılı bir Don Juan olan Edwin ve iyi yürekli bir profesör olarak tarif ettiği Ira bu-

* Şans Eseri Seninim. (ç.n.)

lunmaktaydı. Kendi kendine sırf bunların başından geçmiş olması ve kendisinin özünde katıksız bir gerçekçi olmasının hatırına öyküyü çok sayıda olayla doldurmaması gerektiğini hatırlatıyordu; güzel bir akışı olan, sınırları iyi belirlenmiş bir öykü kurgusuna bağlı kalması daha önemliydi. Dahil etmesi gereken tek ayrıntının geçen yaz geçirdiği ptoman zehirlenmesi olduğunu düşünüyordu (söz konusu olay en sonunda kendine *Sırça Fanus*'ta yer bulabilecekti).

Kadınlara yönelik hoş ve boş yayınlarda yer alacak bunun gibi aşırı duygusal öyküler kaleme almak kolay olmasına kolaydı, ancak Plath bu tip kurmaca ürünlerini kafasını meşgul eden başlıca meseleyi açıklığa kavuşturmak için kullanıyordu: Acaba eninde sonunda ne tür bir erkekle evlenecekti? Burada asıl dikkat çeken şeyse, gerçek hayatında kendini en çok adamak istediği erkek olan Gordon Lameyer'ın bu öykülerin hiçbirinde görünmemesiydi. Sylvia bu dönemde ona yazdığı bir mektupta, Cambridge'deki dairede yalnız olduğundan söz etmiş, burayı Gordon'la paylaşmanın ve onun eve gelişini beklemenin hayalini kurduğunu anlatmıştı. Kendini Gordon yaşadığı süre boyunca tamamıyla ona adayacağını söylemişti.¹⁰³

Ağustosta Sylvia, donanmadan izinli olarak evine gelmiş olan Gordon'ı hafta sonu için Wellesley'ye davet ettiğinde fantezisini gerçeğe dönüştürme fırsatına kavuştu. Annesi, kendi annesiyle babasını yanına alarak Cape'e gitmişti ve ev tamamıyla ona kalmıştı. Sylvia bu günleri Gordon'a yemek pişirmenin, J.D. Salinger ve Carson McCullers'tan kısa öyküler okumanın, plaklar dinlemenin ve tembellik etmenin keyfini çıkararak geçirdi. Gordon "Evet, cinsel olarak yakınlaşmıştık [...]" diye anlatmıştı: "O kısa süren buluşma yaşadığımız yegâne yakınlık deneyimiydi, çünkü

Sylvia hayatındaki bütün önemli tecrübeleri hem kendisi, hem de başkaları için travma havasına sokmayı becerirdi. Önlem aldığı halde, bunun üzerinden yaklaşık bir hafta geçtikten sonra hamile kaldığını düşünüp korkmaya başladı. Oysa geçen yılki insülin iğneleri yüzünden bozulmuş olan döngüsü âdetlerinin düzensiz olmasına ya da kimi zaman hiç olmamasına yol açıyordu. Eylül başında bebek beklediğinden endişe ettiğini söylemek için telefon açtığında, onu sevdiğimi ve onunla evleneceğimi söyleyerek içini rahatlatmıştım. Ona imha etmesini söylediğim ve onun da bir kez olsun sözümü dinleyip yok ettiği uzun bir mektup yazdım. Sylvia ona inanan herkesi hayal kırıklığına uğratmış olabileceğini düşünerek feci bir korkuya kapılmıştı. [...] Neyse ki, birkaç gün sonra kafasındaki bütün korkuların yersiz olduğu anlaşıldı.”¹⁰⁴

Sylvia 24 Ağustos’ta Gordon’la buluştu. Çiftin planı, arabayla Lameyer’in Wellesley’deki evine gitmeden önce Boston’ın içinde ve civarındaki birkaç partiye katılmaktı. O gece, Sylvia’nın ev arkadaşı Nancy Hunter, Aurelia’nın panik içindeki telefonuna cevap verdiğinde Cambridge’deki dairedeydi. Sylvia nereye gitmişti? Nancy onun tam olarak nerede olduğunu söyleyemedi. Sonraki yıllarda Nancy “Mrs. Plath fena halde pımpirikli bir ruh halindeydi; bana bu günün intihar girişiminin yıldönümü olduğunu hatırlattı ve birilerinin Syl’e göz kulak olması gerektiğini söyledi [...]” diye yazmıştı. “Benden o anda Syl’in Boston’ın tenha bir köşesinde bir başına kalmadığı ve kendi kendini yaralaması neticesinde ölmek üzere olmadığı konusunda kesin bir güvence vermemi istedi.”¹⁰⁵ Nihayet, art arda birkaç telaşlı telefon görüşmesinin sonunda Nancy, Aurelia’yı arayarak iyi olduğu haberini veren Sylvia’ya ulaşmayı başardı. Yaşanan kriz Nancy’yi arkadaşına yönelik tutumunu yeniden ele almak durumunda bırakmıştı.

“Depresif ya da yabancılaşmış bir hali yoktu; aslında adeta yenilmezliğini haklı çıkaran bir pervasızlık içinde bir deneyimden ötekine koşuyordu [...]” demişti. “O yaz baş döndürücü bir bollukla kriz üstüne kriz yaşandı.”¹⁰⁷

Yaz sonuna gelindiğinde Sylvia ile Gordon’ın arasındaki fiziksel ilişki körelmeye yüz tutmuştu. Arada bir aynı yatakta uyumalarına karşın, bir daha birbirleriyle hiç sevişmediler. Lameyer bu durumu “Dünya döndü ve tekrar bir yana doğru yattı ve yö-rüngelerimiz birbirlerine paralel gitmemeye başladı,” diye anımsıyor. “Eğer bu hikâyeyi anlatan kişi Sylvia olsaydı, muhtemelen üniversitedeki son senesinde Alice Harikalar Diyarı’nda imajını korumak adına beni ‘aştığını’ söylerdi. Bu yazın ardından ilişkimiz benim destroyerimin telsiz çağrı işaretini andırmaya başladı: Minor Key.”¹⁰⁸

* Minör Anahtarı. (ç.n.)

YOLCUYOLUNDA GEREK

Sylvia çok uzun bir zamandır Avrupa'ya gitmenin hayalini kuruyordu. 1948'de on altısındaki genç kız Alman mektup arkadaşı Hans'a yazdığı mektupta, günün birinde gemiyle Atlantik'i geçmesine yetecek parayı biriktirebileceğini umduğunu anlatmıştı. Ertesi yıl, parasızlık yüzünden Wilbury Crockett'ın organize ettiği, Wellesley Lisesi'ndeki diğer öğrenci arkadaşlarıyla birlikte Avrupa'yı baştan sona kat edeceği bir bisiklet gezisine katılamamıştı. Smith'e geldiği dönemde, daha varlıklı ailelerden gelen genç kızların sürekli Avrupa'daki tatillerinden söz ettiğini işitmiş ve ciddi erkek arkadaşlarından üçünün de –Dick Norton, Gordon Lameyer ve Richard Sassoon– Avrupa kıtasında aylarını geçirdiğini öğrenmişti.

Avrupa, Sylvia açısından pek çok şeyin simgesi gibiydi: Bunlar annesinden bağımsız olmak; ailenin Almanya ve Avusturya kökeniyle bağlantı kurma ihtimali ve kendini T.S. Eliot ile Henry James gibi vatanlarını terk edip, sürgün hayatı yaşamayı tercih etmiş Amerikalı yazarlar geleneğinde konumlandırma fir-

satı olarak açıklanabilir. Smith'teki ikinci yılındayken Plath, İngiliz Dili profesörü Elizabeth Drew'nun tam olarak bu meseleyi ele alan modernizm konulu bir konferansına katılmıştı. Sylvia bol miktarda not almış, Homeros'ın *Odyseia'sı*, Vergilius'ın *Aeneas'i* ve Dante'nin *İlahi Komedya'sı* gibi metinler benlik arayışı teması üzerine kurulmuş olmasına rağmen, yirminci yüzyıl yazarlarının kendilerini keşfetme arayışını yepyeni biçimlerde ifade etmiş olduğu gözleminde bulunmuştu. Plath, Matthew Arnold hakkındaki bir bölümün yanına şairin geleneksel Avrupa kültürünün bölündüğüne ve paramparça olduğuna kanaat getirdiğini yazmıştı. Acaba bir yazar için yabancı bir ülkede sürgün olmak nasıl bir histi? Edebiyatta arayış teması üzerine yaptığı başka bir yorumda, çoğu yazarın kariyerinin son demlerinde bir miktar tatminsizlik ve yabancılaşma hissi yaşadığına yönelik gözlemini aktarmıştı. Esas itibariyle, çoğu sanatçının deneyimlediği yolculuk içsel bir yolculuktu.¹

Plath, şayet günün birinde yazar olmak gibi bir niyeti varsa, kendini bildik ortamından koparmak zorunda olduğu gerçeğini kabullenmişti. Böyle bir yolculuk ona sadece benliğinin içyüzünü tanıma fırsatını sunmakla kalmayacaktı; kendisi bu seyahatin ona yazılarında kullanabileceği mükemmel bir deneyimler yelpazesi sunacağından da emindi. Annesine yazdığı bir mektupta Avrupa'nın ona sağlayacağı sonsuz denilebilecek kurmaca olasılıklarından söz etmişti: Yerel âdetler ve gelenekler, görüntüler, sesler ve kokular ve olağanüstü bir insan çeşitliliği.² Fakat nasıl olacaktı da, kendisi gibi sınırlı maddi imkânlara sahip bir genç kadın bu emeli gerçekleştirmesini sağlayacak parasal kaynağı bulabilecekti?

Fulbright bursuna başvurma fikrinin ilk kez 1952 Mayıs'ında, Smith'teki bir İngiliz Dili lisans öğrencisinin ödülü kazandığını

duyması üzerine aklına geldiği anlaşıyor. Üç gün sonra güncesine “Yine de, Fulbright’ı, ödülleri, Avrupa’yı, yayınları, erkekleri kazanmak adına kendimi kırbaçlayarak ileri ve yukarı (dönen bir dünyada yukarısının neresi olduğunu kim bilebilir?) doğru mücadelemi sürdüreceğim,” diye yazmıştı.³ Genç kadın, parlak notlarına rağmen, bir gün herkesin almaya can attığı ödüllerden birini kazanma fırsatını yakalayabileceği konusunda kendisinden emin olmama tavrını 1952 yılı boyunca da sürdürmüştü: Güncesine “Milyon tane insan bunların peşinde, ortada gerçek bir rekabet yok,” diye yazmıştı. Gel gelelim, aynı yılın sonbaharında Plath eski lise öğretmeni Wilbury Crockett ile uzun bir toplantı yapmış, adam ise düşünün peşinden gitmesi konusunda onu yüreklendirmişti. Acaba bir gün, hayatının yaklaşık olarak bir yıllık dönemini Oxford’ta ya da Cambridge’de öğrenim görerek geçirebileceği hayalini kurmaya cüret edebilir miydi? Tabii ki, bir kez daha yoluna taş koyan en büyük engel parasızlıktı. Önünde burs olanaklarını araştırabileceği birkaç yılının olduğunu da biliyordu. “Gencim, güçlüyüm ve çalışma isteğim var,” demişti.⁵

Sylvia 1954 Eylülünde Smith’e döndüğünde şansını yükseltmek için elinden gelen tüm çabayı gösterdi. İngiliz Dili bölümündeki tüm elemanlarla görüştü, onları Fulbright’la ilgili her şey hakkında soru yağmuruna tuttu ve kendisi de hayatının bir dönemini Cambridge, İngiltere’de geçirmiş olan Mary Ellen Chase’in büyük desteğini aldı. Chase, Sylvia hakkında “Hiç kuşkusuz,” demişti, “kendisi hem potansiyel bir akademisyen, hem de edebiyat sanatçısı olarak tanıdığım en yetenekli –üstüne üstlük parlak– genç kız. [...] Bana kalırsa, yani en azından burada [Smith’teki] geçirdiğim yirmi yedi yıllık süre boyunca, bu kadar bariz şekilde üstün yeteneklerle donatılmış bir insan görmedim.

Dahası, doğuştan gelen entelektüel ve sanatsal yeteneklerini taçlandıran çok da tatlı bir mizacı var. Aynı zamanda sade, kibar, esprili, cömert, düşünceli ve büyüleyici. Onda kibirden ya da kendini beğenmişlikten eser yok.”⁶ Plath’ın bir Fulbright bursuna destek olması niyetiyle sunduğu diğer akademik referanslar da benzer övgülerle doluydu. Elizabeth Drew “Miss Plath’ı bir öğrenci olarak son üç yılda yakinen tanıma fırsatını buldum,” diye yazmıştı. “Ve hayatımda ondan daha parlak ve daha göz alıcı başka bir öğrenci gördüğümü sanmıyorum.” İngiliz Dili bölümünde doçent yardımcısı görevinde bulunan, Plath’ın Rus romanı eğitmeni George Gibian ise, Sylvia’da “olağanüstü bir sözcük sezgisi ve duygusu” olduğunu söylemişti. Onun tek itirazı, kimi zaman Sylvia’nın düzyazı biçeminde –kızın kendisinin de farkına vardığı bir “kusur” olan– aşırı bir taşkınlık halinin tezahür etmesi olabilirdi. Gel gelelim, bu eksiklik bir yana, kendisi “yakın bir gelecekte onun adını bir akademisyen, kısa öykü yazarı ve şair olarak daha çok duyacağımızdan fazlasıyla eminim” yorumunda bulunmuştu.⁸ Newton Arvin başlangıçta temkini elden bırakmadan “Laf Miss Sylvia Plath’tan açıldığında insan çoğu zaman kuşkuyla yaklaşabileceği (ya da yaklaşmak zorunda olduğu) üstünlük sıfatlarına sığınmanın cazibesine yenik düşebiliyor,” diye yazmıştı. Gel gelelim, kendisi de otuz yıllık öğretmenlik hayatında ondan daha iyi bir öğrenci görmediğini ilave etmişti. “Beni en çok etkileyense onun müstesna zihinsel nitelikleri olmuştur; kendisi aynı anda hem hayal gücü geniş ve kontrollü, hem de makul ve tutkulu biri olmayı başarabiliyor. Doğuştan var olan edebiyat duygusu olağanüstü derecede hassas ve dolaysızdır ve bunu ifade etme kapasitesiyse, tipik iyi öğrenci çıtasının kat kat üzerine çıkmaktadır.” Genç kadın “hal ve tavır bakımından zarif ve olgun”

biri olmasının yanı sıra aynı zamanda “insanın kolay kolay rastlamayacağı bir kişisel deneyim bolluğuna ve yaradılış derinliğine sahiptir” Arvin referans yazısının sonlarına doğru övgülerinde sınır tanımaz bir noktaya gelmişti. “Kendisinde –kişisel anlamda olsun, entelektüel anlamda olsun– herhangi bir yetersizlik varsa bile benim bundan haberim yok.” Tek çatlak ses, Plath’ın Lawrence’taki yurt müdiresi Estella Kelsey’den gelmişti; kadının referansı şahane bir ikiyezlülük örneği gibiydi. “Sylvia Plath kusursuz karaktere sahip bir genç kızdır,” diye yazmıştı. “Zarif bir kişidir ve iş kendi çıkarına gelince dünyanın en düşünceli ve kibar insanı olur. Dış görünüş itibarıyla dikkat çekici bir tiptir. Güzel bir sesi ve insanın gözünü okşayan kusursuz bir yürüyüşü vardır.” Yine de –yalnızca Smith eğitim ofisinin dikkatine sunulmak üzere– dış görünümünün altında yatan bir noktayı eklemişti: “Sylvia Plath sadece kendisini düşünen ve aşırı derecede bencil biridir. Yazı yazma konusundaki yeteneği öteki kızlar açısından onunla birlikte yaşamayı güçleştiren bir durumdur.”¹⁰

Plath’ın kendisi de, ayaklarını yerden kesebilecek tüm bu yorumlara rağmen, Smith’teki öğretmenlerinin söyleyebileceği hiçbir şeyin onun 1953 Eylülü’yle 1954 Şubatı arasındaki kolejden uzak kaldığı dönemin üstünü örtemeyeceğinin farkındaydı. Son başvuru tarihinin yaklaştığı dönemde, Sylvia tavsiyelerini almak niyetiyle annesine bir mektup yazdı. Smith’in psikiyatru Marion Booth, Fulbright komitesine Sylvia’nın geçirdiğı ağır sinir rahatsızlığını ve McLean’de yattığı dönemi bildirmeye mecbur olduğuna göre, acaba Ruth Beuscher’den de referans istemesi gerekir miydi? Sylvia terapisti tarafından verilecek olan raporun akli dengesine dair tüm kuşkuları ortadan kaldıracığını gayet iyi bildiğinden, verilen karar başarılı bir ön hamle olarak tarihteki yerini aldı.

Beuscher “Kanımca, Miss Plath hastaneye yatırıldığı dönemde nüksetme ihtimali son derece düşük bir kafa karışıklığından mustarıptı,” açıklamasını yapmıştı. “Hastalığının en çok dikkat çeken kimi yönleri –doğru kanalize edilmiş ve olgun bir şekilde dengelenmiş olmaları halinde– onun bir insan olarak kuşku duyamayacağımız üstünlüğüne katkıda bulunabilecek niteliklerdi aynı zamanda. Sylvia’da, sadece umutlarını ona bağlayanlara değil, aynı zamanda kendisine ve prensiplerine karşı büyük bir sorumluluk duygusu vardır. [...] Başlıca korkusu, hastaneye yatırılmasını gerektirecek kadar ağır bir duygusal travma geçirmiş olmasının akli dengesizliğinin kanıtı olarak kendisinin aleyhine kullanılacak olmasıdır. Bu, çoğu vakada geçerli bir çıkarım olabilir, ancak Miss Plath’ın durumunda onu bu gerekçeyle herhangi bir mevkî kabul etmeyen kimselerin, sadece Miss Plath’ı bundan mahrum etmekle kalmayıp aynı zamanda kendilerini de ondan mahrum edecekleri kanaatindeyim.”¹¹

Beuscher aynı mektupta Plath’ın psikoterapisini bir “başarı” olarak nitelendirmesine karşın, kendisinin de kabul ettiği üzere, Sylvia’nın McLean’den çıkmasının ardından psikiyatr ile hasta birbirleriyle sadece on iki seans görüşebilmişlerdi. Bu açıklama, Beuscher’in kanaatinin geçerliliğini kuşkulu hale getiriyordu: Acaba hastane sonrasındaki dönemde aralıklı şekilde gerçekleşen on iki terapi seansı Plath’ı gerçekten de temize çıkaracak bir ruh sağlığı vaat eden belgeyi garanti etmek konusunda yeterli olabilecek miydi? Dışarıdan bakıldığında, pek çok ayrıntı bize kutsuz bir oyuncu olan Plath’ın tamamıyla iyileştiği konusunda Beuscher’i kandırdığını ve Beuscher’in de kandırılmaya dünden razı olduğunu gösteriyor. Gerçekte, Plath tarafından yönlendirilmiş ve kullanılmış olabileceği ihtimalini aklından geçirmek dahi

istemeyen Beuscher, yalnızca Sylvia'nın karakterindeki olumlu yönleri görmekle yetinmiş ve hastasının kusurlarına ve zayıflıklarına gözlerini kapatmayı tercih etmişti. Sylvia'nın akli dengesinin İngiltere'ye gidebilecek kadar yerinde olduğu fikrini savunmasında haklılık payı olup olmadığını öğrenmek isteyen Karen Maroda, ölümünden birkaç yıl önce Beuscher'le bir röportaj yapmıştı. Beuscher "Onun Fulbright almak için uğraşmaması diye bir şey olabilir miydi?" cevabını vermişti. "Hem kendisi bunu yaparken nasıl olacaktı da ben onun yolunda duracaktım?"¹²

Plath, Oxford ile Cambridge'e American Association of University Women' vasıtasıyla başvurdu. Fulbright bursunu alan öğrencilerin katılımcı üniversitelere çoğu zaman gelişigüzel şekilde dağıtıldığı kulağına gelmişti ve Oxbridge tarafından kaale alındığından emin olmak istiyordu.¹³ Yine de Oxford başvurusunun büyük olasılıkla geri çevrileceğini, çünkü üniversitenin "geçmişte herhangi bir fiziksel ya da zihinsel rahatsızlık geçirmiş"¹⁴ öğrencilere sıcak bakmadığını biliyordu. Bitmek bilmeyen bürokratik işlemler –tavsiye mektuplarından on ikişer kopya hazırlamak, on iki niyet mektubu yazmak, üç sağlık muayenesinden geçmek– ona tıpkı kasımda Mary Ellen Chase'in evinde kendisine yapılan iki-üç saatlik Cambridge sınavları kadar çıldırtıcı gelmişti. Sylvia, "Sizce roman sanatı nedir?" ve "Şiirde metaforun önemi" tarzındaki soruları o kadar genel bulmuştu ki, bunlara doğru düzgün cevap verebilmek için en az bir yıllık süreye ihtiyacı olduğunu düşünmüştü.

Plath, Fulbright bursunun gerçekleşmemesi durumunda hayata geçirebileceği yedek bir plan yapmış, yüksek lisans eğitimi için

* Amerika Üniversiteli Kadınlar Cemiyeti. (ç.n.)

Harvard'a, Radcliffe Enstitüsü'ne ve Columbia Üniversitesi'ne başvuru formları göndermişti. Gordon'a da yazdığı gibi, bu yıl (sarışın değil) esmer kişiliğinin ön planda olacağından emin sayılırdı; Smith'e dönmeden önce kafasındaki oksijen sarısı saç yığınınan kurtulmak için bir saç boyası randevusu almıştı. Artık sabaha kadar partilerde gezinerek, içki içerek ve bourbon ile su eşliğindeki sohbetlere katılarak mutlu olan bu fazlasıyla sığ karaktere veda etme zamanı gelmişti. Gel gelelim Bermuda şorttan, dizine kadar gelen çoraplardan ve mokasen ayakkabıdan oluşan ağırbaşlı üniformasına yeniden kavuştuğunda kendisini tuhaf hissettiğini itiraf etmiş ve etrafının içinde erkeklerden çok kadınların bulunduğu kalabalıklar tarafından sarılı olması da ona garip gelmişti.¹⁵ Hatta burs başvurusu yapan bir insanın daha ciddi ve makul bir görüntü çizmesi gerektiğini bildiğinden parlak kırmızı ojelerini renksiz tırnak cilasıyla değiştirmişti.¹⁶

Bu yıl, dediğine bakılırsa, kendini akademik uğraşlarına adanmak konusunda kararlıydı. Yeni derslerinin arasında Shakespeare, Orta Düzeyde Almanca ve Yirminci Yüzyıl Amerikan Romanı bulunmaktaydı. Ekim ayında bir gün *Smith Alumnae Quarterly* kendisiyle bağlantıya geçip, *A Walker in the City* ile *On Native Grounds* eserlerinin yazarı ve o yıl William Allan Neilson profesörlüğü almış olan Alfred Kazin ile bir röportaj yapmasını istedi. Adam, onun da öteki kızların çoğu gibi şımarık bir zengin çocuğu olduğunu düşünerek başlangıçta ona karşı epeyce soğuk davrandıysa da, Sylvia'nın burslu okuduğunu ve yayımlanmış birkaç öyküsüyle şiirinin bulunduğunu öğrenince birden "şahane" biri oluverdi. İleri seviyede kompozisyonun işlendiği bir birinci

* Kentte Bir Yürüyüşçü ve Doğduğum Topraklarda. (ç.n.)

yarıyıl dersini veren Kazin, Plath'a işinin "öğrencinin keşfedilmemiş cevherlerini ortaya çıkarmak" olduğunu anlattı ve yaratıcı yazarlık eğitimindeki en iyi yaklaşımın ne olduğu sorusu üzerine "buradaki en önemli nokta, 'insanın teorilerle yaşamaması'dır" cevabını verdi.¹⁸ Sylvia, annesine yazdığı bir mektupta bu görüşmeyi anlatıyordu: Plath'ın, gözündeki tik¹⁹ sebebiyle "kocaman göz kırpan albatros" adını taktığı Kazin, onu yazdığı şeyler konusunda sorguya çekmiş ve sınıfına dinleyici öğrenci olarak katılması davetini yapmıştı. Sonraları, Kazin'in bu sohbeti bir hayli farklı anımsadığı ortaya çıkmış, derse girmesine izin vermesi için kendisine yalvarıp yakaranın Plath olduğunu söylemişti. Adam ona, kendisi halihazırda eserleri yayımlanmış bir yazar olduğu halde, niçin yaratıcı yazarlık sınıfına katılmak istediğini sormuştu. Kazin onun cevabını "Yalnız olduğunu ve birileriyle konuşmak istediğini söylemişti," şeklinde anımsıyordu.²⁰ Elbette, Sylvia'nın motivasyonu büyük ölçüde, 1951'de Cambridge'de bir Fulbright eğitmeni olarak ders vermiş olan Kazin'in güçlü ve nüfuzlu bir akıl hocası rolünü yerine getirebileceğini düşünmüş olmasından kaynaklanmaktaydı. Otuz dokuz yaşındaki Kazin'in, dersinde ilk kez boy gösteren Plath'tan etkilenmiş olduğu anlaşıyor. Sylvia, insanda ortaya bir fikir atamayacak kadar korkakmış ya da aptalmış izlenimini bırakan²¹ sınıf arkadaşlarının kayıtsız tavrından dehşete düşmüştü. Dersin sonunda, Kazin ona dönüp düşüncelerini sorduğunda Sylvia'nın konuşmasından fazlasıyla etkilenmiş ve orada bir süre daha kalmasını istemişti.²² Bunun hemen akabinde Sylvia, Kazin'den A notunun yanı sıra "The Day Mr. Prescott Died" öyküsü için yapmış olduğu değerlendirme-

* Mr. Prescott'ın Öldüğü Gün. (ç.n.)

yi andıran yorumlar almaya başlamıştı: “Çok güzel kotarılmış ve kelimesi kelimesine tam bir profesyonel işi.”²³ Fulbright seçme komitesine yazdığı referansta Kazin, bu yorumlardakinden daha bile övgü dolu bir tarz tutturmuştu: “Kendisinin sınıfın en yetenekli öğrencisi olmasının yanı sıra belki de yıllardır karşılaştığım en ilginç öğrenci-yazar olduğunu söyleyebilirim. Eserlerinde öyle bir olgunluk, özgünlük ve derin bir duyarlılık göze çarpar ki, benim dersim için kaleme aldığı birkaç küçük yazıyı dergilere göndermesi adına onu yüreklendirmiş bulunuyorum. [...] Miss Plath üstün bir öğrencidir ve kendisinin dikkatle izlenmesi, teşvik edilmesi gereken ve hatırlanacak biri olduğu konusunda komiteyi temin ederim.”²⁴

Kazin’in yaratıcı yazarlık sınıfındaki diğerlerine kıyasla daha faal sayılabilecek öğrencilerinden biri de Elinor Friedman’dı. Koyu renk saçları olan üçüncü sınıf öğrencisi, kısa bir süre önce, Plath kendisine yazdığı bir tiyatro oyunu için Smith’teki sanat kulüplerinden birinin değer bulduğu ödülü takdim ettiği sırada onunla tanışmıştı. Tanışmalarını “Smith’te insanlar diğer yurtlarda kalan birini kendi yurtlarına akşam yemeğine davet edebilirdi ve Sylvia bizim oraya davet edilmişti,” sözleriyle anımsıyor. “Biz bir anda birbirimizle o kadar iyi anlaşıştık ki, masadaki herkesi neredeyse unutuvermiştik. Onunla ilgili ilk izlenimim, kendisinin istediğim her şeyi konuşabileceğim biri olduğu yönündeydi.”²⁵ Elinor, 1966’da *Glamour* dergisine yazdığı bir makalede, ilk başta Plath’ın görüntüsü karşısında epeyce afalladığı anısına yer vermişti. Sylvia’nın üstün akademik başarılarından haberdar olan ve onun ortadan kaybolduğu dönemle intihar teşebbüsü hakkında da bilgisi olan Elinor, karşısında çekingen, insan içinde nasıl davranacağını bilemeyen, gözlüklü ve “canını kurtarmak için

elindeki Dostoyevski kitabına tutunmuş” genç bir kadın bulacağını düşünmüştü. “Fakat Sylvia iri ve yumuşacık siyah gözleri, kocaman gülümseyen bir ağzı ve karmakarışık açık renk saçları olan güzel ve fidan boylu, kıvrak bir kızdı.”²⁶

Birlikte geçirdikleri ilk öğleden sonra Sylvia, Elinor’u Lawrence House’taki odasına çıkardı ve onu yeni bir dostluğun başlangıcını simgeleyen klişeleşmiş kabul töreniyle, yani iğreti bir sunak şeklinde tasarladığı ret mektupları yığınına göstererek kendi dünyasına aldı. “Bende bunlardan yüzlerce var,” demişti. “Onların sayesinde kendi kendimle gurur duyuyorum. Hiç değilse gösterdiğim çabaların kanıtı sayılırlar.”²⁷ Bu noktada “Sylvia ‘konu mankeni’ olmaktan çıkmıştı. Güzel, sıcakkanlı bir kızdı ve politika ve şiir gibi ilgi çekici konularda edecek iki çift lafı vardı.”²⁸

Elinor aynı zamanda Plath’ı cin gibi bir dinleyici, ayrıntıları “kurutma kâğıdı” misali emen, olağanüstü derecede duyarlı biri olarak hatırlıyor. “Tıpkı Çehov gibi, gördüğü her şey içine dokunurdu. Yaşadığı deneyimlerin ışığını bir vitray gibi zarif bir şekilde kırmakta ve yansıtmakta üstüne yoktu.”²⁹ Elinor’a göre Sylvia’nın “insanın cazibeli biri olmasının ne demek olduğu konusunda yanlış bir fikri vardı. Kendisi cazibeli biri değildi. Ben hep ‘Otobüs çarpsa ne yazar, hayat devam ediyor’ havasıındaydım. Aşırılığa meyilliydim, hiçbir şeyi kafama takmazdım, ama Sylvia öyle değildi. O mükemmeliyetçi bir insandı ve mükemmeliyetçi olmak insanın kolay kolay altından kalkamayacağı bir roldür. Mükemmellik o dönemde içinde yaşadığımız kültürün özünü oluştururdu – hepimiz iyi küçük kızlar olmak üzere yetiştirilmiş-tik ve ebeveynlerimizin bizimle gurur duymasını isterdik. O günlerde ‘iyi’ biri olmak tercihen bir profesyonelle ‘evli’ olmakla bir

tutulurdu. Sylvia pek çok açıdan bana tıpatıp benzerdi, tek farkı benden daha hırslı olmasıydı. Bunu gözle görmeniz olanaksızdı, ama her halinden belli olurdu. Sanırım aynı anda her şey olmak gibi bir isteği vardı. Her zaman gelecekte dönüşeceği kişiyi arayıp durdu.”³⁰

1954’ün sonbahar döneminde Plath, Dostoyevski’nin 1846 tarihli kısa romanı *Öteki* ve 1880’de yayımlanan son romanı *Karamazov Kardeşler*’deki ikiz kavramını işleyen bir çalışma olan “Sihirli Ayna” adındaki tezi üzerinde çalışmaya başladı. Sylvia iki metnin üzerinde ayrıntılı bir inceleme yaparken, Dostoyevski’nin bölünmüş kişiliklere yönelik felsefi ve psikolojik analiziyle kendi içsel savaşlarının arasındaki paralelliği görünce fazlasıyla etkilenmiş olmalıydı. Devlet memuru Golyadkin “tıpkı onun gibi”³¹ bir adam olan ikizini gördükten sonra kendini, benliğini büsbütün ortadan kaldırmak isteyecek kadar psikolojik açıdan zayıf düşmüş hisseder: “Bütünüyle yok olmak da istiyordu, kaybolmak, kül olup havaya savrulmak istiyordu.”³² St. Petersburg sokaklarında koşarak kötücül ikizinden kurtulduktan sonra kendini “korkunç bir uçurumun kenarında duran, ayaklarının altındaki toprağın son kez sallandığı [...] uçurumun çektiği” biri gibi hisseder.³³ Beş yıl önce, 1950’de Plath da güncesine buna benzer bir şeyler yazmıştı: Güncenin bir bölümünde yabancılaşıma ve yerinden edilmişlik duygularını dile getirmiş ve uçurumun kenarında durmuş, metin bir şekilde kendini uçurumun tepesinden aşağı bakıp oradaki korkunçlukları görmeye hazırladığından söz etmişti. Plath’ın tezinde kendisinden alıntı yaptığı bir eleştirmenin “Dostoyevski tarafından yaratılmış tüm ‘bölünmüş’ karakterlerin psikolojik embriyo-

* Dostoyevski, *Öteki*, İletişim Yayınları, çeviren: Ergin Altay. (ç.n.)

su”³⁴ şeklinde tanımladığı Golyadkin, Dostoyevski’nin kısa romanının başından sonuna kadar sürekli sahte kişiliğiyle karşılaşır ve sona gelindiğinde kâbus öylesine çıkışsız bir hal alır ki, adam her köşe başında “bir yığın kendi suretiyle” karşılaşmaya başlar.³⁵ Plath’ın kendisi de kimliğindeki kırılğan yapının ve benliğinin bir maskeden diğerine gayet kolay geçebildiğinin bilincindeydi. İnsan onun güncelerini okurken bir sürü parça parça benlikle yüz yüze gelmiş gibi hisseder. Zaman zaman Plath da güncesindeki sayfaların arasında kendi ikiziyle yüz yüze geldiğinde Golyadkin’in “zehirli” ve “beş para etmez”³⁶ ikiziyle karşılaştığı anda yaşadığına fazlasıyla benzeyen bir şok geçirmiş olmalıydı. 1953 Ocakı’nda, geçirdiği ruhsal çöküntüden ve intihar girişiminden altı ay önce, Plath güncesine kendisine ait bir fotoğraf yapıştırmıştı. Kendi kendine bu görüntüye iyice bakmasını ve bunu hiçbir zaman aklından çıkarmamasını tembihlemişti. “Bu tıpkı bir ölüm meleğinininki gibi, arkasında öldürücü kuru zehirlerin olduğu kireçtaşından bir maske. Bu sonbahardaki halim böyleydi ve bir daha asla bunun gibi olmayı istemem.”³⁷ Tıpkı Golyadkin gibi, Plath da sürekli “beş para etmez ikizi”nin³⁸ denetimi ele alması halinde neler olacağı korkusunu bir türlü kafasından atamaz. Dostoyevski’nin kısa romanının sonunda devlet memuru at arabasıyla tımarhaneye götürülür. Dostoyevski kitabın en sonunda “Kahramanımız çığlık atarak başını ellerinin arasına aldı” diye yazmıştı. “Eyvah! Uzun zamandır beklediği şey gerçekleşmişti.”³⁹

Plath, Dostoyevski’nin olgunluk dönemi eseri olan *Karamazov Kardeşler*’e büyük bir hayranlık beslerdi. Sylvia, kitabın kendisine ait olan kopyasında giriş bölümünü yazan Marc Slonim’e ait olan şu satırların altını çizmişti: “Dostoyevski’nin başlıca ilgi

alanı ortam tasvirlerinden ya da olayların tuhaf yönlerinden ziyade bireyin duygularına ve düşüncelerine yönelmiştir ve eserlerinin odağında çetrefilli ve felsefi ve psikolojik sorular yer almaktadır.”⁴⁰ Plath, romanın akışı içinde bir değil iki adet ikizinin olduğu ortaya çıkan Ivan karakterinden özellikle etkilenmişti. Bunlardan biri Fyodor Karamazov’u öldürerek Ivan’ın bilinçaltındaki babasını katletme arzularını yansıttığına inanan Smerdyakov, diğeriyse bir gece Ivan’ın karşısına çıkıp “Ben sadece senin kâbusunum”⁴¹ diyen şeytandı. Aynı Plath gibi, Ivan da neredeyse küçücük bir çocukken “okumaya karşı olağanüstü bir yetenek göstermiş”⁴² biriydi ve “büyük, çözümsüz bir kuşkunun gölgesinde yaşamaktaydı.” Acaba Plath romanı okurken Ivan’ın Fyodor Karamazov’u öldürme arzusuyla kendi babasının ölümü üzerine kurulmuş incelikli fantezilerinin arasında paralellikler bulmuş olabilir miydi? Plath, kitabın kendisine ait kopyasında Ivan’ın “ve daha sonra avluda sana ‘arzu etme hakkımın’ baki olduğundan söz ettiğimde, [...] söyle bana, o zaman babamın ölmesini arzuladığımı düşündün mü düşünmedin mi?”⁴³ sözcüklerinin yanındaki boşluğa baba cinayeti hakkında bir not almıştı.⁴⁴ Söylentiye göre Fyodor Karamazov’un gayrimeşru çocuğu olan Smerdyakov tarafından baba figürü somut olarak katledilmesine rağmen, Ivan da içinde babasını öldürmeye yönelik dayanılmaz bir arzu hissetmiştir. Bu baba katli arzusu bir karakterden diğerine bulaşarak, habis bir beyin humması misali hepsinin ruhunu hasta etmiştir. Teorik olarak Ivan masum olsa dahi yaşadığı suçluluk hissi sonunda aklını kaçırmaya sebep olur. Ivan romanın sonunda “Babasının ölmesini kim istemez ki?” diye sorar.⁴⁵

* Dostoyevski, *Karamazov Kardeşler*, İletişim Yayınları, Çeviren: Ergin Altay. (ç.n.)

Acaba Plath kitabı okurken kendi zihninde de benzer bir tür baba cinayeti fikrinin olup olmadığını kendisine sormuş olabilir miydi? “İkizler”inden biri olan Nancy Hunter Steiner’a göre Sylvia’nın babası Otto’ya eşit oranda bir hayranlık ve nefret besliyordu. Plath ona “Herhalde pek çok defa onun ölmesini istemişimdir,” demişti. “Benim sözümü dinleyip de öldüğünde onu sanki ben öldürmüşüm gibi hissettim.”⁴⁶

İkiz teması Sylvia’nın o kadar çok ilgisini çekiyordu ki, bu konuyu işleyen ve geniş bir yelpazede yer alan pek çok eseri okumuştur. Annesinin ona 1953’te verdiği James Frazer’ın *The Golden Bough*,^{*} Freud’un *Dostoevsky and Parricide and The Uncanny* “eserlerinin yanı sıra Kafka, Poe, Robert Louis Stevenson, E.T.A. Hoffman ve Wilde da okudu. Bunlara ek olarak, 1934’te *British Journal of Medical Psychology*’de yayımlanan Stanley M. Coleman imzalı “Hayalet İkiz: Psikolojik Açıdan Önemi” ve Edward W. Lazell imzalı “Şizofreni” gibi ağır metinlere de el attı. Okuyamadığı için hayıflandığı tek kitap, Otto Rank’ın Almanca yazılmış ve henüz İngilizceye çevrilmemiş olan *The Double as Immortal Self*^{**} eseri idi. Tez çalışmasının ortalarında Gordon Lameyer’a gönderdiği bir mektupta “ikizleri anlatan bir ergen hikâyesi” yazma olasılığından söz ediyordu; nihayetinde, hayatındaki gerçekleri gözden geçirdiğinde yaşanan her olayın ve durumun kendisine bir ayna tuttuğunu fark etmişti.⁴⁷ Bahsi geçen “ikizleri anlatan bir ergen hikâyesi”nin artık *Sırça Fanus*’a dönüşmüş olduğunu biliyoruz.

1954 Aralıkı’nda Plath tez çalışmasını bitirmek üzereyken Olive Higgins Prouty ona bir mektup yazmış ve “Dostoyevski”deki

* Altın Dal. (ç.n.)

** Dostoyevski ve Baba Cinayeti ve Tekinsiz. (ç.n.)

*** Ölümsüz Benlik Olarak İkiz. (ç.n.)

çifte kişilik durumu seni biraz olsun sıkmadı mı?” diye sormuştu.⁴⁸ Sylvia’nın dediğine bakılırsa, bu tema, egonun ikizler, gölgeler, aynalar, akıldan çıkmayan hatıralar ve yansımalar gibi imgelerde tezahür etmesine odaklanması sebebiyle ona çok ilgi çekici geliyordu. Gölge taraf, çoğu zaman vicdanı, düşmanı, özyıkım arzusunun ya da insanın umarsız ölümsüzlük arayışını simgelemiştir, diye bir ekleme de yapıyordu.⁴⁹ Kendisi, buradaki karanlık ana fikrin onu aşağı çekmesine izin vermeyecekti; belki de, bu konuyla duygusal olarak fazla içli dışlı olmayı seçerse kendi ikizinin de bir kez daha arzı endam edeceğinden korkuyordu. Alfred Kazin’in, Dostoyevski’nin *Delikanlı* romanının girişinde yazdığı ve Plath’ın da tezinde alıntılıdığı bir satır, içinde bulunduğu psikolojik açmazı en iyi şekilde özetlemekteydi. “Dostoyevski’nin dengesiz kişiliklerin içyüzüne dair en büyük keşfi, onların kendilerine dair temel fikirlerini altüst etmemek için akla gelen her şeyi yapabilecek insanlar olduğuna dair bir farkındalık geliştirmiş olmasıydı.”⁵⁰

Sylvia yirmi ikinci yaş gününe denk gelen 27 Ekim’de, Gordon’a bir mektup yazarak ona olan aşkını dile getirdi. İş yüküyle başa çıkabilmek, para biriktirmek ve akıl sağlığını korumak için kendini bütün sosyal bağlantılarından tecrit etmek zorunda olduğunu yazmıştı. Dediğine bakılırsa, Gordon’ı görmeyi tüm kalbiyle istiyordu, ama bu neredeyse olanaksızdı. Bu, tabii ki, gerçeğin tamamını yansıtmıyordu: Sylvia aynı anda, hem başına gelen feci vajinal kanamadan sorumlu erkek olan Edwin Akutowicz’i, hem de Avrupa’dan yeni dönmüş olan Richard Sassoon’u idare ediyordu. Sassoon 1954 sonbaharında Sylvia’ya “İnsanlarda, kişinin bedeninden çok zihnine sahip çıkabileceğine ve zihinde olan şeylerin daha çok kontrol altında tutulabileceğine yönelik tuhaf bir kanaat var,”⁵¹ diye yazmıştı.

Gordon, kendi adına, onu beklemek için elinden gelen her şeyi yapabileceğini söylüyordu. Dediğine göre, Sylvia'nın zamanı ya da biraz uzak kalmaya ihtiyacı olması durumunda, kendisi bunu yapmaya hazırdı. Çift, Boston'da sahneye konulan bir *Bir Kadının Portresi* gösterimine gittikten sonra Gordon "Seni tıpkı Isabel Archer gibi hayatta kendi varlığını ortaya koyan James'vari bir kadın kahraman olarak görüyorum [...]" diye yazmış, Sylvia da bu dönemde ona cevap olarak yazdığı mektuplarda imzasını Isabel olarak atmıştı. "Hayatın tamamıyla senin elinde; benim davranışlarım sana endişe verdiği için ilişkimizi bitirmeyi istiyorsan, lütfen bitir. Ya da başka erkeklerle birlikte olmak istiyorsan, git dilediğin kişiyle birlikte ol. [...] Bana sorarsan, işler sarpa sar- dığında hemen birbirimizden vazgeçemeyeceğimiz kadar uzun bir süre birlikte olduk. Bir gün evlenirsek bizi zor bir geleceğin beklediği kehanetinin abartılı olduğunu söyleyemeyeceğim." Öte yandan ev, para, devam eden eğitim ve iş gibi meselelerin kolayca halledilebileceğini de eklemişti. "Seni seviyorum, senin her şeyini seviyorum ve dikenlerin de en güzel tarafın," demişti.⁵² Aralık başında Sylvia ona bir mektup yazarak ilişkiyi bitirmek gibi bir niyetinin olmadığı konusunda diretmişti. Israrla, Gordon'ın hayatındaki en önemli erkek olduğunu söylüyordu. Arada bir Ira Scott ve Richard Sassoon gibi erkeklerle arkadaşça buluşma fırsatını geri çevirmemesine rağmen, dediğine bakılırsa, her iki adamı da hayatında muhtemelen bir daha görmeyecekti.

Gordon, Sylvia'nın kasım sonunda Sassoon ile buluştuğundan habersizdi. İkili birlikte arabayla Mount Tom'a gidip, akşam yemeği için Greenfield'a hareket etmeden önce bir-iki kadeh konyak içerek keyif yaptılar. Richard'ın mektupları, Sylvia'nın düpedüz zorlama bulduğu bir erotik hiddetle yanıp tutuşuyor-

du. Bu dönemdeki mektupların birinde “İçinde hiç büyümeyen bir çocuk olduğuna göre” diye yazmıştı, “popona bir-iki şaplak atabilirim, [...] ah evet, yapabilirim, sana söz veriyorum, [...] yeter ki eğlenelim.”⁵³ 1954 sonlarına doğru yazılmış olan başka bir mektupta “Ne acıdır ki, zaman zaman seni kırdığım ve bariz bir şekilde hoş olmayan şeyler söylediğim de oldu [...] ama çok geç olmadan seni görmem lazım, zira şeytanın beni çağırması an meselesi ve eğer sen de benimle birlikte gelmek, gelmek ve gelmek istiyorsan yakınımnda olsan iyi edersin hayatım.”⁵⁴

Aralık başında Sylvia hem annesine, hem de Gordon’a birkaç günlüğüne Smith’ten eski arkadaşı olan ve evlenip Manhattan’a yerleşen Clairborne Phillips’t e kalacağını söyledi. Aslında, hafta sonunu New York’ta Sassoon’la birlikte geçirmişti: Birlikte, devasa Noel ağacını ve buz pateni pistini görmek için Rockefeller Center’a gitmiş; Brentano’s’taki kitapları karıştırmış ve Fifth Avenue’daki mağazaları gezmiş; kahvaltıda istiridye, akşam yemeğinde salyangoz yemişler ve cumartesi akşamı Maxwell Anderson’ın 46th Street Theater’da sahnelenen *Bad Seed* oyununu seyretmeye gitmişlerdi. 12 Aralık pazar günü, çift Steuben’s’t e brunch’a gittiğinde, Richard arabasını Fifth Avenue’nun biraz uzağındaki bir sokağa park etti. Yemekten sonra Richard’ın arabasına hırsız girdiğini ve içinde Sylvia’nın, en iyi giysilerinden bazılarının; birkaç şiir kitabının, tiyatro programlarının ve Chanel No. 5 parfümünün bulunduğu valizinin çalındığını fark ettiler. Öğleden sonranın geri kalanını geçirdikleri karakolda Sylvia karşılaştığı tiksinti verici insan hikâyelerinden o kadar etkilenmişti ki, ardından bir yıl adliye muhabirliği yapmayı dahi geçirmişti. Plath,

* Kötü Tohum. (ç.n.)

Smith'e döndüğünde eşyalarının kaybolması üzerine verdiği aşırı öfkeli tepkiyi anlatan "Item: Stolen, One Suitcase" şiirini yazdı: Güzel mavi kaşmir süveteri, altın sarısı terlikleri, simsiyah taşlarla ve gümüş aylarla süslü bir kolyesi gitmişti. Şiirde anlatılanlara bakılacak olursa, Sylvia'nın geçirdiği histeri krizi Richard'ın sinirini öyle bir bozmuştu ki, genç adam onun ağzına bir tokat aşk etmek durumunda kalmıştı.

Ceza kavramının –ister zihinsel ister fiziksel olsun– ilişkilerinde önemli bir rol oynadığı anlaşıyor. Gordon Lameyer'ın hatıratında bu durum "Bana bir keresinde, Fransızca konuşan şu kısa boylu Yale züppesinin onu Hamp'teki Rahar's'a [Northampton'daki bir restoran] götürdüğünü ve ona çok kızdığı için suratına bir tokat indirdiğini anlattığını hatırlıyorum," şeklinde yer almıştı.⁵⁵ Gerçekten de, Sassoon'un mektuplarında yer yer discipline yönelik tehditlere rastlanır. Bunlardan birinde "Ve ben genç kızlara kadın olmayı ve onlara bana ayar vermeyi öğretirim ve işte o zaman sen de uzaklaşırsın ve cezalandırılmazsın, [...] sen memnun etmeyi ve cezalandırmayı arzuladığım yegâne insansın," diye yazmıştı.⁵⁶ 18 Aralık'ta, aşklarına son vermek istediğini belirten bir şakayla başladığı mektubunda "Yaramazlık ediyorsun ve daima kuralları çiğniyorsun. Mademki sana tam anlamıyla lanet okuyamıyorum, o halde fazlasıyla ikna edici olmak zorundayım. Bu, azarlamanın yeni bir biçimi oluyor aşkım, hem de yepyeni bir biçimi – insan yeni aşk biçimleri tasarlayabiliyorsa yeni azarlama yöntemleri de icat edebilir ve bu her gün böyle olmalıdır. [...] Bence sen hiç ölmeyeceksin ya da yaşlanmayacaksın, çünkü ben seni çok seviyorum ve benim aşkımda bir kuvvet, bir yangın ve

* Eşya: Çalıntı, Bir Valiz. (ç.n.)

azgın bir öfke vardır. [...] Tanrım, seni gazabın ta kendisi kadar seviyorum!”⁵⁷

Çift, 1954 Noeli’ni birbirlerinden ayrı geçirdi: Richard, North Carolina’daki Ramparts’ta bulunan ailesini ziyaret etmeye mecburdu; öte yandan, Sylvia da Noel’i geçirmek için Wellesley’ye geri dönmeden önce yeni arkadaşı, Amherst mezunu Jon Rosenthal’la birlikte birkaç günü Vermont’ta kayak yaparak geçirmeyi planlamıştı. Tatil boyunca Gordon’la sık sık görüştü, ancak bu aşamada –bir arkadaşına da yazdığı gibi– onunla evlenemeyeceğini anlamış bulunuyordu; zira onun, kendisindeki doymak bilmez entelektüel ve düş gücü iştahına hiçbir zaman ayak uyduramayacağından korkuyordu. Gel gelelim, 1954 sonlarını ve 1955 başını kapsayan dönemde onunla çıkmaya devam ederken Gordon’a, Sassoon’a yönelik duyguları hakkındaki gerçeklerden söz etmek istemedi. Sylvia, Gordon’ın en azından yakın gelecekte donanmayla evli olacağını bildiğinden bu davranışında bir haklılık payı olduğunu düşünüyor olabilirdi, çünkü genç adam 1955’in başında gemiyle Küba’ya gitmek üzere yola çıkacaktı. Gordon ise kendi adına, birlikte bir hayat kurabilecekleri umudunu beslemeyi sürdürüyordu. Genç adam, Sylvia’nın sevgililer günü kartına, altında kendi adının, S.P. baş harflerinin ve sekiz çocuk için bırakılmış boşlukların bulunduğu bir aile ağacına yer verdiği mektupla cevap vermişti. Gordon mektubunda “Daracık kozanı yırtıp içinden çıktığında ve kelebek kanatlarını açtığında seni bir o yana, bir bu yana uçarken görmek beni mutlu edecek,” diye yazmıştı. “Hiçbir zaman seni bir duvara çivileyecek ve zar zor yerinde duran halini seyredecek değilim. Senin bunu kaldıramayacak kadar bukalemunvari biri olduğunu düşünüyorum. Benim gözümde en ilginç kelebekler ağların üzerinden uçan, hayatları yeni ağlarda değişen

ve büyük güçlerini dönüştürebilen kelebeklerdir. [...] Sevgilim, sevgilim, seni çok seviyorum.”⁵⁸

Sylvia, valizinin çalındığını annesinden gizlemişti, çünkü (olayın ardından bir arkadaşına da yazdığı gibi) bir genç kızın ailesi üniversite masraflarının büyük bölümünü karşılıyorsa bu kız gidip de kendine yeni elbiselerle dolu bir gardırop düzemez ve elindekiyle yetinmek durumunda kalırdı.⁵⁹ Sylvia, Aurelia’nın hiç durmadan kendisi için yaptığı fedakârlıkların da fazlasıyla bilincindeydi. Aurelia kasımda Sylvia’ya kendine yeni bir daktilo aldığı haberini vermişti; bu alışveriş aynı zamanda banka hesabındaki paranın da tehlikeli bir şekilde azaldığı anlamına geliyordu. Aurelia bundan sonra çok dikkatli olmak zorunda kalacağını söylemiş, aşırı bir kendini feda etme havasıyla “Neyse ki, bu kış giysiye –hatta ayakkabıya bile– ihtiyacım olmayacak,” diye bir ekleme yapmıştı.⁶⁰ Bereket, Sylvia’nın çalınan giysilerinin zararı kendisine bir çek gönderen Richard tarafından karşılanmıştı. Sylvia, Sassoon’un parasıyla alışverişe çıktığında bile dikkatli davranmış, ucuzluktaki kelepir malların peşinde koşup durmuş ve böylece kendine fiyatı 20 dolar düşmüş kömür grisi uzun kollu yünlü bir elbise, 22 dolardan 4 dolara düşmüş bir kolye ve 12 dolar ucuzlamış karamel renkli bir süveter almayı başarmıştı. Richard’ın verdiği çeke rağmen maddi sıkıntısı devam ediyordu: Ocak sonunda çek hesabında topu topu 17 doların, diğer banka hesabındaysa 11 doların kalmış olması, yılın geri kalanında gerçekleşecek masrafları için şimdiden 100 dolar içeride olduğu anlamına geliyordu. Tezini daktiloya çekertmek için 20 dolar ödemek zorunda kalmıştı ve bir de 25 dolarını ilaçlara harcaması gerekmişti. (Ocakta yeniden ağır bir sinüzit geçirmiş ve bir hafta üniversitenin revirinde kalmıştı.) Ayrıca, lisansüstü programındaki derslerin

başvuru ücretleri 25 doları bulmuştu ve hazirandaki mezuniyet töreninde giyeceği keple cüppe gibi sırada bekleyen masraflar da vardı. Sylvia annesine yazdığı bir mektupta durumunu anlatmış ve eski giysileriyle eşyalarından bazılarını satma noktasına gelecek kadar sıkışık olduğunu söylemekten geri durmamış, ancak Aurelia ilerleyen günlerde kızının valizini çaldırmasıyla ilgili gerçekleri öğrenmişti.

Annesi, açığını aylık bir borçla kapatmayı kabul etti. Sylvia, mezun olur olmaz parayı kendisine geri ödemek konusunda ısrarcıydı, ama aralarındaki mektup alışverişine bakılınca insan ister istemez Aurelia'nın ona bir sürü koşul empoze etmek istediği hissine kapılıyor. Annesi, Sylvia'nın somut bir şeyler yapmak adına çaba göstermesinin daha iyi bir fikir olup olmadığını soruyordu: Para kazanmasını sağlayacak bir şeyler yapsa nasıl olurdu? Acaba bu, steno olabilir miydi? Daktilo işlerine ne derdi? Sekreterlik okulu önerisinin Sylvia'nın aklına, Aurelia'nın ona steno öğretmeye uğraştığı 1953 yazının feci hatıralarını getirmiş olması muhtemel. Sylvia, kimi bölümleri *Letters Home*'dan da çıkarılmış olan sert bir mektupla annesine cevap vererek yazı yazmanın onun hayatındaki öneminden söz etti. Onun istediği başkalarının yazdıklarını daktiloya geçirmek değil, kendi mektuplarını ve metinlerini kaleme almaktı. Aurelia, Sylvia'nın bir yıl boyunca Fas'ın Tanca kentindeki Amerikan okulunda beşinci sınıf talebelerine öğretmenlik yapma planına da pek sıcak bakmıyordu. Sylvia annesinin kafasını rahatlatmaya çalışıyordu, ancak kullandığı üslubun hiç dostane olduğu söylenemezdi. Dediğine göre, önceden belirlenmiş amaçlar ve kariyer odaklı hedefler umurunda değildi. Burada asıl önemli olan şey, hayatın bizzat kendisinden keyif almak ve onu yaşamak değil miydi? Zaman kaybetmek gibi

bir lüksünün olmadığını kendisi de biliyordu ve var olduğu her anın sunduğu her şeyi sonuna kadar yaşamaya kararlıydı. Arzusu, büyük bir tutkuyla yaşamak ve yazmaktı. Sylvia, başarı anlayışları birbirlerine taban tabana zıt olduğu için mektupta yazılanların annesini çileden çıkaracağını farkındaydı.⁶¹ Aurelia zarfın arkasına kurşunkalemle tek bir sözcük yazmıştı: “Numaracı.”

Sylvia yeni yıla epey stresli bir başlangıç yapmıştı. Sınavlara girmenin yanı sıra tezini düzeltmiş ve teslim etmiş, kendisine şiir üzerine özel ders vermeyi kabul eden hocası Alfred Young Fisher’a verilmek üzere bir sürü şiir yazmış, 850 dolar getirmesi umuduyla “The Smoky Blue Piano” adlı kısa öyküsünü *Ladies Home Journal*’a göndermiş, *Vogue*’un (1.000 dolarlık bir ödüle karşılık gelebilecek) prestijli Prix de Paris yarışmasına yaptığı başvurunun üzerinde çalışmış ve Yale Literary dergisi için alelacele bir Smith portresi kaleme almıştı. Tüm bunlar olurken, 1.250 dolar tutarındaki Woodrow Wilson Bursu’nu almak için gireceği bir mülakatın yapılacağı Harvard’ta dört erkekten oluşan bir jürinin karşısına çıkması gerekiyordu. Aralarında Harvard Bilim ve Sanat Yüksekokulu’nun dekanı Francis Rogers’ın da bulunduğu akademisyenler ona üst üste –evlenip çocukla karışmak gibi bir niyetinin olup olmadığına kadar varan– fazlasıyla münasebetsiz sorular yönelttiler. 26 Ocak’ta Harvard’tan “Adınızın halen Ulusal Woodrow Wilson Bursları için değerlendirme süreci devam eden adaylar listesinden çıkarıldığını üzüntüyle bildiririz,” diye yazan bir mektup aldı.⁶² Plath aldığı haberle yıkılmıştı –annesine bunun hayatındaki ilk reddedilme tecrübesi olduğunu söylüyordu⁶³– ancak Aurelia’ya dediklerine bakılırsa en

* Dumanlı Mavi Piyano. (ç.n.)

kötüsü de, Dekan Rogers'ın onu Radcliffe'e kabul etme kararının sorumluluğunu üstlenecek kişi olmasıydı. Üstelik jüri ona Oxford ya da Cambridge için Fulbright bursu kazanması gibi bir ihtimalin söz konusu olmadığını da bildirmişti.⁶⁴ Söylediğine göre, dergilerden gelen ret mektuplarıyla baş edebilirdi, ama bu başka bir şeydi: "Sonuçta burada söz konusu olan benim hayatım."⁶⁵ Sylvia her şeye rağmen mizah duygusunu kaybetmemişti. O öğleden sonranın ilerleyen vakitlerinde annesine Dekan Rogers'ın mektubunu torunlarına göstermek için saklamasını söyledi; böylece günün birinde, reddedildiği halde nasıl da parlak bir kariyerinin olduğunu onlara anlatabilecekti. "Ve onlar da oybirliğiyle Howard Johnson's'ın en sevilen garsonu seçilmiş olan bendenizin fotoğrafına hayran hayran bakacaklar," diye bir şaka yapmıştı.⁶⁶

Sylvia şubat ortasında Mary Ellen Chase'ten Newham College, Cambridge'deki iki yıllık bir BA Honours programına kabul edildiğinin haberini aldı. Programı tamamlaması halinde otomatik olarak Sosyal Bilimler Yüksek Lisansı'nı da yapmış sayılacaktı. Hâlâ Fulbright'tan ses çıkmamıştı, fakat Sylvia, söylediğine göre, parayı bir şekilde bulmaya kararlıydı; aldığı haberle mutluluktan havalara uçmuş ve annesine, uzun zamandır içinde yaşattığı arzusunun nihayet gerçek olduğunu yazmıştı. Ne var ki, Sylvia'nın martta annesine gönderdiği bir kartpostalından da anlaşılabileceği üzere, Aurelia karışık duygular içindeydi. Kartta bir akşam Hampshire Kitabevi'nde yapılan bir toplantıda Mary Ellen Chase'in, Sylvia'nın Cambridge'e girdiğini resmen duyurması ve daha sonra Smith'in rektörü Benjamin Wright'ın onun yanına gelip elini sıkması anlatılıyordu. Aurelia eline kırmızı kurşunkalemi aldığı gibi mektuptaki can alıcı satırların altını çizmiş, ama bir yandan da kızının imla hatalarını daire içine almadan ede-

memişti. Sylvia'nın başarıyla gurur duyduğu halde içinde hep onun daha iyisini yapabileceğine dair bir beklenti taşırdı. Üstelik bu dönemde, Aurelia yeniden ülserin ona büyük bir acı veren belirtileriyle boğuşmaktaydı. Olive Higgins Prouty bu durumun endişe, stres ve ayrılık korkusundan kaynaklandığına inanıyordu. Sylvia'ya "Ülser genellikle psikosomatik bir hastalıktır – uzun süreli kaygıların sonucunda ortaya çıkar," demişti. "Büyük ihtimalle seni kaybetme korkusu, yani senin ona bağımlılığını kaybetme korkusu yaşıyor olmalı."⁶⁸

Artık Aurelia'ya daha fazla yük olmak istemediğinden, Sylvia'nın bu zor dönemde kazanabileceği ekstra paranın tek kuruşuna bile ihtiyaçı vardı ve *Mademoiselle* dergisindeki Cyrilly Abels'tan yakın bir zamanda Smith'te yapılacak olan yüzyıl ortasında roman konulu sempozyumun haberini yapmak isteyip istemediğini soran bir telgraf alınca çok sevinmişti. Dergi, malzemenin genişliğine bağlı olarak habere 10 ile 50 dolar ödemeye hazırdı. Mary Ellen Chase'in başkanlığında gerçekleşecek ve mart başında Smith'te yapılacak olan konferans, Alfred Kazin'in kolejin William Alan Neilson profesörlüğüne atanmasının onuruna düzenlenmişti. Konuşmacılar arasında Brendan Gill, William Maxwell, Daniel Aaron ve Saul Bellow gibi isimler vardı ve Sylvia konferans sırasında bol bol not alarak önemli alıntılar ve fikirleri defterine yazdı: "Mutluluk arzusu; ancak 'İnsanın mutlak bir belirsizlik pozisyonunu sürdürmesi şart' – Freud." Hepimiz kendi iç dünyamızı aydınlatma yolculuğına çıkmış olsak da, hiçbirimiz gerçek anlamda kendimizi tanıyamazdık. Bir yazarın görevi, yüzeydeki gerçeklik cilasını kazımak ve bunun altındaki insan ruhunda yuvalanmış karanlık saiklere ulaşmaktır. Belirli bir aşamaya geldiğinde, konuşmacılar o dö-

nemin en can alıcı edebiyat sorularından birini ele aldılar: Acaba Salinger'ın aynı adlı hikâyesindeki karakter Franny hamile miydi? Kazin, Salinger'ın öyküsünü aynı yılın ocak ayında yayımlayan New Yorker'ın kurmaca editörü Maxwell'in fikrine başvurdu; Maxwell'se dinleyicilere, şahsi kanaatine göre, Franny'nin hamile olmaktan ziyade ruhsal bir kriz yaşadığını anlattı.

Salinger hakkındaki tartışma Plath'ın kendi hayatına da sıçramıştı: Kendisi Maxwell'la aynı fikirde olduğu halde, Gordon karakterin gerçekten hamile olduğunun açıkça anlaşılabileceği fikrini savunuyordu. Gordon konferanstan sonraki hafta sonu Smith'e geldiğinde çift bu meseleyi tartışmaya başladı ve çok geçmeden tartışma iyice alevlendi. Gordon "İlk ayrılığımızı o hafta sonu yaşamıştık," diye anlatmıştı. "Kederli bir şekilde Lawrence House'ın önündeki çalılıkların içinde yürüdüğümü hatırlıyorum; belli ki, Sylvia da bunu fark etmiş, olayı kendisinin o dönemdeki halini anlatan ve 'Spinster' gibi ironik bir adı olan bir şiire dönüştürmüştü. Ortak kararımıza verdiği tepki, kışın el değmemiş soğuğunda inzivaya çekilmek olmuştu." Plath, 1956'da yazılmış olan şiirinde bir nisan günü erkek arkadaşıyla yürüyüşe çıktıktan sonra başına tuhaf şeyler gelen bir kadını anlatır; âşığı taçyapraklarını tedirgin ederek "çalılardan ve çiçeklerden oluşan bakımsız bir bahçe"ye yürüyüp gider. Kadın ilkbahar mevsimini fazla dağınık ve kaotik bulmakta ve kışın saflığına ve sertliğine özlem duymaktadır, üstelik bir daha hiçbir erkek onun kalbini kıramasın diye yüreğinin etrafını dikenli tellerle çevirecektir.⁷¹

Acaba Plath burada hissedilen ironiyi anlamıyor olabilir miydi? Kalbinin korumaya alınması gereken kişi kendisi değil,

* Kız Kurusu. (ç.n.)

Gordon'dı. Nisan sonunda Sylvia, Gordon'a yazdığı gevezelik dolu bir mektupta ağır iş yükünden ve bir tatile ne kadar da çok ihtiyacı olduğundan söz ediyordu. Dediğine göre, şans eseri arkadaşlarından biri anne-babasının Longmeadow'daki modern evini Sylvia'ya açmış, o da burada kokteyllerin, pizolaların, çileklerin ve kahvenin tadını çıkardığı güzel bir akşam geçirmişti. Yazdığına bakılırsa, yaşadığı deneyim, rahatlamasını ve mutlu hissetmesini sağlamıştı. Gordon'a anlatmadığı şeyse, arkadaşı Elinor Friedman'ın evi ona Sassoon'la birlikte kalabilmesi için vermiş olduğuydu. Elinor "Richard'la gözlerden uzak bir yerde buluşabilmek için annemlerin Longmeadow'daki evine onunla birlikte geldiğini hatırlıyorum," diye anlatıyor. "Giderken yatağın üzerinde 'Merci chérie' notunu bırakmıştı."⁷²

Plath'ın ona hâlâ –aralarında "Sonnet for a Green-eyed Sailor"ın da bulunduğu– şiirler yazıyor olması durumu bir kenara bırakılacak olursa, Gordon artık Sylvia'nın kendisine âşık olmadığının farkına varmıştı. Gordon *Dear Sylvia*" adındaki yayımlanmamış hatıratında bu dönemi şöyle anlatmıştı: "Meğer nisan, ayların en zalimiymiş; Sylvia'daki 'kasırga gibi yüreğin' ['Sonnet for a Green-eyed Sailor'daki bir dizeye gönderme yapmıştı] artık bana vurgun olmadığını ve içimde, her daim çılgınca bir hareket halinde yaşayan bu kadını sevmeye arzusunun kalmadığını anladım. [...] Zira, enerjimin büyük bir bölümünü gemideki görevlerime hasretmek durumundaydım ve entelektüel olarak –sanki bir ayak değirmeninde dönüyormuşçasına– yerimden kımıldayacak ya da kendimi geliştirebilecek halim kalmamıştı. Sylvia'ysa, benim aksime, Dört Temmuz kutlamalarındaki bir çarkıfelek misali fikirlerle

* (Fr.) Teşekkürler şekerim. (ç.n.)

** Sevgili Sylvia. (ç.n.)

dolup taşmaktaydı. [...] Geçtiğimiz iki yılda gelişmesine tanıklık ettiğim bu zihne hayran kaldım, ama bu kabına sığmayan enerjiyi denetim altına alacak kişinin de ben olmadığımı biliyordum.”⁷³

Plath, Smith’ten mezun olmasından önceki birkaç ayı başarılarından beslenerek yaşıyormuş gibi bir halde geçirdi. Alfred Young Fisher’ın gözetiminde haftada beş şiir yazmaya başlamış, bir yıl içinde bunları bir araya getirip kitap halinde yayımlatmaya karar vermişti. Nisanda her yıl düzenlenen Glascock Şiir Yarışması’na gönderdiği eserlerin bazılarını Mount Holyoke College’da 200 kişilik bir dinleyici topluluğunun önünde okumuştur. Sylvia, şiirlerini geniş dinleyici topluluklarının karşısında seslendirmeye bayılırdı. Onu en çok mutlu eden şeyse, insanların onun mizah anlayışını kavradıklarını hissetmektir. Annesine yazdığı bir mektupta, insanları güldürme eyleminin kendisine büyük bir keyif verdiğini ve bir konuşmacı olmayı ne kadar da çok istediğini anlatmıştı.⁷⁴ Şiir okumasının öncesinde Sylvia, diğer yarışmacı arkadaşlarıyla birlikte *Christian Science Monitor*’a ve *Mademoiselle*’e röportaj vermiş ve yarışma jürisinin üyelerinden biri olan ve kendisinin “tebdili kıyafet gezen bir iyilik meleği” olarak tarif ettiği Marianne Moore ile birlikte bir fotoğraf çek-tirmişti.⁷⁵ Sylvia, Moore’a o kadar hayran kalmıştı ki, kadından, yanında getirdiği *Collected Poems*’ kitabını imzalamasını rica etmişti. Moore, kitabın başındaki boş sayfaya “Sylvia Plath’ın içeri kıvrılmış sayfa köşeleri ve altı çizilmiş satırları bana bu şiirlerin bir kitapta toplanmasının bir sebebi olduğunu hissettirdi,” diye yazmıştı. “Bir okurum olduğu için minnettarım.”⁷⁶

* Toplu Şiirler. (ç.n.)

Sylvia bir gecelik Holyoke ziyaretinden döner dönmez Smith'in İngiliz Dili bölümü tarafından yaratıcı yazarlık konusunda verilen Alpha ödülüne değer bulunduğu haberini ve *Atlantic Monthly*'deki Edward Weeks'in, prestijli edebiyat dergisinin onun "The Dispossessed", "Insolent storm strikes at the skull" ve "Circus in Three Rings" şiirlerine hayran kaldığını bildiren mektubunu aldı. Mektupla birlikte 25 dolarlık bir çek de gönderen Weeks "Bize sanki her bir şiirde parçaları bütünden daha iyi gösteren birtakım eşitsizlikler varmış gibi geldi," diye yazmıştı. Kendisi en çok "Circus in Three Rings"i beğenmişti, ama bunun da bir miktar çalışmayla iyileştirilebileceği kanısındaydı. "İkinci kıtanın kusursuz bir güzelliği var, ancak birinci ya da üçüncü kıta aynı düzeyi yakalayamamış. Ekteki çeki ikinci kıtayı gözden geçirmeniz ve "Hayvan Terbiyecisi" ya da "Aslan Terbiyecisi" başlığını kullanarak bizi mutlak biçimde ikna edecek bir düzeltme yapmanız umuduyla gönderiyorum. [...] Ağustos sayımız için seçmeye başladığımız bir sonraki genç şairler grubumuzun içinde mutlaka sizi de görmek isteriz."⁷⁷ Plath ikilemde kalmıştı: Acaba ortaya zoraki ve yapay bir iş çıkarma pahasına şiirinde birtakım değişiklikler yapmalı mıydı? Yoksa, elden geçirme önerisini reddedip Edith Sitwell, Dylan Thomas ve Wallace Stevens'in eserlerini yayımlamış bir derginin hışmına uğramayı mı tercih etmeliydi? İki martini içti, on iki saat uyudu ve Weeks'in mektubunu bir daha gözden geçirdi. Bir şiir elinden çıktıktan sonra onu tekrar kurcalamaktan nefret ederdi; bir şiir, onun gözünde, narin bir kronometreden farksızdı – kişinin buradaki dişli çarkların iç mekanizmasını değiştirmesi halinde tamamı tuzla buz olabilirdi.⁷⁸

* "Mülksüz", "Küstah fırtına kafatasından vurdu" ve "Üç Halkalık Sirk." (ç.n.)

Sylvia değişiklik yapma önerisini kibarca reddetti, ama alternatif olarak öteki şiirlerinden beş tanesini gönderdi. Birkaç hafta sonra *Atlantic Monthly* ona bir mektup yazarak üzerinde herhangi bir değişiklik yapmadan “Circus in Three Rings”i yayımlama kararı aldıklarını bildirdi.

Açtığı her mektuptan kendisini hedef alan övgüler yağmaya başlamıştı. Sylvia’nın başka biriyle paylaştığı Glascock Ödülü’nün jürisinde bulunan isimlerden biri olan John Ciardi, Plath’ın hakiki bir “keşif” olduğunu yazmış ve sadece şiir yazmaya devam etmekle kalmayıp zamanla daha usta bir edebiyatçıya dönüşeceğini söylemişti.⁷⁹ Glascock yarışmasından kazandığı 50 dolara ek olarak, nisanda Christopher Movement yarışmasında birinci olan öyküsünün karşılığında 100 dolar kazanmıştı. Sonraki ay, *Vogue*’un Prix de Paris yarışmasında 25 dolarlık para ödülü ve Condé Nast dergilerine iş başvurusu yapması halinde kendisine ayrıcalıklı muamele yapılacağı güvencesini içeren bir “mansiyon ödülü” kazandığının haberini aldı. Ethel Olin Corbin şiir ödülünden 40 dolar, Smith tezini gönderdiği Marjorie Hope Nicolson ödülüne değer bulunanlardan biri olarak 50 dolar ve Robin Hunter takma adıyla yolladığı şiir seçkisinin karşılığında Academy of American Poets’ ödülünden de 100 dolar kazanmıştı. *Mademoiselle* ona bir mektup yazarak “Two Lovers and a Beachcomber by the Real Sea” öyküsünü yayımlamak istediklerini ve bunun için kendisine 30 dolar ödeyeceklerini bildirdi. Buradaki asıl ironiyse, Plath’ın “Two Lovers and a Beachcomber by the Real Sea”de bir kez daha hayal gücünün olası yetersizliği teması-

* Amerikalı Şairler Akademisi. (ç.n.)
Denizin Karşısında İki Âşık ve Bir Lodosçu. (ç.n.)

nı işlemiş olmasına rağmen, kendi yaratıcılık gücünün hayatında hiç bu kadar üretken ya da kâr getiren bir performans sergilememiş olmasıydı. Annesine yazdığı bir mektupta o yıl yazılarından kazandığı miktarın ne kadar olduğunu açıklamıştı: 470 dolar “artı pek büyük bir sevinç!” diye de bir ekleme yapmıştı.⁸⁰ Mayıs başında altmış şiirini “Biricik Üstadı” Alfred Young Fisher’a ithaf edilmiş *Circus in Three Rings* adını verdiği bir kitaba dönüştürmek üzere daktiloya geçirdi.⁸¹

Nihayet, 20 Mayıs’ta Sylvia günlerdir beklediği Fulbright bur-sunu kazandığı haberini aldı. Newton-Wellesley hastanesinde yatan annesine telefon etti; annesi burada, Aurelia’nın deyişle “subtotal gastrektomi” amaçlı olarak gücünü toplaması için “damardan beslenme” tedavisi görmekteydi.⁸² Bir hemşire telefona cevap verdiğinde, Sylvia kadına, annesine bundan daha iyi gelebilecek başka bir haberin olmadığını söyledi. Aurelia kızıyla konuşmak için durumuna uygun bir şekilde tekerlekli sandalyeyle koridora çıkarıldı. Kadının ağzından “Ne büyük bir mutluluk!” sözcükleri döküldü.⁸³ Sylvia (Holyoke’de tanıştığı bir Glascock yarışması katılımcısı olan) yeni arkadaşı Lynne Lawner’a da mutluluktan havalara uçtuğunu söylemişti. Alfred Kazin ona yazdığı bir mektupta “Hayatının en şahane deneyimlerinden birine adım atmak üzeresin,” diyordu.⁸⁴ Sylvia’nın alelacele Richard Sassoon’a yazdığı mektuba genç adamdan gıcırdatılmış dişlerin arasından çıkan tebrik sözcüklerini çağrıştıran bir cevap geldi: “Mektubunu okuduğumda seninle çok gurur duydum,” diyordu. “Ben hep senin büyük başarılar kazanacağından emindim. Gerçekten de, tüm bu olanlar tek kelimeyle olağanüstü.” Acaba başka bir şeyi ta-

* Midenin bir bölümünün alınması için yapılan operasyona verilen ad. (ç.n.)

mamıyla unuttuğunun farkında mıydı? O hafta sonu New York'a gitme planları suya mı düşmüştü? Tamamen aklından çıkmış olabilir miydi? "Bir tanem, senin de anlayabileceğin üzere bana cuma günü için vermiş olduğun sözü tutmanı istiyorum," diye devam ediyordu. "Bunu yapamayacak olursan bana büyük bir hayal kırıklığı yaşatmış olacaksın. [...] Artık çocuk da değilsin ki! Bazen davranışların beni hayretler içinde bırakıyor. Hayatım, sen yine de benim öfkemin mutluluğunu bozmasına izin verme. [...] Sen bana keyfine göre cumartesi ya da pazar günü gelebileceğini söyleyemezsin."⁸⁵ Richard mektubu postaya verdikten sonra zorbalık kokan üslubundan pişmanlık duydu. "Galiba sana pek çirkin bir mektup yazdım," demişti. "Ah, özür dileyecek değilim. Azıcık çirkin olmasını istedim – yani bence çirkin değildi. Öyle olduğunu sanmıyorum, çünkü artık sana karşı hiçbir çirkin davranışta bulunmak istemiyorum, ama seni bayağı bir azarladım. [...] Hayatım, seni çok seviyorum ve aşkımanın sınırı yok, fakat ilişkilerimi sürdürme tarzım gayet katı sınırlarla belirlenmiş durumda. [...] Benim asıl inanmakta zorlandığım [şey] bu tür davranışların senin açısından son derece normal olması [...] ve yüreğinin derinliklerinde senin de beni sevdiğini biliyorum – sen kimi zaman şimdye kadar olduğunu sandığımdan daha az âşık bir kadın gibi davranmış olsan da, ben yine de öyle olduğunu biliyorum."⁸⁶

Sylvia, Richard'ın isteklerine boyun eğdi ve birlikte New York'a gidip aralarında Laurence Olivier'nin oynadığı *Uğultulu Tepeler*, Max Ophüls'ün *La Ronde* ve William Wyler'in başrolünde Humphrey Bogart'ı oynattığı *Çaresiz Saatler*'in de bulunduğu birkaç filme gittiler. Çift, 54. Cadde'deki İskandinavya restoranı Three Crowns'ta yemek yedi; burası, New York'ta yapılan 1939 Dünya Fuarı'nda açık büfe kavramını dünyanın daha geniş bir

kesimine tanıtmasıyla meşhur olmuştı. Plath, Smith'e döndüğünde mezuniyet hedefinin çok yakında gerçek olacağını bilmenin keyfini sürebilecek durumdaydı. Sonuç itibarıyla, geriye dönüp de akademik kariyerine baktığında –özellikle de, McLean'de yattığı ve ne okuyabildiği ne de yazabildiği dönemi düşündüğünde– bunu yapabileceğinden kuşku duyduğu zamanlar yaşadığını görüyordu. Sylvia'nın 1957'de tanıştığı bir arkadaşı olan Clarissa Roche, sonraki yıllarda Plath'ı, Smith'e karşı fazlasıyla alaycı bir tavır takınan biri olarak hatırladığını söylemişti. Roche “o zirveye çıkmak için adeta canını çıkarırcasına çalıştığı ve Smith'e kabul edilmesinin onun için fena halde önemli olabileceği aklımın ucundan dahi geçmemişti,” diye yazmıştı. Esasen, Sylvia'nın gözünde Smith'ten mezun olmak Roche'un deyişiyle “yerine getirilmiş büyük bir emel” anlamına gelmekteydi.⁸⁷

Mezuniyet günü olan 6 Haziran 1955 sabahında Sylvia mide kramplarıyla kıvrınarak uyandı. Nancy Hunter'a kendisine verebileceği bir ilacının olup olmadığını sordu; arkadaşında ilaç yoktu, ama Nancy evdeki “Gloria Brown” adındaki başka bir kızda onun midesini rahatlatabilecek biraz rom olabileceğini söyledi. Nancy hatıratında Plath ile “beatnik radikallerinin lideri”, özgür ruhlu bir bohem olan “Brownie” arasındaki gerilimden söz etmişti.⁸⁸ Hunter'ın anlattığına göre “Brownie'nin gözünde Sylvia, dış kaynaklı bir kuvvetin (söz konusu kuvvet içgüdülerine aykırı düşse bile) davranışlarını belirlemesine karşı çıkmayan, yanlış yönlendirilmiş bir çocuktur. Syl'in kendi dürtüleri ile toplum tarafından dayatılmış değerler sistemi arasında kalmaması halinde mutlu biri olacağına kesin gözüyle bakardı.”⁸⁹ Nancy'nin hatıratında anlattığına göre Plath, Brownie'nin Lawrence House'a gizlice rom soktuğunu öğrendikten sonra onu kolej yetkililerine ihbar etmekle

tehdit etmişti. Sylvia “epeyce baskın ve kolay kolay boyun eğmeyen bir tip olan Brownie’nin misilleme olarak kendisinin aleyhinde kullanabileceği çok sayıda delil topladığını öğrenmesinin ardından” insafa gelmişti. Asıl adı Sylvia Scully olan Brownie, bu sözcükleri şimdi okuduğunda kendini tanımakta güçlük çekiyor. *Variety*’nin köşe yazarlarından Frank Scully’nin kızı olan Sylvia “Evde elebaşları olarak benim ve Sylvia’nın başını çektiğimiz iki ayrı kampın olduğu fikri çok saçma,” diye anlatıyor. “Tabii ki, ben Los Angeles’ta ünlülerin ve sanatçıların girip çıktığı bir evde büyümüştüm ve hayat görüşüm Sylvia’ya kıyasla çok daha liberaldi, ancak Brownie tiplemesi tam bir abartı ve birkaç farklı kızın bir birleşimi. Ne var ki, rom olayı aşağı yukarı kitabında anlattığı gibiydi, fakat rom bir kirli çamaşır yığınının altında durmuyordu ve ben de onu eve gizlice sokmamıştım. Romu öteki evlerin birinde kalan bir öğrenci orada bırakmış ve almaya gelmemiştir. Nancy yanıma gelip Sylvia için biraz Küba romu istemiş ve ben de ona rom vermiştim. Sanırım bu Sylvia’ya iyi gelmiş olmalı ki, sonradan bana teşekkür notuyla birlikte bir armağan bırakmıştı.”⁹¹

Kendini daha iyi hisseden Sylvia ile Nancy keplerini takıp cübbelerini giyindiler ve dörtgen biçimindeki avlunun merdivenlerinden indiler. Diploma töreni dokunaklı “Geri dön, ey insan, akılsızlıklara tövbe et / Yaşlıdır dünya ve kalan günlerini sayacak kimsesi yoktur [...]” dizelerini içeren “Turn Back, O Man” ilahisiyle başladı ve bunu dualarla Lord’s Prayer” izledi. Diploma töreni konuşması, Illinois valisi olan ve 1952’de başkanlığa aday gösterilen Demokrat politikacı Adlai Stevenson tarafından yapıldı. 1949’da karısından boşanmış olan Stevenson, kadının ideal yeri-

* Geri Dön, Ey İnsan. (ç.n.)

** Hz. İsa’nın havarilerine öğrettiği dua. (ç.n.)

nin evi olduğu fikrini konuşmasının ana teması olarak belirlemişti. Nancy'nin hatıratında yazdığı gibi, Stevenson lafı dönüp dolaştırıp bir Smith mezununun başlıca hedefinin aldığı eğitimi, kocasının ve çocuklarının akıllıca ve makul kararlar vermesine yardımcı olacak şekilde kullanmasıyla sınırlı olduğunu söylemeye getiriyordu. Nancy “Erkekler, onun savına göre, kendilerine dar bir bakış açısını dayatan muazzam bir baskı altında yaşamaktaydı,” diye yazmıştı. “Bizler erkeklerin bu duruma karşı koymasına yardımcı olacaktık.” Plath nükteli ve zekice bulduğu konuşmayı beğenmiş, Nancy ise her ne kadar “bizi ışık hızıyla dört yıldır kaçmaya çalıştığımızı uydu konumuna geri yollayan” bir havası olsa da, bunun “belagatli ve etkileyici” bir konuşma olduğunu düşünmüştü.⁹³

Gel gelelim Sylvia, konuşmanın satır aralarında dillendirilen cinsel politikayı kafasına takamayacak kadar kendi kendisinden hoşnuttu. Kazandığı dereceleri topladıktan sonra yerine dönerken Alfred Kazin ona el sallamıştı – Sylvia o yıl sadece dört kişinin yer aldığı *summa cum laude* mezunlarından biri olmayı başarmıştı. Daha sonra, bir arkadaşının steysin arabasının arkasındaki şiltede oturarak Northampton’a dönen annesine “Kupam dolup dolup taşı,” demişti.⁹⁴ Kendisi Warren’ın ve Olive Higgins Prouty’nin de orada bulunmasını istemişti, ama ikisi de önceden verilmiş sözleri olduğundan törende hazır bulunamamışlardı. Törenden birkaç hafta önce Prouty ona şunları yazmıştı: “Doktor Lindemann, nerede olursan ol hastalığını eninde sonunda yeneceğini söylüyordu. Ancak verdiğim burs ve hastalığın sırasında yaptığım küçük yardım olmasaydı, bana karşı bu denli sıcak ve yakın olmayacaktın. Ne olur hep böyle sıcak ve yakın kal.”⁹⁵

* (Lat.) En yüksek onur derecesi. (ç.n.)

Gordon da oraya gelmek ve Sylvia'yı mezun olurken görmek istediği halde gemideki görevinin başındaydı. Törenden birkaç gün önce dokunaklı bir veda mektubu yazmıştı: "Dünya üzerinde senden daha iyi bir şairin olduğunu sanmıyorum. Ve akademinin o uzun koridorundan aşağı inişini görmek üzere oraya gelemesem de, sihirli aynandan fırlayacak ve oradan geçtiğin sırada sana gülümseyecek olan mutlu hayaletimi sana miras olarak bırakıyorum. Henry James'in de bir romanının sonunda söylediği gibi 'Bir daha hiçbir zaman eskiden olduğumuz gibi olamayacağız' ve ben de şunu eklemek istiyorum: 'Tanrıya şükür.' En büyük hatam –şu anda görüyorum ki– hayatla sanatı birbirine karıştırmak olmuş. Seni ve beni sakat bir James'vari durumla özdeşleştirerek kendimi felç etmeyi becerdim. Göndermeleri seven aklıma lanet olsun! [...] Hayatımda en çok şeyi senden öğrendim. Bir dil kazandım, hayata yeni bir bakış edindim ve en korkunç paradoksların barındırdığı güzelliği buldum. [...] Verebileceğin her şeyi aldım ve sen bana herkesten daha çok şey verdin."⁶

Richard onu Yale'in mezuniyet balosuna davet etmişti, fakat Sylvia çocukluk arkadaşı Ruth Freeman'ın 11 Haziran'da Winthrop'taki St. John's Protestan Kilisesi'nde gerçekleşecek olan nikâh töreninde "nedime" görevini yerine getireceğine söz vermişti. Lynne Lawner onun aklını çelip Cape Cod'taki birkaç günlük tatile ikna etmeye çalıştıysa da, Sylvia bunu da reddetmek zorunda kaldı: Mide ameliyatından sonra sürekli bakıma ihtiyacı olan annesinin yanında olmak zorundaydı. Hiç değilse şimdilik, görevlerin eğlenceden önce gelmesi gerekiyordu. Öte yandan, Wellesley'deki yuvasında ev hanımı rolünü yerine getirmek de ona mutluluk vermişti: Çamaşır yıkadı, yemek pişirdi, temizlik yaptı, ağaçların ve çiçek tarhlarının etrafındaki yaban otlarını te-

mizledi, sundurmadaki kilimi boyadı, dışarı çıkıp iki kutu vernik satın aldı ve çeşitli mobilyaları boyadı. Ziyaretçilerini arka bahçedeki şezlongda uzanarak kabul eden Aurelia'nın sağlığı daha iyiye gidiyor gibiydi. Sylvia boş vakitlerinde tek bir öyküye 1.000 dolar ödeyen *Saturday Evening Post*'un eski sayılarını okuyor, birlikte tenis oynadıkları ve yüzmeye gittikleri Gordon'la görüşmeye devam ediyor ve mizaç bakımından kendisinin tam zıddı olarak tanımladığı arkadaşı George Gebauer'le piknik yapıyordu. George, bilim insanı kafasıyla Sylvia'nın sıradan olaylara yönelik heyecanını kavramakta zorlanıyordu. Sylvia erkek kardeşine, canının sıkılmasının imkânsız olduğunu, zira yerine getirmek istediği bir sürü projesinin olduğunu, aslında koca bir ömrün bile ona yetmeyeceğini söylemişti. Müstakbel bir eşin, bir milkshake'in tadına varmak ya da sandalda takılarak geçirilen bir öğleden sonradan keyif almak gibi geniş bir yelpazedeki basit zevkleri yaşayabilecek biri olması şarttı.⁹⁷

Sylvia evinde bulunduğu dönemde Sassoon'a mektup yazmayı ihmal edince Richard, bu geçici kopuşu yoğun bir şekilde hissetmiş, hatta New Haven'daki dairesine mektup getiren postacıyı postada bir sorun olup olmadığı konusunda sorguya çekmişti. Neyse ki, çok geçmeden, haziran sonunda onun parfümüne bulanmış bir mektup eline geçti. Mezun olduktan sonra yerel bir ısıtma şirketinde satış elemanı olarak işe giren Richard "Cidden, hayatım, seni nasıl merak ettiğimi anlatamam – üstelik anlatmam da yakışıksız kaçabilir," diye yazmıştı. "Bana yazmadığın için birazcık (ah neyse, doğrusunu istersen fazlasıyla) bedbaht oldum, üstelik başına bir şey gelmiş olabilir düşüncesiyle büyük bir korku yaşadım."⁹⁸ Sylvia, Dört Temmuz'a denk gelen hafta sonunda onu kendi evine davet etmiş ve Richard'a ahtapot salatası, ızgara

tavuk, hurmalı fındıklı tart, çikolata parçalı kurabiye, biftek ve eftalili turtadan oluşan güzel bir yemek hazırlamıştı. Richard “büyüleyici gençlik masumiyetine sahip”⁹⁹ bir varlık olduğu izlenimini bırakmak için elinden geleni yaptığını düşünmesine ve Sylvia da annesinin, onun kendisine uygunluğu konusundaki şüphelerini bir tarafa bıraktığı varsayımında bulunmasına rağmen, Aurelia’nın Sassoon’la ilgili problemi hâlâ devam etmek-teydi. Görüleceği zere, Sylvia da 1955 yazında onunla bir sorun yaşayacaktı.

Sylvia ister istemez Sassoon’u hayatına yeni girmiş olan bir erkekle karşılaştırmaya başladı: Bu adam ocakta tanıştığı Peter Davison’dı. O sırada Harcourt, Brace yayınevinde editör olarak alışan Davison, Smith’e gelmiş ve kendisine Plath’ın kayda değer yeteneklerinden bahseden Alfred Kazin’i ziyaret etmişti. 1925’te Amerika’ya göçmen olarak gelen ve Robert Frost’un da arkadaşı olan İskoçyalı şair Edward Davison’ın oğlu olan yakışıklı ve iyi eğitimli genç adam Sylvia’yı sinüzit yüzünden yattığı hastanede ziyaret etmiş, kısa bir sohbetin ardından ona günün birinde bir roman yazacak olursa bunu ilk okuyacak kişi olmak istediğini söylemişti. Sylvia ile Peter iletişimi kesmediler ve hazıranda Plath onun Harvard University Press’te yönetici asistanı olarak işe girdiği haberini aldığında günün birinde onun gibi –yani bir yılını Fulbright bursuyla Cambridge’de geçirmiş Harvard mezunu– bir erkekle evlenme fikrine kendini kaptırdı.

Annesi o sırada nekahet dönemini geçirmek iir Eastham’da bulunduğundan Wellesley’deki ev Sylvia’ya kalmıştı. 19 Temmuz’da oradan annesine yazdığı mektupta, Peter’la çok yakında gerçekleşecek olan randevusundan söz ediyordu. Dediğine bakılırsa, onda en çok hoşlandığı şey sesindeki “Britanyalılar”a

özgü tınıydı.¹⁰⁰ Sylvia'nın o sırada Sassoon'a karşı hislerindeki belirsizliğin sorumlusu da Davison olmalıydı. Isıtma şirketindeki işinden ayrılmış olan Richard, New Haven'dan ona mektup yazmayı ve telefon etmeyi sürdürdü, ama tek bir cevap alamadı. Sylvia'nın birkaç ay sonra gemiyle Avrupa'ya gideceği ve onu geride bırakacağı için mutsuz olabileceği kanısına vardı. 1 Ağustos'ta "Sylvia, sakın ola ki üzüleyim deme," diye yazmıştı, "İngiltere'de şahane vakit geçireceksin – esprili ve zeki insanlar, kolayca arkadaşlık edinebileceğin kişiler, edebiyat çevreleri, Londra'daki tiyatrolar, çok iyi müzik performansları."¹⁰¹ Onun da Paris'teki Sorbonne'da kendine bir akademik çalışma fırsatı ayarlaması söz konusuydu; bunun gerçekleşmesi durumunda, birbirleriyle görüşmeleri epeyce kolaylaşmış olacaktı ve endişe etmesine gerek yoktu: Dediğine bakılırsa, Sylvia'nın tek yapması gereken kendisiyle *Mephistopheles* arasında bir tercihte bulunmaktı.

Sylvia'nın içinde bulunduğu mutsuzluğun asıl kaynağının suçluluk hissi olması yüksek bir ihtimaldi. Gerçekten de –hiç değilse an itibarıyla– bir tercihte bulunmuş, ancak Sassoon ile şeytan arasında değil, Sassoon ile Peter Davison arasında bir karara varmak durumunda kalmıştı. Davison'ın anlattıklarına bakılırsa, çift, 23 Temmuz'da ilk çıktıkları gecenin sonunda ve bundan sonraki on ayrı buluşmada birlikte olmuşlardı. İlk gecelerinde, Peter'in Cambridge'deki dairesindeyken Sylvia'nın üzerinde beyaz bir elbise vardı – sonraları, saçlarının güneşten sapsarı olduğu Peter'in hatıralarında yer edecekti. Peter o geceyi "Gitgide daha çok soru sormaya başlamıştı ve halinde-tavrında bana tuhaf gelen bir taşkınlık vardı; onu yeni aldığım yatağıma davet etmemi beklerken kendini zor tutuyor gibiydi," diye anlatmıştı.¹⁰² Gordon, 6 Ağustos'a denk gelen hafta sonunda bir

ara onu görmesinin mümkün olup olmadığını sorduğunda, Sylvia görüşemeyeceklerini söylemişti; Alfred Kazin vasıtasıyla tanıştığı bir editör, onu önemli bir yazar temsilcisiyle tanıştırmak için Martha's Vineyard'a götürmek istiyordu. Bir kez daha, olayın iç yüzü bambaşkaydı: Söz konusu yazar temsilcisinin gerçek hayatta bir karşılığı olduğu halde, adam New York City'de yaşıyordu ve editör, ise yeni sevgilisi Peter Davison'dan başkası değildi. Çiftin Vineyard'ta kaldığı, bir sanatçı, yazar ve bohem topluluğuna ev sahipliği yapan Barn House'ta Plath, İrlandalı şair ve romancı Padraic Colum'la; ahırda şampanya partisi veren bir Alman baronu ve baronesiyle; Rutgers Üniversitesi'nin rektörüyle (bir keresinde kadınla birlikte bulaşık yıkamıştı) ve Williams College'da İngiliz Dili profesörü olarak çalışan ve teybinde Elizabeth döneminin folk şarkılarını çalan bir adamla tanışmıştı.

Plath'ın Davison'la gitgide derinleşen ilişkisi genç kadını, Sassoon'a fazlasıyla kırıcı bir mektup yazmaya yöneltti. Sylvia'nın bu mektupta ona neler yazdığı tam olarak bilinmiyor; Richard bana "Sylvia ve ben, birbirimize bol miktarda mektup gönderirdik. Epey zaman önce, anne-babamın evine yaptığım bir ziyarette, tavan arasında onun mektuplarını sakladığımı bavula baktığımda bunların yerinde yeller estiğini gördüm. Bunun nasıl olduğu, tam bir muamma"¹⁰³ şeklinde bir açıklama yapmışsa da, mektubun onu çok üzdüğü ve rahatsız ettiği anlaşılıyor. Sassoon'un aynı gün kendisine yazdığı cevabın içeriğine ve havasına bakıldığında, Sylvia'nın büyük olasılıkla Richard'la olan ilişkisini sona erdirmek istediği sonucuna varıyoruz. Richard mektubunda "Yaptığın ve yapmaya kalkıştığın şeyin ne olduğunu bildiğini umut etmekten başka çarem yok," diye yazmıştı. "Beni bir şeyleri açıklama çabasına dahi giremeyecek bir pozisyonda bı-

rakmış olman bana üzüntü veriyor. [...] Sonsuza dek sadece ve olanca içtenliğiyle yalnız senin için atabilecek güzel, dürüst ve vefalı bir kalbi kendi ellerinle boğuyor olabilirsin. [...] Bu kederli halinde bile sadık Richard'ının aklı hep sende ve hayır duaları her zaman seninle.”¹⁰⁴

Ertesi gün Richard ona bir mektup daha yazdı. Sylvia'nın da üzüldüğü her halinden belliydi ve Richard son mektubundaki ciddiyeti bağışlamasını isteyerek havayı yumuşatmaya çalışıyordu. Plath moralinin bozukluğunu evde annesiyle gitgide kötüleşen ilişkilerine bağlıyordu. Richard “Evinizde böylesine büyük bir nefretin ve gerilimin bulunmasına üzüldüm,” demişti.¹⁰⁵ Sassoon, sırf görüntüde bile olsa, Aurelia'yla arasını düzeltmesini salık veriyordu: “İnan bana, insanın ağzında kötü bir tatla evden ayrılması hiç iyi bir şey değildir,” demişti.¹⁰⁶ Sylvia bir yandan başarısızlığı konusunda da kendini suçlayıp duruyordu. Annesine bakmak, okumak, yazmak ve Cambridge'e hazırlanmak gibi iyi niyetlerle başlayan yaz mevsimi, Gordon'a itiraf ettiği üzere, uzun sürmüş bir başıbozuk hedonizm dönemi olarak uçup gitmişti. Sonradan arı şiirlerinin ilki olduğu anlaşılan bir vilanel olan “Lament”ın 7.60 dolar karşılığında *New Orleans Poetry Journal*'a satılışı bir yana bırakılacak olursa, (*Collier's*'e gönderdiği öyküsü) “Platinum Summer”ı ya da (*Reader's Digest* tarafından reddedilen eğlenceli bir mülakat tarzındaki) “Tea with Olive Higgins Prouty” yazısını satmayı becerememişti. Üstelik, Yale Genç Şairler ödülü ve Guggenheim Bursu kazanmış olan ve 1955'e gelindiğinde iki adet şiir kitabı yayımlanmış bulunan yirmi altı yaşındaki şair Adrienne Rich adının sürekli basında duyulması da sinirine dokunuyordu. Sylvia kendi yeteneklerinden kuşku duymaya başlamıştı. Martha's Vineyard'tan dönüşünde Gordon'a kendi cehaletinden şikâyet

eden bir mektup yazdı: Tarih, politika, sanat ve müzik hakkında hiçbir şey bildiği yoktu ve kendi sohbetinin darlığı karşısında dehşete düşüyordu. Ayrıca, söylediğine bakılırsa, ayırım gözetmeksiz her şeyi abartarak şişirme alışkanlığını da kontrol altında tutması gerekiyordu. Vineyard'ta çekilmiş olan ve Sylvia'nın Peter Davison, Roger Baldwin ve Eleanor Besse'in yanında oturduğu bir fotoğrafta, Plath yüzünde yarığı andıran bir tebessümle doğrudan kameraya bakmıştı. Fotoğraftaki düşünceli, hesaplı ve meşgul bir görüntü veren diğerleriyle kıyaslandığında Plath'ın yüzüne bir panik ifadesinin yerleştiği görülebilir; sanki altta yatan dehşeti örtmek niyetiyle çabucak bir neşe maskesi takmaya karar vermiş gibidir.

Davison, onun insanın gözüne batan doymak bilmez bilgi açlığına da, kendi kendisine yabancı olma duygusuna da tanıklık etmişti. *Half Remembered* kitabında "Sanki sürekli çapraz sorgudan geçiriliyor, içim kurutuluyor ve yenilip bitiriliyormuşum gibi hissediyordum," diye yazmıştı. Gel gelelim, bu sırada Sylvia ona birazcık kendi geçmişinden söz etmeye başlayınca "sanki kendine bir yabancından bahseder gibi"ydi, "çok iyi eğitilmiş bir sirk atından örneğin".¹⁰⁷ Davison'ın kısa ömürlü ilişkilerinde sahici bir duyguyla karşılaştığını hissettiği yegâne an, Sylvia'nın ona sinir rahatsızlığından ve intihar girişiminden bahsettiği sırada yaşanmıştı. Bu, Davison'ın deyişiyle, Sylvia'nın sonradan *Sırça Fanus*'ta anlattığı öyküye nazaran "daha basit, daha az serinkanlı ve daha dokunaklı" bir öyküydü.¹⁰⁸ 23 Ağustos'ta Elmwood Road'ta yenilen akşam yemeğinin ardından Sylvia, Peter'ı yürüyüşe çıkarmış ve soğuk ve mesafeli bir sesle ilişkiye devam etmek istemediğini açıklamıştı. Peter, "Onun aradığı, kudretini ve yeteneklerini

* Hatırladıklarımın Yarıısı. (ç.n.)

kullanarak ondaki dengesizliği sabit bir noktada tutmasını sağlayacak bir erkekti; ben olsam olsam su sızdıran bir cankurtaran sandalı olabilirdim,” demişti.¹⁰⁹

Yıllar sonra, Sylvia’nın Smith’ten sınıf arkadaşı olan ve Anne Stevenson’ın yazdığı 1989 tarihli Plath biyografisi *Bitter Fame*’in ısmarlanmasından sorumlu editör Jane Truslow’la evlenen Davison, Plath’ı anlatan “The Heroine” adında bir şiir de yazmıştı. Aşağıdaki satırlar şiirden alınmıştır:

Onun aşk mektuplarını gördüm,
beni kullanırken başka erkeklere yazdığı
Onun nefret mektuplarını gördüm
onları kullanırken bana yazdığı¹¹⁰

Sylvia yazın geri kalanını kendini İngiltere’deki yeni hayatına hazırlayarak geçirdi. Margaret Cantor, ürünlerini yarı fiyatına satan bir toptancıdan yeni bir bavul takımı satın almak üzere onu alışverişe götürdü. Annesinin erken verilmiş bir doğum günü armağanı olarak Boston’daki Fred Astaire stüdyolarından kendisi için satın aldığı özel dans derslerine büyük bir hevesle katıldı – söylediğine göre, en çok hoşuna giden şey, tango öğrenmekti. Amerikalı yetkililerin yurtdışına seyahat edecek vatandaşlarına yaptırımalarını önerdiği tifo ve tetanos aşılarının acısına katlandı.

Ağustos sonunda kolejden arkadaşı Sue Weller’ı görmek için Washington D.C.’ye gitti. Sylvia, kentin geniş, yapraklarla kaplı caddelerine ve kocaman devasa binalarına hayran kaldığını söylüyordu. Sue rehberlik yaparak onu Washington Anıtı’na,

* Kadın Kahraman. (ç.n.)

National Gallery'ye, Mount Vernon'daki on sekizinci yüzyıldan kalma bahçelere (ilk Amerikan başkanının Potomac Nehri'nin kıyısındaki çiftlik evine) ve kutsal bir deneyim olarak söz ettiği –annesine mektubunda “tam bir dev gibi [...]” sözcükleriyle tarif ettiği– Lincoln Memorial'a götürdü. Sylvia başını kaldırıp devasa abideye baktığında içinin huşu hisleriyle dolduğunu söylüyordu.¹¹¹ Ayrıca Sylvia, şehirde bulunduğu sırada David Lean'ın başrolünde Katharine Hepburn'ü oynattığı ve Venedik'te geçen *Summertime* filmini gördü; bu film, İtalya'ya gitme arzusunu dayanılmaz boyutlara taşıdı. Sylvia, Washington'dan trene binerek Baltimore'a gitti ve kendisini arabasıyla Wellesley'deki evine götürecek olan Gordon'la buluştu. Ağustos sonunda Gordon'a hem yeni bir hayata başlama beklentisi karşısında yaşadığı heyecan duygusunu, hem de korkularıyla kırılgan yönlerini anlatan içtenlikli bir mektup yazdı. Ona halihazırda içinde bulunduğu tuhaf hisler karmasını tam olarak tarif etmesinin imkânsız olduğunu söylüyordu. Dediğine bakılırsa, hayatında ilk kez yuvasındaki konfora ve rutine sırt çevirmek zorunda kaldığı bir durumla karşı karşıya kalmıştı.¹¹² Amerika'dan çıkıp Avrupa'ya gidişinin kendisini geliştirmesi sonucunu mu getireceğini, yoksa felaketle mi sonuçlanacağını merak ediyordu. Acaba yaratıcılığını harekete geçiren ilhamlarla mı donanacaktı, yoksa arkasına bakmadan her şeye aşına olduğu memleketine geri dönmek mi isteyecekti?

11 Eylül'de Sylvia, Aurelia ve Warren, ertesi gün himayesindeki genç kadına şunları yazan Olive Higgins Prouty ile buluştular: “Buradaki son gecende seni görmek çok güzeldi. [...] Sanki sen gerçekten bana aitmişsin gibiydi.”¹¹³ Prouty, Cunard transat-

* Yaz Mevsimi. (ç.n.)

lantığı *Queen Elizabeth II*'nin idaresine postaladığı bu satırları yazarken *Now, Voyager* (Yolcu Yolunda Gerek)'in kadın kahramanı olan ve geçirdiği sinir krizinin ardından aylarca sanatoryumda yattıktan sonra gemiyle Avrupa seyahatine çıkan Charlotte Vale karakteri ile Sylvia'nın arasındaki yüzeysel paralelliklerin karşısında büyük bir şaşkınlık yaşamış olmalıydı. Romanda Charlotte yolculukta âşık olur ve yaşadığı aşkın özünde iyileştirici bir gücünün olduğu anlaşılır. Elbette, Prouty'nin işi aşk hikâyeleri kaleme almaktır; Plath'ın trajedisiyse, hayatının aynı edebi türün kalıplarına göre şekillenmesi beklentisini taşımasıydı.

ORMANIN DERİNLİKLERİNDE SURETİN PEŞİMDEN GELİR

Birkaç gün içinde Sylvia da kendine ait bir gemi aşkı hikâyesi kurgulamayı başardı: Yirmi bir yaşındaki Carl Shakin, University of Manchester’da öğrenim görmesini sağlayacak Fulbright bursunu kazanmış olan bir New York Üniversitesi Mühendislik Koleji fizik bölümü mezunuydu. İlişkileri çay alma kuyruğunda başlamış, bunu güvertedeki “uzun geyik muhabbetleri” izlemiş, ancak daha sonra ikisi birlikte dans etmeye başlayınca daha karmaşık ve samimi bir hal almıştı.¹ Sylvia, Shakin’in sekiz haftalık evli olduğunu biliyordu, ama bu pek umurunda değilmiş gibi davranıyordu. Burada asıl önemli olan şey onun genç, hayat dolu ve karşısına çıkan her yeni deneyimi tatmaya can atan bir insan olmasıydı. Annesine bir mektup yazıp gemide geçirdiği şahane günlerden söz etmiş, Carl’ın varlığının bu deneyimi daha da unutulmaz kıldığını eklemişti. Her gece dans ediyor ve yukarıdaki güverteye çıktığında tabiat anayla bütünleştiğini duyumsuyordu.²

Gemi, Cherbourg limanına geldiğinde çift birlikte karaya çıktı ve Plath, her zamanki aşırı coşkulu haliyle bunu hayatının “en büyüğü öğleden sonrası” olarak tasvir etti: Karşısında post-empresyonist bir tablodan fırlamış, turkuvaz ve pembe tonlarının ağırlıkta olduğu ve içinde bisiklete binen insanların, sokak kahvelerinde şarap içen işçilerin, güzel kiliselerin, hulahop çeviren ve süs balıklarını besleyen çocukların, çiçek tezgâhlarının ve çeşmelerin yer aldığı bir sahne vardı. Annesine birdenbire kendini yuvasındaymış gibi hissettiğini yazmıştı. Amerika’nın sekiz şeritli otobanlarını ve arsız kâr tutkusunu özlediği yoktu. Dediğine göre, Fransa’daki sokaklar bile âşık gençler ve sepetinden çiçekler sarkan bisikletlerinde sürekli pedal çevirip duran çiftlere göre tasarlansaydı.³

Gemi Fransa’dan sonra Southampton’a doğru hareket etti; çift buradan, Plath’ın hayatında gördüğü en muhteşem kent olarak söz ettiği Londra’ya doğru yola çıktı. Sylvia en çok da Londra’daki zengin tiyatro olanaklarının keyfini çıkarmış ve bir hafta içinde Beckett’in “*Godot’yu Beklerken*”, Rattigan’ın “*Ayrı Masalar*” ve Marcel Aymé’nin “*The Count of Clerambard*” oyunlarını izlemişti. Gün içinde Bedford College’daki derslere giriyor, Carl’la birlikte Hyde Park’ta piknik yapıp kitapçılarda dolaşıyordu; akşamlarıysa British Museum’ın yakınındaki YMCA’de bulunan ve gecelik ücreti kahvaltı dahil 1,5 dolar olan odasına dönüyordu. Bir gece Amerika büyükelçisinin Regent’s Park’taki (bir zamanlar Barbara Hutton’a ait olan bir malikâne olan) konutunda verilen bir resepsiyona davetliydi ve kokteyllerle ordövrler hoşuna gittiği halde, gecenin sonunda kendisiyle birlikte orada bulunan ve tanış-

* Clerambard Kontu. (ç.n.)

tırılmadığı konukların arasında şair Stephen Spender, romancı C.P. Snow ve *London Magazine*'in saygın editörü John Lehmann gibi nüfuzlu isimlerin bulunduğunu öğrendiğinde keyfi kaçmıştı. Carl, Manchester'a gitmek üzere Londra'dan ayrıldığında kendini biraz yalnız hissetmiş olsa da, başka erkeklerle –yani *Britanyalı* erkeklerle– tanışmasının an meselesi olduğunu biliyordu.

1 Ekim'de erken vakitte kalkan bir trene binerek Cambridge'e gitti ve trenden iner inmez şehre âşık oldu. Barton Road'taki kadınlara özel bir ev olan Whitstead'teki ev arkadaşlarından biri onu ayağının tozuyla gizli iç bahçeleri olan türlü kolejleri, güzelliğiyle insanın nefesini kesen vitray camları olan King's College Şapeli'ni ve başı sonu yokmuş gibi görünen bir sandal, kaz ve ördek resmi geçidi manzarasına sahip Cam nehrini kapsayan bir yürüyüş turuna çıkardı. Sylvia *Christian Science Monitor* için kaleme aldığı bir makalede "Fens'in merkezinden uzak bir noktada bulunan Cambridge, alacakaranlıkta etrafı sis bastığında bir Corot tablosundaki yumuşacık yeşil ve gümüş grisi renklerini alan düz bir arazi üzerine kurulmuş" diye yazmıştı.⁴ Aurelia'ya ve Amerika'daki arkadaşlarına yazdığı mektuplardan adeta bir coşku seli ve yoğun bir umut hissi taşmaktaydı: Sylvia kendini baştan yaratmaya soyunmuştu. Olive Higgins Prouty'ye de söylediği gibi, ilk yarıyılı içlerinden en başarılı ya da umut vaat eden taraflarını seçip alabileceği farklı yaşam olasılıklarını deneyerek geçirmişti; bu durumda, tek yapması gereken, bunların işine yaramayan yönlerini geçmiş deneyimlerin çöp yığına göndermekti.

Hiç vakit kaybetmeden damlara, baca külahlarına, bahçelere ve üzerlerinde –insanı tuhaf bir derinliği yansıtan gözleriyle süzen ve Sylvia'nın şaka yollu, hava karardıktan sonra küçük çocukları yiyebilecek tıynette kuşlar olarak tarif ettiği⁵– muazzam büyük-

lükteki kargalardan oluşan bir meclisin toplandığı çınar ağaçlarına bakan bir tavan arasındaki odasını yuvaya dönüştürme işine girişti. Odanın içinde, Sylvia'nın deyişiyle Rus steplerinden gelen dondurucu soğuğu biraz olsun kırmak için düzenli aralıklarla para yiyen bir gazlı şömine ve çay-kahve suyunu ısıtmak için kullanılabileceği halka biçiminde bir gaz ocağı vardı. Sylvia birkaç küçük denemenin ardından sınırlı yemek pişirme olanaklarıyla tam anlamıyla eksiksiz bir akşam yemeği çıkarabileceğini keşfetmişti: Şeri ve ordövrler, salata ve biftekten oluşan menü meyve kompostosu, şarap, peynir ve krakerlerle tamamlanabilirdi. Buzdolabı yoktu, fakat odası yılın büyük bölümünde tereyağını ve sütü bozulmadan saklayabileceği kadar soğuk bir yer olduğundan, bu çok da önemli değildi. Oda ilk başta biraz çıplak ve kişiliği olmayan bir mekân olmasına karşın, Sylvia özenle seçilmiş birkaç eşya – Hollanda'dan gelmiş siyahlı beyazlı bir seramik çay takımı, elde örülmüş üç hasır, (Lucie Rie değil, onun ucuz bir taklidi olan) bir vazo, çeşitli galerilerden topladığı bir avuç kartpostal ve cömert kitap harçlığı sayesinde artık rahatlıkla edinebildiği çok sayıda sanat kitabı– satın aldıktan sonra burası kısa bir süre içinde biraz daha eve benzeyen bir yere dönüşmüştü.

Her gün giyilmesi mecburi olan siyah cüppesini sırtına geçirir ve bisikletiyle koleje gidip gelirdi. Whitstead sakinlerinden Jane Baltzell Kopp, Sylvia'nın kendine özgü bir bisiklet sürme tarzı olduğunu anımsıyor: “Kibarca söylemek gerekirse ‘hedefine odaklanırdı’ ve sanki onu ileri götüren şey bacakları değil de salt irade kuvvetiymiş gibi, başıyla omuzlarını öne çıkarıp hararetle pedal çevirirdi. Bisikletini tıpkı hırslı küçük bir kız gibi kullanırdı.”⁶

Ortak dersler ile danışmanlarından aldığı özel derslerden oluşan programında trajedi tarihi, uygulamalı eleştiri (şiirleri İngiliz

edebiyatındaki belirli bir döneme göre tarihlendirmeye çalıştığında kendini güvensiz hissediyordu), İngiliz ahlak kuramcıları, (“çarpık bacaklı bir yer cücesi”ne⁷ benzeyen bir adam olarak anlattığı F.R. Lewis’ten aldığı) edebiyat eleştirisi tarihi ve Fransızca bulunuyordu. Hocalarından biri olan Dorothea Krook, 1974’te yazdığı bir makalede Plath’ı ilk gördüğü ana dair hatıralarını anlatmıştı. Tarih, 1955’teki Michaelmas yarıyılıının başıydı ve Krook, Mill Lane amfisinden içeri ayak basmıştı. Krook odanın önünde durarak öğrencilere alıcı gözle bakmış; etrafına bakınırken görünümüyle diğerlerinden hemen ayrılan bir genç kızla göz göze gelmişti. Sonradan Plath’ın danışmanı olan Krook “Dikkatli bakışlarının insanın üzerinde yoğunlaşan kararlılığı beni çok etkilemişti; bakışları, yüzüne çirkin, neredeyse kaba bir ifade katıyor ve fazla boyanmış ağzının aşırı kırmızılığıyla ve köşelerinden aşağı doğru sarkmasıyla iyice belirginleşiyordu,” demişti. “Onun Yahudi olup olmadığını düşündüğümü net bir şekilde hatırlıyorum. Ve bu da, Cambridge’de geçirdiğim on üç yıl boyunca aklıma altı defadan çok gelmiş olması imkânsız bir düşünceydi. Muhtemel Yahudilik işaretlerinin özellikle belirgin olmadığı durumlarda, tutup da birilerinin Yahudi olup olmadığı merakına kapılmazdınız... O günden sonra, zaman içinde onun Yahudilere yönelik güçlü hisleri ve onlardan biri olma duygusu hakkında daha çok şey ortaya çıktıkça bunu sık sık ve olabilecek en acayip duyguyla hatırlar oldum.”⁸

Plath’ın “ikizleri”nden bazıları –Ann Davidow, Janet Salter ve Elinor Friedman gibi arkadaşları– Yahudi’ydi ve hayalinde kendini bu sosyal grupla özdeşleştiriyordu. Plath, Friedman’a “Günümüzde herkes nasıl da köksüz,” demişti. “Biliyorum, ben de öyleyim. Bir şeyin parçasıymış gibi duran, kesin ve köklü bir şeye

aitmiş gibi görünen bir tek Yahudiler var. Belki günün birinde ben de evlenip İsrail’de bir pulluk üzerinde doğum yaparım.”⁹ Janet Salter ise “İnsanların kendimizden söz ettiğimizi anlamasını istediğimiz durumlarda *Tevrat*’tan alınmış isimler kullanırdık – ben kendimi Ruth olarak adlandırırdım, Sylvia da Esther’i severdi. Bu da, halkını yok olmaktan kurtaran Yahudi Kraliçesi’nin ve *Sırça Fanus*’un kadın kahramanına vereceği isimin ta kendisiydi,” anısını paylaşıyor.¹⁰

Plath’ın Yahudilerle kurduğu hayali empatinin başlangıç noktası, ergenliğinde Wellesley Lisesi’ndeki tarih dersinde kendisine Alman toplama kamplarına ait çok sayıda görsel imgenin gösterildiği anlar olabilir. Sylvia’nın sınıf arkadaşlarından birinin anımsadıklarına bakılırsa, tarih öğretmeni Raymond Chapman öğrencilerini şoke ederek kendisinin kayıtsız duyarlılık olarak gördüğü durumdan çıkarmak istemişti: “Bize Bergen-Belsen ve Buchenwald, Dachau ve Auschwitz’deki mahkûmların görüntülerinden hazırlanmış büyütülmüş fotoğraflar göstermişti. Paçavraya dönmüş çizgili pijamalarıyla istiflendikleri ranzaları dışındaki bir noktaya bakan bu trajik, iskeleti andıran mahkûmların gözlerini bizim pırıl pırıl şampuanlı kafalarımıza dikmiş halleri içimizi ürpertmişti.”¹¹ Bu özdeşleşme hali *Seventeen*’de 1952 Ekimi’nde yayımlanan ve Aurelia tarafından “dini ayrımcılık” konusunu işleyen bir öykü (bir Yahudi komşudan uzak duran WASP) olarak tarif edilen “The Perfect Set Up”ta dile getirilmişti.¹² 1955’in sonlarında Plath annesine “Pek çok bakımdan Yahudi inançlarına

* Açılımı “White Anglo Saxon Protestant” olan ifade, Amerikan toplumunun en nüfuzlu ve ayrıcalıklı sınıfını oluşturdukları düşünülen Kuzey Avrupa göçmeni beyaz, Anglosakson kökenli ve Protestan inancını taşıyan kimseler için kullanılır. (ç.n.)

yakınım,”¹³ diye yazmıştı ve sonraki dönemlerde Plath, “Daddy” ve “Lady Lazarus” gibi şiirlerinde kendi yabancılaşma, dışlanmışlık ve kurban olma duygusunu dile getirmek için Yahudi Soykırımını imgelerini kullanarak çoğu eleştirmenin metafor bağlamında fazla ileri giden bir durum olarak yorumladığı sanatsal bir tercihte bulunacaktır. **Şiirlerini okuyan kişilerin bugün dahi karşı karşıya kaldığı ikilem** George Steiner tarafından özetlenmiştir. Steiner “Daddy”nin “modern şiirin ‘Guernica’sı’” olarak kabul edilebileceği iddiasında bulunmasına karşın, Plath’ın Yahudi Soykırımı’nı kullanma biçiminin kendisine belirgin bir rahatsızlık verdiğini söylemişti. “Buralardan sağ kurtulmuş gerçek bir kimsenin dışındaki bir yazarın ya da herhangi bir insanın bu ölüm düzeneğini kendine mal etmeye hakkı var mıdır?” diye sormuştu.¹⁴ Plath ise BBC radyosu için hazırlanan bir şiir okumasında “Daddy”nin Elektra kompleksi olan bir genç kızı anlattığını söylemişti. Baba–tıpkı Otto Plath gibi– kızın onu bir tür Tanrı olarak gördüğü bir dönemde ölmüştür. Gel gelelim, baba figürü aynı zamanda bir Nazi’dır ve annesi de bir Yahudi ailesinden gelmektedir. Çiftin kızı bir şekilde anne-babasının kişiliğindeki bu iki paradoksal durumla baş etmek zorunda kalmıştır.¹⁵

Sylvia kendi kişisel alegorileri ve psikolojik şeytan çıkarma ayinleriyle boğuşadururken, onun çoğu zaman kendini tepeden tırnağa Amerikalı bir genç kız prototipi olarak ortaya koyduğu, Dorothea Krook’un gözünden kaçmamıştı. Plath’ın sonraki yıllarda kendisinden “dâhi azize”¹⁶ şeklinde söz ettiği Krook, Cambridge’de bulunduğu dönemde Sylvia’nın temiz pak bir kız olduğunu, “küçük kız tarzı” giysiler giyindiğini ve saçlarını alnındaki bir bantla her zaman arkada derli toplu bir şekilde tuttuğunu anımsıyor. Dorothea “Fiziksel varlığı hakkında en çok aklımda

kalan şey, güzelliğinden ziyade ondaki bu büyüleyici Amerikalı tertipliliği ve tazeliği,” demişti. “Aynı anda hem hevesli ve hareketli, hem sakin ve dingin: Birlikte geçirdiğimiz uzun danışmanlık saatleri boyunca yüzünün bunlardan başka bir ifadeyi yansıttığını görmedim. Onu en ‘parlak’ öğrencilerimden biri olarak görmezdim. [...] Daha ziyade onun hayatımda gördüğüm en derin, dokunaklı ve duyarlı öğrenci olduğunu düşünmüştüm. Her zaman benden, bizlerden ya da okuduğu yazarlardan öğrendiği şeylerin onu daha mahrem bir noktadan etkilediğini, güçlü kişisel ihtiyaçlarına cevap verdiğini ve ruhunun benim doğrudan erişemeyeceğim derinliklerine ulaştığını hissetmişimdir.”¹⁷

Sylvia’nın Cambridge’de geçirdiği iki yıl boyunca Krook, o yoğun keskin bakışın öğrencisinin yüzüne bir daha yerleştiğini hiç görmedi. Gel gelelim, uzun yıllar sonra, 1963 Şubatı’nda Krook *Observer*’ın sayfalarını çevirip de Plath’ın ölüm haberinin yanına konulmuş fotoğrafıyla karşılaştığında, bir an için o tuhaf ifadeyi, “şimdi ona yabancı gelen yüzdeki çılgınca ve hummalı bakan gözlerde, omuzlarına dökülmüş bakımsız saç yığınıyla daha bir belirginleşmiş, çaresiz ve savunmaya geçmiş bakışlarda” yeniden görür gibi oldu.¹⁸

Yeni dönemin başlangıcından birkaç gün sonra Sylvia bir kez daha onu çok korkutan sinüzit hastalığıyla yatağa düştü. Gerçekte üç yataklı bir revirden ibaret olan Newnham “hastanesi”ne yattı ve kendisine uygulanan tedavi karşısında hayretler içinde kaldı. Ona Amerika’dayken alıştığı kokain spreyleri, penisilin ve uyku ilaçları karışımının yerine bir aspirin vermekle yetindiler. Kleenex istediğinde hemşirenin onun için eski bir çarşafı parçalayıp verebileceğini söyledi. Yemekte önüne iştah kapatıcı beyaz bir balık ezmesiyle soğuk bir patates püresinin üstüne bir topak

kremanadan oluşan bir bulamaç çıkarılınca oraya daha fazla katlanamayacağına karar verdi ve tercihini, hastaneden ayrılmaktan ve Amatör Drama Kulübü'nün (ADC) oyuncu seçmelerine katılmak üzere Cambridge sokaklarında pedal çevirmekten yana kullandı. *Beğendiğiniz Gibi*'de Rosalind'e ait konuşmalardan birini ve Tennessee Williams'ın *Camino Real*'indeki bir bölümü seçmiş ve kabul edilmesi üzerine büyük bir mutluluk ve şaşkınlık yaşamıştı. Her şey bir anda olup bitti ve Gay, Pope ve Arbuthnot tarafından yazılmış bir on sekizinci yüzyıl komedisi olan *Three Hours after Marriage*'de kendisine "çılgın kadın şair"¹⁹ rolü verildi. Oyun, ekimin ortasında toplumdaki yeni yetenekleri gün yüzüne çıkarmak üzere tasarlanmış üç tane birer perdelik "anaokulu" prodüksiyonundan biri olarak sahneye konuldu. Plath, izleyicilerin karşısında rol yapmaktan büyük bir keyif almış, oynadığı Phoebe Clinkett karakterini şiir ve oyun yazmak konusunda asla gerçikleşmeyecek umutları olan geveze bir kadın olarak anlatmıştı.²⁰ Ertesi ay başrolünde Daniel Massey'nin oynadığı, Ben Jonson'ın *Bartholomew Fair* oyunundan kendine bir rol kapabilmek için seçmelere katıldı, ancak başrollerden birine kabul edilmedi. Reddedilmek egosunu yaralamış olsa da, mantıklı düşündüğünde, artık kendini tamamiyle yazılarına verebilecek zamanı bulabileceğini ve böylesinin kendisi açısından en iyisi olduğunu biliyordu. "Kötü bir aktris olmaksansa vasat bir yazar olurum daha iyi," demişti.²¹ Kendisine son dakikada "bir kavgaya karışan ve durmadan bağıırıp çağırın edepsiz bir kadın" olan ve oyunun tamamında sadece beş cümlesi bulunan Dame

* Evlilikten Üç Saat Sonra. (ç.n.)
Bartholomew Panayırı. (ç.n.)

Alice rolü verilmişti.²² Sylvia ADC’de keyifli bir zaman geçirmiş, ancak kendisinden bir Sarah Bernhardt çıkmayacağını da kabul etmek zorunda kalmıştı.

Öte yandan, insanların bir şeylere Sylvia ile birlikte gülmek yerine onun haline güldükleri durumlar da yaşanmaktaydı. Jane Baltzell “Hatırladığım kadarıyla, bir akşam Cambridge’de restoran ararken Sylvia bir polis memurunun yanına gidip adama Massachusetts aksanıyla yemek yiyebileceğimiz ‘şöyle güzel ve kolejlilerin gidebileceği’ bir yer bilip bilmediğini sormuştu,” diye bir anısını aktarıyor. “Sylvia’ya dair ilk izlenimim onun Amerikalı olduğunun anında anlaşılabilirliği yönündeydi. Bu arada ben de Amerikalıyım, fakat içimizden bazıları Amerikalı olduklarını herkese ilan etmemek adına dikkatli davrandığı halde, onun bu konuda tamamıyla fütursuz davrandığını anımsıyorum. Hatta bazen Sylvia’nın beni utandırdığını itiraf etmem gerek. Amerikanvari davranışlarının ve konuşmalarının Britanyalılara nasıl komik geldiğinin hiç farkında değilmiş gibi bir hali vardı.”²³ Plath’a her Londra’ya gidişinde eşlik eden beyaz ve altın sarısı tam takım Samsonite bavul seti de Jane’in gözünün önünden gitmiyor. Jane daha sonra “Cambridge ya da Londra’daki peronlardan birinde etrafında bavullarıyla görüldüğü hafta sonlarında (ki bunların krem beyazı olanlar British Railways’in kuruma bulanmış ortamıyla iyice göze çarpardı) Britanyalılar için tam bir şaşkınlık, hayret ve gülünçlük kaynağıydı,” diye yazmıştı.²⁴ Bir başka seferde, Whitstead’te kahvaltı ederlerken Güney Afrikalı soylu bir aileden gelen ve tipi Virginia Woolf’u andıran başka bir öğrenci Plath’a dönüp “Yumurtalarını böyle kesmesen *olmaz mı?*” diye sormuştu. Kızların hepsi de gözlerini Sylvia’nın tabağına dikmişler ve eşkenar dörtgen, kare ve yamuk şeklinde kesilmiş karmaka-

rışık bir sahanda yumurta manzarasıyla karşılaşmışlardı. Üstelik, Plath'ın bunları dilimler halinde kesmek için hem bıçağını, hem çatalını kullandığını ve bunu yaparken de epeyce gürültü çıkardığını fark etmişlerdi. Sylvia, Güney Afrikalı kıza doğru dönerken sükûneti ve soğukkanlılığı elden bırakmadan “Evet, korkarım böyle kesmem gerekiyor. Peki sizin orada yumurta nasıl yenilir? BÜTÜN HALDE Mİ YUTULUR?” diye bir cevap vermişti.²⁵

Cambridge'deki ilk döneminde Sylvia kendi kendine –ve tüm dünyaya– çekici biri olduğunu ve mümkün olan en çok sayıdaki potansiyel talibi bulabilmek için elinden gelen her şeyi yaptığını kanıtlamak zorundaymış gibi hissediyordu. Her on erkeğe bir kadın düştüğünden bunu başarması hiç de zor değildi. Fakat, Sylvia her zamanki tarzına sadık kalarak, bir erkeğin ilgisini güvenceye aldığını hissettiği anda onun peşini bırakmaktan başka bir seçeneğinin kalmadığını hisseder ve çoğu zaman kovalamaca sona erdiğinde sıkılmaya başlardı. Bu dönemdeki en yakın arkadaşlarından biri, King's College'da doğa bilimleri öğrenimi gören uzun boylu esmer bir Yahudi çocuğu olan on dokuzundaki Mallory Wober'dı. Sylvia onunla İşçi Partisi'nin 1955 Ekimi'ndeki bir dansında tanışmıştı; bu ilk karşılaşmanın ardından Wober ona bir not gönderip odasında çaya davet etmiş ve birkaç gün içinde ayrılmaz bir ikili olmuşlardı. Wober “Kişiliğinin özünde bana onun bir dâhi olduğunu hissettiren bir şey vardı,” diye anlatıyor. “Ve bunu başkaları da hissederdi. Ekimin sonunda onu müzik kulübünün King's College yemekhanesinde düzenlediği bir konsere davet etmiştim. Geç kaldığımız için yavaşça içeri girmiş, çıtımızı çıkarmamıştık, fakat Sylvia odaya adımını attığı anda herkes dönüp ona bakmaya başlamıştı. Hayretler içinde kalmıştım. Ben bu durumu, insanların da onun kişiliğinden yayılan gücü hissetmesine bağlıyorum.”²⁶

Plath aralıkta gribe yakalandığında Mallory, bir el arabasına koyduğu küçük bir orgu Magdalene Köprüsü'nden Barton Road'taki Whitstead'a kadar ittire ittire getirip odasına kadar çıkarmış ve burada ona Beethoven, Bach ve Scarlatti parçalarından oluşan bir seçkiyi çalmıştı. Mallory "Bir seferinde de ince kâğıt şerit gibi bir şey buldum ve ona bir dizi mesaj yazdım. Cevizleri ortadan ayırıp içlerini çıkarıyor ve mesajları kabuğun içine yerleştirdikten sonra yeniden kabuklarından yapıştırıp kapatıyordum," diye anlatıyor. Sylvia, Mallory'nin ince ve düşünceli jestlerini takdirle karşılıyor ve arkadaşı Elinor Friedman'a yazdığı mektuplarda onu bizzat kendisinin inşa ettiği, Hercules ile Dimitri Karamazov karması bir karakter olarak anlatıyordu. Dediğine bakılırsa, öteki erkek arkadaşlarından bazılarıyla kıyaslandığında Mallory gerçek bir erkekti; bir aslan kadar güçlü kuvvetli olduğu halde yumuşak, sevecen bir mizacının olması onu cezbediyordu. Mallory'nin ise Sylvia'ya taptığı her halinden anlaşılıyor. "Henüz okuldaki ikinci yılımda olduğum düşünülürse, bana örnek alınacak ve hayranlık beslenecek bir dolu şey sunuyordu – o bir dâhiydi, bense sıradan bir adamdım," diyor. "Cambridge'i toptan fethetmeye soyunmuş ve bunu da tez zamanda yapıvermişti. İnfilak etmek üzere olan ve kendi rotasını takip eden alev almış bir göktaşı gibiydi."²⁷

Sylvia'nın birlikte vakit geçirdiği diğer erkekler arasında Christ's College'da İngiliz Dili öğrencisi ve ADC'nin *Bartholomew Fair* yapımında önemli bir rolü olan David Buck; Trinity College'da doğa bilimleri öğrenimi gören John Lythgoe ve Warren'ın Exeter'dan arkadaşı olan ve Pembroke College'da bir Henry bursuyla okuyan Nat LaMar da vardı. Sylvia annesine yazdığı bir mektupta LaMar'ı dışadönük, sanatçı ruhlu bir insan

ve içi içine sığmayan hayat dolu haliyle kişilik bakımından kendisine şaşılacak derecede benzeyen, ancak insanlara biraz fazla güvenen siyahi bir genç adam olarak anlatmıştı.²⁸ Plath, onun hali hazırda eseri yayımlanmış bir yazar olmasına da hayranlık duyuyor (“Creole Love Song” öyküsü 1955 Haziranı’nda *Atlantic Monthly*’de çıkmıştı) ve onu bir tür ruhani erkek kardeş olarak görüyor, üstelik bu düşüncesi LaMar tarafından da destekleniyordu. LaMar “İlişkımız tamamıyla platonikti – birbirimizi sahiden severdik ve ikimiz de paralel yollardan geçtiğimiz için pek çok ortak noktamız vardı,” diye anlatıyor. “O Smith’te Kazin’in öğrencisi olmuştu, bense Harvard’ta Archibald MacLeish’in talebesiydim. Sylvia geçmişte yaşadığı güçlükler hakkında açık açık konuşurdu, ama bunlardan bahsederken –sanki kendisi bunun bir parçası değilmiş gibi– konuyla kendisinin arasına bir mesafe koyardı. Bir gün çay içerken, bana geçmişte olup bitmiş birtakım şeyleri anlattığını ve olayları bir miktar albeni katarak aktardığını hatırlıyorum. Bunu, yapmak zorunda olduğu ve atlatıp geride bırakması gereken bir dönem olarak gördüğünü söylemişti. Onu bir insandan uçup öbürüne konan bir sinek kuşu olarak hatırlıyorum: Hayatta mümkün olabilecek en çok sayıda insan tanımaya mecburmuş gibi hissedirdi ve boynu hiç durmadan bir o yana, bir bu yana dönüp dururdu. Sanki sürekli ‘Bu odadan içeri adım atan bir sonraki insan kim olacak – tanımaya geçecek biriye gidip onunla konuşmam lazım’ havasındaydı.”

Okulun ilk döneminde Sylvia, Richard Sassoon’un Yale’deki eski oda arkadaşı olan ve Westminster College, Cambridge’de ilahiyat öğrenimi gören Dick Wertz’le de arada bir görüşüyor-

* Creole Aşk Şarkısı. (ç.n.)

du. Kendisine Sorbonne’da bir yer edinmiş olan Sassoon’dan söz ederlerken Sylvia birden onu ne kadar çok özlemiş olduğunu fark etti. Cambridge’deki oğlanlar yaş olarak onun eşiği oldukları halde, Richard’ın düzeyine çıkmaları olanaksızdı ve Sylvia kasımda ona –içlerinden bazılarını göndermediği– uzun, ayrıntılı mektuplar yazmaya başladı. Plath, bu mektuplar üzerinden Sassoon’a hayatının, kendi şairane düş gücünün prizmasından yansıyan biçimine dair içeriden bir bakış sunmaktaydı. Adını vermeden Mallory’yi dışı bir Pygmalion’un* ellerinde şekillendirilmeye hazır halde bekleyen “Himalayalar’dan taze yontulmuş güçlü kuvvetli bir herkül” olarak anlatmıştı.³⁰ Plath, Wober’den kendi elinden çıkmış bir ürün, düşgücünün zengin balçığından yarattığı bir karakter olarak söz etmişti. Buna karşılık, aynı mektupta yazdığı üzere: “Başlangıçta söz vardı ve söz Sassoon’du. [...]”³¹

Plath’ın 1955 Heffers güncesinde tek yıldızla işaretlediği bir gün olan 4 Aralık’ta Sassoon, İngiltere’ye yaptığı bir ziyaret sırasında onu ve Dick Wertz’i görmek üzere Cambridge’e uğramak suretiyle kanlı canlı olarak karşısına çıktı. Plath, pek çok bakımdan, bir şeyin ya da bir insanın düşüncesine karşılık gelen platonik bir ideali kusursuzluktan uzak gerçeğine tercih ederdi. Bu bakışın etkisi altında Elinor Friedman’a, Richard’ı Kafka’nın meşhur öyküsünde Gregor Samsa’nın bir böceğe dönüşmesine benzettiği bir mektup yazdı. Gel gelelim, içindeki dürtüler öylesine çelişkiliydi ki, Sylvia bundan bir hafta sonra yaşadığı bir psikolojik krizi atlatmasına destek olması için Richard’ın yardı-

* George Bernard Shaw’un, çiçekçi bir kızın ve ona İngilizceyi ve görgü kurallarını öğretmeye çalışan bir profesörün hikayesini anlattığı eleştirel komedi oyunu. (ç.n.)

mını istediği başka bir mektup kaleme aldı. Mektupta, içinde taşıdığı muazzam kederi anlatıyordu: “Bir sineğin gözü kadar çok sayıda yüzü var ve bu ucubeyi doğurmadan hafifleyeceğim yok.” Mevsimlerle arasında yakın bir özdeşlik kurmaktan vazgeçmesi gerektiğini söylüyor ve “çünkü bu İngiliz kışı benim sonum olacak” diyordu. Kendi kendine neden içinde bulunduğu anın tadını çıkarmak yerine uzun analizler yaparak onu mahvetmeyi seçtiğini soruyordu. Acaba istediği neydi? İsteddiği her şey miydi, yoksa hiçbir şey miydi? Dediğine bakılırsa, kendini altında bir dev uyuduğu esnada birkaç mezar taşının üzerinde fazlasıyla kırılğan bir köprü inşa etmekte olan biri gibi hissediyordu. Acaba Richard bu güzel köprüyü kurmasına yardım edebilir miydi?³²

Sylvia yaşadığı problemleri, 13 Aralık'ta yazdığı bir mektupta daha açık bir ifadeyle Olive Higgins Prouty'ye anlattı. İkinci bir anne gibi gördüğü Prouty'ye söylediklerine bakılırsa, en büyük problemi kusursuz olamayacağını idrak etmesiydi. Artık başarıyı çeşitli ödüllerin verilmesiyle ölçmeyen bir arenada bulunduğundan kendi yeteneklerinden kuşku duyuyordu. Yazdıklarına bakılırsa, yetişkin olma mücadelesi trajedi ve kaybın olabilirliğini, daha doğrusu kaçınılmazlığını kabul etmek anlamına geliyordu. İnsanın fantezilere sığınarak ve kendi kendini kandırarak acıdan kaçmaya çalışması bir hataydı. Dediğine göre, zor durumlara göğüs germek için cesarete ihtiyacı vardı ve bunun da kendisinde bulunup bulunmadığından emin değildi.³³

Dönemin sona ermesinin ardından Plath okuma faaliyetlerine kaldığı yerden devam etme ve bir yazı rutinine geri dönme planları yaptı. Yazıya her gün birkaç saatini ayırabileceğini ve bunu tıpkı, piyanoda nota çalışmak gibi, belirli bir disipline oturabileceğini umut ediyordu. Sınıf arkadaşlarından bazıları Cambridge'in ta-

nınmış edebiyat dergisi *Chequer*'e kabul edilmişti, fakat kendisi genel beklentiler açısından karamsardı. Her şeye rağmen şiirdeki fiziksellikten, Mallory'yle sık sık yaptığı yüksek sesle şiir okuma eyleminden zevk alıyordu. Doktora almak için tüm vaktini İngiliz edebiyatının karanlıkta kalmış bir yönüne dair araştırmalar yapan bir akademisyen olarak geçirmekten asla mutlu olamayacağını fark etmişti. Özünde onu asıl ilgilendiren şeyin her zaman için kitaplardan çok insanlar olduğunu artık biliyordu.³⁴

12 Aralık'ta Plath uzun yıllar boyunca bilincine kazınmış halde kalacak olan yoğun anlardan birini daha yaşadı. Cambridge'de ata binmek üzere Dick Wertz'le randevulaşmıştı. Bu, onun ilk deneyimi olacağından kendisine Sam adında uysallığıyla nam salmış bir at verilmiş ve ilk birkaç dakika boyunca hayvan da bunu haklı çıkaran davranışlarda bulunmuştu. Ne var ki, at işlek bir kavşağa geldiğinde şaha kalktı ve dörtlüye koşup yolun öbür tarafına geçti. Aynı anda Sylvia'nın ayağı sağdaki üzengiden çıktı ve kendisini yere fırlatmaması için atın boynuna asılmak zorunda kaldı. At koşarken otomobiller aniden fren yaptı ve yaralanmaktan korkan yayalar onların yolundan kaçışmaya başladılar. Yaşanan deneyim o denli yoğun, o denli heyecan vericiydi ki, olanlar Sylvia'nın aklına Mount Pisgah'taki kayak pistinde kendini son hızla aşağı bıraktığı ve kaval kemiğini kırdığı anları getirmişti.³⁵ At binme olayı, 1958 tarihli "Whiteness I Remember" şiirinin de esin kaynağı olacaktı: "Beyazlığı benim anımsadığım / Sam denince: Beyazlığı bir de gemi azıya alışı / Ben üstüneyken."³⁶ Söylediğine göre, atlar ona yabancı varlıklar olduğundan bu ken-

* Anımsadığım Beyazlık. (ç.n.)

** Çeviri: Barış Özel. (ç.n.)

disi için “zor” bir konuydu. “Yine de, Sam’in durup dururken ileri atılması ve benim nasıl olup da üzerinde kalabildiğim bir muamma, bir mucizeydi: Her şey yolunda gitti.”³⁷ Sinirlerini harap eden tecrübe ona bir başka at binme macerasının ilham verdiği 1962 tarihli “Ariel” şiirini de yazdıracaktı: “Ben ise / Fırlayan ok / Uçan şebnemim / İntihara meyilli [...]”³⁸

17 Aralık’ta arkadaşı John Lythgoe ile birlikte Grantchester’daki on dördüncü yüzyıldan kalma bir kilisede yapılan nikâh törenine gitti. John ile Sylvia oradan Londra’ya giden trene bindiler; Plath üç günlük Londra gezisi sırasında Vaudeville’deki *Salad Days*** müzikalini izledi ve Mallory’yi Golders Green’deki aile evinde ziyaret etti. 20 Aralık’ta, şahane bir tatil beklentisiyle yola çıktı: Paris’e Sassoon’u görmeye gidiyordu. Plath, gidiş dönüş uçak biletine 25 dolar vermişti, ama havaalanına geldiğinde uçakların hava muhalefeti yüzünden kalkamadığını öğrendi. Üç saat bekledikten sonra ona şirketin, yolcuları otobüsle sahile götüreceği ve burada kendilerini bekleyen bir feribota binecekleri bilgisi verildi. Neyse ki, tüm bu kargaşanın içinde Plath konuşabileceği bir dost yüz bulabilmişti – arkadaşı Jane Baltzell da Paris üzerinden İtalya’ya gidecekti. Manş Denizi yolculuğu öyle sert bir havada yapıliyordu ki, iki genç kadının bir Burberry yağmurluğun altında birbirlerine sokulmuş halde durdukları güverte adeta kismukla yıkanmış gibiydi. Paris’e beklenenden yaklaşık on iki saat daha geç vardıklarında saat gecenin on biriydi ve Jane’in kalacak yeri olmadığından doğal olarak Sylvia odasını onunla paylaşmayı teklif etti. Sylvia, Rue Jacob’taki Hôtel des Deux Continents’da kayıt işlemlerini hallettikten sonra Paris’te

* Çeviri: Barış Özel. (ç.n.)

** Salata Günleri. (ç.n.)

ve Richard Sassoon'un dairesine yürüyüş mesafesinde bulunmaktan dolayı öyle büyük bir heyecana kapıldı ki, içinden şehri keşfe çıkmak geldi. Jane bitmiş tükenmiş halde kendini yatağa attı ve Sylvia kapıyı çaldığında ona kapıyı açacağına dair sözleştiler. Ne yazık ki, yolculuktan bitap düşmüş olan Jane, Richard'la geç ve keyifli bir akşam yemeğine giden Sylvia'nın döndüğünü duymadı. Sylvia'nın kapıyı yumruklaması ve otel müdüründen yardım istemesi de işe yaramadı, çünkü Jane sadece kendini dünyaya kapatmakla kalmamış, aynı zamanda anahtarı kilidin üzerinde bırakarak bir başkasının kapıyı dışarıdan açmasına da engel olmuştu. Bu durumda Plath'ın tek bir yatağı iki İsviçreli "hayat dolu" kızla paylaşmaktan başka çaresi kalmamıştı. Sabah olduğunda Sylvia bir öfke nöbetiyle ayaklandı. Sabahleyin karşılaştıklarında "Jane, bunu bana nasıl yapabildin?" diye bağırmaya başladı.

Jane "Hayatımda kendimi bu kadar çaresiz bir mahcubiyet içinde hissettiğim çok enderdir," diye yazmıştı. "Elbette, onun bana bir incelik yaptığı düşünülürse, benim hatam çok daha vahim bir hal alıyordu. Öte yandan, öfkesinin anormal şiddetini de yersiz bulmuştum. Sonuçta kapıyı kasıtlı olarak kilitlemiş değilim, ama o, sanki ben böyle bir şey yapmışım gibi bir öfkeye kapılmıştı. Nasıl olduysa, kendi doppelgänger* teorisine atıfta bulunarak bir sürü şey sayıp döktü. [...] Sayesinde çocukluğumdan beri hissetmediğim bazı kâbus heyecanlarını yeniden yaşadım."³⁹ İki genç kadın aralarını düzeltmek için çabalamış ve Jane gidip başka bir otel bulmayı kabul etmişti – çantalarını almak için daha sonra tekrar oraya gelecekti. Jane "Otele döndüğümde Sylvia ve Richard'ı yatakta buldum," diye anlatıyor. "Hatırladığım kada-

* Yaşayan bir insanın hayaleti ya da ikizi. (ç.n.)

rıyla ufak tefek ve esmer bir adamdı – tam bir Fransız tipi vardı. Sylvia’nın ondan bu kadar çok etkilenmiş görünmesinin bana tuhaf geldiğini söylemeliyim. Bence Sylvia onda bulduğu şeylerin çoğunu kendi hayalinde yaratıyordu.”⁴⁰ Çift, sevişmenin ortasında olmadığı halde, Jane utancından yerin dibine girmişti – “sanki zamanlamam [...] önceki gece işlediğim kabahati iki katına çıkarıyordu” demişti. “Veda faslını kısa keserek eşyalarımı topladım ve oradan kaçarcasına çıktım.”⁴¹

Sylvia ile Richard, Paris’te masalsı günler geçirdiler. Richard –Sylvia’nın annesine söylediğine göre– Tanrı’nın bir lütfuydu. Onu Louvre (burada El Greco’nun eserlerini, *Samothrace’in Kanatlanmış Zaferi*’ni ve Vinci’nin *Kayaların Bakiresi*’ni görmüşlerdi), Tuileries bahçeleri, Champs Élysées, Arc de Triomphe, Sainte-Chapelle ve Montmartre gibi şehrin turistik yerlerinde gezdirmekle kalmamış, aynı zamanda kentin kimselerin bilmediği içyüzünü de göstermişti: Sylvia, Place Pigalle’de kümeler halinde duran hayat kadınlarının görüntüsüne bayılmıştı. Akşamlarını tiyatrodan geçiriyor (Emlyn Williams’ın *Le Monsieur qui attend* oyununun Fransızca uyarlamasını ve Comédie Française’de Charles Péguy’nün *Jeanne d’Arc*’ını görmüşlerdi) ve leziz yemekler yiyip şarap içiyorlardı. Sylvia kentin Londra’da gördüğü ve ona fazlasıyla demode gelen insanlarla taban tabana zıt, tarz sahibi genç insanlarla dolu olduğunu fark etmişti. Noel sabahı Richard onu Notre Dame’a getirdi; karanlık iç mekânda çiçeklerle alev almış gibi duran “Bakire ile Çocuk” altarının karşısında oturdular ve Plath’ın Tanrı’nın sesine benzettiği bir tınısı olan orgun geniş alanı dolduran sesini dinlediler.

* Bekleyen Beyefendi. (ç.n.)

Çift yılbaşı günü Nice'e giden akşam trenine bindi. Plath iflah olmaz bir güneş tutkunuydu ve güney Fransa'nın parlak gökyüzünü ve ıslıl ıslıl Akdeniz'i görmek için sabırsızlanıyordu. Güncesine Cambridge ile Londra'yı geride bırakmaktan ötürü hissettiği sevinci yazmıştı. İngiltere'nin sıırıslıklam toprağını, buz gibi rüzgârını, kurşun rengi göğünü ve dondurucu sabahlarını özleyeceği yoktu.⁴² Tren hızla güneye inerken Sylvia dışarıdaki geceyi seyretti ve tekerleklerin sesine kulak verdi; bu sesle sürekli "tanrı öldü, tanrı öldü" nakaratının yinelendiği nihilist çocuk şarkısı arasında bir benzerlik kurmuştu.⁴³ Tren en sonunda Côte d'Azur'a geldiğinde sabırsızlık içinde beklediği şeyi karşısında buldu: "Kızıl güneş, bağırıp çağırın mavi denizden Tanrı'nın gözüymüşçesine doğuyor."⁴⁴ Çift, yemekli vagonda kahvaltı ederken Sylvia önünden hızla akıp giden manzaralar karşısında gitgide daha fazla büyülenir olmuştu: Pastel renkli villalar, palmiye ağaçları, içe doğru kıvrılmış koylar, yeşil tepeler ve sonsuzluğa uzanan Akdeniz. Nice'te –uzaktan görebildikleri ve Sylvia'nın Afrodit'in göğüslerine benzettiği– Alpes-Maritimes dağlarına bakan bir balkonlu olan ucuz bir oda tuttular. Bir Lambretta kiralayıp Beaulieu, Villefranche, Menton, Cap Ferrat ve Monako'yu keşfe çıktılar. Sylvia, Monako'daki kumarhanede 3 dolar kadar bir para kaybetti. Oradan ayrıldıktan sonra Sylvia'nın yıllardır görmek istediği Matisse Şapeli'ne doğru yola çıktılar. Sylvia'nın eve yazdığı bir mektupta güneşte ışıldayan mavi bir çatısı olan küçük bembeyaz bir bina olarak tarif ettiği kiliseye geldiklerinde, kilisenin kapalı olduğunu gördüler (sonradan haftanın iki günü halka açık olduğunu öğreneceklerdi). Yöre halkından biri Sylvia'ya her gün çok sayıda varlıklı insanın çıkageldiğini, bunların büyük mik-

tarda paralar teklif ettikleri halde içeri alınmadıklarını anlattı.⁴⁶ Sylvia'nın keyfi bir anda kaçırıldı ve söylediğine göre, kendini "bahçenin dışında kalmış Alice gibi" hissetti.⁴⁷ Annesine yazdığı bir mektupta binanın etrafında dolaşp demir parmaklıklı kapıdan içeri baktığını ve tekrar binanın önüne geldiğinde ağlamaya başladığını anlatıyordu. Gözyaşları yanaklarından aşağı doğru süzülürken "*Ne pleurez plus, entrez*" diyen bir ses duydu ve başrahibenin kafasıyla bir işaret yaparak onu içeri çağırdığını gördü. Sylvia açısından yaşanan deneyim, (güneş için sarı, yeryüzü için yeşil ve deniz için mavi renkteki) üç parçadan oluşan vitray camların görüntüsü yarı mistik boyutlar almış ve 1956 Ocakı'nda Cambridge'e döner dönmez "The Matisse Chapel"⁴⁸ adında yirmi beş sayfalık bir öykü yazıp *New Yorker*'a göndermişti. Öyküde Richard'ın adını değiştirme zahmetine girmemiş, kendine New England'ta büyümüş ve bir Fulbright Bursu'nun cömertliği sayesinde hayatında ilk kez Avrupa'yı gezmeye çıkmış bir genç kız olan Sally karakterini uygun bulmuştu. Smith'te öğrenim gören Sally, ne zaman karanlık bir ruh halinin pençesine düşse resim kitabını açmakta ve Matisse Şapeli'ni ziyaret etme hayallerine dalmaktadır. Söz konusu ziyaret iki âşğın arasında anlaşmazlık çıkmasıyla sonuçlanacak ve Sally, elini Richard'ın kolundan çekecektir.

Altı yıl sonra Richard Sassoon "The Matisse Chapel"ı tamamlayıcı nitelikte, "In the year of Love and unto Death, the fourth – an Elegy on the Muse"⁴⁹ adında bir öykü yayımladı.

* (Fr.) Artık ağlamayın, içeri gelin. (ç.n.)

** Matisse Şapeli. (ç.n.)

*** Aşk Yılından Ölümüne, dördüncü kısım – İlham Perisi'ne bir Ağıt. (ç.n.)

Kendisi Plath hakkında ilk kez konuşurken bana şunları söylemişti: “Bu satırlarda, benim tarafımdan yazılmış ve belirgin bir şekilde Sylvia ile olan ilişkiye yoğunlaşmış bir öykü bulacaksınız. Öykünün, bir kurmaca olarak gerçekçi bir anlatıdan ziyade kişinin kendi düşüncelerinin peşinden gittiği bir metin olmasını bir kenara bırakırsak, okuduğunuzda işinize yarayacak bazı ipuçları bulabileceğinizi düşünüyorum. Okurken, Matisse Şapeli’ne yapılan ziyaretin anlatıldığı kısmın tamamıyla biyografik bir özelliği olduğunu fark ettim.”⁴⁸ Başka bir e-postasında, öykünün kendisi için önemini “şu anda beynimde ya da hislerimde var olan herhangi bir şeyle kıyaslandığında, bunu yazdığım sırada gözüme görünen birtakım somut gerçekleri ve ilişkimize dair hatıralarımla hayallerimi gerçekten de kayıtlara geçirmiş olduğunu gördüm,” sözleriyle anlatmıştı.⁴⁹ Yirmi bir sayfalık öykü “Bu durumda, ne olursa olsun ben daima, sadece ve sadece seni seveceğim,” satırıyla başlar; bu sözcükler, bir kız arkadaşının kendisine yazdığı mektuptan alınmıştır. Adı hiçbir yerde geçmemesine rağmen bu kızın Sylvia olduğu ortadadır: “Benden biraz daha uzun boyuyla ayakta dururken, alışkanlıktan olsa gerek, ağırlığını bir ayağından daha çok diğerine vermiş vaziyettedir; başını hafifçe arkaya attığından, boğazı savunmasız bir güvercin göğsü misali kabarıktır. Güneş, sanki onu seçmiş gibi altın ışıklarını üzerine yağdırır; onun gün ortasındaki ışıltısı saçının saman sarısı güzelliğinde cümbüş yapar, sıcaklığı ve ışığı geniş boyunlu, üzerinden dökülen elbisesinin omuzlarını açıkta bırakan kısmını parlatır.”⁵⁰ Richard öyküde Paris’ten Nice’e kadar olan tren yolculuklarını duygusallıkla anlatır ve paylaştıkları üçüncü sınıf kompartımanda aralarında geçen bir sohbeti aktarır.

Kız “Acaba sen mi beni kovalıyorsun?” diye sordu. “Yoksa ben mi seni kovalıyorum?”

“Birbirimizi kovalıyoruz, [...] her zaman da kovalayacağız.”

Ellerini şefkatle saçının içinden geçirerek muzip bir sesle “Sakın bu” dedi, “kısır bir döngü olmasın?”

“Kan ter içinde didinip duran insanlığın mesut sınırlarının ötesindeki bir yerde durmuş her şeyi tepeden gözlemleyen bir tanrı düşünebilir ve düşündüğü şey de tamamıyla bu olabilir. Bir tanrı buna tahammül edebilir.”

“Senin de [...] bunu yapabileceğini düşündüğün zamanlar olmaz mı? Ah sevgilim, biricik sevgilim...”

Bir aşırılık, ateşlilik haliyle kollarını bana kenetledi ve dudaklarını sıkı sıkı dudaklarıma bastırmadan önce kadınca bir taşkın telaş, öykünülmüş bir öfke içinde bir elini geriye attı ve bluzunun önünü yırtarcasına açtı.⁵¹

Sassoon, Plath’ın Matisse Şapeli’nin kapalı olduğunu öğrenmesinin ardından çıkan tartışmanın çıkış noktasını da ayrıntılı bir şekilde anlatır. Sylvia, Richard’ı dışarıda bırakıp öfkeyle oradan uzaklaşmış, tam o sırada baş rahibe genç adamı içeri davet etmişti. Richard’ın turu sona erip de dışarıda gün ışığına çıkmasıyla karşısında öfkeden küplere binmiş bir Sylvia bulması bir olmuştu. Plath ona ”Seni bu yaptığın şey yüzünden hayatımın sonuna kadar –tam olarak– affetmeyeceğim, hepsi bu,” demişti. Richard kendi durumunu açıklamaya çalışmış, onu ortalıkta görmediğini, beklemesinin hiçbir anlamı olmadığını ve onun ortadan kaybolduğu düşüncesine kapıldığını söylemişse de Sylvia onu dinlememişti.

“Beni beklemeni rica etmiştim.” [kız konuşur]

“Hiçbir şey söylemedin. Sesin çıkmadı. [...] İçeri ziyaretçi almadıkları için kızmıştın ve bana kızmıştın ve sen...”

“Beni anlamaman gerekirdi.”

“Anladım. Seni orada bıraktım ve ben burada bekledim ve daha bekleyecektim...”

“İçeri bensiz girdin!”

“Dinle, ben...”

“Sonra da bana anlatmak için nefes nefese geldin!”

“Doğruyu söylememem mi gerekiyordu?”

“Belki!”

“Hadi artık gidelim.”

“Gitmeyeceğim! İçeri girene kadar hiçbir yere gitmeyeceğim. Onlar kapıyı açana kadar burada durup açlıktan öleceğim.”

“Ah, cehenneme....”

“Cehennem mi! Niye bunu söyledin ki? Neden cehennem diyorsun?” Gözleri alev saçıyordu ve birdenbire insana ürküntü veren bir şiddet hareketi yaparak sıkılmış yumruklarını göğsüne yasladı; dokunsalar ağlayacak haldeydi. “Neden cehennem dedin ki? Çünkü, oraya gidecek olan benim, sen değilsin!!!”⁵²

Sassoon’un gözünde Sylvia “deniz kadar değişken”⁵³ bir varlıktı. Bir paket sigara almak için otelden çıktığını ve odalarına döndüğünde onu çırılçıplak pencerenin önünde dururken bulduğu bir olayı anımsıyor. Sylvia ona otelin sanki “hepsi de benim peşimde olan ve senin öldüğüne yemin eden yalancı taliplerle” doluymuş gibi hissettiğini anlatmıştı. “Ve senin hayatta olduğunu bilen bir tek ben vardım ve vaktiyle dönmen için dualar ettim, [...] sadece vaktiyle dönesin diye!” Bu aşamada “öfkenin

tattırabileceği bir mutlulukla” kendini onun kollarına atmıştı.⁵⁴ Richard ılık havaya rağmen neredeyse bomboş olan kumsalda geçirdikleri saatleri ve “kırılan dalgaların insana ninni gibi gelen boğuk sesinin nasıl dilin sınırlarına ve sınırlarının ötesine kadar kullanımına, sessizlikte ya da kentlerin durağan gürültüsünün ortasında ardışık olmayan ve anlamsız kördüğümelerde yitip gidecek kelimelere ve cümlelere imkân verdiğini” de anımsıyor.⁵⁵

Fransa’dan ayrılmadan önce Sassoon ona birbirleriyle bir süre görüşmemelerinin en iyi çözüm olacağını söyledi. Sorbonne’da kaldığı dönemin ardından Amerika’ya dönüp iki yıl sürecek olan askerlik hizmetini yerine getireceğinden ve ondan sonra da maddi bağımsızlığını kazanmak için kendine bir iş bulmak istediğinden söz etti. Onu her zaman sevecekti –Sylvia’ya öyle söylemişti– ama birbirleriyle tekrar görüştükleri zamana kadar onun başka erkeklerle ilişki yaşamak konusunda kendini özgür hissetmesi gerektiğini de eklemişti. Sylvia, Sassoon’u annesine “hayatımda bugüne kadar sevdiğim tek erkek” cümlesiyle anlatmıştı. Söylediğine göre, Richard hayatında gördüğü insanların en akıllısı ve sezgileri en güçlü olanıydı. Ne yazık ki, o da depresyon nöbetlerinden mustarıptı ve narin ve değişken bir sağlık durumu vardı. “Ancak o tanıdığım en dürüst, en kutsal insan.” Plath, Cambridge’den ona sadık kalacağını bildiren coşkulu bir mektup gönderdi – Sassoon’un “In the year of Love and unto Death, the fourth – an Elegy on the Muse” öyküsünün açılış satırı olarak kullandığı “Bu durumda, ne olursa olsun ben daima, sadece ve sadece seni seveceğim,” cümlesinin de aynı mektupta geçmiş olması kuvvetle muhtemel.

Sylvia, Mallory Wober’ın haricinde, Cambridge’deki ilk döneminde tanıştığı oğlanlar sürüsüyle ilişkisini kesmişti. Daha

kısıtlanmış bir hayat sürmeye, kendini okuma ve yazmaya vermeye kararlıydı. Annesine de dediği gibi “Dilsizlik hastalık”tı; yazı yazmama hali, yoğun bir endişe ve korkunun içinde yaşamasıyla sonuçlanıyordu.⁵⁷ Onun açısından yazma eylemi hayatını zenginleştiren ve dolayısıyla, yazdıklarını da besleyen bir şeydi. Dedğine göre, en iyi işlerini en mutlu olduğu anlarda çıkarmıştı, zira mizah duygusu kendini melankolik benmerkezciliğin dar kalıplarına hapsetmesine engel olmaktaydı.⁵⁸

Ne tuhaftır ki, Plath hayatının en doyurucu ve ruhen yüceltici deneyimlerinden birini –diğer bir deyişle, Sassoon ile Matisse Şapeli’ne yaptıkları, *New Yorker’a* ya da *Ladies Home Journal’a* satmayı umut ettiği bir öykünün temeli olarak kullandığı ziyareti-zihninde yeniden canlandırmaya çalıştığı sırada kendini gitgide daha depresif hissetmeye başladı. Cambridge’de her zamankinden daha ağır kış şartları hüküm sürüyordu. Sylvia yatağa yünlü pijamalar, bir kayak süveteri ve kayak çorapları giyerek giriyor ve yanına bir de sıcak su torbası aldığı halde iliklerine kadar üşüyordu. Sabahları dışarıyı görebilmek için bir bıçakla pencereyi kaplayan buz tabakasını kazımak zorunda kalıyordu. Kullanılması haftada tamı tamına 3 şiline mal olan gaz ocağı, etkisini tek bir tarafta gösteriyor ve odanın geri kalanı “ayın öteki yarısı” kadar soğuk kalıyordu.⁵⁹ 1956’nın ilk aylarında art arda soğuk algınlıkları geçirdi. Ocağın sonundaki bir gece sancıdan kıvranarak uyandı ve epeyce şiddetli bir kusma nöbetinin ardından bayıldı. Çağırılan doktor apandisit sorununun olabileceğini düşünerek onu hastaneye yatırdı. Sylvia orada hepsi de ağrıdan inleyen otuz kadınla dolu bir koğuşta berbat bir gece geçirdi, fakat doktorlar apandisite dair hiçbir belirti bulamadılar ve ona –söylediğine

göre kendisi için hiçbir anlam taşımayan bir durum olan– kolik* teşhisini koyarak hastaneden taburcu ettiler. Bunlar yetmezmiş gibi, *Chequer*'da yayımlanan iki şiirinin kötü eleştiriler aldığı öğrenmek moralini bozmuş ve sevgili büyükannesinin, bundan birkaç ay sonra 1956 Nisanı'nda canını alacak bir hastalık olan mide kanseri yüzünden ameliyat geçirmek zorunda olduğu haberini almak da onu çok üzmüştü.

İçinde bulunduğu karanlık ruh haline rağmen, artık hiç değilse olaylara belirli bir perspektiften bakma yeteneğini kazandığını biliyordu. Annesine, geriye dönüp de 1953'te yaşadığı ruhsal çöküntüye ve intihar teşebbüsüne baktığında, bu deneyimi yaşamış olmaktan dolayı memnun olduğunu söylemişti. Artık kendini azıcık mutsuz ya da moralsiz hissetmekten korkmasına da gerek yoktu. Kendisi sonuçta “en kötü” şeklinde adlandırdığı durumla yüzleşmiş ve kendi çabasıyla bu kara delikten çıkıp öteki tarafa geçmeyi başarmıştı. Artık hayatı sevinçleriyle ve zorluklarıyla kucaklayıp ondan tat alabilecek duruma geldiği ortadaydı – arada bir yoklayan depresyon nöbetleriyle boğuşmak zorunda kalsa da, bir daha asla kendini o kadar “çaresiz” hissetmeyeceğini söylüyordu.⁶⁰

18 Şubat'ta Sylvia, Cambridge'in çok sayıdaki köprülerinden birinin üzerinde yürürken bir grup genç oğlan ona kartopu atmaya başladı. Kartoplarının teki bile bedenine isabet etmediyse de, kendisi bunu içinde bulunduğu kırılgan psikolojik durumun bir yansıması olarak gördüğünden, olayı bir hayli rahatsız edici bulmuştu. Güncesine yazdıklarına bakılırsa, içini saran bu yoğun

* Ortasında boşluk bulunan ya da organda aniden kasılmanın sebep olduğu şiddetli ağrı. (ç.n.)

kokunun akılcı bir gerekçesinin olmadığını kendisi de biliyordu. Ancak kartopu atılması olayı bir dizi içsel çağrışımın ve duygulanımın –başka bir deyişle “içsel kuşkular”ın ve güvensizliklerin– fitilini ateşlemiş bulunuyordu.⁶¹ Cambridge Üniversitesi Öğrenci Sağlığı Servisi’ndeki bir psikiyatr olan Doktor Brian Davy’den bir randevu aldı. Doktor ziyaretinden bir hafta önce güncesine bir baba ya da anne figürüne, kendine yol gösterecek yaşlıca birine fena halde ihtiyacı olduğunu yazmıştı. Dedğine bakılırsa, kendini Lazarus gibi hissediyordu. “Ölmüşken tekrar dirildim ve intihar eğilimli olmanın salt heyecan değerine bile sığınacak hale geldim.”⁶²

Her gece, hava karardıktan sonra Verrocchio’nun –zihninde Richard’la özdeşleştirdiği– *Yunuslu Oğlan* heykelinin bir kopyasını görmek için Newnham College bahçelerine kadar yürürdü. Plath orada tek başına, ay ışığının altında normallik maskelerini çıkartarak kendisi olabildiğini hissederdi. Sassoon’a olan aşkının dengesini bozmaya başladığı her halinden anlaşıyordu ve onun kendisine biçtiği sessiz kadın rolüne katlanamaz hale gelmişti. Plath 20 Şubat’ta güncesine “intihar eden, zina yapan ya da cinayete kurban giden”⁶³ kurmaca karakterlere beslediği empati hissinin yazdı. Aynı günce kaydında güneşi Kiklop’un* gözüne benzettiği (bu, güncesine ilk kez Sassoon’la birlikte güney Fransa’ya yaptıkları yolculukta not ettiği bir imgeydi) ve kendi deyişle zihninin toprak örtüsünü anlatan bir eser olan “Winter Landscape, With Rooks”⁶⁴ adında bir şiir yazdığını da not düşmüştü. Ertesi gün *New Yorker*’dan haber geldi: Plath umutlarını “The

* Yunan mitolojisinde alınının ortasında tek gözü olan dev. (ç.n.)

** Kış Manzarası, Ekin Kargaları. (ç.n.)

Matisse Chapel”a bağladığı halde (Sylvia, Elinor Friedman’a öykünün onu ölümsüzleştireceğinden emin olduğunu söylemişti), dergi öyküsünü standart bir ret notuyla birlikte geri göndermişti. Sylvia bu notu, doğmaya fırsat bulamadan ölmüş gayrimeşru bir çocuk misali bir kâğıt yığınının altına sokuşturduğunu da anlatmıştı.⁶⁴

24 Şubat’ta Plath bir kez daha berbat bir soğuk alınlığıyla yatağına girdi ve bütün bir geceyi yatakta dönüp durarak geçirdi. Üstelik, ateşle birlikte âdet sancıları da başlamıştı ve sabah bitkin bir şekilde uyandı. Bir şekilde cumartesi sabahı sürüne sürüne Doktor Davy’ye gitmeyi başardı ve adama Sassoon’la yakın dönemde gerçekleşen ayrılıklarının ayrıntılarını bir bir anlattı. Dedğine bakılırsa, psikiyatrı bir baba figürü olarak gördüğünden onunla konuşabileceğini hissetmişti. Güncesine içinden nasıl adamın omzuna yaslanıp hıçkırığa hıçkırığa ağlamak ve ondan kendisini sakinleştirmesini rica etmek isteğinin geçtiğini yazmıştı.⁶⁵ Onun gördüğü kadarıyla asıl sorun, Cambridge’de konuşabileceği ve sırlarını açabileceği kendisinden yaşça büyük yeterli sayıda kimsenin olmamasından değil (Smith’teki profesörleri Alfred Young Fisher, Alfred Kazin ve George Gibian gözünde tutuyordu), aynı zamanda Newnham’da rol modeli olarak benimseyebileceği hiç kimseyi bulamamasından kaynaklanıyordu. Kadın eğitimcilerin büyük bir bölümü hayatı sadece kitaplardan öğrenmiş “üşütük enteller”den oluşuyordu. Annesine Cambridge’deki en belirgin eksikliğin renkli ve güçlü kadınlar olduğunu yazmıştı. Gerçekten de, üniversite kenti pek çok yönüyle hâlâ Viktorya döneminde kalmış gibiydi.⁶⁶ Aynı mektupta annesine daha sonra yeni bir edebiyat dergisinin ilk sayısını kutlamak üzere yapılan bir partiye gitmeyi planladığından söz etmişti.

O sabah Plath, Jane Baltzell'in erkek arkadaşlarından biri olan Bert Wyatt-Brown'dan bir *St. Botolph's Review* satın alıp okuduklarının etkisi altında kaldı. Lucas Myers'in yazdıklarına –özellikle de teknik konusundaki derin bilgisine ve disiplinli tarzına⁶⁷– hayran kalmış, öte yandan Hughes'un şiirlerini güçlü bulmuş ve “çelik kirişlerde patlayan şiddetli bir rüzgâr”a benzetmişti.⁶⁸ Sylvia, 25 Şubat'taki *St. Botolph's Review* partisinde Ted ile tanıştığında onun fiziksel varlığını da benzer şekilde karşı ko-
nulanamaz bulacaktı. Tanıştıktan birkaç dakika sonra Ted, Sylvia'yı sert bir şekilde ağzından öpmüş ve başındaki saç bandını koparmıştı; Plath ise bunun karşılığında Hughes'un yanağını ısırıp kanatmıştı.

Sylvia kendisinin bir “cümbüş”⁶⁹ olarak nitelendirdiği partinin üzerinden kısa bir zaman geçtikten sonra Hughes'un hayatında görüp görebileceği “Richard'ı alt edebilecek tek insan”⁷⁰ olduğunun farkına varmış, ancak karşılaşmalarının ardından Hughes'u bir daha hiç görmeyebileceği korkusuna kapılmıştı. Nihayetinde, Ted, Cambridge'in en azılı kadın avcısı olarak nam salmış bir adamdı. Sylvia, o gece Falcon Yard'tan flörtü Hamish Stewart'la birlikte ayrıldı ve hâlâ sarhoş olduğu halde onunla birlikte Stewart'ın Quenns'teki kolejine gitti. Giriş kapısı çoktan kilitlenmişti. Parmaklıkların üzerinden içeri atlamaya çalıştıkları sırada Sylvia kaydı ve demirin sivri ucu eteğine ve ellerine battı, ama o hiçbir şey hissedemeyecek kadar alkolden uyuşmuş haldeydi. Hamish'in odasına çıktıklarında Sylvia kendini suçlamaya başladı –kendinin bir sürtük, bir fahişe olduğunu söylüyordu– fakat arkadaşı onun gerçekte yalnızca aptal bir kız olduğunu söyleyerek içini rahatlatmaya çalıştı. Plath daha sonra güncesine onun kendisinin üstünde yatmasının bedeninde yarattığı fiziksel histen ve

ağzının kendi ağzına değince bıraktığı duygudan nasıl da hoşlandığını yazdı.⁷¹ Seviştikten sonra saat 2.30'da Hamish onu gizlice binadan çıkardı ve yürüyerek Whitstead'teki evine bıraktı.

İki gün sonra Sylvia hâlâ partinin artçı sarsıntılarını yaşamaya devam ediyordu ve bu ruh haliyle kuşatılmış vaziyetteyken “şehvetin karanlık güçleri”ni ve Ted Hughes’la karşılaşmasını anlatan Blake’vari bir şiir olan “Pursuit”i yazdı.⁷² Şiirin başındaki alıntı Racine’in *Phèdre* tragedyasından alınmış, Plath’ın tutku ile ölüm arasındaki ilişkiyi özetlediğini söylediği “*Dans le fond des forets votre image me suit*” (“Ormanın derinliklerinde suretin peşimden gelir”) dizesiydi. Annesine yazdığı bir mektupta alıntının, ölümün cazip yönünün yanı sıra çelişkisini de simgelediğini anlatmıştı: “İnsan hayatı ne kadar yoğun yaşarsa o kadar çok yanar ve kendini tüketir.”⁷³ Bunlar büyük bir kolaylıkla Plath’ın kısacık ömrüne de uyarlanabilecek sözcüklerdir.

St. Botolph’s sonrasında kendini yorgun ve miskin hissediyor ve Fransızca çalışmalarını ihmal ettiği için suçluluk duyuyordu. İdeallerinin gerisinde kaldığı her anda içini yemeye başlayan fazlasıyla “püriten bir vicdan”a sahip olduğunu yazmıştı.⁷⁴ Mart başında bir kez daha sinüzite yakalandı (burnunda bu kadar çok yeşil sümüğün birikmiş olması karşısında büyük bir şaşkınlık yaşamıştı) ve annesine yine kapkara bir melankoli dönemine girdiğini itiraf etti.⁷⁵ Aurelia’dan kendisine tiroit hapları göndermesini istemişti – bu ilacı bir süredir kullanıyordu ve kendisine fazladan enerji verdiğine inanıyordu.

Ted Hughes’a hissettiği gelip geçici tutku bir yana bırakılırsa, Plath hâlâ Richard Sassoon’a âşıktı. İlişkilerinin pek çok açıdan imkânsız olduğunu biliyordu –sonuçta adam birbirleriyle birkaç yıl görüşemeyeceklerini söylemişti– ama ona daha da

çekici gelen şey bu imkânsızlığın ta kendisiydi. Bu durum, ona kimi zaman neredeyse dayanılmaz acılar yaşıtıyordu. 1 Mart'ta, Hughes'la tanıştıktan beş gün sonra, Sassoon'a bir mektup yazıp kendisini ondan azat etmesi için yalvardı. Mektup insanda Ariel'in Prospero'ya yazdığı uzun bir mektubu okuyormuş hissi-ni uyandıran, özgürleşme yolundaki çaresiz bir yakarıştı. Şayet Richard, bir âşğının olduğunu itiraf etmek gibi tek bir sert cümle yazabilmiş olsaydı, bu cümle onun Sylvia'nın kafasındaki hayalini yerle bir edecek ve bir şekilde genç kadını ona olan duygularının boyunduruğundan kurtaracaktı. "Ruhumu senden geri almam lazım; o olmayınca benim de ölüyor."⁷⁶ 6 Mart'ta güncesine, o öğleden sonra Richard'tan okuyunca kendisine ıştırıp veren bir mektup aldığını yazdı. "Kahrolasını içimde var olan her şeyle seviyorum ve bu da az buz bir şey değil," demişti.⁷⁷ Sylvia bir mektup yazıp Paskalya tatilinde onu Paris'te ziyaret etmek istediğini ve onun bu geziye karşı çıkmasına anlam veremediğini söyledi. Richard'ın kendisine Hawthorne'un kısa hikâyesindeki, kızını sadece zehirli gıdalarla besleyerek büyüten ve etrafına olası bir damat adayının ölümüne sebep olacak zehirleyici bir hava yaymasını sağlayan baba Sinyor Rappacini'nin rolünü üstlenmiş gibi geldiğini belirtti. Beklenebileceği üzere, bu mektup Richard'ın "kalbini kırdı" ve aynı gün ona kendisini Notre-Dame'ın tepesine tünemiş bir tür entelektüel yaratık heykeli olarak resmeden bir kartpostal gönderdi. Nihayet, Plath onu görmemesi halinde Richard'tan asla kurtulamayacağını anlamıştı. Dediğine göre, kendisini "şizofren" gibi hissetmesine yol açan bu acıya daha fazla katlanamayacaktı. Her ne kadar fiziksel gerçekliğinin merkezini Cambridge'deki öğrenci hayatı oluşturuyor olsa da, zihinsel ve ruhsal bağlamda kendini Sassoon'la birlikte bir melekler toplulu-

ğunun içinde yaşıyormuş gibi hissediyordu.⁷⁸ Güncesine Joyce'un "I Hear an Army" şiirinin son iki dizesini kopyalamıştı: "Ey kalbim, bu ne keder, nerede bilgeliğin? Sevgilim, sevgilim, beni neden bıraktın yalnız başıma?" Kendisi, bu sözcüklerin, çektiği işkencenin aşırılığını yansıttığını söylüyordu.

Plath, kendisine azap veren ruh halinden çıkamadığı bu dönemde Jane Baltzell'a birkaç kitap ödünç verdi. Sylvia'nın metinlerdeki önemli noktaların altını koyu siyah mürekkeple çizdiğini gören Jane de kurşunkalemle bunun aynısını yaptı. Bıraktığı işaretleri silmeye kesinlikle kararlı olduğu halde, Jane bunu yapmayı unuttu ve kitapları iade etmesinin üzerinden çok geçmeden kapıda bir tıkırtı duydu. Jane "Sylvia öfkeden kudurmuştu," diye anlatıyor. Sylvia'nın ilk sözcükleri çok tanıdıktı: "Jane, bunu nasıl yapabildin?" Jane korkudan geri çekilirken Sylvia kurşunkalem izleri yüzünden ona bağırmaya başladı. Jane "Hayatımda böyle bir öfke görmemiştım," diyor.⁷⁹ "Çok aşırı bir tepkiydi ve nasıl olduysa, bu kurşunkalem izleri Sylvia'nın içindeki marazlı bir yanı tetiklemişti."⁸⁰ Plath da güncesine "Öfkeden deliye dönmüştüm; sanki çocuklarım bir yabancıнын tecavüzüne uğramış ya da onun tarafından dövülmüş gibi hissediyordum," diye yazmıştı.⁸¹ Plath'ın duygusal boşalma olarak nitelendirdiği tartışma son birkaç aydır iki genç kadının arasında birikmekte olan muhtelif gerilim noktalarından çıkmıştı: Fransa'dayken Sylvia fazlasıyla Richard'la meşgul olduğundan Jane boşlanmış gibi hissetmişti. Plath onun ev arkadaşı olarak kendisinin yanındayken kalın kafalı davranışlarda bulunduğunu düşünüyor, öte yandan Jane de

* Bir Ordunun Sesini Duyarım. (ç.n.)
Çeviri: Barış Özel. (ç.n.)

Sylvia'nın yakınında belirgin şekilde beceriksiz birine dönüştüğü kanısında olduğunu söylüyordu ve –en azından Plath'ın kafasında– Baltzell onun ikiziydi. Plath güncesine, ikisinin birlikte oldukları anlarda bir hâkimiyet savaşının yaşandığını yazmıştı.⁸² Sylvia, Jane'e de bir “doppelgänger” karakteri rolünü biçmiş ve hiçbir gerçeklik temeli olmayan hislerini, düşüncelerini ve algılarını ona yansıtmıştı. Jane “Öyle anlaşılıyor ki, zaman içinde Sylvia beni rakibi gibi görmeye başlamıştı,” diye anlatıyor. “Bunun sebebini bilemiyorum, çünkü aynı alanlarda rekabet etmek gibi bir durumumuz yoktu. Sadece tek bir ortak dersimiz vardı (bu da trajediydi) ve aynı arkadaş çevrelerinde takılmazdık. O sırada buna hiçbir anlam verememiştim – ancak sonraki yıllarda benden ‘sarışın kız’ olarak söz ettiği güncelerini okuduğumda olanlara anlam verebildim ve bunun Sylvia'nın sürekli yinelemeye mecbur olduğu bir model olduğunu anladım.”⁸³

Plath pek çok bakımdan başka insanların gereksinimlerine karşı psikolojik bir körlük içindeydi; 17 Mart'ta gözündeki bir cam kıymığının çıkarılması için Addenbrooke Hastanesi'ne gittiğinde söz konusu algı eksikliği kelimesi kelimesine gerçek olacaktı. Amerika'dan tanıdığı bir arkadaşı olan ve Pembroke'da İngiliz Dili öğrenimi gören Gary Haupt onu ilkyardım koğuşuna götürmüş ve buradaki bir doktor Sylvia'ya lokal anestezi damlaları uyguladıktan sonra gözünü ameliyat etmişti. Plath, olayın edebi göndermelerine tümüyle vakıf olmasına karşın – operasyon boyunca *Kral Lear*'daki Gloucester ve Sophokles'in Oedipus'u hakkında bolca gevezelik etmiş ve iki karakterin nasıl görüş yetisini yitirdikten sonra yeni bir netlik duygusu kazandığını⁸⁴ anlatmış, bu arada doktor da Housman'dan yaptığı “Olur da gözün sana bir kusur ederse / Onu çıkartıp at [...] ve sağlığına kavuş” alıntısıyla

ona karşılık vermişti – çoğu zaman kendi kusurlarını görmekten acizdi.

Nat LaMar “Ben onun hiddetine tanık olmamıştım, ama bir takım insanlara karşı içinde bir miktar küskünlük biriktirdiğini bilirdim genellikle lüzumsuz yere insanları kıskanırdı,” diye anlatıyor. “Benimle açık açık konuşabileceğini hissettiğini biliyordum ve söyledikleri de her zaman pek övgü dolu şeyler olmazdı. Ayrıca, hızlı bir tempoyla kendisinin dahi bilmediği bir yere ya da hedefe doğru gitmekte olduğu hissine kapılırdım. Büyük bir hızla bilmediği bir şeye ya da birine doğru ilerleyen bir treni andırıyordu.”⁸⁵

Sylvia’nın o andaki hedefi Paris, peşinden gittiği av ise Sassoon’du. Gel gelelim hâlâ Cambridge’de olduğu sırada, bir gece arkadaşı Lucas Myers’la birlikte onun penceresi olduğunu sandıkları noktaya taş atan Ted Hughes ile flörtüne de devam ediyordu. 23 Mart’ta Sylvia ile Ted, Londra’nın merkezinde bulunan Rugby Street’teki Daniel Huws’un babasına ait bir dairede geceyi birlikte geçirdiler. Ertesi gün Sylvia, yaşadıkları cinsel ilişkiden kalan çürükler ve ağrılar içinde ve Ted’in sabahın beşinde uyanıp ona kız arkadaşlarından biri olan Shirley’nin adıyla seslenmiş olmasına fena halde canı sıkılmış olarak, LSE’deki bir Fulbright öğrencisi olan Emmet Larkin ve başka bir genç kızla birlikte Fransa’ya gitmek üzere yola çıktı. Fransa başkentine 24 Mart akşamının erken saatlerinde vardı ve “Ted ile yaşanan uykusuz ölüm kalım gecesinin ardından” bitkin olmasına karşın rue de Lille’deki otelinden çıkıp Richard’ın rue Duvivier’deki odasına gitmeyi kafasına koydu.⁸⁶ Lobiden içeri girerken Paris haritasını Larkin’in arabasında bıraktığını fark etti ve bir telefon kabinindeki yakışıklı bir adam ona gülümsediğinde kendisi de bu jesti karşılık verdi. Birkaç dakika içinde konuşmaya başladılar; Sylvia

yabancı bir şehirde haritasız kaldığını anlattı ve adam da kendisini İtalyanca *Paese Sera* gazetesinin Paris muhabiri Giovanni Perego olarak takdim etti. O gece Perego onu birlikte biftek şarap ve mereng keyfi yaptıkları küçük bir *brasserie*'ye götürdükten sonra Plath, ertesi gün Sassoon'u bulmaya kararlı bir şekilde tek başına otele döndü. Pazar sabahı hâlâ Hughes'la geçirdiği gece yüzünden kendini bitkin hisseden Sylvia, rue du Bac'tan aşağı doğru yürüdü ve Les Invalides'ten geçerek rue Duvivier'e geldi. Richard'ın kalbini kazanacak bir konuşma hazırlamıştı ve keyfi yerindeydi, ama kapı görevlisi çıkıp da ona Sassoon'un evde olmadığını, İspanya'ya gittiğini ve Paskalya sonrasına kadar dönmeyeceğini söylediğinde bir anda tüm sevinci sönüverdi. "Kendimi bir-iki günü yalnız geçirmeye hazırlamıştım, fakat aldığım haber beni derinden sarstı," demişti.⁸⁷ Kapı görevlisi Sylvia'yı oturma odasındaki bir sandalyeye oturttu. Plath burada oturup Richard'a bir mektup yazdı. Kelimeleri alelacele yazarken "sıcak ve ıslak gözyaşları" kâğıdın üzerine düşüyor ve radyoda bangır bangır o günlerin popüler "Smile"⁸⁸ parçası çalıyordu. Sylvia hiç de alışık olmadığı reddedilmiş olma ihtimaliyle yüzleşmeye mecburdu. Güncesine "Daha önce hiç beni terk edip gittiği için arkasından ağladığımı bir erkek olmamıştı," diye yazdı.⁸⁸

Richard hiçbir zaman Plath'la ilişkisi hakkında açık ve ayrıntılı bir şekilde konuşmamış ve bana hiçbir zaman da konuşmama-
cağını söylemiş olmasına rağmen, o dönemde içinde bulunduğu ruh haline ilişkin bazı ipuçları "The Diagram"⁸⁹ öyküsünde bu-

* Birahane, bira salonu. (ç.n.)

Gülümse. (ç.n.)

*** Grafik, şema. (ç.n.)

lunabilir. Öyküde bir kız arkadaşının kendisine Paris'te baskın yapacağını öğrenen Sassoon, İspanya yolculuğu yapmak üzere Fransa'dan ayrılmıştır. “Hakikaten sevdiğim ve beni görmek için Paris'e gelecek olan bir kız hakkında kararımı vermeye çalışıyordum, fakat bir karara varmak için uzaklara gitmiş olacağım için kendisi beni orada bulamayacaktı,” diye yazmıştı.⁸⁹ Sassoon'un Plath ile Paris'te buluşmak istememesinin sebeplerinden biri – en azından otobiyografik öyküsünden anladığımız kadarıyla– Sylvia'nın, Ted Hughes'la filizlenen ilişkisini kullanarak onu kışkandırmayı amaçlayan bir dizi mektup göndermiş olmasıydı. Duygusal şantajın Richard'ta işe yaramadığı anlaşıyor. Richard bu mektuplardan “beni kışkandırmak ve kendisiyle evlenme kararını vermemi sağlamak için [onun] adamın biriyle bir ilişki yaşamaya niyetlendiğini anlamıştım. Oysa sırf gerçekleşmesi an meselesi olan bu sadakatsizlik yüzünden evliliğe hevesim kalmamıştı,” şeklinde söz etmişti.⁹⁰ Plath'ın Sassoon'a karşı duyguları öylesine yoğundu ki şayet Richard, Paris'te kalmaya karar vermiş olsaydı, Sylvia büyük olasılıkla Hughes'la evlenmek üzere İngiltere'ye hiç dönmemiş olacaktı. Sylvia'yı büyük bir hızla Ted'in kollarına atan şey, ondan aldığı ret cevabıydı ve Richard hakkında “Bugün gelmiş olsaydı burada onunla birlikte kalırdım,” sözlerini kaleme almıştı.⁹¹

Sylvia boş yere Sassoon'un Paris'e dönmesini beklerken hoşça vakit geçirmek için çaba sarf etti. Perego ve arkadaşlarıyla bir araya geldi; Oxford'ta öğrenim gören yeni arkadaşı Tony Gray ve onun kız kardeşiyle buluştu; Tuileries manzaralarını ve Seine'in üzerindeki köprüleri yansıtan çizimler yaparak uzun saatler geçirdi ve Anouilh'in *Ornişle* oyununun bir gösterimine gitti. Bölmelerde yan yana oturan onlarca çiftin görüntüsü ona kendini iyice yalnız his-

settirdiğinden pek bir keyif alamadığı piyesin ardından yürüyerek oteline döndüğünde, hayatta kimi kimsesi kalmamış gibi bir duygu içindeydi. Odasına gelince, kendisini terk ettiği için Sassoon'a lanetler okumaya başladı. Güncesine "Yüzümü sarı yatak örtüsünün üzerindeki siyah kadifeye gömüp ağladım ve sevebileceğim tek bir kişi bile olmadığı için şaşırıp kaldım," diye yazmıştı.⁹² 30 Mart'ta Tony Gray ile Montmartre'dan Sacré-Coeur'a kadar yürüyerek, ardından da Auberge du Coucou'da öğlen yemeği yenilerek geçirilen bir günün ardından, çift Plath'ın oteline gelip soyundu ve yatakta öpüşmeye başladı. Sylvia bir dakikalığına banyoya gitti, fakat odaya döndüğünde Tony'nin sevişmekten vazgeçtiğini gördü. Plath güncesine, "güzel ve güçlü ve altın sarısı" bu beden aklına geldikçe, büyük bir hayal kırıklığı yaşadığını yazmıştı.⁹³

Plath, tatilinin geri kalanını, ordudan otuz günlüğüne izin almış ve Almanya'da bir üniversite mekânı araştırmak üzere New Jersey'deki hava kuvvetleri üssünden uçağa binmiş olan Gordon Lameyer ile birlikte geçirme planını yapmıştı bile. Ancak yeniden bir araya gelme anı yaklaştıkça verdiği karardan kuşku duymaya başladı. Gordon'a nasıl davrandığının farkındaydı. Sadece bir haftalığına ani tepkiler vermeden durabilecek miydi? Ona kırıcı gözlerle bakmamak ya da sert laflar etmemek için kendini nasıl tutacaktı? Sonraki yıllarda anımsadıklarına bakılırsa Lameyer de bu yolculuk konusunda endişeliydi. Gordon "Onun kaldığı asansörsüz binanın dördüncü katındaki pencereden Paris'in dümdüz, Cézanne'vari, kübist yüzeyli çatılarına baktığımı ve kendimi fazlasıyla keyifsiz hissettiğimi hatırlıyorum," demişti. "İkimiz de ayrıldıktan bir yıl sonra birlikte seyahat etmenin bir hata olabileceğini hissetmiştik. Artık iki tarafta da bir duygu bağı kalmamıştı ve ben bir üniversite bulmak için tek başıma doğ-

ruca Almanya'ya gitmeyi düşündüğüm sırada Sylvia hiç değilse Münih'e kadar bana eşlik etmesine ve İtalya'da birlikte birkaç gün geçirmemize izin vermem için ısrar etti.”⁹⁴ Münih'e giden bir trende Gare d'Orléans'tan çıkarlarken Dylan Thomas'ın ölümü hakkında tartışmaya başladılar: Gordon, Sylvia'ya John Malcolm Brinnin'in *Dylan Thomas in America* kitabının bir kopyasını vermişti. Yazar bu kitapta, şairin ABD'de bulunduğu sırada kendini içkiden öldürmesine uzanan süreci anlatıyordu. Plath kitaptaki tanıklıklara şiddetle karşı çıktı ve Brinnin'i, en çok ihtiyacı olduğu anda Thomas'ın yardımına koşmamakla suçladı. Lameyer ise Brinnin'in sorumlu tutulamayacağını, zira şairin içinde güçlü bir ölüm arzusu taşıdığının aşikâr olduğunu ileri sürdü. Lameyer “Sylvia öfkeden deliye dönmüştü,” demişti, çünkü “kendini Thomas'la gereğinden fazla özdeşleştiriyordu.” Tren Münih'e vardığında kar fırtınası çıkmıştı ve çift Bahnhof Hotel'de iki oda tutmaya karar verdi. Akşam yemeğinden önce Gordon tıraş olmaya hazırlanırken jiletle başparmağını kesti. Çılgınlığını duyan Sylvia onun odasına koştu ve havluya sarmadan önce kanayan başparmağını emdi. Gordon “Sonra da kanamanın durmasını beklerken yatağa oturmuştuk,” diye anlatmıştı, “hiç konuşmadan otururken Sylvia başını omzuma dayamıştı. Sırtlarımızı aynı duvara vermiş olduğumuz halde kalplerimiz birbirinden kilometrelerce uzaktaydı.”⁹⁵ Plath'ın Münih'te Gordon ile yaşadığı deneyim kayıp romanı *Falcon Yard*'taki bir bölümün esin kaynağı olmuştu. Günümüze kadar kalabilmiş “*Venus in Seventh*” adındaki bölümün bir parçasında, Plath'ın kendisinden ve Gordon'dan yola çıkarak yarattığı Jess ile Winthrop'un arasındaki gitgide kötüleşen iliş-

* Dylan Thomas Amerika'da. (ç.n.)

** Yedincideki Venüs. (ç.n.)

kiyi anlatır. Çift, Paskalya'ya bir gün kala karlı bir günde trenle Münih'e geldikten sonra Winthrop genç kızı istasyon yakınlarındaki pahalı bir otele götürür, ama Jess elinde olmadan her şeye sınırlanır: Kötü hava şartları, Winthrop'un gitgide artan inatçılığı, otel müdürünün herkese tepeden bakan karakteri ve fahiş fiyatlı odalar onu çileden çıkarır. En azından, Plath'ın romanda yazdığı gibi, insanın hâkir gördüğü bir erkekle yolculuk yapmasının her zaman için birtakım bedelleri olacaktır.⁹⁶

Birbirlerine adeta zehir saçtıkları büyük gezinin Münih'ten sonraki durağı Venedik'ti. Burada Gordon, fotoğraf makinesinde uzun pozlama yapan bir cihaz kullanarak ikisinin "kapkara, tabutu andıran bir gondolun beşiğinde" otururken birkaç fotoğrafını çekmişti.⁹⁷ Üzerinde kalın açık mavi V yaka bir süveter, bej yağmurluk, siyah fular ve kırmızı puanlı bir eşarp olan Sylvia bilmiş bir bakışla gözünü doğrudan kameraya dikmiştir; yüzünde yapmacık ve sabit bir tebessüm vardır. Fotoğraf çekildiği sırada "Amma da saçma!" demişti. "Gören de bizi sevgili sanacak." Venedik'te iki gün geçirdikten sonra Roma'ya gelip Piazza di Spagna yakınlarındaki bir pansiyona yerleştiler ve artık kendi yollarına gitme kararı aldılar. Bir gün Sylvia altıncı sınıftan beri tanıdığı ve kentte Fulbright bursuyla öğrenim gören Don Cheney ile sokakta karşılaştı. Gordon "Sylvia, bir kaya midyesi misali Don'a yapıştı," demişti. "Adam ona kentin kuzeyindeki mağaralarda bulunan Etrüsk sanat hazinelerini gösterme sözünü vermişti."⁹⁸ Sylvia, Cheney'nin İtalyancayı akıcı biçimde konuşmasına hayran kalmış ve annesine yazdığı mektupta Forum'da güneşin altında oturup hurma yediklerinden, Coliseum manzarasından ve Ebedi Şehir'in* şaşılağı güzelliklerinden söz etmişti.

* Roma kenti. (ç.n.)

İtalya'nın başkentindeki son günlerinde, Sylvia ile Gordon, St. Peter katedralinde nefin altında tesadüfen karşılaştılar. Lameyer sonraki yıllarda "Hatırladığım kadarıyla, Bazilika'nın buz gibi yarı karanlık ortamında St. Peter heykelinin ayak parmaklarını öperek ve okşayarak dua eden insanların, birlikte yaptığımız yolculuğun düştüğü gülünç durumu yansıttığı hissine kapılmıştım," diye yazmıştı. "Gel gelelim, ikimiz de tavanında ve ön duvarında Michelangelo'nun Âdem, Havva ve Tanrı resimlerinin bulunduğu Sistine Şapeli'ni görmek istiyorduk. Çok geçmeden tekrar birbirimizden ayrıldık. Öğleden sonranın ilerleyen saatlerinde Vatikan müzesinin kalabalık galerilerinde dolaştığım sırada Sylvia yanıma geldi ve bana geç kalınmış bir yakınlık numarası gibi gelen bir tavırla aynı günün erken saatlerinde otobüsten inerken nasıl az daha bayılacak gibi olduğunu anlattı. Aklıma gelen ve ona da söylediğim şey, *Rüzgâr Gibi Geçti*'de Rhett Butler'ın Scarlett O'Hara'ya ettiği laflardı: 'Doğrusunu istersen, hayatım, hiç umurumda değil.' Ben bunun ilahi adalet olduğunu düşünmüştüm, ama Sylvia öfkeden mosmor kesilmişti."⁹⁹

Ertesi gün, Sylvia'nın babasının da doğum günü olan 13 Nisan cuma tarihinde Gordon, Sylvia'yı havaalanına götürdü ve ona bir Londra bileti satın aldı. Lameyer, uçağın kalkışını ve gözden kayboluşunu izlerken içinde büyük bir rahatlama hissetti; içinden onu bir daha görmek gelmiyordu. Oysa yaklaşık olarak bir yıl sonra Sylvia'ya, birlikte çıktıkları Avrupa seyahati sırasında içindeki kıskançlıkların ve kırgınlıkların ağırlığı altında ezildiğini itiraf eden bir mektup yazacaktı. Ona "O sırada birbirimizi, bize bütün bagajlarımızdan bile daha ağır gelen dayanılmaz yükler olarak gördüğümüzün farkındaydım," diye yazmıştı.¹⁰⁰ Lameyer yayımlanmamış Plath hatıratında Roma'daki son günlerinde çif-

tin bir kafede ettiği kahvaltıyı anımsar: Bir ara Sylvia “hışım la ayağa kalkıp dışarı çıkmak isterken saydam bir cam kapıya çarp mıştı. [...] Alice artık sihirli aynasının öteki tarafına geçemiyor du.”¹⁰¹

Sylvia kendisinin “tarihi bir an” olarak adlandırdığı olaya git gide yaklaştığını hissediyordu. Münih’e gitmek üzere Fransa’dan ayrılmasının bir gün öncesinde, Giovanni Perego’ya önünde duran üç hayati tercihi anlatmıştı: Kendini Richard’a mı, Gordon’a mı, yoksa Ted’e mi adamalıydı? Dediğine göre, Sassoon İspanya’dan dönmüş olsaydı kendini onun kollarına atacaktı; Gordon’ın artık geçerli bir seçenek olmadığını kendisi de biliyordu, çünkü ona olan nefretini gizlemekte zorlanıyordu. Bu da, kafasında kendisine uygun bulduğu tek bir erkeğin bulunduğu anlamına geliyordu: Ted Hughes.

Plath İngiltere'ye döndükten kısa bir süre sonra Richard Sassoon'a bir mektup göndererek kendisine bir daha hiçbir şey yazmamasını istedi: Ted Hughes'la nişanlanmıştı. Çift, o ilk karşılaşmadan dört ay sonra 16 Haziran 1956'da evlendi ve Sylvia, kendisiyle Richard'ın aralarındaki tüm bağlantıyı kesmelerinin daha iyi olacağını düşünmüştü. Başlangıçta Sassoon, Sylvia'nın istediğini yaptıysa da, eski sevgilisinin tüm mektuplarını baştan sona okuyarak nihayete erdirdiği o "istisnai derecede acayip gece"de kendini ona bir mektup yazmaya mecbur hissetti.

"Doğrusunu istersen, benimleyken olduğundan ya da olabileceğinden daha mutlu olduğuna inanmamı gerektirecek hiçbir sebep göremiyorum," diye yazmıştı. "Tek söyleyebileceğim, bana yazmış olduğun mektubun mutlu bir kadının elinden çıkmış bir mektup olmadığı." İlişkilerinin başarısızlıkla sonuçlandığını kabullenmesinin uzun yıllar alacağını itiraf ediyordu –söylediğine bakılırsa, kendini "iç kısmı çıkarılıp alınmış bir bina iskeleti" gibi hissediyordu– ancak aralarında olanlar hakkında bir postmortem*

* Son durum incelemesi; ölümden sonraki işlem. (ç.n.)

alışması yapmanın da pek bir anlamı yoktu. “Senin bien-amie’in” olmamdan çok önce, kalbinde başka türlü bir yerim vardı ve daima senin için bir şıktan daha fazlasına karşılık geldiğimi düşünmüşümdür, daima. [...] Bana kendin için en iyisini yaptığını bilmem gerektiğini söylüyorsun; Sylvia, sen buna inanıyorsan öyledir ve eğer yleyse durum budur.”¹ Zihninden geçenleri açıklığa kavuşturmak için Wallace Stevens’in “The Well Dressed Man With a Beard”² şiirine başvuran Richard, Sylvia’nın hayatının bu aşamadaki kararlarının önemli ve geniş kapsamlı sonuçları olacağını fark etmişti: “Nihai hayırdan sonra bir evet gelir / Ve geleceğın dünyası o evetin üzerine kurulur’ diye bir şey okumuştum bir yerlerde. Bu bana fazlasıyla manalı geldi.”²

Assia Wevill ile ilişkisini öğrendikten sonra Ted’ten ayrılmış olan Plath, 11 şubat 1963’te Fitzroy Road, Primrose Hill, Londra adresindeki dairesinde hayatına son vermek için hazırlıklarını tamamladı. Hughes ile evliliğinden olan iki ocuğının –takriben üç yaşındaki Frieda’nın ve daha bir yaşına henüz girmiş olan Nicholas’ın– st kattaki yatak odalarında yüksek kenarlıklı karyolalarında güvende olması için gerekenleri yaptı. Çocukların odasına iki fincan süt ile içinde ekmek ve tereyağı bulunan bir tabak getirdi ve pencereyi açtı. Daha sonra kapı çerçevesine bant yapıştırdı ve boşlukları kurulama bezleriyle kapattı. Aşağı inerek mutfağı girdi; buradaki kapıyı da bantla ve havluyla yalıtıttıktan sonra, fırının içine ikiye katlanmış küçük bir bez parçası koydu ve diz kt. Başını fırının içindeki bezin üzerine yasladı, gazı açtı, yavaş yavaş kendinden geçti ve öldü. Otuz yaşındaydı. Plath

* (Fr.) Sevgili. (.n.)

** Sakallı ve İyi Giyimli Adam. (.n.)

bundan birkaç gün önce aşağıdaki şu sözcüklerle başlayan “Edge” şiirini yazmıştı:

Kadın mükemmelleştirildi.
Başarmış olmanın gülümsemesini kuşanmış
Ölü bedeni.

TEŞEKKÜR

Sylvia Plath'ın yakınları olmasaydı bu kitap yazılamazdı. Bana, Aurelia Plath'ın yayımlanmış – yayımlanmamış yazışmalarından bol miktarda alıntı yapma iznini veren Sylvia'nın erkek kardeşi Warren Plath ile yeğeni Susan Plath Winston'a teşekkür ederim. Ayrıca, kızına ait her bir yazı kırıntısını erken bir yaştan başlayarak saklayan Aurelia Plath'ın olağanüstü velilik merakına da müteşekkirim.

Biri Smith College, Northampton Massachusetts'te, diğeriysse Lilly Library, Bloomington, Indiana'da bulunan iki kapsamlı Plath arşivi Aurelia'nın muhafaza etme tutkusunu en üst düzeyde profesyonellikle sürdürüyor. Hazırladığı Plath günlükleri baskısı, Plath akademisyenlerin arasında bir nevi *İncil* olarak kabul edilen Karen Kukil'i sonsuz yardımı, desteği ve arkadaşlığı için ayrı bir yere koymam gerek. Kendisi Northampton ziyaretimi hem yaratıcılık yönünden ufuk açıcı, hem de son derece eğlenceli hale getirdi. Ayrıca Smith'teki Susan Barker'a, Barbara Blumenthal'a, Nanci Young'a ve araştırmamda bana yardım eden tüm diğer

küratörlere teşekkür ederim. Lilly Library’de Cherry Dunham Williams, David Frasier, Zach Downey’e ve muazzam arşivde yolumu bulmama yardımcı olan tüm personele ve kütüphanecilere teşekkür ederim.

Hiçbir biyografi çalışması tecrit koşullarında yapılamaz; geniş bir yelpazede yer alan arşiv materyallerini edinmeme yardımcı olan Plath akademisyeni Peter K. Steinberg’e teşekkür ederim. Uzmanlığının eşi benzeri yok ve kendisine çok şey borçluyum.

Ayrıca, özel arşivlerde bulunan mektupları ödünç almama izin verenlere, en çok da bir zamanlar Aurelia Plath’a ait olan (ve ondan sonra Frieda Plath’a iade edilen) değerli bir mektup koleksiyonunu elinde bulunduran Blair Cruickshank’a teşekkür etmek isterim. Kendisinin Boston’ın dışındaki evinde mutfak masasının öbür tarafından bana kalın bir kâğıt tomarını uzattığı ve bunları yanıma alıp okuyabileceğimi söylediği o kış gününü hayatım boyunca unutamam. Boston’a yeni gelmiştim; sanırım araştırmadaki ikinci günümdü ve bir biyografi yazarının rüyası denilebilecek materyal karşısında adeta nutkum tutulmuştu.

Önceden yayımlanmamış malzemelere erişmemi sağlayan Tom Derr, Jane Mills ve Mary Derr Knox’a; (Aralık 2011’de hayatını kaybeden) Constantin Sidamon-Eristoff’a; (Şubat 2010’da hayatını kaybeden) Jane Anderson’a; kendisine Plath tarafından gönderilen mektuplar King’s College, Cambridge University’de bulunan Mallory Wober’a; (kendisine ait yayımlanmamış günce kayıtları için) Jim McNeely’ye ve (Lilly Library’de bulunan) yayımlanmamış Dear Sylvia hatıratından alıntı yapmama izin veren merhum Gordon Lameyer ile dul eşi Betty Lameyer Gilmore’a teşekkür etmek isterim. Plath’ın terapisti Ruth Beuscher ile yaptığı ve yararlı ipuçlarıyla dolu kaydedilmiş mülakat için Alex

Beam'e ve Eddie Cohen'in Plath'a yazdığı etkili mektuplardan alıntılar yapmama izin verdiği için Debbie Matsumoto ve ailesine teşekkürü borç bilirim. Doğrudan yazarak bana destek verenlere de teşekkür ederim: Olwyn Hughes, Igor Karmiloff, Janet Rafferty, Bob Riedeman, Richard Sassoon, merhum Marcia Stern, Betsy Wallingford ve Profesör Melvin Woody.

Kitabın yazılma sürecinde Plath'ı tanıyan çok sayıda kişiyle mülakat yaptım. Yanda adı geçenlerin her biri genç Sylvia'yı canlandırmam konusunda önemli roller üstlendiler: Peter Aldrich (kendisi bana arabayla bir Wellesley turu da yaptırdı), Jane Baltzell Kopp, Ann Burnside Love, Ann Hayes, Mary Derr Knox, Tom Derr, Frank Irish, Elinor Friedman Klein, Ruth Geissler, Louise Giesey White, Nat LaMar, Frederic Mayo, Philip McCurdy, Jim McNeely, William Moore, Perry Norton, Janet Rosenberg, Sylvia Scully, Constantine Sidamon-Eristoff, Betsy Wallingford, Guy Wilbor, Mallory Wober, Profesör Melvin Woody, Laurie Wooschlager ve Ray Wunderlich.

Sundukları ipuçları, yorumlar ya da bilgilerle çok sayıda kişi bana yardımcı oldular. Terry Bragg (McLean Hospital), Reid Buckley, Ellen Cormier, Despina Coulis, Blair Cruickshank, Francis Edmonds, Patricia Elliot Riedeman, Mandy Ferrera, Sally Fisher, Sarah Funke Butler, Anita Helle, George Gebauer, Annette Karmiloff-Smith, Kayra Karmiloff, Elizabeth Kaspar, Paul Keegan, Richard Larschan, Karen Maroda, Clement Moore Henry, Dick Norton, Patricia Pratson, Carl Shedd, Katy Swartz, Frances Wilson, Molly Woehrlin, David Wunderlich ve Alexia Ziemba'ya teşekkürler.

Fotoğraf kullanımı konusunda (müteveffa eşinin çektiği fotoğrafların kullanılmasına izin verdiği için) Elizabeth Lameyer

Gilmore'a; Elinor Friedman Klein'a; Lilly Library'e; Helle Collection'daki (Smith College) telif hakkına tâbi fotoğrafların kullanımına izin verdiği için Susan Plath Winston'a; Debbie Matsumoto, Karin ve Gary Wellington'a (Eddie Cohen), Janet Rosenberg'e; Betsy Wallingford ve Ruth Geissler'a; Molly Woehrlin (Jane Anderson) ve (Nancy Hunter fotoğrafının kullanımına izin veren Smith College arşiv görevlisi) Nanci Young'a teşekkür ederim.

Londra'daki Simon & Schuster'da kitabı sipariş eden Mike Jones'a, editör Briony Gowlett'a, (kitap kabının tasarımını yapan) Nick Venables'a, halkla ilişkiler direktörü Hannah Corbett'a, telif hakları direktörü Sarah Birdsey'e, redaktör Monica Hope'a ve Londra'daki bütün ekibe binlerce teşekkür ederim. Ayrıca New York'taki Scribner'da Carolyn Reidy, Nan Graham, Kelsey Smith, Elisa Rivlin ve Kate Lloyd'a teşekkürler.

İlhamlarını esirgemeyen yazar temsilcim ve dostum Aitken Alexander'a, Sally Riley ile Cassie Metcalf-Slovo'ya ve Londra'daki Gillon Alexander'da çalışan herkese teşekkürü borç bilirim.

Son olarak, aileme ve arkadaşlarıma, özellikle de kısmen kitabın ortaya çıkmasının sorumlusu Christopher Fletcher'a ve bu biyografiyi araştırırken ve yazarken beni Sylvia Plath'la paylaşmak durumunda kalan Marcus Field'a teşekkürlerimi sunarım.

NOTLAR

Kısaltmalar:

AP: Aurelia Schober Plath.

AW: Andrew Wilson.

Bf: The Bell Jar, Sylvia Plath, Faber & Faber, Londra, ilkbasım 1963, kullanılan basım 1966.

CP: Collected Poems, Sylvia Plath, ed. Ted Hughes, Faber & Faber, Londra, 1981.

DS: Dear Sylvia, Gordon Lameyer, yayımlanmamış anılar, Lilly Library.

EB: Edward Butscher.

JA: Jane Anderson.

JP: Johnny Panic and the Bible of Dreams, Sylvia Plath, Harper Perennial Modern Classics, New York, 2008.

JSP: The Journals of Sylvia Plath, 1950-1962, ed. Karen V. Kukil, Faber & Faber, Londra, 2000.

LH: Letters Home, ed. Aurelia S. Plath, Harper Perennial, New York, ilkbasım 1975, kullanılan basım 1992.

LL: The Lilly Library, Indiana University, Bloomington, Indiana.

OHP: Olive Higgins Prouty.

SC: Mortimer Ender Kitaplar Kütüphanesi, Neilson Library, Smith College, Northampton, Massachusetts.

SP: Sylvia Plath.

TH: Ted Hughes.

- 1 *JSP*, s. 210.
- 2 *A.g.e.*
- 3 Daniel Huws, *Broadsheet*; Keith Sagar, *The Laughter of Foxes: A Study of Ted Hughes*'dan alıntı, Liverpool University Press, Liverpool, 2000, gözden geçirilmiş basım, 2006, s. 48-9.
- 4 Daniel Huws, *Memories of Ted Hughes 1952-1963*, Richard Hollis, Five Leaves Publications, Nottingham, 2010, s. 34.
- 5 *JSP*, s. 211.
- 6 Huws, *Memories of Ted Hughes*, *op. cit.*, s. 34.
- 7 *JSP*, s. 211.
- 8 *A.g.e.*
- 9 *A.g.e.*
- 10 TH, "Law in the Country of the Cats", *Collected Poems*, ed. Paul Keegan, Faber & Faber, Londra, 2003, 2005, s. 41.
- 11 SP, "Pursuit", *CP*, s. 22.
- 12 *JSP*, s. 211.
- 13 TH, "Law in the Country of the Cats", *op. cit.*, s. 41.
- 14 *JSP*, s. 211-212.
- 15 TH, "St Botolph's", *Collected Poems*, *op. cit.*, s. 1052.
- 16 TH, "Sylvia Plath and Her Journals", *Ariel Ascending: Writings About Sylvia Plath*, ed. Paul Alexander, Harper & Row, New York, 1985, s. 152.
- 17 TH, Foreword, *The Journals of Sylvia Plath*, ed. Fran McCullough, Ballantine Books, New York, 1982, s. xiii.
- 18 TH, "Sylvia Plath and Her Journals", *op. cit.*, s. 153.
- 19 Robert Lowell, Introduction, *Ariel*, Harper & Row, New York, 1966, s. ix-x.
- 20 TH, Foreword, *The Journals of Sylvia Plath*, *op. cit.*, s. xiv.
- 21 TH, Introduction, *CP*, s. 16.
- 22 *A.g.e.*
- 23 Şiirin tamamına birçok web sitesinden erişilebilir, örneğin: www.neurotic-poets.com/plath/poem/madgirl/

- 24 *JSP*, s. 233.
- 25 TH, "Sylvia Plath and Her Journals", *op. cit.*, s. 152.
- 26 SP, "Adolescence", 1949, LL.
- 27 SP, Ann Davidow'a yayımlanmamış mektubu, Ocak 1952, SC.
- 28 *JSP*, s. 98.
- 29 *JSP*, s. 20.
- 30 SP, Warren Plath'a yayımlanmamış mektubu, 12 Mayıs 1953 civarı, LL.
- 31 *JSP*, s. 36.
- 32 Peter Davison'dan EB'ye mektup, 17 Eylül 1973, SC.
- 33 Clarissa Roche'tan EB'ye mektup, 22 Mayıs 1973, Olwyn Hughes klasörü, EB Collection, SC; *Sylvia Plath: The Woman and the Work*'te, "Sylvia Plath: Vignettes from England", Clarissa Roche olarak yeniden yayımlandı, ed. Edward Butscher, Dodd, Mead & Company, New York, 1977, s. 84.
- 34 DS.
- 35 *A.g.e.*
- 36 SP, "Lady Lazarus", *CP*, s. 245
- 37 *BJ*, s. 65.
- 38 SP, "Two Views of a Cadaver Room", *CP*, s. 114.
- 39 *BJ*, s. 65.
- 40 SP, s. 523.
- 41 Craig Raine, "The double exposures of Ted Hughes", *TLS*, 22 Kasım 2006.
- 42 TH'den AP'ye mektup, 15 Mart 1963, LL; yayım *Letters of Ted Hughes*, ed. Christopher Reid, Farrar, Straus & Giroux, New York, s. 215.
- 43 *JSP*, s. 320-321.
- 44 *JSP*, s. 32-33.
- 45 TH'den AP'ye mektup, 13 Temmuz 1966, LL; yayım *Letters of TH*, *op. cit.*, s. 260.
- 46 SP, "Neither Moonlight nor Starlight", LL.

BÖLÜM BİR

- 1 *JSP*, s. 401.
- 2 *A.g.e.*
- 3 Mark Twain, "A Tramp Abroad", *The Works of Mark Twain*, Wildside Press, Holicong, PA, s. 123.
- 4 *JSP*, s. 168.
- 5 SP, "The Ghost's Leavetaking", *CP*, s. 90.
- 6 AP'den Frieda Hughes'a mektup, 29 Eylül 1973, Cruickshank Archive.
- 7 SP, *BJ*, s. 34.
- 8 AP'den Nicholas Hughes'a mektup, 29 Eylül 1973, Cruickshank Archive.
- 9 *LH*, s. 9.
- 10 Max Gaebler, "Sylvia Plath Remembered", *Wisconsin Academy Review*, Bahar 2000.
- 11 *LH*, s. 9.
- 12 *A.g.e.*
- 13 *LH*, s. 10.
- 14 SP, *BJ*, s. 175.
- 15 AP'den Frieda Hughes'a mektup, 24 Mart 1978, Cruickshank Archive.
- 15a Otto Plath hakkında FBI dosyaları, Peter K. Steinberg'ün izniyle.
- 16 *LH*, s. 8.
- 17 Otto Plath, *Bumblebees and Their Ways*, Macmillan Company, New York, 1934, s. 1.
- 18 *LH*, s. 13.
- 19 Otto Plath, *op. cit.*, s. 7.
- 20 Linda Heller, "Aurelia Plath: a lasting commitment", *Bostonia*, Bahar 1976, Aurelia'nın SC'deki gözden geçirilmiş kopyası.
- 21 *LH*, s. 4.
- 22 *JSP*, s. 64.
- 23 *LH*, s. 5.
- 24 *A.g.e.*

- 25 AP'den Frieda Hughes'a mektup, Eylül 1974, Cruickshank Archive.
- 26 AP'den Frieda Hughes'a mektup, 21 Nisan 1978, Cruickshank Archive.
- 27 *LH*, s. 12.
- 28 *LH*, s. 13.
- 29 Anita Helle, "Family Matters: An Afterword on the Biography of Sylvia Plath", *Northwest Review*, 26: 2, 1988.
- 30 AP'nin SP'nin saçları hakkındaki notu, LL.
- 31 AP, SP'nin bebeklik kitabı, LL.
- 32 AP, SP'nin bebeklik kitabında notlar, LL.
- 33 *A.g.e.*
- 34 *LH*, s. 12.
- 35 *LH*, s. 16.
- 36 *A.g.e.*
- 37 SP, "Ocean 1212-W", *JP*, s. 24.
- 38 AP'den Ellen Moers'a mektup, 25 Temmuz 1976, SC.
- 39 AP, SP'nin bebeklik kitabı, LL.
- 40 *LH*, s. 16.
- 41 Heller, *op. cit.*
- 42 *BJ*, s. 57.
- 43 SP, "Ocean 1212-W", s. 22.
- 44 SP, şiir, *Boston Sunday Herald*, 10 Ağustos 1941.
- 45 *Voices and Visions*, TV belgeseli, New York Center for Visual History, 1988.
- 46 *A.g.e.*
- 47 *LH*, s. 18.
- 48 *A.g.e.*
- 49 *JSP*, s. 429-30.
- 50 Ruth Geissler ile söyleşi, 12 Şubat 2011.
- 51 *JSP*, s. 35.
- 52 *JSP*, s. 366.
- 53 *LH*, s. 19.
- 54 *A.g.e.*

- 55 JSP, s. 154.
- 56 Susan Plath Winston'dan AW'ye mektup, 14 Ekim 2011.
- 57 JSP, s. 519.
- 58 Sigmund Freud, *The Basic Writings of Sigmund Freud*, Dr. A. A. Brill'in çevirisi ve önsözüyle, The Modern Library, New York, 1938, s. 298-300; SP'ye ait nüsha SC mülkünde.
- 59 JSP, s. 52.
- 60 JSP, s. 399.
- 61 SP, "Full Fathom Five", CP, s. 93.
- 62 SP, "Among the Bumblebees", s. 320.
- 63 AP, "Thunder Song", 11 Ağustos 1937, kişisel evraklar, SC.
- 64 SP, "Among the Bumblebees", JP, s. 324.
- 65 SP, "Among the Bumblebees", JP, s. 327.
- 66 LH, s. 22.
- 67 A.g.e.
- 68 LH, s. 23.
- 69 A.g.e.
- 70 A.g.e.
- 71 LH, s. 24.
- 72 LH, s. 25.
- 73 *Voices and Visions*, op. cit.
- 74 Ruth Geissler ile söyleşi, 12 Şubat 2011.
- 75 JSP, s. 431.
- 76 JSP, s. 430.
- 77 A.g.e.
- 78 C. G. Jung, *The Collected Works, Volume 17: Development of Personality*, Gerhard Adler ve R. F. C. Hull'ın çevirisi ve editörlüğünde, Routledge, Londra, ilk basım 1954, kullanılan basım 1991, s. 170-1.

BÖLÜM İKİ

- 1 *LH*, s. 28.
- 2 Beth Hinchliffe, “A Brief History of Wellesley”, www.wellesleyma.gov/pages/wellesleyma_webdocs/about
- 3 *A.g.e.*
- 4 *DS*.
- 5 *LH*, s. 29.
- 6 Betsy Wallingford ile söyleşi, 12 Şubat 2011.
- 7 Hinchliffe, *op. cit.*
- 8 Philip McCurdy’dan annesine mektup, 18 Haziran 1966, SC.
- 9 Philip McCurdy’dan AW’ye mektup, 13 Mart 2011.
- 10 “Two of a Kind: Poets in Partnership”, Sylvia Plath ve Ted Hughes ile radyo söyleşisi, 18 Ocak 1961, BBC.
- 11 *LH*, s. 30.
- 12 Betsy Wallingford ile söyleşi, 12 Şubat 2011.
- 13 “Two of a Kind”, *op. cit.*
- 14 AP’dan Elizabeth Sigmund’a mektup, 28 Nisan 1963, SC.
- 15 AP’dan Frieda Plath Hughes’a mektup, 29 Eylül 1973, Cruickshank Archive.
- 16 Ted Hughes’un *Sırça Fanus* davasında verdiği yeminli ifadeye dair AP’nin yorumu, 26 Mart 1986, Kutu 3, Jane Anderson evrakları, SC.
- 17 SP, anı defteri, 1944, SC.
- 18 SP, günlük, 10 Ağustos 1944, LL
- 19 SP, anı defteri, 1944, SC.
- 20 Betsy Wallingford’tan AW’ye mektup, 28 Haziran 2011.
- 21 Dorothy H. Humphrey’dan EB’ye mektup, 4 Ocak 1973, SC.
- 22 *Girl Scout Handbook, Intermediate Program*, Girls Scouts of the United States of America, 1947, s. 449-50.
- 23 SP, kâğıt üzerine doğaçlama desenler, 17 Eylül 1946, LL.
- 24 Betsy Wallingford ile söyleşi, 12 Şubat 2011.

- 25 Ruth Geissler ile söyleşi, 12 Şubat 2011.
- 26 *A.g.e.*
- 27 Okul karnesi, 14 Kasım 1944, SP 1944 günlüğünde kaydetti, LL.
- 28 SP, "The Disquieting Muses", *CP*, s. 75.
- 29 AP'nin "The Disquieting Muses"a dipnotları, SC.
- 30 AP, Yazar Sohbetleri, Wellesley College Club, 16 Mart 1976, SC.
- 31 Louise Giesey White ile söyleşi, 23 Mart 2011.
- 32 SP, annesine doğum günü tebriki, SC.
- 33 AP'nin *The Tempest* afişi hakkında notları, 20 Ocak 1945, kişisel evraklar, SC.
- 34 Frank Irish ile söyleşi, 10 Şubat 2011.
- 35 *The Phillipian*, Nisan 1945, SC.
- 36 Takdirname, Haziran 1945, Alice L. Phillips Junior High School, LL.
- 37 AP'den SP'ye, 27 Ekim 1945; 1944 günlüğünde kaydedildi, LL.
- 38 SP, çözmece, 1947, SC.
- 39 *JSP*, s. 130.
- 40 Philip McCurdy'den AW'ye mektup, 14 Mart 2011.
- 41 Philip McCurdy'den AW'ye mektup, 13 Mart 2011.
- 42 SP, "Ocean 1212-W", *JP*, s. 25.
- 43 Ruth Geissler ile söyleşi, 12 Şubat 2011.
- 44 Perry Norton ile söyleşi, 25 Şubat 2011.
- 45 SP, "The Shadow", *JP*, s. 151.
- 46 Gaebler, *op. cit.*
- 47 Sara Teasdale, "The Falling Star"
- 48 SP, günlük, 20 Şubat 1947, LL.
- 49 SP, "Fireside Reveries", *The Phillipian*, Şubat 1947.
- 50 Betsy Wallingford ile söyleşi, 12 Şubat 2011.
- 51 SP, günlük, 22 Ocak 1947, LL.
- 52 AP, *LH*, s. 33.
- 53 SP, "I Thought That I Could Not Be Hurt", *LH*, s. 34.

BÖLÜM ÜÇ

- 1 Harold H. Kolb, "Mr. Crockett", *Virginia Quarterly Review*, Bahar 2002.
- 2 *A.g.e.*
- 3 SP'den AP'ye mektup, 8 Eylül 1947, LL.
- 4 Kolb, *op. cit.*
- 5 *A.g.e.*
- 6 Wilbury Crockett, SP'nin 1947 günlüğünde kaydedildi, 10 Eylül 1947, LL.
- 7 SP, *The Snake Pit*, film eleştirisi, LL.
- 8 Philip McCurdy ile söyleşi, 9 Şubat 2011.
- 9 *A.g.e.*
- 10 *A.g.e.*
- 11 SP, "America! America!", *JP*, s. 55.
- 12 SP, "America! America!", *JP*, s. 56.
- 13 AP, 6 Ekim 1952 tarihli mektuba not, *LH*, s. 95
- 14 SP, "Initiation", *JP*, s. 299.
- 15 SP, "Initiation", *JP*, s. 300.
- 16 SP, "America! America!", *JP*, s. 56.
- 17 Perry Norton ile söyleşi, 25 Şubat 2011.
- 18 *A.g.e.*
- 19 Philip McCurdy ile söyleşi, 9 Şubat 2011.
- 20 SP, günlük, 14 Şubat 1948, LL.
- 21 SP'den AP'ye mektup, 24 Temmuz 1948, LL.
- 22 *A.g.e.*
- 23 SP'den AP'ye mektup, 20 Temmuz 1948, LL.
- 24 SP'den Hans Joachim Neupert'e mektup, 13 Nisan 1947, SC.
- 25 SP'den Hans Joachim Neupert'e mektup, 24 Eylül 1948, SC.
- 26 SP, "Family Reunion", *CP*, s. 301.
- 27 SP, "Sunday at the Mintons", *JP*, s. 318.
- 28 SP, "Among the Shadow Throngs", 1949, LL.
- 29 AP, *LH*, s. 35.
- 30 *Writer's Year Book*, 1952, s. 27.

- 31 "50 Girls and One Man", *Time*, 16 Mayıs 1949.
- 32 SP, "And Summer Will Not Come Again", *Seventeen*, Ağustos 1950.
- 33 *A.g.e.*
- 34 AP, *LH*, s. 36.
- 35 SP, "And Summer Will Not Come Again", *op. cit.*
- 36 *A.g.e.*
- 37 *JSP*, s. 124.
- 38 SP, günlük, 22 Temmuz 1949, LL.
- 39 *A.g.e.*
- 40 SP, yaz günlüğü, 30 Ağustos 1949, LL.
- 41 SP, günlük, 13 Kasım 1949, LL.
- 42 SP, günlük, 27 Kasım 1949, LL.
- 43 Bob Riedeman'dan AW'ye mektup, 3 Ağustos 2011.
- 44 SP, günlük, 13 Kasım 1949, LL; *LH*'de kısmen yayımlandı, s. 40.
- 45 Ruth W. Crawford'tan AP'ye mektup, 5 Ekim 1949, SC.
- 46 *A.g.e.*
- 47 SP, "America! America!", s. 55.
- 48 *A.g.e.*
- 49 "Bradford Announces Incoming Editors", *The Bradford*, 7 Haziran 1949, SC.
- 50 SP, "America! America!", *JP*, s. 54.
- 51 *A.g.e.*
- 52 Notes on Scholarship and Cooperative Houses, 1950, SC.
- 53 Mary E. Mensel'den AP ve SP'ye mektup, 21 Şubat 1950, SC.
- 54 Samuel M. Graves'ten Smith Öğrenci Kabul Bölümü'ne mektup, 27 Şubat 1950, Eğitim Ofisi, SC.
- 55 Wilbury Crockett'ten SC'ye mektup, SC.
- 56 Elizabeth Cannon Aldrich'ten Mary E. Mensel'e mektup, 3 Şubat 1950, SC.
- 57 SP, "America! America!", *JP*, s. 55.
- 58 Nietzsche, *Thus Spake Zarathustra*, çeviri Thomas Common, George Allen ve Unwin, Londra, 1932, s.72.

- 59 SP, *LH*, s. 40.
- 60 *A.g.e.*
- 61 Nietzsche, *Thus Spake Zarathustra*, *op. cit.*, s. 71.
- 62 SP'den Eddie Cohen'e mektup, 11 Ağustos 1950, LL.
- 63 Nietzsche, *Thus Spake Zarathustra*, *op. cit.*, s. 96.
- 64 SP, "Kindness", *CP*, s. 270.
- 65 Nietzsche, *Thus Spake Zarathustra*, *op. cit.*, s. 70.
- 66 Nietzsche, *Thus Spake Zarathustra*, *op. cit.*, s. 154.
- 67 Nietzsche, *Thus Spake Zarathustra*, *op. cit.*, s. 167.
- 68 Nietzsche, *Thus Spake Zarathustra*, *op. cit.*, s. 179.
- 69 Nietzsche, *Thus Spake Zarathustra*, *op. cit.*, s. 125.
- 70 Nietzsche, *Thus Spake Zarathustra*, *op. cit.*, s. 125-6.
- 71 Nietzsche, *Thus Spake Zarathustra*, *op. cit.*, s. 164.
- 72 SP, "Lady Lazarus", *CP*, s. 244.
- 73 Nietzsche, *Thus Spake Zarathustra*, *op. cit.*, s. 177.
- 74 SP'den Hans Joachim Neupert'e mektup, 2 Ocak 1950, SC.
- 75 *A.g.e.*
- 76 SP ve Perry Norton, "Youth's Plea for World Peace", *Christian Science Monitor*, 16 Mart 1950.
- 77 *A.g.e.*
- 78 *A.g.e.*
- 79 Perry Norton ile söyleşi, 25 Şubat 2011.
- 80 SP'den Hans Joachim Neupert'e mektup, 12 Ağustos 1950, SC.
- 81 Thomas Hardy, "The Man He Killed", http://allpoetry.com/poem/8442929-The_Man_He_Killed-by-Thomas_Hardy.
- 82 Thomas Mann, "The Making of the Magic Mountain", *Atlantic Monthly*, Cilt 191, Sayı 1, Ocak 1953.
- 83 Mann, *Buddenbrooks*, Vintage, Londra, 1999, s. 526-7.
- 84 SP, "The Invalid", LL.
- 85 SP, "The Ghost's Leavetaking", *CP*, s. 90.
- 86 SP, "Midnight Snow", LL.
- 87 SP'den OHP'ye mektup, 29 Kasım 1950, fakülte dosyası, , SC; yayım *LH*, s. 61.

88 SP'nin okul yılığı yazısı, SC.

89 SP, "Class Song", 1950, Wellesley 1950 Okul Yılığında yayımlandı, SC.

BÖLÜM DÖRT

1 SP, "The English Bike", LL.

2 JSP, s. 8.

3 JSP, s. 174.

4 JSP, s. 8.

5 JSP, s. 11.

6 A.g.e.

7 JSP, s. 10.

8 SP'nin "The Estonian" adlı öyküsü hakkında notlar, 30 Ekim 1951, LL.

9 SP'nin "The Latvian" adlı öyküsü hakkında notlar, 29 Şubat 1952, LL.

10 Helle, *op. cit.*

11 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 3 Ağustos 1950, LL.

12 SP biyografisi, Seventeen, Ağustos 1950.

13 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 3 Ağustos 1950, LL.

14 SP'den Eddie Cohen'e mektup, 6 Ağustos 1950, LL.

15 A.g.e.

16 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 8 Ağustos 1950, LL.

17 A.g.e.

18 A.g.e.

19 A.g.e.

20 SP'den Eddie Cohen'e mektup, 11 Ağustos 1950, LL.

21 JSP, s. 22.

22 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 17 Ağustos 1950, LL.

23 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 19 Ağustos 1950, LL.

24 A.g.e.

25 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 25 Ağustos 1950, LL.

26 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 17 Ağustos 1950, LL.

- 27 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 2 Eylül 1950, LL.
- 28 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 15 Eylül 1950, LL.
- 29 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 17 Aralık 1950, LL.
- 30 *JSP*, s. 14.
- 31 *JSP*, s. 13.
- 32 *JSP*, s. 14.
- 33 *JSP*, s. 14-15.
- 34 *JSP*, s. 18.
- 35 *JSP*, s. 19.
- 36 SP, "Den of Lions", *Seventeen*, Mayıs 1951.
- 37 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, Eylül 1950, LL.
- 38 *JSP*, s. 20.
- 39 John M. Greene, An Address at the Centennial of the Birth of Sophia Smith, 27 Mayıs 1896.
- 40 Mary Ellen Chase, "Smith College - A Definition", *Smith Review*, Güz 1952.
- 41 *A.g.e.*
- 42 SP'den AP'ye mektup, 26 Eylül 1950, LL.
- 43 SP'den OHP'ye mektup, 29 Kasım 1950, fakülte dosyası, SC; yayım *LH*, s. 61.
- 44 *A.g.e.*
- 45 *LH*, s. 45.
- 46 *LH*, s. 46.
- 47 *A.g.e.*
- 48 *LH* s. 48.
- 49 Ann Hayes ile söyleşi, 13 Mart 2011.
- 50 *LH*, s. 49.
- 51 Ann Hayes ile söyleşi, 13 Mart 2011.
- 52 *JSP*, s. 37.
- 53 *LH*, s. 50.
- 54 *A.g.e.*
- 55 *LH*, s. 53.

- 56 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 12 Ekim 1950, LL.
- 57 Bob Riedeman'dan AW'ye mektup, 3 Ağustos 2011.
- 58 *JSP*, s. 23.
- 59 Ann Hayes ile söyleşi, 13 Mart 2011.
- 60 *JSP*, s. 28.
- 61 Guy Wilbor ile söyleşi, 21 Şubat 2011.
- 62 *JSP*, s. 29.
- 63 *LH* s. 57.
- 64 SP, "Tea with Olive Higgins Prouty", SC.
- 65 *A.g.e.*
- 66 *Mademoiselle*, Ağustos 1955.
- 67 *LH*, s. 61.
- 68 *LH*, s. 59.
- 69 *LH*, s. 57-8.
- 70 *LH*, s. 61.
- 71 *LH*, s. 61-2.
- 72 OHP, *Now, Voyager*, ilk 1941'de yayımlandı, First Feminist Press, New York, 2004, s. 2.
- 73 OHP, *Now, Voyager*, s. 43.
- 74 OHP, s. 26-7.
- 75 *JSP*, s. 29.
- 76 *JSP*, s. 30.
- 77 *JSP*, s. 31.
- 78 OHP'den SP'ye mektup, 6 Aralık 1950, LL.
- 79 SP, "Tea with Olive Higgins Prouty", SC.
- 80 *A.g.e.*
- 81 *A.g.e.*
- 82 *LH*, s. 60.
- 83 *LH*, s. 65.
- 84 SP'den AP'ye mektup, 5 Mart 1951, LL.
- 85 *LH*, s. 67.
- 86 *A.g.e.*

- 87 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 5 Kasım 1950, LL.
- 88 *A.g.e.*
- 89 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 8 Aralık 1950, LL.
- 90 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 13 Aralık 1950, LL.

BÖLÜM BEŞ

- 1 AP'den Elizabeth Sigmund'a mektup, 18 Mayıs 1976, SC.
- 2 *JSP*, s. 35.
- 3 *JSP*, s. 34.
- 4 *LH*, s. 82.
- 5 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 28 Aralık 1951, LL.
- 6 *LH*, s. 64.
- 7 Ann Hayes ile söyleşi, 13 Mart 2011.
- 8 *JSP*, s. 33.
- 9 SP'den Ann Davidow'a mektup; 14 Eylül 1951 tarihli ancak muhtemelen 1951 başlarında kaleme alındı, SC.
- 10 *A.g.e.*
- 11 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 4 Ocak 1951, LL.
- 12 *JSP*, s. 32.
- 13 *JSP*, s.46.
- 14 *JSP*, s. 32.
- 15 *JSP*, s. 33.
- 16 *JSP*, s. 43.
- 17 *A.g.e.*
- 18 *JSP*, s. 44.
- 19 Marcia Stern'den AW'ye mektup, 28 Ağustos 2011.
- 20 *A.g.e.*
- 21 Marcia Brown Stern, 75. yıl sempozyumunda panel söyleşisi, Smith College, 26 Nisan 2008.

- 22 *A.g.e.*
- 23 SP'den Ann Davidow'a mektup, 14 Şubat 1951, SC.
- 24 Dick Norton'dan SP'ye mektup, 7 Şubat 1951, LL.
- 25 William B. Norton'dan EB'ye mektup, 15 Aralık 1973, Butscher Collection, SC.
- 26 *LH*, s. 66.
- 27 *A.g.e.*
- 28 SP, AP'ye tarih belirtilmemiş bir mektubunda, LL.
- 29 *JSP*, s. 48.
- 30 *JSP*, s. 49.
- 31 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 6 Mart 1951, LL.
- 32 SP'den Ann Davidow'a mektup, 17 Mart 1951, SC.
- 33 *BJ*, s. 61
- 34 Eleanor Blau, "Bell Jar - Jury is Told of Suffering", *New York Times*, 29 Ocak 1987.
- 35 Jane Anderson'ın tanıklığı, 4 Haziran 1985, JA, SC.
- 36 Jane Anderson'ın yeminli ifadesi, Cilt 3, 7 Mart 1986, JA, SC.
- 37 Jane Anderson'ın yeminli ifadesi, Cilt 2, 7 Mart 1986, JA, SC.
- 38 *A.g.e.*
- 39 Dick Norton'dan Jane Anderson'a mektup, 4 Ocak 1950, JA, SC.
- 40 Dick Norton'dan Jane Anderson'a mektup, 25 Nisan 1950, JA, SC.
- 41 "End of Derby Day", *Time*, 26 Mart 1951.
- 42 *A.g.e.*
- 43 Jane Anderson'ın yeminli ifadesi, Cilt 2, *op. cit.*
- 44 *A.g.e.*
- 45 *A.g.e.*
- 46 *A.g.e.*
- 47 *A.g.e.*
- 48 *A.g.e.*
- 49 *A.g.e.*
- 50 *A.g.e.*
- 51 SP'den Marcia Brown'a mektup, 25 Haziran 1951, SC.
- 52 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 19 Mart 1951, LL.

- 53 *A.g.e.*
54 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 11 Nisan 1951, LL.
55 SP'den AP'ye mektup, 15 Nisan 1951, LL.
56 Jane Anderson'ın yeminli ifadesi, Cilt 2, *op. cit.*
57 SP, "April 18", *CP*, s. 301.
58 *JSP*, s. 57.
59 SP, "April 18", *CP*, s. 301.
60 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 1 Mayıs 1951, LL.
61 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 3 Mayıs 1951, LL.
62 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 6 Mayıs 1951, LL.
63 *LH*, s. 69.
64 *A.g.e.*
65 SP'den Ann Davidow'a mektup, Mayıs veya Haziran 1951, SC.
66 *A.g.e.*
67 SP, günlük, Mart 1951, LL.
68 *JSP*, s. 63.
69 *JSP*, s. 64.
70 SP'den Marcia Brown'a mektup, 6 Haziran 1951, SC.
71 *A.g.e.*
72 *A.g.e.*
73 SP'den Marcia Brown'a mektup, Haziran 1951, SC.
74 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 19 Mayıs 1951, LL.
75 *JSP*, s. 63.
76 *JSP*, s. 64.
77 *JSP*, s. 58.
78 *JSP*, s. 64-5.
79 *JSP*, s. 79.
80 Frederic Mayo ile söyleşi, 15 Şubat 2011.
81 *LH*, s. 70.
82 *LH*, s. 72.
83 SP'den AP'ye mektup, 6 Temmuz 1951, LL.
84 *JSP*, s. 68.
85 SP, "The Babysitters", *CP*, s. 174.

- 86 *A.g.e.*
87 Frederic Mayo ile söyleşi, 15 Şubat 2011.
88 Mrs. Frederic Mayo'dan Smith Öğrenci Kabul Bölümü'ne mektup, 25 Mart 1952, SC.
89 Frederic Mayo ile söyleşi, 15 Şubat 2011.
90 *A.g.e.*
91 *JSP*, s. 71.
92 *A.g.e.*
93 Marcia Brown, günlükten alıntı, 24 Temmuz 1951, EB, SC.
94 SP'den Marcia Brown'a mektup, 3 Temmuz 1951, SC.
95 *JSP*, s. 76.
96 *A.g.e.*
97 Dick Norton'dan SP'ye mektup, 18 Temmuz 1951, LL.
98 *A.g.e.*
99 *JSP*, s. 77.
100 SP'den Ann Davidow'a mektup, 12 Eylül 1951, SC.
101 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 15 Eylül 1951, LL.
102 *A.g.e.*
103 *A.g.e.*
104 Dick Norton'dan SP'ye mektup, 26 Eylül 1951, LL.
105 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 26 Ekim 1951, LL
106 *BJ*, s. 1.
107 *BJ*, s. 71.
108 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 28 Aralık 1951, LL.
109 *A.g.e.*
110 SP'den Ann Davidow'a mektup, Ocak 1952, SC.

BÖLÜM ALTI

- 1 SP'den Marcia Stern'a mektup, 10 Eylül 1951, SC.
2 Maureen Buckley'in fakülte kimlik dosyası, SC.

- 3 *LH*, s. 75.
- 4 *A.g.e.*
- 5 *LH*, s. 76.
- 6 *LH*, s. 77.
- 7 *A.g.e.*
- 8 Constantine Sidamon-Eristoff ile söyleşi, 3 Mart 2011. (Aralık 2011'de öldü.)
- 9 *A.g.e.*
- 10 *LH*, s. 78.
- 11 *A.g.e.*
- 12 *LH*, s. 79.
- 13 *JSP*, s. 533.
- 14 *JSP*, s. 534.
- 15 *JSP*, s. 533.
- 16 SP'den AP'ye mektubunda AP'nin notu , 9 Aralık 1951, LL.
- 17 SP'den AP'ye mektup, 29 Ekim 1951, LL.
- 18 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 16 Ekim 1951, LL.
- 19 *JSP*, s. 534.
- 20 *LH*, s. 81.
- 21 Constantine Sidamon-Eristoff ile söyleşi, 3 Mart 2011.
- 22 *A.g.e.*
- 23 SP, "Sonnet: To Eva", *CP*, s. 304-5.
- 24 *A.g.e.*
- 25 *LH*, s. 82.
- 26 T. S. Eliot; Elizabeth Drew'un verdiği "20. Yüzyıl Edebiyatı" dersi hakkında, Plath'ın notlarından alıntı, SC.
- 27 SP'den AP'ye mektup, 14 Kasım 1951, LL.
- 28 Evelyn Page, SP'nin "Mary Ventura" adlı öyküsü hakkında notlarından, 14 Aralık 1951, LL.
- 29 Dick Norton'dan SP'ye mektup, 4 Ocak 1952, LL.
- 30 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 13 Şubat 1952, LL.
- 31 *A.g.e.*

- 32 SP'den AP'ye mektup, 4 Mart 1952.
- 33 "True Confessions" metni, *Writer's Year Book*, 1952, SP'nin dipnotlar eklediği nüshası, SC.
- 34 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 27 Şubat 1952, LL.
- 35 Sarah-Elizabeth Rodger, "A Corner of Your Own", *Writer's Year Book*, 1952, SP'nin nüshası, SC.
- 36 *LH*, s. 83.
- 37 SP'den Ann Davidow'a mektup, Ocak 1952, SC.
- 38 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 26 Mart 1952, LL.
- 39 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 11 Mayıs 1952, LL.
- 40 *A.g.e.*
- 41 *JSP*, s. 104.
- 42 *JSP*, s. 105.
- 43 *JSP*, s. 107.
- 44 *A.g.e.*
- 45 *A.g.e.*
- 46 *LH*, s. 84.
- 47 SP'nin profesörünün "Sunday at the Mintons" adlı öyküsüne yorumu, LL.
- 48 *LH*, s. 87.
- 49 *LH*, s. 86.
- 50 *LH*, s. 87.
- 51 SP'den AP'ye mektup, 14-15 Haziran 1952, LL.
- 52 *A.g.e.*
- 53 Jon Wilson, "Memories of Sylvia", *Neighborhood Times*, 30 Kasım 2003.
- 54 Ray Wunderlich ile söyleşiler, 13 Mart 2011, 26 Haziran 2011.
- 55 SP'den Marcia Brown'a mektup, 8 Temmuz 1952.
- 56 *A.g.e.*
- 57 Harold Strauss'tan SP'ye mektup, 26 Haziran 1952, LL.
- 58 *JSP*, s. 117-18.
- 59 *JSP*, s. 118.
- 60 *A.g.e.*
- 61 SP'den Marcia Brown'a mektup, 25 Temmuz 1952, SC.

- 62 *A.g.e.*
- 63 *LH*, s. 91.
- 64 *LH*, s. 92.
- 65 *A.g.e.*
- 66 *JSP*, s. 132.
- 67 *JSP*, s. 142.
- 68 *JSP*, s. 134.
- 69 *JSP*, s. 136.
- 70 *JSP*, s. 142.
- 71 Jim McNeely, günlük, 17 Temmuz 1952, Jim McNeely'nin izniyle.
- 72 *JSP*, s. 137.
- 73 Eddie Cohen ile söyleşi; *Rough Magic: A Biography of Sylvia Plath*'tan alındı, Paul Alexander, Penguin edisyonu, New York, 1992, s. 90.
- 74 *A.g.e.*
- 75 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 15 Aralık 1952, LL.
- 76 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 24 Eylül 1952, LL.
- 77 *A.g.e.*
- 78 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 25 Kasım 1952, LL
- 79 *A.g.e.*
- 80 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 15 Aralık 1952, LL.

BÖLÜM YEDİ

- 1 SP'den AP'ye mektup, 25 Eylül 1952, LL.
- 2 Janet Rosenberg ile söyleşi, 6 Şubat 2011.
- 3 *A.g.e.*
- 4 *LH*, s. 95.
- 5 Janet Rosenberg ile söyleşi, 6 Şubat 2011.
- 6 *A.g.e.*
- 7 *JSP*, s. 144.
- 8 *A.g.e.*

- 9 Dick Norton'dan SP'ye mektup, 23 Ekim 1952, LL.
- 10 *JSP*, s. 149
- 11 *A.g.e.*
- 12 *JSP*, s. 150.
- 13 *JSP*, s. 151.
- 14 Janet Rosenberg ile söyleşi, 6 Şubat 2011.
- 15 Anne Stevenson, "Writing as a Woman", *Women Writing and Writing About Women*, ed. Mary Jacobus, Croom Helm, Londra, 1979, s. 160.
- 16 *JSP*, s. 151.
- 17 *A.g.e.*
- 18 Dick Norton'dan SP'ye mektup, 14 Kasım 1952, LL.
- 19 *LH*, s. 97.
- 20 Dick Norton'dan SP'ye mektup, 14 Kasım 1952, LL.
- 21 *JSP*, s. 152.
- 22 *A.g.e.*
- 23 *LH*, s. 100.
- 24 *A.g.e.*
- 25 *LH*, s. 101.
- 26 *BJ*, s. 101.
- 27 *BJ*, s. 102.
- 28 *JSP*, s. 154.
- 29 *JSP*, s. 155.
- 30 *LH*, s. 102.
- 31 *JSP*, s. 159.
- 32 SP'den AP'ye mektup, 16 Ocak 1953.
- 33 *JSP*, s. 159.
- 34 *JSF*, s. 160.
- 35 *JSP*, s. 161.
- 36 *JSP*, s. 162.
- 37 *A.g.e.*
- 38 *JSP*, s. 163.

- 39 SP, "Dialogue", 19 Ocak 1953, LL.
- 40 *A.g.e.*
- 41 *A.g.e.*
- 42 Robert Gorham Davis, SP'nin "Dialogue"u üzerine eleştirisi, Ocak 1953.
- 43 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 26 Ocak 1953, LL.
- 44 *A.g.e.*
- 45 Dick Norton, "Individualism and Sylvia Plath: An Analysis and Synthesis", SC.
- 46 *A.g.e.*
- 47 *A.g.e.*
- 48 Virginia Woolf, "Final Section (III)", *To the Lighthouse*, Grafton Books, Londra, 1977, s. 140.
- 49 SP'den AP'ye mektup, 28 Şubat 1953, LL.
- 50 *LH*, s. 104.
- 51 SP'den AP'ye mektup, 30 Nisan - 1 Mayıs 1953, LL.
- 52 Freud, *op. cit.*, s. 25, SC.
- 53 Freud, *op. cit.*, s. 298.
- 54 SP; W. H. Auden'in *The Collected Poetry*, Random House, New York, 1945, SP'nin kendi nüshasındaki dipnotlar, SC.
- 55 SP, dipnotlar, Auden, *op. cit.*
- 56 *DS*.
- 57 Janet Rosenberg ile söyleşi, 6 Şubat 2011.
- 58 Auden, "The Composer", *Collected Shorter Poems 1927-1957*, Faber & Faber, Londra, 1969, s. 125.
- 59 *DS*.
- 60 SP'den AP'ye mektup, 10 Şubat 1953, LL.
- 61 *DS*.
- 62 *JSP*, s. 175.
- 63 *JSP*, s. 176.
- 64 SP'den AP'ye mektup, 23 Şubat 1953.
- 65 SP, "Mad Girl's Love Song"
- 66 OHP'den SP'ye mektup, 29 Mayıs 1953, LL.
- 67 The New Yorker'dan SP'ye mektup, *LH*'den alıntı, s. 106.

- 68 Russell Lynes'tan SP'ye mektup; SP'den AP'ye mektubundan alıntı, 25 Nisan 1953, LL.
- 69 *A.g.e.*
- 70 "A Short, Short History of *Mademoiselle*", LL.
- 71 *A.g.e.*
- 72 SP, *Mademoiselle*'in eleştirisi, Ağustos 1952, LL.
- 73 Paul Woodring, "So You're a Brain", *Mademoiselle*, Ağustos 1952.
- 74 William H. Young, Nancy K. Young, *The 1950s: American Popular Culture Through History*, Greenwood Press, Westport, CT, 2004, s. 11-12.
- 75 Jane Davison, *The Fall of a Doll's House: Three Generations of American Women and the Houses They Lived In*, Holt, Rinehart and Winston, NY, 1980, s. 161.
- 76 Davison, *op. cit.*, s. 164-165.
- 77 J. D. McCarthy, ed. *Ogden Nash, Dorothy Parker, and Phyllis McGinley*, Random House, New York, 2003, s. 43.
- 78 *LH*, s. 157.
- 79 Alex Witchel, "After 'The Bell Jar', Life Went On", *New York Times*, 22 Haziran 2003.
- 80 Marybeth Little'dan SP'ye mektup, 5 Mayıs 1953, LL.
- 81 *Mademoiselle*'den SP'ye mektup, 28 Mayıs 1953, LL.
- 82 SP, "I Lied for Love", LL.
- 83 *A.g.e.*
- 84 *LH*, s. 112.
- 85 *A.g.e.*
- 86 *LH*, s. 114.
- 87 *LH*, s. 113.

BÖLÜM SEKİZ

- 1 Laurie Wooschlager ile söyleşi, 14 Mart 2011.
- 2 SP'den AP'ye mektup, 4 Haziran 1953, LL.

- 3 Witchel, *op. cit.*
- 4 Michael Callahan, "Sorority on E. 63rd St.", *Vanity Fair*, Nisan 2010.
- 5 SP'den AP'ye mektup, 8 Haziran 1953, LL.
- 6 *BJ*, s. 4.
- 7 *Mademoiselle*'den SP'ye mektup, 28 Mayıs 1953, LL.
- 8 Betsy Blackwell, "Former Magazine Editor Dies", *Los Angeles Times*, 18 Şubat 1985.
- 9 *A.g.e.*
- 10 Madelyn Mathers, "Guest Editor-in-Chief Letter", *Mademoiselle*, Ağustos 1953.
- 11 Laurie Wooschlager ile söyleşi, 14 Mart 2011.
- 12 *Mademoiselle*'den SP'ye mektup, 28 Mayıs 1953, LL.
- 13 *BJ*, s. 105-106.
- 14 *LH*, s. 116.
- 15 Herry O. Teltscher'in SP'nin elyazısı analizi, *Mademoiselle*, 3 Haziran 1953, LL.
- 16 Cyrilly Abels, *Mademoiselle*, Eylül 1971.
- 17 Janet Rafferty'den AW'ye mektup, 20 Nisan 2011.
- 18 *LH*, s. 116.
- 19 *BJ*, s. 6.
- 20 Janet Rafferty'den AW'ye mektup, 20 Nisan 2011.
- 21 Ann Burnside Love ile söyleşi, 13 Mart 2011.
- 22 *BJ*, s. 28.
- 23 Ann Burnside Love, "The Legend of Plath, The Scent of Roses", *Washington Post*, 29 Nisan 1979.
- 24 SP, "Mille's Last Word on College, '53", *Mademoiselle*, Ağustos 1953.
- 25 *BJ*, s. 2.
- 26 *BJ*, s. 3.
- 27 Burnside Love, "The Legend of Plath, The Scent of Roses", *op. cit.*
- 28 Ann Burnside Love ile söyleşi, 13 Mart 2011.
- 29 Profesör Melvin Woody ile söyleşi, 18 Nisan 2011.
- 30 *LH*, s. 120, D. H. Lawrence'dan alıntı, *Women in Love*.

- 31 *LH*, s. 117.
- 32 Janet Rafferty'den AW'ye mektup, 20 Nisan 2011.
- 33 *JSP*, s. 542.
- 34 *BJ*, s. 1.
- 35 *LH*, s. 120.
- 36 *BJ*, s. 77.
- 37 *BJ*, s. 86.
- 38 Igor Kamiloff'tan AW'ye mektup, 14 Şubat 2011.
- 39 *JSP*, s. 187.
- 40 *LH*, s. 120.
- 41 *JSP*, s. 187.
- 42 *BJ*, s. 111.
- 43 *BJ*, s. 113.
- 44 Ann Burnside Love ile söyleşi, 13 Mart 2011.
- 45 Burnside Love, "The Legend of Plath, The Scent of Roses", *op. cit.*
- 46 Ray Wunderlich ile söyleşi, 23 Nisan 2011.
- 47 Wilbury Crockett, *Voices and Visions*, *op. cit.*
- 48 Mary Ellen Chase'ten SP'ye mektup, 25 Temmuz 1953, LL.
- 49 *LH*, s. 123.
- 50 *A.g.e.*
- 51 *A.g.e.*
- 52 AP'den Marcia Brown'a mektup, 23 Temmuz 1953, SC.
- 53 Peter Aldrich ile söyleşi, 31 Ocak 2011.
- 54 *JSP*, s. 543.
- 55 *JSP*, s. 545.
- 56 *DS*.
- 57 *JSP*, s. 186.
- 58 SP, "Tongues of Stone", *JP*, s. 277.
- 59 SP'den Gordon Lameyer'a mektup, 18 Ağustos 1953, *DS*, LL.
- 60 *LH*, s. 123-4.
- 61 *LH*, s. 124.
- 62 *A.g.e.*

- 63 *A.g.e.*
- 64 Silvia B. Sutton, *Crossroads in Psychiatry: A History of the McLean Hospital*, American Psychiatric Press, Washington DC, 1986, s. 246.
- 65 SP'den Gordon Lameyer'a mektup, 23 Temmuz 1953, LL.
- 66 *DS*.
- 67 *A.g.e.*
- 68 *A.g.e.*
- 69 Peter Aldrich ile söyleşi, 31 Ocak 2011.
- 70 *DS*.
- 71 AP'den Leonard Sanazaro'ya mektup, 4 Mayıs 1982, Cruickshank Collection.
- 72 AP, Elizabeth Hardwick hakkında notlar, tarih belirsiz, SC.
- 73 AP'den OHP'ye mektup, 29 Ağustos 1953, LL.
- 74 SP, 1953 takvimi, LL.
- 75 AP'den OHP'ye mektup, 29 Ağustos 1953, LL.
- 76 *LH*, s. 133.
- 77 Profesör Melvin Woody ile söyleşi, 18 Nisan 2011.
- 78 Profesör Woody'den AW'ye mektup, 8 Mayıs 2012.
- 79 *BJ*, s. 164.
- 80 *DS*.
- 81 Profesör Melvin Woody ile söyleşi, 18 Nisan 2011.
- 82 *JSP*, s. 269.
- 83 *BJ*, s. 179.
- 84 *LH*, s. 125.
- 85 *A.g.e.*
- 86 "Police, Boy Scouts Hunt Missing Student", *Boston Evening Globe*, 25 Ağustos 1953.
- 87 Peter Aldrich ile söyleşi, 31 Ocak 2011.
- 88 "Day-Long Search Fails to Find Smith Student", *Boston Daily Globe*, 26 Ağustos 1953.
- 89 *LH*, s. 125.
- 90 *A.g.e.*

- 91 Elinor Friedman Klein ile söyleşi, 19 Şubat 2011.
- 92 Richard Larschan ile söyleşi, 16 Şubat 2011.
- 93 *LH*, s. 125.
- 94 *DS*.
- 95 AP'den OHP'ye mektup, 29 Ağustos 1953, LL.
- 96 Gordon Lameyer'dan SP'ye mektup, 30 Ağustos 1953, LL.
- 97 Erich Lindemann, "Symptomatology and Management of Acute Grief", *American Journal of Psychiatry*, 1944.
- 98 SP, "Daddy", *CP*, s. 224.
- 99 AP'den OHP'ye mektup, kenar notları, 29 Ağustos 1953, LL.
- 100 AP'den OHP'ye mektup, 29 Ağustos 1953, LL.
- 101 *A.g.e.*
- 102 *A.g.e.*
- 103 OHP'den AP'ye mektup, 2 Eylül 1953, LL.
- 104 Sutton, s. 251.
- 105 *A.g.e.*
- 106 Alex Beam tarafından kaydedilen Ruth Tiffany Barnhouse Beuscher ile söyleşi, 9 Ağustos 1997, SC.
- 107 Sutton, s. 251.
- 108 Sutton, s. 256.
- 109 Sutton, s. 257
- 110 Alex Beam tarafından alıntılanan Franklin Wood, Public Affairs, *Gracefully Insane: The Rise and Fall of America's Premier Mental Hospital*, Perseus Books Group, Cambridge, MA, 2001, s. 120.
- 111 Alex Beam'in kaydettiği Ruth Tiffany Barnhouse Beuscher ile söyleşi, *op. cit.*
- 112 Jane Anderson'ın tanıklığı, Cilt 2, JA evrakları, SC.
- 113 *BJ*, s. 197.
- 114 Karen Maroda, "Sylvia and Ruth", *Salon*, 29 Kasım 2004.
- 115 *A.g.e.*
- 116 *BJ*, s. 203.
- 117 *BJ*, s. 204.

- 118 Nancy Hunter Steiner, *A Closer Look at Ariel: A Memory of Sylvia Plath*, Faber & Faber, Londra, 1974, s. 21.
- 119 OHP'den Ruth Beuscher'e mektup, 14 Ekim 1953, LL.
- 120 OHP'den Dr William Terhune'a mektup, tarihi belirsiz, LL.
- 121 AP'den Judith Kroll'a mektup, 1 Aralık 1978, SC.
- 122 *A.g.e.*
- 123 OHP'den Dr William Terhune'a mektup, tarihi belirsiz, LL.
- 124 OHP'den AP'ye mektup, 18 Kasım 1953, LL.
- 125 *JSP*, s. 429.
- 126 Maroda, *op. cit.*
- 127 OHP'den AP'ye kurşunkalemle not; Erich Lindemann'a bir mektubunun kopyasına eklenmiş, 21 Kasım 1953, LL.
- 128 OHP'den AP'ye mektup, 27 Kasım 1953, LL.
- 129 *A.g.e.*
- 130 OHP'den SP'ye mektup, 10 Aralık 1954, LL.
- 131 OHP'den Erich Lindemann'a mektup, 21 Kasım 1953, LL.
- 132 Alex Beam'ın kaydettiği Ruth Tiffany Barnhouse Beuscher ile söyleşi, *op. cit.*
- 133 *BJ*, s. 226.
- 134 *BJ*, s. 227.
- 135 Alex Beam'ın kaydettiği Ruth Tiffany Barnhouse Beuscher ile söyleşi, *op. cit.*
- 136 Jane Anderson'ın tanıklığı, Cilt 2, JA evrakları, SC.
- 137 *A.g.e.*
- 138 Francis de Marneffe'nin yeminli ifadesi, 2 Nisan 1986, JA evrakları, Kutu 3, SC.
- 139 *A.g.e.*
- 140 *BJ*, s. 211.
- 141 Jane Anderson'ın tanıklığı, JA evrakları, Kutu 2, SC.
- 142 *A.g.e.*
- 143 Jane Anderson'ın tanıklığı,, JA evrakları, Cilt 1, SC.
- 144 *A.g.e.*
- 145 *A.g.e.*
- 146 *BJ*, s. 252.

- 147 Francis de Marneffe'in yeminli ifadesi, 2 Nisan 1986, JA evrakları, Kutu 3, SC.
- 148 Alex Beam'in kaydettiği Ruth Tiffany Barnhouse Beuscher ile söyleşi, *op. cit.*
- 149 Franklin Wood'tan OHP'ye mektup, 25 Kasım 1953; *Rough Magic*'te alındı, Paul Alexander, s. 133.
- 150 SP'den Gordon Lameyer'a mektup, 25 Aralık 1953, LL.
- 151 *A.g.e.*
- 152 Fakülte Toplantıları Notları, 27 Ocak 1954, Eğitim Ofisi, SC.
- 153 Francis de Marneffe'in yeminli ifadesi, 2 Nisan 1986, JA evrakları, Kutu 3, SC.
- 154 Philip McCurdy ile söyleşi, 9 Şubat 2011.
- 155 Philip McCurdy'den EB'ye mektup, 26 Şubat 1973, EB Collection, SC.
- 156 Philip McCurdy ile söyleşi, 9 Şubat 2011.
- 157 Philip McCurdy'den EB'ye mektup, 11 Şubat 1975, EB Collection, SC.
- 158 Alex Beam'in kaydettiği Ruth Tiffany Barnhouse Beuscher ile söyleşi, *op. cit.*

BÖLÜM DOKUZ

- 1 SP'den Phil McCurdy'ye mektup, 4 Şubat 1954, SC.
- 2 Estella Kelsey, "I remember Sylvia Plath", Alma Kelsey Rhodes'un izniyle, SC.
- 3 OHP'den SP'ye mektup, 9 Şubat 1954, LL.
- 4 *A.g.e.*
- 5 *A.g.e.*
- 6 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 15.
- 7 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 15-16.
- 8 Nancy Hunter Steiner, s. 16.
- 9 *DS.*
- 10 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 17.
- 11 *A.g.e.*

- 12 *A.g.e.*
- 13 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 31.
- 14 Nancy Hunter Steiner, s. 18.
- 15 Helle, *op. cit.*
- 16 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 49.
- 17 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 50-1.
- 18 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 13.
- 19 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 17.
- 20 AP, Sylvia'nin kazandığı eğitim bursu hakkında notlar, tarih belirsiz, SC.
- 21 George Gibian'dan EB'ye mektup, 20 Ekim 1972, EB Collection, SC.
- 22 SP'den Jane Anderson'a mektup, 25 Şubat 1954, JA Collection, SC.
- 23 *A.g.e.*
- 24 Elinor Friedman Klein ile söyleşi, 19 Şubat 2011.
- 25 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 21.
- 26 SP, "The Devil's Advocate", 24 Mart 1954, LL.
- 27 Fyodor Dostoevsky, *The Brothers Karamazov*, çeviri Constance Garrett, J. M. Dent, Londra, 1957, Cilt 2, s. 296.
- 28 Gordon Lameyer'dan SP'ye mektup, 4 Mart 1954, DS, LL.
- 29 SP'den Gordon Lameyer'a mektup, 6 Şubat 1954, DS, LL:
- 30 SP, "A Sorcerer Bids Farewell to Seem", *CP*, s. 324.
- 31 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 19-20.
- 32 Elinor Friedman Klein ile söyleşi, 19 Şubat 2011.
- 33 SP'den AP'ye mektup, 5 Mart 1954, LL.
- 34 SP'den Jane Anderson'a mektup, 25 Şubat 1954, JA Collection, SC.
- 35 Mary Derr Knox ile söyleşi, 5 Şubat 2011.
- 36 Tom Derr ile söyleşi, 4 Şubat 2011.
- 37 Tom Derr'den Mary Derr'e mektup, 15 Nisan 1954, Mary Derr Knox ve Tom Derr'ün izniyle.
- 38 Janet Rosenberg ile söyleşi, 6 Şubat 2011.
- 39 *A.g.e.*
- 40 *A.g.e.*

- 41 Profesör Melvin Woody ile söyleşi, 18 Nisan 2011.
- 42 *LH*, s. 137.
- 43 Eddie Cohen'den SP'ye mektup, 28 Nisan 1954, LL.
- 44 *A.g.e.*
- 45 "Bitter Fame" hakkında yayımlanan bir eleştiri üzerine Eddie Cohen'in *New York Times*'a mektubu, 8 Ekim 1989.
- 46 SP'den Gordon Lameyer'a mektup, 6 Nisan 1954, DS, LL.
- 47 *A.g.e.*
- 48 SP'den Philip McCurdy'ye mektup, 26 Nisan 1954, SC.
- 49 Richard Sassoon'dan SP mektup, 20 Nisan 1954, LL.
- 50 Profesör Melvin Woody ile söyleşi, 18 Nisan 2011.
- 51 Richard Sassoon'dan SP'ye mektup, tam tarih bilinmiyor Nisan/Mayıs 1954, LL.
- 52 *A.g.e.*
- 53 *A.g.e.*
- 54 *A.g.e.*
- 55 Richard Sassoon'dan SP'ye mektup, 3 Mayıs 1954, LL.
- 56 Richard Sassoon'dan SP'ye mektup, tam tarih bilinmiyor Nisan/Mayıs 1954, LL.
- 57 Estella Kelsey, *op. cit.*
- 58 SP'den Philip McCurdy'ye mektup, 28 Nisan 1954, SC.
- 59 *A.g.e.*
- 60 Profesör Melvin Woody ile söyleşi, 18 Nisan 2011.
- 61 Richard Sassoon'dan SP'ye mektup, 28 Nisan 1954, LL.
- 62 SP'den Gordon Lameyer'a mektup, 3 Mayıs 1954, LL.
- 63 *LH*, s. 137.
- 64 Richard Sassoon'dan SP'ye mektup, tam tarih bilinmiyor Nisan/Mayıs 1954, LL.
- 65 Richard Sassoon'dan SP'ye mektup, 11 Mayıs 1954, LL.
- 66 *LH*, s. 138.
- 67 Mary Mensel'dan OHP'ye mektup, 29 Nisan 1954, LL.
- 68 SP'den AP'ye mektup, 18 Mayıs 1954, LL.

- 69 *A.g.e.*
- 70 SP'den Gordon Larneyer'a mektup, tam tarih bilinmiyor fakat Haziran başı 1954, LL.
- 71 *A.g.e.*
- 72 DS.
- 73 JSP, s. 513.
- 74 LH, s. 138.
- 75 DS.
- 76 SP'den Philip McCurdy'ye mektup, 15 Nisan 1954, SC.
- 77 DS.
- 78 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 33.
- 79 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 34.
- 80 *A.g.e.*
- 81 BJ, s. 237.
- 82 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 36.
- 83 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 37.
- 84 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 39.
- 85 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 42.
- 86 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 43.
- 87 DS.
- 88 BJ, s. 240.
- 89 DS.
- 90 *A.g.e.*
- 91 SP, "Lady Lazarus", CP, s. 246.
- 92 JSP, s. 447.
- 93 Olwyn Hughes'tan AW'ye mektup, 29 Mart 2011 damgalı.
- 94 SP, "Berck-Plage", CP, s. 197.
- 95 SP, "Little Fugue", CP, s. 188.
- 96 SP, "Electra on Azalea Path", CP, s. 116.
- 97 SP, "Electra on Azalea Path", CP, s. 117.
- 98 SP, "The Colossus", CP, s. 129.

- 99 *JSP*, s. 163.
100 *JSP*, s. 182.
101 SP, "Platinum Summer", LL.
102 *A.g.e.*
103 SP'den Gordon Lameyer'a mektup, tam tarih bilinmiyor 1954 yazına ait, LL.
104 *DS*.
105 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 48.
106 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 49.
107 Nancy Hunter Steiner, *op. c4.*, s. 51.
108 *DS*.

BÖLÜM ON

- 1 SP, "20th Century", Miss Drew ders notları, English 211, SC.
2 *LH*, s. 148.
3 *JSP*, s. 103.
4 *JSP*, s. 166.
5 *JSP*, s. 147.
6 Mary Ellen Chase, SP için referans, 15 Aralık 1954, Eğitim Ofisi, SC.
7 Elizabeth Drew, SP için referans, 14 Aralık 1954, Eğitim Ofisi, SC.
8 George Gibian, SP için referans, 6 Ocak 1955, Eğitim Ofisi, SC.
9 Newton Arvin, SP için referans, 14 Aralık 1954, Eğitim Ofisi, SC.
10 Estella Kelsey, SP için referans, 18 Ocak 1955, Eğitim Ofisi, SC.
11 Ruth Beuscher, SP için referans, tam tarih bilinmiyor 1954 sonu 1955 başı arası yazılmış, Eğitim Ofisi, SC.
12 Maroda, *op. cit.*
13 *LH*, s. 141.
14 *LH*, s. 148.
15 SP'den Gordon Lameyer'a mektup, tam tarih bilinmiyor ancak 1954 Eylül sonu yazılmış, LL.

- 16 *LH*, s. 144.
- 17 *LH*, s. 147.
- 18 SP, "The Neilson Professor", *Smith Alumnae Quarterly*, Cilt XLVI, Güz 1954, Sayı 1, SC.
- 19 Elinor Friedman Klein ile söyleşi, 19 Şubat 2011.
- 20 Alfred Kazin'den EB'ye mektup, 13 Ekim 1972, SC.
- 21 *LH*, s. 147.
- 22 *A.g.e.*
- 23 SP'nin "The Day Mr. Prescott Died" adlı öyküsü hakkında Kazin'in notları, 6 Ocak 1955, LL.
- 24 Alfred Kazin, SP için referans, 6 Ocak 1955, Eğitim Ofisi, SC.
- 25 Elinor Friedman Klein ile söyleşi, 19 Şubat 2011.
- 26 Elinor Klein, "A Friend Recalls Sylvia Plath", *Glamour*, Kasım 1966.
- 27 *A.g.e.*
- 28 Elinor Friedman Klein ile söyleşi, 19 Şubat 2011.
- 29 Klein, *op. cit.*
- 30 Elinor Friedman Klein ile söyleşi, 19 Şubat 2011.
- 31 Dostoevsky, "The Double", çeviri Constance Garrett, *The Eternal Husband and Other Stories*, William Heinemann, Londra, 1917, s. 37.
- 32 Dostoevsky, "The Double", *op. cit.*, s. 33.
- 33 Dostoevsky, "The Double", *op. cit.*, s. 37.
- 34 Janko Lavrin, *Dostoevsky: A Study*; SP'nin "The Magic Mirror" başlıklı tezinde alıntı, LL.
- 35 Dostoevsky, "The Double", *op. cit.*, s. 87.
- 36 Dostoevsky, "The Double", *op. cit.*, s. 130.
- 37 *JSP*, s. 155.
- 38 Dostoevsky, "The Double", *op. cit.*, s. 121.
- 39 Dostoevsky, "The Double", *op. cit.*, s. 135.
- 40 Marc Slonim, *Karamazov'a giriş*, The Modern Library, New York, 1950, s. vii.
- 41 Dostoevsky, *Karamazov*, Cilt 2, *op. cit.* s. 296.
- 42 Dostoevsky, *Karamazov*, Cilt 1, *op. cit.* s. 10.

- 43 Dostoevsky, *Karamazov*, Cilt 2, *op. cit.* s. 266.
- 44 SP'nin *Karamazov* nüshasındaki kenar notlar, SC.
- 45 Dostoevsky, *Karamazov*, Cilt 2, *op. cit.* s. 347.
- 46 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 21.
- 47 SP'den Gordon Lameyer'a mektup, tam tarih bilinmiyor 1954 sonu 1955 başı arası, LL.
- 48 OHP'den SP'ye mektup, 10 Aralık 1954, LL.
- 49 *LH*, s. 146.
- 50 Alfred Kazin'in Dostoyevski'nin *A Raw Youth*'una girişi; SP'nin "The Magic Mirror" tezinden alıntı, LL.
- 51 Richard Sassoon'dan SP'ye mektup, tam tarih bilinmiyor muhtemelen 1954 Ekim ortaları, LL.
- 52 Gordon Lameyer'dan SP'ye mektup, tam tarih bilinmiyor 1954 sonlarında yazılmış, LL.
- 53 Richard Sassoon'dan SP'ye mektup, tam tarih bilinmiyor 1954 sonlarında yazılmış, LL.
- 54 *A.g.e.*
- 55 *DS*.
- 56 Richard Sassoon'dan SP'ye mektup, tam tarih bilinmiyor 1954 sonlarında yazılmış, LL
- 57 Richard Sassoon'dan SP'ye mektup, 18 Aralık 1954, LL.
- 58 Gordon Lameyer'dan SP'ye mektup, 31 Ocak 1955, LL.
- 59 SP'den Jon Rosenthal'e mektup, 13 Aralık 1954, SC.
- 60 AP'den SP'ye mektup, 13 Kasım 1954, SC.
- 61 SP'den AP'ye mektup, 10 Şubat 1955, 11 Şubat 1955 tarihli mektuptan alıntı, *LH*, s. 161-3.
- 62 Woodrow Wilson Fellowship'ten SP'ye mektup, 26 Ocak 1955, SC.
- 63 *LH*, s. 152.
- 64 *A.g.e.*
- 65 *A.g.e.*
- 66 *LH*, s. 154.
- 67 *LH*, s. 163.

- 68 OHP'den SP'ye mektup, 16 Ekim 1954, LL.
- 69 SP'nin notları, "The Novelist and the Unknown", Mart 1955, SC.
- 70 DS.
- 71 SP, "Spinster", CP, s. 49.
- 72 Elinor Friedman Klein ile söyleşi, 19 Şubat 2011.
- 73 DS.
- 74 LH, s. 169.
- 75 LH, s. 168.
- 76 Marianne Moore, *Collected Poems* adlı kitabının SP'ye ait örneğine imza yazısında, 16 Nisan 1955, SC.
- 77 Edward Weeks'ten SP'ye mektup, Nisan 1955, LL.
- 78 LH, s. 171.
- 79 A.g.e.
- 80 LH, s. 176.
- 81 LH, s. 172.
- 82 LH, s. 175.
- 83 A.g.e.
- 84 Alfred Kazin'den SP'ye mektup, 22 Mayıs 1955, LL.
- 85 Richard Sassoon'dan SP'ye mektup, 23 Mayıs 1955, LL.
- 86 A.g.e.
- 87 Clarissa Roche, "Sylvia Plath: Vignettes from England", *Sylvia Plath: The Woman and the Work*, ed. Edward Butscher, Dodd, Mead & Company, New York, 1977, s. 88.
- 88 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 53.
- 89 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 54.
- 90 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 55.
- 91 Sylvia Scully ile söyleşi, 10 Şubat 2012.
- 92 SP'den Lynne Lawner'a mektup, 8 Haziran 1955, SC.
- 93 Nancy Hunter Steiner, *op. cit.*, s. 57.
- 94 LH, s. 176.
- 95 OHP'den mektup, 4 Mayıs 1955, LL.
- 96 Gordon Lameyer'dan SP'ye mektup, 3 Haziran 1955, LL.

- 97 SP'den Warren Plath'a mektup, 6 Temmuz 1955, LL.
- 98 Richard Sassoon'dan SP mektup, 25 Haziran 1955, LL.
- 99 Richard Sassoon'dan SP mektup, 9 Ağustos 1955, LL.
- 100 *LH*, s. 176-7.
- 101 Richard Sassoon'dan SP'ye mektup, 1 Ağustos 1955, LL.
- 102 Peter Davison, *Half Remembered: A Personal History*, Story Line Press, 1991, s. 170
- 103 Richard Sassoon'dan AW'ye mektup, 13 Haziran 2011.
- 104 Richard Sassoon'dan SP'ye mektup, 8 Ağustos 1955, LL.
- 105 Richard Sassoon'dan SP'ye mektup, 9 Ağustos 1955, LL.
- 106 *Age*.
- 107 Davison, *op. cit.*, s. 170.
- 108 Davison, s. 171.
- 109 Davison, *One of the Dangerous Trades: Essays on the Work and Workings of Poetry*, University of Michigan Press, Ann Arbor, 1991, s. 207.
- 110 Davison, *The Heroine*, 1970-72, EB, SC.
- 111 SP'den AP'ye kartpostal, 30 Ağustos 1955, LL.
- 112 SP'den Gordon Lameyer'a mektup, 25 Ağustos 1955, LL.
- 113 OHP'den SP'ye mektup, 12 Eylül 1955, LL.

BÖLÜM ON BİR

- 1 *LH*, s. 182.
- 2 *Age*.
- 3 *LH*, s. 182-3.
- 4 SP, "Leaves from a Cambridge Notebook", *Christian Science Monitor*, 5 Mart 1956.
- 5 SP'den Marcia Brown'a mektup, Aralık 1955, SC.
- 6 Jane Baltzell Kopp, "Gone, Very Gone Youth: Sylvia Plath at Cambridge", 1955-1957, *Sylvia Plath: The Woman and the Work*, *op. cit.*, s. 59.

- 7 *LH*, s. 186.
- 8 Dorothea Krook, "Recollections of Sylvia Plath", Temmuz 1974; *Sylvia Plath: The Woman and the Work*'te yayımlandı, *op. cit.*, s. 47.
- 9 Klein, *op. cit.*
- 10 Janet Rosenberg ile söyleşi, 6 Şubat 2011.
- 11 Al Strangeways, "The Boot in the Face: The Problem of the Holocaust in the Poetry of Sylvia Plath", *Contemporary Literature*, Cilt XXXVII, Sayı 3, Güz 1996.
- 12 *LH*, s. 36.
- 13 *LH*, s. 201.
- 14 George Steiner, Strangeways tarafından alıntı, *op. cit.*
- 15 BBC radyoda okumak için hazırlık, notlar, *CP*, s. 293.
- 16 *LH*, s. 317.
- 17 Krook, s. 48.
- 18 Krook, s. 47.
- 19 *LH*, s. 190.
- 20 *LH*, s. 189.
- 21 *LH*, s. 194.
- 22 *LH*, s. 196.
- 23 Jane Baltzell Kopp ile söyleşi, 5 Şubat 2011.
- 24 Baltzell Kopp, *op. cit.*, s. 60.
- 25 Baltzell Kopp, *op. cit.*, s. 61
- 26 Mallory Wober ile söyleşi, 5 Nisan 2011.
- 27 *A.g.e.*
- 28 *LH*, s. 194.
- 29 Nat LaMar ile söyleşi, 18 Şubat 2011.
- 30 *JSP*, s. 191.
- 31 *JSP*, s. 193.
- 32 *JSP*, s. 194.
- 33 *LH*, s. 202.
- 34 *LH*, s. 195.
- 35 SP'den Gordon Lameyer'a mektup, tam tarih bilinmiyor ancak 1955 sonları, LL.

- 36 SP, "Whiteness I Remember", *CP*, s. 102.
- 37 *JSP*, s. 403.
- 38 SP, "Ariel", *CP*, s. 239-40.
- 39 Baltzell Kopp, *op. cit.*, s. 66-7.
- 40 Jane Baltzell Kopp ile söyleşi, 5 Şubat 2011.
- 41 Baltzell Kopp, *op. cit.*, s. 67.
- 42 *JSP*, s. 547-8.
- 43 *JSP*, s. 548.
- 44 *JSP*, s. 549.
- 45 *LH*, s. 203.
- 46 *LH*, s. 203-205.
- 47 *LH*, s. 205.
- 48 Richard Sassoon'dan AW'ye e-posta, 12 Mart 2011.
- 49 Richard Sassoon'dan AW'ye e-posta, 13 Haziran 2011.
- 50 Richard Sassoon, "In the year of Love and unto Death, the fourth - an Elegy on the Muse", *Northwest Review*, 5: 1 (Kış 1962) s. 104.
- 51 Sassoon, "In the year of Love and unto Death..", *op. cit.*, s. 113.
- 52 Sassoon, "In the year of Love and unto Death..", *op. cit.*, s. 108.
- 53 Sassoon, "In the year of Love and unto Death..", *op. cit.*, s. 117.
- 54 *A.g.e.*
- 55 *A.g.e.*
- 56 *LH*, s. 211.
- 57 *LH*, s. 207.
- 58 *LH*, s. 208.
- 59 *LH*, s. 217.
- 60 *LH*, s. 215.
- 61 *JSP*, s. 196.
- 62 *JSP*, s. 199.
- 63 *JSP*, s. 204.
- 64 *JSP*, s. 205.
- 65 *JSP*, s. 209.
- 66 *LH*, s. 219.

- 67 *JSP*, s. 207.
68 *JSP*, s. 212.
69 *JSP*, s. 210.
70 *JSP*, s. 212.
71 *JSP*, s. 214.
72 *A.g.e.*
73 *LH*, s. 222.
74 *JSP*, s. 215.
75 SP'den AP'ye mektup, 5 Mart 1956, LL.
76 *JSP*, s. 217.
77 *A.g.e.*
78 SP'den Elinor Friedman'a mektup, 9 Mart 1956, SC.
79 Baltzell Kopp, "Gone, Very Gone Youth", *op. cit.*, s. 68.
80 Jane Baltzell Kopp ile söyleşi, 5 Şubat 2011.
81 *JSP*, s. 226.
82 *JSP*, s. 227.
83 Jane Baltzell Kopp ile söyleşi, 5 Şubat 2011.
84 *LH*, s. 229.
85 Nat LaMar ile söyleşi, 18 Şubat 2011.
86 *JSP*, s. 552.
87 *JSP*, s. 553.
88 *A.g.e.*
89 Sassoon, "The Diagram", *Chicago Review*, 17:4, 1965, s. 111.
90 *A.g.e.*
91 *JSP*, s. 567.
92 *JSP*, s. 559.
93 *JSP*, s. 562.
94 *DS*.
95 *A.g.e.*
96 SP, "Venus in the Seventh", Falcon Yard, SC.
97 *DS*.
98 *A.g.e.*

99 *A.g.e.*

100 Gordon Lameyer'dan SP'ye mektup, 1 Mayıs 1957, LL.

101 *DS.*

102 *JSP*, s. 568.

SONSÖZ

1 Richard Sassoon'dan SP'ye mektup, tarihsiz, 1956, LL.

2 *A.g.e.*

3 SP, "Edge", *CP*, s. 272.

FOTO KAYNAKÇA

Yazar ve yayımcılar bu kitapta yer alan fotoğrafların telif hakkı sahiplerine verdikleri basım izni dolayısıyla teşekkür ederler.

Otto Plath'ın mülkü, Mortimer Ender Kitaplar Kütüphanesi, Smith College: 1, 2
Aurelia Schober Plath'ın mülkü, Mortimer Ender Kitaplar Kütüphanesi, Smith College: 3, 4, 5, 7, 8, 10

Betsy Wallingford ve Ruth Geissler'in izniyle: 6

Betsy Wallingford'un izniyle: 9

Mortimer Ender Kitaplar Kütüphanesi, Smith College: 11, 12

Lilly Library'nin izniyle, Indiana: 13, 15, 16, 24

Debbie Matsumoto'nun izniyle: 14

Elizabeth Lameyer Gilmore'un izniyle, Lilly Library: 17, 23, 25

Molly Woehrlin'in izniyle: 19

Janet Rosenberg'in izniyle: 20

Elinor Friedman Klein'in izniyle: 21

Telif hakkı Smith College Archives: 22

Yazar ve yayımcılar telif hakkı sahiplerinin iznini almak amacıyla her türlü malul çabayı göstermiştir ve eksik kalan yahut hatalı verilen referanslar için özür dilemektedir. Düzeltmeler gelecek baskılarda mümkündür.

DİZİN

A

Abels, Cyrilly 273, 337, 339, 406, 458, 553
 "Admonitions" 414
 Akutowicz, Edwin 422, 430, 449
 Aldrich, Betty 361
 Aldrich, Elizabeth Cannon 142
 Aldrich, Peter 355, 361, 367, 527, 554, 555
 Alfred Kazin 441, 449, 458, 464, 468, 471, 473, 507, 563, 564, 565
 "A Life" 151
 Allen, Stookie 187
 "Alone and Alone in the Woods Was I" 102, 105
 Alpha 462
 "America! America!" 112, 113, 138, 537, 538
 American Association of University Women 440
 "Among the Bumblebees" 52, 534
 "Among the Shadow Throngs" 125, 537
 Anderson, Jane 204, 205, 208, 216, 257, 295, 307, 376, 384, 388, 389, 398, 403, 526, 528, 529, 535, 544, 545, 556, 557, 559
 "April 18" 217, 545
 "Ariel" 495, 568
 Ariel 12, 13, 14, 19, 23, 530
 Arnold, Matthew 44, 103, 253, 435
 Arvin, Newton 397, 437, 562
 "A Sorcerer Bids Farewell to Seem" 401, 559
 Atlantic Monthly 8, 126, 152, 462, 463, 491, 539
 Auden, W. H. 314

B

Baldwin, Roger 475
 Baltzell, Jane 482, 488, 495, 508, 511, 527, 566, 567, 568, 569
 Barbizon 334, 335, 336, 338, 346, 352
 Bartz, Rupert 31
 Basic Writings of Sigmund Freud, (Freud) 49, 313, 534
 "Berck-Plage" 51, 427, 561
 "Bereft" 110, 126
 Bergman, Ingrid 83
 Besse, Eleanor 475
 Beuscher, Doktor Ruth 382, 383, 387
 Bini, Lucio 362
 "Bireysellik ve Sylvia Plath" (Norton) 311
 Bitter Fame (Stevenson) 476, 560
 "Bitter Strawberries" 156
 Blackwell, Betsy Talbot 323, 336
 Boas, George 316
 Bonneville, Mary 284
 Booth, Doktor Marion 209
 Boston Globe 152
 Boston Sunday Herald 44, 533
 Bowen, Elizabeth 332, 339
 Böyle Söyledi Zerdüş (Nietzsche) 143, 144, 145, 146, 418
 Bradford 101, 139, 538
 Brawer, Phil 272
 Broadsheet, 2 8, 530
 Buck, David 490
 Buckley, Fergus Reid 245
 Buckley, Maureen Lee 242
 Buckley, William Frank Sr 242
 Bullard, Bruce 69

Bumblebees and Their Ways (Plath, O.)
34, 532
Burlingham, Atherton Sinclair ("Bish")
403
Burnside, Ann 341, 345, 351, 527, 553,
554
Bush, Barbara 171

C

Cambridge University: 526
Camp Helen Storrow 82, 87, 90
Camp Weetamoe 65
Cantor, Billy 275
Cantor, Kathy 275
Cantor, Margaret 274, 278, 476
Cantor, Michael 274, 304, 553
Cantor, Susana 274
Carroll, Lewis 108, 400
"Casualty" (Hughes) 10
Cerletti, Ugo 362
Chapman, Raymond 484
Chase, Mary Ellen 171, 436, 440, 457,
458, 541, 554, 562
Cheney, Don 518
Chequer 8, 494, 505
"Childhood Fears" kompozisyon 50
Child, Julia 171
Christian Science 278, 279
Christian Science Monitor 148, 156, 274,
461, 481, 539, 566
Christopher Movement 463
Ciardi, John 463
"Cinderella" 417
"Circus in Three Rings" 462, 463
Circus in Three Rings 464
"City Streets" 102
Cochran, Bob 279
Cohen, Eddie, passim 158, 160, 164, 168,
177, 188, 193, 195, 203, 212, 213, 217,
224, 234, 238, 248, 256, 258, 281, 293,
299, 310, 408, 527, 528, 539, 540, 541,
542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549,
551, 560
"Coincidentally Yours" 430

Collected Poems 14, 93, 251, 311, 461,
529, 530, 565
College Board 247, 327
Colum, Padraic 473
Corbin 332, 463
Coward, Noël 339
Cox, Catherine 92
Crawford, Ruth W. 137, 538

D

"Daddy" 22, 28, 42, 51, 110, 151, 289, 371,
485, 556
Daily Hampshire Gazette 331
Darwin, Charles 30
Davidow, Ann 17, 193, 194, 197, 199, 202,
203, 221, 234, 238, 240, 261, 483, 531,
543, 544, 545, 546, 548
Davison, Edward 471
Davison, Peter 19, 471, 472, 473, 475,
531, 566
Davis, Robert Gorham 298, 309, 313,
397, 551
Davy, Dr Brian 506
de Havilland, Olivia 107
de Marneffe, Doktor Francis 385
"Den of Lions" 168, 187, 311, 541
Derr, Mary 403, 526, 527, 559
Derr, Tom 404, 526, 527, 559
Development of Personality, (Jung) 57
"Diagram" (Sassoon) 514, 569
"Dialogue" 308, 309, 311, 551
"Dirge in Three Parts" 400
"Doom of Exiles" 414
"Doomsday" 322, 414
Drew, Elizabeth 252, 435, 437, 547, 562
Duggin, Tommy 97, 115, 116

E

"Earthbound" 110
"East Wind" 123, 126
"Edge" 23, 523, 570
Egan, Marcia 72
"Electra on Azalea Path" 51, 110, 561

Eliot, T.S. 138, 252, 405, 434
Elwell, Bruce 131, 132
"Enchantment" 81
"End, An" (Teasdale) 128, 129

F

Fairy to Stay, A (Lodge) 63
Falcon Yard 517
"Family Reunion" 123, 537
Firtina, (Shakespeare) 12, 50, 77, 110, 315
"Fireside Reveries" 93, 536
Fisher, Alfred Young 456, 461, 464, 507
"Fools Encountered" (Myers) 9
Ford, Art 344, 345, 351
"Forsaken Merman" (Arnold) 44
Frances, Aurelia 27, 35
Freeman, David 46, 89, 293, 477, 490, 526, 527
Freeman, Marion 77
Freeman, Ruth 46, 49, 55, 74, 88, 119, 261, 290, 469
Friedman, Betty 171
Friedman, Elinor 295, 369, 398, 402, 443, 460, 483, 490, 492, 507, 527, 528, 556, 559, 563, 565, 569, 571
Fromm, Erich 208, 418
"Full Fathom Five" 50, 110, 151, 534

G

Gaebler, Carolyn 91
Gaebler, Max 30, 71, 532
Gallup, Bill 176, 178, 179
Garland, Judy 83
Gary, Albay Rex 367
Gayle (arkadaş) 87
Gebauer, George 470, 527
Gendron, Val 277
Gibian, George 397, 437, 507, 559, 562
Gilbert, Dick 129
Glamour 127, 443, 563
Glascock 461, 463, 464
Godden, Rumer 339
"Go Get the Goodly Squab" 322

Graves, Samuel M. 141, 538
Gray, Tony 515
Greene, Rahip John M. 170
Greene, Theodore 317

H

Half Remembered (Davison) 475, 566
Hall, John 132, 136
Handbook of Social Psychology, A 39
Hardy, Thomas 150, 539
Harper's 8, 322, 331, 414
Haupt, Gary 512
"Have You Forgotten" 111, 126
"hayali erkek arkadaş" 160, 293
Hazelton, Miss 360
Heine, Heinrich 26
Helle, Anita (kuzin) 40, 395, 527, 533
Hemingway, Ernest 213
Hodges, John 128, 129, 130, 132
Howard, Doktor Paul 380
Hughes, Nicholas 28, 532
Hughes, Olwyn 427, 527, 531, 561
Hughes, Ted 9, 16, 22, 23, 24, 296, 427, 509, 513, 515, 520, 521, 529, 530, 531, 535
"Humoresque" 123
Humphrey, Dorothy H. 70, 535
Hunter, Nancy 295, 393, 396, 398, 401, 411, 421, 425, 432, 448, 466, 528, 557, 558, 559, 561, 562, 564, 565
Huws, Daniel 8, 513, 530

I

"I Lied for Love" 329, 552
"Initiation" 113, 311, 537
"In Plaster" 320
"In the Mountains" 304
Irish, Frank 78, 139, 527, 536
"Item: Stolen" 452
"I Thought That I Could Not Be Hurt" 97, 105, 536
intihar düşünceleri 194, 409

J

James, Henry 22, 37, 410, 434, 469
 Journals 73
 Joyce, James 318
 Jung, Carl 57

K

Karamazov Kardeşler, (Dostoyevski) 397,
 399, 445, 446, 447
 Karmiloff, Igor/Gary 348, 527
 Kassay, Attila 280
 Kelsey, Estella 392, 438, 558, 560, 562
 "Kindness" 145, 539
 Klein, Elinor, bkz. Friedman, Elinor 369,
 402, 527, 528, 556, 559, 563, 565, 571
 "kocaman, esmer, taş gibi bir oğlan" 7
 Kohn, Hans 421
 Kottke, Ernestine 28
 Kramer, Art 276
 Krook, Dorothea 483, 485, 567

L

Ladies Home Journal 74, 126, 277, 280,
 282, 326, 356, 456, 504
 "Lady Lazarus" 51, 146, 426, 485, 531,
 539, 561
 LaMar, Nat 490, 513, 527, 567, 569
 "Lament" 51, 474
 Lameyer, Gordon 16, 20, 60, 294, 296,
 317, 356, 362, 365, 369, 388, 393, 399,
 408, 410, 420, 425, 431, 434, 448, 452,
 516, 526, 529, 554, 555, 556, 558, 559,
 560, 562, 564, 565, 566, 567, 570
 Landshoff, Herman 337, 342
 Larkin, Emmet 513
 Larschan, Richard 369, 527, 556
 La Vias, José Antonio 350
 "Law in the Country of the Cats" (Hughes) 9, 11, 530
 Lawner, Lynne 464, 469, 565
 Lawrence, D.H. 252, 346
 Leach, Barbara 80

Lehmann, John 481

Lehmann, Karl 211

Letters Home 36, 73, 137, 144, 173, 182,
 201, 301, 354, 358, 455, 529

LeVarn, Carol 344, 345

Lilly Library 41, 525, 526, 528, 529, 571

Lindemann, Doktor Erich 370

Linden, Dick 364, 365

"Little Fugue" 51, 110, 427, 561

Little, Marybeth 327, 328, 552

Locke, Edith Raymond 336, 342

Loder, Dr Harvey 54

Lodge, Margaret Beatrice 63

"Lonely Song" 122

"Lorelei" 26

Lotz, Myron ("Mike") 16, 294, 301, 306,
 313, 319, 329

Lowell, Robert, Ariel önsözünü yazan 13,
 530

Lynes, Russell 322, 552

Lythgoe, John 490, 495

M

Madeleine (Aurelia'nın arkadaşı) 98

"Mad Girl's Love Song" 15, 122, 294, 296,
 321, 551

Mann, Thomas 150, 539

"March" 81

Margot (arkadaş) 86

Marion, Gigi 327

Markham, Edwin 80

Maroda, Karen 377, 381, 440, 527, 556

Mason, Eddie 130

McCall's 259

McCurdy, Philip 61, 88, 108, 223, 293,
 389, 409, 415, 527, 535, 536, 537, 558,
 560, 561

McGinley, Phyllis 326, 327, 552

McLean Asylum 374

McLean, John 374

McNeely, Jim 280, 526, 527, 549

Mensel, Mary Elizabeth 179

Meyer, Esther Blodgett 227

"Midnight Snow" 152, 539

Minton, Than 9
 Mitchell, Margaret 171
 Monroe, Marilyn 420
 Moore, Marianne 461, 565
 Morrison, Margaret 255
 Myers, Lucas 8, 508, 513

N

"Neither Moonlight nor Starlight" 24, 531
 Neupert, Hans Joachim 120, 262, 537, 539
 New Orleans Poetry Journal 474
 New Yorker 246, 321, 326, 339, 356, 459,
 499, 504, 506, 551
 Nietzsche, Friedrich 143
 Norton, Dick passim 16, 17, 21, 199, 204,
 205, 212, 251, 255, 262, 274, 306, 311,
 358, 384, 386, 387, 434, 527, 544, 546,
 547, 550, 551
 Norton, Mildred 266, 312
 Norton, Perry 85, 90, 111, 148, 199, 280,
 527, 536, 537, 539
 Norton, William Bunnell 200
 Now, Voyager (Prouty) 180

O

Oaks Bluffs kampı 118
 O'Brien, Margaret 83
 "Obsession" 110
 "Ocean 1212-W" 43, 88, 533, 536
 O'Connor, Frank 331, 352, 355, 358, 421
 "October" 92
 "Ode to a Bitten Plum" 187, 188
 Olmsted, Frederick Law 374, 375
 O'Neill, Patsy 224
 One Suitcase" 452
 "On the Decline of Oracles" 51
 Öteki, (Dostoyevski) 48, 142, 349, 445

P

Page, Evelyn 253, 254, 547
 Palmer, Bruce 115
 "Passing" 122
 Patch, Howard Rollin 306

Perego, Giovanni 514, 520
 "Persecuted" 126
 Phillipian 81, 92, 93, 205, 536
 Phillips, Clairborne 420, 451
 Pill, Ilo 156, 329, 404
 Plath, Aurelia 40, 137, 186, 525, 526, 532
 Plath'in eserleri 51, 298, 311
 Plath, Otto (baba) 28, 200, 485, 532, 571
 Plath Winston, Susan 48, 525, 528, 534
 "Platinum Summer" 429, 474, 562
 Platt, Theodore 28
 "Poem for a Birthday" 164
 Pollard, John 115, 118
 Pound, Ezra 252
 Powley, Betsy 69, 82, 99, 116, 119, 290
 Prouty, Olive Higgins 179, 180, 182, 185,
 186, 321, 362, 363, 372, 373, 377, 378,
 381, 409, 448, 458, 468, 477, 481, 493,
 529
 "Pursuit" 10, 509, 530

R

Racioppi, Doktor Francesca 142
 Rafferty, Janet 339, 340, 346, 527
 Raguse, Miss 82
 Raine, Craig 21, 531
 "Rappaccini's Daughter" (Hawthorne) 51
 Reader's Digest 474
 "Recognition" 110
 Rice, Doktor William B. 370
 Rich, Adrienne 474
 Richards, I.A. 402
 "Riddle" 87
 Riedeman, Bob 134, 135, 147, 177, 192,
 193, 527, 538, 542
 Roche, Clarissa 19, 466, 531, 565
 Rodger, Sarah-Elizabeth 259, 407, 548
 Rogers, Francis 456
 Rosenberg, Ethel 347
 Rosenberg, Julius 347
 Rosenthal, Jon 453, 564
 Rubaiyat alıntısı 248
 "Rules for the Road" 80

S

Salot, Anne Marie 359
 Salter, Janet 284, 298, 316, 405, 483, 484,
 527, 528, 549, 550, 551, 559, 567, 571
 Schmidt, Adele 334
 Schober, Aurelia 33, 35, 529, 571
 Scott Jr., Ira O. 429
 Scully, Frank 467
 Scully, Sylvia (namı diğer Gloria Brown)
 466, 467, 527, 565
 Seventeen 8, 97, 126, 127, 157, 158, 168,
 169, 187, 188, 217, 258, 293, 311, 331,
 353, 356, 484, 538, 540, 541
 Shahn, Ben 316
 Shakin, Carl 479
 sınır kişilik bozukluğu 409
 Sırça Fanus 16, 21, 28, 31, 44, 66, 92, 145,
 164, 165, 186, 205, 206, 237, 266, 270,
 304, 305, 309, 335, 336, 337, 339, 340,
 341, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 351,
 358, 360, 362, 364, 365, 366, 377, 383,
 385, 386, 387, 389, 422, 425, 431, 448,
 475, 484, 535
 Sidamon-Eristoff, Constantine 244, 527,
 547
 Sitwell, Edith 402, 462
 Skouras, Plato 244
 Skouras, Spyros P. 244
 Smith Alumnae Quarterly 441, 563
 Smith College 18, 52, 76, 137, 143, 171,
 206, 316, 317, 327, 329, 349, 525, 528,
 529, 541, 543, 571
 Smith, Dick 115
 Smith, Margarita G. 323
 Smith, Sophia 170, 541
 Smith'ten ayrılışı 140, 180, 195, 242, 249,
 332, 356, 369, 451, 461, 466, 476
 Snow, C.P. 481
 "Sonnet for a Green-eyed Sailor" 460
 "Sonnet for a Green-Eyed Sailor" 16
 "Sorrow" 126
 Spender, Stephen 481
 SP hakkındaki kehaneti 283

"Spinster" 565

SP mektupları kendisine iade etmesini
 istedi 281

SP'nin ruh sağlığı konusundaki endişeler
 408, 439

Springfield Daily News 255, 313

"Spring Parade" 81

SP'ye gerçekleri söylemek 217

St. Botolph's Review 8, 508

Steiner, George 337, 485, 567

Stevenson, Adlai 467

Stevenson, Anne 298, 476, 550

Stewart, Hamish 7, 508

Stockbridge, Bob 79

Strauss, Harold 273, 548

"Suburban Nocturne" 253, 254

"Sunday at the Mintons" 124, 267, 273,
 277, 311, 312, 324, 355, 358, 537, 548

Sutton, Silvia B. 375, 555

T

Tate, Allen 316

Taylor, Elizabeth 83, 97

Teasdale, Sara 93, 128, 536

"Tea with Olive Higgins Prouty" 180,
 474, 542

Teltscher, Herry O. 338, 553

Terhune, Doktor William 373, 379

"The Babysitters" 228, 229, 230, 231, 545

"The Beekeeper's Daughter" 51

"The Colossus" 51, 110, 429, 561

"The Day Mr. Prescott Died" 442, 563

"The Desperate Hours" 50

"The Devil's Advocate" 399, 559

"The Dispossessed" 462

"The Disquieting Muses" 48, 52, 380, 536

"The English Bike" 155, 540

"The Estonian" 157, 540

"The Farewell" 126

"The Ghost's Leavetaking" 27, 151, 532,
 539

"The Invalid" 126, 151, 539

"The Latvian" 157, 540

"The Magic Mirror" 563, 564

"The Matisse Chapel" 499, 506
 "The Miraculous End of Miss Minton"
 124
 "The Perfect Set Up" 311, 484
 "The Promise" 92
 "The Shadow" 536
 "The Smoky Blue Piano" 456
 "The Stoic" 126
 "The Stones" 164
 "The Stranger" 126
 Thistle, James 85, 94
 Thomas, Dylan 318, 323, 339, 356, 462,
 517
 Thompson, Alice 127
 Tillotson, Doktor Kenneth 359
 Time 127, 538, 544
 Times Literary Supplement 21
 "To Eva Descending the Stair" 320, 322
 "Tongues of Stone" 357, 554
 "To Time" 252
 Totten, Laurie 333, 340
 Townsman 72
 Trilling, Lionel 316
 True Confessions 258
 True Story 329
 Truslow, Jane 325, 398, 476
 "Tulips at Dawn" 110
 Twain, Mark 26, 532
 "Twelfth Night" 311
 "Two Views of a Cadaver Room" 21, 531

V

Valentine, Helen 127
 Vance Bourjailly 339
 ve Aurelia 34, 39, 40, 41, 42, 53, 66, 200,
 225, 381, 484
 Ventura, Mary 254, 547
 "Verbal Calisthenics" 414
 ve Sirça Fanus 164, 377, 484
 Vogue 456, 463

W

Wallingford, Betsy 61, 95, 527, 528, 535,
 536, 571
 Warren, Mrs. 86
 Weeks, Edward 462, 565
 Weinstein, Jerome 406
 Weller, Sue 476
 Wertz, Dick 411, 491, 492, 494
 Wevill, Assia 522
 "When I'm a Parent" 126
 White, Louise Giesey 76, 527, 536
 "Whiteness I Remember" 494, 568
 Wiggins, Nancy 89
 Wilbor, Guy 178, 527, 542
 "Winter Landscape" 506
 "Winter Sunset" 205
 With Rooks" 506
 Wober 489, 492
 Wober, Mallory 489, 490, 492, 494, 495,
 503, 526, 527, 567
 Women's Union 8
 Woodring, Paul 324, 552
 Woody, Melvin 345, 364, 365, 408, 412,
 416, 527, 553, 555, 560
 Woolf, Virginia 104, 252, 261, 297, 312,
 325, 365, 488, 551
 Wright, Benjamin 316, 457
 Wright, Kenneth 220
 Wunderlich, Ray 271, 327, 352, 430, 527,
 548, 554
 Wyatt-Brown, Bert 508

Sylvia Plath

DELİ KIZIN AŞK ŞARKISI

ANDREW WILSON

20. yüzyılın en önemli şairlerinden Sylvia Plath'ın yaşamında, Ted Hughes'la tanışması ve boşanmalarından önce biten evliliklerinin yadsmamaz bir ağırlığı vardır. Diğer yandan Plath'ın, Ted'den önceki yaşamı da, en az sonrası kadar karmaşık ve sıkıntılarla doludur.

Şair sekiz yaşında babasını kaybeder, bu ölüm onda büyük bir travma yaratır. Annesini suçlar, onun kendisi için yaptığı fedakârlıklar altında ezilir, nefreti içten içe bilenir. Hırslıdır, başarı ve saygınlık gözüünü kamaştırır. Sürüp giden mükemmellik arayışında, okul ve okul dışında her zaman en iyisini ister, arzular. Bu takıntı, ilişkilerine de yansır.

Cinselliğe duyduğu merakla yerleşik kalıplar içinde kısıp kalma korkusu arasında, sürekli bir gerginlik içinde, sayısız erkekle flört eder.

Bu arada yazmaya hiç ara vermez, şiir, öykü, günlük, mektup...

Ama sürüp giden huzursuzluğuna hiçbir çare olamaz.

Ve gün gelir ölmek ister.

Andrew Wilson, Sylvia Plath'ın yakın arkadaşları ve sevgilileri aracılığıyla elde ettiği yeni bilgi ve belgeler ışığında yazdığı yaşamöyküsünde, zamana meydan okuyan bu unutulmaz kadının ilköğrenlik yıllarına odaklanıyor. *Delî Kızın Aşk Şarkısı* ailesine, topluma, ekonomik koşullara, yani gerçek "endişe perileri" ne yenik düşüp kendini yok etmekten başka çare bulamayan bir kadının öyküsü.

"Kadın mükemmelleştirildi.

Başarmış olmanın gülümsemesini kuşanmış

Ölü bedeni."

EVEREST

www.everestyayinlari.com

f/everestyayinlari

t/everestkitap

